Iunctura ē vt nr̄o ptinēs ꝓpoſito oſ/ ſiū cū ligamētis ꝯnexio ve/ nis arterijs muſculis neruis ⁊ chordis circūuo luta. ¶ Ex q̄ iſert ꝙ cū ligamēta ⁊ oſſa nō ſē/ tiāt neqꝫ vene neqꝫ arterie. ꝙ ſi dolorē ſentit iū ctura h̄ ē mediāte muſcl'o neruo aut chorda. vñ cū cuiuſli bet dolori cā ſit mala ꝯpl'o aut ſolutio ꝯtinuitatis ſeq̄r ꝙ dolor iuncture nō erit aliud q̄z eī triſtis ſēſatio a mala ꝯpl'o ne vel ſol'one ꝯtinuitatis mediāte muſcl'o neruo vel chorda ſ ea ſcā. ¶ Et h̄ ſcito ꝙ lz auic. ſcō a ṗmi. numeret. xv. ſpēs doloꝝ. tñ i iūcturis oēs tales nō iueniūt. vñ he ſūt ſpēs in eis ꝯſuete iueniri. Extēſiu⁹: ꝯpſſiu⁹: frāgitiu⁹: ſtupefactiuus: pulſatiu⁹: fatigatiu⁹: mordicatiu⁹ ſiue corroſiu⁹. ¶ Et dī extēſiu⁹ qñ hūor aliqs aut groſſa vētoſitas incluſa neruū aut muſculū aut chordā. ſ. iūcturā: vł i eī⁹ circuitu poſitū ſꝫ aliquā ſui ptē extēdit. ¶ Dī ꝯpſſiu⁹ qñ hūor aliqs groſ ſus ⁊ g̃uis. aut groſſa vētoſitas muſculū circūdātē iūctu/ rā ꝯpmit vel i loco arcto coāguſtat. ¶ Frāgitiu⁹. qñ hūor aut vētoſitas igredit̄ iter oſſa ipſoꝝ ⁊ pāniculū tegētē oſ/ ſa ⁊ ſepātē iter ea ⁊ muſculū ſuppoſitū. ⁊ tūc appet patiēti ꝙ illa frāgant̄ aut frāgi debeāt. ¶ Stupefactiu⁹ qñ i mē bris circūdātib⁹ iūcturā erit mala ꝯpl'o frida valde. q̄ cuꝫ h̄ ꝙ dolorē facit ſēſū tñ i mēbro obtūdit. cui⁹ …
lor appet remiſſus cū q̄daꝫ remi…
mēbro fuerit mala ꝯpl'o: aut ſol…
trāſit⁹ ſpūs ſēſibiľ ad ipm opilat…
trāſit⁹ ſufficiētis q̄ꝫtitatis ipſi⁹ ſpi…
nē. q̄re nō pcipit̄ dolor ille niſi cū …
ſatiu⁹ ē qñ cū dolore ſit pulſatio p…
git qñ ē mlta mā in circuitu iūctur…
la arterias multū coartat. vñ neceſſ…
ſitati euentatiōis ſatiſſaciāt. ¶ Fat…
iūcturas fatigatas: vt accit p nimia…
hūor vel ventoſitas. vt. ſ. ¶ Mord…
tus mēbra i circuitu iūcturarū ledit …
dēdo. ¶ Diſtiguet̄ ēt h̄ dolor i cyrag…
ticū: arteticū: ⁊ dorſalē. Et gutta ē ſic…
q̄ gutta nō ē aliō q̄z mā i vacuitates iu…
matiſmi cadēs ⁊ guttati. ¶ Un̄ ciragr…
a cyros qō ē man⁹. podagrica a pede. …
ca. q: i oīb⁹ accit articul'. dorſalis a dorſ…
res de his oīb⁹ vnuꝫ faciūt capl'm nō cu…
formali. Ego tñ ad clari⁹ ⁊ citi⁹ iueniēdū curā hoꝝ oīuꝫ i rubricas aliq̄s diſtiguā: lꝫ ipſoꝝ oīum cāe ſint cōſiľes ſiue eedē. ō qb⁹ cāis ꝓſeq̄r ſtatiꝫ ſi ṗus dixero: qō Gilberto pla cuit. ⁊ ē ꝙ taľ dolor dī vagatiu⁹ cū vagat̄ de loco ad locū: ⁊ ē ex hūorib⁹ liq̄dis ſubtilib⁹ aut ventoſitate ſubtili. q̄ pp dolorē cānt: mō i vna iūctura mō i alia. ¶ Dī aliq̄ñ fixus q: nō ſic mouet̄: ⁊ ē ex hūore groſſo viſcoſo aut imbibito. ¶ Dī nodoſus qñ hūor itātū igroſſat⁹ ē ⁊ igipſeat⁹ vt mē brū a ſua debita flexiōe ꝓhibeat. ⁊ ō tľi gutta nodoſa ſtat verſus. ¶ Soluere nodoſā neſcit medicia podagrā. ¶ Un̄ q̄nqꝫ ex iuncturis egredit̄ ſic giſpſum: ⁊ ſunt ꝓprie mãe flātice crude. ¶ Dicit̄ ⁊ q̄nqꝫ oſſuoſus qñ humor pe/ trificatus eſt. ⁊ prohibet membrū a flexione.

Cauſe Et de cāis ꝓſeq̄ns dico ꝙ q̄dā tres eē dixerūt. q̄dā q̄ttuor. ¶ Auic. tāgit tres. Prio. ſ. ſuſcipi/ ens: ⁊ ē mēbrū efficiēs ſic ꝯpl'ones ⁊ mãe. Coadiuuās q: la titudo …

terens vel ꝯtūdēs: vñ mēbrū de…
nō nālū: vt pp vehemētē frigi…
in malā ꝯplōnē debilitatis ſicu…
piſcatorib⁹: ⁊ hꝫ. aut pp vehem…
brū ⁊ diſſoluētē: vñ ad mēbrū ſ…
mala ꝯpl'o ſicca exiccando ⁊ p…
tatū: vñ deinde ad iūcturas mit…
mida relaxationē faciēs ⁊ iuuā…
¶ Itē exercitiū forte fortis mo…
cibalē ⁊ hūoralē. ¶ Itē lōgus …
multa ⁊ ocioſitas: vt i pſbyteri…
fortia exercitia. ⁊ iō ruſtici q dit…
podagricāt. ¶ Itē vigilie mult…
⁊ pot⁹ difficilis digōnis aut gen…
¶ Itē pot⁹ aceti pcipue vini ſub…
ſpalr poſt cibū nō digeſtū. ¶ It…
cū cibū vel abſqꝫ cibo generant…
ēpe q poſtea ad iūcturas fluūt. ſ…
ta repletio crapľa. ſ. ⁊ ebrietas. ve…
derat⁹. Itē ipſi⁹ frequētati ſubit…
ingrediunt ꝯſueti coitu mixto ex t…
…currūt: vt guilelm⁹ nr̄. ⁊ iō ſi…
…plim⁹: ⁊ marie aque dulcis
…duci pōt ois ꝯſueti fluxus
…ariū: vētris vomit⁹: vrie ſ…
…catarri cronici ꝯſueti flue…
…hꝫ. ¶ Itē curatio colice p…
…pli⁹ nō recipiāt: ſꝫ ad ext…
…euōnis ꝯſuete fieri. vt cū …
…Itē ⁊ purgari ſepe ⁊ cu…
…pis ēt īfra de preſeruatiō…
…ca ē ṗ ipſa mālis ſuſcipl…
…pp debilitatē ſui nālē: a…
…lone cōfirmata ⁊ ꝓprie…
…⁊ nimia calitas rarefa…
…hēdo pōt eē cā. Itē do…
…ṗncipalis: vt cordis: …
…rarū. ⁊ ſilr mala ꝯpl…
…ſcet hūiditas extnea: …
…ſoluēs: aut frigida co…
…iuncturas mittantur
…cīdo eſt ipa efficiēs vt fortitudo m…
cipalis. in qb⁹ vel in quo reperiunt…
defluxe ledētes q̄re iſurgit virtus fo…
cturas: ⁊ ad hoc gen⁹ cauſe reduci…
ꝯcta a principio generationis in m…
dagricus podagricū generat. eſt en…
tur Serapio de ꝯpleto ſermone in…
tertij. de dolorib⁹ iuncturaꝝ. ¶ T…
cturaꝝ ex creatiōe vel ex accñti ſic …
ex mala ꝯplone caľa: aut ex mixto m…
catione eaꝝ: aut ꝓpter dolorē fortē…
terie multe. que ſi diu remanſerint …
to eſt mā ipſa ſuperfluēs ſanguinea …
vel mixta vel vētoſitas retēta. ⁊ lꝫ al…
gulariter cāri poſſit dolor iuncture: …
plurimū fit a flegmate cuꝫ colera. de…
a ſanguie. deinde a …

THE
WILLIAM R. PERKINS
LIBRARY
OF
DUKE UNIVERSITY
Rare Books

¶ Scḋa. q̄ ſi fiát p̄ vias deflu/

res ſūt ver p̄mo. q2 eo tp̄e hūores ſūt i motu magis. ſcḋo in autūno. q2 i eo tp̄e ſūt vie amplificate pp calorē eſtatis p̄/
...nali. ſcḋo virtus eſt
...nale ex fructibus ꝛ
...it. Ex qb⁹ iſerī q̄ in
...s ſibi p2ecauere ꝛ ſe
...i feb2ib⁹ labo2ioſis
¶ Joániti⁹ tñ in ſuo
...ma ē fo2titudo mē/
...á dicto2. Tertia eſt
...it regimē in ſex reb⁹
...gitas viarū.
...urarū. Rica. vij.
...itū eſt de cauſis dolo
...turarū eſtimaui p2i
...rſu ei⁹ dicere. Et in h.
...eſt p̄ſeruare ſe ab his
...s ſubuēire. ¶ Et ho/
...q ſūt pati marie ex he
...ti rub2ica. Et illi q ſcī
...lis. ꝛ ſi cōfirmanī vir
...o infra.
...bus cōſiſtit regimini/
...iine per ſex res non na
...am.
...e in dieta ſm varietatē
...tudinis. ꝛ huiuſmodi
...erē calidū ꝛ ſic natu
...nem ſe tranſferre ſi ſue
...ſuffumigūs igne ꝛ alīs
...onabiliter de eo cui⁹ cō
...t ad frigidū parū decli
...az euitet. ꝛ ſimili mō de
...t dictū ſit ſup2a in exem
...a de dolo2ibus iunctura
...ideo relege ibi. Et cuz il/
...is vt panis opirus non
...ꝛ oīa genera leguminū
...nas: po2cinas: cap2inas:
...n aquis. Carnes ſalitas:
...it agneline: capita q̄dru/
...cedunt pedes aīaliuz: q2
...at ſuū ſimile. ſed q2 diffi/
...abſtinere. ꝛ ſi datur licen
...deuitēt copiá ouo2ū ſo2/
...t lac ꝛ caſeuz ꝛ que de la/
...e mēſe vti poſſint. ¶ Pi/
...anguillas: piſces tñ par/
...flumine petroſo vti p̄nt in
...fruct⁹ deuitent ho2arios:
...mila: pira ꝛ poma: p̄cipue
...ipſo2 maturitatē. Et b2e
ꝛ vuas recētes ꝛ oēs fructus ...
uiter qui ſunt nutrimenti humidi velocis co2ruptionis ꝛ frigidi: ꝛ tubera oīo p2ohibentur. ¶ Et in ſūma ſanguiei deuitēt quecūq3 multū ſanguinē generāt: q̄cūq3 ſunt cal'a ꝛ hu. qḋ intellige ſane. ¶ Et colici deuitent q̄ colerá gene rant ꝛ exacuētia. ꝛ ambo oīa dulcia vt mel: ſucharū: buty rum: oleū: nuces ꝛ ſimilia. ¶ Item vtanī aſi tempus pio/

...n no merit ...
...q paſſi ſūt podagrá cronicá ꝛ curati ſūt
...ef aciētib⁹: ꝛ nō ē dcide ſcā i eis purgatio
...citátes artē podagre p̄po2tionatá vt pi/
...ſtilia artifices fullonū viato2es ꝛ hȝ.
...plus i iūcturis multiplicanī hi dolo2es.
...ſt. oūi ſūt magis vacue alīs mēb2is. plis

BOX 2156 TACOMA, WASH....98444.

L. Partick
Book Dealer

(Religion - A Comentary; London, 1575.)

AZPILCUETA, MARTINO:
Commentarius de Jobeleo et Indulgentiis omnibus, In S. in Leuitico sub. cap. Si quis aliquando, de Poenit. distin. prima, & in Extrauag. primam, Antiquorum, secundam, Vnigenitus, & in 4 Quaemandmodum. de Poenit....Lugduni, M. D. LXXV. 4to. 84ff. plus index, plus Apologia Libri de Reditibus Beneficiorum Ecclesiaticorum...Author Same. 240pp. plus index. Bound vellum; some staining on covs. About 1"x2" area of t.p. cut away text only slightly affected. pen notations on t.p. A few ff. water stained and some light foxing. O/W good.

LIST: 50 ITEM: 3 $20.00

APOLOGIA
LIBRI DE REDITIBVS ECCLESIASTICIS,

A Martino ab Azpilcueta
Doct. Nauarro,

Super c. vltimo XVI. *q.* I. *ſermone primùm Hiſpano compoſiti, & ab eodem poſtea latinitate donati: aduerſus N. in nonnullis ei contradicentem.*

Eodem Doctore Martino ab Azpilcueta authore.

AD PIVM V. PONT. OPT. MAX.

Cui nunc acceſſit eiuſdem Apologiæ
Propugnaculum.

IN VIRTVTE, ET FORTVNA.

LVGDVNI,
Apud Gulielmum Rouillium, ſub ſcutò Veneto.

M. D. LXXV.

Cum priuilegiis & licentia Superiorum.

GREGORIVS PP. XIII.

MOTV proprio, &c. Dilecto filio Martino ab Azpilcueta Doct. Nauarro Cathedræ primæ functionis ſacrorum Canonum inclitæ Vniuerſitatis Conymbricen. iampridem rude donato in Ro. Cur. noſtris, ſacræque noſtræ in foro conſcientiæ Pœnitentiariæ obſequiis reſidenti. Nuper à fœ. rec. Pio PP. V. prædeceſſ. noſtro, emanarunt litteræ tenoris ſequentis. Dilecto filio Martino ab Azpilcueta, decretorum doctori, Pius V. Dilecte fili, ſalutem & Apoſt. ben. &c. Dudum à fœ. rec. Paulo PP. III. prædec. noſtro, emanarunt litteræ tenoris ſubſequentis. Dilecto filio Martino de Azpilcueta Decretorum Doctori, primariam cathedram Iuris Canonici in vniuerſitate ſtudij Conymbr. actu regenti, Paulus PP. III. Dilecte fili, ſalutem & Apoſt. ben. &c. Cum (ſicut nobis exponi feciſti) vt aliis iuxta traditum tibi à Deo talentum, prodeſſe poſſes, nonnullas lecturas ſuper voluminibus Decreti, & Decretalium, non ſine maximis laboribus & vigiliis, ad laudem diuini nominis, cuius ope litterariæ rei, & Chriſtianæ Reip. conſuluiſſe & profeciſſe credis, ſcribendo compoſueris, & compilaueris, eaſque de proximo, tuis propriis expenſis, in lucem edere, & imprimi facere intendas. Pro parte tua nobis fuit humiliter ſupplicatum, vt tibi, quod lecturæ huiuſmodi abſque tuo conſenſu imprimi non poßint, vt tuarum vigiliarum effectu læteris, concedere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos volentes te ſpecialis gratiæ fauore proſequi, huiuſmodi ſupplicationibus inclinati, tibi quod ad ſeptennium à die quo tu lecturas prædictas imprimi feceris, computandum, nullus alius per vniuerſum orbem Chriſtianum conſtitutus, lecturas ipſas, vel earum aliquam partem imprimere aut imprimi facere, vel impreſſas in ſua domo aut alibi habere & tenere, nec illas vendere, ſeu mutuo aut ex dono, vel alias donare poßit, authoritate Apoſtolica, tenore præſentium, de ſpeciali gratia indulgemus. Diſtrictius inhibentes in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub excommunicationis pœna, eo ipſo ſi fuerit contrafactum incurrenda, omnibus & ſingulis cuiuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, & conditionis exiſtentibus,

& quauis etiam Apoſtolica authoritate aut facultate fungentibus, per vniuerſum orbem conſtitutis, ne lecturas huiuſmodi vel earum aliquam partem, abſque tuo expreſſo conſenſu & licentia, ſeptennio prædicto duntaxat durante, imprimere ſeu imprimi facere, aut vendere ſeu donare præſumant. Non obſtant. conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, ac quarumcunque prouinciarum, & locorum ſtatutis & conſuetudinibus etiam iuramento, confirmatione Apoſtol. vel quauis firmitate alia roboratis: necnon priuilegiis, indultis & litteris Apoſtolicis quibuſuis Prouinciis, & illarum perſonis ac vniuerſitatibus & collegiis, etiam per nos, & Sedem Apoſtolicam ſub quibuſcunque tenoribus & formis, ac cum quibuſuis clauſulis & decretis, etiam derogatoriarum derogatoriis, vel alias quomodolibet conceſſis, confirmatis, & etiam iteratis vicibus innouatis. Quibus omnibus, etiam ſi de illis, eorumque totis tenoribus, ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, & indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales id importantes, mentio, ſeu quæuis alia expreſſio habenda, aut exquiſita forma ad hoc ſeruanda foret: huiuſmodi, ac ſi de verbo ad verbum infererentur, præſentibus pro expreſſis, & de verbo ad verbum inſertis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, hac vice duntaxat, ſpecialiter & expreſſe derogamus: cæteriſque contrariis quibuſcunque. Dat. Rom. apud Sanct. Petr. ſub annulo piſcatoris. Die viij. Ian. M. D. XLIII. Pont. noſtri Anno IX. L. de Torres.

Et deinde

Cum ſicut nobis nuper exponi feciſti: tu, qui (ſicut aſſeris) rogaris à multis, vt opera tua tam prius edita, quam nondum edita, quæ ſuper iure Pontificio, & ſuper pertinentibus ad declarationem illius, habes compoſita, typis excudi faceres, idque facere proponas (vita comite, & Deo iuuante) impenſis tuis, & te præſente, quo correctiora, auctiora, & pientiora prodeant. Nobis humiliter ſupplicari feciſti, vt in præmiſſis opportune prouidere de benignitate Apoſtolica dignaremur: Nos te amplioris gratiæ fauore, proſequi volentes, huiuſmodi ſupplicationibus inclinati, Apoſtolica authoritate tenore præſentium, declaramus, intentionem noſtram eſſe, vt dicti Pauli Prædeceſſoris litteræ, quæ de lecturis loquuntur, habeant etiam locum in aliis Commentariis, libris & tractatibus, quæ tu ediderìs ſuper his quæ pertinent ad præfati Iuris Pontificij declarationem, non obſtantibus omnibus ſupradictis, quæ idem Paulus prædeceſſor in dictis præinſertis litteris voluit non obſtare, Dat. Rom. apud Sanct. Petr. ſub annulo piſcatoris die xviij. Maij. M. D. LXXI. Pontific. noſtri anno VI. P. Tarus. B. De Caſtro. Nos eũdẽ Martinũ ſpecialibus fauoribus & gratiis proſequi volentes, ſtatuimus, prædictoque Martino concedimus Motu ſimili, & ex certa noſtra ſcientia, litteras fæ. re. Pauli III. & Pij V. prædeceſſorum noſtrorum præinſertas,

locum

locum habere, & ſe extendi in his quæ de lecturis & aliis loquuntur in quibuſcunque Commentariis & tractatibus quæ idem Martinus ediderit ſuper prædicti iuris Pontificij declaratione & interpretatione, & præſertim ſuper MANVALI CONFESSARIORVM *ab eo prius lingua Hiſpana edito, nunc recognito, aucto, Latinitateque donato, non obſtantibus omnibus, quæ prædicti prædeceſſores voluerunt non obſtare: præſentiſque noſtri Motus proprij ſolam ſignaturam ſufficere, & vbique fidem facere in iudicio & extra, regula contraria non obſtan. volumus & mandamus. Et inſuper quia difficile foret, præſentem noſtrum Motum proprium ad quæcunque loca deferri, volumus, & Apoſtolica authoritate decernimus ipſius tranſumptis, vel exemplis, etiam in eiſdem libris, lecturis, Commentariis, Manuali, & aliis operibus huiuſmodi impreſſis, plenam & eandem prorſus fidem vbique in iudicio & extra adhiberi, quæ præſenti originali adhiberetur.*

Placet V.

Datum Romæ, Apud Sanct. Petrum,
Non. Nouemb. Anno I.

PRIVILEGIO DEL REY CATHOLICO.

POR quanto por parte de uos el Doctor Martin de Azpilcueta, Nauarro, Cathedratico Iubilado, nos fue fecha relacion, que uos auiades fecho un Libro, intitulado Tractado de las Rentas Eccleſiaſticas, ſobre el Capitulo final. XVI. quæſt. 1. el qual era muy util y prouechoſo: y nos ſupplicaſtes os deſſemos licentia y facultad, para que lo pudieſſedes imprimir y uender, mandando que por el tiempo que nueſtra merced y uoluntad fueſſe, otra perſona alguna no lo pudieſſe imprimir ni uender, o como la nueſtra merced fueſſe. Lo qual uiſto por los del nueſtro Conſeio, y como por ſu mandado ſe hizieron las diligencias, que la Pragmatica por nos nueuamente fecha ſobre la Impreßion de los Libros, diſpone: fue acordado que deuiamos mandar dar eſta nueſtra Cedula en la dicha razon, y nos tuuimos lo por bien. Y por la preſente uos damos licentia y facultad, para que por tiempo de ſeys annos primeros ſiguientes, que corran y ſe cuenten des del dia de la fecha deſta nueſtra Cedula en adelante, uos o la perſona que uueſtro poder ouiere, podais Imprimir y uender el dicho Libro, que deſuſo ſe haze mencion. Y mandamos que durante el dicho tiempo, qualquier Impreſſor deſtos nueſtros Reynos y Sennorios que uos quieſieredes y ſennalaredes, Imprima el dicho Libro: y que otra perſona alguna no la pueda Imprimir ni uender, ſin uueſtra licentia. So pena que el que lo Imprimiere ò uendiere, aya perdido y pierda todos y qualeſquier Libros y moldes que del ouiere, Imprimiere, o uendere: con que primiero que ſe uenda el dicho Libro, le ayais de traer y preſentar ante los del nueſtro Conſeio, iuntamente con el Original que en el ſe uio, que ua rubricando y firmado al cabo del de Pedro del Marmol nueſtro Scriuano de camera, de los que reſiden en el nueſtro Conſeio: para que ſe uea ſi la dicha Impreßion eſta conforme al Original: y ſe os taſſe el precio que por cada uolumen ouieredes de auer. Y mandamos a los del nueſtro Conſeio, Preſidentes y Oydores de las nueſtras Audiencias: Alcades, Alguaziles de la nueſtra Caſa y Corte y Chancillierias: y a todos los Corregidores, Aßiſtentes, Gouernadores, Alcaldes mayores y ordinarios: y otros Iuezes y Iuſticias quales quier de todas las Ciudades, Villas, y lugares de los nueſtros Reynos y Sennorios, aßi a los que agora ſon, como a los que ſeran de aqui a delante: QVE uos guarden y cum plan eſta nueſtra Cedula y merced, que aßi uos hazemos: y contra el tenor y forma della uos no uayan ni paſſen, ni conſientan yr ni paſſar: So pena de la nueſtra merced y de diez mill marauedis para la nueſtre Camera. Fecha en el boſque de Segouia, a XXIII. dias del mes de Septiembre, de Mill y quinientos y ſeſenta y ſeys annos.

Yo el Rey.

Por mandado de ſu Mageſtad.
Pedro de Hoyo.

PRIVIL

PRIVILEGE DV TRESCHRESTIEN ROY DE FRANCE.

CHARLES par la grace de Dieu, Roy de Frãce, Au Preuoſt de Paris, Bailly de Rouen, Seneſchaux de Lyon, Tholoze, Bourdeaux, Poictou, ou leurs Lieutenans, & autres nos Bailliz, Seneſchaux, Preuoſts, Iuges, ou leurs Lieutenans, & autres nos Iuſticiers & officiers qu'il appartiendra, Salut & dilection. Receuë auons l'humble Supplicacion à nous faicte de la part de noſtre treſcher & treſamé bon frere le Roy Catholique des Eſpaignes, en faueur de noſtre cher & bon amy le Docteur Martin de Azpilcueta Nauarro, Commandeur de l'ordre de Roncheſuaux: contenant que ledict Docteur a faict imprimer & mectre en lumiere vn Liure intitulé *Le Manual de Confeſſores y penitentes,* & vn autre auſſi intitulé *Tractado de alabanza y murmuration, ſobre el Capitulo, Inter verba.* XI. *quæſt.* III. & vn autre auſſi intitulé *Tractado de las rentas Eccleſiaſticas, ſobre el cap. final.* XVI. *quæſt.* I. *en langue Caſtellana*: & autres en langue Latine ſur le Decret, & quelques Commentaires *Sobre el titulo de Reſcriptis, de Reſtitutione ſpoliatorum, y de Præbendis. en las Decretales.* Et doubte que aucuns de nos ſuiectz, ou de la nation Eſpaignolle, voulſiſſent faire Imprimer leſdicts Liures en noſtre Royaume: & auſſi que les Imprimeurs d'iceluy noſtredict Royaume, ou autres, voulſiſſent par maligne & mauuaiſe intention ſemer en ſeſdicts œuures quelque mauuaiſe & reprouuee doctrine, s'il ne luy eſtoit par nous ſur ce pourueu. NOVS à ces cauſes inclinans, & voulans en ceſt endroict gratifier à la requeſte, ainſi que dict eſt, à nous faicte par ledict Docteur, auons inhibé & defendu, inhibons & defendons par ces preſentes, à tous Libraires & Imprimeurs de noſtredict Royaume, & autres nos ſubiectz, ſoit de la nation

de France ou d'Eſpaigne, reſidens en ceſtuy noſtre Royaume: Que les deſſuſdictz Liures cy deſſus intitulez & declairez, ils n'ayent durant le temps de dix ans prochainement venans, enſuiuans,& conſecutifz à Imprimer, ne faire Imprimer, mectre ne expoſer en vente, ſans le ſceu, congé, & conſentement dudict Docteur, ſur peine de confiſcation des Liures qui s'en trouueront imprimez,contre noſdictes preſentes defenſes,& d'amende arbitraire. Si vous mandons, commandons, & expreſſement enioignons, & à vn chacun de vous, ſi comme à luy appartiendra, que celles nos preſentes inhibitions & defenſes vous faictes lire, publier, & enregiſtrer. En procedant à l'encontre des tranſgreſſeurs & contreuenans à icelles, ſi aucuns s'en trouuent, par les peines y contenues, & autrement, ſelon l'exigence des cas. Car tel eſt noſtre plaiſir. Nonobſtant quelconques lettres, mandemens, ou defenſes à ce contraires. Et pource que de ces preſentes lon pourra auoir à faire en pluſieurs & diuers lieux: Nous voulons que au Vidimus dicelles, deüement collationné,foy ſoit adiouſtee, comme au preſent Original. Donné à Sainct Maur des foſſez le vingtſeptieme iour de Iuin, l'an de grace Mil cinq cens ſoixante ſix: & de noſtre Regne, le ſixieme.

Par le Roy, la Royne
ſa mere preſente,

De L'aubeſpine.

PIENTISSIMO

PIENTISSIMO

PIO V. PONTIFICI OPT. MAX. D. N. S.

MARTINVS AB AZPILCVETA Doctor Nauarrus in iſta eius mira pietate perſeuerentiam.

CVM, Beatiſsime Pater, ab extremis Hiſpaniarum finibus, nempe, Uliſsipone, ad proſequendam Illuſtriſsimi earum Primatis Archipræſulis Toletani cauſæ defenſionem, iuſſu Regio ſuſceptam, in Vrbem appuliſſem, auſus fui dedicare S. V. quendam meum de reditibus eccleſiaſticis libellum: primùm quidem ſermone patrio (quò vtilior eſſet orbi, cui ſcribebatur) compoſitum, ipſique Regi omnium ſæcularium Monarcharum catholiciſsimo & potentiſsimo dicatum. Deinde (cum ſui lectione pleriſque eruditis & piis viris, ſe rem totius orbis Chriſtiani clero vtilem fore perſuaſiſſet) latinitate donatum. Non, quòd non agnoſcerem authoris & operis humilitatem, obſcuri-

tatem, & indignitatem, & Sanctitatis V. ſublimitatem, ſplendorem, & gloriam: non tantum eam, qua iſthæc in terris Monarchia omnes eam aſſequentes illuſtrat, ſed etiam illam, qua eandem viciſsim iſta V. Beatitudinis noua vita, noui mores, nouiſsima & admiranda eius adminiſtratio, tam diu, & tot ætatibus inaudita & deſiderata, huicque noſtro ſæculo turbulento adeo neceſſaria, ornant. Ac proinde non viderem longe humilius & inferius eſſe, quàm quòd ſupremo Reip. Chriſtianæ Principi dedicandum eſſet. Sed partim, quòd non videbatur alienum, vt quod Hiſpano ſcriptum ſermone, Hiſpanorum Regi, eidemque reditibus eccleſiaſticis quàm maxime ſecundum S. V. affluenti, dicatum fuerat: latino donatum, ſummo latinorum Regi, eidemque ſupremo omnium eccleſiaſticorum redituum adminiſtratori, dicaretur. Partim, quòd Vrbem ingreſſus, deſiderabam de exigua penu mea litteraria S. Veſtræ nonnihil offerre, & non erat id temporis aliud de potioribus aliquot, quæ ob inopiam otij ſub lituris habeo, ab eis exertum, & manu extrema dolatum. Partim verò, quod non eſſem inſcius, multa in eo contineri, quæ cum V. Sanctitatis ardenti ad inueniendam in omnibus veritatem amore, & emunctiſſimo ad iudicandum de inuentis iudicio, & animo beneficiarium ſplendorem Eccleſiæ ſuæ reſtituendi cupientiſsimo, conueniunt. Neque dubitarem, beneficiariis qui ea omnia accurate perpenderent, complacitura. Licet enim per ea viæ aliquot tortuoſæ diſponendi de reditibus ſuis obſtruantur, aperiuntur tamen aliæ multæ directæ id

*faciendi, nullibi tam late, nec in tantum eorum fauorem probatæ, ac explicatæ. Cum autem, Beatiſſime Pater, poſtea quidam vir, genere, litteris, & munere clarus, mihique iam inde à triginta annis, & amplius amicus (cuius nomen obſeruantiæ cauſa taceo) obtulerit eidem Sanctitati V. alium librum eodem titulo inſignitum cui Doctores duo, excellente ſanè doctrina præditi, qui ante triginta annos mei feruentiſſimi auditores eſſe cœperunt, multiſque annis poſtea fuerunt, pro ſua profunda eruditione, & egregia in me beneuolentia generoſáque gratitudine terſius quàm ego reſpondiſſent, niſi eos ipſe ab ea re iuſtis ex cauſis reuocaſſem: méque ipſum multa quæ taceo, ab hoc aliquot diebus retraxerunt, retraxiſſéntque perpetuò, niſi me in id compuliſſent amor quarundam veritatum, quas ſartas tectas perſtare plurimum è Republ. Chriſt. eſſe arbitror, & obligatio conſeruandæ exiſtimationis, quam de aliquantulis donis apud me in proximorum vtilitatem à Deo depoſitis, nonnulli habent, quam ni hoc facerem, labefactatum iri iudicabant: ex quo noſtris, qualibus qualibus, ſcriptis & reſponſis decreſceret authoritas. Quæ profectò res me mouit, vt hanc Apologiam, quæ præfatum libellum defenderet, ſcriberem, & Sanctitati V. veluti quandam illius appendicem, conſecrarem. Sperans certò fore, vt quæ ille ad obſcurandam & impugnandam veritatem, non ſine rei eccleſiaſticæ damno, ſcripſit, per occaſionem, eam longe ſplendidiorem, & munitiorem reddant, iuxta illud Innocentij * prædeceſſoris Beatitudinis Veſtræ Sanctiſſimi, Veritas ſæpius*

* c. Graue. 35. q. 9.

excogitata, magis reſplendet. Quare humillimus etiam atque etiam ſupplico eidem S. Veſtræ, vt qua animi ſerenitate, ac frontis hilaritate illum ſuſcepit, ſuaque benedictione dignatus fuit, eadem quoque hanc ſuſcipere: & eò ampliore benedictione proſequi, quò eaſdem veritates longè altius fundatas, & complures alias ſapientiæ canonicæ cognitioni apprimè neceſſarias continet, non dedignetur. Christum autem Redemptorem noſtrum Opt. Max. quàm obnixiſsimè rogo, vt te ſuum vnicum, & Summum Vicarium, ſæculo noſtro adeò vtilem & neceſſarium, quamdiutiſſimè ſeruet incolumem,

Amen.

A. D.

Ad pium Lectorem.

CAVSAS ob quas,Chriſtiane lector , hanc Apologiam cōpoſuerim , ex epiſtola eius nuncupatoria facile colligas. Cauſa vero , ob quam in ea componenda non ſeruaui ordinem , quo meum libellum N. aduerſarius impugnauit,eſt,quòd mea ſententia , ſalua ſaniore, ipſe ſine congrua methodo & ordine illum impugnauit. Ideoque conſultius duxi,eius ſerie omiſſa,ſequi eam quam in libello meo ſeruaui. Quod tamen citra tædium , & magnam confuſionem nequeo facere , niſi vel ſummatim admoneam ea,quæ in ipſo ſcripſeram. Quare, ita illa repetam (admonendo omnia , quæ præfatus N. opponit , & quæ ipſe reſpondeo) vt qui hanc Apologiam habuerit , dilucide,& ſine vlla confuſione ibi dicta , & hic addita intelligat , vnà cum omnibus , quæ libellus aduerſarius ad vtriuſque argumentum pertinentia continet. Quàm breuiter autem & modeſte potero illi reſpondebo , defendendo mea vera , eiuſque falſa confutando.

Salua, qua in eum ſum, ſemperque curabo eſſe, obſeruantia & pace, ſaluaque in primis Summi Pontificis, ac deinde cuiuſque alterius rectius ſentientis cenſura, in gloriam D. N. Ieſu Chriſti, cuius de patrimonio in fauorem pauperum diſputamus, Optantes ei perplacere. Qui vtinam Glorioſiſſima illa eius matre Virgine mediatrice, dignetur nos ſua luce illuſtrare: ſimul omnibus annuere, vt eius gratia ſemper ei grati viuamus, & moriamur, eiuſdem gloria potituri æternum, Amen.

A nimia vero & inutili allegatione textuum, gloſſarum, dictorumque authorum agglomeratione abſtinebo. Tum, quia id remoratur & faſtidit lectorem, eruditioribuſque nauſeam parit. Tum, ne liber vltra modum Apologiæ excreſcat: & dum vrceus inſtituitur, rota currente, amphora exeat. Tum, quòd Iuriſconſulti recentiores hoc nomine male apud eruditiſſimos grauiſſimoſq; viros, præſertim Romanos, audimus. Tum, quod longe ſatius duco, ſemperque duxi, paucis, eiſdemque firmis illuſtribus & antiquis, remotis infirmis, vulgaribus, & obſcuris fundare aſſerenda, quàm multis magna ex parte parum firmis & alienis, vel ad gloriam potius quàm perſuaſionē conflatis. Tum, quod olim dedecori erat in conſeſſu Senatuum (quos Galli Parlamenta vocant) tacito textu, ſi ſuppeteret, citare gloſſam; & doctorem, tacita gloſſa; & recentiores ac obſcuriores, dum ſuppeterent

terent antiquiores & illuſtriores. Tum denique, quod aliquando nocet allegare infirma, & obſcuros authores ad confirmandum id, quod probaueris textu expreſſo, vel efficaciter inducto, aut ratione irrefragabili: dum videri potes lectori, non ſatis confidere illis præmiſsis: conſideranti, te ad infirma confugere. Quamobrem enitar quoad eius fieri poterit (præter morem eorum, qui numero magis quàm ſententiarum ponderi deferunt) confirmare quæ dixero, textibus, gloſsis, claſsicis & receptioribus (quorum copia fere vbique eſt, & authoritas illuſtrior) authoribus, ad recentiorum accumulationes, cum argumenta vtriuſque partis æque vel quaſi vrgentia videbuntur, & aliàs cum res poſtulauerit, debita cum obſeruantia recurrendo: præſertim cum ab eis primum & ſpeciatim res ipſa recte tangitur.

*

APOLOGIA LIBRI DE REDITIBVS BENEFICIORVM ECCLESIATICO-rum Martini ab Azpilcueta doctoris Nauarri:

Quo docetur quibus vſibus ſunt impendendi, & quibus perſonis dandi, aut relinquendi, ſuper

Cap. Quicquid. 16. q.1.

IN primis moneo, me in præfato libro pro fundamento tractandorum, deſumpſiſſe verba principij cap. vltimi 16.q.1. cum tribus annotationibus ei additis, & tribus quæſtionibus propoſitis, in hanc quæ ſequitur formam.

Verba cap. fin. 16. quæſt. 1.

Quoniam quicquid habent clerici, pauperum eſt, & domus illorum omnibus debent eſſe communes: ſuſceptioni peregrinorum, & hoſpitum inuigilare debent; maximè curandum eſt illis, vt de decimis, & oblationibus, cœnobiis, & Xenodochiis, qualem voluerint, & potuerint, ſuſtentationem impendant.

SVMMARIVM.

Author huius cap. an fuerit Hieronymus. num.1.
Bona clericorum, bona ſunt pauperum. num.2.
Liberalitas CHRISTIANA *erga pauperes, maxima totius mundi nationum. num.3.*
Corona clericorum & monachorum quid ſignificat. num.4.

1 PRIMO annoto, quòd licèt principium huius capituli, in quod comminiſcimur, Gratianus tribuat Hieronymo ad Damaſum, in nulla tamen epiſtolarũ illius ad Damaſum ſcriptum inuenitur, nec in ea quam ſcripſit ad Nepotianum, licèt aliquibus id viſum fuerit eò, (vt nobis videtur) quòd pagina penultima hæc dicat. Eccleſiam fraudare ſacrilegium eſt, accepiſſe quod pauperibus erogandum ſit, & eſurientibus plurimis vel cautum eſſe velle, vel timidum, aut, quod apertiſſimi ſceleris eſt, aliquid inde ſubtrahere, omnium prædonum crudelitatem ſuperat. Sed illa & contenta in hoc cap. non ſunt eadem. At bona eccleſiaſtica eſſe pauperum habet gloſſa Hieronymi ſuper illud Eſa.3. Rapina pauperum in domo veſtra, Secundum Thom.2. ſec.q.185.art.7. arg.2. qui tamen non ponit ea verba, licet eorum ſententia inde colligatur. Idem etiam Tho. in eod.art.arg.3. ait Beatum Hieronymum ad Damaſum Papam ſic ſcripſiſſe. Clericos illos conuenit ſtipendiis eccleſiæ ſuſtentari, quibus parentum, & propinquorum bona non ſuffragantur: qui autem bonis parentum & opibus propriis ſuſtentari poſſunt, ſi quod pauperum eſt arripiunt, ſacrilegium committunt, & incurrunt. Attamen in nulla epiſtolarum Hieronymi ad Damaſum, ea verba inueniuntur. Quamuis in §. fin.huius cap.& in c.Clericos, 1.qu.2.inueniantur tributa Hieronymo à Gratiano. Innocentius etiam Papa III.decidit vnam quæſtionem in cap.Cum apoſtolica, de his quæ fiunt à prælat.ſine conſenſ. cap.aiens Hieronymum ſcribere ad Damaſum in hæc verba, Si aliquando fuerunt à laicis malè detenta, quæ diuini iuris eſſe noſcuntur, & in vſus tranſierunt monachorum, epiſcopo loci præbente conſenſum, conſtabunt eis perpetua firmitate ſubnixa. Quæ tamen verba in nulla epiſtolarum Hieronymi ad Damaſum inuenies, licèt ea poſuerit Gratianus in d.cap. §.1. Quare oportet dicere Innocentium, & Thomam cum alia magna turba doctorum, authoritate Gratiani, non viſo archetypo & originali epiſtola, fuiſſe quoad prædicta tria ductos: vel certè deeſſe in epiſtolis Hieronymi, quæ nunc extant, aliquam maximi ponderis epiſtolam. Vtcumque tamen res habeat, ſatis eſt nobis ad comminiſcendum in hoc capitulum, quod multis ſæculis iam indè à Gratiano ab omnibus canonum peritis ſit pro authentico habitum, iuxta ea quæ ſcripſit poſt alios Cardinal.Alexand.in rubr.& tit.1. huius celeberrimi libri.

2 II. Annoto, hic probari, bona clericorum eſſe bona pauperum, concordat idem Hieronymus ſuprà, relatus, & citatus à Thoma vbi ſupra ſuper Eſaiam cap.3. & Auguſtinus in cap. Quod autem.23. qu.7. ibi. Non ſunt illa noſtra, ſed pauperum, quorum procurationem quodam modo gerimus, & Ambroſius in cap.Conuenior.ead.cauſ.q.8.ibi. Quamquam omnia, quæ in ea ſunt, ſint pauperum. Idem Auguſt.in cap.fin.12.q.1.& Clemens ante eum lib.2.cap.9. & 39.de conſtit. apoſt. & alia ratione dicuntur clericorum, & alia pauperum, & alia Dei & D.N. Ieſu Chriſti, vt dicetur infrà ead. quæſt. Monit.24.

III. Annoto, quòd ad declarandum hoc capitulum cum notabili proximo, & nonnulla loca noſtri Manualis confeſſariorum, & pœnitentium, & ad ſa-
3 tisfaciendum multis aliis, extra contenta in illo quæſitis: In gloriam item miſericordiæ, liberalitatíſque Chriſtianæ, omnes alias mundi nationes erga diuinum cultum, & pauperes excellentis: Simul & ad augendum amorem di-

uinum

uinum, deſideriúmque cœleſtium & æternorum, diminuendúmque proprium, terrenorúmque atque tranſitoriorum in animis noſtris, qui ad ſignificandum nos id procurare, coronas capitibus alij aliis maiores geſtamus. c. Duo ſunt genera. 12. qu. 1. & glo. ſolemn. clem. 2. de vit. & honeſt. clerico. verb. Tonſuram, 4 profundiùs quàm vnquam tractabimus hoc elogium clariſſimi ſanctiſſimíque doctoris Hieronymi per tres quæſtiones: quas frequenter, tum in cathedra, tum extra illam, in variis variorum regnorum academiis, primùm Tholoſæ, & Cathurci in Galliis, Deinde Salmanticæ, & Conymbricæ in Hiſpaniis, & aliis etiam locis decidimus quadraginta quinq; annis, à quibus interpretati ſumus canones ſacroſanctæ eccleſiæ Romanæ. Cuius cenſuræ quicquid dicetur ſubiicimus, vt iam priùs in epiſtola ad lectorem ſubmiſimus. Supplicãtes item, vt ibidem ſatis ſupplicauimus, glorioſiſſimæ Virgini matri, vt nobis impetret lucem & gratiam à filio ſuo theoanthropo D. N. Ieſu Chriſto, rerúmque eccleſiaſticarum vero domino, quò intelligamus, & faciamus de illis, quod eius diuina, & humana voluntas requirit, & per ſuam ſanctam eccleſiam ordinauit: pérque præfatum Hieronymum doctorem ſanctiſſimum, cui nos commendamus, in hoc capitulo ſignificauit.

QVAESTIO I.

An mortaliter peccent beneficiarij eccleſiaſtici ſuperfluè aut profanè reditus ſuorum beneficiorum impendentes?

QVAESTIO II.

An non tantùm peccent, Sed etiam ad reſtituendum eos ſint obligati?

QVAESTIO III.

An poſſint de illis teſtari?

SVMMARIVM.

Verbum, reditus, ſcribendum cum ſimplici d. num. 1.

SEcundò moneo, quòd præfatus N. tum tacitè tum expreſsè (veluti præludens) multa, vt aliquibus videtur, tacuit, aut dixit, rhetoricè, incautè, aut falsè, in duabus primis ſui libri partibus; antequam ad principalem diſputationem (quam in tertia parte aggreditur) perueniret. Primò quidem, quatenus tacitè videtur impugnare ortographiam, qua vtor in titulo mei libri, & per totum illum, ſcribendo verbum, reditus, per ſimplex d. Quoniam ipſe in titulo ſui libri, & per totum illum ſcribit cum duplici. A quo abſtinuiſſe conſultius fuiſſet. Tum, quia ipſemet ſub finem. 2. partis admonet orthographiam verbi, reditus, doceri ab Andrea Tiraquel. in tract. de retract. conſanguinitatis, an ſit ſcribendum duplici, an ſimplici. d. ex Ouidio, & Martiali: & palam eſt, Tiraquellum in loco ab eo citato probare, ſcribendum eſſe cum ſimplici. d. Tum quia non deeſt cui dederit occaſionem putandi, quòd id fecerit, vt libello meo etiam in tituli orthographia contradiceret. Qua enim alia de cauſa id feciſſe, aiunt, niſi fortè quòd donec ad eum vſque locum calcographus perueniſſet, putauit illud à verbo, reddo, deriuari, ideóque ſcribendum eſſe per duplex. dd. vt multi malè ſcribunt, & me ſcribentem ſimplici peiùs reprehenderunt. Et cum poſtea incidiſſet in Tiraquellum docentem contrarium, maluit vt calcographi perſeuerarent in errore, quàm fateri ſe per ignorantiam, vel incogitantiam erraſſe: præmonito in medio libri lectore, ſe veram illius dictionis orthographiam non ignorare. Tum quia maius operæpretium feciſſet, ſi admonuiſſet lectorem verbum, reditus, non à reddo, ſed à redeo deriuari, ideóque primam ſyllabam breuiare, vt in illo Ouid. de Ponto, At reditus iam quiſque ſuos amat. &c. in illo eiuſdem libr. 1. de art. amandi, Turpe thori reditu cenſus augere paternos. Reditúmque ideo dici à redeo, quòd quotannis è fundo, vel prædio, ad eius domum redeat.

SVMMARIVM.

Alternatiuam proferens, cuius altera pars eſt vera, non eſt carpendus num. 1.

Elogium verum quod probatur alicuius dictis, tribui poteſt etiam ſi non concipiatur ab eo eiſdem verbis. num. 2.

Fide digni viri dicto credens, non paccat. num. 3.

III. Moneo, quòd præfatus N. rhetoricè quidem, ſed non rectè videtur me pungere circa primam annotationem primi moniti, quatenus ait, nullatenus eſſe credendum, Sanctum Thomam, & tantam aliorum doctorum turbam authoritate Gratiani ductos, crediſiſſe præfatum capitulum vltimum. 16. qu. 1. continere verba Hieronymi ad Damaſum, ſi res ita non haberet. Quod ait me

ſign

ſignificare. Tum quia ego id non aſſero ſimpliciter, ſed alternatiuè, eos authoritate Gratiani archetypo epiſtolæ Hieronymi ad Damaſum non viſo ductos fuiſſe, vel aliquam epiſtolam non parui momenti Hieronymi ad Damaſum deſiderari in libris epiſtolarum Hieronymi quos nunc habemus. Quorum poſte- 1
rius ipſe quoque concedit. Et alternatiuam proferenti ſufficit, vt eius altera pars ſit vera. c. In alternatiuis de reg. iur. lib. 6. & l. Plerumque. ff. de iur. dot. Tum quia veriſimilis eſt etiam pars prior præfatæ alternatiuæ. Quoniam frequentiſſimum eſt Gratiano ſanctorum dicta decerpenti, ſenſum eorum potiùs quàm verba deſumere. Frequenter enim vnum capitulum componit, ex multis locis eiuſdem authoris additis, detractis, vel mutatis aliquot verbis, vt etiam diximus in c. Cum miniſter. 23. qu. 5. quod tribuitur Auguſtino ſuper exod. apud quem tamen neque ſenſus eius inuenitur in eodem loco ſcriptus, neque in diuerſis eiſ- 2
dem omnino verbis. Tum quia neque Thomæ, neque aliis doctoribus vitio verti debet, adſcribere Hieronymo aliquod elogium in ſe verum, quod per eius ſcripta probatur, & à tanto authore, quantus eſt Gratianus, ei tribuitur, cum ſine vllo mendacio poſſit appellari eius, ſaltem putatiuè, eo quòd iuſtè putatur eſſe illius, & eius dictis conſonans. Tum quia paſſim, ſine vllo vitio mul- 3
ta elogia tribuimus Platoni, Ariſtoteli, Innocentio & Azoni, & aliis authoribus humanis, imò & diuinis, etiam euangeliſtis, per alia verba, vel eadem, aliter coniuncta, idem tamen ſignificantia, vt palam eſt. Tum quia non peccat, qui iuſto viri fide digni teſtimonio, putat aliquid eſſe, vel aliter ſe habere, quàm ſit, vel ſe habeat; iuxta gloſſ. celeberrimam. l. Titio fundus. ff. de condit. & demonſtrat. & ea quæ ſuper illa congerit Feli. in cap. Cum contingat, de reſcript. in princip.

SVMMARIVM.

N. arte rhetorica captauit beneuolentiam falſa ſuggerendo. num. 1.
Conſuetudo teſtandi ad libitum de reditibus eccleſiaſticis, nullibi eſt, ſaltem valida. num. 2.

IIII. Moneta, quòd præfatus. N. rhetoricè quidem, ſed parum candidè in 1
epiſtola nuncupatoria, in qua ſummam rei de qua agitur proponit, ilico lectoris animum ſibi benignum, mihi verò auerſum reddit, affirmando opinionem meam, quæ communis eſt, quámque plerique omnes probant, eſſe quidem ſaluberrimam, ſed ab omni vſu, & conſuetudine ſeiunctam, cuius contrarium nos in præfato libello. quæſt. 1. num. 76. & quæſt. 2. num. 25. & quæſt. 3. nu. 14. monſtrauimus; probando id quod etiam infra ead. quæſt. monit. 50. & quæſt. 3. monit. 1. probabimus efficaciter, nullam talem conſuetudinem eſſe, neque ſi eſſet, poſſe valere. Quia quæ talis foret, eſſet contraria legi naturali, & diuinæ, & conſe- 2
quenter inualida. cap. Mala. ca. Fruſtra. 8. diſtin. ca. fin. de conſuet. talem autem conſuetudinem eſſe contra legem naturalem in dicto præfato libello probauimus, & in hoc poſtea monſtrabimus infra eadem quæſt. monit. 21. & 39.

SVMMARIVM.

Author Salmanticenſem cathedram canonum primariam regebat, cum nondum. N. eos audire cæpiſſet. n. 1.

Author putat non fuiſſe animum. N. minuendi nomen eius. num. 2.

Laus in debitum finem, relata ſanctè quæri poteſt. numero 2.

Puteum quis iuſtè aperit in ſuo, cum aliena iactura non intenta. num. 3.

V. Moneo, quòd non deſunt qui ſuſpicentur, eundem. N. rethoricè quidem ſed parum candidè per ſui libri editionem voluiſſe nomen ſuum, cum mei iactura augere pugnando, & ſi poſſet vincendo me Romæ, quæ totius orbis Chriſtiani caput eſt, ſummo Chriſti vicario agonotheta; me, inquam, nunc circiter octogenarium, qui quando in Salmanticenſi, cum primis omnium totius Europæ academiarum catholica, frequenti & celebri, primæ functionis canonum ſacrorum cathedram, competitoribus magno certamine ſuperatis, quæſitam, magna cum laude regebam: nondum ipſe puer ſacram eorum & legum facultatem diſcere cœpiſſet; quíque nunquam poſtea gratia Deo, ſtudia litterarum remiſi. Quod eo argumento coniiciunt, quòd nullam aliam vident cauſam cur ſuum librum, eodem titulo quo meus inſcriptus erat, inſcriptum, eidémque, cui meus dedicatus fuerat, dedicarit. Idque in eadem Vrbe me præſente, quem iure putabat cito abfuturum, & ideo me abſente id potuiſſe facere. His tamen ipſe parum aſſentior. Tum, quòd licèt putem ſuam laudem in finem aliquem relatam voluiſſe per hoc augere, quod ei licuit, vt etiam ego in commentario de finibus humanorum actuum in. c. Cum miniſter. 23. quæſt. 5. nuper poſtea quàm ille ſuum librum edidit, compoſui, latè trado, licèt forſitan per accidens, & per quandam conſequentiam id contingeret, quod non attenditur. l. Si quis nec cauſam, cum latè ibi à Neotericis citatis. ff. de reb. cred. Nullatenus tamen arbitror id eum in iacturam mei nominis voluiſſe, quod non licuit arg. l. Fluminum, §. fin. & l. Proculus. ff. de damno infect. quatenus habent eum, qui puteum in ſuo fundo fodit, licèt per conſequentiam abſcindat venas, per quas in puteum vicini aqua deriuabatur, quæ ob id fluere in illum deſinit, malè quidem facere, ſi malo animo, vt noceat vicino, fodit, non tamen ſi ſolo bono, vt ſibi proſit.

SVMMARIVM.

Authoritatem externis bonis augeri. num. 1.

Authori conſultum, ne nudus externis, cum ornato eiſdem in arenam deſcendat: & quibus ſe ornare poſſet. num. 2.

Bona externa vix eſſe noſtra: num. 3.

Authorem audiuit totum vnum annum canones Emanuel Acoſta inſignis doctor, quem inſigniter laudat aduerſarius, cum Gymnaſta magno ſalario ius ciuile interpretaretur. num. 4.

Author proteſtatur obſeruaturum ſe ſemper merito aduerſarium. nu. 5.

VI. Mo

VI. Moneo, quòd non deſunt, qui ſuſpicati fuerint eundem N. rethorice quidem, ſed parum amice ob prædictam cauſam de induſtria, vt facilius me triumpharet, deſcendiſſe in arenam omnibus ſuis titulis armatum, licet etiam 1
ſine illis ſpectatoribus eſſet notiſſimus: me vero eiſdem parum notum fere nudum eis propoſuiſſe. Quoniam tam ex ſacris litteris, quàm ethnicis probe nouit, plurimum ad perſuadendum valere nobilitatem, dignitatem, & opes dicentis, iuxta illud Eccleſiaſt. 13. Diues loquutus eſt, & omnes tacuerunt: & verbum illius vſque ad nubes perducent. Pauper loquutus eſt, & dicunt, quis eſt hic? & ſi offenderit, ſubuertent illum. Quo item tendit illud ſatyrici. Plurima ſunt, quæ non audent homines pertuſa dicere lena. Quare aiunt me inconſulte acturum, & ex loco iniquo repugnaturum, ſi me defenſurus, ab illo Pauli exemplo, 2
2. Corinth. cap. 11. mea cognomenta, gentis, & munerum, vt ille, non admonuero: cum in tota Celtiberia, Caſtella, & Luſitania, palam ſit ornari me poſſe ex illuſtriſſimæ Roncæuallis ordinis militia, quæ nunquàm vlli de ſanguine infecto prognato patuit: ex primariæ item functionis, quas rexi Salmanticæ, & Conymbricæ cathedris: ex comitatus etiam dignitate, qui mihi ampliſſimo cum ſalario ad me vſque inaudito, iam pridem rude donato, ſeu iubilato contigit, iuxta Regiæ Maieſtatis priuilegia. Necnon ex vtriuſque parentis familia prognata ex duobus palatiorum Celtiberiæ ſiue Nauarræ, quæ ſolariega vocant, videlicet Azpilcueta, & Iaureguizar ſiue Baztan: quæ licet diuitiis parum ſplendeant, longe tamen ante Carolum Magnum in Nauarrorum Regni exordio in ſaltu Pyrenæi montis, qua parte Vaſcones Celtas diuidit à Celtiberis erecta in hunc diem, (gratiæ Deo) nulla vllius damnatæ ſectæ ſanguine contaminata, catholica perſeuerant. Quorum alterum alteri hoc ſolo nomine præſtat, quòd alterum eſt vnum ex duodecim, quæ prædicto Regno naſcenti regendo fuere deſtinata. Alij autem de ipſius animi candore aliud ſenſerunt; quibus ipſe lubenter aſſentior. Tum quòd licet me cognomentis externis (quæ ex philoſophia etiam ethnica ambo didicimus vix eſſe noſtra) nudarit, mihíque prætulerit ali- 3
quos, qui me præceptore, licet indigno, in ſuis ſcriptis gloriantur, & in his vnum, ſcilicet Emanuelem Acoſta virum plane doctiſſimum, qui me totum annum trigeſimum nonum ſupra milleſimum quingenteſimum, poſtea quàm primus omnium Salmanticæ, centuriam paradoxorum iuris Cæſarei defenderat, & poſtquam doctor eiuſdem iuris fuit effectus, cathedrámque cum grandi ſalario obtinuit Conymbricæ audiuit; quotidie in circulis mecum perdocte ac perplacide diſputando. Quamuis enim, inquam, meis me nudet externis, poſtponátque meis diſcipulis: veſtit me tamen internis longe profecto potioribus, quàm mea nuditas meretur: ob quod gratias plurimas ei ago, ſeruaturus illam, quæ ante triginta annos inter nos Salmanticæ inita fuit, amicitiam: cúmque
pro eius egregia pietate, & eruditione, pro clariſſimo ſui generis cognomento, 4
& munere, cui præeſt, debita reuerentia ex animo venerabor: ſalua in omnibus doctrinæ veritate, quæ inuicta ſemper, & victrix perſeueret. Amen.

SVMMARIVM.

Præcepta non poſſe ſeruari ab eo, qui conſilia mentaliter non ſeruat, dure dictum. num. 1.

Legem mentaliter ſeruare,quid? num.2.
Obligatus ad volendum facere, tenetur facere ſi poteſt. num.3.
Conſilia ſeruare ſecundum præparationem animi, & ſeruare mentaliter longe differunt. num.4.
Conſilia pro tempore quoad ſui obſeruantiam ligant,præcepta fiunt.num.5.
Conſiliorum contraria volens,ſine contemptu eorum non peccat.num.6.

VII. Moneo, quòd præfatus N.tangens ea,quæ de paupertate clericorum voluntaria in annotat.3. prædicta inſinuaui, parum caute aliqua ſcripſit. Nam
1 primo bis ait in prima parte cap.1.num.3. teneri omnes Chriſtianos ad ſeruanda mentaliter IESV CHRISTI D. N. conſilia, ſemel quidem in principio, & iterum in medio,per illa verba. Conſiliis CHRISTI, adeo ſunt connexa præcepta, vt ſeruari nullo modo poſſint, niſi mentaliter ſeruentur conſilia. Quæ
2 profecto, concluſio, vt verba ſonant, falſa eſt. Tum, quia ſeruare mentaliter legē,eſt velle facere quod illa dictat: ſicut infringere legem mentaliter,eſt nolle facere id,quod illa dictat.argum.eorum quæ habentur in.c. Qui bona.17. q.1.de propoſito,& voto mentali: & quæ tanguntur de ſimonia mētali in c.fi.de ſimon. At nemo tenetur de lege cōmuni ad volendū id, quod Chriſti conſilia cōſulunt.
3 Tum quia non tenetur quis plus ad volendum facere aliquid, quàm ad faciendū; nec plus ad volendū viuere vitam cælibem,vel pauperem,vel ingredi religionē, vel renunciare bonis temporalibus, & alia ſimilia facere, quàm ad faciendū ea: cum exterioris actus bonitas, vel malitia ex interiori ei correſpondente pendeat:& bonitas, & malitia interioris ex obiecto, & proportione ipſius ad actū. argum.c.Dixi.& c.Magna,de pænit.diſtinct.1.& tradit Thom.1.ſec.q.20. artic.1. & 2.Nec prodeſt illi,quod dicit Thomas ab eo citatus in.2.ſec.quæſt.184.art.3.&
4 q.124.artic.1.a d.3. quia longe aliud eſt teneri quem ad ſeruanda præfata conſilia ſecundum præparationem animi,quod aiunt præfatus Thom.& Auguſtin.ab eo citati:& aliud teneri quem ad ſeruanda ea mentaliter;quod nunquàm illi dixerunt,& eſt falſum. Seruare ſiquidem conſilia ſecundum præparationem animi, eſt,eſſe paratum ad ſeruandum ea occurrente caſu,in quo neceſſarium eſt ad ſalutem animæ id facere, vt etiam ipſe ait: quod ſine vllo actu mentali volendi contingit. Tum quia eo caſu non ſolum conſilia, ſed etiam quodlibet aliud de ſe indifferens, quod iuſte fieri poſſet, faciendum eſt:ad quod tamen volendum mentaliter,prius nemo tenetur.Seruare autem illa mentaliter,eſt,velle id quod
5 ea conſulunt, ad quod nemo tenetur, niſi præfata neceſſitas accedat. Tum quia velle conſilia ſeruare quando de neceſſitate ſalutis animæ, oportet ea ſeruare; eſt,velle ſeruare illa,quando,& pro tempore quo fiunt præcepta:& ita non eſt
6 velle ſeruare mentaliter conſilia, quatenus ſunt conſilia, ſed quatenus præcepta.Tum quia nec S.Thom.quem ipſe citat in 2.ſec.quæſt.124.artic.1.ad.3. neque vllus alius ait,peccare quem,non producendo mentalem voluntatem ſubeundi martyrij: neque qui ſine contemptu producit voluntatem non ſubeundi illud quatenus eſt conſilium.Abſit autem, vt putet lector,meæ intentionis eſſe,virum egregia pietate inſignem, vllius impietatis notare, cum ex eis,quæ illam concluſionem præcedunt & conſequuntur, appareat,eum catholicum ſenſum habuiſſe.

buiſſe. Solum enim volui admonere, ne quis verbis illius concluſionis concipiat, peccare Chriſtianos, qui mentaliter nolunt eſſe religioſi, nec renunciare bonis, neque ire ad loca, in quibus pij ab impiis ob pietatem occiduntur. Imo neque eos, qui ſine conſiliorum contemptu, volunt mentaliter contrarium eius, quod conſulunt: & nolunt eſſe religioſi, neque pauperes, neque ad ſuum ſtatum decentem neceſſaria erogare pauperibus: nec alia ſimilia ſupererogationis bona facere.

SVMMARIVM.

*Apoſtolos non habuiſſe dominium in ſpeciali, eſſe contrarium extrauag. Cum inter, incaute dixit aduerſarius. num.*1.

VIII. Moneo, quòd præfatus N. incaute ait circa prædictam paupertatem, in eod. cap.1. num.4. quòd dicere; Apoſtolos non habuiſſe dominium in ſpeciali, & particulari, eſt contrarium extrauag. Cum inter nonnullos, Io.xxij. 1
tit.de verb.ſignif. Quia per eam non damnatur dicens, Apoſtolos non habuiſſe dominium in particulari, ſed dicens, quòd Chriſtus, & Apoſtoli non habuerunt dominium in particulari, neque in communi. Quod non eſt contrarium, vt palam eſt. Neque aliquid amplius habet extrauag. Quia quorundam, eiuſdem Io.xxij. eod. tit. quæ præfatæ extrauag. verba repetit.

SVMMARIVM.

*Apoſtoli ſi vouerunt omnia neceſſaria ad perfectum ſtatum, vouerunt & paupertatem, contra aduerſarium. num.*1.
*Status perfectionis duplex, alter ad alios, alter ad ſe perficiendum. num.*2.

IX. Moneo, præfatum N. etiam parum caute dicere circa eandem paupertatem, quòd præſuppoſito dicto Thom. in 2.ſec.q.84.art.4.ſ. Quòd Apoſtoli 1
vouerunt omnia, quæ ad ſtatum perfectionis pertinent, non infertur, quòd vouerunt paupertatem. Tum quia ipſemet Thom. in eadem. 2.ſec.q.186.art.3. ait, Paupertatem eſſe neceſſariam ad ſtatum perfectionis, & in ead. q.art.6. probat non ſufficere illam, per quam actu relinquuntur omnia bona temporalia, ſed oportere vt voueatur, & cadat ſub obligationem, nunquam illa ſibi quæſiturum. Si ergo Apoſtoli vouerunt illa, quæ pertinent ad ſtatum perfectionis, vt ipſe ait poſt Tho. in.2.ſec.q.84.ar.4. neceſſario ſequitur eos vouiſſe paupertatem. Nec prodeſt reſpondere, quòd duplex eſt ſtatus perfectionis. Alter, eorum quo perficiunt, in quo ſunt Epiſcopi: alter perficiendorum, in quo ſunt religioſi, vt idem Thom. declarat poſt Dionyſium in eadem. 2.ſec.q.184.art.4. Tum quia cum primum delecti fuerunt à Chriſto Apoſtoli, & cum illi cœperunt eum ſequi, & reliquerunt ſua, non fuerunt facti epiſcopi, nec presbyteri. Tum quia ſtatus epiſcoporum non requirit paupertatem, nec bonorum temporalium renunciatio-

nem,vt ipſemet Tho.probat,in ead.2.ſec.q.185.art.6.per textum.in c:Epiſcopus. 12.q.1.& ita Tho.cum in d.art.4.q.84.dixit Apoſtolos vouiſſe omnia, quæ pertinent ad ſtatum perfectionis,intelligẽdus eſt, de votis neceſſariis ad ſtatum perfectionis perficiendorum,in quem tunc aſſumpti fuerunt: & ita conſequenter, quòd paupertatem,continentiam & obedientiam vouerunt, quæ ſunt tria neceſſaria ad perfectionis ſtatum, vt efficaci ratione, & authoritate irrefragabili probat idem Thom.in.d.q.186.ar.6.

SVMMARIVM.

Votum ſolemne paupertatis tollit habilitatem quærendi dominium rerum temporalium,non autem adminiſtrandi ea. num. 1.

*Religioſus habens beneficium eccleſiaſticum tam late poteſt impendere de ſuis reditibus quàm ſæcularis de ſuis. num.*2.

X. Moneo,quòd præfatus N. etiam circa eandem paupertatem male infert, ex eo quòd Apoſtolis fuerunt aliqua donata, & ab eis pauperibus vel aliis piis operibus erogata, non feciſſe illos votum paupertatis. Quia votum quamlibet
1 ſollemne paupertatis,licet tollat capacitatem quærendi dominium tẽporalium ſibi in particulari.c.Non dicatis.12.q.1.c.Cum ad monaſterium.de ſtat.monach. non tollit tamen capacitatem quærẽdi illud eccleſiæ vniuerſali,vel particulari, cui eſt præfectus vel adſtrictus.c.Cum olim de priuil.cum ei annot.per Innoc.& c.In præſentia,de probat.cum ei annot.per omnes:nec facultatem adminiſtrãdi ea etiam per ſe,de iuſta eccleſiæ licentia,quam per titulos beneficiarios præſtat, vel hominis.ſ.ſuperioris,quæ etiam tacita ſufficit:vt ait Card.Alex.in.d.ca.Non dicatis,12. q.1. vt paſſim Abbates, Priores, & alij beneficiarij regulares adminiſtrant, iuxta c. Monachi, de ſtat.monach.& clem.2. de vit.& honeſt. cleric. vbi
2 ſingulariter Card.cui nemo in hoc contradicit,ait:regularem clericum tam late poſſe diſponere de fructibus ſui beneficij regularis, quàm clericus ſæcularis de fructibus ſui beneficij ſæcularis;quod ſine vllo proprietatis vitio facit.Imo,ſaltem ante concilium nuperrimum Tridentinum, etiam monachus ſimplex de licentia prælati, poterat tenere ac gubernare tota vita ſua bona omnia, quæ ſecum ad monaſterium adduxit.c.Significante.qui cleri.vel vouen. & paſſim hodie monachi etiam ſimplices, & etiam extra clauſtra degentes tam contractibus, quàm ſucceſſionibus multorum bonorum,dominium ſuis quærunt monaſteriis, multáque de illis,vel illorum fructibus,iuſta cum licentia Papæ,vel prælatorum ſuorum, operibus impendunt piis,& in ſuos honeſtos vſus conſumunt:non obſtante ſolemni, quod emiſerunt paupertatis voto. Et ita nullatenus infertur, Apoſtolos non vouiſſe paupertatem,ex eo quòd bona quæſierunt eccleſiæ,& ea in pauperes & alia pia opera impenderunt.

SVMM

SVMMARIVM.

Paupertatis à voto, nec Apoſtoli per apoſtolatum, nec monachi per epiſcopatum abſoluuntur. num. 1.

Monachus factus Epiſcopus, non teſtatur. num. 2.

Votum caſtitatis relaxari poſſe monacho, non autem votum paupertatis. numero 3.

Monachus incapax beneficiorum temporalium, non autem ſpiritualiũ. n. 4.

XI. Moneo, quòd præfatus N. falſe ait in eod. c. 1. num. 6. Apoſtolos etiam ſi paupertatem vouiſſent, cum adhuc eſſent diſcipuli, antequam fierent magiſtri, & epiſcopi, ſimul ac euaſerunt magiſtri, & epiſcopi, fuerunt ab illo voto abſolu- 1
ti: quod conſequitur à voto paupertatis hodie illos monachos, qui fiunt epiſcopi, eſſe abſolutos. Quæ duo ambo ſunt neganda, & pernegandа. Primo quidem, quòd ſunt nouitates periculoſæ hoc ſæculo, quo adeo laxantur religiones, & à nullo catholico, quem ipſe legerim, affirmentur. Deinde, quòd ſatis reprobãtur per illa verba Innoc. iij. in c. Cum ad monaſterium. §. fin. de ſtatu monachor. Abdicatio proprietatis, & cuſtodia caſtitatis, adeo eſt annexa regulæ monachali, vt contra eam, nec ſummus Pontifex poſſit licẽtiam indulgere. Tertio, quòd Tho. 1
cui concordant alij, qui ante & poſt illum ſcripſerunt, determinat in. 2. ſec. q. 185. ar. 8. Monachum, per aſſumptionem ad epiſcopatum, non abſolui à tribus votis ſubſtantialibus ſuæ regulæ, præſertim paupertatis, ac continentiæ. per. c. De monachis. 16. q. 1. & reſpondet ad dictum. ca. 18. q. 1. quatenus probat, monachum à ſuæ regulæ iugo per epiſcopatum abſolui, non eſſe intelligẽdum de obligatione votorum ſubſtantialium religionis, ſed de quibuſdam aliis ſtatui epiſcopatus repugnantibus, &c. Quarto, quòd alioqui ſequeretur monachum factum epiſcopum, poſſe teſtari de bonis quæſitis poſt epiſcopatus cõſequutionem: quod eſt 2
contra prędictum celebre. c. 1. quod incipit, ſtatutum. 18. q. 1. & alia multa capitula quæſtionis ſeq. quæ habent, bona per monachos poſt epiſcopatum quæſita, deberi eccleſiæ epiſcopali, & non eius hæredibus, nec monaſterio, vnde aſſumptus fuit. V. quòd nulla ratione id ſuaderi poteſt, cum monachus, licet non ſit capax dominij bonorum temporalium, eſt tamen capax adminiſtrationis eorum: quæ eſt ratio, qua pridem in rubrica de ſtatu monachorum in ſcriptis affirmauimus, poſſe quidem Papam aliquando ex iuſta cauſa diſpenſare cum monacho, ſuper 3
voto caſtitatis, iuxta gloſſ. & commu. in. d. c. Cum ad monaſterium. §. fin. contra Tho. 2. ſec. q. 88. art. 11. & eius ſequaces, nunquàm autem ſuper voto paupertatis: quia nulla poteſt ad id iuſta cauſa ſuccurrere; cum omni neceſſitati, cui poteſt prouideri per aliquorum bonorum dominij acquiſitionem, poſſit prouideri per adminiſtrationis eorum conceſſionem.

Non obſtat his argumentum, quod pridem nos publice diſputando in doctiſſimorum virorum theatro, his oppoſuimus; & manſit inſolutum, nempe, Quòd abbates & alij beneficiarij regulares habent dominium, & poſſeſſionem beneficiorum ſuorum, & agere poſſunt, vt quotidie agunt nomine proprio ad vendicandum ſibi, & non Eccleſiæ, dominium eorum: & ad adipiſcendum, reti-

nendum vel recuperandum eorum poſſeſſionem; in quorum litibus æque habent locum, tituli de cauſ.poſſ.& propriet. & de rei vendicat. ac in litibus clericorum ſæcularium ſuper beneficiis ſæcularibus: Imo ſimplex monachus vel monacha poteſt agere nomine proprio, & ſine licentia ſui ſuperioris, ſuper iure eligendi ſibi competenti, & iure alimentorum, & iure manendi in tali vel tali monaſterio, ſi exinde iniuſte eiiciatur.c. Cum dilecta.cum late ibi notatis, per Feli. col.13. verſ.Monachus, de reſcript. Non inquam, hoc obſtat: quoniam religioſi
4 per votum paupertatis non renunciant bonis ſpiritualibus, nec honoribus, qui pro eis debentur, qualia ſunt iura prædicta, ſed tantum temporalibus, vt eleganter, de more, ait Thom.in.2.ſec.q.186.art.7.ad.4.vbi Caiet.affirmat, per hoc poſſe monachos petere gradum doctoratus, qui eſt honor ob ſpiritualia debitus: quod prius affirmauit idem Thom.in opuſculo.19.contra impugnantes religionem.c.2.col.7.

SVMMARIVM.

*Dominus ſuarum veſtium an eſſet Petrus poſt apoſtolatum? non eſt vana quæſtio contra aduerſarium. num.*1.
*Monachus & ſeruus in hoc pares.num.*2.
*Petrus per apoſtolatum non fuit ſolutus à paupertate.num.*3.

XII. Moneo, quòd præfatus N. male arguit vanitatis in eodem c. num.9. Aluarum Pelagium doctrina ſolida virum, in hæc verba. Ex his vana mihi vide-
1 tur illa quæſtio Pelagij, An veſtes Petri, quibus indui eum Angelus iuſſit, eſſent Petri, quo ad dominium vel vſum tantum? Primo quidem, quia nullus vnquàm doctorum arguit vanitatis, imo omnes laudauerunt gloſſ.ſingularem.c. Non dicatis.12.q.1.quærentem, an veſtis qua ſe quotidie veſtit monachus, ſit eius? & decidentem non eſſe, imo neque poſſeſſionem eius habere, nec nomine ſuo poſſe agere ſuper illa, vel ſuper alia re temporali, virtute vllius contractus vel delicti. Nec mirum quòd eam laudarint, quia vera, & rara eſt. probaturque per l.Id veſtimentum. ff. de pecul. quatenus habet, ſeruum nec eſſe Dominum veſtimenti quotidiani, neque illud ſuo nomine poſſidere. Quia qui ab alio poſſidetur, nihil poſſidere poteſt.l. Quod ſeruus.ff. de acquir. poſſeſſ.& recepta eſt tam in praxi, quàm in theoria ſententia Innoc.in.c.Cum olim.de priuileg.quòd ſeruus, & mo-
2 nachus in hac re coæquantur. Deinde, ideo male arguit Pelagium vanitatis: quia fundamenta quibus in id mouetur, vana ſunt. Alterum ſcilicet eſt, quòd apoſtoli non vouerunt paupertatem: quod ideo vanum eſt, quia contrarium eſſe verum conſtat, ex Auguſt.7.lib.de ciuit. Dei.c.10.& ex aliis, quæ late citat Pelagius, lib.2. de planctu Eccleſiæ, cap.56.col.7. Conſtat item ex eo, quod id neceſſario conſequitur, præſuppoſito quòd ipſemet N.præſupponit ex Thoma in.2. ſec.q.88.art. 4.eos vouiſſe omnia ad ſtatū perfectionis pertinētia, vt ſupra efficaciter probauimus: in qua re certe ipſe cōfuſe & incōſtanter diuagatur. Alterū autē.ſ.quòd Petrus licet vouiſſet paupertatē cū ſolū eſſet diſcipulus, fuit tamē abſolutus ab illa, ſimul ac fuit factus Epiſcopus: quod ſupra monſtratum eſt eſſe falſum, & periculoſum

loſum. Quare non de vanitate arguendus Pelagius, ſed de ſoliditate eruditionis, ac veritate laudandus, quatenus grauiter, conſtanter, & docte id diffinit, Petrum paupertatem vouiſſe; ideóque non fuiſſe dominum ſuarum veſtium, nec poſſidere quidem illas nomine proprio, ſed Eccleſiæ, cuius caputvicarium erat, 5 cum Angelus eum excitauit in carcere. Sicut vere dicimus S. D. N. Pium V. eius ſucceſſorem (quæ gloria eius eſt) non eſſe dominum vllorum bonorum eccleſiaſticorum, nec ſuarum veſtium quidem, obſtante iam voto paupertatis ſolemni, quod pridem emiſit: eſſe tamen ſummum eorum omnium diſpenſatorem, & protectorem. Equidem cõcluſionem Pelagij prædictam, quæ antea fuit gloſſæ prędictæ ſingularis, & omnium cõmunis, non ſolum arbitror non eſſe vanã, ſed veram, & valde vtilem. Vt agnoſcamus omnes religionẽ approbatam profeſſi, quòd nullius rei temporalis, nec veſtium quidem, quas veſtimus, domini ſumus, neq; eas nomine noſtro poſſidemus: quo eis eorũq; reditibus cõformius noſtris regulis vtamur, & pauperibus aliiſq; pietatis operibus fuſius manus extẽdamus.

SVMMARIVM.

Dominium bonorum temporalium, eſſe neceſſarium prælatis omnibus, falſum. num.1.

Quia ſufficit adminiſtratio. num.2.

Dominium immobilium rerum temporalium Eccleſiæ, penes prælatos eius eſſe, nullus catholicus, vſque ad aduerſarium dixit. num.3.

XIII. Moneo, quòd præfatus N. in eodẽ cap. nu.13. & 14. falſe ait, circa eandem paupertatem, quòd Epiſcopis & aliis quibus eſt cura gregis commiſſa, ſit 1 neceſſarium habere bonorum temporalium dominiũ. Quod profecto falſum, inſolens, & inauditum eſt. Tum, quòd prælatis omnibus habentibus collegiatas eccleſias regulares vel ſæculares, eſt cura gregis commiſſa. c. Cum ab eccleſiarũ prælatis. c. Quanto, de officio ordin. quorum multi videlicet regulares, nec habent, nec habere poſſunt vllarum rerum temporalium dominium: quales ſunt prælati Dominicani, & Franciſcani, ac alij aliorum ordinũ regulariũ ſuperiores. c. Nimis, de exceſſib. prælator. c. Exiit, de verb. ſignif. lib.6. Clement. Exiui, eod. tit. Authen. Ingreſſi. C. de ſacroſ. eccleſ. c. In præſentia, de probat. Tum, quia Epiſcopi, & parochi ex monachis aſſumpti, nullatenus ſunt capaces rerum temporalium dominij, ſecundum omnes. & probatur per. c.2. de teſtam. & Authent. Ingreſſi. C. de ſacroſ. eccleſ. Tum, quia ſufficit epiſcopis, & aliis prælatis curam 2 gregum habentibus, habere adminiſtrationem rerum eccleſiæ liberam, licet non habeant vllum earum, nec aliarum rerum dominium per ſupra dicta, monito IX. Tum quòd neque decuriones, neque alij adminiſtratores ciuitatis habent dominium rerum eius, & tamen ſufficienter prouidere poſſunt neceſſitati, & vtilitati ciuitatis, per iuſtam illius bonorum adminiſtrationem: ſicut & tutores, & curatores ſufficienter prouident vtilitati & neceſſitati pupillorum, & minorum, & eorum familiarium, etiam ſi ſint Reges ſine vllo dominio rerum eorum, vel Regni. c. Grandi, de ſupplen. neglig. prælat. lib.6. & per totum tit.

de tutor.& curat. & de rebus eorum. C.& ff. Tum denique quòd contra omnia iura, tam Pontificia quàm Cæſarea videtur confundere dominium, cum poteſtate adminiſtrandi, & neceſſitatem habendi dominii,cum neceſſitate habendi adminiſtrationem: quod eſt contra iura,quæ ipſemet allegat.ſ.c.Videntes.cap. Præcipimus.c.Expedit.12.q.1.& cap.Quiſquis epiſcopus.12.q.2. Per quæ, & alia multa infra monito. XXIIII. citanda, conſtat ſolum Chriſtum D. N. fuiſſe, & eſſe verum omnium bonorum temporalium eccleſiaſticorum dominum: &
3 epiſcopos ſolum habere diſpenſationem,& adminiſtrationem eorum,non autem dominium. Nec memini legere apud vllum doctum, & catholicum, prӕterquàm apud aduerſarium, prælatos eſſe dominos eorum, ſaltem ſtabilium, licet quo ad fructus, qui ex eis percipiuntur, res controuertatur: & ſint qui dominium earum pauperibus male tribuant:quos etiam ipſe efficaciter confutat, irreſolute tamen,& per parum pertinentia,rem confundendo, & dilatando.

SVMMARIVM.

*Franciſcanos habere dominium rerum temporalium donatarum, vt illis veſcantur & induantur, dicere eſt, quiddam inſolens.nu.*1.
*Seruus non eſt dominus eorum, quæ conſumit, & veſtit.nu.*2.
Monachus & ſeruus in hoc æquantur, & vt hic domino, ita ille quærit monaſterio.nu. 2.

1 XIIII. Moneo, quòd præfatus N. male ait circa eandem materiam in d. capitulo,& eiſdem numeris, partim expreſſe,partim conſequenter,Religioſos omnes etiam Franciſcanos habere dominium panis, cum eum dentibus terunt, cum à fidelibus eis traditur, & cum in menſa eis apponitur: veſtium item ad vitam neceſſariarum, cum eas deferunt. Quæ non videntur dicenda, præſertim fere irridendo illos, qui contrarium aiunt, vt ipſe facit. Tum quia nullum cap.eſt in Decreto, Decretalibus, Sexto, nec Clementinis, quod hoc probet, nec ſignificet: nec vlla gloſſa, nec vllus claſſicus doctor, qui hoc aſſerat:& inſolentiæ, quoad eius fieri poteſt, cauendæ ſunt, iuxt.c. Cum conſuetudinis, de conſuetud.vbi gloſ.dixit, non eſſe nouitates ſine cauſa inducendas.arg.l. In re-
2 bus. ff.de conſtit. princip. cui Ioan. Andr. addit illum Hipocrat. Aphoriſmum, Mutationes omnes periculoſæ. Tum,quòd ipſemet fatetur,ſeruum non habere dominium veſtium quotidianarum, nec aliarum rerum quas vſu conſumit, vt neceſſarium eſt ei confiteri per d. l. Id veſtimentum.ff.de pecul. & l. Quod ſeruus.ff.de acquir.poſſeſſ.& certum eſt,neque ipſe ſine religionum chriſtianarum (quæ approbatæ ſunt) ruina negare poteſt, paupertatem, quam Chriſtus conſuluit, Matthæi 19. & quam omnes approbatarum religionum profeſſores vouent,eſſe tantam in ſpeciali,quanta eſt ſeruorum:imo maiorem, vt habet contextus cap.Exiit.§.Porro,& §.Ad hæc,de verb.ſign.& quòd quicquid acquirit & habet religioſus, perinde acquirit ſuo monaſterio, vel ordini ſuo, vel eccleſiæ cui præeſt,ac ſeruus domino ſuo.per c.Cum olim.& notata ibi per Inno.ab omnibus receptum, de priuil.per c.1.18. quæſt.1.& totam quæſt.2. Tum, quòd ratio diuer

diuerſitatis, quam ipſe ſignificat eſſe inter monachum & ſeruum, nullum colorem habet, cum ait, Ideo ſeruos non eſſe dominos rerum, quas conſumunt, quia illæ poſſunt eſſe dominorum ſuorum, & pro eis habere: religioſos tamen non habere prælatos, qui poſſunt eſſe plus domini quàm ipſi. Hæc enim ratio multa falſa, & periculoſa præſupponit. Primum, ſeruum eſſe pauperiorem religioſo in ſpeciali. Secundum, religioſum non habere vllum cui acquirat. Tertium, quod hæc conſequitur, religioſum nulli acquirere, cum ſibi non acquirat: nec ſecundum eum ſit alius, cui acquirat. Quartum, falſum eſſe illud, quod omnes catholici doctores docent, nempe, quòd quicquid acquirit monachus ordinis non mendicantis, ſuo acquirit monaſterio. c. In præſentia, cum ei annotatis, de probat. & quòd monachus in hoc non æquiparatur ſeruo: & alia multa, quæ iſta conſequuntur, & quæ religionibus approbatis incommoda ſunt, & iniuria: quæ breuitatis gratia ſpeciatim non infero, & efficaciter confutantur per ea quæ leguntur & notantur in c. 2. de teſtam. & in c. Cum olim, de priuil. & in c. In præſentia, de probat. & in Authen. Ingreſſi. C. de ſacroſanct. eccleſ. & in c. Non dicatis. 12. quæſt. 1. & in cap. 1. 18. quæſt. 1. c. Quàm ſit & c. Abbates ead. cauſ. q. 2. & nouiſſime in d. c. Exiit. Vnde & Sotus, quem ipſe tantopere imitatur, exerte affirmat, Franciſcanos non habere dominium rerum quas comedunt, & veſtiunt, lib. 4. de Iuſt. & iur. quæſt. 1. art. 1. ſub finem, monſtrans erudite ius & facultatem vtendi longe generalius eſſe dominio.

SVMMARIVM.

Extrauagans Cum inter nonnullos. incaute ad hoc applicatur ab aduerſario. num. 1.

Fratres minores de obſeruantia ſoli, & Cappuccini hodie temporalium incapaces in communi. nu. 2.

Vſum & facultatem vtendi lege humana inuentam, aliud eſſe à lege & facultate vtendi lege naturali. nu. 3.

XV. Moneo, quòd præfatus N. parum caute inducit extrauag. Cum inter 1
nonnullos Io. XXII. de verb. ſignif. ad confirmanda prædicta. Tum, quia illa non damnat dicentem, Apoſtolos nihil habuiſſe poſt Apoſtolatum in ſpeciali: ſed ſolum dicentem, quòd nec Chriſtus, nec Apoſtoli habuerunt aliquid in ſpeciali, neque in communi. Quæ longiſſime differunt, cum ſemper licuerit religioſis ordinum non mendicantium habere bona in communi, & non in ſpeciali. Imo hodie poſt concilium Trid. ſeſſ. 25. cap. 3. de reg. omnes religioſi etiam
ordinum mendicantium, exceptis Franciſcanis, qui vulgo Capuccini, & de ob- 2
ſeruantia vocantur, poſſunt habere etiam immobilia in communi, non tamen in ſpeciali, vt in cap. 1. & 2. eiuſdem tit. cauetur. Et, vt illa extrauagans pro ipſo faceret, oportebat, vt damnaret etiam dicentem, quòd nihil habuerunt proprium in cõmuni, vt cuiuis erudito palam eſt. Tum, quia præfata extrauag. non damnat dicentẽ, quòd Chriſtus, & Apoſtoli non habuerũt aliquid quo ad dominium, vel vſumfructũ, prout hæc à iure humano accipiuntur: ſed dicentem quòd nulla

nullatenus habuerint, extendendo verbum, habere, etiam quo ad ſimplex fa-
ctum naturale,iux.l.ſtipulatio iſta habere,licere.§.Hæc quoq;.ff. de verb.oblig.
ibi, Habere dupliciter dicitur, &c. quorum altero modo ſeruus dicitur habere
peculium, veſtimenta & alia, quæ manibus tenet. Et religioſi etiam Franciſ-
cani etiam ſingulatim dicũtur habere breuiaria,veſtes, libros, & id genus alia.
Imo & epiſtolas, & alias res alienas cuſtodiendas,videndas,vel aliò exportan-
das:inuentas item,& habentes alias cum voluntate domini,aut ſine illa,abſque
vllo dominio,vſufructu,vel iure vtendi humana lege inuẽto, ſed per ſolam de-
tentionem naturalem, quam aliqui aſininam ſolent appellare, iuxta verum in-
3 tellectum c.Exiit.§. Porro,de verb.ſign.libr.6.& Clement. Exiui.§.Cupientes,
eod.tit.& d.l.Stipulatio.§. Hæc quoque.ad quem reducenda eſt extrauag. Quia
quorumdam,Io. XXII. vt late demonſtrat Aluarus Pelagius libr.2.de planctu
Eccleſ. cap. 58. cui eo magis credendum eſt, quòd authori eius Io. XXII. fuit
charior, & maioris habitus, meliúſque nouit intentionem eius, quam teſtatur
fuiſſe prædictam, & eam eſſe debuiſſe, efficaciſſime probat:ſubdẽs tamen ſuam
ſententiam debitæ cenſuræ, ſicut & ego meam ſubmitto eidem.

SVMMARIVM.

Ridiculum eſſe dicere, Monachum non eſſe dominum eorum, quæ edit & veſtit, male ait aduerſarius. nu.1.

1 XVI. Moneo, quòd præfatus N. non recte ibidem ſignificat eſſe ridiculum dicere, quòd panis, quem monachus dentibus terit, non eſt eius, & quòd non habet in eo dominium: cum oporteat eum confiteri, panem quem dentibus terit ſeruus, non eſſe illius: nec hordeum, quod mandit equus, eſſe equi. Omitto hic alia quædam,quæ non ſatis dolata tradit,confundendo vſum & ius vtendi iure humano inducta, cum vſu & facultate ac iure iuſte vtendi naturali: que longe diſtant; cum palam ſit poſſe quem iuſte vti re aliena,& iuſte eam conſumere de voluntate domini, ſine dominio & poſſeſſione, vſufructu & vſu iure humano inuentis: ſicut in ſtatu innocentiæ, ſi diu ille duraſſet, vſi fuiſſent homines iuſte iuſtitia naturali, ſine huiuſmodi iuribus iure humano inuentis. cap Quo iure.8.diſt.c.Ius naturale.1.diſt.l.1.§.Ius naturale.ff.de iuſt.& iur. Quæ ſolidiſſime fundat præfatus Aluarus Pelagius,vbi ſupra lib.2.cap.56.59. & 60.

SVMMARIVM.

Religioſo ab aliquo poſſe auferri violenter panes ei donatos, ſi non ſunt ſui, male infertur ab aduerſario.num.1.
Bona, quæ nullius ſunt, poſſe occupari à quibuſuis, de quibus intelligendum eſt. num.2.

XVII. Moneo, quòd præfatus N. in eod.cap.1.partis 1.num.11. etiam circa eandem paupertatem,male infert,poſſe quem violenter auferre à religioſo pa-

nes,

nes,quos in eleemoſynam à fidelibus datos portat ad monaſterium, ſi dicamus eum non eſſe dominum illorum, nec in eis habere vſumfructum, neque vſum: ea ratione motus,quòd ea,quæ in nullius bonis ſunt, occupantis fiunt.§.Singulorum. Inſt.de rerum diuiſ.& l.3.ff.de acquir.rerum dominio. Quæ illatio mala eſt,& ratio inepta.Nam datur inſtantia in ſeruo,qui nihil prędictorum iurium, nec etiam poſſeſſionem habet in rebus domini ſui,quas detinet.l.Quod ſeruus. ff.de acquir.poſſeſſ.l. Id veſtimentum. ff. de peculio.l.1.§. Si quis ver. Quod ſeruus. ff. de vi & vi armat. Qui tamen auferret eas ab eo violenter, eo quòd nec dominium, neque vſumfructum, neque vſum, neque poſſeſſionem in eis habeat vllam, male faceret, vt in d.verſ. Quod ſeruus,probatur. Datur etiam inſtantia in depoſitario, qui nullũ tale ius habet in re apud eum depoſita; tamen qui ab eo inuito eam auferret, male faceret d.l.1.§. Quod autem. Et ſi replicetur, ſeruum nomine domini poſſidere, & etiam depoſitarium nomine deponentis: reſponderi poteſt,etiam religioſum nomine ſui monaſterij,vel ordinis poſſidere,per c.Cum olim,& dicta Innoc.per omnes ibi recepta de priuil. Et ſi triplicetur,Verum eſſe præfatum dictum ſaltem in religioſo Franciſcano,Cappuccino,vel de obſeruantia, cuius ordo, & monaſterium ſunt incapacia bonorum etiam in communi,per c.3.de regular.concilij Trident.reſpondebitur,eum poſſidere illam nomine S. Sedis Apoſtol. cui huiuſmodi religioſi acquirunt, iuxta decret.Exiit, de verb.ſignif.lib.6.§.Porro. Vel ſi teneamus illam decretalem ſublatam eſſe quo ad hoc per extrauag. Quia quorundam,Ioan. XXII. de verb.ſignif.reſpondebitur, quòd ſecundum illam extrauag.ordo S. Franciſci & monaſteria eius fuerunt capacia bonorum in communi, ſicut per concil. Trident. facti ſunt capaces omnes ordines,quàmlibet mendicantes,exceptis Franciſcanis prædictis, per præfatum cap.3. de regular. At ſi quis vrgeat,ordinem & monaſteria præfatorum Franciſcanorum nunc non eſſe capacia: & ita nunc ſaltem quo ad prædictos Franciſcanos dicendum; eſſe verum id quod ipſe ait, nempe illa, quæ dantur eis in eleemoſynam, non fieri eorum quibus dantur, quia neque ordinis, neque monaſterij ſui nomine illorum dominium, vel poſſeſſionem habere poſſunt.Ei qui ſic vrſerit, reſpondebitur, quòd illæ res oblatæ,& donatæ in eleemoſynam prædictis fratribus, fiunt Sanctæ Sed. Apoſt. & eas eius nomine poſſident, vel tenent: tenendo determinationem præfati c. Exiit, de verb.ſignifi. §. Porro.lib.6. eſſe reſuſcitatam per præfatum concilium Trid.Et ſi teneamus contrarium,dicemus teneri eas,& poſſideri ab eis nomine Dei & D. N. Ieſu Chriſti, cui dominium illarum rerum per eos ſpecialiter largitione fidelium quęritur,ſicut & omnium aliorum bonorum eccleſiaſticorum. Itaque,licet deficiant alij, quibus quærantur, non tamen deeſt Deus, cui quæruntur,& cuius ſunt bona, quæ ob eius amorem, ad cultus ſui, ſuorúmque pauperum ſuſtentationem donantur à fidelibus, vt infrà monito XXIIII. latius dicetur.Quòd vero inepta ſit ratio eius, qua in id dicendum mouetur,videlicet, poſſe violenter auferri à monachis, vel fratribus panes,& alia eis in eleemoſynam data,ſi non eſſent eorum domini,patet:quia ratio eius eſt hæc quòd, Quæ 2
nullius hominis ſunt,occupantis fiunt.§.Singulorum, de rerum diuiſ.& l.3.ff.de acqui.rer.dom.cuius ineptitudo ex eo apparet,quòd bona nullius duplicia ſunt. Altera, quæ nullius hominis puri, nec hominum, neque Dei per diſpoſitionem

humanam ſunt:qualis eſt aer,ſolis ſplendor,mare lapillique in littore maris inuenti, de quibus intelliguntur iura præcitata. Altera ſunt bona nullius, quæ licet nullius hominis puri neque hominum ſunt, ſunt tamen Dei ſpeciali hominis cenſura,ſiue diſpoſitione quæſita: de quibus intelliguntur §.Sacræ & §.Religioſum, Inſtit. de rerum diuiſion.vt colligitur ex glo. recepta per omnes in d. §.ſingulorum verb. Nullius, & in d.l.3.ff.de acquir.rer.dominio ſuper eod. verb. & ita licet panes quos religioſus Franciſcanus in eleemoſynam acceptos ad monaſterium portat,in nullius hominis puri bonis ſint,non tamen fiunt occupantis, & ab eo violenter auferentis:quia ſunt hominum in communi,tenendo penes ipſos Franciſcanos eſſe dominium in communi, vel penes S. Sedem Apoſt. iuxta prædictum §. Porro.vel penes Deum,cenſura vel diſpoſitione hominis ei applicata.

SVMMARIVM.

*Dominium rerum Eccleſiæ penes quem ſit confuſe tractatum hic, & inſolenter alibi. num.*1.

1 XVIII. Moneo,quòd præfatus N. in eadem prima parte cap.1.nu.15.nimis confuſe tractat, penes quem ſit dominium rerum eccleſiæ ſtabilium. Tum,quia refutatis aliorum opinionibus, non exprimit ſuam ibi, neque in cap.1. part.4. quo remittit,vt index eius libri in verb. Dominium, indicat. Nam ibi non tractat de dominio bonorum eccleſiæ ſtabilium,ſed de reditibus eorum: niſi velit inſinuare id, quod infra in fin. cap.4. huius partis expreſſit, nempe, Proprietatem bonorum eccleſiæ eſſe eiuſdem conditionis, cuius ſunt reditus & fructus ipſorum: quod notorie falſum eſt, vt palam colligitur ex c. Sine exceptione 12.q.2.& c.Nulli.de reb.eccleſ.non alienan. & aliis multis iuribus, quæ ipſemet citat,in c.2.huius partis. Per illa enim prohibetur alienatio bonorum eccleſiæ, ſine iuſta cauſa, & ſolemnitate:cum tamen alienatio fructuum,& redituum eorum paſſim fiat,& fieri poſſit abſque illis c. Veſtra, de locat.& c. Quærelam,ne prælat.vic.ſuas. Neque memini legere vllum catholicum doctorem,qui hoc dixerit ante ipſum: quin & expreſſe Dominicus Sotus,quem tantopere ipſe imitatur,longe aliud aſſerit in lib.10.q.4. att.3.col.2. in 2. & 3.concluſ.de iuſt.& iur. Verum tamen eſt,quòd in 4.parte, cap.6.apertius euomuit ſuam ſuper hoc opinionem inſolentem, & poſt concilium Triden.periculoſam, vt efficaciter probabitur infrà monito XXIIII.

SVMMARIVM.

*Opinionum varietate confundit veritatem diſputandam aduerſarius.nu.*1.

XIX. Moneo, prætermiſſis omnibus,quæ tribus aliis capitulis primæ partis tractat: quia omnia videntur argumento libri extraria; & videri poſſunt ad oſtentandum ingenium, & ante acta quæ penes ſe diu habebat recondita, ſcri-
1 bi: præmoneo inquàm,quòd nimium ſit moratus in ſui libri parte ſecunda,narrando per tota octo capitula vigintiſex opiniones,ſuper noſtris tribus quæſtionibus

nibus

nibus ſupra poſitis. Tum, quòd exceptis tribus, aut ad ſummum quatuor, reliquæ non ſunt opiniones ſeparatæ, ſed concluſiones, appendices, & corollaria illarum in controuerſiam ſpecialioribus rationibus vocata. Tum, quia tot opinionum propoſitio retrahit lectorem ab intendendo animo in huius rei veritatem, & intendentem valde confundit: quod alienum ab eo qui vult eam recte docere oportet eſſe. arg. c. Oportet. 8. q. 1. & c. Sit rector. 43. diſt.

SVMMARIVM.

Sacrorum ſpecies tres, & rerum ſacrarum quatuor. nu. 1.
S. Thomas ſapientiæ, & ſanctitatis pelagus, dux cum primis authoris. nu. 2.
Bonorum eccleſiaſticorum, quædam principaliter deputata miniſtris, quædam aliis piis. nu. 3.
Bona eccleſiaſtica iterum duplicis generis. nu. 4.

XX. Moneo, quòd tres ſunt ſpecies ſacrorum ſcilicet perſonæ ſacræ, loca ſacra, & res ſacræ: & quatuor ſpecies rerum ſacrarum. Prima, Sacramentorum. 1
Secunda, vaſorum ea continentium. Tertia, ornamentorũ miniſtrorum. Quarta bonorum ad prædicta ſuſtentanda deputatorum, ſecundum Tho. 2. ſec. q. 99. art. 3. Addo etiam, quòd in præfato libello reſponſurus ad primã de tribus quæſtionibus, ſupra monito primo nu. 8. propoſitis, pręmiſi ex eod. Thoma Aquinate, ſapientiæ ſanctitatiſque pelago, noſtro cum primis duce, atque patrono, 2
Quodlib. 6. art. 12. & 2. ſec. q. 185. art. 4. bona eccleſiaſtica quæ ſunt præfatæ quartæ ſpeciei ſacrorum eſſe duplicis generis. Quædam principaliter applicata eccleſiæ miniſtris, & minus principaliter pauperibus, operibuſque piis: Altera applicata principaliter eccleſiis, pauperibus, aliiſue operibus piis, & ſecundario miniſtris, qualia ſunt bona hoſpitalium, & fabricarum eccleſiarum; de quibus Clemen. Quia contingit. §. Vt autem, de relig. domib. innouato in concilio Trident. ſeſſ. 7. cap. 19. & ſeſſ. 25. c. 8. de reformat. modo in titulos beneficiarios non conferantur. Nam cum in eos conferuntur fiunt primi generis arg. gloſ. receptæ, Clemen. Per litteras, de præb. verb. Prouideri. Quibus addidimus, quòd horum omnium bonorum, quæ omnia ſunt ſacra, quartæ ſpeciei rerum ſacrarum, vt 4
trad. ipſemet Tho. in d. q. 99. art. 3. duo ſunt genera;, vt infra in monito XX. dicemus. Primi generis ſunt immobilia, & mobilia quæſita beneficiis, & hoſpitalibus, & aliis piis locis, antequàm beneficiariis, & miniſtris conferantur: de quibus totus titulus de reb. eccleſ. non alien. & 12. q. 1. & l. Lex quæ tutores. C. de adminiſt. tutor. Secundi generis ſunt reditus illorum annui, de quibus c. Veſtra, de locat. & c. 2. Ne prælati vices ſuas.

SVMMARIVM.

Clerici tria genera bonorum habent, ſcilicet, Patrimonialia, eccleſiaſtica, & quaſi patrimonialia. num. 1.
Quantum ea differant. nu. 2.

1 XXI. Moneo, etiam nos in loco proxime citato præmiſiſſe, quòd clerici ſæculares beneficiatij tria genera bonorũ poſſunt habere, puta, patrimonialia, quaſi patrimonialia,& eccleſiaſtica. Patrimonialia ſunt, quæ per ſucceſſionem, aut per ſuam induſtriã & alias artes, aut per donationes,& vltimas voluntates, & alios contractus, eo modo quo laici ſibi quærunt, iuxta c. Epiſcopus.12.q.1.c. Cum dilectus, de iure patronat.c.Manifeſta.& c.Sint manifeſtę.12.q.1. Alia quaſi patrimonialia, quæ diffiniri poſſunt, eſſe bona quæſita ratione clericalis ordinis vel officij, alia ratione, quàm iuris ſpiritualis percipiendi reditus eccleſiaſticos, quatenus ſunt eccleſiaſtici, qualia ſunt ea, quæ clerici lucrifaciunt ſacrificando, & agendo capellanos, vicarios temporarios, prædicatores, confeſſarios, aut alios ſpirituales actus exercendo: de quibus Innoc.& Hoſt.in d.c.Quia nos.& Panor.in c.Cum in officiis, de teſtam. & vterque Card. in ſumma.12.q.5. & Peruſ.in rubr.de teſtam. col.30. Alia ſunt eccleſiaſtica, quæ diffiniri poſſunt, eſſe bona deputata ad ſuſtentanda ſacra, ex mente Thom.in 2.ſec.q.99.art.3.vbi ait, omnia illa eſſe, vt prædictum eſt, ſacra quartæ ſpeciei rerum ſacrarum: & ſunt duplicis generis. Altera ſunt ſtabilia, ſeu immobilia; & mobilia; quæ non
2 ſunt annui reditus, ſed bona, vnde illi redeunt. Altera ſunt ipſi reditus eorum, quibus fit illa ſuſtentatio; inter quæ magna differentia eſt, vt dicemus infrà monito XXIIII. & ſequen.

SVMMARIVM.

*Bona patrimonialia clericorum æque libera eſſe illis ac ſua laicis, nu.*1.
*Bona quæſita eccleſiis, antequàm conferantur beneficiariis, non ſunt eorum diſpoſitioni ſubiecta. nu.*2.
*Et idem de bonis principalius ad ſuſtentanda pia, quàm miniſtris deputatis, niſi, &c. nu.*2.
*Bona quaſi patrimonialia annumeranda potius patrimonialibus quàm eccleſiaſticis. nu.*3.
*Etiam quæſita per actus eccleſiaſticos, ad quos beneficia obligant. nu.*3.

XXII. Moneo, me ibidem etiam præmiſiſſe quòd inter omnes, nemine di-
1 ſcrepante, conuenit, non eſſe quæſtioni noſtræ locum, in reditibus bonorum patrimonialium clericorum ſæcularium beneficiariorum, eo quòd certum eſt, eos poſſe diſponere de illis, perinde ac laici de ſuis.c. Epiſcopi.12.q.1.& c. Quia nos, de teſtam.c. Fixum.12.q.5. Inter omnes etiam conuenit, quæſtioni præfatæ non eſſe locum, in bonis eccleſiaſticis primi generis, ſcilicet ſtabilibus, ſeu immobilibus,& mobilibus, quæ non ſunt reditus, ſed quæ inuenimus quæſita, &
2 applicata noſtris beneficiis, quando ea nobis conferuntur. Quoniam palam eſt nos peccare mortaliter, obligarique ad reſtituendum, ſi ea ſine cauſa,& ſolemnitate debita alienauerimus.c. Sine exceptione 12.q.2.& per totam quæſt.& per totum titulum de reb. eccleſ. non alien. Inter omnes etiam conuenit, non eſſe eis locum in reditibus bonorum deputatorum principalius in hoſpitalia, & alia opera pia. dicta Clemen. Quia contingit, de relig. domib. renouata

per

per concil.Trident.vbi ſupra,niſi per ſtatuta fundationis,aut erectionis eorum, aut iuſtam conſuetudinem deberent in titulos beneficiarios conferri. Quod dicimus propter præfatam gloſſ. Clem. Per litteras, de præb. in verb. prouideri: quatenus inſinuat,hoſpitale,quod in titulum beneficialem confertur,eſſe beneficium eccleſiaſticum:& conſequenter eum cui confertur ante omnia eſſe de illius bonis alendum,iuxta text.ſing.ca.De his,de eccleſ.ædific. Quoniam palam eſt, peccare eum qui de huiuſmodi reditibus deſtinatis principalius ad ſuſtētandum pauperes,vel ad alia opera pia,quàm miniſtros,cum non dantur in titulum beneficialem notabilem quantitatem in vſus ſiue bonos,ſiue malos,alios ab his, in quos deputata fuerunt, impendit: obligatumque eſſe iuxta ſententiam omnium doctorum ad reſtituendum per d. Clem. Quia contingit. §. Vt autem, de relig.domib.& manifeſtius in concil.Trident.ſeſſ.25.c.8.de reformat.& facit l.1. & l.Legatam.ff.de adminiſt.rer.ad ciuit.pertin.Dubium autem eſt,an ſit locus in bonis quaſi patrimonialibus, quæ ſupra diffiniuimus: quia Innoc. in d. c. Quia nos,de teſtam.& in c.Quoniam,ne prælati vic.ſuas.ea exæquat reditibus eccleſiaſticis,qui redeunt ex bonis beneficiorum.Nobis tamen iuſtius videtur æquare illa bonis patrimonialibus.Tum,quia hæc eſt frequentior ſententia,quam tenet Cyn.in Auth.Licentiam.C.de epiſcop.& cleric. & Panor. in c.Cum eſſes,nu.26. & in c. Cum in officiis,de teſtam.quem ſequitur vterque Card.in ſumma.12.q.5. & Peruſ.in rub.de teſtam.col.31.& Corneus conſil.88.2.vol. Tum,quia illa quæruntur eis vt merces quædam,& compenſatio laborum, & eorum quæ per alios actus,quos poſſent facere tempore,quo illos eccleſiaſticos faciunt,ſibi acquirere poſſunt;vt ait Innoc.in d.c.Quoniam,ne præl.vic.ſuas.& ita conferuntur ſine onere vllo expreſſo aut tacito diſtribuendi ſuperflua pauperibus;quod onus bona eccleſiaſtica habent,vt infra XXVII. monito dicetur. Quod etiam procedit in illis,quæ quæruntur per eos actus;ad quos eos ſua beneficia obligant;quale eſt illud,quod curio, ſeu curatus adminiſtrando ſacramenta ſuis parochianis lucrifacit: quale item id quod quærit beneficiarius cuiuſpiam loci, ex eo quod aliquis reliquit certi vel incerti numeri miſſas beneficiario illius loci; quales ſunt,quas Hiſpani vocant trentenarios,quamuis eius perſonam minime noſſet; licet Archiepiſcopus Panormitanus contra ſenſerit in.c.Cum in officiis.num.8. de teſtam.& licet id expreſſe probarint Card. S. Sixti,& Card. Alexand.in ſumma.12.q.5.ſed non iuſte.Tum,quia diffinitio bonorum quaſi patrimonialium ſupra poſita,æque conuenit eis ac aliis quæſitis per actus,ad quos ſua beneficia vel officia non obligant eos.Tum,quia non lucrifaciunt eos de bonis ſuorum beneficiorum,quibus ineſt onus ſupradictum dandi ea,quæ ſuperſunt pauperibus;de quo in dicto monit. XXVII. late dicetur.Eius denique conditionis,eadem vel maior.ratione erit omne id, quod beneficiarij ſuo labore perſonalique opera, etiam ſpiritualibus impenſis,vel eorum intuitu lucrantur ex aliis quàm de ſuorum beneficiorum bonis,vt affirmauit Barbat.in.q.3.primæ part.de præſt. Card. col.penult. ea ratione,quòd id in ſtipendium laboris eorum datur. Quæ tamen ratio parum firma eſt, eo quòd etiam omnes alij reditus ob eam cauſam eis tribuuntur. Beneficium enim datur propter officium.c.fin.de reſcrip.lib.6.& reditus eius ſunt ſtipendium, iuxta gloſſ. l.Stipendia. C. de exec.rei iud.& tex. in c. Si officia.59.diſt.& c.Quid proderit.61.diſt. Ratio vero firma eſt, quia id tribui- 3

tur eis ſine onere vllo expreſſo, aut tacito dandi ſuperflua pauperibus: quod tamen habent omnia beneficiorum bona, vt in d. libello probatum fuit, ead. q. num. 17. & ſeq. & probabitur infra monito XXVIII. Eſt igitur huic quæſtioni locus in reditibus, & fructibus bonorum, & iurium principaliter ad beneficiariorum ſuſtentationem, & minus principaliter ad pauperum, & piorum operum ſubuentionem deputatorum, nondum quæſitis tempore, quo illis beneficia conferuntur.

SVMMARIVM.

Cardinalatus eſt beneficium eccleſiaſticum. num. 1.
Papatus eſt beneficium eccleſiaſticum. num. 1.
Bona ex penſionibus quæſita, an cenſeantur patrimonialia vel eccleſiaſtica. num. 2.
Bona quæſita ex penſionibus temporariis, quæ in ſubſidium impenſarum dantur Cardinalibus à Papa cenſentur patrimonialia. num. 2.
Bona, vt cenſeantur eccleſiaſtica, non ſufficit vt dentur eccleſiaſticis ab eccleſiaſticis, de bonis eccleſiaſticis. num. 3.
Reditus tituli Cardinalatus, ſunt bona eccleſiaſtica. num. 4.
Bona quæſita ratione actuum eccleſiaſticorum etiam de reditibus eccleſiaſticis alia ratione quàm iuris perpetui percipiendi reditus eccleſiaſticos, non cenſentur bona eccleſiaſtica. num. 5.

XXIII. Moneo, ex dictis in monito proximo inferri ſolutionem quæſtionis mihi propoſitæ à quodam magni nominis, pietatis & eruditionis Illuſtriſſ. Cardinali, multis nominibus mihi maxime ſuſpiciendo, videlicet, An quæſita ex ſtipendiis quæ dantur à S. Sede Apoſtolica aliquot Cardinalibus in ſubſidium expenſarum, quò ſe decentius ſuſtentent, ſint cenſenda bona patrimonialia libera, an eccleſiaſtica, oneri de quo in monito XXVII. loquemur, ſubiecta. Ad cenſendum enim quòd ſunt eccleſiaſtica, facit primo, quòd ea tribuuntur à perſona eccleſiaſtica, ſcilicet, Papa, & de reditibus bonorum eccleſiaſticorum ipſius Papatus, & perſonis eccleſiaſticis, videlicet Cardinalibus. Secundo, quòd
1 Cardinalatus eſt beneficium eccleſiaſticum: quia conuenit ei tota diffinitio beneficij eccleſiaſtici, quam nos exquiſite declarauimus in rub. de præb. & ſummatim repetemus infra monito ſeq. & efficaciter probatur per c. 2. de cler. non reſiden. quatenus habet, Cardinalem quendam priuatum fuiſſe à Synodo ſuo titulo Cardinalatus, eo quòd non reſidebat; & gloſſ. ibi, & clarius Pan. ſub fin. aiunt, priuationem illam non fuiſſe ab officio, ſed à dignitate & beneficio. Quod ipſum ſentit idem Pan. in ca. Bonæ, primo de poſt. præl. & in ca. Eccleſia veſtra, de elect. dum poſt Hoſt. & alios tractat, An Cardinalatus, & epiſcopatus ſint beneficia impatibilia, & an cadant ſub c. De multa, de præb. & expreſſe determinant moderni in tract. de benefic. par. 1. q. 2. Sicut & Papatus dicitur beneficium

per

per text.ſing.in c.1.de maled.Et cum præd. ſtipendia dentur ratione Cardinalatuum, videntur eſſe reditus beneficiorum. Ad hæc, quòd quæſita ex penſionibus, quæ de more ſuper beneficiis eccleſiaſticis Papa conſtituit, cenſentur eccleſiaſtica, vt infra monit. LXXX. trademus. Sed verius videtur contrarium, ſcilicet, ea eſſe cenſenda patrimonialia, vel quaſi, & conſequenter ab onere prædicto libera. Tum, quia omnia quaſi patrimonialia ſunt huiuſmodi, vt in monito 2
proximo dictum eſt, & præfata quæſita per præfata Cardinalium ſtipendia ſunt quaſi patrimonialia; quippe quibus conuenit diffinitio bonorum quaſi patrimonialium in monito proximo poſita: quia ſunt bona quæſita ratione actuum pertinentium ad perſonas eccleſiaſticas, ea ratione, qua eccleſiaſticæ ſunt, & non ratione iuris percipiẽdi reditus bonorum eccleſiaſticorum. Tum, quia nil obſtat primum argumentum in oppoſitum factum, ſcilicet, quòd tribuuntur à perſona 3
eccleſiaſtica perſonis eccleſiaſticis, & de bonis eccleſiaſticis: quia id non ſufficit, vt aliqua bona dicantur eccleſiaſtica. Nam etiam mercedes & ſalaria, quæ dantur ab eccleſiis, & ab eccleſiaſticis perſonis, ſyndicis, procuratoribus, famulis earum, clericis eis inſeruientibus, cantoribus, architectis, latomis, pictoribus, & aliis id genus operariis eccleſiaſticis, tribuuntur à perſonis eccleſiaſticis, & perſonis eccleſiaſticis, & de bonis eccleſiaſticis; & tamen non ſunt bona eccleſiaſtica. Tum, quia nihil obſtat etiam ſecundum, ſcilicet, quòd Cardinalatus eſt beneficium: quia prædicta ſtipendia, quæ ſubſidia impẽſarum vulgo dicuntur, non debentur ratione tituli Cardinalatus, & eo quòd Cardinalatus ſit beneficium, quia non cuilibet Cardinali dantur, ſed ſolum illis, quibus Papa vult conferre: & 4
ideo licet reditus, qui Cardinali debentur ratione tituli ſui, dicantur bona eccleſiaſtica, ſalaria tamen & ſubſidia impenſarum, quæ aliquando Cardinalibus tribuuntur alia ratione quàm ſui tituli, non ſunt beneficia eccleſiaſtica. Tum, quia nil obſtat etiam, quòd tribuuntur ratione actuum eccleſiaſticorum, & eccleſia- 5
ſticis perſonis propriorum: quia nec hoc ſufficit, vt dicantur bona eccleſiaſtica. Nam etiam ea, quæ dantur clericis ratione precum, & orationum, ratione concionum, confeſſionum, adminiſtrationis ſacramentorum, & aliorum huiuſmodi actuum, tribuuntur ratione actuum eccleſiaſticorum, quæ tamen ſecundum receptam ſententiam, non dicuntur bona eccleſiaſtica, quæ ſunt res ſacræ, ſaltem quartæ ſpeciei, vt in monit.præced.dictum eſt; hoc eſt, res deputatæ ad ſuſtẽtandum miniſtros eccleſiæ & pauperes, quæ ſunt primi generis quartæ ſpeciei rerum ſacrarum, & reditus earum, quæ ſunt ſecundi generis quartæ ſpeciei earundem. Ad hoc enim, vt aliqua bona dicantur eccleſiaſtica, & ſacra oneri præfato ſubiecta, oportet quòd ſint deputata ad ſuſtentandum ſacra, vel reditus eorum, qua ratione ſunt reditus eorum: & non ſufficit quòd percipiantur alia ratione, puta, eleemoſynæ, vel ſalarij, vel ſtipendij iuſti, vel remunerationis, vel alia huiuſmodi, quæ non ſit ius ſpirituale illos percipiendi perpetuũ, in ſe ſoli eccleſiaſticæ perſonæ conferibile, vt ex duobus monitis ſupra proximis colligitur; quale non ſunt ſtipendia præfata, nec aliæ penſiones, quæ dantur laicis, vel clericis ratione aliquorum obſequiorum præſtitorum, vel præſtandorum. Tum denique, quòd ſtipendium, ſeu ſubſidium impenſarum, quod Papa tribuit alicui epiſcopo, quem aliquò legat, non eſt annumerandum bonis eccleſiaſticis, ſiue ſacris quartæ ſpeciei, ſupra monit.proximo diffinitis.

SVMMARIVM.

*Bonorum eccleſiaſticorum verum Dominum eſſe Chriſtum Deum irrefragabiliter tenendum.num.*1.

*Opinio communis, in quam conſenſus omnium catholicorum concurrit, periculoſe in materia fidei,& morum relinquitur.num.*2.

*Authoritas ſummorum Pontificum neceſſario obſeruanda.num.*3.

*Bona omnia ſacra ſunt Dei, & omnia ſacrorum ſuſtentationi deputata ſunt ſacra,& qui ea furatur,aut rapit,ſacrilegus.num.*4.

*Bona cur,& quo ſenſu dicuntur nullius,cum ſint Dei.num.*5.

*Papa non eſt verus rerum eccleſiæ Dominus, & conſequenter nec alius prælatus:& ratio quare aliquando eas alienant.nu.*6. *& nu.*10.

*Procurator Cæſaris bona eius non alienat,niſi &c.num.*7.

*Bona eccleſiaſtica ſunt Dei,quo ad verum dominium, eccleſiæ & prælatorum,quo ad adminiſtrationem,pauperum & piorum, quo ad ſuſtentationem.num.*8.*&* 11.

*Bona omnia eccleſiæ ſacra,licet conſecrata benedictione aliis ſacratiora, & quo ſenſu aliqua non ſint in hominum commertio. num.*9.

*Beneficiarios non eſſe vſuarios, nec vſufructuarios, ſed maiore facultate quàm illi,& minore quàm hi. num.*12.

Bona donata Deo,fieri eius iure naturali, perinde ac alterius donata illi. numero 13.

*Bona eccleſiaſtica eſſe Dei, & non vllius hominis Concilio Tridentino diffinitum. num.*14.

XXIIII. Moneo,quòd præfatus N. non ſolum nimis confuſe tractat in prima ſui libri parte,c.1.num.15. penes quem ſit dominium rerum eccleſiaſticarum,vt diximus ſupra monito XVIII. Sed etiam noue ac falſe affirmat in 4. par.cap.6.quòd non ſolum redituum bonorum eccleſiaſticorum, ſed eorundem etiam ſtabilium ſiue immobilium, verum dominium eſt penes beneficiarios.
1 Quæ falſa & inſolens concluſio eſt:quia imo eſt ſolius Dei & D. N. Ieſu Chriſti.Quod irrefragabiliter eſſe tenendum probo.Primo,quòd communis opinio id habet:& nemo catholicorum,quos ego legerim, vſque ad præfatum N. affirmauit, dominium ſaltem ſtabilium ſiue immobilium, & mobilium eccleſiæ vſibus deputatorum eſſe penes beneficiarios & ab opinione communi, in quam
2 præſertim omnium doctorum catholicorum conſenſus concurrit,non eſt recedendum.c. De quibus.20.diſt.& doctrina ſolemnis Io.And. in.c.1.de conſti.Imo in materia morum & fidei, qualis eſt iſta,non poteſt id ſine periculo fieri, iuxta text.Irrefragabiles,in.c.Eccleſiaſticarum,& c.In his.11. diſt. quod multis & vali-
3 dis rationibus confirmat Alfonſ.Caſtrenſis in lib.1.cap.5. contra omnes hæreſes. Secundo,quòd ſummi Pontifices, quorum authoritas eſt irrefragabilis,c.ſi Romanorum.19.dict.c. Hæc eſt fides.24.q.1.aſſerunt, illa eſſe patrimonium Chriſti,

in.c.

in c.Cum ſecundum,de præb. & in c. Cum ex eo,de elect.lib.6. eſſeque pecunias Chriſti c.1.12.q.2.Tertio,quòd omnia ſacra ſunt ſolius Dei.l.Inter ſtipulantem.§. Sacra,de verb.oblig.§.Nullius,& §.Sacræ.Inſtitut.de rerum diuiſione.At omnia 4
bona eccleſiaſtica ſunt ſacra quartæ ſpeciei ſacrorum, ſecundum Thomam receptum in 2.ſec.q.99.art.3.quod etiam fatetur ipſemet N. in quarta parte ſui libri ca.5.col.penúl.& probatur efficaciter;eo quòd,qui ea furatur,aut rapit,dicitur ſacrilegus.c. Prædia. & c.Qui abſtulerit & c.Nulli.12. q.2. Probatur item, eo quòd ratio cur bona ſacra dicuntur eſſe nullius,eſt;quia ſolius Dei ſunt.d.§.Nul- 5
lius,Inſtitut.de rer.diuiſ.Non quidem ita nullius,vt occupantis fiant. iuxta l.3. in princip.ff.de acquir.rerum domin.ſed ita,vt nullius hominis puri,vel hominum ſint,ſed Dei tantum,& D.N. Ieſu Chriſti,non quidem eo ſolo nomine,quo omnia ſunt eius;iuxta illud,Domini eſt terra,& plenitudo eius.Pſal.23.& c. Quo iure.8.diſt.ſed etiam eo quòd nemo alius eſt Dominus eorum, & ſpeciali hominis vel hominum cenſura,ſiue diſpoſitione, ſunt ei dicata,donata,vel alias quæſita, vt gloſſæ receptæ dixerunt in d.§. Nullius, & in d.l.3. Quarto, quòd ratio quare nulli prælati,etiam Papa,poſſunt ſine cauſa iuſta ſtabilia alienare,eſt;quia ſolus 6
Chriſtus,& nemo alius,eſt verus Dominus eorum.Et nemini facta eſt à Chriſto facultas aliter alienãdi ea,iuxta c. Nulli,de reb.eccleſ.non alien. & c.Non liceat Papæ.12.q.2.Quinto,quòd ratio,propter quam cum iuſta cauſa id facere poſſunt per eadem iura,eſt;quia ſunt procuratores, & adminiſtratores conſtituti ab eo ad adminiſtrandum ea,ſecundum mentem,& intentionem eius,immediate,vel mediate. Immediate quidem, vt Papa, & eccleſia vniuerſalis: mediate, vt alij prælati,& beneficiarij miniſterio Papæ, vel eccleſiæ vniuerſæ, conſtituti immediate, vel mediate: quia cauſa iuſta interueniente, videtur ipſe Dominus Ieſus conſentire,& res agi iuxta mentem eiuſdem. Sicut & procurator Cæſaris, ſine ipſius conſenſu,& mente,res eius alienare non poteſt,& cum eo poteſt.l.1. ff.de 7
offic.procur.Cæſar.& l.Idem Iulianus.§.Conſtat,ff.de leg.1.& cum iuſta cauſa id faciendi contingit,videtur Cæſar id velle,per eaſdem ll. Sexto,quòd id concludit declaratio vera illius dicti Caietani 2.ſec.q.43.art.8.videlicet. Idem eſſe dicere,bona eccleſiaſtica eſſe Dei,Chriſti vel eccleſiæ:declarandum enim eſt,verum eſſe,quo ad adminiſtrationem, non autem quo ad dominium. Nam verum do- 8
minium eorum, eſt apud ſolum Chriſtum, ſiue Deum, non autem apud alios prælatos & beneficiarios, etiam Papam, vt ipſemet Caiet. ibidem affirmat, & paulo poſt dicetur. Apud Papam vero, & Eccleſiam vniuerſalem, vniuerſale miniſterium, & vniuerſalis adminiſtrandi poteſtas eis immediate à Deo data: quæ miniſterio Papæ,vel eccleſiæ vniuerſalis diſtribuitur aliis prælatis,& eccleſiis particularibus, inſtituendo per ſe, vel per alios varia iura percipiendi illos, aut illos reditus eccleſiaſticos, illorum aut illorum locorum, diœceſum, parochiarum & prædiorum,&c.& conferendo illa canonice: quæ iura,canones vocant beneficia eccleſiaſtica, ſiue ſacerdotia. Quod nos in rub. de præb.exactius quàm alij ſcripſimus diffiniendo poſt Cald.in c.Poſtulaſti,de reſcrip.& Anchar. in c.1.de reg.iur.lib.6.& alios ibi citatos,Beneficium eccleſiaſticum eſſe ius ſpirituale conſequenter percipiendi aliquos reditus eccleſiaſticos,conferibile tantum à perſona eccleſiaſtica perſonæ eccleſiaſticæ, perpetuum in ſe, ſaltem quo ad accipientem. per canones, doctrinas, & iura ibi late citata. Septimo, quòd

non obſtat prædictis argumentum N.ſcilicet,Quòd bona eccleſiaſtica,quæ non ſunt conſecrata ſpeciali benedictione,ſunt in hominum commertio: quia vendi & emi poſſunt præfato c.Sine exceptione.& præf.c. Nulli. licet alia quæ ſpeciali benedictione conſecrantur;veluti ſacra vaſa, ſacræ veſtes ſint extra præfatum commertium,iuxta regulam,Semel Deo dicatum,de reg.iur.lib.6. & l.Inter ſtipulantem.§.Sacram.ff.de verb.oblig.Non,inquam,hoc obſtat.Tum,quia omnia
9 bona eccleſiaſtica ſunt ſacra,vt prædictum eſt,ſaltem quartæ ſpeciei ſacrorum, etiam ipſomet N. confitente, licet non æqualiter ſacra: quia non omnia ſunt conſecrata benedictione ſpeciali,de quibus agit titul.de conſec. eccleſ. vel altar.& c.Eccleſiis,cum multis aliis,de conſec.diſt.1. Tum, quia non ſolum in hominum commertio,vt alia profana, ſed ita vt ſolum ex cauſa iuſta, & cum ſolemnitate interueniente,& non alias,debeant in commertium venire, per præfata iura,ſicut & bona Cæſaris,quæ extra commertium dicuntur.l. Idem Iulianus.§.Conſtat.ff.de legat.1. poſſunt commutari de illius conſenſu, vt ibidem, & in l.1.ff.de offic.proc.Cæſar.dicitur:ita & bona Chriſti,ſacra quartæ ſpeciei ſacrorum,extra commertium quidem ſunt ſimpliciter,ſed ita, quòd de ipſius conſenſu commutari poſſunt:qui conſenſus interuenire creditur,eo ipſo,quòd adeſt cauſa iuſta id faciẽdi.arg.c.Aurum habet eccleſia.c.Gloria epiſcopi. 12. q.2. Tum, quia eius argumentum ſolum probat,quòd conſecrata per aliquam benedictionem,ſunt ſacratiora,& ſpecialiori ratione Dei,quàm alia ſacra,non conſecrata per aliquam benedictionem; ſed non probat, quòd hæc non ſint ſacra, neque quòd non ſunt eius ſpeciali ratione. Quia ex eo quòd aliquid ſit ſacratius, vel ſpecialius,ſeu magis ſpecialiter alicuius,non conſequitur,quòd aliud,quod non eſt tam ſpecialiter eius & tam ſacrum, non ſit ſacrum, neque ſpecialiter eiuſdem:quia datur ſacrato ſacratius,ſicut bono melius.l.vbi autem non apparet. ff. de verb.oblig. & patet in Rege, qui aliqua habet bona,quæ ſunt ipſius, quo ad directum & vtile dominium;& alia, quæ ſunt eius,quo ad directum dominium tantum.Hæc enim ſpecialiter pertinent ad eum,licet illa pertineant ſpecialius. arg.c.1.de feud.c.Cæterum,de Iudic.& omnium,quæ in lib. feudorum leguntur, & notantur.Octauo,quòd neque ipſe Papa eſt verus Dominus bonorum eccle-
10 ſiaſticorum, per text.in hoc optimum in.ca. Non liceat Papæ.12.q.2.vbi de hoc latius ſcribimus.Per quod ibi ſentit idem Archid.communiter receptus,& Pan. in.d.c.Conſtitutus.Immo & Turrecrem.in.c.Videntes.12.q.1. & Caiet. in 2. ſec. præfata q.43.art.8.& melius q.100.art.1.ad.7. Inferens ex hoc vnam grauem concluſionem,quæ apud eum videri poteſt,quod ipſum ait aduerſarius part.1.cap.1. num.22.cum aliis multis,quos refert,& ſequitur Dec.in.d.c.Conſtitutus.& in.c. Epiſcopus, de præb. Si ergo Papa non eſt Dominus, à fortiori nullus alius à
11 Chriſto erit.ergo ſolus ipſe Chriſtus eſt Dominus verus eorum.Nono,quòd ipſiſſima huius rei veritas eſt illa,quæ colligitur ex dictis Innoc.frequentius recepti in c.Cum ſuper,de cauſ.poſſeſſ.& propriet.& efficaciter probatur per Pan. relatis aliis opinionibus in ca.Cum eſſes,de teſtam.num.29. & aliis locis citatis per Decium in d.c.Conſtitutus,de reſcript.num.5. Ex quibus omnibus colligitur, inquam, ipſiſſima veritas,videlicet,quòd iura quæ habent, illa eſſe Chriſti vel Dei,intelligenda ſunt quo ad verum & perfectum dominium: & illa, quæ inſinuant eſſe eccleſiæ,prælatorum, aut beneficiariorum; intelligenda ſunt quo

ad

ad gubernationem, vel adminiſtrationem illorum. Et ea, quæ habent illa eſſe pauperum, eccleſiarum, vel operum piorum, intelligenda ſunt quo ad eorum ſuſtentationem: ita quòd verus, & perfectus Dominus eſt Ieſus Chriſtus. Gubernatores autem inſtar procuratorum, & tutorum cum facultate ſe de illis alendi beneficiarij. Pauperes vero eccleſiæ & opera pia, creditores quidam quorum ſuſtentationi eorum reditus deductis oneribus debentur. Decimo, quòd vera & recepta eſt illa ſententia, quæ habet, aliquot doctores male vocare beneficiarios vſuarios: male item alios vocare eoſdem vſufructuarios, vt tangit gloſſ. ſingul. vbi late Panor. & Andr. Sicul. in c. fin. de pecul. cleric. eo quòd maior eſt eis facultas, quàm vſuariis: quoniam ipſi poſſunt in ſuos, & alios pios vſus de omnibus reditibus beneficiorum diſponere; cum tamen vſuarij, qui ex re, in qua vſum habent, nihil capere poſſunt, præterquàm in ſolum vſum quotidianum. Inſtitut. de vſu & habit. in princip. & minor quàm vſufructuariis: quia illi poſſunt donare, & relinquere in vita & in morte licite ſuos fructus, quibuſcunque voluerint. Inſtitut. de vſufruct. in princip. & melius. inſtitut. de vſu, & habit. §. 1. ſine vllo paupertatis aut pietatis intuitu, ob ſolam amicitiam, cognationem, aut liberalitatem, beneficiarij vero minime. Quòd palam declarat poſt alios concil. Trident. ſeſſ. 25. cap. 1. de reformat. in hæc verba. Omnino vero eis (ſcilicet epiſcopis) interdicitur, ne ex reditibus eccleſiæ conſanguineos familiareſue ſuos augere ſtudeant: cum & Apoſtolorum canones prohibeant, ne res eccleſiaſticas, quæ Dei ſunt, conſanguineis donent; ſed ſi pauperes ſint, his vt pauperibus diſtribuant: & paulo inferius. Quæ vero de epiſcopis dicta ſunt, eadem non ſolum in quibuſcunque beneficia eccleſiaſtica, tam ſæcularia, quàm regularia obtinentibus pro gradus ſui conditione obſeruari, ſed etiam ad S. Rom. eccleſiæ Cardin. pertinere decernit. Vndecimo, irrefragabiliter probatur, ea ratione, quòd donata & relicta legitime ab eorum dominis, fiunt eorum, quibus dantur aut relinquuntur. l. Traditionibus. C. de pact. §. Per traditionem. Inſtit. de rer. diuiſ. At bona omnia eccleſiaſtica ſunt legitime ab his, quorum erant, donata, oblata, vel relicta Deo vel Chriſto, vel eius intuitu & nomine, eccleſiis, vel miniſtris eius tanquam eius vicariis, procuratoribus, vel diſpenſatoribus, mediatis vel immediatis, quod idem eſt, arg. l. ſi procurator. ff. de acquir. rer. domin. ergo facta ſunt eius. Imo cum priuilegio, per quod ante quæſitam poſſeſſionem, etiam quo ad dominium, quæruntur. l. fin. C. de ſacroſanct. eccleſ. Ergo ſunt eius, & quidem iure diuino, & naturali, præſuppoſito rerum dominio iure gentium introducto. c. Ius gentium. 1. diſtinct. Duodecimo tandem, quòd expreſſe concilium Trident. in loco præcitato per illa verba proxime relata, (Quæ ſunt Dei) diffinit, omnes eccleſiæ res eſſe Dei: & ita iam non videtur licere contrarium tenere, neque opinari. arg. ca. Maiores. 24. q. 1. & ita opinio communis videtur eſſe iam facta de fide neceſſario credenda: & conſequenter non debuit incaute N. contra determinationem eccleſiæ adeo claram, affirmare; verum dominium illorum eſſe clericorum. Quod, vt prædixi, nemo catholicorum, quem legerim, vſque ad eum fuit auſus affirmare, etiam ante præfatum concilium, ſaltem quo ad dominium rerum ſtabilium, ſeu immobilium; neque mobilium vſibus eccleſiæ, à beneficiariorum vſibus ſeiunctis deputatorum.

12 13 14

SVMMARIVM.

*Sacrarum rerum quatuor ſpecies,& quæ: & quartæ ſpeciei duo genera, & aliæ aliis ſacratiores.num.*1.

*Bonis ſecundi generis quartæ ſpecies vtendi facultas, liberior facultate vtendi bonis primi generis,ſed non adeo, vt facultas vtendi patrimonialibus.num.*2.

XXV. Moneo,quòd licet dominium verum & abſolutum omnium bonorum eccleſiaſticorum ſit penes Deum, & D.N.Ieſum Chriſtum, vt in monito proximo probatum eſt,& ideo omnia illa ſint ſacra;& omnis irreuerentia,quæ
1 fit per violationem eorum ſit ſacrilegium,vt diffinit Thom.in.2.ſec.q.99.art.1.& efficaciter probatur per ca. Prædia. ca. Qui abſtulerit, & alia citata in monito præced.num.4.Alia tamen aliis ſunt ſacratiora,vt idem Thom. probat ibi art.3. dicens,quòd inter res ſacras ſummum locum obtinent ipſa ſacramenta, quibus homo ſanctificatur;quorum præcipuum eſt Euchariſtię ſacramẽtum,quod continet ipſum Chriſtum:& ideo ſacrilegium,quod contra hoc ſacramentum committitur,grauiſſimum eſt inter omnia. Poſt ſacramenta vero, ſecundum locum tenent vaſa conſecrata ad eorum ſuſceptionem,& ipſæ imagines ſacræ,& reliquiæ ſanctorum, in quibus quodam modo perſonæ ſanctorum honorantur, & dehonorantur: deinde quæ pertinent ad ornamenta eccleſiæ, & miniſtrorum: deinde ea quæ ſunt deputata ad ſuſtentationem miniſtrorum, ſiue ſint mobilia ſiue immobilia. Quicunque autem contra quodcunque prædictorum peccat, crimen ſacrilegij incurrit hæc ille. Ex quibus verbis colligitur eſſe quatuor ſpecies rerum eccleſiaſticarum & ſacrarum.Prima,ſacramẽtorum. Secunda,vaſorum ad ſuſceptionem eorum conſecratorum, & reliquiarum,&c. Tertia,ornamentorum eccleſiæ,& miniſtrorum. Quarta,bonorum ad ſuſtentanda prædicta deputatorum:cui addimus primo,quòd ſicut res primæ ſpeciei ſunt magis ſacræ,quàm res ſacræ ſecundæ ſpeciei; & res ſacræ ſecundæ ſpeciei magis quàm tertiæ;& res tertiæ magis quàm quartæ:ita facultas à Deo miniſtris eius facta ad vtendum rebus ſacris primæ ſpeciei, ſtrictior eſt facultate vtendi rebus ſecũdæ: & facultas vtendi rebus ſecundæ ſpeciei, ſtrictior facultate vtendi rebus tertiæ: & facultas vtendi rebus tertiæ,ſtrictior facultate vtendi rebus quartæ. Secũdo, quòd res quartæ ſpeciei,ſcilicet,deputatæ ad ſuſtentandum omnia ſacra,ſunt,vt ſupra dictum eſt,monit. XXII. duplicis generis; Alterius enim generis ſunt ſtabilia ſeu immobilia, de quorum numero ſunt etiam iura percipiendi annuos reditus,Clem.Exiui.§.Cúmque annui reditus,de verb.ſigni. & alia pretioſa mobilia.Alterius autem ſunt fructus,ſeu reditus eorum, qui ex illis redeunt annuatim:& quòd quemadmodum illa,quæ ſunt primi generis ſunt ſacratiora, quàm quæ ſunt ſecundi;ita facultas conceſſa miniſtris,à Chriſto vero omnium ſacrorum domino, vtendi eis,ſtrictior eſt, quàm facultas conceſſa ab eodem vtendi bonis ſecundi generis. Quò fit,vt bona primi generis non poſſint alienari ſine grandi cauſa,& ſolemnitate.c.Sine exceptione, cum multis aliis.12.quæſt.2.& c. Nulli,

Nulli,de reb.eccleſ.non alien.Bona autem ſecundi generis, ſic.c. Veſtra, de locat.& c.Quoniam,ne prælati vic.ſuas. Tertio, quòd licet facultas vtendi bonis ſecundi generis, ſcilicet, reditibus facta ſit beneficiariis liberior, quàm facultas 2
vtendi bonis primi generis: non tamen eſt adeo libera ſicut illa, quam habent vtendi bonis patrimonialibus, vel quaſi patrimonialibus: quoniam hæc adeo libera eſt eis, ac laicis, vtendi ſuis reditibus laicis.arg.c. Fixum.12.q.5.& c. Quicumque,de teſtam.& ideo non poſſunt eis vti,niſi ad ſe,& ſuos, & pauperes ſuſtentandos, vt infrà,monito XXVII.probabitur.

SVMMARIVM.

Bona beneficiarij præmortui, deuoluta in ſucceſſorem, an ſint primi generis, an ſecundi, quartæ ſpeciei.nu.1.

XXVI. Moneo,quòd grandis eſt quæſtio, an reditus, de quibus beneficiarius, neque in vita, neque in morte quicquàm diſpoſuit, debeant collocari ſub 1
primo genere bonorum deputatorum ad ſuſtentandum ſacra, an ſub ſecundo; eſto, quòd iure perueniant ad ſucceſſorem. Quæ quæſtio ideo eſt magni momenti,quòd ſi collocari debeant ſub primo genere,ſucceſſor non poteſt ea ſuis vſibus impendere, pluſquàm alia immobilia ſui beneficij. Si autem collocentur ſub genere ſecundo, poterit eis vti ad ſe, ſuos, & pauperes ſuſtentandos, perinde ac reditibus ſuo tempore ex bonis primi generis ad eum pertinentibus. Huius quæſtionis reſolutionem inſeremus commentario c.Non liceat Papæ.12.q.2. quò etiam remittemus aliquot alias, quæ ſicut hæc pertinent ad ſpolia clericorum: de quibus, quia non poteram in hac apologia pro rei magnitudine, ne nimium excreſceret, ſcribere, commentarium illum ſeparatim compono.

SVMMARIVM.

Bona eccleſiaſtica ſubiecta eſſe oneri, & modo, vt ſuperflua piis operibus erogentur.nu.1.

Chriſtiani eccleſiæ primitiuæ pretia bonorum dabant Apoſtolis ad ſuſtentandos egenos.nu.2.

Clericorum bona eſſe pauperum, vt intelligendum.nu.3.

Vicarium poteſtate ſibi tradita vti debere, iuxta mentem tradentis.nu.4.

Chriſtum non eſſe minus liberalem nunc, quando eſt ditiſſimus, quàm cum eſſet pauperrimus.nu.5.

Bona non eſſe data eccleſiaſticis, vt primogenia diuitibus inſtituantur, nec vt cognati augeantur.nu.6.

Onus, & modum inducunt dictiones vt, Ad, Ob, Pro, In, Ne, &c.quæ adduntur diſpoſitionibus, quibus bona data ſunt eccleſiis.nu.7.

1 XXVII. Moneo, dixiſſe me in præfato libello, q.1. nu.17. prædicta bona eccleſiaſtica, quæ ſunt ſacra quartæ ſpeciei rerũ ſacrarum, vt duobus proximis monitis dictum eſt, ſuper quibus fundata ſunt ſacerdotia, ſeu beneficia, quæ habemus, eſſe ſubiecta ei modo & oneri expreſſo, aut tacito, vt ea, quæ miniſtris eius ſuſtentatis honeſte ſuperfuerint, inſumantur in pauperes, & alia opera pia, cuius contrarium affirmat præfatus N. ſed male. Primo quidem, propter illas decem & ſex rationes ibi poſitas, quarum potiores neruos ſummatim infra tangemus. Secundo, quòd ipſemet N. ſibi contrarius id ſatis fatetur in c.1. part.1. in hæc verba. Bonorum igitur eccleſiaſticorum natura, ab initio naſcentis eccleſiæ ab Apoſtolis conſtituta, & per manus ad poſteros tranſmiſſa, duplicem vſum proſpicere videtur, diuini ſcilicet cultus exhibitionẽ, & pauperum victum fidelium. Et Gregor. allegatus ibidem per ipſummet ſic ait, in c. Quia tua fraternitas.12.q.1. Omne quod supereſt neceſſitatibus, in cauſis piis, ac religioſis, erogandum eſt, Domino magiſtro dicente, Omne quod ſupereſt date eleemoſynam: quibus ſubdit N. hæc verba; Illud certiſſimum eſt, illa quæ neceſſaria non ſunt, licet maxime ad ornatum diuini cultus & elegantiam pertineant, neceſſitatibus
2 pauperum debere cedere, vt beatus Ambroſ. probat, in canone, Aurum habet eccleſia, 12.q.2. & diuus Hier. in c. Gloria epiſcopi ead. cauſ. & q. Hæc ille. Tertio, quòd licet ille negaſſet, & nemo contradiceret, probaretur tamen irrefragabiliter per Actorum cap.2. ſub finem & c.5. & 6. Ex quibus palam colligitur, illos fideles primos vendidiſſe ſua bona, & dediſſe Apoſtolis tanquam Chriſti vicariis, & eius rem agentibus, pretia illorũ, vt alerentur ex eis fideles egeni. Et certum eſt, eorum ſucceſſores cum eodem modo & onere retinuiſſe prædia, quæ poſtea ſeruarunt inuendita, vt futuris neceſſitatibus prouiderent. Id quod clare teſtatur Melchiades Papa in c. Futuram.12.q.1. & clarius Vrbanus in c. Videntes, ead. cauſ. & q. Ante quos idẽ ferme dixit Clemens in locis infrà citandis. Quar-
3 to, probatur per c. Res eccleſiæ.12.qu.1. quod ſic habet. Res eccleſiæ non quaſi propriæ, ſed vt communes Domino oblatæ, cum timore non in alios, quàm in præfatos vſus, ſcilicet, pios ſunt fideliter diſpenſandæ, & in c. Epiſcopus, ead. cauſ. & q. ibi, Epiſcopus, ſi contentus his, ſcilicet, victu & veſtitu minime fuerit; conuertat autẽ res eccleſiæ in ſuos domeſticos vſus, &c. ſynodo prouinciæ pœnas perſoluat, & c. Præcipimus, ead. cauſ. & q. ibi, indigentibus omnia diſpenſentur, & in hoc prædicto cap. fin.16.q.1. dicitur, quòd, Quicquid habent clerici, pauperum eſt, hoc eſt; quicquid clerici habent, quatenus ſunt clerici, hoc eſt, de reditibus eccleſiæ, deductis neceſſariis, pauperum eſt, id eſt, dandum eſt pauperibus, & piis operibus diuinum cultum & paupertatem reſpicientibus; & Augu. in c. Quod autem.23.q.7. de bonis eccleſiaſticis, ait. Non ſunt noſtra, ſed pauperum; quorum procurationem gerimus. Et Ambroſius in c. Conuenior, ead. cauſ. q.8. ibi. Omnia mea ſunt pauperum, cui conſonat c. penul. & c. fin.12.q.1. & alia, quæ ad hoc propoſitum in præfato libello citauimus. Quinto, quòd in c. Reuer-
4 timini.16.q.1. Hieronymus ait, Deum in pauperibus, ſi non accipiant eleemoſynas, defraudari; eo quòd decimæ, & primitiæ, ſunt Dei poſſeſſiones. Et in c. Decimæ, ead. cauſ. & q. decimæ dicuntur ab Auguſt. eſſe tributa egentiũ animarum; & quòd eas dare nolens tot animas videtur occidere, quot mortui fuerunt egeſtate, eſſeq; illas rem à Deo pauperibus delegatam. Sexto, quòd bona prædicta

ſunt

ſunt bona Chriſti, quo ad verum & perfectum dominium; prælati vero etiam Papa,& eccleſia etiam vniuerſalis, quidam œconomi, diſpenſatores, & procuratores eius,vt in mon. XXIIII. efficaciter & late probatum & declaratum eſt. At conſtat iure diuino, & humano, vicarium procuratorem & diſpenſatorem,debere vti poteſtate ſibi tradita, ſecundum intentionem domini principalis illam ei tradentis.l.1.ff.de offic.procur.Cæſar.c.fi.de præb.iuxta illud Pauli.1. ad Corinth.4.Sic nos exiſtimet homo,tanquàm miniſtros,ac diſpenſatores miniſteriorum Dei:& illud. Hic iam quæritur inter diſpenſatores, vt fidelis quis inueniatur: & iuxta illud eiuſdem.2.ad Cor.10. Poteſtatem dedit nobis Deus in ædificationem, non autem in deſtructionem: & iuxta illud.c. Super litteris,de reſcrip. Quæ ratio mouet delegantem, debet & mouere delegatum. At conſtat (confitente etiam ipſomet.N. & D.Soto,cui nititur,in lib.10.q.4.artic.4.de Iuſt. & iure) intentionem & voluntatem Chriſti, fuiſſe, ac eſſe, vt de bonis ſuis ſuperflua dentur pauperibus, vel aliis piis operibus. Credendum enim eſt, vt in 5
præfato libello diximus,eum velle, vt tanta vel maior liberalitas exerceatur de bonis, quæ data ſunt ei,poſteaquàm viuit immortalis,quàm de his,quæ data fuerunt ei,dum eſſet mortalis.Nam qui cum egeret,non capiebat mortalia,qui regna daturus erat cœleſtia: vt habet hymnus Epiphaniæ, non cupiet poſtquàm habet, & dedit tanta cæleſtia. argumento à maiori.c. Cum in cunctis, de elect. Authen.Multo magis,C.de ſacroſanct.eccleſ. Cum ergo tunc voluiſſet,vt quod ſibi ſupererat,ſe ſuiſque miniſtris ſuſtẽtatis, daretur pauperibus, credendum eſt nunc quoque velle, vt quod ſupereſt ſuis miniſtris honeſte ſuſtentatis, tribuatur eiſdem:quandoquidem non eſt illi vlla re opus, & ex præteritis præſumuntur futura.c. Ex ſtudiis. & c.fin. de præſump. Ergo ex eius intentione illum modum, & onus habent illa bona beneficiariorum. Septimo, quòd quæ non ſunt veriſimilia, non ſunt aſſerenda. c. Quia non eſt veriſimile, de præſump.l. Non 6
eſt veriſimile.ff.quod met.cauſ. At non eſt veriſimile,illos antiquos fideles,tam religioſos,tam humiles,modeſtos,& tẽperantes,qui ſua bona ob amorem Dei, & animarum ſuarum ſalutem dederunt eccleſiis,ea mente illa dediſſe,vt clerici ſumptuoſe comedamus, & bibamus,colẽdo gulam,quam illi oderunt, neque vt nos,& noſtras domos, familias, parietes, lecticas, mulas, ſplendide veſtiamus, honorem humanum adorãtes,cum ambitione & ſuperbia,quas illi pro humilitate,& modeſtia contempſerunt.Neque etiã,vt grandia primogenia,ſiue maioratus inſtituamus,vt cognatos noſtros magnificemus;cum illi noluiſſent illa dõnare ſuis,vt Deo donarent. Neq; vt theſaurizemus in terris id, quod imitantes eos,theſaurizare debemus in cælis:ſed vt eccleſię miniſtri primũ;deinde pauperes alantur. Octauo, ꝙ beatus Clemẽs, Papa ſimul & martyr diſcipuluſq; beati Petri in lib.2.c.19.de conſtit.apoſt.ait, Decimas,& primitias, ad hoc fuiſſe datas eccleſię,in hęc verba.Homo Dei.ſ.Epiſcopus,quę,ex decimis,&primitiis ſecundum mandatũ Dei dãtur,recte diſpenſet orphanis,viduis,afflictis,& peregrinis egentibus,vt qui habet Deum harum rerũ rationẽ repoſcentem: & Paulo poſt. Omnibus egẽtibus,cũ iuſtitia tribuentes,ipſiq; his vtẽtes,ſed non abutentes;comedentes de his,ſed nõ ſoli vorãtes,egeniſq; impertiẽtes. Et in li.8.c.39.per hæc verba:Etiã pręcipio decimas offerri, ad victũ reliquorũ clericorũ,virginũ,ac viduarũ,& his, qui ſunt paupertate oppreſſi. Et li.2.c.39.per hęc verba.Dabis epi-

ſcopo

ſcopo iuſta tua :te enim dare oportet, illum vero diſtribuere tanquam œcono-
mum,& diſpenſatorem rerũ eccleſiaſticarum:quod clarius teſtimonium?Nono
quòd ſexta ſynodus relata in c.Apoſtolica.12.q.2.de his ipſis reditibus agens,de-
cernit, eos eſſe ad vtilitatem miniſtrorum , & ob eſcam pauperum, & peregri-
norum ſuſtentationem.& Symmachus Papa in c.Indignæ, ead.cauſ. & q.male-
dicit eum,qui bona hæc male impendit,eo quòd ſubſtantiam pauperum contra
fas diſpergit.&concil.Antioch.in c.Epiſcopus.12.q.1.clare habet,quòd quamuis
epiſcopus de ſui patrimonij reditibus, ad libitum diſponere poſſit, non tamen
de eccleſiaſticis:quin & concil.Trid.in ſeſſ.25.cap.1.de reformat.confirmans id,
quod antea dixit Bernardus, late relatus à Dyoniſio Carthuſiano in lib.contra
pluralitatem beneficiorum,art.8.interdixit epiſcopis,&aliis beneficiariis etiam
ſi Cardinales ſint,ne ſuos cognatos, aut familiares de reditibus eccleſiæ augeāt.
Quod vtique non feciſſet, ſi non intellexiſſet eſſe illam differentiam inter re-
ditus patrimoniales,& laicos ex vna parte,& eccleſiaſticos ex altera. Quod his
ineſt onus præfatum vt impendātur in honeſtam miniſtrorum, & pauperum,ac
7 aliorum operum piorum ſuſtentationem, & conſequenter, vt diſtribuantur ſu-
perflua pauperibus, vel aliis piis operibus. Decimo, quòd datum vel relictum
alicui vt aliquid det alteri,dicitur donatum,vel relictum ſub modo:eo quòd illa
coniunctio, vt ſaltem cum adiicitur diſpoſitioni requirenti aliquid poſtea ex-
plendum,modum importat iuxta.l.2 C.de his,quæ ſub condit.& l.2. & 3.de do-
nat. quæ ſub modo, & gloſ.c. Verum, de condit.appoſit. & Bart.receptus in l.
Quibus diebus.§.Termilius.ff.de condit. & demonſt. dicens idem de illo, quod
datur ſub illa coniunctione,ne,pro,vt non,vel ſub præpoſitione,ad,& in,quo-
ties adiiciuntur alicui rei poſtea explicādæ:vt videre eſt apud eum, à nu.3.vſque
ad 10.per.l. Si tibi, & l.2.ff.de leg.3. & l. Libertas.§.1.ff. de manumiſſ.teſtam.& l.
Cum pater.§.Titio, de leg.2. & prædicto §. Termilius, & l.ante penul.de leg.2.
& l.Si quis pro redemptione.C.de donat.& l.ſolemus,& l.fin.de oper.nou.nun
ciat.quæ duæ poſtremæ agunt de dictione,in,quod ipſum eſt de dictione,ob,C.
de cond.ob cauſ.per totum.At bona Eccleſiæ donata ſunt,aut relicta D. N. Ieſu
Chriſto,vel Eccleſiis,vel perſonis eccleſiaſticis,tāquàm procuratoribus,& eius
negotia gerentibus. Quod idem eſt, vt reditus eorum præbeantur vſibus præ-
fatis,vel in eos, vel ad eos,vel pro eis,vel ne,pro vt non dentur aliis.Nam ſexta
ſynodus in c.Apoſtolica.12.q.2.de his reditibus agens, decernit, eos eſſe ad vti-
litatem miniſtrorum,& ob eſcam pauperum,& peregrinorum ſuſtentationem.
Pondera præpoſitiones,ad, & ob,quæ important modum, & onus, vt prædixi-
mus, & in c. Peruenit.16.qu.7. Vetatur epiſcopis dare conſanguineis, & ita ne
dent conſanguineis,quod importat modum. Sicut, vt,non, vt proxime dictum
eſt. Quin & concilium Trident. in ſeſſione 25.cap.1. de reform. interdixit epiſ-
copis,& aliis,etiam ſi Cardinales ſint, ne ſuos cognatos aut familiares de redi-
tibus eccleſiæ augeant. Pondera verbum,ne, quod inducit modum & onus, &
in c.In ſacris.16.q.1.ſic habetur,in ſacris canonibus præfixũ eſt,vt decimæ,iuxta
diſpoſitionem epiſcopi diſtribuantur. Pondera verbum,vt.Piis autem operibus
eſſe diſtribuendas habetur in c.Decimas,ead.cauſ. & quæſt.ibi; Omne quod ſu-
pereſt in cauſis piis ac religioſis erogandum eſt:vbi etiam pondera præpoſitio-
nem in;& in c.In canonibus, ead.cauſ.& quæſt.habetur,Epiſcopum poſitum ad

per

per ſe vel alium diſpenſandum miſericordiam pauperibus: vbi pondera verbum, ad; quod, vt dictum eſt, inducit modum & verba principij.c.Decimas, ead. cauſ.& quęſt. ſunt hæc. Decimas, quas in vſum pietatis conceſſas eſſe canonica authoritas demonſtrat, & verba medij, hæc alia. Has vero decimas ſub manu Chriſti fore cenſemus, vt ille, qui cæteris pręeſt, omnibus iuſte diſtribuat: in quibus pondera illa verba, in, &, vt, quæ modum important, vt prædiximus. Cum ergo hæ dictiones, ad, in, ob, ne, pro, vt, non, modum & onus importent, ſaltem cum futuræ rei explicandæ adhibentur: cumque bona clericorum ſint eius, ad, in, vel ob vſum pietatis & pauperũ, vel pro illo data, vel vt eis, & non aliis erogentur, manet probatum, eccleſiæ bona prædicto modo, & oneri ſubiecta eſſe.

SVMMARIVM.

*Pauperum appellatione, in hac materia, omnia pia contineri.nu.*1.

XXVIII. Moneo, dixiſſe me in præfato libello, nu.10. per pauperes in hoc propoſito de dãdo ſuperflua redituum eccleſiæ pauperibus, non ſolum intelligi perſonas inopes, ſed etiam eccleſias, & monaſteria tam ſæcularia, quàm regularia, & alia omnia loca & opera pia. Quod etiam præfatus N. fatetur, & colligitur ex Tho.2.ſec.qu.185.art.7.in corpore, quæſt. & ad ſecundum, & Quodlib.6. art.12. & probatur in c. De reditibus, & c.Quatuor.12.q.1. Ex quibus colligitur, quòd ea quæ ſuper ſunt, non debentur ſolis pauperibus, cum etiam fabricis, ornamentis, & id genus aliis diuino cultui congruentibus, ſint impertienda. Quod etiam recte determinat Adrian. in 4. de reſtit.q.12.col.7. 1

SVMMARIVM.

*Pia opera, quæ radicitus definita, & exemplis illuſtrata.nu.*1.
*Pia quædam in ſe coram Deo, quæ coram iudice ſunt profana, & econtrario. num.*2.
*Pietatis virtutis opera, non dici pia in propoſito.num.*3.

XXIX. Moneo, dixiſſe me in loco ſupra, monit. proximo citato, neminem reperiiſſe, qui radicitus diffinierit, quæ ſint opera pia; tametſi per plurimos fuerit tactum, vt colligi poteſt ex Ludo. Romano, in Auth. ſimiliter.C.ad l.Falcidiam, & aliis multis. Verum conſideratis omnibus, breuiter definiri poſſent, eſſe illa, quæ fiunt principaliter ob cultum diuinum, vel miſericordiam, immediate vel mediate: quia pietas in hoc propoſito, non ſignificat virtutem illam, qua patriam, parentes, & cognatos, colimus. De qua per Thomam 2. ſec.q.101. ſed illam, quæ religio dicitur, qua ſcilicet, Deũ colimus; vt accipit Auguſt.lib.10. de Ciuit.Dei cap.4. & c.1.22.q.2.c. Legi.23.q. 8. & c. Quælibet.22. qu.2. Quibus duobus poſtremis modis accipitur in noſtro propoſito, in quo de pietatis operibus agimus. Per illud autem verbum, cultum diuinum, in definitione poſitum, intelligo non ſolum illum, quem exhibemus Deo per virtutem religionis, ſeu 1

latriæ, ſed etiam eum, quem exhibemus per tres virtutes theologicas, fidem, ſpem,& charitatem, quibus colitur Deus, licet aliter, quàm per latriam,aut religionem,virtutum moralium primam, iuxta Tho.2.ſec.q.81.art.5.Quare opera pietatis dicuntur omnia, quæ propter cultum Dei potiſſimum, & principaliter aguntur,vt capellaniæ,beneficia,miſſæ, & alia officia diuina,& omne,quod ad ea principaliter pertinet.Talia etiam ſunt ſeptem opera miſericordiæ ſpiritualia,quæ continentur in illo verſiculo; Conſule, caſtiga, dimitte, ſolare,fer,ora: intelligendo,per conſule,etiam doce,vt in Manuali confeſſariorum,cap.24.diximus:quia hæc ſunt opera virtutis miſericordiæ,qua opitulamur egenis rerum ſpiritualium. Talia ſunt quoque ſeptem opera miſericordiæ corporalia, quæ continentur in illo verſu; Viſito,poto,cibo,redimo,tego,colligo,condo: quos duos verſus, vbi ſupra declarauimus. Necnon id omne, quod principaliter ad ea dirigitur: quia ſunt opera eiuſdẽ virtutis miſericordiæ,qua opitulamur egenis rerum temporalium, quæ omnia, licet appellentur etiam opera charitatis, iuxta c.Inter opera charitatis, de ſponſal.proprius tamen dicuntur opera miſericordiæ,& pietatis:quoniam à virtute miſericordiæ naſcuntur,tanquàm à matre:à charitate vero,tanquàm ab auia,ſicut ibidem declarauimus poſt Thom.2. ſec.qu.32. art.1. Talia ſunt etiam academiæ inſtitutæ ad docendum ignorantes, præſertim theologiam, & canones, ſtipendia pulpitorum, atque ſermonum ad docendum,& conſulendum: quandoquidem ſunt opera miſericordiæ ſpiritualia,vel ad ea pertinentia. Talia etiam ſunt hoſpitalia, confraternitates conſtitutæ ad hoſpitandum, veſtiendum, & curandum egenos, ad reficiendas domus inopum exuſtas, & ad captiuos redimendos:ſunt enim opera miſericordiæ. Ex qua radicali diffinitione ſumi poteſt ratio illius gloſ. celebris, l. ſi quis Titio.ff. de leg.2. quatenus aſſerit, quòd legatum illud, quod legatur ad animæ ſalutem, eſt pium. Ratio enim eſt: quia eſt opus miſericordiæ, eo quòd fit ad opitulandum animæ egenti,vel quæ putatur egere. Ex eadem quoque radice ſumitur ratio eius,quod Baldus in Margarita,verb.Teſtator,ait de relinquente pro anima ſua, & de relinquente filio ſpurio pauperi. Hinc etiam deſumitur ratio, cur legatum alimentorum factum diuiti,in foro exteriori non iudicatur pium,etiam ſi legans dicat aperte, ſe illud amore Dei, ſiue pro anima ſua facere,iuxta gloſſ. receptam in l.Illud.C.de ſacroſ.eccleſ.Ratio enim eſt,quia in eo foro præſumitur potius legatum ob amicitiam,cognationem,vel liberalitatem,quàm ob miſericordiam: licet vere ob eam legetur. Econtrario vero iudicabitur pium id legatum quod legatur pauperi, & ſi non exprimatur, quòd ob miſericordiam. Ex quo infertur nonnunquàm ea, quæ apud Deum ſunt opera pietatis,apud iudices iudicantur profana:& econuerſo,quod eſt profanum in eius diuinæ maieſtatis conſpectu, pium inter gentes exiſtimatur: cui conſequens eſt, beneficiarium, vel quemlibet alium obligatum ad impendendum aliqua in opera pia, debere impendere in opera, quæ vere ſunt pia coram Deo, & hominibus: quo vtrique foro ſatisfaciat,vel ſaltem coram Deo: vt in foro conſcientiæ ſit tutus. Neque arbitretur ſe ſatisfacere, eo quòd impendat in ea, quæ hominibus, qui facile decipi poſſunt, appareant talia. Ex eadem quoque reſolutione infertur, non eſſe opera pia quo ad hoc propoſitum illa, quæ fiunt ſolum in honorem, gratiam,& amorem parentum, & cognatorum; ſi non fiant ob miſericordiam

ratione egeſtatis: quia licet ſint opera illius virtutis, pietatis, qua parentes & iunctos ſanguine colimus, vt probat l. Si quis à liberis.ff. de liber. agnoſc. ibi; Cum hæc res ex æquitate, charitatéque ſanguinis &c. adiuncto §. Item reſcri- 2
ptum, ibi ex officio pietatis, & tradit Thom.recep.2.ſec.q.101.art.1. non tamen ſunt opera pietatis quæ dicitur religio, qua Deum colimus, neque illius, quæ dicitur miſericordia, qua egenis opitulamur.

SVMMARIVM.

*Beneficiarius poteſt ſe honeſte alere de reditibus ſui beneficij, etiam ſi habeat patrimonium, ſeruando illud, & eius reditus quibus voluerit. nu.*1.

*Beneficiarius poteſt adeo libere diſponere de his quæ reliquat, ex his quæ decenter impendere poteſt, ac de patrimonialibus.nu.*2.

*Chriſti menti conformius, reliquare aliqua ex his quæ decenter inſumi poſſunt in aliqua opera virtutum, quàm inſumere omnia in voluptatem etiam honeſtam. nu.*3.

*Impenſa minor fit in victu, cum reliquiæ cedunt impendenti, &c. nu.*4.

*Abſtinentia continentiæ nutrix. nu.*5.

*Monachus, cum certum quid impendendum deſignatur, poteſt largiri eleemoſynam de reliquatis. nu.*6.

XXX. Moneo, dixiſſe me in præfato libello, q.1.nu.9. quòd fere omnes ſe- 1
quuntur Innoc.in c. Indecorum, de ætat. & qualit. dicentem, quod prius ſenſit gloſ.c.Reſ.12.q.1.& pulchre reſoluit Card. conſil.110.quatenus ait, poſſe beneficiarium iuſte impendere reditus ſui beneficij in ſuos, ſuorumque neceſſarios vſus:& in remunerationem de ſe bene meritorum,& in pauperum alimoniam: intelligendo tamen pauperes, non ſolum eos, ſed etiam alia opera pia; vt in monito XXVIII. diximus intelligenda. Omnes etiam fere ſequuntur illud, quod idem Innoc.ait in c.Epiſcopus, de præb.ſcilicet, quòd beneficiarius, etiam ſi diues ſit, & habeat ex patrimonio vel aliunde, quo ſe decenter ſuſtentet: poteſt tamen licite ſi vult ſuſtentare ſe, de ſui beneficij reditibus, & ſeruare patrimonium cum eius fructibus, quibus volet, cognatis vel extraneis. Quod magnifico, & multum amplio in fauorem beneficiariorum in dicta q. 1. nu.59. & ampliaui antea in Manuali, cap.25.nu.127. extendendo illud ad ea, quæ beneficiarius par- 2
cius viuendo, & fraudando genium ſuum ſeruat, & reliquat ex illa parte redituum ſui beneficij, quam decenter poteſt impendere ſuæ perſonæ vſibus, aiens, poſſe illos tam libere diſponere de illis, ac de reliquis ſuis bonis profanis patrimonialibus, per contractus, vel vltimas voluntates quæſitis: quæ ampliatio proculdubio defendenda eſt. Primo quidem, quia communis opinio non eſt deſerenda abſque textu, vel efficaci ratione id ſuadente. capitulo finali, vigeſima diſtinctione, & Ioannes Andreas in ca.1.de conſt. receptus ab omnibus. Secũdo, quia quæſita per induſtriã beneficiarij, ſunt ei patrimonialia, vt in præfato lib.q.1. nu.7.& ſupra mon.XXI.& XXII.probauimus.& illa, quę per par-

ſimoniam reliquantur, per quandā induſtriam quæruntur. Tertio, quia per hoc non præiudicatur vllis pauperibus, vel aliis operibus piis, ſed ſolum genio, ſiue ventri, & ſenſualitati beneficiarij, quam expedit mortificare, iuxta illud 2. ad Coloſſ.3. Mortificate membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram: & illud.1.Petri.3.
3 Mortificatos quidem carne, viuificatos autem ſpiritu. Quarto, quòd longe conformius eſt intentioni Chriſti, abſtinētiæ, ſobrietatis, & modeſtiæ amantiſſimi, honeſte aliqua reliquare, quæ in voluptatem etiam honeſtam inſumi poſſunt in alia opera bona, puta, charitatis, beneficientiæ, vel aliarum virtutum, licet non ſint miſericordiæ, quàm ſuo genio etiam honeſte profundere. argum. illius Hieronymi in c. Vtinam ſemper ieiunare poſſemus.76.diſt. & c. Epiſcopus. & c. Parſimoniam.41.diſt. Quinto, per ea, quibus in præfato libel.q.1.nu.82. probauimus, id multum conuenire ad ſeruandam caſtitatem, & modeſtiam, quæ ſunt
4 virtutes clericis maxime neceſſariæ, iuxta totam.41.diſt. Sexto, quòd fere omnes minus edunt, potant, veſtiunt, & minorem familiam alunt, quando ſciunt, quòd ea quæ omittunt impendere in illis, ſeruare poſſunt in eleemoſynas, & alia virtutum opera, quàm cum cognoſcunt, quòd non plus reliquum ſibi facient, ſi ſe abſtinuerint, quàm ſi ſe ſaturauerint. Et conſtat ad caſtitatem promouendam, abſtinentiam cum ſobrietate multum conducere, iuxta illud Hymni horæ primæ, Carnis terat ſuperbiam, potus cibique parcitas: & illud Anaſtaſij, Abſtinentia continentiæ nutrix eſt: citatum à gloſ. Clem. Ne in agro, de ſtat. Monach. in princip. & quòd modeſtiæ, pompæque mundanæ contemptum, multum iuuat
5 parcus indumentorum & famulorum vſus. Septimo, quòd paſſim cernuntur, qui ſatis ſaturi & induti dicunt; Comedamus etiam hoc, & bibamus illud: & hoc aliud induamus, quando quidem neque plus, neque minus ſoluturi ſumus. Et multi viatores, qui obſeruarent ieiunia diebus ab Eccleſia pręceptis, ea non obſeruant in magnis Galliarum & Italiæ diuerſoriis, quoniā tantum oportet eos ſoluere incœnatos, quàm cœnatos: quin & multi religioſi ſunt, qui minus carnis, & fructuum comederent, & minus vini biberent, paucioribuſque indumentis, & calciamentis vterentur, & indumēta, & calciamenta magis obſeruarent, ſi propter id, paulo plus illis elargiretur, ad libros emendos, & ad conſanguineos pauperes eleemoſyna ſubleuandos, & alias reculas, quæ eos conſolaren-
6 tur, quàm ſcientes, quòd non plus ſibi accipiēt, quàm expendent. Octauo, quòd aliquando reſpondimus; Monachum vel fratrem, quem conuentus mittit longius, aut ad diuturna negotia, quantitate certa pro quotidiana impenſa aſſignata, eo pacto, quòd neque plus ea, neque minus dabitur, ſiue multum ſiue parum expendat, poſſe de eo, quod ei ſupererit, parcius viuendo, eleemoſynam elargiri: quia tacite videtur ei facta in id facultas per prædicta, & proxime dicenda, licet ipſe ſit ſimplex monachus, qui eam abſq; alia facultate facere non poteſt. iuxta gloſ.c. Non dicatis.12. quęſt.1. & gloſ. Clement.2. de vit. & honeſt. cleric. verb. Conuertendum. Poſtremo, quòd communi omnium ſenſui videtur quadrare, quòd ea, quæ dantur alicui ad eius victum, in dubio ita ei dari, vt liberam facultatem habeat diſponendi de illis, ſine alterius præiudicio, licet id faciat cum ſolius ſuæ voluptatis diminutione. Concludit tandem hoc firmiter extrauagans à S. D. N. Pio V. edita anno 1567. 3. Kalen. Septembr. quatenus declarauit non eſſe annumeranda ſpoliis S. S. Apoſtolicæ reſeruatis, ea quæ ſuperſunt

perſunt morientibus clericis beneficiariis, vel penſionariis non habentibus be- 7
neficia, vel penſiones excedentes valorem 30. ducatorum aur. de cam. ſecund. communem æſtim. cuius ratio firma eſt, hinc haurienda, quod quilibet clericus, quamlibet ſimplex, impendit, aut certe impendere poteſt honeſte in ſui ſuſtentationem præfatum reditum 30. ducatorum: & ita ea quæ reliquat ex illis, cenſentur eis patrimonialia, vel quaſi patrimonialia. Ex quo collige obiter, omnes clericos non habentes beneficia, vel penſiones valoris maioris, quàm 30. ducatorum, nullatenus à teſtando, vel pro libito diſponendo, prohiberi.

SVMMARIVM.

Rationes N. eneruesſunt contra communem de reliquatis ex his, quæ honeſte impendi poſſunt. num. 1.

XXXI. Moneo, quòd præfatus N. ampliationem noſtram in proximo
monito firmiter probatam, pertinaciter negat, non ſolum contra me, ſed etiam 1
contra Sotum in lib. 10. q. 4. art. 3. de iuſt. & iur. & Reuerendiſſimum Epiſcopum Didacum à Couarrubias in c. Cum in officiis, num. 2. de teſtam. quos nos omnes ad id citat: & contra alios, quos in præfato libello, q. 1. num. 59. citauimus, videlicet, Io. Maiorem in 4. diſt. 24. q. 17. & Adrianum in eod. 4. q. 12. & quodlib. 6. art. 2. quibus ſatis conſonat Tho. in 2. ſec. q. 185. art. 7. quatenus ait, Epiſcopum diſponere poſſe de reditibus ſumptui ſuo decenti deputatis, perinde ac de reliquis patrimonialibus: cuius ſententia, vt paulo poſt diſſeremus, non debet intelligi de parte ſibi per diuiſionem aſſignata; ſed de illa, quæ ad ſuos honeſtos ſumptus eſt neceſſaria: cuius N. rationum nerui, eneruès, verbiſque profluì ſunt ſex. Primus, quòd Pan. id ſentit in c. Cum eſſes. num. 27. de teſtam. Secundus, quòd non debet eſſe melioris conditionis iniquus, ſordidus & auarus, quàm æquus, liberalis, & ſplendidus: & quòd iniquus, auarus, & miſer eſt, qui parce viuendo reliquat, ſe neceſſariis defraudando. Tertius, quòd qui id facit, peccat mortaliter, fraudando ſe, & ſuos pro ſua dignitate debitis alimentis. Quartus, quem poſtea iterum incogitanter repetit, quòd ſecundum opinionem Archidiaconi, clericus eſt ſolum vſuarius, & quòd vſuarius ſolum poteſt habere id quod ipſe vtitur, reliquo manente Domino. Quintus, quòd qui clericus hoc allegaret, turpitudinem ſuam detegeret, nēpe ſe miſere, auare, & ſordide id ſeruaſſe. Sextus, quòd is cui ex eleemoſynis acceptis ſupereſt, id debet in eleemoſynam dare; vt per Card. Turrecrematam in c. Habebat. 12. q. 1. & in c. In ſingulis. 86. diſtin. Hæc autem, quibus nouus hic author nititur, nullatenus obſtant. Non primum; quia eſto, Panormitanus in d. ca. Cum eſſes. num. 27. de teſtam. id ſentiat, vt ipſe ait; non tamen ex profeſſo, ſed veluti per tranſitum facit, & id quod nos dicimus, tenent ex profeſſo omnes ſupra eod. monito citati. Ad alia omnia eius argumenta reſpondeo, quòd illa præſupponunt duo; quorum vtrumque eſt falſum, & contra receptas ſententias. Alterum, quòd omnis beneficiarius, qui parce viuendo, ſuum genium fraudat, peccat, & eſt miſer, & auarus. Alterum, quòd nullus qui auare aliquid acquirit, poteſt plus de illo diſponere, quàm qui honeſte noluit illud quærere. Quorum prius eſſe falſum in mon. XXXII. proxime ſequenti monſtrabitur. Alterum vero, in monito ſubſequenti.

SVMMARIVM.

Beneficiarius bono fine reliquans aliqua, de his quæ decenter impendere poteſt, non peccat, imo meretur. num.1.

Decentia ſtatus non eſt poſita in puncto indiuiſibili, ſed habet latitudinem, alia maiorem, alia minorem. num.2.

Pius V. Pontifex Max. ſanctiſsimum, rariſsimum, & admirabile parſimoniæ, modeſtiæ ſimplicis, & religioſæ menſæ, liberalitatiſque in pauperes exemplum. num. 3.

Mala ſuapte natura nullo fine bono fiunt bona. num.4.

Bonum, quod ob finem bonum eſt tale, non eſt ſuapte natura malum. nu.4.

XXXII. Moneo, falſum eſſe, vt in mon. præcedenti dixi, id quod ait præfatus N. part.3, c.5. videlicet, omnes qui parce viuendo ſuumque genium fraudando, reliquant aliqua ex his, quæ decẽter expendere poſſunt, peccare. Primo quidem, quia licet illi, qui fraudant ob auaritiam, vel ob alium malum finem, peccent: quia cuius finis malus eſt, ipſum quoque malum eſt. c. Cum miniſter. 23. q.5. cum multis, quæ in commentario eius adieci, nuper hic Romæ compoſito. Illi item qui per indecentiam ſcandalizando alios id faciunt, contra ca. Nihil cum ſcandalo, de præſcript. licet, inquam, præfati præfato modo fraudando ge-
1 nium peccent, non tamen peccant: imo egregie bene merentur, qui id faciunt principaliter ob abſtinentiam, ſobrietatem, humilitatem, modeſtiam, vel alium bonum finem, intra cancellos decentiæ, neminem per indecentiã offendentes;
2 licet minus principaliter intendant etiam aliqua reliquare, & reliquent. Quod fieri poteſt, & quotidie multi ſanctiores faciunt: quoniam, ſecundum omnes, & etiam ipſummet nouum authorem, decentia ſtatus non eſt poſita in puncto indiuiſibili; ſed habet latitudinem maiorem, vel minorem, iuxta ſtatus magnitudinem, vel paruitatẽ. Frequenter enim contingit, vt qui decenter ſe alit, octingentis; iuxta ſtrictius extremum ſuæ decentiæ, poſſit in ſe alendo decenter impendere mille, iuxta extremum latius ſuæ decentiæ: & ita cõſequenter ſine vlla indecentia peccato, & auaritia, poſſet is quotannis reliquare ducenta. Deinde idem mõſtratur exemplo ampliſſimo iuxta ac ſanctiſſimo & rariſſimo, S. D. N.
3 Pij Papæ V. qui decentet quidem & honeſte pro ſumma, quã gerit dignitate, poſſet menſæ ſuæ quotidianæ impendere plurima; tum in ferculis, vinis, & bellariis, tum in cantoribus, quibus animum grauiſſimis negociis oppreſſum refocillaret, in aulæis, & tapetibus, auro, argento, & ſerico intextis, pro feſtorum varietate variatis, quibus cœnaculum ornaret. Poſſet & patribus purpuratis, Regum legatis, & aliis conuiuia eademque pro dignitate lauta, & ſplendida honeſte facere: quæ tamen minime facit. Imo maximo Chriſtianorũ omnium exemplo, adeo ſimplici menſa vtitur, vt nullus, vel rarus ſit in eius curia mediocri beneficio eccleſiaſtico auctus, qui tam ſimplici vtatur. Oculatus enim teſtis, vt qui frequenter data opera ob hoc, eius beatitudini cœnanti (non enim ſolet prandere) aſtiti, aſſero vidiſſe me illum non ſolum diebus profeſtis, ſed etiam

maxime

maxime feſtis, imo & die ipſo S. Antonij abbatis, qui eius natalis, ſimul & conſecrationis, ſiue coronationis anniuerſarius eſt, duobus tantum ouis in ſartagine frixis, & aliquot offis neſcio quo herbarum iure, intra lancem madidis, & vnico potu vini aqua temperati, vix ſex vnciarum, hauſtu contentum cœnatum fuiſſe. Cum ante cœnam Reuerendiſſimo eius Architriclino ſchalco maximo Franciſco à Reynoſo Reynoſorum genere Illuſtr. prognato, ironice prædixiſſem: Venio viſurus quàm opiparam & ſybariticam cœnam, maximus Architriclinus, maximo omnium totius orbis Principi hero ſuo parauit, hoc die qui natalis, & conſecrationis eius eſt anniuerſarius. Quam, & alias eius cœnas nemo non laudat, nemo non miratur, & iure quidem: quia licet ſint ſimpliciſſimæ, & nulla dapum, bellariorum, calicum, paraſitorum, diuitum aulæorum pendentium varietate ornatæ; ſplendent tamen compoſito eius in cœnaculum è cella exitu, & modeſta manuum lotione, benedictione deuota, ſilentio graui, & perpetuo, lectione ſacra ſancte prolata, omnium miniſtrorum incomparabili modeſtia, ceremoniarum tantæ menſæ debitarum adamuſſim obſeruantia, gratiarúmque actione religioſiſſima, & ex cœnaculo in cellam receptu compoſitiſſimo. Neque vnquam, donec eum ita cœnantẽ vidi, ſatis intellexi illud, quod concilium Carthaginenſe relatum in c.pen.41.diſtin.renouatum à Tridentino ſeſſ.25.c.1.de reform.ſignificat; nempe, dignitatis epiſcopalis auctoritatem, non tantum quæri opipara ſybariticaque menſa, quantum vitæ ac fidei meritis. Tertio, quòd non tollet vim huius argumenti, qui reſponderit, præfatũ S. D. N. omnino quidem laudandum, & ſuper aſtra ferendum, eo quòd genium ſuum ſic fraudat: quia non fraudat ob auaritiam, de quo fraudatore agit N. ſed vt ea, quæ reliquauerit, in pia opera diſtribuat: quod adeo quidem fateor eſſe verum, vt eius cubiculi præfectus maximus idemque Reuer. Alexand. à Caſal, peruetere, ac perilluſtri Caſalium familia, eodem ipſo die, poſt cœnam, certiorem me fecerit, quòd quia primo die ſui Pontificatus anno anniuerſario in cõuiuio, quod patribus omnibus purpuratis exhibuit, impendit 1200. ſcuta: anno inſequẽti, in quo idem non iterauit, totidem iuſſit diſtribui pauperibus: quin & alio anno duplicata impertiuit. Non tollit, inquam, vim præfati argumenti, qui ſic reſponderit. Tum, quia ea quæ ſuapte natura ſunt mala, nullo fine bono fiunt bona. c. 4
Non eſt putanda.1.q.1.c.Denique.14.q.5.quod late probamus in d.commento.c. Cum miniſter.23.q.5.num. Et conſequenter non eſt de ſe, neque ſuapte natura mala illa genij fraudatio, ſi hoc bono fine fit bona, & per conſequens eadem ratione fiet bona, ſi ob virtutem abſtinentiæ, ſobrietatis, vel ob alium bonum, & aptum finem fiat: & per conſequutionem etiam ſi fiat ad hoc, vt aliqua opera charitatis, beneficientiæ, liberalitatis, & aliarum virtutum exerceat, etiam ſi non ſint eleemoſynæ, neque actus virtutis miſericordiæ: & conſequenter, falſum eſt omnes beneficiarios fraudantes genium parce viuendo, peccare. Imo indubitatum eſt, bene mereri plurimos, qui principaliter ob abſtinentiam, ſobrietatem, ſtudioſitatem, beneficentiam, vel alia virtutum opera, & ſecundariò vt aliqua reliquent, parce viuunt, & ſuum genium fraudant minus, quàm iuſtè poſſunt, impendentes de his, quæ decenter ſecundum decentiæ ſuæ laxius extremum, poterant impendere.

SVMMARIVM.

Auare quærenti frequenter licet, quod non licet nolenti ſic quærere. nu.1.
Auaritia, quæ non eſt ſpeciali virtuti iuſtitiæ contraria, nec acquiſitionem impedit, nec ad reſtitutionem obligat. num.2.
Intellectus illius dicti, ſtultus non debet eſſe melioris conditionis, quàm ſapiens. num.3.

XXXIII. Moneo, falſum item eſſe vt ſupra monito XXXI. dixi, id quod
1 præfatus N. in eod. loco, videlicet par. 3. c. 5. præſupponit, arguendo contra præfatam ampliationem poſitam ſupra monito XXX. in fauorem beneficiorum, ſcilicet, Nemini, qui aliquid auare quærit, licere plus diſponere de illo, quàm illi; qui honeſte vult illud quærere. Tum, quia qui ob auaritiam mercaturam exercet, & per eam quærit aliqua, ſine alterius vlla iniuria & iniuſtitia fit verus Dominus eorum, & poteſt de illis rebus perinde ac de aliis ſuis ſancte quæſitis diſponere. Sicut & qui in loco ſacro contrahendo aliqua quærit, peccat quidem; poteſt tamen de illis perinde diſponere, ac ſi cõtrahendo in loco profano id feciſſet. iuxta gloſſ. ſingul. communiter receptam, in ca. Decet. §. fin. de
2 immun. eccleſ. lib. 6. Tum, quia ſola illa auaritia, quæ eſt contraria virtuti iuſtitiæ ſpeciali, non autem alia, quæ ſolum iuſtitiæ virtuti generali liberalitati, vel aliis virtutibus opponitur, impedire poteſt diſponendi facultatem inducendo reſtitutionis, ſiue reſarciendæ iniuriæ obligationem, vt ſentit Tho. receptus. 2. ſec. q. 118. art. 1. & 2. Quare qui beneficiarius, etiam ſi per auaritiam fraudando genium ſine alicuius iniuria, & iniuſtitia, quæret aliquid de ſuis patrimonialibus, vel beneficij reditibus, poſſet de illo diſponere, perinde ac de illo, quod per auaritiam contrahendo, & peccando aliàs iuſte quæret: cum tamen ille, qui talia noluit quærere, neque quæſiuit, ne quid inhoneſtum faceret, non poſſet diſponere de illo, quod non quæſiuit, ſed potuit vt alij quærere. Tum, quia nil iuuat aduerſarium illa l. ſi à patre. §. Prædo. ff. de petit. hæredit. quam ſatis incaute ad hoc citat: cui etiam conſonat c. 1. de poſtul. præl. & c. Eum qui, de præb. lib. 6.
3 quatenus probat, quòd non debet eſſe melioris conditionis ſtultus quàm ſapiens, neque malus, & inobediens. quia illud intelligitur, cum vterque idem vel ſimile facit; quod in caſu propoſito non contingit. In eo enim agimus de duobus, quorum alter quærit licet auare; alter autem non quærit, neque auare neque honeſte.

SVMMARIVM.

Pauper ditatus iuſte eleemoſynis libere ei factis, non tenetur ad eleemoſynam lege iuſtitiæ, magis quàm alius diues. num.1.
Eleemoſyna vt plurimum liberius datur, quàm reditus beneficij. num.2.
Lege naturali ad pacta & onera tenemur. num.3.

XXXIIII. Moneo, quòd præfatus N. arguendo contra noſtram præfa-
1 tam ampliationem, in monito XXX. poſitam, inaniter aut falſe ait in d. c. 5. par. 3.

par.3. pauperem teneri ad elargiẽdam eleemoſynam de ſuperfluo, per eleemoſynam quæſito. Inane quidem, ſi intelligit, quòd tenetur vt alij diuites, quia de illo nemo dubitat;falſe vero ſi intelligit,quòd tenetur pluſquàm illi. Tum,quia nulla ratio, neq; vlla lex ad id eum obligat:& ſine lege vel efficaci ratione non eſt inducenda obligatio.c. Cõſuluiſti.2.q.5.& c.2.de translat.prælat. Tum,quòd libere ſine onere vllo vt plurimum donatur eleemoſyna pauperibus,vt in præfato libello.q.2. nu.28. diximus. Vnde pauper impendens voluptuoſe, vel male
quęſita per eleemoſynam,non tenetur reſtituere,vt Adrian.ait in 4.de reſt.q.12. 2
col.6. Tum, quòd hac ratione,in d.nu.28. diximus, aliud eſſe dicendum de reditibus quæſitis per pauperem via eleemoſynæ,& aliud de reditibus bonorũ eccleſiæ beneficiorum: quoniam eleemoſyna ſine vllo datur onere; bona vero prædicta cum onere tacito, vel expreſſo dandi ſuperflua pauperibus,vt probatũ eſt ſupra,monito XXVII. & ita tenetur ad illud lege iuſtitiæ naturali,nulla conſuetudine delebili,quæ iubet pacta ſeruari.c.1.de pactis, & l.1.ff.eod.etiam tacita.l. Labeo.ff.eod. quæq; iubet impleri onus iniunctum emolumento ab eo, qui 3
recepit illud.l.ſecundum naturam.ff.de reg.iur. Clem.1. de cenſib. vnde habent originem.l.1.& 2.C.de donat. quæ ſub modo. & l.2. C.de his, quæ ſub condit. & demonſtrat. & C.de condit. inſert.

SVMMARIVM.

*Beneficiarius etiam ſecundum Archid. pluſquam vſuarius eſt, & minus quàm vſufructuarius.nu.*1.

XXXV. Moneo,quòd præfatus N.etiam arguendo contra præfatam ampliationem, in d.c.5.3.par. male ſignificat Archidiaconum dixiſſe, beneficiarios 1
eſſe tantum vſuarios, tum quia id ibi nullibi dixit: tum quia, vt alia omittam, Aluarus Pelagius, acerrimus eius in hoc defenſor, in præfato lib. de planct. eccleſ.2.par.cap.28. ſequutus eum, ait id, quod diximus ſupra monito XXIIII. Vſuarium in re in qua vſum habet, nil aliud habere quàm vſum quotidianum. Inſt. de vſu & habit. in princip. adeo quidem, vt ius quod habet, neque locare alij,nec vendere,neque gratis concedere poteſt, vt ipſe textus ibi habet. At ſecundum opinionem Archidiaconi, beneficiarius habet ius adminiſtrandi bona omnia beneficij,locandi etiam & vendendi reditus, ſeque ex illis alendi,& reliqua diſtribuendi pauperibus, quos elegerit; vt ſupra late dictum eſt monito XXX. & ſicut non ſunt vſuarij tantum,ita non ſunt etiam vſufructuarij,ſaltem libere & plene: quia vt in d. lib.q.1.nu.70. diximus, vſufructuarius donare poteſt, & relinquere in vita, & in morte licite ſuos fructus cuicunque voluerit.
Inſt.de vſufruct. in princip. & melius.Inſt. de vſu & habit.§.1. ſine vllo paupertatis,aut pietatis intuitu,ob ſolam amicitiam, cognationem, aut liberalitatem. 2
Beneficiarius vero,minime: quod ſatis clare probat poſt alios concil. Trident. ſeſſ.25.cap.1.de reformat.

SVMMARIVM.

*Vſufructus cauſalis quid? & quòd is nullatenus pertinere poteſt ad beneficium,in bonis beneficij.nu.*1.

XXXVI. Moneo, quòd ſicut præfatus N. male ſignificauit in præfato ca. 5. 3. part. Archidiaconum tenuiſſe, beneficiarium eſſe tantum vſuarium, vt in proximo monito dictum eſt: ita peius dixit in 4. part. cap. 5. quòd beneficiarius eſt
1 vſufructuarius cauſalis. Quoniam ille dicitur vſufructuarius cauſalis, qui habet ius vtendi & fruendi aliqua re vnitum cum eius proprietate, eo quia eſt dominus eius. iuxta mentem Bart. & aliorum in l. Qui vſumfructum. ff. de verb. oblig. quam breuiter Iaſ. ibi col. 5. declarat. At beneficiarius, quàmuis haberet ius vtendi & fruendi rebus, & bonis ſui beneficij, non tamen id haberet eo quòd ſit dominus eorum, vt efficaciter, & late probatum eſt monito XXIIII. demonſtrando periculoſum eſſe, affirmare poſt concil. Trid. id quod ipſe contra communem, imo & omnium catholicorum ſententiam, noue ſomniauit, in d. cap. 5. videlicet, Verum dominium bonorum eccleſiæ eſſe penes beneficiarios.

SVMMARIVM.

Bona etiam immobilia comparata per beneficiarium ex reditibus beneficij, non fiunt ipſo iure eccleſiæ, niſi nomine ipſius quærantur. nu. 1.

Intellectus iurium, quibus ſignificatur, comparata ex reditibus eccleſiæ fieri ipſo iure eius. nu. 2.

XXXVII. Moneo, quòd præfatus N. in 3. par. cap. 2. prolixe multa extraria miſcendo, rigidiorémque ſe beneficiariis, quàm communis, & nos ſumus, ex-
1 hibendo, concludit; omnia, quæ beneficiarij quærunt de reditibus ſuorum beneficiorum, quæri eccleſiis eorum; & ita quæri, vt ipſo iure dominium eorum tranſeat in illas; immo & poſſeſſio, adeo quidem, vt competat eccleſiis non ſolum hypotheca, ſed etiam Saluianum interdictum: quia concluſio primo ex diametro eſt contraria alteri eius concluſioni, qua affirmat, beneficiarios, ita dominos eſſe ſuorum eccleſiaſticorum redituum, ad diſpenſandum eos pro libito, ac ſunt laici ſuorum ſæcularium. Et ne dicas id dici ab eo arguendo contra ſuam concluſionem, conſidera, quòd id proſequitur per 25. folia; & tandem multis extrariis immixtis, affirmat id quod notamus, excepto illo de Saluiano interdicto, quod in medio reliquit. Deinde, quòd neque Archidiaconus, neque vllus alius, qui illum ſequitur, etiam ſi lõge ſtrictius, quàm N. loquatur, vnquam dixit, quòd veſtes, libri, phialæ, ſciphi lances, coclearia argentea, & alia ſupellectilia, & mobilia, quæ beneficiarij emunt in vſum ſuarum perſonarum, vel ad donandum quibus oportet, in iuſtam remunerationem obſequiorum, aut munerum ab aliis acceptorum, aut conuertendum ea in opera pia, fiant iure ipſo eccleſiarum eorum, ita quòd non poſſunt ea vendere, aut commutare pluſquàm alia eccleſiarum ſuarum vtenſilia, in vſus proprios earundem comparata: imo neque domus, neque vineæ, prata, areæ, vel alia immobilia, quæ emunt ad tradendum, & poſtea in dotem, vel donationem propter nuptias, aliquibus pauperibus cognatis, vel aliis, aut capellæ alicui in dotem, vel aliis piis operibus fiant eccleſiarum; ita vt ſine cauſa, & ſolemnitate ab eis auelli nequeant; obſtante c. Sine exceptione. 12. q. 2. & c. Nulli, de reb. eccleſ. non alien. Tertio, quòd beneficiarius, licet non ſit tam liber omnium redituum eccleſiaſticorum dominus,

nus,ac laicus ſuorum;eſt tamen dominus aſtrictus,vel adminiſtrator eorum, ad ſe honeſte alendum ex eis,& diſtribuendum reliqua pauperibus,quos ipſe ad id elegerit; præſentibus,vel abſentibus,præſentis temporis,vel futuri.Et ita ea ſolum,quæ ipſe emit pro eccleſia ſua, ſeu eius nomine, ipſo iure fiunt eius irreuocabiliter,iuxta l. fi.C.de ſacroſ. eccleſ.non autem alia, quæ emit ad vſum ſuum, vel alia opera pia,in quæ iuſte poteſt ipſe illa impendere. Ita quòd eadem omnino,& tãta facultas ſit beneficiario in rebus emptis ex beneficij reditibus,quæ & quanta in ipſiſmet reditibus:&conſequenter ita,& non plus,neq; minus poteſt diſponere de quæſitis ex eis,ac de ipſiſmet:niſi cum illa emit, vel quærit eccleſiæ nomine,ac ea mente vt ilico fiant ipſius beneficij, vel eccleſiæ,iuxta præfatam.l.fin. C.de Sacroſ.eccleſ. quæ non extenditur ad ea quæ beneficiarius ſibi emit: quia non tranſit per illam emptionem ipſo iure in beneficiarium dominium rei emptæ nomine ipſius virtute ſolius contractus facti in vſum perſonæ ſuæ,vel in fines præfatos.Oportet enim interuenire traditionẽ,per quam tranſeat in eum illius dominium, vel poteſtas diſponendi de illa etiam ad pia, ſicut poterat diſponere de reditibus,ex quibus iam emit,iuxta.l.Traditionibus.C.de pact.& §.Per traditionem.Inſtit.de rerum diuiſ. vt tãgitur in fine huius moniti. Quarto, quòd non obſtant illa multa, quæ ipſe pro ſe adducit, puta.c. Placuit. 12.q.3.& cap.Sacerdos.& c.Presbyter. & c.Quicunque.12.q.4.& c.1.& c.Inquirendum.& c.fin.de pecul.cleric. quæ verboſius ipſe ad litteram recitando citat, nomina conciliorum quibus tribuuntur,nominando. Per quæ videtur probari, quòd nullus beneficiarius debet emere agros aliquos, vel prædia ſibi, de reditibus ſui beneficij:neque nomen ſuum in inſtrumẽtis emptionum inſcribere: ſed debet emere ſuæ eccleſiæ,& nomen eius in inſtrumento ponere.Ad quæ omnia reſpondeo:primum,mirari me quomodo N. qui verba illorum adeo ponderat, auſit dicere,beneficiarios eſſe adeo liberos dominos redituum ſuorum eccleſiaſticorum, ac laicos ſuorum ſæcularium. Deinde, quòd ſenſus eorum naturalis, 2
& germanus eſt; quòd beneficiarij non debẽt emere de reditibus eccleſiæ, quos ipſi non poſſunt conuertere in vſus ſuos, aliquid ſibi, ſed tantum ipſi eccleſiæ, neque de reditibus, quos in ſuos vſus cõuertere poſſunt, debent quærere ſibi eo animo,vt illud fiat ſuum ad donãdum illud, cui voluerit pro libito, ſed bene ad effectum vtendi eo ad ſuſtentationem ſuam, & ſuorum, & pauperum, aut aliorum piorum, præſentium, vel abſentium, præſentis temporis, vel futuri. Cautum tamen & pium eſſet, vt inſtrumentum emptionis rei immobilis fieret nomine eccleſiæ, ſi illud vult ſtatim ei applicare, vel exprimere generaliter, vel ſpecialiter finem illum pium in quem emit, & vult applicatum iri; ſi tamen ſimpliciter & abſolute ſibi nomine ſuo emat, fiet ſuum per traditionem cum illo onere erogandi ſuperflua pauperibus, cum quo reditus illi ex quibus emit, pertinent ad ipſum: quæ eſt quotidiana, & pia reſolutio fundata in illa regula, quæ habet: ſubrogatum ſapere naturam eius cui ſubrogatur. l. ſi eum. §. Qui iniuriarum.ff.Si quis caution.& cap. Eccleſia, vt lit. penden. cum aliis, quæ probant frequenter rem ſuccedere loco pretij. Addo tandem textus irrefragabiles, in extrauag. Iulij III. Datum Romæ anno 1549. relata ad literam à nobis in Comment.cap. Non liceat.12.quæſtio.2.& in extrauag. Pauli IIII. edita anno 1556.relata,vbi ſuprà. & in alia Pij IIII. edita anno 1560. relata ibi-

dem: Per quas præfati ſummi Pontifices clare declarant, omnia mobilia, immobilia, & ſe mouentia quæſita à beneficiariis de reditibus ſuorum beneficiorum, dici & eſſe ſpolia eccleſiaſticorum debita Papæ, & non aliis. At conſtat, quòd ſi empta à beneficiariis, ſuo nomine & ſibi, fierent eccleſiarum ipſo iure, per l.fi.C.de Sacroſ. eccleſ. perinde ac empta nomine eccleſiarum, non cenſerentur ſpolia, quæ mortuo beneficiario deberentur Papæ, vel alij habenti ius ſpoliorum pluſquam alia eccleſiis incorporata. Per ea, quæ in diffinitione ſpoliorum dicimus in d.c. Non liceat. Nec obſtat, quod ſupra monito XXIIII. dictum eſt; Omnium bonorum eccleſiaſticorum dominium eſſe penes Chriſtum, & adminiſtrationem eorum vniuerſalem penes Papam, & particularem maioris partis eorum penes alios: & quòd reditus eccleſiaſtici ſunt bona eccleſiaſtica; & conſequenter ipſorum & bonorum emptorum ex eis dominium eſt penes Chriſtum: & ſola adminiſtratio penes miniſtros eius & eccleſias ipſorum. Non inquam id obſtat: quia vt in monito XXV. nu.2. dictum fuit, duo ſunt genera bonorum eccleſiaſticorum quartæ ſpeciei. Altera ſunt bona incorporata eccleſiis: altera reditus eorum, & beneficiarij maiorem poteſtatem habent in his, quàm in illis. Et licet ipſo iure irreuocabiliter, quæratur Chriſto, & eius eccleſiis ipſius nomine dominium, & adminiſtratio emptorum nomine ipſius: emptorum vero nomine beneficiariorum, dominium & adminiſtratio non quæritur etiam reuocabiliter ante traditionem nec Chriſto, nec eccleſiis, nec beneficiariis.

SVMMARIVM.

*Beneficiarius vane, vel profane beneficij reditus impendẽs, peccat mortaliter, num.*1.
*Et aſſerere contrarium, eſt aliquibus quædam hæreſis. nu.*3.
*Opinio communis tenenda, niſi, &c. nu.*2.
Petrus Sotus magnum Dominicani ordinis ornamentum. nu. 3.
*Cardinalis Illuſtriſſ. Vermienſis, etiã ante purpuram nomine Hoſius, toti orbi clariſſimus, Petrum Sotum feliciſſime contra Brentium defendit. nu.*3.
*Frater Michael Medina laudatus. nu.*3.
*Nouitates, præſertim relaxantes mores, vitandæ. nu.*4.
*Opinio N. apud omnes fere catholicos male audit. nu.*5.
*Papa, licet nulli legi humanæ quo ad vim coactiuam ſubiiciatur, tamen non permittit ſibi vſum opinionis N. nu.*5.
Aliena quærens, ſua perdit, vt totum qui quærit totum. nu.6.
Materia ſuperbiendi, ambiendi, &c. tollenda, nu.7.
*Didacus à Leyua ſiue Couarruuias laudatus, nu.*8.
*Bona Eccleſiaſtica eſſe vere Chriſti, & ex mẽte eius ſubiecta oneri tribuendi ſuperflua pauperibus. num.*9.
*Dominicus Sotus palinodiam tacite canere videtur. nu.*10.

Eccleſia

Eccleſiaſtici, etiam epiſcopi, menſa ſimplici, & apparatu paupere vtantur. numero 11.

*Beneficiarius, qui tribuit reditus diuiti, qui ſibi beneficium procurauit, mortaliter peccat.num.*12.

*Traditiones Apoſtolicæ perinde ac diuinæ ſeruandæ. num.*13.

Bona eccleſiaſtica eſſe Dei, eſſe danda pauperibus, & non diuitibus, ideoque non eſſe æque libera atque laica, concilium Trident. definit. num. 14.

Bonorum eccleſiaſticorum impenſa vana, & profana non ideo mala, quia prohibita, ſed prohibita, quia mala. num. 14.

XXXVIII. Moneo, quòd in præfato libello noſtro ad prædictam quæſtionem primam affirmatiue reſpondemus, id quod communis opinio ſequuta 1
mentem Innoc. in c. Indecorum, de ætat. & qualit. affirmat, ſcilicet, non ſolum venialiter, ſed etiam mortaliter peccare beneficiarium, qui vane vel profane beneficij ſui reditus impendit. Circa quam concluſionem adeo præfatus N. & ego ſumus contrarij, quòd ille ait; beneficiarium adeo eſſe Dominum ſui beneficij redituum, ac aliorum ſui patrimonij; perinde quoque poſſe illos impendere in quoſcumque volet vſus, ac alios ſui patrimonij reditus: neque plus peccare in illis profane, vaneue impendendis, quàm in iſtis: neque plus quàm laici in impendendis ſuis ſæcularibus reditibus. Ego vero ſequutus communem opinionem, quam præ cæteris aſſerit Archidiaconus in c. Statutum. §. Aſſeſſorem. col. penult. de reſcrip. lib. 6. & in principio 44. diſtin. & in c. Si epiſcopus. 12. q. 1. contra aio; Id adeo eſſe falſum, & contrarium catholicæ (quæ ſacroſancta Romana eſt) eccleſiæ canonibus, quòd nullatenus eſſet ſcribendum, neque audiendum. Primo quidem, quòd à communi ſenſu non eſt recedendum ſine lege, vel 2
efficaci ratione, per c. fin. 20. diſt. & doctrinam Io. And. receptam in c. 1. de cõſtit. præſertim, quando eſt adeo vt hæc recepta; & adeo debili ratione fundata contraria ac inſolens, vt nullus antiquorum Canoniſtarum, etiam ipſo N. cõfitente, id audire voluerit. Imo præfatus Archidiaconus in §. Aſſeſſorem, eſſe hæreticum in iure dixerit: cuius dictum, licet N. dicat in 4. part. ſui lib. cap. 1. nu. 15. non 3
eſſe intelligendum de vera hæreſi; ait tamen intelligendum eſſe de dicto adeo à communi ſenſu & mente canonum alieno, vt nemo niſi qui ab eiſdem canonibus aperte diſſentire velit, eam ſequi poſſet: quæ ſunt verba eius. Alius tamen longe vtroque illorum, & me in ſacris litteris eruditior, & grande ordinis Dominicani ornamentum; qui ob inſignem pietatem, fuit à ſacris confeſſionibus catholiciſſimi Imperatoris Caroli V. ſatis ſenſiſſe videri alicui poteſt, eam eſſe vere hæreticam, in lib. de Inſtitut. ſacerdot. 2. part. de vit. ſacerd. lect. 3. tit. de bonis eccleſiaſticis, in hæc grauiſſima verba. Primo omnium conſtat, ex decurſu totius eccleſię ab Apoſtolis, & ipſo iure diuino; bona omnium eccleſiarum, cum Chriſti ſint, merito etiam pauperum eſſe: neque vlla ratione, aut poteſtate humana fieri poſſe, vt licite in alios vſus, quàm eccleſiaſticos, & pauperum expendi poſſint. & paulo poſt. Et contrarium credimus eſſe errorem grauiſſimum, ſaltem contra bonos mores, & iuſtitiam; & quidni etiam contra ſcripturam?

hæc ille: cuius dicta, eo maiore ſunt apud omnes pios, & eruditos authoritate, quo inſigniorem ob pietatem, prudentiam & eruditionem, in ſuum confeſſarium ſibi præfatus Imperator delegit, & ad bellum in Lutheranos & rebelles Germaniæ ſuſcipiendum, & adminiſtrandum conſtantiorem hortatorem & conſultorem habuit, & quo ipſius ſcripta contra infelicem Brentium felicius dignatus fuit defendere Illuſtr. & Reuerend. idemque pientiſſimus & eruditiſſimus Cardinalis Vermienſis, qui ſub nomine, Hoſius, etiam ante purpuram toti orbi Chriſtiano erat clariſſimus. Non eſt autem is Petrus Sotus, idem qui Do-
3 minicus Sotus ſupra citatus, vir eiuſdem ordinis eruditiſſimus quidem, & piiſſimus, ſed aliquo nomine illo inferior, qui longe poſt nos Salamanticæ cathedram & doctoratum obtinuit, & cuius multas opiniones, quas contra receptas tentauit, habitaque quæ debebatur ei reuerentia, non ſine complurium etiam ordinis ſui & ſcholæ virorum doctiſſimorum conſenſu, in variis noſtris opuſculis refellimus. Quarum vna eſt hæc, vt patet in q. 1. & 2. præfati noſtri libelli, cuius apologiam teximus, & antea in Manuali cap. 25. num. 126. & ſequen. Vna, inquam, earum quam N. defendere nititur: & magis quàm ille exerit, & amplificat, tanto mea ſententia maiore beneficiariorum animarum damno, & decoris clericalis detrimento; quanto magis fulcit illos impios, qui ne decimæ clericis ſoluerentur, ea ratione multis perſuaſerunt, quòd illi eis tanquàm ſui patrimonij reditibus vterentur. Reuerendus item admodum frater Michael Medina, magnum totius perque illuſtris Franciſcanorum ordinis ornamentum, lib. 7. de recta in Deum fide, omnium ordinis ſui virorum (in quibus profecto complures ſunt doctiſſimi, iuxta ac pientiſſimi) mentem complexus, prædictam nouam opinionem appellauit ſacrilegam; & talem, quæ euangelicum opitulandi pauperibus miniſterium excludit; quæ adulatoriis, & vaniſſimis quorundam ſophiſtarum nugis, in ſcholas irrumpens, protrudere cœpit ab eis illam ſanctorum Authorum ſententiam; Bona clericorum eſſe bona pauperum: qua factum eſt, vt eccleſiæ ac toti Clero magni theſauri inuiderentur, & vt in electione epiſcoporum non gregi, ſed epiſcopis prouideatur, multique Principes hæretici
4 bona eccleſiaſtica violenter inuaſerint. hæc illius ſententia. Secundo, confirmo idem, eo quòd nouitates vitandæ ſunt, qua parte vitari poſſunt. l. In rebus. ff. de legib. & c. Cum conſuetudinis, de conſuetud. cum ei annotat. & à communi non eſt recedendum, niſi vrgente ad id textu, aut ratione, c. De quibus. 20. diſtin. & l. penult. C. de fidei commiſſ. & in dubio, ſecuriora & tutiora ſunt ſequenda. c. Ad audientiam, de homicid. c. Si quis autem, de pœnit. diſt. 7. & non eſt præſtanda materia laxandis moribus, in quod hoc ſæculum adeo eſt propenſum. ca. Ex parte, de conſuetud. l. Conuenire, ff. de pactis dotal. & in dubio, pro religione iudicandum eſt. l. Sunt perſonæ, de relig. & ſumpt. funer. At noſtra ſententia eſt vetuſtior, imo & omnium fere antiquorum, & communis etiam recentiorum, ipſomet N. fatente in cap. 1. ſecundæ partis num. 1. Eſt item animabus longe ſalubrior ipſomet teſte, in epiſtola nuncupatoria, & ſecurior vt palam eſt, & moribus reformandis longe aptior, vt ex concil. Triden. c. 1. de reformat. ſeſſ. 25. colligitur, & pietati ac religioni fauorabilior: quippe quæ cauſam Chriſti, & pauperum defendit. Ergo potius amplectenda eſt, quàm opinio eius noua paucorum, parum tuta, & male fida carinis, parum religioſa, & multum laxa, & quæ plurimum

mum beneficiariorũ mentes à cœleſtibus in terrena demittit. Tertio, quòd hæc nouitas omnibus ferme eccleſiæ Chriſtianæ canonibus, vt poſtea mõſtrabitur, obuiat;& adeo quidem, quòd nullus antiquus canoniſtarum, vt dictum eſt, eam 5
tenuerit. Eadem nouitas adeo à cõmuni totius populi Chriſtiani ſenſu abhorret, vt rari ſint ex his, qui ex animo ſunt Chriſtiani, & ſacras ſacrorumque doctorum ſcripturas legerunt, qui non ægre ferant audire; quòd tam libere poſſunt Primates, Archiepiſcopi, Epiſcopi, & alij quique beneficiarij de omnibus ſuis reditibus eccleſiaſticis in profanos vſus diſponere, ac Reges, Reguli, Duces, Marchiones, Comites & alij laici, de ſuis ſæcularibus: cum palam ſit, nec etiam Papam, licet nulli humanæ legi ſaltem quo ad vim coactiuam, ſubiiciatur. ca. Propoſuit, de conceſſion. præben. id ſibi permittere: neque vllius Papæ teſtamentum, ſaltem ad profana, in hunc diem ab aliquo eius ſucceſſore admiſſum. Quarto, quòd fugienda ſunt illa, quibus quis dum quærit aliena, perdit ſua. c.1. 6
ſub fin. 13. q. 1. iuxta illud. Qui totum vult, totum perdit. At hęc nouitas efficit clericum valde odioſum: quin & adeo commouet aliquos Reges, Regulos, & alios laicos, qui decimas & primitias ſoluunt, quique vel quorum prędeceſſores, vrbes, oppida, montes, valles, territoria, iuriſdictiones, & alia prædia plurima, eccleſię donarunt, vt eius miniſtri primũ, deinde pauperes ſuſtẽtarentur; adeo, inquam, hæc nouitas horum aliquos commouet, vt ſint quos pœnitere incipiat, ea illi donaſſe, & velle ſi poſſent ea reuocare. Quod vt multis in locis tẽtatum eſt, ita in pluribus tẽtatum iri, timeri poſſit, ſi hac opinione inflatus clerus ſuperbierit, & quærens aliena, ſua perdendi periculo expoſuerit. Quinto, quòd hæc eadem nouitas, eſt occaſio præſentiſſima clero theſaurizandi, pauperes deſpiciendi, 7
cognatos ditandi, nimium cupiendi, ſuperbiendi, ambiendi, per fas & nefas ſacerdotia quærendi, imo & laxuriandi apparatu ſaltem & veſtitu, & vtinam non venere, ac luxu: & denique auertendi mentes à cœleſtibus deſideriis, in quæ vt Deus eas conuertat, nunquàm non rogat & flagitat Eccleſia vniuerſa: quas occaſiones fugiendas eſſe ſatis probant principium c. 42. diſtin. & c. Cum iam dudum, de præb. & principium extrauag. Execrabilis. Io. XXII. & præfatum c. 1. de reformat. concil. Trident. ſeſſ. 25. Sexto, quòd licet vtcumque audiri poſſit, & colorem habeat opinio Cardinalis Zabarellæ in clem. Gratiæ, de reſcript. n. 12. & in clem. Quia contingit, de religioſ. domib. nu. 10. & in c. fin. de peculio cleric. videlicet, Beneficiarios reditus eccleſiaſticos ſuos profane impendentes, non 8
teneri quidem ad reſtitutionem, ſed mortaliter peccare, vt eam nouiſſime audiuit D. Didacus à Leyua ſiue Couarruuias, meus olim diſcipulus dilectiſſimus, meique veluti filius quidam diligentiſſimus, nunc autem eruditiſſimus doctor, & ſcriptor celeberrimus, idemque pater valde Illuſtris, & Epiſcopus Segobiẽſis in c. Cũ in officiis, de teſtam. qui tamen pro ſua, quæ maxima eſt modeſtia, dedit ad me mãdata, quibus me certiorẽ fecit, meã, quæ adeo cõmunis eſt ſententiã, ſe opere ſeruaturũ: & apud eũ, qui ſatis Dominũ timet, ſentẽtiam, quã ipſe ſcripſit, ſatis accedere ad noſtram, cum timor peccati mortalis magis debeat hominem deterrere à peccato, quàm onus reſtitutionis. Hæc, inquã, opinio licet vt cũque audiri poſſit, & colorem habeat, & eam, vt in libello quem defendo. q. 2. num. 1. aſſero, niſi adeo cõſcientia reclamaſſet, tenuiſſem. At hæc alia noua, quæ habet beneficiarium nihilo plus peccare impendendo reditus eccleſiaſticos vane vel

profane, quàm reditus ſui patrimonij: quodque reditus Regum, Regulorum, Ducum, Marchionum, Comitum, & aliorum laicorum profani ex vna parte, & reditus eccleſiaſtici Papæ, Patriarcharum, Primatum, Archipræſulum, Præſulum, & aliorum beneficiariorum ex altera, ſint in hoc pares, nihilque reditus eccleſiaſtici differant in hoc à reditibus profanis patrimonialibus, tanquàm omnino libera ſit illorum, ac horum diſpēſatio, grauiſſimus profecto error eſt, quo ad mores & iuſtitiam, & quo ad doctrinam hæreſis, vel proximus ei, vt grauiſſime cenſuit præfatus Petrus Sotus in loco præcitato, & ante illum Archidiaconus communiter receptus in præfato c.Statum.§.Aſſeſſorem.col.penul.de reſcript.lib.6.& indigniſſimum, quòd ſanctiſſimo illi & canonum eccleſiæ obſeruantiſſimo Thomæ Aquinati tribuatur, & plane cōtrarium concilio Tridentino, in cap.1. de reformat. ſeſſ. 25. cuius hac de re fragmentum inſeruimus, monit. XXIIII. Septimo, quòd omnia prædicta bona eccleſiaſtica, ſunt bona Chriſti quo ad verum dominium: quod per duodecim fundamenta irrefragabiliter probauimus in præfato monit. XXIIII. non ſolum ea generali ratione, qua omnia ſunt eius. Pſal.23.& c. Quo iure.8.diſt. ſed etiam ſpeciali cenſura, & diſpoſitione hominis, qua omnia ſacra & donata ei, ſunt eius, ita vt dicantur nullius, ſcilicet, hominis vel hominum.§.Nullius. Inſt. de rerum diuiſi.vt ibi late probatur & declaratur. At conſtat per allegata ſupra monit. XXVII. per tredecim fundamenta, quòd voluntas eiuſdem Chriſti D. N. declarata, & præcepta per ipſummet ſaltem factis, & per Apoſtolos & eccleſiam, eius traditionibus, & canonibus eſt, vt omnia illa impendantur in honeſtam ſuſtentationem eccleſiæ, miniſtrorum, & piorum operum. Ergo ea, quæ ſuperſunt miniſtris decenter ſuſtentatis, debent diſtribui piis operibus, & per conſequens
9 peccatum eſt contra facere. Octauo, quòd vt proxime dictum eſt, & per ſexdecim rationes neruoſas probauimus in præfato noſtro libello, q.1.nu.17.& conſequentibus, per quarum aliquas, & alias idem irrefragabiliter probauimus ſupra monit. XXVII. quòd præfata bona eccleſiaſtica, tam ex voluntate & intentione fidelium, qui ea Chriſto dederunt, & dant; quàm ex ipſiuſmet Chriſti declarata, & præcepta per ipſummet verbis & factis, & per Apoſtolos & eccleſiam eius traditionibus & canonibus, habent modum, & onus expreſſe aut tacite iniunctum, vt ea, quæ miniſtris eius honeſte ſuſtentatis, ſuperfuerint, in pauperes, & alia opera pia inſumantur. At qui modum & onus iniunctum rei ſibi traditæ ab alio, non implet, facit contra legem iuſtitiæ commutatiuæ naturalem, quæ iubet pacta ſeruari. l. 1. ff.de pact.etiam à Monarchis. ca.1.de probat. quæque iubet impleri onus iniunctum rei ab eo, qui eam recipit.l. Secundum naturam.ff.de reg.iur.& ca.Qui ſentit onus, eod. tit.lib.6. vnde habuerunt originem tituli de condit.cauſ.dat.& condit. & demonſtrat.in ff. & tituli de cōdit. ob cauſ.& de his quæ ſub condit.& de donat.quæ ſub mod.in Cod.& per conſequens, peccat mortaliter, quia facit iniuſtitiam, quæ eſt peccatum mortale, iuxta Thom.receptum.in 2.ſec.quæſt.59.art.4.Ergo beneficiarius, cui tradita & commendata ſunt bona Chriſti cum præfato modo & onere iniuncto, peccat mortaliter non adimplēdo illud. Nono, quòd nullo Chriſti præcepto, vel exemplo, neque vlla Apoſtolorum, neque eccleſiæ traditione, neque vlla lege Pontificia, vel Cæſarea, vel ciuili iuſſum eſt, vt bona laica in ſolos miniſtrorum &

alios

alios vſus pios impendantur:neque prohibitum,ne profanis vſibus, alioqui ho-
neſtis, diſtribuantur. At exemplo Chriſti, traditione Apoſtolorum, & canoni-
bus Eccleſiæ, non ſolum vno vel altero loco, ſed ſexcentis explicite vel impli-
cite iubetur illud, & hoc prohibetur; vt videre eſt in c. Præcipimus. c.penul-
timo & finali,duodecima, quæſtione prima.c.Reuertimini.& c. Quicquid & c.
Decimas.16.quæſt.1.cap. Quod autem.23.q.7.c.Conuenior, ead.cauſ. & qu.8. &
alios quos ſupra monito XXIIII. citauimus. Ergo perperam, & parum pie
adæquantur in hoc eccleſiaſticorum bonorũ, & laicorum reditus, & peius dici-
tur,nihilo plus peccari, impẽdendo reditus eccleſiaſticos vſibus profanis, quàm
reditus laicos. Decimo, quòd etiam ipſe Dominicus Sotus, cuius authoritate 10
nitens N.ſuam opinionem defendere audet,in lib.10.de iuſt.& iur.q.4.art.3. col.
fin.ſic ait. Tempore illo,de quo loquitur Auguſtinus in c. Decimæ.16.q.1.videli-
cet, quòd in communi viuebatur; pauperes tam laici quàm clerici ex decimis
alebantur.Et ita oportet eum confiteri, vt ait Clemens ſupra relatus,datas fuiſ-
ſe ad ſuſtentationem, non ſolum miniſtrorum, ſed etiam pauperum; imò & in
art.ſeq.4. col.2. forſan conſcientia, quæ dictauit ei, ſe parum miſericorditer in
art.præcedenti loquutum,adactus dixit: Antiquam eccleſiæ pulchritudinem,in
ſubſidio pauperum eluxiſſe,quam Apoſtoli diaconorum miniſterio impenſe vi-
duarum,orphanorum,indigentiúmque curam gerebant. Imo paulo poſt ſubdit
epiſcopos non debere habere alios filios quàm pauperes; non debere item in-
ſtituere maioratus, neque cõſanguineis aliter prouidere, quàm pauperibus;ne-
que locupletare illos,ſed tantum vt abſque neceſſitate vitam ducant. Et paulo
poſt col.fin.ait, quòd epiſcopi non debent eſſe remiſſiores in erogãdis eleemo-
ſynis quàm ſi lege iuſtitiæ tenerentur id facere:quinimo ſubdit, confeſſarios eis
debere in vita, & in morte largiſſimas eleemoſynas, eas facere negligentibus
pro pœnitentia imponere, cóque propemodum res recidere, ac ſi lege iuſtitiæ
ad reſtitutionem tenerentur. Imo & addit,quòd beneficiarius, qui vt ſuum no-
men perpetuo celebret in ædificiis etiam piis ampliandis & perornandis inſu-
mit ea, quibus præſentibus pauperibus ſuccurri poſſet, ne fame perirent, non
ſolum rem vanam,ſed etiam pernicioſam,& Chriſto ingratiſſimã agere. Quæ
dicta, quid aliud quàm palinodiam quandam tacitam eorum, quæ art.3.præce-
denti dixerat,continent? & ſignificant contrariam concluſioni eius, & præfati
N.videlicet,longe ſtrictiorem poteſtatem habere beneficiarios in reditus eccle
ſiaſticos,quàm in patrimoniales, & quàm laicos in laicos:& grauius peccare in
eis vane, vel profane impendendis, quàm in laicis: quæ noſtra concluſio eſt.
Vndecimo,quod vltra hæc omnia,efficaciter vrget, quòd ſacri canones negant
facultatem teſtandi beneficiariis de reditibus ſuorum beneficiorũ.c.1.c. Ad hæc.
cap.Relatum, de teſtam.c.Epiſcopi.12. q.2.c.Fixum, ead.cauſ.q.5.adeo quidem,
quòd neq; ſummus Pontifex teſtatur de reditibus ſui Pontificatus, vt poſt alios
trad.Peruſ.in rubr.de teſtam.col.33. Quæ facultas non poſſet negari illis,ſi ſuo-
rum redituum eccleſiaſticorum tam domini eſſent, quàm ſunt profanorum.
Duodecimo, quod ſolum ſufficit ad hanc opinionem reuincendam, eſt: quòd
concilium Carthaginenſe relatum in c. Epiſcopus.41. diſt. & renouatum nuper 11
in Tridentino ſeſſ.25.c.1. de reformat.habet: Epiſcopum habere debere paupe-
rem ſupellectilem, menſámque ac victum ſimplicem. Et beatus Hieronym.

44.diſt.in princip.ait, poſſe quidem clericum viuere de altario, non autem luxuriari:vbi certum eſt, quòd verbum, luxuriari, non ſolum ſignificat venereorum vſum, ſed etiam quemlibet alium, qui neceſſitati naturæ, perſonæque decentiæ non eſt neceſſarius,licet alioqui non ſit malus.& alio in loco,ſcilicet,41. diſt.in princip.ait,Nullum clericum veſte fulgida vti debere. & ante illos, beatus Clemens lib.2.cap.28. de conſtit.Apoſtol. qui mentem Apoſtolorum magiſtrorum ſuorum, melius quàm nos intellexerat, ait; quòd epiſcopi debent eſſe, non inanes ſumptus facientes, non delicati,non ſumptuoſi, ſed expetentes neceſſaria, ad reſarciendam naturam. Et ſeptima ſynodus in c.1.21.q.4. vetuit, ne vllus clericus veſte ſerica, aut colore variato veſtiretur:& S. Bernard.in epiſt.2. col.penul.cuidam canonico Lugdunenſi ſcribit in hæc verba. Quicquid præter neceſſarium victum & ſimplicem veſtitum de altario retines, tuum non eſt,rapina eſt, ſacrilegium eſt:& paulo ſuperius. De altario non licet comparare aurea frena,ſellas depictas.& alio in loco,epiſtola.42.col.3.Clamãt nudi,clamant famelici,neceſſitatibus noſtris detrahitur, quicquid vanitatibus veſtris accedit.
12 Et magnus ille noſter pater Auguſtinus, à quo potuit diſcere Bernardus, ait in ſermone.37.ad fratres in eremo. Clericus,qui ſui beneficij fructus tribuit diuiti, eo quòd ipſe illud ei procurauit, quàmuis in hoc mundo non caſtigetur, in alio tamen æterno igne non carebit. & Proſper,in c.Paſtor.1.q.2.addit, Diuites, qui accipiunt aliquid à beneficiariis,non ſine grandi peccato accipere.Quæ omnia plane ſignificant & probant, quòd præfata doctrina, quæ eſt omnium fere antiquorum, & communis recentiorum, vt dictum eſt, adeo eſt vera, vt iure quis miretur, eſſe catholicum aliquẽ qui aſſerat; nullam eſſe hodie differẽtiam inter reditus bonorum eccleſiaſticorum, & reditus bonorum laicorum, quibus illa ſine vllo expreſſo vel tacito onere ſpeciali,neque humana aliqua diſpoſitione à Deo ſunt conceſſa: & quòd nihilo plus peccent beneficiarij, vane vel profane ſuos reditus eccleſiaſticos impendentes,quàm laici ſuos.Quis enim adeo ſuperbiat, vt reputans ſecum, quòd bonorum eccleſiaſticorum ipſemet ſolus Chriſtus Deus ſpeciali ratione ac hominis diſpoſitione eſt dominus,& quòd per tot authoritates authenticas conſtet ex mente & voluntate ipſius Chriſti eſſe, vt omnes illorũ reditus in miniſtros & opera pia ſuſtendanda inſumantur, audeat dicere,non eſſe pauperibus plus iuris in eius reditibus, quàm in ſæcularium bonorum? & quòd eſt tam liber eccleſiæ redituũ dominus, quàm dux redituum ſui ducatus?& quòd Chriſtus,qui eorum verus & ſpecialis eſt dominus,adeo eſt cura vacuus in prouidendo pauperibus nunc quando eſt ditiſſimus, & regnat immortalis, quàm plenus ea erat, quando vitam viuebat mortalem,& non habebat vbi caput reclinaret?& quòd Maieſtas eius diuina,quæ omnibus dixit Luc.11. Quod ſupereſt,date eleemoſynã, non velit, vt ſua propria bona,proprium eos habeant alendi onus,&qua parte miniſtris ſuperſunt,eis impendit?Decimoter-
13 tio, quòd traditiones Apoſtolicas, ita obſeruare ac venerari debemus, ac leges diuinas; quando contrarium non reperitur decretum per ſummum Pontificem vel concilium. c. Eccleſiaſticarum, c. In his.c. Catholica.11. diſtinct.c. Sunt quidam. 25.q.1. Conſtat autem Apoſtolos hoc, quod dicimus tradidiſſe, idque ſeruatum fuiſſe ab eccleſia primitiua & à ſummis Pontificibus, & Epiſcopis, qui Apoſtolis continuo, aut ſine longo interuallo ſucceſſerunt, per canones.40. &
41.

41. Apoſtolorum, qui referuntur in cap. Sint manifeſtæ, & capitulo ſequenti, 12. quæſtione prima & per D. Clementem lib. 2. & 8. de conſtitutio. Apoſt. & per Vrbanum in cap. Videntes. & cap. Res, eadem cauſ. & quæſt. per Melchiadem in cap. Futuram, eadem cauſ. & quæſt. Cuius contrarium nunquàm neque per concilia, neque per Pontifices fuit conſtitutum: conſequens igitur eſt, vt id debeat obſeruari. Omitto alia non pauca elegantia quidem (licet non adeo neruoſa, vt prædicta) quæ in hoc ipſum perſuadendum per virum quendam vita, litteris, & ſuggeſtu percelebrem, ſcilicet, Fratrem Gabrielem à Toro, egregium Franciſcani ordinis decus, in libr. de Theſauro miſericordiæ varia eruditione referto, diſputantur; præſagiendo paupertatem eccleſiaſticorum futuram, eo quòd minime curant de præſenti proximorum. Quam quidem iam videmus in Germania, Anglia, & Scotia, ſedem poſuiſſe, & ſeſe Galliæ inſinuare, mittereque in Hiſpaniam, heu, noſtram incurſores; quam Deus per ſuam ſanctam miſericordiam ab ea eique accedentibus, cuſtodiat, Amen. Decimumquartum, & poſtremum ſimul irrefragabile fuerit, quòd ſacroſanctum concilium Tridentinum, à quo ſine periculo aberrandi à fide non poteſt diſcedi, 14
hanc partem canonizare videtur in cap. 1. de reformat. ſeſſion. 25. per illa verba, quæ licet ſint ſuperius relata, hic opportune repetuntur, videlicet; Sancta ſynodus omnino interdicit epiſcopis, ne ex reditibus eccleſiæ conſanguineos, familiareſue ſuos augere ſtudeant: cum & Apoſtolorum canones prohibeant, ne res eccleſiaſticas, quæ Dei ſunt, conſangnineis donent: ſed ſi pauperes ſint, iis vt pauperibus diſtribuant: & paulo inferius. Quæ vero de epiſcopis dicta ſunt, eadem non ſolum in quibuſcunque beneficia eccleſiaſtica tam ſæcularia, quàm regularia obtinentibus pro gradus ſui conditione obſeruari; ſed ad ſanctæ Romanæ eccleſiæ Cardinales pertinere decernit. Per quæ verba, palam determinatur; Primo; bona eccleſiaſtica eſſe bona Dei, non ſolum generali, ſed etiam ſpeciali ratione, vt dictũ fuit monito XXIIII. Determinatur ſecundo, nullis beneficiariis licere donare de reditibus eccleſiaſticis aliqua diuitibus, etiã ſi cognati ſint, & amici ac familiares eorum. Determinatur tertio, licere illis donare illos cognatis, familiaribus & amicis pauperibus, intuitu paupertatis principaliter; licet ſecundario reſpicere poſſint etiam cognationem, familiaritatem, & amicitiam. Determinatur quarto, ſaltem per conſequutionem neceſſariam, non licere illis donare de reditibus eccleſiaſticis tam libere ac laicis de laicis quibus voluerint, & peccare ſi contra fecerint. Quæ eſt concluſio noſtra; quæ non ſolum, vt in principio huius moniti diximus, fuit ante præfatum concilium ſententia omnium antiquorum doctorum, peneque omnium recentiorum communis: ſed nunc poſt præfatum concilium ſatis videri poteſt etiam eſſe de fide, qualem Petrus Sotus ſenſerat, & ſatis expreſſerat fuiſſe etiam ante illud, aiens perpetuo ductu, & traditione Apoſtolorum & ſanctorum patrum à Chriſto vſque in ſuum tempus eſſe traditam & receptam. Nam concilium non vetat præfatam largitionem in cognatos & amicos ea mente, vt per ſuam prohibitionem incipiat eſſe mala; & de numero illorum, quæ ideo ſunt mala, quia lege humana ſunt prohibita, ſed vt id quod antea erat, declararetur fuiſſe & eſſe malum, & de numero illorum quæ ſunt prohibita, quia mala: iuxta illa quæ in ſimili ait Gloſſa in cap. Ex parte, de offic. de-

leg. præſuppoſito rerum dominio iure gentium introducto; & quòd res eccleſiæ ſunt ſpeciali hominum diſpoſitione ipſius Chriſti. Et ita vnuſquiſque fidelium cogendus videtur nunc authoritate præfati concilij credere; præfatam largitionem in quoſcunque diuites eſſe malam, & ideo à concilio prohibitam: quia mala eſt in ſe, & iure naturali, & diuino, apoſtolicaque traditione prohibita:cui conſequens eſt,concluſionem noſtram non ſolum videri eſſe veram,& omnium antiquorum & communem recentiorum,ſed etiam hodie de fide.Neque obſtat, quod quidam perdoctus ex tempore dixit, concilium ibi agere de rebus ipſis eccleſiarum, & non de reditibus earum, tum quia expreſſe meminit redituum eccleſiaſticorum:tum quia agit de rebus,quæ poſſunt dari cognatis & familiaribus intuitu paupertatis, ſi ſunt pauperes, & conſtat, res ipſas eccleſiæ ex quibus percipiuntur illi reditus non poſſe dari etiam pauperibus ſolo paupertatis intuitu,neque ſine iuſta cauſa & ſolemnitate debita.c.Sine exceptione. 12. quæſt.2.

SVMMARIVM.

Ratio efficax à nemine hactenus reddita: cur beneficiarius male vtens reditibus eccleſiaſticis,peccat mortaliter: non autem habentes primogenia & maioratus. nu.1.

Dominicus Sotus magna ordinis Dominicani gloria.nu.1.

Iuſtitiæ legem infringens,peccat mortaliter, non autem infringens legem liberalitatis.nu.2.

Præcepta Decalogi ſunt leges naturales,& iuſtitiæ. nu.2.

Præceptum ſeptimum Decalogi infringit, qui furatur,qui rapit,qui vtitur re aliena in vſum alium à conceſſo, qui pactum onus iniunctum non implet. num.3.

Alienum capere, & retinere parum differunt.nu.4.

XXXIX. Admoneo, quòd quàmquam fere omnes ſint in concluſione ſupra mon. proximo probata, quia vident eam ab eccleſia ſatis decretam: nemo
1 tamen reddit rationem,quæ ſufficienter concludat:quare beneficiarij vane,vel male impendendo reditus eccleſiaſticos, mortaliter peccant, ſecundum fere omnes:quamuis laici idem facientes de reditibus ſuorum primogeniorum, ſiue maioratuum,& aliorum bonorum,regulariter ſolum venialiter peccent,ſecundum eoſdem. Et quidem illi qui affirmant clericos eſſe tam integros dominos redituum ſuorum beneficiorum, quàm ſunt laici redituũ ſuorum primogeniorum,ſiue maioratuum ac aliorum bonorum, non poſſunt reddere aliquam quæ ſatis fundet eam: quandoquidem eos confiteri oportet, neutros eſſe abſolutos dominos bonorum, & iurium, è quibus illi redeunt, & vtroſque eſſe dominos abſolutos eorundem redituũ.Quod,credo,fuit in cauſa, quare doctiſſimus Dominicus Sotus,magna ordinis Dominicani gloria lib.10.q.4.art.3. de Iuſt. & iur. tam obſcure hac in re loquitur.Nos autem eam & verbo,& ſcripto ante triginta plus minus annos;Salmanticæ reddidimus,in c.Relatũ.2.de teſtam. & poſte-

Conimbricæ ampliauimus in commento. ca. 1. & ca. Cum ſecundum, de præb. quod per temporis penuriam, & nimiam occupationum copiam, nondum eſt manu extrema donatum, & excuſum. Ex qua ratione tota huius materiæ declaratio pendet. Ratio igitur radicans, & fundans prædictam omnium fere ſen- 2
tentiam, illa eſt; quòd per leges iuſtitiæ naturales, & diuinas, quarum tranſgreſſio mortalis eſt, vt probat Tho. 2. ſec. q. 59. art. 4. id beneficiariis eſt prohibitum. Laicis autem, & primogenia, ſeu maioratus habentibus, ſolum per leges virtutis liberalitatis, quarum tranſgreſſio, ſine alterius præiudicio facta, ſolum eſt venialis, vt probat idem Thom. 2. ſec. q. 128. art. 4. & q. ſeq. art. 1. & ſeq. Omnia enim decem Decalogi præcepta, ſunt leges naturales iuſtitiæ, iuxta doctrinam Tho. receptam 2. ſec. q. 122. art. 2. & in 3. d. 37. q. 2. art. 4. vbi communis id tenet, præſertim Maior. q. 2. nec Scotus in effectu quo ad hoc propoſitum diſſentit: & per conſequutionem, ſeptimum, de non furando, & decimum de non concupiſcendo rem aliquam, de quibus Exod. 20. & gloſſ. in ca. Quid in omnibus. 32. q. 7. erunt tales, iuxta l. 1. ff. de furt. At beneficiarius qui contra prædicta facit, præfata duo præcepta infringit: quod probauimus in d. q. 1. à num. 12. quatuor fundamentis. Primum, quòd non ſolum ea infringit is qui clare furatur, aut rapit, ſed 3
etiam is qui re aliena contra voluntatem Domini vtitur. §. furtum, Inſtitut. de oblig. quæ ex delict. At is qui reditus beneficij ſui male vel profane impendit, vtitur bonis eccleſiaſticis contra voluntatem Domini illorum, quia illa ſunt Chriſti, vt probauimus ſupra mon. XXIIII. qui, vt in mon. XXVII. probauimus, ſuo exemplo, eccleſiæque ſuæ, ac Apoſtolorum traditionibus ſtatuit, & declarauit velle, vt miniſtri ſuos reditus ſolum inſumant in ſuam, quæ honeſta ſit, ſuſtentationem, & remunerationem, quæ iuſta ſit, ſuorum familiarium, & aliorum de ſe bene meritorum, & in pauperum ſubuentionem: ergo his duobus præceptis contrauenit. Quod affirmant Laugd. & Card. q. 2. Clem. Quia contingit, de relig. domib. Secundum fundamentum eſt, quòd etiam tranſgreditur hæc duo præcepta, & leges naturales is qui re in alium vſum accepta, vtitur in alium; ſicut qui mulam in Salmanticam commodatam, ducit Burgos. §. Placuit, Inſtit. de oblig. quæ ex del. At beneficiarij, qui in malos vel profanos vſus impendunt reditus, hoc faciunt: quandoquidem reditibus in pium vſum datis, in alium longe diuerſum vtuntur. Tertium, quod etiam infringit prædicta duo præcepta is qui ſuos contractus non ſeruat, etiam ſi Papa ſit, Imperator, aut Rex, ca. 1. de probat. qui licet ad ſeruandas ſuas leges humanas cogi nequeant, l. Digna vox. C. de legib. & ca. Propoſuit, de conceſ. præb. ſunt tamen obligati ad ſeruandos contractus cum eis initos, virtute præfati præcepti, quod eſt lex naturalis. At inter eccleſiam negotia Chriſti procurantem, & populum Chriſtianum, qui ei tanta bona contulit, vt ſupra mon. XXVII. probauimus, interuenit contractus ſaltem tacitus; qui tantum valet, quantum expreſſus. l. Labeo. & l. Itē quia, ff. de pact. vt miniſtri eius, id quod ſupereſt eis accepta ſua, quæ honeſta ſit, ſuſtentatione, tribuant pauperibus. Quartum, quòd etiam duo præfata præcepta tranſgreditur, qui contra voluntatem Domini ſui detinet alienum, in ca. Sæpe, de reſtitut. ſpol. Thom. 2. ſec. q. 62. art. fin. & diximus in Manuali cap. 17. num. 54. etiam ſi alij cui non debet, illud ſoluerit. c. Ea te, de iure iur. & per conſequutionem, qui quod debet non ſoluit ei cui debet, & qui ſe non exonerat iniuncto

ſibi onere, quando, & quomodo debet, (quoniam in effectu eſt alienum reci-
4 pere, aut retinere, inter quæ parum diſcriminis eſt, vt habetur in d.ca. Sæpe) & ita præfata ſuperflua detinet, & forte in theſauros reponit, aut donat diuitibus ratione cognationis, amicitiæ, vanitatis, aut vitij, prædicta præcepta infringit: quandoquidem ea bona ex quibus colliguntur, collata ſunt ei cum onere dandi pauperibus ſuperflua.

SVMMARIVM.

Thomas Aquinas pro communi eſſe opinione, multis oſtenditur. nu. 1.

Thomas à communi non facile recedit, canones ſuſpicit. num. 2.

Eccleſiarum Prælati, & ciuitatum decuriones, qualiter in hoc ſunt pares, vel impares. num. 3. *&* 5.

Bonis in eccleſiaſticis plus poteſt Chriſtus, quàm Prælati, ſicut in bonis ciuitatis plus poteſt illa, quàm Decuriones. num. 4.

Eccleſiarum reditus, non erant tempore S. Thomæ tam grandes, ſicut nunc, & cur Epiſcopatus Italiæ & Galliæ non ſunt adeo opulenti, ac Hiſpaniæ, numero 6.

Epiſcopatus Galliæ minuunt reditibus 700. *Abbatiæ, mitra & baculo inſignes. numero 6.*

XL. Confutaturus ea quæ aduerſus præfatam, quæ communis & noſtra eſt, deciſionem, & eius fundamenta ab N. & aliis opponuntur; Moneo, nihil illa, neque incidenter eis inſerta, obſtare. Non quidem primum, videlicet, authoritatem S. Thomæ, cuius perſonam prædictus N. tam ad confirmanda ſua, quàm ad confutanda noſtra, rhetorice quidem, ſed parum candide induit: quò tanti viri authoritate tela in eum miſſa, debiliora lectori viderentur; & fulcra quibus ea fulcit, firmiora: dum contendit ſignificare, non tam ſe, quàm S. Thomam approbare, & defendere. Quia nos procul dubio credimus eum à parte noſtra ſtare, non ſolum quo ad præfatam deciſſionem primæ quæſtionis, ſed etiam quo ad deciſſionem ſecundæ infra ponēdam, videlicet, præfatos beneficiarios mortaliter in hac re peccare, & ad reſtitutionem teneri: quod neruoſiſſime, & ni fallimur, vere coniecturis probamus in ſequentibus. Primo quidem, quòd ille non ſolet facile à communi ſanctorum Doctorum ſententia recedere; & aſſolet magna obſeruantia, animique demiſſione, canones ſanctæ Matris Eccleſiæ ſuſpicere, & interpretari. Deinde, quòd vir doctiſſimus, iuxta ac pientiſſimus, nunquàm affirmauit expreſſe contrariam partem, quod etiam N. & Dominicus Sotus fatentur: & in dubio, credendus eſt potius adhęrere communi, quàm contrariæ, cum in dubio illa ſit amplectenda. Tertio, quòd in ſec.2. q. 43. art. 8. expreſſe ait, quòd quemadmodum bona ciuitatum commendata ſunt conſulibus, & decurionibus earum; ita bona eccleſiaſtica ſunt cōmiſſa prælatis earum. Et palam eſt, virum tam doctum & pium, ſi de hoc interrogatus fuiſſet, reſponſurum; Conſules, & decuriones ciuitatum non ſolum peccare, ſed etiam teneri ad

ri ad reſtituendum reditus publicos, quos in vſus alios ab eis in quos deputati ſunt, inſumerent: & conſequenter reſpondiſſet; Prælatos eccleſiarum debere reſtituere eos, quos in alios vſus quàm præfixos, & præſtitutos impenderent.
Neque obſtat retortio, qua retorquet in nos hoc argumentum Aduerſarius, 3
dicens; quòd decuriones, & rectores ciuitatum, poſſunt pro libito diſponere de ſtipendiis, & ſalariis, quæ à ciuitatibus pro ſuis officiis & laboribus aſſignantur; dummodo alia communia ſibi non capiant: & quòd ita Epiſcopus, & alij beneficiarij poterunt ad libitum diſponere de partibus ſibi aſſignatis, quæ ſunt quædam illorum ſtipendia. Non, inquam, obſtat hæc retortio. Tum, quia id eſt verum, cum bona ciuitatum ſunt libera ab huiuſmodi oneribus, & ciuitates ipſæ, veræ ac plenæ illorum dominæ & ita poſſunt aſſignare ſuis decurionibus, & rectoribus ſtipendia certa ab omni onere libera. At bona eccleſiaſtica non ſunt libera, imo ſubiecta oneri præfato; vt, ſcilicet, omnes eorum reditus impendantur in vſus pios, puta, in ſuſtentationem honeſtam miniſtrorum cultus diuini, ſacramentorum ſacri verbi, & aliorum ſacrorum, & in ſubuentionem pauperum, fabricæ, aliorumque piorum operum. Tum, quia etiam ſi illa libera eſſent, tamen prælati, qui ea diuiſerunt inter Epiſcopos & Capitula, & inſtituerunt alia beneficia, non erant, neque ſunt veri & pleni Domini eorum; ſed miniſtri, procuratores, & diſpenſatores illorum conſtituti mediate, vel immediate à Chriſto, Domino eorum vero, & pleno: quibus non eſt facta poteſtas dandi pro libito ſtipendia, libere, in quoslibet vſus impendenda; ſed ſolum iuxta intentionem ipſiuſmet Chriſti, per traditiones Apoſtolicas, & canones Eccleſiæ declaratam: quæ eſt, vt miniſtris eius honeſte ſuſtentatis, reliqua in pauperes, & alios pios vſus impendantur. Quæ reſponſio confirmatur per id quod Bart. ait in l. Ambitioſa, num. 7. ff. de decret. ab ord. fac. ſcilicet, quòd ciuitas, quæ in temporalibus non agnoſcit ſuperiorem, poteſt donare de bonis 4
communibus, non autem conſules, & decuriones earum: eo quòd ciuitas ipſa eſt vera, & plena eorum domina; decuriones autem ſolum gubernatores. Ita ergo & Chriſtus ipſe rerum eccleſiaſticarum verus Dominus, poſſet quidem aſſignare miniſtris eius quanta ei liberet ſtipendia, de his quæ libera eſſent ei donata ab onere tribuendi ſuperflua pauperibus: non autem prælati, qui ab eo mediate, vel immediate ſunt inſtituti, vt gubernatores, & decuriones quidam eccleſiarum. Corroboratur etiam eadem reſponſio, ex eo quòd, ſicut conſulibus, & decurionibus ſtatuta ſunt à ciuitatibus certa ſtipendia, de quibus pro libito diſponere poſſunt; ſic etiam beneficiariis inſtituta eſt à Chriſto, & Apoſtolicæ Eccleſiæ traditione, honeſta ſuſtentatio pro ſtipendiis, de qua etiam ipſi libere poſſunt diſponere: adeo quòd de omnibus quæ reliquauerint de iis, quæ poſſent in ſuam honeſtam ſuſtentationem impẽdere, poſſunt pro libito perinde ac de patrimonialibus diſponere; vt diximus in dicto libello q. 1. coroll. 10. num. 59. & defendimus ſupra late mon. XXX. Confirmatur etiam ex eo, quòd beneficiarij ſimiles ſunt decurionibus, quibus nil certum eſſet pro ſtipendio ſtatutum; ſed ſuſtẽtatio perſonarum ſuarũ honeſta: de quibus non diceret Aduerſarius poſſe quicquã de bonis ciuitatis impẽdere in alios vſus, quã à ciuitate pręſtitutos, exceptis illis quę pro ſua ſuſtẽtatione darentur: de quibus poſſent ſuum fraudando genium, & parcius viuẽdo, aliquid reliqui facere. Quarto colligitur

præfata memorati Thomæ mens, ex eo quòd in aliis duobus locis, videlicet, Quodlib.6. art.12.& ſec.2.q.185.art.7.in quibus aliqui affirmāt cōtrariū tenuiſſe, ſatis conſentit communi,ſi candide intelligatur: quoniam tria dicit. Primum, quòd epiſcopus poteſt diſponere de his quæ ſibi deputata ſunt, perinde ac de patrimonialibus.Secundum,quòd Prælatus reſtituere tenetur id quod impēdit, ex ea parte, quæ deputata eſt principaliter pauperibus, vel fabricis. Tertium, quòd etiam tenetur ad reſtituendum quantitatem notabilem, vltra ea quæ ſibi decenter alendo ſufficerent,ſi bona ſunt communia ei,pauperibus,& fabricæ. Quæ omnia tria dicta, nos quoque fatemur: ita quòd dubium eſt, quantam partem dixiſſet ille eſſe deputatam præfatis Prælato, & beneficiariis ſuis vſibus neceſſariam.Nam Aduerſarij aiunt eſſe totam,quæ ex menſa communi totius eccleſiæ eſt deputata Prælato. Nos autem affirmamus, eſſe tantum illam, quæ virorum bonorum iudicio, ad honeſtam eius ſuſtentationem opus eſt: & longe veriſimilius eſt, eum intellexiſſe hoc,quàm illud. Tum,quia hoc conſonat traditionibus & canonibus Apoſtolorum,& Eccleſiæ,quorum ipſe ſemper fuit obſeruantiſſimus:& expedit tanti authoris dicta,quatenus verba patiuntur, ita interpretari,vt illis concordent arg.l.1.C.de inoff.dot.& ca. Cum expediat, de elect.lib.6.Tum,quia ex contraria interpretatione, conſequeretur quiddam abſurdum,ideoque minime audiendum,l.Nam quod abſurdū,ff. de oper.libert. & c.Dudum.2.de præb.lib.6.videlicet,quòd vir adeo doctus,& ſanctus dixiſſet; Prælatum,cui pro ſua parte ducentorum ducatorum millia in reditibus à menſa capitulari ſeparata eſſent, perinde poſſe de illis omnibus diſponere, ac de ſuis patrimonialibus,& ſicut Dux ſæcularis de ſuis ducalibus: ac conſequenter poſſet theſaurizare omnes illos reditus ſi vellet, vel ſuis cognatis diſtribuere, ſi id mallet,emereque ex illis quicquid in Regno venale inueniretur,ſi triginta annos viueret,retinens eos ſine maiori obligatione, quàm Dux: quod eſt contra concil.Trident.in ca.1.de reform.ſeſſ.25.& contra illa multa quæ ſupra monito XXXVIII. & XXXIX. adducta fuere. Quod ſi quis confeſſus fuerit,ſanctum illum doctorem non fuiſſe confeſſurum hoc de Prælato tantorum redituum; eadem ratione confiteri eum oportebit, eundem non fuiſſe aſſerturum de Prælato. 150000. vel 100. millium redituum: neque de eo qui haberet 50000. vel 30. millia, neque de habente viginti millia, vel decem millia, ſi ſex millia ſufficiunt ei honeſte ſuſtendando; quandoquidem eadem ratio idem ius in omnibus illis ſuadet:& ita eſt locus regulæ.l.Illud.ff.ad l.Aquil. Quòd ſi peruicaciter replicetur,eundem ſanctum Doctorem dicturum fuiſſe, de omnibus, quod nos aſſerimus eſſe abſurdum,triplicare poſſumus.Primo,ludibrio cuidam fore ſanctiſſimum Clementem, quem citauimus cum aliis in dicto libro q.1. num.28.& concil.Carthaginen.& Trident.& alia quæ ſtatuerunt ſuppellectilem epiſcoporum debere eſſe curtam, menſamque pauperem; eſſeque debere victu,& veſtitu moderato contentos, impenſaſque ſumptuoſas ne faciant, ne ſint delicati, ne cognatos ſuos ditent. Deinde, quòd ignominia quædam eſſet San. Thomæ, tantæ ſanctitatis, & doctrinæ puteo, aſſerere, quòd ipſe dixiſſet Hiſpaniæ Prælatos,qui opulentos reditus ſuarum dignitatum ſeparatos à menſa Capitulari habent, poſſe impendere perinde vt patrimoniales, prædicando illum eſſe columnam,qua nitatur doctrina adeo ab apoſtolica, & philoſophia

Chriſtia

chriſtiana, imo & ethnica aliena. Quinto, præfata mens Thomæ colligitur, ex eo quòd eius ætate reditus epiſcopatuum, & beneficiariorum, non adeo grandes erant vt nunc, & in Italia, vbi erat ille ortus, epiſcopi reditus habent tenues; quia decimæ fructuum non ſoluuntur hic vt alibi, & in Gallia, qua peregrinatus fuit, & vbi vita defunctus eſt, vbique ſuum corpus magna veneratione colitur, & adoratur Tholoſæ in Conuentu reformatiſſimo Dominicanorum: vbi nos quoque frequentiſſime adorauimus, & eius auxilium, ni fallimur, experti ſumus. In qua, inquam, Gallia, etiam epiſcopatus non ſunt adeo opulenti, ſicut in Hiſpania; quippe quos ſeptingentæ Abbatiæ, & Prioratus baculo & mitra inſignes, ſanguine redituum ſuorum minuunt, vt teſtatur author libelli de taxa epiſcopatuum regni Franciæ in 16. volumine tractatuum, fol. 128. & ita partes quas eius ætate Epiſcopi tenebant à parte Capitulari ſeparatas, vix eorum ſuſtentationi honeſtæ ſufficiebant. At ſi admonuiſſent eum, eſſe Archiepiſcopum, qui habeat ducenta, vel centum quinquaginta millia ducatorum ſeparata ei à menſa Capituli, & fabricæ; & interrogaſſent, nunquid eſſet ei mens docendi aliquid; vnde conſequeretur eiuſmodi Archiepiſcopum poſſe diſponere tam libere in vſus quos vellet, ac ſi eſſent patrimonij reditus; videtur nobis, quòd quamuis non vſque adeo dure reſpondiſſet, ac Archidiaconus in præfato c. Statutum. §. Aſſeſſorem, de reſcrip. lib. 6. videlicet, hoc affirmare, eſſe hæreſim; reſpondiſſet autem, vt minimum, quòd nunquàm id cogitauit. Reſpōdiſſet, qui fieri poteſt, vt hoc dixiſſem? quandoquidem Sec. 2. q. 43. art. 8. & q. 87. art. 1. ad 1. & art. 4. ad 4. & in Quodlib. 6. art. 10. & q. 119. art. 3. ad 3. ſcripſi quædam vnde neceſſario infertur contrarium, videlicet, decimas & reditus eccleſiaſticos non fuiſſe donatos in ſolam cleri ſuſtentationem; ſed etiam in pauperum, & aliorum piorum operum ſubuentionem. Itaque recte acutiſſimus Maior. in 4. diſt. 24. q. 17. dixit, nunquam eum fuiſſe in opinione quæ contraria eſt communi: quod ipſum nos efficaciter monſtrabimus inferius q. 2. mon. VII. de illo eius magno diſcipulo Cardinali Caiet. Sexto, colligitur præfata mēs præfati Thomæ ex eo quòd ipſe fatetur, quòd ſi nulla diuiſio bonorū eſſet facta inter Prælatos & Capitula, & beneficiarios, ſed omnia eſſent in communi & Epiſcopus vel alius Prælatus, haberet poteſtatem diſpenſandi omnes eorum fructus, non poſſet ex eis quicquam præter ſuſtentationem honeſtam, ſibi, aut profanis vſibus accipere, & ſi acciperet, non modo peccaret, ſed etiam teneretur illud reſtituere. Cuius ratio eſt, quia illa omnia ſunt dicata, & oblata ſuſtentationi honeſtæ miniſtrorum, & pauperum, & aliorum operum piorum: iuxta mentem Chriſti, veri domini eorum, vt ſupra mon. XXIIII. & XXVII. monſtratū eſt. At qui diuiſionem eorum fecerunt, noluerunt, neque potuerunt eximere illa à præfata deputatione, & obligatione, vt infrà mon. ſeq. latius monſtrabimus: & aperte colligitur ex concil. Triden. cap. 1. de reformat. ſeſſ. 25. quatenus interdicit omnibus beneficiariis largitionem redituum in alios quàm pios vſus, etiam nunc poſt præfatas diuiſiones. Ergo vir doctiſſimus iuxta ac pientiſſimus, non potuit, neque debuit ſentire contrarium. Quare non immerito, præfatus Petrus Sotus, vir eiuſdem ordinis, adamuſſim eius doctrinam doctus, eum pro noſtra, quæ communis eſt ſententia, eſſe dixit.

SVMMARIVM.

Diuiſionem bonorum eccleſiaſt. inter Prælatos, & Capitula & alios beneficiarios, non efficere eos liberiores ſuarum partium dominos, quàm erant Prælati omnium ante diuiſionem, late, & euidenter probatum, num. 1. & ſeq.

Facta non præſumuntur. nu. 2.

Communio rerum, ſolet parere diſcordiam. nu. 3.

Diſpoſitio ad minuendum, non operatur augmentum. nu. 3.

Roncæuallis monaſterium illuſtre. nu. 4.

Dominus Franciſcus à Nauarra ſtirpe Regia prognatus. nu. 4.

Monaſterium S. Crucis Conimbricenſis omnium ordinis Canonicorum Regularium olim opulentiſſimum, nunc autem etiam reformatiſſimum. num. 4.

Pium in vſum datum, non eſt commutandum in alium, ſine iuſta cauſa, neque cum illa ſine Papæ authoritate. nu. 5.

Surrogatum ſapit naturam eius cui ſurrogatur. nu. 6.

Beneficiarius etiam præbendæ ſuæ diuiſæ, reditus ſuperfluos debet pauperibus. nu. 7.

Intellectus pulcher c. fin. de his quæ fiunt à maio. par. cap. nu. 8.

Maior pars non præiudicat minori, in rebus communibus vt ſingulis &c. num. 8.

Beneficiarij ad reficiendas Eccleſias compelluntur. nu. 9.

Priuilegia, licet ita interpretanda ſint, vt aliquid contrarius commune operentur: dato tamen aliquo tali, quo ad alia reſtringuntur. nu. 10.

1 XLI. Moneo, nihil etiam obſtare ſecundum, quod præfatus N. aſſumit; nempe, quòd diuiſio bonorum, vel fructuum, & redituum eorum, de qua in c. Vobis. & c. Quatuor, & c. de reditibus. 12. q. 1. & erectio præbendarum, & beneficiorum, mutauit naturam primæuam eccleſiaſticorum redituum quò ad hoc,
2 id enim negamus, & falſum eſſe probamus. Primo quidem, quòd actus agentium non operantur vltra fines eorũ. l. Non omnis. ff. de reb. cred. c. fin. de præb. c. Cum in illis, eod. tit. lib. 6. At intentio, & finis eorum, qui præfatas diuiſiones fecerunt, non fuit exoneratio eorum ab onere quod inerat eis alendi pauperes ex ſuperfluis: quod conſtat ex duodecim coniecturis. Prima, quòd nec vnde id conſtat, & factum quale hoc eſt, non præſumitur. c. Cum in iure peritus, de offi. deleg. l. 1. C. de mand. Principum. Secunda, quòd conſtat fuiſſe ab hoc longe alium, videlicet, auferendi rixas, diſſidia, & lites, quæ inter epiſcopos, capitula, fabricarios, & eleemoſynarios accidere ſolent: quoniam cum vniuerſa bona ſoli Epiſcopi adminiſtrarent, vt tradit S. Clemens libr. 2. cap. 28. & cap. 29. & affirmat Anacletus in cap. Præcipimus. 12. qu. 1. minimeque exhiberent beneficiariis, & reliquis congruam quam debebant portionem, vt idem quoque S.

Clemens

Clemens in d.cap.28. & 29. ſignificat, iam hoc temporibus ſuis in vſu eſſe cœpiſſe, expediens fuit, vt bona eccleſiaſtica diuiderentur ad diſcordias ſedandas, quas rerum communio frequentiſſime ſolet importare. l. Cum pater. §. Dulciſſimis.ff.de leg.2. & alia citata ibi à gloſ.& Doct. & illud Geneſ.13. Facta eſt rixa 3
inter paſtores. Tertia, quòd diſpoſitio, & intentio diſponentis ad diminuendum, non debet inducere augmentum. l. Legata inutiliter.ff.de adimen. leg. & cap.fin.de verb. ſignif. ſed præfatorum bonorum diuiſiones in hoc præcipue factæ fuerunt, vt diminueretur poteſtas Prælatis eccleſiaſtica bona pro libito inſumentibus: & ſæpe nihil, vel non ſatis diſtribuentibus canonicis, clericis, fabricis, vel pauperibus: ergo non debet illis per eas augeri poteſtas, qua prius carebant. At omnes poſt Thomam Sec.2.q.185.art.7.& Quodlib.6.art.12.fatentur, non fuiſſe prius illis poteſtatem aliam, quàm victum & veſtitum honeſtum ſibi deſumendi, & reliqua pauperibus erogandi: ergo neque poſt eas diuiſiones habebunt. Quarta, quòd eadē quoque cauſa perſuaſit, vt multæ quoque diuiſiones ætate noſtra fierent inter Abbates, Priores, ſuoſque conuentus, & hoſpitalia nonnullorum monaſteriorum opulentorum, quæ per ſolos Prælatos guburnabantur: 4
& in his illa quæ pridem facta fuit in illo noſtro illuſtri, & antiquiſſimo cœnobio generalique ac neceſſario hoſpitali celeberrimæ Roncæuallis, quam precibus, & efflagitationibus noſtris motus, fecerat ille lōge electiſſimus Prior, prole regia prognatus, vir regio ingenio, virtuteque apoſtolica præditus, D. Franciſcus à Nauarra, qui nuper Valentiæ Archiepiſcopus vita functus eſt, pauper, vt pauperibus ſubueniret, quæ illuſtre illud monaſterium cum hoſpitali generali ſibi adnexo ſeruauit, & ſeruat. Eadem item cauſa, & ratio fuit illuſtri monaſterio S. Crucis Conimbricenſis, quod vt quondam totius Europæ monaſteriorum canonicorum regularium opulentiſſimum fuit, ita nunc eſt omnium reformatiſſimum. Eadem etiam cauſa fuit aliarum diuiſionum, quas nos tractauimus, non ideo profecto, vt Abbates, Priores, Canonicique libere ſuas portiones prodigerent; ſed vt eorum capitula, & conuentus, quoties res ipſa poſtulaſſet, eis coram Deo & hominibus, iuxta cap. Edoceri, cum ei late annotatis de reſcript. obuiam irent; palamque contradicere poſſent, quo ad portiones, quæ ad ipſam hoſpitalitatem, pauperes, & fabricā pertinerent. De ſuis vero Prælati, eam Deo redderent rationem, quam antea de omnibus reddere tenebantur. Itaque præfatæ diuiſiones, quæ ad diminuendum Prælatorum adminiſtrandi 5
facultatem factæ ſunt, non fuerunt operatæ augmentum. iuxta præfatum c. fi.de verb.ſign.& l.Legata inutiliter.ff.de adimen.leg.ad inſumendum pro libito portiones ſuas: quod ante illas minime facere poterant. Quinta, quòd id quod ad aliquem finem, vel vſum conceditur, aut relinquitur, non debet in alios vſus 6
commutari, neque inſumi: niſi ſuprema aliqua Imperatoris, aut Regis poteſtate id fiat l.1.& l. Legatum. ff. de adminiſtr.rer. ad ciuit. pert. Quin etiam ipſi peccarent, ſi abſque iuſta cauſa id facerent: quia contra legem naturæ, quæ vetat vllum ſuo iure, ac diſpoſitione rei priuari, non poſſent ordinare ſine iuſta cauſa; cap.1.de probat.c.Sunt quidam.25.quæſtio.1.& late probatur in cap.Quæ in eccleſiarum, de conſtitut. præſertim per Panor.Felin. & Decium. Quinimo non ſufficeret vlla facultas, etiam imperialis, aut regalis authoritas ad huiuſmodi mutationem faciendam, circa relicta ad vſus pios, etiam ſi in alios

æque pios mutare vellent; quia eſt in hoc neceſſaria ſpirituulis, eadémque ſuprema ſummi Pontificis. Clemen. Quia contingit,de relig.domib. Et quia ſæcularis poteſtas non ſe extẽdit ad ſpiritualia, c.Bene quidem.96. diſt.& c.Eccleſia ſanctæ Mariæ,de conſtit. Neque illa ſufficeret, quò iuſte fierent, niſi aliqua iuſta cauſa id ſuaderet:id enim eſſet contraire alicui ex quinque legibus naturalibus relatis in præfato lib.noſtro.q.1. nu.10. & conſeq.facit.c.Non liceat Papæ. 12.q.2.cum eis quæ ibi nunc latius ſcribimus. Tradit Caiet.in Sec.2.q.43.artic.8. & Laugd.cum Cardinal.qu.2.in d.Clement. Quia contingit.Cum ergo finis,& animus eorum qui præfata bona eccleſiis conceſſerunt, fuerint ſupradicti adeo pij,non potuerunt,neque debuerunt cõuerti in alios vſus, præſertim profanos, ſine authoritate ſuprema Apoſtolica, quæ in nulla præfatarum diuiſionum inuenietur vlli ad hoc conceſſa. Sexta, quòd intentio eorum qui huiuſmodi diuiſiones primitus induxerunt,fuit iniuſta; quod credendum non eſt,vel certe fuit, vt vnuſquiſque de ſua portione poſſet diſponere, illo modo quo ante diuiſionem Prælatus poterat de vniuerſis, videlicet, ſuſtentare ſe honeſte, & reliqua pauperibus erogare. Septima, quòd abſurdum eſt,& ideo minime audiendum. l.Nam quod abſurdum,ff.de oper.libert.& cap.Dudum, 2.de præb.lib.6.dicere; diuiſionem muneris,& gubernationis,quæ vni incumbebat,in tres vel quatuor
6 partes factam, iuſtam fuiſſe cauſam,vt finis atque vſus tam pij,in vſus tam profanos mutarentur. Octaua, quòd id quod ſubrogatur, aut ſubſtituitur alterius loco, eandem eius naturam ſeruare debet.arg.l.ſi eum qui.§. Qui iniuriarum.ff. Si quis caut.cap.Eccleſia, vt lit.penden. Cum ergo Epiſcopo,qui ſolus vniuerſa gubernabat, ſubrogati ſint ipſi, atque alij, qui partes aſſignatas eis gubernarent, omnes ſeruare tenentur id, quod Epiſcopus ante diuiſionem facere tenebatur; videlicet, ſe honeſte ſuſtentare, & reliqua egenis erogare. Nona, quòd
7 celebris ille Gratianus huius libri author, qui Decretorum medullam antiquorum callebat,perſpicue ait,in §.fin.ſub.c.penul.12.q.1. etiam canonicos,in quorum præbendas capitularis portio diuiſa eſt, in earum regimine cum eadem qualitate ſuccedere; hoc eſt, vt quæ illis ſuperfuerint, debeant egentibus erogare,quod ipſum omnino ſenſit D.Bernardus,in epiſt.2.col.penul.qui ad quendam canonicum diuiſam præbendam habentem, ſcripſit id quod ſuperius allegauimus, videlicet: Quicquid præter neceſſarium victum, & ſimplicem veſtitum retines, tuum non eſt,rapina eſt, ſacrilegium eſt. Decima, quòd Alexander IIII. poſt diuiſionem ab anteceſſoribus ſuis Pontificibus, inter Epiſcopos, capitula, fabricas, & pauperes factam, in quadam ſolemni decretali epiſtola reſpondit, in cap. Relatum.2. de teſtam. non poſſe iure teſtari canonicos de rebus præbendarum ſuarum ratione quæſitis, niſi de reculis aliquibus mobilibus, remunerandorum ſeruitiorum cauſa, idque ſolum, vbi conſuetudo id faciendi viget. Ex quo plane colligi poteſt, intentionem eorum qui reditus eccleſiaſticos diuiſerunt, non fuiſſe faciendi magis portionum ſuarum dominos eos quibus eas applicarunt, quàm antea Epiſcopi fuerant vniuerſorum redi-
8 tuum. Quod ipſum colligitur è quodam Innoc.III. Pontificis doctiſſimi ſingulari reſponſo, in c.fi.de his quæ fiunt à ma.par. cap. quod alibi non inueniri ait Panor.in c.Cum omnes, de conſtit.colum.3.& Felin.8. quo decreuit, fabricæ in neceſſitatem adductæ, poſſe Epiſcopum cum maiori parte capituli, etiam mi-

nore

nore repugnante è portione capitulari applicare neceſſaria:quod tamen iuſtificari commode non poſſet, niſi dicamus per præfatas diuiſiones non fuiſſe effectos Dominos integros ſuarum portionum, & redituum, ſed ſolum adminiſtratores eorum;ita vt ſe honeſte ſuſtentatis,quod idem ſupereſſet, operibus impenderent piis:quoniam cum aliquid eſt ita multis commune,vt ſingulis vnicuique propria contingat portio,tanquàm Domino integro,vt contingerent canonicis ſuæ portiones particulares; ſi opinio contraria eſſet vera, tunc maior pars minori non poſſet præiudicare.In re enim quæ communis eſt pluribus vt ſingulis,non poteſt maior pars præiudicare minori.l.Per fundum.ff.de ſeruit.ruſt. præd.l.Sabinus.ff. Communi diuid. Ratioque germana illius decretalis Innocentij, ex hac noſtra communi opinione facile colligi poteſt, vt pulchre de more colligit Dec.in d.c.Cum omnes,col.3.perinde ac hæc noſtra illius ſingulari deciſione dilucide confirmatur.Ex quibus palam probatur;non eſſe canonicis tantum iuris in reditibus ſuarum præbendarum,quantum in reditibus patrimoniorum ſuorum;cum manifeſtum ſit, neque Aduerſarius negat, non poſſe illos cogi ab Epiſcopo,ad ſubueniendum Eccleſiæ fabricæ neceſſitati de patrimonialibus.Quod autem ego non aſſignaui præfato cap.rationem decidendi,quam mihi N.imponit, moneo infra mon. LXXII. Vndecima, quòd be- 9
neficiarij ſeparata beneficia,& ſeparatos reditus eorum eccleſiæ habẽtes, compelli poſſunt ad reficienda tecta, & alia ædificia illius, de his quæ illis ſuperſunt;vt ſingulariter probant cap.1.& c.De his,de eccl.ædif.quos tamen certum eſt non poſſe compelli ad id faciendum de reditibus ſuorum patrimoniorum ſuperfluis.Ergo per diuiſiones huiuſmodi, reditus beneficiariorum qui eos diuiſos poſſident,non ſunt facti adeo liberi eorundem Domini,ac ſunt redituum, & bonorum patrimonialium eorum quæ aliunde habent.Duodecima,quòd diuiſiones præfatæ operari potuerunt, etiam aliquos alios effectus iuſtos, præter eum quem ſupra diximus;non operando illum iniuſtum,quem Sotus & Aduerſarius prætendunt,nempe,illum quem operatur diuiſio agri ad faciliorem culturæ commoditatem,quæ nec plures agros efficit, nec aliquid à prioris naturæ conditione immutat.l.Caius Seius.§.Titius.ff.de legat.2. nec onus vllum adiunctum tollit.l.Cum pater.§.Hæreditatem. 2.ff.de legat.2.& l.Qui cum tutoribus. ff. de tranſact. Quem item operatur diuiſio facta inter ſe per adminiſtratores Reip.ſuæ commoditatis cauſa,quæ Reip.nil præiudicat:quoniam ſinguli eorum poterunt in ſubſidium conueniri poſt talem diuiſionem, ſicut ante illam. l.Imperator,ff.ad municipal.Quem item operatur illa, qua iubet Prætor bina mancipia miniſterij cauſa reſeruari pupillis; per quam non cenſentur omnino diuiſa,imo permanent communia; licet vnuſquiſque pupillorum ſibi reſeruatorum miniſterio conuenienti vti poſſit.l.Bina mãcipia,ff.Commu.diuid. Quem item facit illa qua pater pluribus filiis hæredibus inſtitutis moriens claues & annulum cuſtodiæ cauſa maiori natu filiæ tradidit, & liberto eius res quas ſub cura ſua habuit,aſſignari iuſſit;per quam filia præfata nihil debet habere præcipuum.l.Cum pater.§.Pater pluribus.ff.de legat.2. Cum ergo præfatæ diuiſiones poſſint operari effectus omnes prędictos iuri conſonantes,non ſunt dicendæ vanæ,quãuis non operentur illum alium omnibus canonibus contrarium:
quia receptum eſt,quòd priuilegia quæ contra ius commune feruntur.c.Priuile- 10

gia.3.diſt.& debent operari aliquid contra illud.c.In his,de priuil. ita interpretanda ſunt,vt dato aliquo quod contra illud operētur, non operentur alia maiora.arg.c.1.de reſcrip.& multorum quæ adduxit Dec.ibi col.7. Per quæ omnia, palam profecto eſt,ei qui omnino non eſt cæcus,& habet vel micam voluntatis intelligendi vt bene agat;diuiſiones præfatas bonorum, & redituum eccleſiarum, non fuiſſe operatas id quod Sotus & N. parum canonice, ac religioſe aſſeruerunt: neque ob eas ea vel reditus eorum effecta fuiſſe patrimonialia bona beneficiariorum;neque onere antiquo tribuendi ſuperflua pauperibus, aliiſue operibus piis exuta fuiſſe.

SVMMARIVM.

Diuiſio iuſtus titulus ad transferendum dominium illius ſpeciei, qualis erat ante diuiſionem,non tamen alterius. num. 1.

XLII. Moneo,nil etiam obſtare illud argumentum,quod præfatus N.magnifacit; Diuiſionem, nimirum, bonorum communium eſſe ſufficientem titu-
1 lum ad transferendum dominium;ita vt dominium quod antea erat commune, & indiuiſum in toto,per eam fiat in parte proprium;vt de illius portionis fructibus tanquàm verus Dominus libere diſponere poſſit.l.1.C. Cōmunia vtriuſque iud.l.Cum pater.§.Hæreditatem,de legat.2.At Epiſcopus,& alij beneficiarij,diuiſerunt bona eccleſiarum inter ſe,& fabricam, & pauperes.c. De reditibus.c.Quatuor.12.q.2. Ergo quilibet eorum poteſt libere diſponere de fructibus ſuæ partis. Nihil,inquam, obſtat hoc argumentum: cui(licet diſſimulet N.) ſatis ſuperque feci in præfato libello.q.1.num.32.& multis conſequentibus; & cui iterum cumulatiſſime ſatisfacimus ſupra in mon.præcedenti. Ex dictis igitur ibi reſpondemus formaliter;Primo,cōcedendo maiorem; intelligendo eam de translatione talis dominij, quale habebatur in communi: negando autem, intelligendo illam de translatione dominij alterius ſpeciei. Verbi gratia, eſt commune duobus aliquod prædium,quo ad vtile,& directum dominium;diuiſo prædio,vterque fiet Dominus directus,& vtilis ſuæ portionis.Si autem prædium eſſet commune quo ad dominium directum tantum, vterque fieret Dominus directus tantum ſuæ portionis. Et ſi eſſet commune quo ad vtile dominium tantum,vterque fieret Dominus vtilis tantum ſuæ portionis. Et ſi prædium commune erat ſubiectum reſtitutioni, vel obligationi ſoluendi aliquam penſionem de fructibus eius,vterque erit Dominus ſuæ portionis;ſed cum onere reſtituendi,vel ſoluendi partem penſionis illius. Cum ergo,poſito ſine præiudicio veritatis, quòd dominium bonorum eccleſiaſticorum fuiſſet commune Epiſcopo, clericis, fabricæ, & pauperibus; cum tamen illa omnia ante prædictam diuiſionem eis eſſent ita communia, vt omnia quæ ſupereſſent, miniſtris honeſte ſuſtentatis, erogarentur piis operibus: quod ore pleno etiam ipſe N. confitetur,patet quòd per eam non potuerunt fieri propria illorum libera quo ad partes eos contingentes:ſed cum onere, & obligatione erogandi ſuperflua piis operibus,quali erant ſubiecta cum eſſent cōmunia.Et ita hoc argumentum contra eum retorquetur,& irrefragabiliter noſtram ſententiam cōfirmat; tantum

tum

tum abeſt, vt eam infirmet. Secundo, reſpondetur ad hoc argumentum, negãdo minorem, videlicet; quòd Epiſcopus, & Clerici erant ante diuiſionem Domini bonorum Eccleſiæ: quia ſolum erant œconomi, adminiſtratores, & diſpenſatores eorũ cõſtituti, mediate, vel immediate à D. N. Ieſu Chriſto vero Domino illorũ, ad ea fideliter & prudenter regenda, & ad diſpenſandum reditus in pauperes, & alia opera pia, ſuſtentatione honeſta ſibi retenta; vt efficaciter probauimus ſup. mon. XXIIII. & ita nullum per prædictam diuiſionẽ dominiũ fuit diuiſum; ſed ſolum poteſtas adminiſtrandi præfata cum onere prædicto: quæ etiam eſt irrefragabilis noſtræ ſententiæ confirmatio.

SVMMARIVM.

Bona fabricis & pauperibus deputata, non ſunt magis libera, quàm deputata Epiſcopo & beneficiariis. num. 1.

XLIII. Moneo, nil etiam obſtare aliud argumentum, quo N. multum nititur, videlicet portiones pauperum, & fabricæ, poſt diuiſionem prædictam ſunt liberæ omnino: ergo pari ratione portiones applicatæ beneficiariis, ſunt omnino liberæ. Nam primo, falſum eſt antecedens, videlicet; Portiones pauperum, & fabricæ eſſe omnino liberas, quia earum reditus non poſſunt impendi quibuſlibet vſibus; quia non profanis: & ſi portiones Epiſcopi, & beneficiariorum perirent, vel adeo extenuarentur, vt nullatenus ali poſſent ad miniſterio ſuo fungendum, merito ex portionibus pauperum, & fabricę poſſet deſumi ſupplementum. Secundo, negando conſequentiam, ſcilicet, quòd eadem ratione Epiſcopus & beneficiarij poſſint impendere reditus portionum ſuarum vſibus ſuis profanis, qua fabricæ, & pauperum portio vſibus ſuis piis: quoniam ante diuiſionem omnes poterant impendi vſibus piis, & nulli profanis; & ita concedemus adeo libere poſſe Epiſcopum, & beneficiarios vti reditibus ſuis ad vſus pios ſicuti fabrica, & pauperes ſuis ad eoſdem; neque tamen iſti, neque illi poſſunt vti eis ad vſus profanos: quod etiam confirmat ſententiam communem.

SVMMARIVM.

Dominus non quilibet etiam verus alicuius rei, de ea libere diſponit. nu. 1.
Beneficiarios eſſe Dominos ſuorum redituum non probat c. 1. *de cler. non reſ. lib.*6. *& ſi probaret tantum probaret eſſe Dominos reſtrictos. nu.*2.
*Argumentum à contrario ſenſu inualidum, ad probandum id cuius contrarium iure exprimitur. num.*2.

XLIIII. Moneo, non obſtare quicqu am etiam illud quod pro ſuo Achylle opponunt Aduerſarij, nempe c. 1. de cler. non reſ. lib. 6. quatenus habet, eos qui diuinis non interſunt officiis, non fieri dominos quotidianarum diſtributionum, quæ interuenientibus eis tribui debent: & ita ſignificat eos qui diuinis interſunt officiis, fieri dominos earum. Quod argumentum, neruoſius nos

propoſuimus,in præfato libello noſtro.q.2.num.14. ex mente Adriani in 4. de reſtit.q.12:& Dom. Soti lib. 10. q.4.art.3. de iuſt.& iur. in hunc modum. Qui eſt alicuius rei Dominus,poteſt de ea pro libito diſponere.l.Si quis vi.§. differentia.ff.de acq. poſſ. & ei annot.per Bart.& alios de dominio; & beneficiarij ſunt ſuorum redituum eccleſiaſticorum Domini, eo quòd c.1. de cler. non reſid. habet,beneficiarios qui non interſunt horis,non effici Dominos diſtributionum quotidianarum:ſignificans à contrario ſenſu fieri Dominos illarum eos cui illis interſunt.Infirmiter,inquam,firmat ſuam opinionem per prædictũ c. 1. & præfatam argumentationem. Primo quidem,quia ſoluitur negando maiorem;non enim quicumque eſt Dominus etiam verus alicuius rei, poteſt de ea pro libito
1 diſponere; ſed ſolum ille qui eſt integer, & abſolutus, ac ſine onere vllo, & vinculo ei annexo.Nam notum eſt,quòd feudatarius,& Emphyteuta, qui habet verum dominium vtile.c.1.in quib.caſib.feud.amit.iuncta gloſſ.in verb. feudo. l.1.ff.ſi ager vectig. Nec Dominus primogenij, quod Hiſpani vocant Maiorazgo,ſiue Maioratum; nec fideicommiſſarius qui tenetur reſtituere,licet ſint veri Domini etiam proprietatis, poſſunt libere de rebus ſuis præfatis diſponere: imo tenentur voluntatem, onus, & vincula per inſtitutores illorum, vel alias diſpoſitiones impoſita obſeruare.l.Feminæ.C.de ſec.nupt.& toto titulo.ff.& C. ad Trebell.& ff.de cond.& demonſt. quod etiam ipſe Aduerſarius plane fatetur in 4.part.ſui libelli,c.6.pagella.16.neque negare poteſt per præfata,& per.l. Non ideo minus. ff. De rei vend.quatenus probat, grauatum ad reſtituendum poſt mortem Dominum eſſe, licet alienare non poſſit: & l. generaliter. §. ſub conditione.ff.qui,& à quib.quæ habet, ſeruos ſub conditione legatos, pendente illa,pleno iure hæredis eſſe;licet libertatem ab eo conſequi nequeant. Quin & pupillus,& furioſus Domini ſunt abſoluti rerum ſuarum, & tamen eas alienare nequeunt;iuxta illud Iuſtiniani in princ.inſtit.quib.al.non lic. Aliquando qui Dominus eſt,alienare non poteſt:vbi etiam habetur,maritum inuita vxore, fundum dotalem alienare non poſſe; licet eius ſit Dominus. l. Doce ancillam. C.de rei vend.Et ita licet præfatum.c.de cler.non reſid.lib.6.probaret(quod tamen profecto non facit)beneficiarios eſſe Dominos ſuorum redituum,intelligendum erat de dominio reſtricto, & obligato ad erogandum ſuperflua pauperibus,& non de omnino libero: quoniam oportet iura iuribus concordare.c. Cum expediat,de elec.lib.6.& l.1.C.de inoffic.dot. & per conſequens ita interpretari illud cap. vt concilietur multis aliis iuribus, quibus contrarium declaratur,& probatur quòd beneficiarij effectu ſolum ſunt oeconomi, & diſpenſatores illorum ad erogandum pauperibus, deſumpto ſibi tamen ante omnia quod ſtatum ſuum decet; iuxt. doctrinam Innoc. in ca. Indecorum, de ætat. & qual.Quod etiam præf. Adrian.licet reſtituendi neceſſitatem neget, vt N. tamen ita intelligendum eſſe illud c.ſignificauit,in 4. de reſt.q.12.col.2. & Maior affirm.in 4.diſt.24.q.17.& longe ante illos Archid.in Clem. Gratiæ, de reſcript.
2 col.penul.cum aliis multis,quæ firmiſſima reſponſio eſt.Secundo,reſpondetur, quòd falſum eſt probari per illud cap. beneficiarios eſſe Dominos redituum ſuorum beneficiorum. Nam illud cap. ſolum inducitur à contrario ſenſu, quod tamen licet alias dicatur fortiſſimum in iure. l. 1. ff. de offic. eius cui mand. ca. Cum Apoſtolica,de his quæ fiunt à præl. nullatenus tamen habet vires ad probandum

bandum id cuius contrarium in iure exprimitur.gloſ.ſollemnis,recepta in cap. Significaſti,de for.comp.vbi late Felyn.& text.omnium optimus in c. A nobis, de ſent.excom. At contrarium,ſcilicet, quod non ſunt domini exprimitur in c. Quod autem.23.q.7.ibi. Non ſunt noſtra, ſed pauperum, quorum procurationem gerimus.c.Conuenior,ead.cau.& quæſtione, & cap.penul.& fi.12.q.1.& c. Edoceri,de reſcript.c.2.de donat.& Clemens ante illos,lib.2.c.29.& 39.de conſtit.Apoſt.& ſanctus Thom. cuius authoritate Aduerſarij nituntur, aſſerit in d. Quodlib.6.art.12. & Sec.2.q.187.art.7. clericos non eſſe dominos redituum ſuorum beneficiorum, ſed tantum diſpēſatores, ſiue quibus eſt credita diſpenſatio. Quod ipſum affirmat magnus ille Gratianus huius libri Decretorum author in c.penul.12.q.1. & probatur per cap.penult.ead.cauſ.& quæſtione, quæ etiam eſt firmiſſima reſponſio: quod ſupra monito. XXIIII. latius probauimus,monſtrando efficaciter verum omnium bonorum Eccleſiæ dominium eſſe penes Chriſtum. Imo & hoc eſſe hodie neceſſaria in ſalutem fide credendum,per concil.Trid.in c.1.de reform.ſeſſ.25.cuius ea de re verba ibi tranſtulimus.

SVMMARIVM.

Beneficiariorum facultas impendendi reditus ſuos,non fundatur in dominio eorum,ſed in conceſſione ipſius à iure facta,nu.1.

Beneficiarius regularis tam libere diſponit de reditibus ſui beneficij regularis, ac ſæcularis de ſui beneficij ſæcularis.nu.2.

XLV. Moneo,nil etiam obſtare illud fundamentum,quod præfatus N. vbi ſupra præſupponit,videlicet, quòd poteſtas impendendi reditus eccleſiaſticos, 1
fundatur in dominio quod habēt in illis beneficiarij, quia id falſum eſt:nō enim fundatur in eo, ſed in facultate data eis à iure id faciēdi. Nam epiſcopi qui ſunt 2
religioſi,& alij quilibet beneficiarij regulares tam libere poſſunt impendere de reditibus ſuis, quàm alij Epiſcopi, & beneficiarij ſæculares de ſuis, iuxta determinationem Cardinalis florent.in Clem.2.§.Sed & tales,de vita & honeſt.cler. & in Clemen.Gratiæ, col.penul.de reſcript. quem etiam in præfato libello q.1. citauimus,cui nemo vnquàm contradixit: cum tamen certū ſit,eos non eſſe dominos illorum, neque capaces dominij eorum, neque alius alicuius rei temporalis propter ſolemne paupertatis votum, quod in profeſſione emiſerūt.c.Non dicatis.12.q.1.& c.Cum ad monaſterium.§.fin.de ſtat.monach.Id quod late probauimus in illa rubr.de ſtat.monach.q.1. & ſatis ſupra mon. IX. & octo ſeq.

SVMMARIVM.

Soluens alij,quod alij debet,non ſatisfacit.num.1.

Intellectus optimus.c.Peruenit, de fideiuſ.nu.2.

Princeps reſpondens ad conſultationem,ſecundum ius præcedens videtur reſpondere.nu.3.

Beneficiarius poteſt ſoluere debita ſua, etiam iniuſte contracta, de reditibus beneficij.num.4.

XLVI. Moneo, nil etiam obſtare. c. Peruenit, de fideiuſ. quod neruoſius quàm per præfatum N. inducatur, poteſt ſic induci. Nemo liberatur ſoluendo
1 vni, quod debet alteri; vel ſoluendo debita quæ aliis debet, de rebus aliis debitis. argumento. c. Forte, & c. Denique. 14. q. 5. & c. Ea te, de iure iur. At beneficiarius qui non habet patrimonialia vnde ſua debita ſoluat, debet; imo cogi poteſt ſol-
2 uere creditoribus ſuis debita ſua de reditibus beneficij ſui, per d. c. Peruenit; ergo reditus non ſunt debiti pauperibus. Ad quod argumentum vno modo reſpondet Archid. in d. §. Aſſeſſorem, videlicet, quòd id fecit Papa ex gratia ſpeciali, & expreſſa diſpoſitione. Quæ reſponſio nunquàm nobis placuit, & recte ab N. confutatur, quam & nos confutauimus anno 1525. Salmanticæ prælegendo illud cap. pro clariſſimo illo doctore Tapia, quem ſolum à tempore immemo-
3 riali vidit Salmantica vtriuſque iuris doctoratu à ſe inſignitum. Et merito quidem reprobauimus; quia cum Princeps reſpondet ad conſultationem, ſecundum ius prius ſtatutum reſpondere videtur. iuxta gloſ. celebrem c. Conſultationi, de temp. ord. & c. Ex tua, de fil. presb. Tum, quia ſecundũ eius reſponſionem, cap. illud de nihilo ſeruiret extra caſum in eo contentum, & ita eſſet delendum, ne membranas inutiliter occuparet. iux. c. Si Romanorum. 19. diſt. Aliter reſpondet Panorm. in c. Cum eſſes. nu. 27. de teſtam. videlicet, quòd Papa non iubet, vt debita de quibus ibi agitur, ſoluantur de reditibus beneficij; ſed ſimpliciter de reditibus clerici: & quod ille habebat alios reditus ſæculares. Quam ſolutionem etiam tanquàm diuinatoriam, quando & vbi ſupra confutauimus. Aliter videntur reſpondere Card. & eius ſequaces ibidem. Ex quorum tamen reſponſione ſequeretur, quòd beneficiarius ſola debita intuitu eccleſiæ cõtracta, & non alia poſſet ſoluere de reditibus ſui beneficij; cuius cõtrarium nos ſemper tenuimus;
4 & ita ſcripſimus in Manuali confeſſ. cap. 25. num. 131. aſſerentes, poſſe beneficiarium debita ſua, etiam iniuſte contracta, ſi alios patrimoniales non habet, ſoluere ex reditibus ſui beneficij, ſibi ea capiendo tanquàm pauper. &c. licet deciſ. Rot. in antiq. de ſolut. 1. & 41. de probat. in eiſdem non ſe adeo extendat. Quare aliter reſpondimus nos præf. anno. 25. quam reſponſionem, & modum intelligendi illud cap. ſignificauimus in d. Manu. vbi ſupra: & latius explicauimus ad aliud propoſitum in lib. noſtro, quem defendimus q. 2. nu. 35. quod neſcio quare N. diſſimulauit, niſi quia forte deerat ei replicatio contra ſolutionem, quæ eſt omni legi & conſuetudini conſonantiſſima. Reſpondemus ergo, quòd beneficiarius qui non habet alia bona ex quibus aliis ſuis creditoribus ſatisfacere poſſit, eſt vnus de pauperibus: & ideo ſolutio debitorum eius, cenſenda erit in pauperes erogatio; ac ita ipſe beneficiarius tanquàm ſuorum redituum diſtributor, poteſt ex reliquis ipſorum capere ſibi tanquam pauper, vnde ſua debita tanquam debita pauperis ſoluat. Neq; ob id ipſius beneficiarij creditores præferuntur pauperibus: ſed ipſe beneficiarius ſeipſum tanquam pauperem præfert aliis pauperibus propter poteſtatem ſibi à iure conceſſam ſecundum Thom. & omnes erogandi reliqua ſuorum redituum pauperibus quos ipſe elegerit. Per quæ applicata formaliter ad præfatam inductionem, conceſſa maiore & minore; negamus conſequentiam. Ex eo enim quòd nemo liberatur ſoluendo vni, quod debet alteri, quòd continet maior; & ex eo quòd beneficiarius poteſt ſoluere ſua debita, & cõtracta intuitu perſonæ ſuæ de reditibus eccleſiaſticis ſi non

habet

habet aliud vnde ſoluat, quod continet minor; non infertur quòd reditus illi non debentur pauperibus, quod eſt conſequens. cum ſoluendo illos creditoribus beneficiarij pauperis non habentis vnde illa ſoluat, cenſentur dari pauperibus: quia dantur pro clerico paupere, qui habet facultatem eligendi pauperem cui eos diſtribuat; & eligit in primis ſeipſum, quem debet eligere ſecundum charitatem ordinatam. iuxta c. Si non licet. 23.q.5. & l. Præſes. C. de ſeruit. & aqua.

SVMMARIVM.

Intellectus nouus, & aptus c. Quod quibuſdam, de fideiuſ. num. 1.

XLVII. Moneo, non obſtare cap. Quod quibuſdam, de fideiuſ. quia longe verior eſt intellectus, qui ad id colligitur ex ſolutione proxime data ad præfatum. c. Peruenit, eod. tit. quàm ſit ille quē præfatus N. illi tribuit, videlicet, quòd 1
Abbas, & Conuentus debent ſoluere pecuniam per ſe, vel ſuum religioſum, vel alium, mutuo acceptam de reditibus ſui monaſterij, etiam ſi non probetur in vtilitatem eius conuerſa; tanquàm pauperes quidam, qui proximiores ſunt ſibi, quàm aliis; qui non habent alia quàm reditus monaſterij, vnde illam ſoluant; & poſſunt cogi ad hoc à iudice, quia iuſte id facere poſſunt: quādoquidem iuſte poſſunt ſibi pro ſuorum debitorum ſolutione tanquàm pauperibus accipere, id quod poſſent in ſolutionem debitorum aliorum pauperum, ne ob ea vexarentur, erogare.

SVMMARIVM.

Intellectus extrauag. ſuſcepit, tit. Ne ſede vacan. inter communes, & tit. de elect. inter, Io. XXII. nu. 1.

Conſuetudo vt beneficiario poſt mortem cedant fructus primi vel ſecundi anni, non infert poſſe illum de illis pro libito diſponere. nu. 2.

Fructus beneficiario poſt mortem cedentes in quæ impendendi. nu. 2.

XLVIII. Moneo, nil etiam obſtare extrauag. ſuſcepit; Ne ſed. vac. quia late in noſtro libello illi reſponſum fuit q.3. nu. 12. licet id præfatus N. diſſimulet, 1
& forte quod defuerūt ei copiæ ad impugnandam noſtram reſponſionem, quæ continet, primo extrauag. illam eſſe Io. XXII. quæ eſt in tit. de elect. inter extrauagantes eius, & in tit. Ne ſed. va. inter extrauagantes communes; & in eo ſolo contra nos & communem induci poſſe, quod approbat conſuetudinem, vt beneficiarius percipiat poſt mortem reditus beneficij primi, aut ſecundi anni, Secundo, quòd ex eo non infertur, eam probare; quòd liceat ex conſuetudine 2
beneficiariis pro libito teſtari, vel impendere fructus primi aut ſecundi anni, poſt mortem: quia hoc longe diuerſum eſt; & à diuerſis non fit illatio. l. Papinianus exuli. ff. de minor. Imo vir doctiſſimus Zenzelinus à nemine alio citatus, ſingulariter ibidem in gloſ. eiuſdem extrauagantis, quam habet inter extrauagantes Io. XXII. tit. de elect. in verb. defuncto, ait; fructus iſtos conuerten-

dos eſſe in vtilitatem animæ defuncti;vel, vt idem Zenzelinus in alia gloſ. poſita in verb. Eccleſiæ, ſentit in ſolutionem nominum, vel debitorum defuncti: quod ſummam habet rationem, perpenſa mente illorum, qui induxerunt præfatam conſuetudinem id permittentem, quæ fuit; ne bona deeſſent ſumptibus funeris,& debitorum ſolutioni. Quin & in alia gloſ.ſuper verb.Perſonis, addidit idem Zenzel.non valere conſuetudinem deferentem prædictos fructus perſonis laicis diuitibus. Tertio,quòd prædictis non refragatur, quod Io.And.frequentius receptus,in c.Nemo plus iuris de reg.iur.lib.6.ait, approbari per illam extrauagantem ſuam opinionem, qua tradiderat valere cóſuetudinem permittentem beneficiario teſtari de fructibus primi, aut ſecundi anni poſt mortem ſuam perceptis:nam illius contextus haudquaquàm id probat, vt diximus: & ſi probaret,eſſet intelligendus de conſuetudine teſtandi in pios vſus, & non profanos, vt aperte colligitur ex tribus gloſſis Zenzelini proxime citatis. Neque etiam ipſe Io.Andr. contrarium expreſſit, & rationes in præfato libello vbi ſupra citatæ,repetitæque mon. XXXIX.& præcedenti,& tangendæ infrà,mon. L.in hanc concordiam nos neceſſario adducunt argu. c.Cum expediat,de elect. lib.6.& l.1. C.de inoffi.dot. Quarto, quòd ex his ſequitur: hæredes beneficiarij defuncti non poſſe præfatos fructus percipere,niſi tanquam pauperes:aut quia debita defuncti ex aliis ſuis ipſorum hæredum bonis ſoluiſſent, vel in locum aliorum bonorum,quę defunctus ex ſuis bonis patrimonialibus,vel quaſi prius in pauperes, aut in pios vſus impendiſſet.iuxta ea quæ dicemus infrà ead.quæſt. monito LXXVII. & in q.3. monito vltimo, quæ eſt noua, & valde vtilis declaratio prædictorum, & aliorum quæ Doctores leuiter attingentes dixerunt.

SVMMARIVM.

*Stipendium militi datur liberum ab onere largiendi ſuperflua pauperibus: non autem Epiſcopo, vel beneficiario pars deputata ei per diuiſionem. num.*1.

XLIX. Moneo,nil etiam obſtare illud argumentum quo præfatus N.vtitur
1 à ſimili, videlicet: Miles ſtipendium quod ei datur, facit ſuum; & mercenarius mercedem quæ ei datur,facit ſuam: ergo Epiſcopus,& beneficiarius reditus ſibi per prædictas diuiſiones aſſignatos, faciunt ſuos. Soluitur enim negando conſequentiam, & ſimilitudinem: quia militi, & mercenario ſoluitur ſtipendium liberum ab omni onere: Epiſcopo autem,& beneficiario per præfatas diuiſiones aſſignantur reditus illi oneri ſubiecti, cui erant ante diuiſionem, per ſupradicta mon. XXVII. & in libello præfato q.3. Eodem modo ſoluitur illud debiliſſimum argumentum, quod N. format, nempe: Beneficiarius facit ſuos fructus beneficij exigui,ergo & beneficij pinguis,quandoquidem manifeſta eſt ratio diuerſitatis: nam habenti exiguum beneficium,nihil ſibi honeſte ſuſtentato ſupereſt;habenti autem pingue,ſupereſſe poteſt,& ſi ob circunſtantias perſonæ non ſupereſſet: idem eſſet de habente pingue, & exiguum: per quod apparet, non facere quod aiunt, ad rhombum, ea quæ ſubdit, quòd maius & minus non faciunt differre ſpecie, neque in prædicamento ſubſtantiæ verificari magis & minus, &c.

SVMMARIVM.

Conſuetudo vt beneficiarij diſponant in vita & morte de reditibus eccleſiaſticis pro libito, nullibi gentium eſſe videtur, & ſi eſſet, non valeret: nec hoc debet videri durum. num. 1. & ſeq.

Conſuetudo vt legi deroget, debet eſſe maioris partis. num. 2.

Academia Caturcenſis à Io. XXII. erecta. num. 3.

Conſuetudinem libere teſtandi de reditibus beneficiorum, non eſſe clericis in Italia, conſtat ex litteris multorum Rom. Pontif. recentiorum. nu. 4.

Author Commentarium de ſpoliis clericorum, vnà cum hac Apologia componit, in c. Non liceat Papæ. 12. q. 2. num. 4.

L. Moneo, non item obſtare, quod præfatus N. ait; quòd ex opinione recepta ſequeretur quiddam abſurdum, videlicet; quòd conſuetudo contraria, quam ille ait vbique terrarum eſſe, non excuſaret beneficiarios ea vtentes. Tum, quia id nullatenus eſt abſurdum, licet aliquibus videretur durum, ferendum tamen, vt ait Pelagius vbi ſupra lib. 2. cap. 29. col. fin. aſſimilando id ſermoni Chriſti de ſuæ carnis eſu. Io. 6. qui durus quidem fuit Iudæis, cum eſſet verus. Durum, inquam, videbitur duris corde, & parum in pauperes miſericordibus: non autem volentibus imitari veſtigia miſericordiæ D.N. Ieſu Chriſti, Apoſtolorum eius, & aliorum omnium, quos hactenus legimus in ſanctorum catalogum relatos: neque his, qui quæ ſurſum ſunt ſapiunt, & non quæ ſuper terram, ad Coloſſ. 3. neque his quæ Chriſti, & non quæ ſua ſunt, quærunt, ad Philippen. 2. Tum, quia, licet id præfatus N. diſſimulet, huic obſtaculo reſpondimus in prædicto lib. q. 3. num. 7. negando, quod etiam nunc pernegamus; eſſe vbique terrarum, vt ipſe ait, conſuetudinem teſtandi, & donandi pro libito de reditibus eccleſiaſticis. 1
Quoniam primo neque Epiſcopi, neque Abbates, neque alij beneficiarij religioſi, neque item viri litterati, Deum (vt par eſt) timentes, pauperesque diligentes, qui ſaniorem beneficiariorum partem conſtituunt, vſquàm teſtantur, ſine ſpeciali Papæ licentia, niſi ad ſummum in opera pia. Deinde quòd pauci ex his qui in profanos vſus teſtantur, id faciunt de reliquis, & ſuperfluis ſuorum redituum eccleſiaſticorum: quia collatione aliorum pauci ſunt, qui habent beneficia, quæ pluſquàm ad honeſtam eorum ſuſtentationem ſufficiant. Tertio, quòd multi obtinentium pinguiora beneficia, decedunt oneratiores debitis, quàm ſuperfluis abundantes. Quarto, quòd etiam paucis eorum qui frugalioris vitæ ſunt, beneficia pinguiora habentibus, ſuperfluunt multa de ſuis eccleſiaſticis reditibus, deductis ex illis ſuo victu, & neceſſariis; ſiue omnia illa impendant, ſiue parcius viuendo aliquam partem ſibi reliquent. Deductis denique, quæ ipſi ſua induſtria, ſuis muneribus, & functionibus, xeniis, & donis magnatum, cognatorum, donatorum, & aliorum amicorum quæſierunt. Deductis tertio ſubuentionibus, quibus toto tempore quo beneficiarij fuerunt, ſubuenerunt mendicantibus, religioſis, vel aliis cognatis, familiaribus, & amicis egentibus, intuitu egeſtatis. Deductis etiam quarto iis, quæ decedentes teſtamento relinquunt, ſumptibus funeris, famulis benemeritis, atque aliis piis operibus. Dedu-

ctis quinto mercedibus, quas forte meruerunt per officia eccleſiæ vniuerſali, aut particulari impenſa, vltra ea quæ intuitu beneficiorum debebant; iuxta ſententiam Io. Maioris, in prædicto libello q. 1. à nobis relatam, & infra mon. LXXV. repetitam. Quæ omnia, iuſte deduci poſſe, in præfato libello q. 1. à nu. 48. vſque in finem quæſtionis probamus, &. infra repetemus, à mon. LXXV. vſque in finem; & reducetur in ſummam infra q. 3. mon. vlt. Itaque pauci profecto ſunt, qui attentis his, teſtantur de reliquis beneficiorum ſuorum in vſus profanos; ſed ſolum de patrimonialibus, vel quaſi patrimonialibus; & de his quæ frugalitate, parſimonia, induſtria, labore, negotiatione, ac officiis, ſiue, vt ita dicam, ſeruitiis parta poſſident. Quare, auſim affirmare, ne dum omnes beneficiarios, ſed neque illorum maiorem partem, ſed neque eorum viceſimam, neque etiam quadrageſimam contra ſententiam communem teſtari, vel dona-
2 re conſueuiſſe: & cum ad legem abrogandam oporteat maiorem ſubditorum partem contra eam facere, ſecundum Panor. receptum in ca. fin. num. 18. de conſuet. apparet liquido, non eſſe inductam vllam conſuetudinem, qua beneficiarij ad libitum teſtentur, aut donent, niſi vt plurimum in opera pia, etiam ſi conſuetudo præfatæ legi derogare poſſet; quod tamen facere non poſſe, infra q. 3. mon. III. probabitur. Et quicquid prædictus N. dimidio ætatis me iunior, facile de huiuſmodi conſuetudine pronũciet, ego iam agens annũ LXXVIII. gratias Deo, coram quo hæc ſcribo; licet ab infantia ſtudiis litterarum dicatus, quaſi eas fugientes ſequens, peregrinatus fuerim, primum, per Celtiberiam, ſiue Nauarram, deinde, per Caſtellam nouam: tertio, per Galliam: quarto, per Caſtellam veterem: quinto, per Luſitaniam: ſexto, per vtramque Caſtellam, & Nauarram: & denique per Galliam, & Italiam, in cuius Roma, omnibus nominibus, noſtra ſententia, ſumma; in qua plura dicens, iam tertium annum continuum ago. Et quamuis à quinquaginta annis, aut amplius de iure conſulor, non memini vſquàm videre conſuetudinem beneficiariorum vtendi tam in morte quàm in vita reditibus eccleſiaſticis perinde ac patrimonialibus. Imo audiui Cathurci, dum in eius Academia erecta à Io. XXII. ibi (vt aiunt) orto, ſacros
3 canones prælegerem, rectores eccleſiarum, qui vellent ne teſtamenta eorum à fiſco Epiſcopi in ius vocarentur, ſolere quotannis certam quantitatem in opera pia ipſi ſoluere, quod aiebant præfati Io. XXII. priuilegio niti. Et in omnibus prædictis prouinciis, vidi plurimos ſecundum communem ſentientes, & operantes, imo & conſulentes, quantum, & qua via poſſent donare in vita vel relinquere in morte aliqua aliquibus cognatis de reditibus beneficiorum etiam tenuiorum, eo quòd ignorabant dictum Innocentij communiter receptum in cap. Epiſcopus, de præb. de quo in præf. libello q. 1. diximus, & ſupra mon. XXX. repetiimus: per quod magnopere temperatur communis ſententia, ſcilicet, poſſe beneficiarium ſeruare ſuum patrimonium, & reditus eius quibus volet donare, vel relinquere, alendo ſe decenter ex ſui beneficij fructibus: quo intellecto conſolabantur. Vidi etiam plurimos longe largiores in eleemoſynas de reditibus eccleſiaſticis quàm de patrimonialibus, dicentes, ij ſunt omnino noſtri, illi vero non item. Quamobrem non ſolum putamus falſum, vbique terrarum, vt ait præfatus N. eſſe conſuetudinem hanc pernicioſam diſponendi de reditibus eccleſiaſticis in vita & in morte, perinde ac de patrimonia-

libus,

libus,ſed credimus nullibi gentium eſſe talem; quamuis fieri poſſit vt vnus, aut alter parum ſui officij memor, id faciat. Et quamuis ſint quidam ditiores ægre audientes ſententiam receptam,eo quòd eiuſmodi bona per donationem inter viuos,vel vltimam voluntatem,iam quæſierunt, vel ardenter ſperant acquirere, & ita eorum conſcientias pungit. Quinetiam non parum miror, quòd N. tamdiu verſatus in Rotæ prætorio, talem conſuetudinem eſſe vbique teſtetur, poſteaquàm legi librum quendam de ſpoliis clericorum, in quo eius Author, vir pius,& in audiendis cauſis ſuper beneficiariorum teſtamentis egregie verſatus,tam Romæ,quàm in regno Neapolitano,aſſerit non eſſe talem conſuetudinem in his partibus:imo quòd in tota Italia ius commune ſeruetur, colligitur ex litteris Pauli III. Iulij III. Pauli IIII. Pij IIII. & Pij V. qui nunc 4
regnat,pientiſſimi, quas præfatus author præfati libri edidit, & quarum partes huc pertinentes nos tranſcribimus in Commentario quem in c.Non liceat Papæ,cum hac Apologia,tanquàm rem ad eam pertinentem componimus. Ratio autem quare conſuetudine inductum ſit, ne beneficiariorum teſtamenta in ius vocentur in Hiſpania,explicatur infra q.3.mon. IIII. ſub finem.

SVMMARIVM.

Eccleſia non fouet peccata, eo ſolo quòd ex cauſa relinquit ea impunita. numero 1. & 3.

Permiſſio duplex impunitatis,& approbationis. num.1.

Conſuetudo beneficiariorum diſponendi ad libitum de reditibus, non eſt nota Papæ,imo contrariam eſſe in Italia,ipſi Pontifices teſtantur.nu.2.

LI. Moneo,non etiam obſtare illud argumen. præfati N. ſcilicet; Ex nullo vero ſequitur falſum,ſecundum omnes;at ex ſententia recepta,& noſtra ſequi- 1
tur quiddam non ſolum falſum, ſed impoſſibile,videlicet; quòd Eccleſia fouet peccatum, & habet maculam, & rugam, contra extrauag. Vnam ſanctam, de maio.& obed.eo quòd Eccleſia videtur fouere vtentes conſuetudine contraria receptæ ſententiæ; cum vt ipſe ait,ſciens & prudens non puniat eos. ergo illa non eſt vera:tollitur enim facile, reſpondendo, quòd Eccleſia in hoc nullum fouet peccatum. Tum,quia nullatenus approbat illos qui opinione contraria communi vtuntur:imo ipſa repræſentata per concil.Trident. nuperrime tacite vetuit ne quis tali conſuetudine vteretur, vt videre eſt, in ſeſſ.25.c.1. de reform. cuius verba retulimus ſupra monito XXIIII. & XXVII. Tum, quia vt in monito proxime præcedente probauimus,nullibi eſt talis conſuetudo; & quod non eſt, non ſcitur:quia non entis non ſunt qualitates.l.ſi ſeruum, §. 1. ff.de act. empt.Tum,quia etiam ſi eſſet, non tamen eſſet nota Papæ: quod deciſio prima de ſolut.in antiq. & 41.de probati. in eiſdem, ſatis ſignificant, dum habent; beneficiarij mortui ab inteſtato bona intuitu eccleſiæ quæſita, ad eccleſiam, & non ad hæredes pertinere,& alia.Per quæ apparet ignotam eis fuiſſe conſuetudinem præfatam.Tum,quia imo conſtat per conſtitutiones citatas in monito 2
proximo num.4.conſtare Papæ de contraria conſuetudine Italiæ. Tum,quia vt

in præd.lib.q.3.num.16.dixi,& mox in ſeq.mon. latius probabo;falſum eſt Pa-
3 pam, vel alium monarcham fouere omne quod ſcit illicite fieri: & non punit; quia,vt Innoc. III. ait,in ca.Cum iam dudum,de præb.Multa tolerantur,quæ ſi in iudicium deducerentur, iuſtitia id exigente, non tolerarentur: quæ eſt reſponſio in noſtris terminis Caietani in ſec.2. q.185. & quidem ſatis firma; licet dicat N. ſibi eam non placere, nulla cur non placeat adducta ratione: cui diſplicet etiam ratio, quam nos adducimus, ſcilicet, quòd poteſt permittere illa non approbando, ſed ſolum non puniendo ad alia damna euiranda, & alios fines bonos,iuxta gloſſ. celebrem ab omnibus receptam in ca. Omnis.3. diſtinct. & in ca.Meretrices 32.quæſt.4.per quas Io.And.in Mercur.ca. Peccatum de reg. iur.lib.6.receptus vbique, has duas permiſſionis ſpecies expreſſit. Qua etiam ratione eccleſia multa obſcœna in Dominica Quinquageſimæ, & feria tertia inſequente,fieri impune permittit.ca. Denique 4. diſtinct.multamque in proſtibulis, ſeu lupanaribus fornicationem relinquit impunitam: ſed non ideo iſthæc approbare cenſetur d.c.Meretrices,nec poſſet contra iuris diuini prohibitionem ca. Sunt quidam. 25.q. 1. Ea vero ratione diſplicet ei noſtra ſolutio, quod eam conſequeretur totum eccleſiæ ſtatum damnatum iri; quod tamen non conſequi palam conſtat ex prædictis in mon.præcedente.

SVMMARIVM.

*Papa non ſolum laicorum, ſed etiam clericorum peccata frequenter relinquit impunita.num.*1.

LII. Moneo, pro proxime dictorum confirmatione, falſam eſſe differen-
tiam illam,quam præfatus N. noue contra omnium mentem ponit inter cle-
1 ricos & laicos,videlicet;quòd nuſquam in iure reperitur,quòd Papa diſſimulet punire crimina clericorum, licet diſſimulet quandoque punire crimina laicorum; id quod ait ſe conſtantiſſime aſſerere. Quæ doctrina, noua profecto eſt,& falſa. Tum, quia nemo quem legere meminerim,hanc differentiam aſſeruit.Tum,quia deſtruitur per præfatum cap.Cum iamdudum, quod de peccatis clericorum quæ ex pluralitate beneficiorum fluunt,agit. Tum,quia diſſimulat, &, non punit peccata multorum clericorum, qui non ſolum alibi, ſed etiam Romæ aliquot diebus laruati incedunt. Tum,quia etiam diſſimulat illa, quæ in conuiuiis vbique gentium,contra c.Quando,& c.Conuiuia. 44.diſt. à clero admittuntur,bibendo pluries quàm bis,vel ter in prandio.Tū, quia etiam diſſimulat illa quæ clerici, & etiam religioſi per tres ſententias, quæ in rem iudicatam trāſierunt,occulunt.c.Quod ad conſultationem, de re iud. & etiam illa quæ per regulam de triennali poſſeſſore defenduntur,& etiam illa quæ petētes reſtitutionē beneficiorū quibus ſpoliati,etiam ob titulos non canonicos per rigorē c. In litteris,de reſt.ſpol.patrātur,& multa id genus alia, quæ lōgum eſſet referre.

SVMMARIVM.

Conſuetudinem diſponendi ad libitum de reditibus beneficiorum,nec eſſe,nec induci poſſe. num. 1.

LIII. Mo

LIII. Moneo, nil etiam obſtare quod N. ait, quòd conſuetudo prædicta, vt beneficiarij tam libere diſponant de reditibus eccleſiaſticis, quàm de patrimonialibus, non eſt praua: & recte induci potuit, vel poteſt. arg. cap. fin. de conſuet. & l. 2. C. Quæ ſit longa conſuetudo. Tum, quia nullibi, vt ſuprà mon. L. dixi, talis conſuetudo inuenitur. Tum quia, vt Reuerendiſſ. Caiet. dixit, vbi ſupra Sec. 2. q. 185. ar. 5. non eſſet conſuetudo, ſed corruptela, & ita nulla. c. Quæ contra, & c. Mala conſuetudo, diſt. 8. Tum, quia grauiſſime prædictus Petrus Sotus relatus in monito XXXVIII. determinauit communem ſententiam iuris eſſe diuini; ac eius contrariam eſſe grauiſſimum errorem contra iuſtitiam, & mores: non obſcure ſignificans, eſſe etiam contra ſcripturam, & ita ſapere hæreſim veram. Cuius dictũ roboratur per quatuor leges diuinas naturales in mon. XXXIX. ſupraſcriptas, & per poſita in mon. L. 1

SVMMARIVM.

Falſa octo ex vndecimo argumento Aduerſarij colliguntur. nu. 1.
Falſum eſt, communem ſententiam conſequi, reditus eccleſiaſticos, & bona vnde illi redeunt, nullatenus poſſe tribui laicis. nu. 2.
Bona eccleſiaſtica iuſta de cauſa poſſunt, concedi laicis. nu. 3.

LIIII. Moneo, nihil etiam obſtare vndecimum argumentum præfati N.
poſitum ab eo in 4. par. cap. 1. quia continet; Primum, quòd noſtra, quæ ſenten- 1
tia communis eſt, habet, quòd reditus eccleſiaſtici non poſſunt dari aliis quàm perſonis eccleſiaſticis. Secundum, quòd Commendatores ordinum militarium S. Iacobi Calatrauæ & Alcantaræ in Hiſpania non ſunt eccleſiaſticæ perſonæ. Tertium, quòd non ſunt vere religioſi. Quartum, quòd bigamia, & irregularitas repugnant ſtatui eccleſiaſticarum perſonarum. Quintum, quòd ex ſententia communi & recepta, inferretur quoddam abſurdum maximum, videlicet; quòd bona eccleſiaſtica præfatis militaribus ordinibus iniuſte, & illicite eſſent applicata. Sextum, quòd ex eadem opinione Archid. & communi inferretur eccleſiam erraſſe, concedendo illa bona prædictis ordinibus. Septimum, quòd præfat. ordines, & milites iniuſte poſſident bona eis ab Eccleſia cõceſſa. Octauum, quòd prædicti præfatorum ordinum milites, iuſte poſſunt ſuos reditus eccleſiaſticos vſibus profanis impendere. Quæ omnia, ita eſſe falſa, & parum pia, ſicut ſunt
noua, monſtrabo in hoc mon. & ſeptem ſeq. Falſum eſt enim primum, ſcilicet, 2
quod ſentẽtia quæ recepta eſt, habeat, non poſſe reditus eccleſiaſticos dari aliis perſonis quàm eccleſiaſticis. Tum, quia nuſquam non docet poſſe, debereque ſuperflua illorum dari pauperibus omnibus tam laicis quàm clericis, tam fœminis quàm maribus, tam infantibus & pueris quàm adultis & ſenibus. Tum, quia nuſquàm ſentẽtia communis negat iuſta de cauſa poſſe per Sedem Apoſt.
cõcedi perſonis laicis bona eccleſiaſtica tit. feudi, vel emphyteuſis, vel precarij, 3
vel locationis, imo & venditionis, vt probatur in c. 1. de feud. & in c. 1. de precario, in c. Veſtra, de locat. in c. Quærelam, ne præl. vi. ſu. & in c. Sine exceptione. 12. q. 2. & in ſumma eius, & in c. Nulli, de reb. eccl. non al. latiſſime probatur.

SVMMARIVM.

*Commendatores S.Iacobi de Spata Calatrauæ,& Alcantaræ,ac ſimiles,ſunt eccleſiaſticæ perſonæ. nu.*1.

*Perſona omnis eſt eccleſiaſtica, vel laica.nu.*1.

*Regularis omnis eſt perſona eccleſiaſtica, & gaudet priuilegio canonis, &c. num.*20.

LV. Moneo,nil obſtare prædictum arg. vndecimum præfati N. quia, vt in
1 proximo mon.diximus,præſupponit ſecundum falſum, videlicet: quòd præfati milites ordinis S.Iacobi Alcantaræ,& Calatrauæ,non ſunt eccleſiaſticæ perſonæ,quod nullus catholicus quem legere meminerim,tenet.Nam & ſi Dom.Sotus, quem ipſe videtur in hoc arg.imitatus, in lib.7.q.5.art.3.de iuſt.& iure,auſus fuit dicere, eos non eſſe vere religioſos: non tamen negabit, eos eſſe perſonas eccleſiaſticas: neque cum colore aliquo negare poterat. Primo quidem, quia omnis perſona eſt eccleſiaſtica,vel laica,c. Duo ſunt genera hominum.12.q.1.& præfati Commendatores non ſunt laici. ergo ſunt eccleſiaſtici. Deinde, quòd omnis perſona gaudens priuilegio canonis,Si quis ſuadente.17.q.4.quo excom-
2 municantur iniicientes manus violentas in perſonas eccleſiaſticas, eſt perſona eccleſiaſtica.At prædicti Commendatores gaudent illo priuilegio,vt quotidianus vſus habet.ergo ſunt eccleſiaſticæ perſonæ.Tertio,quòd omnis perſona regularis, ſiue ſit clericus, ſiue ſit monachus ad chorum profeſſus, ſiue conuerſus, ſeu deuotus,& perpetuo mancipatus alicui monaſterio,eſt eccleſiaſtica perſona gaudens præf.priuilegio,per d.c.Si quis ſuadente,& c.Non dubium,de ſent.excom.etiam ſi ſit mulier,c.de monialibus, eod.tit.Imo etiam ſi nõdum ſit profeſſus,ſed tantum nouitius.c.Religioſus, eod.tit.lib.6.At omnes præfati Commendatores ſunt,vel profeſſi ad officia diuina dicenda, vel faciẽda in choro,aut deuoti,addicti, & mancipati ſuis ordinibus, & monaſteriis ad munera, & alia officia ſui ordinis exercenda; & palam geſtãt regularem habitum, & faciunt profeſſionem, poſteaquàm prius egerint nouitios. ergo ſunt eccleſiaſticæ perſonæ. Quarto, quòd omnis qui eſt capax beneficij eccleſiaſtici, eſt perſona eccleſiaſtica. Tum, quia laici ſunt incapaces ad eccleſiaſtica beneficia, tam ad ſuſcipiendum, quàm ad conferendum cap.Ex litteris,de tranſact.cap.Cum adeo,de reſcrip.& cap.2.de inſtit.cum eis annotatis:neque poſſunt fieri capaces,niſi priuilegio S.Sed.Apoſt.iuxta gloſ.c.Imperium.10.diſtinct.& in ſumma,16.q.7.Tum quia beneficium eccleſiaſticum definitur eſſe ius percipiendi reditus eccleſiaſticos, conferibile tantum à perſona eccleſiaſtica perſonæ eccleſiaſticæ, vt colligitur ex Calderino,in cap. Poſtulaſti,de reſcrip. & ex Anchar.in cap. Beneficium,de reg.iur.lib.6. & aliis citatis à Fely.in d.c.Poſtulaſti, & à Ioan. Selua, in tract.de beneficio,1.par.q.1.quod late poſt eos probauimus in rubr. de præben. At præfati Commend.ſunt capaces beneficiorum eccleſiaſticorum,quæ vocant commendas, quas conferunt ſolæ èccleſiaſticæ perſonæ, puta Papa, vel alij Prælati, & adminiſtratores eorum ordinum, priuilegio S.Sed. Apoſt. ad id deputati neq; poſſunt conferri laicis.ergo ipſi ſunt eccleſiaſticæ perſonæ. Poſtre-

mo, quòd omnis perſona deputata, & donata perpetuo alicui Eccleſiæ, ſiue ſæculari, ſiue regulari, ſaltem ſi defert habitum aliqua ex parte religioſum, licet non emittat tria ſubſtantialia vota, cenſetur eccleſiaſtica perſona, & gaudet priuilegio eccleſiaſtico canonis, & fori, vt colligitur ex Hoſtien. Ioan. Andr. Anton. Panorm. in cap. Vt priuilegia, de priuileg. Quæ communis ſententia eſt, quam tenet etiam D. Anton. in part. 3. titu. 11. cap. 2. Sylueſter, verb. Eccleſia, 1. quæſt. 5. & verb. Excommunicatio. 6. quæſt. 5. & verb. Immunitas. quæſt. 4. & alij alibi. At Commendatores præfati, ſunt perſonæ perpetuo deputatæ, & donatæ ordinibus ſuis, & monaſteriis ſuis regularibus, vt mox dicetur latius: ergo ſunt perſonæ eccleſiaſticæ, & gaudent priuilegio canonis, & fori.

SVMMARIVM.

Commendatores ordinum militarium, ſancti Iacobi Calatrauæ, Alcantaræ, & ſimiles eſſe vere religioſos late probatur, numero primo & ſequenti.

Religioſus verus eſt quicunque tria ſubſtantialia vota in religione approbata emittit, regularis item omnis. nu. 2.

Beneficia regularia ſolis regularibus conferenda. nu. 2.

Commendatores prædicti quotannis ſe expropriant. nu. 3.

Religioſus ordo non deſinit eſſe talis, propter ſolam facultatis contrahendi matrimonium conceſſionem: neque propter tranſgreſſiones eius profeſſorum. num. 4.

Papa per Papatum ab obedientiæ voto ſoluitur, ſed non deſinit eſſe religioſus. num. 5.

Religioſus verus non eſt, qui non emittit tria ſubſtantialia vota, licet aliquem viuendi modum ad religionem pertinentem voueat, numero ſexto.

Papa ſuper voto caſtitatis ſolemni diſpenſare poteſt. nu. 7.

Religiones ob religioſorum vitia non eſſe damnandas. nu. 8.

Votum caſtitatis tam facile poteſt ſeruari, ac præceptum ſextum Decalogi extra matrimonium. nu. 9.

LVI. Moneo, nil obſtare prædictum argu. N. alia etiam ratione: quia præſupponit tertium falſum, vt mon. LIIII. diximus, ſcilicet, Commendatores præfatos non eſſe religioſos. Primum, quòd licet eis ducere vxores. Deinde, quòd Thom. Sec. 2. qu. 186. ait, quòd illi modi viuendi, ſecundum quos homines matrimonio vtuntur, non ſunt ſimpliciter & abſolute loquendo religioſi: ſed ſecundum quid, inquantum participant quædam quæ ad ſtatum religionis pertinent: cui addo gloſſ. ſingularem in Clem. Ex eo, de ſent. excommunica- 1

tionis,quatenus habet;fratres ordinis tertij ſancti Fráciſci,qui ſunt, vel poſſunt eſſe coniugati,non eſſe religioſos; licet quendam viuendi modum ad religionis ſtatum pertinentem habeant. Maxime autem videtur motus authoritate Dom. Soti,licet eum non citet in lib.7. de iuſtit.& iure q.5.art.3. qui noue fuit auſus dicere hoc;ſed vt antea contra illum ſcripſi in rubr.de ſtat.monach.ita nunc contra vtrumque affirmo, præfatos Commendatores prædictorum ordinum militarium S. Iacobi Alcantaræ, & Calatrauæ, qui per Sed. Apoſt. approbati ſunt,
2 eſſe vere religioſos. Primo quidem, quòd omnis qui emittit tria ſubſtantialia vota in religione approbata per S.Sedem Apoſt.eſt vere regularis,&religioſus: & Commendatores prædicti in religionibus ſuis,quæ per S.Sedem Apoſt. ſunt approbatæ,vouent illa tria ſubſtátialia vota.ergo ſunt vere religioſi. Secundo, quòd omnes perſonę vere regulares ſunt proprie religioſi,vt concludit Panor. in hoc receptus,in rubr.de regul.& in cap.Eccleſia ſanctæ Mariæ, de conſtit. At præfati Commendatores ſunt vere regulares,quippe qui profitentur regulas B. Auguſt.vel B.Benedicti,vel Bernardi,ſeu Ciſtertienſem. ergo ſunt proprie religioſi. Tertio,quòd beneficia regularia non poſſunt conferri niſi vere regularibus,& proprie religioſis.c.Cum ſingulã.§.Prohibemus,de præb.lib.6. & Clem. 1.de ſupple.neg.præla.Quibus conſonat concil.Trident.ſeſſ.14.de regul. cap.10. At Commendatoribus præfatis paſſim conferuntur beneficia regularia, videlicet,Prioratus, Commendæ maiores, Clauariæ,Theſaurariæ, & aliæ commendæ minores.ergo ſunt proprie regulares,& religioſi. Quarto,quòd ratio quare Magiſtri prædictorum ordinum, nunquàm conferunt, neque conferre poſſunt prædicta beneficia regularia vllis laicis, donec poſt ſuſceptum habitum prædictorum ordinum fecerint profeſſionem in manibus prælatorum ad id deputatorum,eſt; quia per prædictam habitus ſuſceptionem, & regulæ profeſſionem, deſinunt eſſe laici,& ſæculares,& incipiunt eſſe regulares,& religioſi.ergo poſt
3 profeſſionem prædictam,ſunt vere religioſi. Quinto,quòd obſeruantia præfatorum Commendatorum, vt ipſemet Sotus fatetur, habet; vt quilibet illorum quotannis ſe expropriet,id eſt,faciat,& tradat ordinis magiſtro, vel alij prælato in id deputato,inuentarium, ſeu memoriale omnium bonorum quæ tenet,in ſignum recognitionis paupertatis ſolemniter promiſſæ: per quod ſignificat ſe nihil pro proprio habere: & quod poſſidet,ſiue tenet, nomine ordinis, & non
4 proprio tenere, ac poſſidere. Quod profecto ſuperfluum, & nulla ratione faciendum eſſet,ſi ſolemni paupertatis voto non obligarentur.At nullum votum dicitur ſolẽne, niſi vera veræ religionis profeſſione,vel ſacri ordinis ſuſceptione muniatur. ergo prædicti Commẽdatores vere verã religionẽ profitentur. Sexto,quòd omnes Cõmendatores prędictorum ordinum,eodem omnino modo ſuas regulas profitentur:neque eſt vlla differentia inter profeſſionem quam aliqui profitentur ad ſeruiẽdum in choro vel alia diuina officia facienda: & inter profeſſionem quam faciunt alij,qui profitentur ad faciendum militaria, vel alia miniſteria,quæ etiã laicis congruunt.At nemo negare poteſt eos Commendatores, qui ad diuina officia facienda ſuſcipiuntur, & profitentur eſſe, vere ac proprie religioſos, vt & ipſe Sotus confitetur. ergo nemo negare poteſt etiam alios qui eundẽ habitum accipiũt, & eandem profeſſionem faciunt,eſſe vere ac proprie religioſos.Septimo,quòd in præfatis ordinibus non ſolum inueniuntur

viri, quos omnes Commendatores appellant; ſed etiam feminæ, quas Cōmen-
datrices dicunt. Et omnes tam viri, quàm mulieres, eodem modo profitentur; &
nemo negat præfatas Commendatrices, ſimul in ſuis monaſteriis conuiuentes,
eſſe proprie religioſas. ergo propoſitum. Octauo, quòd ipſemet Sotus fatetur, 2
Commendatores cruciferos ordinis S. Ioannis hoſpitalis Hieroſolymitani eſſe
veros religioſos; & tamen illi, & Commendatores S. Iacobi, eandem regulam
S. Auguſtini profitentur; licet iſti ex Apoſtolico priuilegio vxores habere poſ-
ſint: quod non efficit ne ſint religioſi, vt mox dicam. Nono, quòd ij ordines ve-
ræ religiones erant antequàm facultas contrahendi matrimonium eis conce- 3
deretur. At per illam conceſſionem non deſierunt eſſe tales: quia intētio Papæ
illam concedentis, non fuit talis: & actus agentium non operātur vltra inten-
tionem eorum. l. Non omnis. ff. de reb. cred. & c. fin. de præb. Decimo, quòd ipſe-
met Sotus ait, præfatos ordines eſſe veras religiones, ſi ſecundum primæuam
inſtitutionem ſeruarētur. At nulla regula deſinit eſſe vere religioſa, ex eo quòd
cum eam profeſſis quò ad aliqua diſpenſetur, vt palam eſt. Non obſtant illa,
quibus N. & Sotus mouentur. Non primum, videlicet; quòd prædicti Commen-
datores poſſunt ducere vxores. Tum, quia id ſolū poſſunt ex diſpenſatione Sed.
Apoſt. non autem ex tenore regulæ, vel profeſſionis. Tum, quia illa diſpenſatio
non tollit votum caſtitatis; ſed ſolum reſtringit, ne ſit ei locus in copula mari-
tali; quod lōge aliud eſt. Tum, quia qui vere eſt religioſus, non deſinit eſſe talis,
eo quòd ſuper aliqua parte voti cum eo diſpenſetur. ergo eadem ratione neque
præfati Commendatores deſinunt eſſe vere religioſi, eo quòd ab aliqua parte
voti caſtitatis abſoluantur. arg. l. Illud, ad l. Aquil. cum vulgat. Nullus enim vere
religioſus deſinit eſſe talis, eo quòd cū eo diſpenſetur à S. Sede Apoſt. ſuper ali-
qua parte voti paupertatis, puta; vt impēdat inter viuos aliqua bona in aliquos
vſus pios, vel alios bonos, in quos ſine diſpenſatione id facere nequiret: vel, vt
de eiſdem teſtetur in morte. ergo neque vllus Commendator deſinit eſſe vere
religioſus, eo quòd cum eo à S. Sede Apoſt. diſpenſetur ſuper aliqua parte voti
caſtitatis. Tum demum, quòd nemo dicat S. D. N. Pium V. non eſſe vere religio- 5
ſum, eo quòd per ſummum Pontificatum fuerit abſolutus penitus ab obedien-
tiæ voto, quo alicui Prælato humano ante illum adeptum tenebatur. Ad ſecun-
dum autem argumentum reſpondeo, quòd S. Tho. in loco præcitato, & gl. præf.
Clem. Ex eo, non loquuntur de modis viuendi eorum, qui profitentur aliquam
regulam religionum approbatarum, neque de illis, ſecundum quos in aliqua
huiuſmodi religionum tria ſubſtantialia vota emittuntur: ſed tātum de illis, qui
aliqua conuenientia ſtatui huiuſmodi religionum ſeruāt, quales ſunt viri, & fe-
minæ ordinis tertij Prædicatorum, vel Franciſcanorum, non viuētes ſimul, ne-
que profitentes tria ſubſtantialia vota, ſed obligantes ſe tantum ad quædam
ieiunia, & preces, & ad continentiam quorundam dierum; & ad deferēdum ali- 8
quem habitum ſecretum, vel publicum, quo ſignificētur eſſe illius, vel illius ter-
tij ordinis. Non obſtant etiam rationes Soti, ſcilicet; quòd rei vxoriæ perinde
ac cæteri ſæculares inſeruiunt, eoſdem, ſcilicet, ambientes honores, eaſdemque
facultates ſuæ ſoboli procurantes, & quòd neque paupertatem, neque obedien-
tiam, niſi ſolo nomine profitētur. Quænam enim, ait, paupertas eſt, relationem
tantum magiſtro facere ſuarum facultatum, ex quibus ſi vel obolum eis adime-

ret, perinde reclamarent ac cæteri regni nobiles. Et quòd neque obedientiam ſeruant, eo quòd per totam ferme vitam nullum ſuperioris mãdatum audiunt, niſi dum eorum comitia fiunt. Et quòd non ſufficit eis dicere, hæc eſt noſtra religio, neque ad aliud tenemur: quia ſecundum primæuam eorum inſtitutionem, nonnullum clauſuræ genus ſeruabant, multoque crebriora obedientiæ perſoluebant munera, longeque aliam habebant paupertatis rationem. Et quòd ſi Dominicanorum, & Franciſcanorum ordines tantum collaberentur, ac præfati ordines ſunt collapſi, deſinerent eſſe religiones. Et quòd S. Thomas fuit in hac opinione in Sec. 2. q. 186. art. 4. ad 3. vbi ſcripſit verba ſupra proxime hoc eodem mon. relata. Et quòd caſtitas in eiuſmodi vitæ inſtituto, ſi humano more loquamur, non eſt ſeruatu poſſibilis. Quas ob rationes, quia fragiles ſunt, non debuerat, mea ſententia, viam reliquiſſe regiam, & contra omnium ſentẽtiam, nouam cudere. Ex eis enim ſola duo argumenta in ſumma cõficiuntur. Alterum eſt, hoc vtuntur matrimonio. ergo non ſunt veri religioſi: quod argumentum, quàmuis neruoſum ſit, præſuppoſita opinione S. Thom. in Sec. 2. q. 88. ar. 11. cum ipſe late ſequitur in eodem libr. de iuſtit. & iur. quæſt. 5. art. 3. At facile diluitur tenendo contrariam, quæ communis eſt ſententiam Innoc. & aliorum, in ca. Cum ad monaſterium, de ſtat. mona. quam etiam tenet Caietanus in dicto ar. 11. & ſentit Scotus in 4. diſtinct. 38. q. 1. vbi latius Maior. q. 3. & alij multi ibidem, & alibi ſequuntur. Quæ, vt concedit poſſe Papam iuſta de cauſa diſpenſare ſuper
7 voto caſtitatis monachi; ita concedit poſſe diſpẽſare ſuper eo quo ad copulam maritalem tantum, quæ pars eius eſt. arg. l. Quæ de tota. ff. de rei vend. & c. Paſtoralis. §. Item cum totum, de offic. deleg. qua diſpenſatione non obſtante, manebit perſona eccleſiaſtica, quæ gaudeat priuilegio fori, & canonis; & ſit habilis ad omnia beneficia regularia, & alia omnia, ad quæ ſunt habiles omnes vere religioſi, excepto vno articulo caſtitatis coniugalis. Et ſi quis reſpõdeat, Sotum noluiſſe dicere, præfatos Commendatores habẽtes vxores, non eſſe religioſos; ſed non eſſe adeo aſtrictos ac alij qui eas non habent, nihil nobis obſtabit præfatum eius prius argumentum, cui in hoc ſenſu accepto etiam nos cõſentimus. Alterum, & poſterius argumentum, quod ex eius dictis ſumitur, tale eſt; Præfati equites ambiunt honores, procurant diuitias, perinde ac laici alij; tam ægre ferunt, vt Prælatus eorum quicquàm accipiat de facultatibus quas ſe habere illi manifeſtãt, ac alij nobiles; nihil fere præcipitur eis ab eo quod faciant, niſi cum Conuentus aguntur. ergo non ſunt vere religioſi, & ordo quem profitẽtur, non eſt vera religio. Ad quod reſpondeo negando conſequentiam vti peſſimã. Tum, quia eſt ſimilis illi, qua ſola vſum fuiſſe ferunt peſtiferum illum Lutherũ, quãdo cœpit ordines, & religiones ſanctas eò euertere, quòd earum profeſſores male illas ſeruabãt, quàmuis poſtea etiam alias addidiſſet. Abſit autem vt ob peccata
8 religioſorum, religiones damnemus, ſicut neque ob peccata Chriſtianorum, Chriſtianiſmum damnare debemus. Tum, quia male imitatur Pontificem Max. qui commotus ambitione, auaritiaque religioſorum quatuor ordinum mendicantium, & aliorum non mendicantium, ſic exorditur, in c. Quorũdam, de elect. libr. 6. Quorundam oculos ſic vitium ambitionis excæcat, quòd quaſi ſuæ profeſſionis immemores, qua contemptis honoribus abiectis diuitiis, ſpretiſque delitiis, arbitrium proprium ſubiugarunt alterius ditioni, retro reſpiciunt, ad

aratrum manu miſſa, dum præcipitanter ruunt in litigiorum anfractus, & cauſarum ſtrepitibus ſe inuoluunt. hæc ibi. Ex quibus tamen non infert eorum ordines non eſſe veras religiones, eoſque non eſſe veros religioſos; ſed malefacere peccareque, ac debere illis obuiam iri. Et ita ſtatuit ibidem, quod ad ea reprimenda iudicauit opportunum. Sic Sotus inferre debebas, eos equites cruciferos, qui neque obedientiam, neque paupertatem, neque caſtitatem ſeruant, male quidem facere, peccareque ac debere à Prælatis ſuis corrigi, & à confeſſariis ſuis, ne amplius agant talia admoneri, regiamque Maieſtatem adhortari, vt quando gratia Dei, & Papæ, factus eſt Magiſter, & Prælatus tot tam illuſtrium, tamque fortiſſimorum virorum, eos reformaret, & in antiquam reſtitueret formam: quò religionis inimicos, terra marique in caſtitate, & abſtinentia, quibus bellica virtus, fortitudo, & prudentia conſeruatur & augetur, inſectantes, diuinæ, humanæque Maieſtati pro ſua dignitate inſeruirent. Quòd autem ſignificat, omnes præfatos Cruciferos, Equites, & Commendatores, eſſe in damnationis ſtatu; eo quòd ait eos non poſſe, humano more loquendo, ſeruare quam promittunt paupertatem, obedientiam, & caſtitatem; viuentes laute, torneamenta, & alia militaria exercentes, feminas aulicas viſentes, &c. inſignis iniuria multorum illuſtrium, & aliorum eſſe videtur: quia non eſt difficilius eis ſeruare votum caſtitatis, quàm præceptum de non fornicando extra matrimonij ſtatum, quod eſt ſextum Decalogi. Tum, quia Rolandus vir in catalogum ſanctorum authore Petro de Natalibus relatus, in aulis Regum, & 9
maximis bellis, & bellorum exercitiis, ſeruaſſe virginitatem traditur. Tum, quia S. Thomas optime probat in Sec. 2. q. 188. art. 1. poſſe inſtitui, & de facto inſtitutas eſſe veras religiones ad militiam armatam exercendam. Tum, quia non eſt verum, quod parum caute ſignificat, omnes religioſos vti oportere clauſura, & ſolitudine, cũ ea non debeat, neque poſſit vti religioſus armatæ militiæ. Tum, quia ſunt quàm plurimi vidui, & viduę, & virgines in aulis Regiis, quos, & quas magna cura caſtitatem ſeruaſſe, ſeruareque per earum ſacras confeſſiones cognouimus. Aduertereque potuiſſet plus ſatis ſignificare raros cœlibes, præter eos quos monaſteria claudũt, ſeruare caſtitatem; imo, neque ſeruare poſſe more humano loquendo: cum negari non poſſit id aliqua ex parte ſpurciſſimæ Lutheri doctrinæ fauere. Ad authoritatem autem S. Thomæ, qua etiam nititur, iam reſponſum fuit in mon. præcedenti, ſcilicet; quòd non loquitur de modis viuendi eorum, qui in Conuentibus, vel extra eos ſine vllo trium, quæ præfata ſunt, votorum, vel cum vno, vel altero eorum, vel etiam tribus ſimpliciter, & non ſolemniter emiſſis, viuunt. De quibus gloſſ. ſolemnis, in d. Clem. Cum ex eo, de ſenten. excomm. & text. cum gloſſ. in Clem. 1. in princip. & fin. de relig. dom. & late Panor. & alij, in rubr. de regul. & in ca. 2. de for. comp. & idem & Felyn. & Dec. in ca. Eccleſia, de conſtitut. quorum de numero eſſe illos qui regulam tertiam S. Franciſci extra Conuentus in ſuis domibus degentes ſeruant, omnes affirmant. Imo & ipſemet Sotus, dicens idem de his, qui, vel quæ de ordine tertio Dominicanorum ſunt, & extra Cõuentus degunt. Eſt igitur falſum; Equites, & Commendatores non eſſe proprie religioſos, etiam accepto aſtricte verbo, religioſus; & falſius non obligari eos votis quæ emiſerunt: & falſius eos non poſſe votum caſtitatis, ſi velint, Dei ope perinde ſeruare, ac ſextum

præceptum de non mœchando, nec fornicando; imo falſum, quòd non multi ea ſeruant, ſicut & prædictum ſextum Decalogi Dei præceptum.

SVMMARIVM.

Eccleſiaſtico ſtatui non repugnat bigamia, nec irregularitas, licet ordini ſuſcipiendo, vel eius vſui obſtet. num. 1.
Eccleſiaſtica perſona ſine ordine vllo eſſe poteſt. num. 2.

LVII. Moneo, ea item ratione non obſtare præfatum vndecimum argumentum prædicti N. quia præſupponit quartum falſum, vt diximus in monito LIIII. ſcilicet; quòd bigamia, & irregularitas eccleſiaſtico ſtatui repugnant. Tum, quia non repugnant ſtatui monialium, quas conſtat eſſe perſonas eccle-
1 ſiaſticas. ca. De monialibus, de ſenten. excomm. & ca. Indemnitatibus, de elect. lib. 6. Tum, quia non repugnant ſtatui monachorum, vel religioſorum, quales poſſunt eſſe, & ſunt multi bigami, & homicidæ, mutilati, & corpore vitiati. Tum, quia ſunt irregularitates aliquæ, quæ per profeſſionem regularem, ſaltem quò ad aliquos effectus tolluntur. ca. 1. de fil. preſb. At palam eſt; monachos, & ſi non ſunt clerici, eſſe perſonas eccleſiaſticas, & de ſtatu eccleſiaſtico, ca. Duo ſunt genera. 12. quæſt. 1. ca. Si quis ſuadente. 17. quæſt. 4. adiuncto ca. Non dubium. & ca. Parochiano, de ſenten. excomm. vt late probatum eſt in monito LV. Tum, quia licet clericatui, & ordinis ſacramento ſuſcipiendo, & vtendo repugnet bigamia, & irregularitas, non tamen repugnant monachatui, & ſtatui eccleſiaſtico, qua parte capit etiam nullo charactere clericali inſignitos:
2 cum poſſit eſſe quis monachus, vel monacha, ſine ordine vllo, & clericatu ca. Alia eſt cauſa clerici, alia monachi, & ca. Si clericatus titillat. & ca. Legi. 16. q. 1. quales hodie ſunt plurimi, & olim fuere multo plures. Et ita in prædictis ordinibus militaribus, alij ſunt ordinati, & deputati ad officia diuina, quibus contraria eſt irregularitas; & alij non ordinati, præſertim ordine ſacro ad officia militaria, vel alia etiam laicis conuenientia deſtinati: quibus nil nocent bigamia, & irregularitas.

SVMMARIVM.

Bona eccleſiaſtica non eſſe iuſte applicata ordinibus militaribus male infertur ex ſententia communi. num. 1.
Bona eccleſiaſtica fiunt profana per alienationem iuſtam in laicos: & tunc eorum reditus fiunt adeo liberi ac aliorum profanorum. num. 2.

LVIII. Moneo, ea item ratione non obſtare præfatum vndecimum arg. quia, vt diximus in LIIII. mon. præſupponit quintum falſum, nempe; ex opi-
1 nione Archidio. communi & noſtra, inferri; quòd bona eccleſiaſtica iniuſte, & illicite eſſent applicata ordinibus præfatis militaribus S. Iacobi Alcantaræ, & Calatra

Calatrauæ. Tum, quia per nullam, quæ bona ſit conſequentiam, poteſt inferri hoc ex eo quod prædicta communis ait, ſuperflua redituum bonorum eccleſiaſticorum eſſe tribuenda pauperibus: quia hæc duo ſeparata ſunt, & à ſeparatis non fit illatio. l. Naturaliter. §. Nihil cõmune. ff. de acq. poſſ. Tum, quia non negat Archid. cum communi, poſſe Papam erigere nouas religiones, & noua monaſteria, & collegia pia inſtituere: neque conſequenter negat, quòd eadem ratione qua poteſt concedere Papa aliis monaſteriis, collegiis, & ordinibus eccleſiaſticis, approbatis à ſe, vel ab eius Sede; eadem potuit, & poteſt cõcedere collegiis, monaſteriis, & ordinibus militaribus: quia, vt ſupra probauimus in monit. L V. & L V I. ita ſunt hæc eccleſiaſtica, & religioſa, ſicut & illa. Tum, quia concedere bona eccleſiaſtica eiuſmodi piis, & religioſis ordinibus, & collegiis ad vſus pios inſtitutis, potius videtur cõſonare, quàm diſſonare ſententiæ communi aſſerenti, ſaltem ſuperflua eroganda eſſe pauperibus, aut piis operibus. Tum deniq; quod Archid. cum communi non negat, vt ſupradictum eſt mon. L I I I I. poſſe Papam, & alios Prælatos iuſta de cauſa concedere bona eccleſiaſtica etiam laicis in feudum, vel emphyteoſim in perpetuum, vel vſque ad aliquod tempus, prout cauſa exegerit: imo & vẽdere, ac omnino alienare, ſi cauſa id expoſcat. iuxta cap. Sine exceptione. 12. q. 2. Neque negat quòd qui acceperit ea per eiuſmodi iuſtos contractus, poſſit ad libitum diſponere de reditibus eorum, ſeruatis conditionibus, & modis eis adiectis: quia iam deſierunt eſſe eccleſiaſtica, per prædictos iuſtos contractus: ſed ſolũ negat, poſſe Prælatos, & alios beneficiarios erogare iuſte in vſus profanos, & ſuperfluos reditus bonorum eccleſiaſticorum, dum manent eccleſiaſtica, & antequam iuſta de cauſa cum ſolemnitate debita fiant profana, & deſinant eſſe ſacra, etiam quartæ ſpeciei ſacrorum: qualia ſunt antequam iuſte alienentur. iuxta Tho. in Sec. 2. qu. 99. art. 3. & alia cit. in mon. X X I I I I. & X X V. 2

SVMMARIVM.

Eccleſiam erraſſe concedendo bona militaribus ordinibus, nullatenus ex communi ſeotentia infertur. nu. 1.

L I X. Moneo, ea item ratione non obſtare vndecimum argumentum præfati N. quia præſupponit ſextum falſum, vt ſupra mon. L I I I I. diximus, ſ. inferni ex opinione communi eccleſiam erraſſe, concedendo bona eccleſiaſtica ordinibus militaribus: & profeſſores eorũ iniuſte illa tenere. Tum, quia per nullam, quæ bona ſit, conſequentiam hoc inferri poteſt ex opinione Archid. quatenus aſſerit, ſuperflua redituum eccleſiaſticorum erogãda eſſe piis operibus: imo ex dictis in præcedenti mon. potius infertur contrarium, cum largiri præfatis ordinibus ſancte inſtitutis, ad ſanctam fidei catholicæ defenſionem armatam, ſit largiri piis operibus, cum præfati ordines, vt prædictũ eſt, ſint pij, eccleſiaſtici, & religioſi, ad illam defenſionem inſtituti. Tum, quia vt diximus in præcedenti mon. neque Archid. neque eius vllus ſequax, negat poſſe Eccleſiam creare huiuſmodi ordines, & concedere illis bona eccleſiaſtica ad vſus pios, in quos ſunt 1

inſtituti:neque conſequenter negat eorum profeſſores iuſte poſſidere illa, quæ ſibi iuſte ſunt conceſſa. ſed ſolū negat eccleſiam conceſſiſſe vnquàm illis illa bona, ad vtendum eorū reditibus in vſus malos, vanos, aut profanos ſuo pio inſtituto contrarios: & ita teneri eos ad impendendum reditus, in ſuos vſus decentes, & alios pios. Quare, non debuit. N. ex tam pia opinione prædicti Archid. ad tam impiam concluſionem, quæ haberet Eccleſiam erraſſe, & præfatos milites iniuſte poſſidere bona ab ea conceſſa inferre.

SVMMARIVM.

Commendatores iniuſte poßidere bona eccleſiaſtica, non infertur ex ſententia communi, cum contrarium potius inferatur. nu. 1.

LX. Moneo, ea item ratione non obſtare vndecimum arg. præfati N. quia præſupponit ſeptimum falſum, vt diximus in mon. LIIII. videlicet, quòd ex opinione, quæ communis & recepta eſt, Archid. & noſtra, inferretur, ſi vera eſſet, quoddam maximum abſurdum, ſcilicet, præfatos milites, & eorum ordi-
1 nes, iniuſte poſſidere bona eccleſiaſtica. Tum, quia nullo colore illud ex ea inferri poteſt: quia nullatenus ex eo quod beneficiarij teneantur ad impendenda ſuperflua piis operibus, conſequitur quod bona eccleſiaſtica iniuſte poſſideantur à prædictis Commendatoribus, & eorum ordinibus: neq; quod errauit eccleſia concedendo eis illa: quoniam præfati ordines ſunt inſtituti ad opera pia, videlicet, ad bella iuſta, non qualia, qualia: ſed pia, quæ pro fide catholica, ac religionis Chriſtianæ defenſione aſſumuntur, vt expreſſe Thomas receptus docet in Sec. 2. q. 188. art. 3. & profeſſores eorum ſunt perſonę eccleſiaſticæ, imo religioſæ, imo & beneficiarij regulares, tenendo cum gloſſ. Clemen. Diſpendioſam, de iudic. canonicatum regularem, & monachatum eſſe beneficia regularia, qua parte ſunt iura recipiendi reditus eccleſiaſticos ſaltem alimentorum: & ita bona, & reditus per eccleſiam eis addicta, piis operibus cenſentur applicata. Tum, quia licet aliquot perſonæ eorum ordinum non impendentes eorum reditus ſuperfluos in id ad quod bona illa ſunt à Papa illis ordinibus applicata, neque in obſequium regis, qui eſt eorum Magiſter & Prælatus, vel alias de ipſius mādato iuſto certe peccent: tamen ob earum ſingularum peccata non dicitur ordo peccare, neque illa debent ei nocere. iuxta regulam: Delictum perſonæ, non debet in damnum Eccleſiæ redundare. de reg. iur. lib. 6. Et eſt caſus in cap. ſi Epiſcopum. 16. q. 6. Tum, quia non bene ſequitur, quòd beneficiarius peccat in impendendo reditus ſui beneficij, ergo iniuſte poſſidet beneficium, & bona eius, quia ſeparata ſunt: & à ſeparatis non fit illatio. l. Papinianus exuli, cum concordantiis. ff. de minoribus.

SVMMARIVM.

Commendatores reditus ſuarum commendarum regularium, male, vel profane vltra ſuam decentiam impendentes, peccare late probatur. num. 1. *& ſeq.*

Votum paupertatis, non tantum ſolemne, ſed etiam ſimplex efficit, ne vouens licite aliquid ſibi quærere, vel quæſito vti poßit. nu.2.

Votum paupertatis ſimplex non videtur impedire acquiſitionem rei, ſicut nec votum caſtitatis acquiſitionem vxoris, quàmuis vtrumque impediat vſum iuris quæſiti. nu.3.

LXI. Moneo, ea item ratione nihil obſtare vndecimum argumentum præfati N. quia præſupponit octauum falſum, vt diximus in monito LIIII. ſcilicet, prædictos milites, & Commendatores non peccare impendendo reditus ſuos ſuperfluos in vſus profanos, & alios ab his in quos per regulas, & iuxta præcepta Sed. Apoſt. & Regis, qui eorum ſummus magiſter eſt, impendunt. Tum, quia negari non poteſt, id eſſe rebus acceptis in vnum vſum, vti ad alium, quod eſt peccatum. §. furtum. Inſtit. de oblig. quæ ex del. naſ. Tum, quia negari 1
non poteſt, eos emiſiſſe votum paupertatis ſolemne, quod neque etiam Sotus negat. Cui conſequens eſt, non poſſe illos impendere ſua, niſi in ea in quæ impendere debent, ſecundum regulam quam profeſſi ſunt: ſicut neque Abbates, neque Priores, & alij Prælati, expreſſe, vel tacite profeſſi regularium ordinem, poſſunt abſque peccato monaſteriorum ſuorum bona, & reditus impendere in alios vſus, quàm in illos in quos regula quam profeſſi ſunt, iubet impendi: vel in alios pios, in quos Prælati iuſte ac rationabiliter præcipiunt iuxta ſacros canones, vt vigilantiſſime Ioan. Maior. definit in 4. diſt. 38. q. 2. col. 3. & 4. dicens: Abbatem qui contrarium facit, eſſe omnium monachorum maxime proprietarium: quod ſatis colligitur ex c. 2. de teſtam. & ex toto titulo de ſtat. monac. præſertim cap. Cum ad monaſteriũ. §. fin. quatenus habet votum ſolemne pau- 2
pertatis eſſe tam indiſpenſabile, quàm votum ſolemne caſtitatis. Colligitur item ex cap. 1. 18. q. 1. & cap. 1. & cap. Quàm ſit, & cap. Abbates, & cap. Viſitandi, & cap. Eleutherius, ead. cauſ. qu. 2. Tum, quia etiam votum paupertatis ſimplex obligat vouentem ad ſui obſeruantiam: & conſequenter ne velit ſibi dominium aliquod quærere, & rebus illis tanquàm eorum dominus vti: iuxta illud pſal. 75. Vouete, & reddite. relatum in cap. Magnæ, de vot. Et ita, quàmuis vota prædictorum militum, & commendatorum, eſſent ſimplicia, quæ tamen certum eſt eſſe ſolemnia; & in religione approbata emiſſa per ſupradicta mon. LVI. obligarentur tamen per ea nolle habere quicquàm proprium, neque vti re quapiam tanquàm ſua. Nam licet dicamus eum qui paupertatem ſimpliciter
vouit, non fieri capacem, quò minus ſi emeret aut hæreditatẽ, aut donationem 3
acceptaret, fieret eius dominus: ſicut & qui caſtitatem ſimpliciter vouit, ſi de facto matrimonium contrahat, peccat quidem, quærit tamen dominium vxoris: oportet tamen dicere, quòd peccat volẽdo emere, vel emẽdo aliquid vt fiat ſuum, vel hæreditatem, vel donationẽ acceptando: & quod ſicut qui voto caſtitatis ſimplici alligatus, contraxit matrimoniũ, non poteſt petere debitum, licet reddere valeat. c. Quidam, & c. 1. de cõuerſ. coniug. ita qui poſt paupertatis votum etiã ſimpliciter emiſſum, aliquid quærit, etiã ſi faciat illud ſuũ, tamen non poteſt vti tanquàm ſuo. Quoquo igitur ſe. N. vertat, non poteſt defendere, præfatos milites licite poſſe vti reditibus bonorum illorum ordinibus addictis,

tanquàm ſuis propriis, & vt dominos illorum; licet poſſint, & debeant tanquàm adminiſtratores eorum, vti eis in ſuos, & pauperum, vel alios pios vſus; & defendere contrarium, eſt impietati longe proximius, quàm dicere; Clericos ſæculares vti poſſe reditibus eccleſiaſticis, tam libere ac patrimonialibus. Quod eſſe veram hæreſim, vel ſaltem illi proximum, dixit Petrus Sotus in mon. XXXVIII. & duobus ſequentibus ſupra relatus.

SVMMARIVM.

Commendatores militarium ordinum male æquiparari clericis ſæcularibus quò ad bona temporalia late probatur. nu. 1. & ſeq.

Votum paupertatis, non tantum ſolemne, ſed etiam ſimplex, facit illicitam voluntatem acquirendi temporalia, eam vouenti. nu. 2.

LXII. Moneo, non etiam obſtare illam æquiparationem, qua præfatus N. æquiparat in 4. part. cap. 2. nu. 4. prædictos Commendatores aliis clericis ſæcularibus, quo ad dominium, & poſſeſſionem bonorum temporalium, nimium blandiens eis, blande ſuadendo, vt conſcientias ſuas dirigant in hoc ſecundum
1 regulas, quibus clerici ſæculares poſſunt dirigere ſuas, quia id falſiſſimum eſt. Tum, quia clerici ſæculares nullum paupertatis votum emittunt, & iuſte, ac ſancte poſſunt habere propria. c. Habebat. c. Certe, & ſeq. 12. q. 1. Adeo quòd etiam teſtari poſſunt de bonis patrimonialibus, ſine vlla vllius diſpenſatione c. Quia clerici, de teſtam. & c. Fixum, 12. q. 5. etiam ſi eſſent Eremitæ. 19. qu. 2. §. Econtra, ſub c. Perlatum: præfati autem Commendatores emittunt votum, non quale quale, ſed ſolemne, vt proximo monito probatum eſt. Tum, quia hoc eſt æquare religioſos ſæcularibus clericis, quò ad paupertatem; cum tamen omni iure clerici ſint capaces dominij temporalium, & nullo neque diuino, neque humano religioſi, vt probatũ eſt, monito. IX. & octo ſeq. Tum, quia nullus, qui votum paupertatis perpetuum, etiam tantum ſimplex emiſit, poteſt iuſte quærere, vel
2 retinere ſibi vllum dominium bonorum temporalium: quia contrairet voto licet ſimplici, quod eſt peccatum mortale. c. Magnæ, de vot. cap. Vouentibus. 17. qu. 2. Nam quemadmodum qui vouit caſtitatem, id eſt, renunciauit omnibus venereis, promittendo ſe nunquàm vſurum eis, contrauenit voto, habendo, vel habere volendo rem carnis etiam maritalem: ita qui vouit votum paupertatis perpetuum, etiam ſimplex: quod eſt renunciare omnibus bonis temporalibus, promittendo Deo, ſe nunquàm quæſiturum, neque habiturum illa ſibi tanquàm propria, mortaliter peccat, quoties vult illa ſibi quærere, vel habere tanquàm propria: quia contrauenit voto per præfata iura. Tum, quia nil obſtat his dicere, quòd plus ligat votum caſtitatis, quàm votum paupertatis: quia hoc nemo dixit, neque vlla ratione defendi poteſt: quia eodem omnino modo quo vſus venereorum, & voluntas vtendi eis repugnat voto caſtitatis perpetuo, id eſt, quo promiſſum eſt ſemper à venereis abſtinere: ita habere dominiũ temporalium bonorũ, vel velle habere illa tanquã propria, repugnat voto paupertatis perpetuo, id eſt, voto quo promiſit, ſe nũquã habiturũ aliquid propriũ. Tum, quia nemo negat, neq; negare poteſt, ꝙ qui vouet voto ſimplici obedientiam

tiàm alicui Prælato: ſicut in aliquot religionibus vouent aliquot nouitij ante profeſſionem,perpetuo,vel pro tempore quo in eis manebunt, peccāt mortaliter non obediendo,vel nolendo obedire tempore quo ibi ſunt; ita nemo negare debet,quòd qui vouit paupertatem perpetuam,vel temporariam,non ſeruando,vel nolendo ſeruare illam.Nam profectò qui hæc negaret,negare conuinceretur vota caſtitatis,paupertatis,& obedientiæ perpetua non ligare;quod eſt hæreſis Lutherana, & abominanda contra ſacras, & canonicas ſcripturas. Cum ergo præfati Commendatores voueant prædictas regulas,& conſequenter emittant tria vota ſubſtātialia, è quibus vnum eſt votum paupertatis,quod etiam ſi non eſſet ſolemne, vti eſt, obligaret ad nunquam habendum, neque volendum habere aliquod temporale proprium,quanto magis, ad non diſponendum de illo tanquàm de proprio:& per conſecutionem, nullatenus debet quis docere, ipſos quò ad hoc æquiparari clericis ſæcularibus, ſi formidat lutherizare.

SVMMARIVM.

*Commendatores ordinum militarium, caueant ab aſſentatoribus, contra receptiſsimas ſententias.num.*1.

LXIII. Moneo,fieri ex præmiſſis, vt charitas, & obſeruantia qua ſum,& eſſe debeo in prædictos ordinum militarium Commendatores, genere, dignitate, ac bonorum eccleſiaſticorum adminiſtratione adeo illuſtres, & eorum confeſſarios adeo doctos; cogat me admonere, ſimul orare eos,ne huiuſmodi 1
aſſentationibus vllatenus aſſentiantur:neque credant per authoritatē. N. etiam ſi longe maior eſſet quàm eſt, excuſari à peccato in re adeo inſolenti, & contra ſententias adeo receptas, & fundatas iure tam diuino, quàm naturali, iubente ſeruari ea quæ promittuntur non ſolum Deo,ſed etiam homini;præſertim in Hiſpania, cuius legibus ex iure pontificio deriuatis, tanti fit fidei datæ obſeruantia,vt omne pactum, quamlibet nudum; & omnis pollicitatio, quomodolibet facta, ſi modo licita eſt, efficaciter obligat promittentem, & parit actionem contra legem iuriſgentium.§.Igitur nuda,& alias ei conformes.ff.de pact.deriuatis inquam,ex iure pontificio,imo è naturali,& diuino;de quo in c.1. de pact. & c. Iuramenti. 22.q.5.& l.1.ff.de pact.quæ eſt recepta ſententia; quicquid aliqui Nouatores innouent.

SVMMARIVM.

*Decimas ante Lateranenſe concilium laicis conceſſas,& alias quas Principes habent,non poſſe iuste ab eis teneri,non inferri ex communi ſententia,late probatur.num.*1.*& ſeq.*

*Decimarum fructus,bonaque alia eccleſiaſtica iuſta ex cauſa per Sed. Apoſt. concedi poſſunt laicis,ita vt eis tanquàm profanis vtantur.num.*2.

Quàmuis Thomas, cui ſua tribuit Aduerſarius, expreſſe dixerit, ius percipiendi decimas non poſſe illis dari. num. 3.

LXIIII. Moneo, nihil obſtare illud aſſumptum præfati N. in duodecimo argumento, nempe; ex prædicta opinione Archid. & communi ſequi non poſſe, vllos laicos iuſte poſſidere decimas eis ante concilium Lateranenſe ab Eccleſia in feudum conceſſas; & quòd neque Principes ſæculares partem vllam decimarum per Eccleſiæ gratiam accipere poſſent; quod eſt cõtra c. Cum Apoſtolica, de his quæ fiunt à præl. c. Prohibemus, de decim. cum eis annotat. & contra Thom. Sec. 2. quæſt. 87. art. 2. ad 3. Nil, inquam, id obſtat; quoniam falſum eſt illud aſſumptum: non enim inferuntur contenta in eo ex communi ſententia. Tum, quia decimæ ante concilium Lateranenſe conceſſæ, quarum conceſſionem iura probant, fuerunt iuſta de cauſa conceſſæ; & ſolas illas decimas poſſunt iuſte habere Principes, quas Apoſtolica Sedes ex iuſta cauſa illis conceſſit: & Archid. cum communi non negat; imo confitetur poſſe Eccleſiam iuſta de cauſa concedere bona eccleſiaſtica laicis ad tempus, & in perpetuum, etiam taliter vt fiant profana: ita vt eorum reditibus tanquàm aliorum profanorum libere vti poſſint, vt dictum eſt, monito LIIII. & LVIII. Tum, quia, vt dictum eſt, in duobus monitis proximis. Archidiac. & communis loquitur de reditibus bonorum eccleſiaſticorum, pro tempore quo manent eccleſiaſtici; non autem pro tempore quo iuſta de cauſa, & cum ſolemnitate debita deſierunt eſſe ſacra & eccleſiaſtica: qualia eſſe deſinunt per alienationem factam in perſonas profanas, ad hoc vt eis pro libito perinde ac patrimonialibus vtantur, per notat. in ſumma, & in cap. ſine exceptione. 12. q. 2. & in cap. Nulli, de reb. eccleſi. non al. & ideo licet ex ea ſequatur, quòd aliqui laici iniuſte poſſident decimas, ij ſcilicet, qui ab Eccleſiæ prælatis ſine iuſta cauſa, & ſolemnitate debita acceperunt: non tamen ſequitur in vniuerſum omnes laicos, etiam Reges, & Principes iniuſte poſſidere omnes quas poſſident decimas: quoniam quàm plurimi poſſident eas in feudum, vel alio titulo iuſta de cauſa, & cum ſolemnitate debita quæſitas; quales videntur eſſe omnes conceſſæ ante concilium Lateranenſe: ex quibus ſunt illæ, quæ olim cum Pyrenæi montes cœperunt à Mauris, & Sarracenis occupari, pro ſtipendio perpetuo conceſſæ fuere ad iuſtos ſumptus faciendos multis nobilibus, tam citra, quàm vltra noſtram, quæ celeberrima eſt, Roncam Vallem; tam qua parte in Hiſpanias, quàm in Gallias, & mare Oceanum protenduntur, quò illarum, & patrimoniorum ſuorum reditibus militantes, Chriſticolarum terras defenderent, & in Chriſti, & ſanctæ Sedis Apoſt. obedientiam reducerent. Quam ob eandem cauſam, in multis aliis terris idem factum fuit, & iuſte fieri poteſt; cum omnia bona eccleſiaſtica iuſta de cauſa, & cum ſolemnitate debita, poſſint alienari, ca. Sine exceptione, 12. quæſt. 2. & cum cauſa pietatis, & religionis conſeruandæ, vel reſtituendæ, ſit vna principaliſſima, ob eandem cauſam, & ad colligendos & alendos peregrinos, & alios pauperes, tum ægrotos, tum ſanos, in variis Regnis, variis ordinibus, militaribus, & hoſpitalariis, & hoſpitalibus, ſunt conceſſæ aliquot decimæ, cum aliis bonis eccleſiaſticis: & hoc eſt, & non amplius, quod ait S. Thom. in Sec. 2. quæſt. 87.

art. 3.

art.3.ad 3.quicquid N.ſignificet.Imo expreſſe diſtinguit inter conceſſionem decimarum iuſta de cauſa factam,& aliam, dum ait; poſſe illas concedi laicis, pro Eccleſię neceſſitate,vel ad ſubuentionem pauperum;clare ſignificans,non poſſe illas ſine iuſta cauſa in vſus profanos concedi.Imo(quod neſcio quare N.non animaduertit) expreſſe habet ibi Thom. non poſſe concedi ius eas percipiendi laicis,eo quòd ſit quid ſpirituale,etiam cum iuſta cauſa;ſed ſolum res ipſæ, iam perceptæ,vel percipiendæ,quæ pro decimis ſoluuntur,retento iure percipiendi per eius Eccleſiæ miniſtros.Id quod Caiet.ibi animaduertit. Itaque ex opinione Archidiac.recepta,infertur quidem, non poſſe decimas cócedi vlli laico, etiam Regi,abſque iuſta cauſa,ad hoc vt eis pro ſuo libito,perinde ac patrimonialibus vtatur in quoſcunque volet vſus,ſiue pios, ſiue profanos: non autem(quod non poſſent concedi) tam perſonis profanis, quàm eccleſiaſticis ad vſus pios; neque quod non poſſent concedi iuſta de cauſa, & cum ſolemnitate debita, etiam perſonis profanis, ad hoc vt eis perinde ac patrimonialibus pro libito vtantur;& quòd Thom.ſtrictius in hoc ſcribit,quàm Archidiac.quia ille negat ius percipiendi decimas, poſſe laicis concedi, etiam cum iuſta cauſa: quod neque negat,neque affirmat Archidiac. Quodque,quia eſt contra N. allegantem illum pro ſe,illi relinquo reſoluendum. 3

SVMMARIVM.

Decimæ,vel fructus beneficiorum, & alia bona eccleſiaſtica iuſte data in ſolutum,vel in pretium damnorum,impenſarum,vel laborum ſubitorum, vel ſubeundorum Nobilibus,vel aliis,libera eſſe videntur ab onere dandi ſuperflua pauperibus:ſicut erant bona perdita,vel damnificata,impenſæ, & pretium laborum, pro quibus ſunt data. num.1. licet non illa, quæ alias ob cauſas conceduntur.num.2.

LXV. Moneo,pro maiori huius rei luce, quòd ex præmiſſis infertur, plurimum referre;an decimæ,ſiue vt Thomas loquitur,res quæ pro decimis ſolutę, vel ſoluendæ ſunt,concedantur laicis in ſolutionem, & compenſationem damnorum,& impenſarum,quas de ſuis patrimoniis, antea fecerunt,vel poſtea facturi erant, & in remunerationem laborum ſubitorum, vel ſubeundorum pro Eccleſia,eiuſque ſancta fide catholica,ipſa id adhortante: quales videntur conceſſiones factæ laicis ante concilium Lateraň. nobilibus ſupradictis. An vero concedantur,vt eas in futurum in pia bella,vel in alimenta pia impendant,non præcedentibus aliis ſui patrimonij damnis, laboribus, & impenſis ſuſceptis. Quales videntur conceſſiones factæ multis ordinibus militaribus, ad tuendos, & alendos in futurum peregrinos,& alios fideles, ac ipſam fidem catholicam. Nam multo amplius & liberius ius eſt in conceſſis priori modo quàm poſteriore:quia conceſſiones priori modo factæ, ſunt quædam debitorum ſolutiones, & alienationes iuſta de cauſa factæ, perſonis etiam laicis, & profanis in vſus quos ipſæ vellent,nullo eis onere,vel modo adiecto.Poſteriori vero modo conceſſæ ſunt donationes ſub modo, & ob cauſam factæ, quæ ad modum, &

onus in conceſſione poſitum ligant, nec ab onere dandi ſuperflua pauperibus liberant, cum maneant eccleſiaſtica. Nam quemadmodum Epiſcopus, vel alius beneficiarius, qui aliquos reditus de ſuis patrimonialibus, ſuæ dederit Eccleſiæ, poterit tantundem impendere in vſus quos volet, de reditibus eccleſiaſticis, iuxta Gratiani doctrinam in §. Item, ſub ca. Iniuſtum. 12. q. 2. quàm probat per c. ſeq. Si qualibet, & alia duo ſequentia, cad. ca. & q. Quod etiam nos in pręf. lib. quæſt. 1. num. 67. in corol. 15. quæſt. 5. diximus, & infra monito. LXXVII. dicemus. Sic illi quibus pro ſolutione, ſeu iuſta compenſatione ſumptuum, impenſarum, laborum, & damnorum, pro eccleſia ſuſceptorum, aliqua bona eccleſiaſtica ſunt libere data, poterunt eis perinde vti in quos volent vſus, ac potuiſſent vti bonis, quæ præfatis ſumptibus, impenſis, laboribus, & damnis quærere ſibi potuerant.

SVMMARIVM.

Bona empta ex reditibus eccleſiaſticis, fieri Eccleſiæ: empta vero ex patrimonialibus beneficiarij non fieri eius, neceſſario infert, non eſſe eiuſdem rationis vtroſque. num. 1.

1 LXVI. Moneo, nil valere reſponſionem præfati N. ad illud arg. videlicet; Empta ex fructibus beneficij, fiunt eccleſiæ, ſecundum ipſum, in 3. part. ca. 2. & empta aliunde, ſunt clerici, ſecundum eundem. ergo non ſunt eiuſdem rationis fructus beneficiorum, & bona patrimonialia, & fructus eorum. Reſpondet enim; bona diuiſa per diuiſionem, facta eſſe tanquàm tabulam raſam, in qua nihil depictum eſt, &c. Tum, quia conceſſo antecedente, vt ipſe late in ſuo lib. 3. part. ca. 2. concedit, neceſſario eſt concedendum eius conſequens, quod irrefragabiliter concludit; quàmuis ſupra monito XXXVII. monſtrauimus præfatum antecedens non eſſe adeo generaliter affirmandum, ac ipſe affirmat.

SVMMARIVM.

Bona eccleſiaſtica qui dicit eſſe iure naturali diuino in opera pia dicata, cogitur fateri, quòd conſuetudo impendendi ea in profana, eſt contra illud, & inualida, num. 1. *Quicquid inepte reſpondeat Aduerſarius. nu.* 2.

Legem naturalem, & diuinam, qualis eſt de ſacrificando Deo, de puniendis delictis, & de confitendo presbytero, poteſt iuuare & determinare lex humana, cui ſatisfaciens ſatisfacit naturali. num. 3.

Legem naturalem non iuuat, ſed deſtruit lex humana, quæ contrarium eius quod illa intendit, ſtatuit. num. 4.

LXVII. Moneo, quòd non obſtat reſponſio præfati N. ad duo argumenta noſtra; quorum alterum eſt: Iure naturæ, & per conſequens diuino, & Apoſtolorum primæuo inſtituto, bona eccleſiaſtica ſunt deſtinata in miniſtrorum Eccleſiæ:

cleſiæ ſuſtentationem,& diuini cultus exhibitionem, & pauperum alimenta, vt
ambo concedimus:ille in principio ſui libelli,nos vero in 1.q.noſtri. Ergo con-
ſuetudines,& leges huic inſtituto cōtrariæ,prauæ,iniquæ & iniuſtæ ſunt.c.Quæ 1
contra.& c. Mala.8.diſt. Alterum eſt,quòd hæc bona, ex quibus portiones præ-
dictæ ſunt aſſignatæ,ſiue conſtent ex oblationibus,ſeu decimis,ſiue piorum ho-
minum largitionibus, ſeu per induſtriam ab Eccleſia aliis titulis acquiſita ſunt
operibus piis iure diuino, vt dictum eſt, vel piorum hominum donantium vo-
luntate dicata.ergo natura eorum non eſt ita mutabilis, ac habet opinio,quam
ipſe male tribuit Thomæ. Reſponſum autem eius ad ea,eſt,concedere quidem,
quòd hæc bona iure naturali,& diuino generali, & ex eorũ inſtitutione habent 2
naturam ſupradictam: ſed quòd lex canonica,& poſitiua poteſt legem natura-
lem,& diuinam generalem determinare:& quòd ſatis eſt ſeruare illas determi-
nationes,verbi gratia, offerendum eſſe ſacrificium Deo in genere iubet lex na- 3
turæ:determinatio autem ſacrificiorum,quomodo, & quo tempore fiant,eſt de
lege diuina,poſitiua,vel humana,vt colligitur ex S.Thoma,Sec.2.q.85.art.1.ad 1.
Punienda item eſſe delicta in genere, eſt iuris naturalis,ſed determinatio vt ſic,
vel ſic puniantur, eſt iuris humani, ſecundum eundem Thomam receptum in
Quodlib.2.qu.4.art.8. Confitenda item eſſe peccata mortalia ſacerdotibus, eſt
iuris diuini, iuxta concil. Trident. in c.5.ſeſſ.14.canon.6. & ſecundum omnes in
4.diſt.17.Determinatio vero,quibus temporibus,vel quibus ſacerdotibus id fa-
ciendum ſit,eſt iuris humani,c.Omnis,de pœnit.& remiſſ.& alia ſimilia,vt col-
ligitur ex eodem Thoma.q.122.art.4.& 147.art.3.& 4.Sic in propoſito noſtro,vt
ipſe ait,decimæ,oblationes,&alia bona eccleſiaſtica iure quidem diuino,& na-
turali generali ſunt impendenda præfatis operibus piis:at determinatio in par-
ticulari, fieri poteſt per Eccleſiæ leges, & conſuetudines, quas ſufficit ſeruare.
Quæ profecto ſolutio, inepta eſt argumento ſoluendo, neque vim eius vllate-
nus minuit, imo auget. Tum, quia ſolæ illæ determinationes humanæ legum
naturalium valent,per quas non tolluntur illæ,ſed adiuuantur, & determinan- 4
tur,vt præfata exempla demonſtrant. At conſuetudo quam N. defendit,legem
naturalem ab ipſomet conceſſam, deſtruit: quod per eadem exempla demon-
ſtro. Nam licet lex humana, vt illo, vel illo modo rationabili Deo ſacrificetur,
adiuuet & declaret legem naturalem, de ſacrificando Deo; lex tamen humana,
quæ ſtatueret,vt ſic,vel ſic ſacrificetur alicui creaturæ, eſſet iniqua: quia aduer-
ſaretur legi naturali,quę ſoli Deo ſacrificãdum eſſe dictat,vt in Sec.2.q.85.art.2.
probat Thom. Sic etiam lex humana quæ dictat vt illo, vel illo modo rationa-
bili crimen puniatur, adiuuat, & declarat legem naturalem de puniendo cri-
mine: at lex humana, quæ dictaret, vt hoc vel illo modo crimen præmiaretur,
deſtrueret illam. Sic lex humana, quæ iubet confiteri ſemel in anno peccata
mortalia ſacerdoti, iuuat, & declarat legem diuinam de confitendo ſacerdoti:
ſed quæ lex humana,vel conſuetudo dictaret,vt confiteri ſolum Deo ſufficeret,
vel angelo cuſtodi, vel laico, vel clerico non inſignito presbyterio, deſtrueret
legem diuinam de confitendo presbytero. Sic in propoſito,lex vel conſuetudo
humana,quæ determinaret modum rationabilem,quo præfata bona in illa,aut
illa opera pia impenderentur, iuuaret quidem,& determinaret bene legem na-
turalem,& diuinam,de impendendis eis in opera pia.At quæ lex, vel conſuetu-

do dictaret, vt ea impenderentur in vſus profanos, & alios ab his in quos lex naturalis ac diuina dictant, deſtrueret illam: & ita ſolutio N. cum ſimilibus per eum adductis, irrefragabiliter conuincit eius opinionem eſſe falſam, & contrariam ſibi concedenti iure naturali, & diuino præfata bona eſſe in prædicta pia opera dicata.

SVMMARIVM.

*Bona eccleſiaſtica non ſolum intentione, ſed etiam præcepto, & traditione Chriſti, Apoſtolorum, & Eccleſiæ ſunt operibus piis deputata. nu.*1.

*Lex non obligat ad finem quem intendit: ſed ad illud quod in illum præcipit: nec legis fine, vel cauſa ceſſante, ceſſat lex. nu.*1.

LXVIII. Moneo, nil obſtare quod N. inepte applicat ſuis reſponſionibus in eadem parte 4. c. 2. nu. 8. dum vi prædictorum argumentorum preſſus, quaſi diuerticula quærens, vere, ſed parum ſibi vtiliter, ait hæc, ſcilicet, non obligari
1 nos per leges ad implendam intentionem earum, ſed ſolum ad faciendum ea quæ ipſæ præcipiunt, vt probat S. Tho. 1. ſec. q. 100. art. 9. & 10. vt lex de colendis feſtis, cuius finis eſt, vt vacantes exterius ab operibus ſeruilibus, vacemus Deo interius, intendendo in eum mentes, per fidem, ſpem, & charitatem, non obligat nos ad illam intentionem, ſed tantum ad vacandum ab operibus ſeruilibus, vt colligitur ex Thom. Sec. 2. q. 122. art. 4. ad 3. & quòd ceſſante fine legis, non ceſſat lex: & quòd licet deficiat legis intentio, vel finis, non deficit ipſa lex, quamuis ſit iuſta cauſa, vel mutandi legem, vel diſpenſandi, vt per S. Thom. 1. 2. q. 96. art. 3. Neque ceſſante cauſa legis, ceſſat lex, per l. primam. ff. de minor. adiuncta. l. 1. C. de his qui veniam ætat. impet. in quibus plus ſatis ſpatiatur, ſed fruſtra quo ad nos, tum quia ea non negamus: tum quia late probamus in mon. XXVII. Chriſtum, & Apoſtolos eius, & ſucceſſores eorum, non ſolum habuiſſe intentionem, vt bona eccleſiaſtica præfatis miniſtris eccleſiæ & piis operibus impenderentur, ſed etiam vt id fieret, præcepiſſe. Tum, quia etiam ipſemet N. in reſponſione ad duo argumenta, in præcedenti mon. poſita, ingenue fatetur id quod in initio libri ſui affirmauerat, nempe, iure naturæ, diuino apoſtolicoque inſtituto eccleſiaſtica bona eſſe in præfatorum piorum operum ſuſtentationem deſtinata.

SVMMARIVM.

*Decimæ, licet quò ad ſuſtẽtationem neceſſariam miniſtrorum, debeantur iure naturali diuino: tamen quò ad quotam debentur iure humano: & ideò Eccleſia iuſta de cauſa, poſſet illam augere, & diminuere. nu.*1.

Decimæ non debentur, etiam ſi petantur, extante conſuetudine præſcripta, ne ſoluantur, nu. 2.

LXIX. Moneo, quòd infirma eſt reſponſio præfati N. in d. c. nu. 10. ad illud argumentum, quod plurimum eum vrget, videlicet, Plurimas diuiſiones, & beneficiorum

neficiorum erectiones inuenit factas ex bonis, quæ fuerunt communia: & ex quibus pauperibus,& fabricis debebantur ſuperflua, nulla pauperibus portione deſtinata:& ita videri, quòd portiones Epiſcopis,& aliis beneficiariis aſſignatæ tranſierunt ad eos cum præfato onere partiendi eis ſuperflua de portionibus ſuis. Replicari enim poteſt: Primum, quòd idem facit ipſe in hoc quod ait, Dominicum Sotum feciſſe in lib.10.q.4.de iuſt. & iur. videlicet, quærere diuerticula, quibus vim argumenti euadat. Replicari etiam poteſt, ſecundo, quòd N. à Soto recedens, tres pene paginas implet dictis Thomæ ad verbum tranſlatis ex Quodli.2.q.4.arti.8. Ex quibus nil aliud quod eius propoſito conueniat, colligitur, quàm quòd Eccleſia iuſta de cauſa poſſet ſtatuere, vt plus, vel minus quàm decima pars fructuum miniſtris Eccleſiæ ſolueretur: quod nemo negat. Et nos concedimus, quòd Eccleſia vel conſuetudo iuſta de cauſa inducere poteſt, vt in multis Italiæ terris iam induxit, ne populus peccet, non ſoluẽdo decimas, ſi non petantur. Quod nos non ſolum concedimus, ſed etiam ampliamus, vt procedat etiam ſi petantur, modo miniſtris Eccleſię neceſſaria aliunde prouideantur ſufficienter, vt in eiſdem Italiæ terris fieri audio: eo quòd vt pridem Salmanticæ ab hinc quadraginta annos cum interpretarer prælectione extraordinaria, c.1. de decim. libr.6. irretragabiliter probaui gloſ. illius, & Innoc. in rubr. de decim. cum pleriſque omnibus noſtris doctoribus, errare in aſſerendo decimam partem fructuum in lege noua iure diuino deberi, ſecutus opinionem Thom. Prima.2.q.99.& Sec.2.q.87.art.1. & aliorum Theologorum, quam etiam illa gloſſ. 1
recitat, quæ habet: legem de ſoluendis Eccleſiæ decimis eſſe legem humanam quo ad quotam, vt. ſ. ſoluatur pars decima potius quàm alia maior, vel minor: quamuis ſit naturalis & diuina, quo ad hoc vt ſuſtentatio neceſſaria ſoluatur miniſtris: iuxta illud, Dignus eſt mercenarius mercede ſua, Luc.10. & alia citata in c.1.13.qu.2. Vbi memini reſpõdere Petro Rauennati, qui in fine compendij ſui noſtrorum ſententiam adeo mordicus tenuit, vt quendam Theologum, cognomento de Alta platea, & contrariæ opinionis adſertorem ob hoc hæreſeos argueret, citauique Io. Maiorem in 3. ſen. diſt.37.q.36. vbi etiam præfato Rauennati reſpondit, pronuncians eum hæreticũ, ſi ſuæ opinioni pertinaciter contra prædictam, quæ fundatiſſima eſt Theologorum, inhæreret. Itaque plus confitemur ipſi N. quàm quod ipſe colligit ex Thoma, nempe: poſſe Papam, imo & conſue- 2
tudinem pręſcriptam iuſta de cauſa minuere, vel augere obligationem, qua populus debet ſoluere decimas, dummodo ex eis, vel aliunde, miniſtris & fabricæ, ſufficienter iuxta legem præfatam naturalem prouideat. Confitemur, inquam, hæc omnia: ſed negamus ex eis inferri quicquam quod ei proſit. Tum, quia præſupponit falſum, videlicet, quòd Eccleſia vel Papa ſtatuerit: vel quòd in diuiſionibus à ſe factis, bona diuiſa ab hoc onere dandi ſuperflua pauperibus, exemerit: vel quòd vlla conſuetudo canonica id induxerit: quia, vt ſupra mon. L. probauimus, ſanior & maior pars beneficiariorum Deum timentium communem opin. quæ poſt concil. Trid. cœpit eſſe de fide, vt in mon. XXIIII. & XXVII. diximus, ſeruauit, & ſeruat, & diuina voluntate ſemper ſeruabit. Tum, quia eſto, eſſet verũ hoc quod pręſupponit, non tamen ex eo infertur, ꝙ Eccleſia vel Papa eius opinionem poſſint inducere, ſ. quòd decimæ, & alia bona eccleſiaſtica iure

naturali & diuino piis operibus debita, pro libito clericorum in vſus impendantur profanos:quia non bene conſequitur:Papa vel Eccleſia poteſt inducere, ne ſoluatur decima, imo, neque quinta, neque vlla alia pars fructuum pro miniſtris Eccleſiarum, & piorum operum:ergo à fortiori poteſt inducere, id quod eius opinio habet,ſcilicet,ne miniſtri Eccleſiæ teneantur de bonis Eccleſiæ tribuere ſuperflua piis operibus, atque pro libito poſſint illa in profanos vſus impendere. Non,inquam, valet hæc illatio: Primo quidem, quòd ratio longe diuerſa probat antecedens, quàm ſuadeat conſequens. Inducere namque quòd populus non ſoluat decimam partem fructuum miniſtris Eccleſiæ, neque aliam maiorem,neque minorem,modo prouideat eis de ſufficienti ſuſtentatione,non eſt contrarium vlli iuri naturali vel diuino, vt eſt prædictum. Inducere vero id quod eius opinio continet, videlicet, quòd miniſtri Eccleſiæ pro libito inſumant eas in vſus profanos,contrarium eſt legi naturæ,quæ iubet pacta ſeruari, & onera iniuncta impleri,quæ cõtinetur in ſeptimo præcepto Decalogi, Exod. 20. & l.1. ff.de furt. quæ dum generaliter prohibent furtum, non ſolum prohibent contrectationem rei alienæ,inuito domino, præfata l.1. ſed etiam omnem rei alienæ vſurpationem c. Pœnale.14.q.5.Prohibent item contrectationem rei alienæ,in alium vſum quàm cõceſſum, §.furtum.Inſtit.de oblig. quæ ex del.naſ. prohibent retentionem rei,non ſeruato modo in quem accipitur:neque ſoluto onere cum quo datur.l.1. & 2.C.de donat.quæ ſub mod. Prohibent denique, ne quis rem in vnum vſum, præſertim pium, deſtinatam in alium, præſertim profanum vertat. At inducere, vt opinio N. ſeruetur, eſt inducere, vt beneficiarij omnes has leges tranſgrediantur, vtendo rebus alienis,ſcilicet, Chriſti, contra mentem eius, ab ipſomet, & ab Apoſtolis eius eorumque ſucceſſoribus tam factis,quàm dictis,& canonibus longe lateque præceptas, vtendo in alium vſum rebus dicatis ad alium, vtendo in profana rebus dicatis ad pia, vtendo eis non adimplendo modum, non ſoluẽdo onus eis iniunctum, per adducta ſupra mon. XXVII. Tum, quia ſicut Eccleſia vel Papa poſſet iuſta de cauſa inducere, ne ſoluatur decima, etiam poſſet iuſta de cauſa inducere, vt miniſtri Eccleſiæ fructibus eorum in quos vellent vſus vterentur: puta, ſi tantundem, vel amplius, impenderent de ſuis bonis patrimonialibus, in illos vſus pios, in quos illi fructus erant conuertendi: quod ſupra mon. LXIIII. ex Gratiano in §.Item,ſub c.Iniuſtũ.12.q.2.diximus;probãdo id per c.Si quis qualibet,& c.ſeq.ead.cau.& q.

SVMMARIVM.

Papa non poteſt iuſte,ſine iuſta cauſa, deſtinata in vnum vſum pium,conuertere in alium: & nunquàm etiam ſine iuſta cauſa ſtatuit, vt bona eccleſiaſtica in pios vſus deſtinata, conuertantur in profanos nu.1. & ſeq.

LXX. Moneo,quòd N.in 4.par.c.3.licet longa verborum ambage,in extra-
1 ria parum neceſſaria ſpatietur, non ſatisfacit illi argumento, videlicet: Nemo etiam Monarcha,etiã ſpiritualis,qui eſt Papa,poteſt mutare iuſte,ſine cauſa iuſta, voluntates diſponentium in vnum vſum pium,in aliũ præſertim profanum: neque

neque facere facultatem cuiquàm, vt rebus in vnum vſum dicatis, vtatur in alium, ſecundum omnes, argumento l.1.ff.de pact.ca.1.de probat.& Clem.Quia cõtingit, de relig.dom.l.Legatam.ff.de adminiſtr.rer. ad ciuit.pert. l. Teſtamenta.C.de teſtamen.l.De contractu.C.de reſcind. vend. l. Reſcripta. C. de precib. Imp.offer.cum notatis in eis. Ergo bona Eccleſiæ ad vſus pios per fideles dicata, non poſſunt beneficiarij in vſus profanos conuertere. Reſponſio autem illius vaga, in ſummam redacta, eſt; quòd Monarchæ, qui publici iuris cuſtodes ſunt, poſſunt ex cauſa iuſta mutare defunctorum, & viuorum voluntates, cum id ius publicum poſcit, etiam pias, ſi ſit Papa. Quæ ſolutio, argumento ſoluendo inepta eſt. Nam argumenta non tendunt ad probandum, quòd Monarchæ non poſſunt mutare voluntates defunctorum; ſed quòd nemo antequàm id iuſta de cauſa fiat, poteſt rebus in vnum vſum pium dicatis, vti ad alium; & quòd nullus Monarcha, ſaltem ſpiritualis, iuſta de cauſa, imo neque iniuſta, ſtatuit, vt beneficiarij poſſint in vſus profanos vti rebus dicatis ad pios: & quòd illa quæ illis honeſte alitis ſupereſſent, poſſent vſibus impendere profanis. Bona enim pars diuiſionum, & erectionum beneficiorum, facta eſt authoritate Epiſcoporum, Abbatum, & aliorum Præſulum eis ſuperiorum, inferiorum tamen Papa; quibus & ſi ſit poteſtas diuidendi bona, & erigendi beneficia, iuxta cap. Edoceri, cum ei annotatis, de reſcript. non eſt tamen poteſtas eiuſmodi mutationum faciendarum; Clem. Quia contingit, de relig.dom. quod etiam ipſe N. fatetur. In illis autem quas Papa fecit, aut confirmauit (quarum aliquot vidimus) nulla talis clauſula inuenitur. Neque eſt præſumendum in dubio, Papas in huiuſmodi rerum diuiſionibus, gratis contra tot canones, contra traditionem Apoſtolicam, imo & ipſiuſmet Domini, quibus contrarium inductum eſt, id facere voluiſſe; cum id faciendo peccaſſent, vt & ipſemet N. fatetur; & ita argumentum manet inſolutum.

SVMMARIVM.

*Votum de aliquo dando alicui Eccleſiæ vel altari, poteſt commutari per Papam ſine vllius conſenſu. num.*1.

*Bonum publicum, præferendum priuato. num.*2.

LXXI. Moneo, quòd nil obſtat reprehenſio, qua præfatus N. incidenter reprehendit Caiet. in 2. tom.tract.11.quæſt.3.dicentem: Votum quo quis vouet dare aliquid alicui Eccleſiæ vel altari, eſſe commutabile, ſine vllo illius Eccleſiæ vel altaris præfati conſenſu: quia eum iniuſte repræhendit N. Tum, per rationes eius, quibus ipſe minime reſpondet. Tum, quia per eiuſmodi votum non eſt ei quæſitum tale ius Eccleſiæ vel altari, quod per diſpenſationem, aut commutationem tolli nequeat, ſine illius conſenſu, cum obligatio principaliter, & formaliter Deo ipſi quæratur c.Magnæ, de voto. Et Thom. neruoſe probat Sec.2.q.88.art.5.& in 4.diſtinct.38.quæſt.1.art.1.ad 5. Eccleſiæ vero vel altari ſecundario, & materialiter, & veluti quædam circunſtantia loci, quod non eſt attendendum.c.Quàmuis, iuncta gloſſ.fin.de pact.lib.6.& l.ſi quis nec cauſam.

ff.de reb.cred. & per alia irrefragabilia fundamenta, quibus non reſpondet N. Tum, quia male ſignificat, quòd Caietan.vilipendit in hoc noſtros doctores: quia,imo eos ſatis honorando declarat, vt palam eſt eum legenti. Tum, quia Bart. fere ab omnibus receptus in l. Qui Romæ. §. Flauius. num.1. ff. de verb. oblig.tenet,quòd donans aliquid alicui, vt poſt aliquod tempus perueniat ad aliquam Eccleſiam,poteſt illud onus remittere donatario ſaltem in id conſentienti,non obſtante quòd Eccleſiæ ſit quæſita vtilis actio minus principaliter per l.Quoties.C.de donat.quæ ſub mod.quam doctrinam ab omnibus fere approbari late tradit Iaſon in d.§.Flauius,col.1. & 2. & merito per illum text.qui probat per donationem ſerui factam alicui vt eum manumittat, quæri quidem ſeruo ius petendi libertatem,ſed per donantem & donatarium,mutata voluntate, poſſe illud tolli. Idem probatur per l.3. ff. de ſeru.expor. quatenus habet, onus exportandi ſeruum,poſſe remitti à vendente & emente ſine illius conſenſu.Nec obſtat,quòd vtilis actio,vel officium Iudicis quæratur illi tertio; quia vt eleganter,& noue reſpondit Iaſ.vbi ſupra non eſt quæſitum irreuocabiliter,ſed eſt locus pœnitentiæ : quia quo ad illum tertium eſt contractus innominatus, in quo licet pœnitere,in l. Si pecuniam,ff.de reb.cred.Non autem poteſt dici id quòd Caietan. ait; nullam actionem vel ius quæri per huiuſmodi votum Eccleſiæ,ſed illud eſſe reuocabile volente donatore, & donatario principali, qui eſt Deus ipſe, qui videtur velle, volente iuſta de cauſa eius Vicario. Patergon autem,ſeu incidens illud,quod præfatus N. infert,videlicet; de bono communi præferendo priuato, & de non diſſimulando malo publico propter damnum priuatum,ex Thom. 1. part. quæſt. 92.art.1. ad 3. Et quòd reformatio officiorum publicorum iuſte fieri poteſt, parum nos tangit: & confitemur ea iuſte fieri poſſe, modo in eis ſeruentur ſeruanda,euitentur ſcandala,& bonum priuatum non adeo excedat publicum,&c.iuxta intentionem Thom.ibidem art.1.& Prima 2.q.113.art.9.ad 2.& gloſ.Bart.& aliorum in l. 1.ff. ſol.matr.& gloſ. Panor.& aliorum in c.Licet,de regul.

SVMMARIVM.

Intellectus c.fin.de his quæ fiunt à ma.par.cap. num.1.
Communi re poteſt quis vti ad vſum deſtinatum,inuito conſorte.num.2.

LXXII. Moneo nil obſtare,quòd incaute ait N.in 3.par.ca.3.num.8.quod ego ſcripſi in meo lib.q.1.num.39.in fin.quòd ratio decidendi ca. fin. de his quæ
1 fi.à ma.par.cap.quòd ſtatuit ſingulariter,quòd emergente neceſſitate Eccleſiæ, maior pars capituli ſtatuere poteſt renitente minori,quòd aliqua pars redituum ſingulorum de capitulo applicetur ei; quia reditus illi ſunt deſtinati ad illum vſum, & quòd communi re poteſt vti vnus ad vſum deſtinatum contradicente
2 ſocio,§.Religioſum,Inſtit.de rer.diui.Tum,quia licet Panorm.aſſignet illam in d.ca.Cum omnes,tamen efficaciter confutat eum Dec. quem ego ſequor,col. 3. 1.lect.Tum,quia ego non allegaui Panor.ad hoc propoſitum, ſed ad hoc quòd ipſe in d.c.Cum omnes,dixit non inueniri alibi deciſionem illam præfati c.fin. ad quod etiam ſupra monito XLI. num.8.allegaui. Tum,quia ego ibi dixi rationem

tionem germanam illius deciſionis eſſe illam, quam ponit vbi ſupra Dec. quæ longe diuerſa eſt à prædicta, ſcilicet; quòd ibi non agitur de rebus omnino pertinentibus ad ſingulos de capitulo, ſed de his quæ ſaluis alimentis Canonicorum, debentur operibus piis: & ita iuſte potuit ſtatuere Innoc. ibi, vt ſtante neceſſitate Eccleſiæ, in illam inſumeretur aliqua pars, quæ non eſſet neceſſaria eis honeſte alendis.

SVMMARIVM.

Lex ſecundum rationem & intentionem legiſlatoris ligat. num. 1.
Finis præcepti non eſt in præcepto, nec mortificatio carnis in præcepto ieiunij ad eam præcepti. num. 2.

LXXIII. Moneo, non obſtare id quod præfatus N. aut falſe, aut certe improprie dicit in 4. part. c. 2. num. 7. ſcilicet; quòd intentio legis non ligat, ſed ipſa lex. Tum, quia leges ſecundum rationem, ex qua colligitur intentio legislatoris, obligant; ita quòd nec plus, nec minus obligant, quàm ipſe per eam obligare 1
intendit. arg. l. Cum pater. §. Dulciſſimis. ff. de leg. 2. & ca. Meminimus, iuncto ca. ſuggeſtũ, de appell. vbi Pan. receptus hoc annotauit col. 2. & arg. ca. Marchion. 1. q. 1. in illis verbis: Nec putemus in verbis ſcripturarum eſſe euangelium, ſed in ſenſu; non in ſuperficie, ſed in medulla; non in ſermonum foliis, ſed in radice rationis. & arg. c. vlt. de reg. iur. libr. 6. vbi is committit in legem, qui legis verba complectens, contra legis nititur voluntatem, & alia multa, quæ citat Fely. in c. tua, de iureiur. Tum, quia S. Thomas allegatus per eum in Prima 2. q. 100. art. 9. & 10. non ait vt ipſe: ſed quòd finis præcepti, non eſt in præcepto; ſed id tantum quod præcipitur ad illum finem, in quem id præceptum eſt; vt qui abſtinet in 2
feſtis ab opere ſeruili, à quo præcipitur abſtinere, vt mentes ab illo feriatas leuemus in Deum, ſeruat illud præceptum, licet non leuet mentem in diuinam eius Maieſtatem, vt colligitur ex Thoma recepto in Sec. 2. q. 122. art. 2. & qui abſtinet à bis comedendo in die ieiunij præcepti, ſeruat ieiunium præceptum ad carnis mortificationem, licet non aſſequatur illam, ſecundum eundem S. Thomam Sec. 2. q. 147. art. 3. Tum, quia hoc dictum Thomæ, parum fauet eius propoſito: quia nec Archidiac. nec communis ait, beneficiarios obligari ad dandum ſuperflua pauperibus, eo quòd iura diuina, vel humana præcipiunt aliqua, vt per ea perueniatur in hunc finem, ſed eo quòd iura diuina, & humana canonum eccleſiaſticorum præcipiunt vt id faciant, vti probatum eſt ſupra mon. XXVII. & repetitum monito XXXVIII.

SVMMARIVM.

Bona omnia eccleſiaſtica tam tempore Apoſtolorum, quàm poſtea donata, ſunt eiuſdem conditionis, quia ſunt vnum patrimonium Chriſti. nu. 1.
Similis ſimilem quærit. num. 2.
Iure diuerſo non eſt eadem res cenſenda. nu. 3.

Bona beneficiorum nouorum, non eximuntur onere antiquo, eo ſolo quòd ſupponantur alicui nouo. num. 4.

LXXIIII. Moneo, prout dixi in dicta q.1. num. 41. nil obſtare, id quod præfatus N. poſt Sotum ait; quòd ſaltem bona, quæ poſt Apoſtolos donata ſunt, & quæ quotidie Eccleſiæ donantur, minime habent idem onus, neque conſequenter ſaltem beneficia ſuper eiſdem bonis fundata: quia hoc quoque falſum eſt. Primo quidem, quia omnia bona eccleſiaſtica tam noua quàm anti-
1 qua ſunt, & appellantur patrimonium Ieſu Chriſti, c. Cum ſecundum, de præb. c. Cum ex eo, de elect. lib. 6. ad quem ſolum eorum dominium pertinet, vt poſt Innoc. in c. Cum ſuper, de cauſ. poſſ. ſupra mon. XXIIII. efficaciter probatum fuit. Deinde, quòd omnia eiſdem fruuntur priuilegiis cap. Quamquàm, de cenſib. lib. 6. & Clem. fin. cum ibi citatis, eodem tit. omnia ſunt ſacra quartæ ſpeciei rerum ſacrarum. Thom. Sec. 2. q. 99. art. 3. Et quiſquis ſuffuratur, aut rapit eorum aliquid, ſacrilegus eſt. c. Prædia. 12. q. 2. Et nulla poſſunt alienari, ſine cauſa iuſta, & ſolemnitate. c. Sine ſeſſione. 12. q. 2. & cap. Nulli, de reb. eccleſ. non al. Cum igitur omnia ſortiantur eadem priuilegia & honores, par eſt quoque vt eadem ſortiantur onera. l. ſecundum naturam. ff. de reg. iur. Clem. 1. de cenſib. Tertio, quòd ſimiles ſimilia expetere, & affectari præſumuntur, iuxta illud Ec-
2 cleſiaſt. cap. 13. Omnis caro ad ſimilem ſibi coniungetur: & in Ethic. Similis ſimilem quærit, & monedula monedulam. At hi qui poſt Apoſtolorum, eorũque diſcipulorum tempora, bona donant, & donarunt eccleſiis, ſimiles ſunt his, qui ante eos aliquid donarunt eiſdem, puta, fideles, pij, humiles, & modeſti; ob eaſdemque cauſas id fecerunt ob quas illi, ob amorem nempe Dei, & ſuarum animarum ſalutem. Credendum eſt igitur eos voluiſſe vt abs ſeſe donata eadem onera ſecum deferrent, quæ priſcorum dona detulerunt, hoc eſt, vt miniſtri ſacrorum, commodum, honeſtumque ex eis excerperent; & reliqua quæ ſupereſſent, pauperibus erogarent: nullatenuſque in malos, aut profanos vſus effunderent, nec in theſauros reconderent, ignorantes cui congregarent ea. Pſalm. 38. Quarto, quòd res eadem, non eſt iure diuerſo cenſenda. c. Quia cognouimus. 12.
3 q. 2. c. In noua. 16. q. 7. c. Eccleſiis, de conſec. diſtinct. 1. At omnia Eccleſiarum bona, ſunt vnum Ieſu Chriſti patrimonium; eodem igitur iure cenſenda ſunt. Quinto, quòd D. Gregor. relatus in d. c. Quia cognouimus. 12. q. 2. qui multo poſt Apoſtolorum, eorumque diſcipulorum tempora floruit, inſigniter ſtatuit, omnia per ſummos Pontifices in bonis eccleſiarum antiquis decreta, fore quoque ſimiliter in nouis obſeruanda: quandoquidem omnia vetera, & noua, vna eademque ſunt ſubſtantia, idemque Chriſti patrimonium. Moneo item, quòd præfatis nil etiam obſtat, quod Dom. Sotus libr. 10. q. 4. art. 3. de iuſt. iur. in aliud propoſitum plurimum perpendit, nempe; multos catholicos poſt Apoſtolorum tempora, multa donaſſe, donareque quotidie certis tantum adiectis oneribus, quò illud aut illud fiat, ideoque illorum miniſtros poſſe de eorum reditibus ſolutis illis oneribus pro libito diſponere. Quæ perpenſio, nil præfatis refragatur. Primo quidem, quòd potius ea confirmat, quò ad reditus decimarum, & primitiarum, quas clerici vel monachi poſſident; & quò ad bonam partem aliorum prouentuum bonorum eccleſiaſticorum, quæ conſtat eſſe antiquiſſimam, maximam

ximamque partem eorum. Quoniam, qui de his nouis, hac ratione noua, hoc nouum dicit, negare videtur de antiquis, in quibus hæc ratio ceſſat. cap. Qualis. 4
25. diſt. & c. Nonne, de præſump. Confirmat item, quò ad alia bona temporalia, quæ Apoſtolorum, atque diſcipulorum temporibus, catholici viri Eccleſiis donarunt. Conſtat enim idem per eos de ipſorum bonorũ reditibus, atque de ipſis decimis fuiſſe diſpoſitum. Cõfirmat item, quò ad reliqua bona temporalia, quæ nullis omnino oneribus nouis impoſitis, conceſſa ſunt poſtea eccleſiis. Et merito quidem, quia probabile eſt, quòd cum ob eoſdem fines eandemque piam deuotionem; ob quæ ſui prædeceſſores donarunt, nullis aliis adiectis oneribus, eadem quæ illi impoſuerunt onera, imponere voluiſſe, nempe; vt inde miniſtri ſacrorum, ac pauperes alerentur. Secundò, ideo non refragatur nobis prædicta Soti perpenſio, quòd maior pars redituum, qui aſſignantur eccleſiis, collegiis, capellis, & aliis piis locis noue fundatis à Regibus, magnatibus, & aliis, decerpuntur, è beneficiorum annexorum decimis, quas conſtat eſſe antiqua eccleſiarum bona, & Apoſtolorum ordine, præfato oneri addicta: neque vlla vllius, quæ iuſta fuerit, authoritate ab eo exempta. Cum probari nequeat talis exemptio vlla, gratia Sed. Apoſt. quæ ſola iuſta de cauſa id facere poteſt, vt prędictum eſt ſupra in d. lib. q. 1. nu. 38. & in mon. L I I I I. & L V I I I. ſupra eodem: neque vlla interuenit cauſa, quò ab eo eximerentur. Cui conſequens eſt, neq; Pontif. Max. iuſte potuiſſe ab eo eximere, per dicta in d. lib. in 3. q. num. 21. & ſupra mon. X L I. num. 5. Tertiò, ideo non refragatur nobis præfata Soti perpenſio, quòd qui ſuis duntaxat bonis profanis aliqua beneficia fundarunt, quæ non ſunt adeo multa, certis oneribus impoſitis, non donarũt maiora bona, quàm quæ ſufficerent miniſtris alendis, & oneribus ſubeundis: quæ poſtea alicubi creuerunt eo, quòd fructus & reditus eorum adaucti ſunt. Eſt enim veriſimile mentem fundantium, ſaltem tacitam, eam fuiſſe: vt ſi reditus eorum adeo creſcerent, quòd honeſte ſuſtentatis, & ſolutis oneribus multa ſuperfluerent, illa inſumerentur eo modo, quo inſumentur ea quæ ſuperſunt ex aliis bonis eccleſiaſticis; & non in ſuperfluos, & profanos vſus, neque inde theſaurizarent, neque diuites ditarent, ſed alendis egentibus diſtribuerent. Quæ mens tacita, coniicitur ex eo quòd eſt veriſimile, quòd ſi fuiſſent interrogati, quid ex talibus ſuperfluis fieri vellent, reſpondiſſent (& ita debet haberi pro reſponſo arg. gloſ. ſing. & receptæ. l. Tale pactum. §. fin. ff. de pact.) vt idem fieret quod fieri deberet, de ſuperfluis reliqui patrimonij Ieſu Chriſti Opt. Max. cum eorum intentio fuiſſet, vt ea vniretur eidem, eiſdémque fruerentur priuilegiis: ſcientes, aut ſcire debentes, neminem alium, neque ſæcularem, neque eccleſiaſticum eſſe tam abſolutum eorum bonorum, & redituum eorum dominum, quàm ſunt ſæculares ſuorum. Et ita conſequenter voluerũt, ſaltem tacite, vt eſſent ſubiecta oneribus generalibus, quibus Chriſti patrimonium ſubmittitur. Coniicitur item mens hæc tacita, ex eo quòd qui aliquam Capellam, vel aliud beneficium particulare fundat, non cenſetur velle ea eximere à generalibus aliorum beneficiorum oneribus, ſcilicet, recitandi horas, reſidendi, & aliis: propterea quòd eis certa onera noua imponant.

SVMMARIVM.

Beneficiarij eccleſiaſtici lege naturali tenentur operibus piis erogare ſuperflua. nu.1.
Pauperibus nulla lege ita conſultum ac Chriſtiana. nu.2.
Decimas, primitias, & alia innumera bona habent deputata Chriſtiani cultui diuino, & pauperibus. nu.3.
Beneficiarij minime retineant auare quæ eis ſuperſunt. nu.4.
Ludolphus, & Dionyſius magnum Carthuſiani ordinis decus. nu.5.
Auarus deterior eſt prodigo. nu.6.

LXXV. Moneo, intuliſſe me in præfato libello, ex prædicta concluſione, & eius confirmatione & contrariorum confutatione multa Corollaria, quæ non ſolum illam declarant, ſed etiam ex animo timentes Deum: & ſibi conſolantur, & dirigunt in praxim, quorum ſumma cum aliquot auctariis infra pate-
1 bit. Primo quidem non humana tantum, verum & naturali, atque diuina lege, & non qualis qualis virtutis, ſed veræ iuſtitię, beneficiarios erogare debere quæ ſuperſunt pauperibus, vt eſt probatum in mon. XXXIX. ideoque nulla conſuetudine ab eo excuſari poſſe: quia illa nihil valet contra legem naturalem, vel diuinam, cap. Quæ contra. c. Mala. c. Fruſtra. 8. diſt. c. In his. xj. diſt. c. fin. de conſuet. Secundo, quòd nuſquàm in toto terrarum orbe fuit vlla gens, vel natio,
2 probatæ improbatæue legis, aut ſectæ, quæ tam ingentes loculos, ſeu burſam pecuniarum habuerit paratam cultui diuino, & pauperibus, ſicut Chriſtiana. Quæ quidem, non ſolum in id dedicauit decimas prædiales omnium fructuum, ac redituum è terræ cultura prouenientium, c. Non eſt. c. Tua nobis. c. Ex tranſmiſſa. & c. Cum non ſit, de decim. Thom. Sec. 2. q. 87. & Quodlib. 2. art. 8. & Hoſt. in ſumma, de decim. §. 1. de triplici decim. & Panor. in d. c. Non eſt. omneſq; perſonales lucri cuiuſque liciti, mixtas quoque cuiuſque pecudum pecorumque generis, venationis, & piſcationis, ea lege, vt deducta ſuſtentatione honeſta miniſtrorum diuini cultus, prædicationis, & ſacramentorum omnium, egentibus
3 erogentur. Verum, & his minime contenta, habet huic pio operi paratas omnes primitias, & alia innumera bona, terrarum, vinearum, pratorum, montium, vicorum, oppidorum, & vrbium. Et niſi in aliquibus regnis prohibitum fuiſſet donare, relinquereue plura bona eccleſiis, omnia fere fuiſſent earum: quod ſatis colligitur ex c. Clericis, de immu. eccleſ. lib. 6. Et aliquot legibus Galliæ, & Portugalliæ; in quibus regnis tam effuſi fuere olim in donando eccleſiis, quàm nunc parci, & ad auferendum ab eis proni. Et ita perſonales decimæ iam vbique ferme ſubſtractæ ſunt, imo & prædiales in aliquibus Regnis. Cui rei magnam videtur occaſionem præbuiſſe, quod palam cernitur, non diſpendi ea in id, in quod donata fuerunt. Nam quod non capit Chriſtus, rapit fiſcus, vt ait Auguſt. in c. Decimæ. 16. qu. 1. Atque vtinam alij male inſumentes, alij male detrahentes, & auferentes non irritemus Deum ad iracundiam, qua de omnibus vindictam quam meremur, ſumat. Imo vero ſua nos afflet gratia, vt emendati,
4 ſalui fiamus, Amen. Tertio, non ſolum peccare mortaliter beneficiarios qui id quod

quod ſupereſt è reditibus noſtris prodige inſumimus, verum etiam qui auare ſeruamus: quoniam ſuperius in monito XXXIX. probauimus; beneficiarios non ſolum humana, ſed & naturali ac diuina, eadémque iuſtitiæ lege obligatos eſſe ad id quod ſupereſt egenis erogandum. Cui quidem obligationi minime ſatisfacimus, vt ibidem dictum eſt, non inſumendo male, niſi etiam bene erogemus. Aliud enim eſt ſoluere & tradere: aliud cuſtodire & retinere. c. Sicut hi. 47. diſtin. & cap. Sæpe, de reſtitut. ſpol. Hanc eandem concluſionem affirmauit celeberrimus ille Ioan. Gerſon, in alphabet. 40. littera, E, & duo illi æque pij, ac
docti, Ludolphus in vita Chriſti. §. 1. cap. 68. fol. 3. littera, E. & Dionyſius in libr. 5
contra pluralitatem beneficiorum, art. 7. ordinis Carthuſianorum præluſtre decus: qui quidem ibi, & alij alibi, referunt celeberrimum illum, & Epiſcopum, & doctorem Gulielmum Pariſienſem affirmaſſe, quendam amicum ſuum litteris inſignem, qui iam vita functus erat apparuiſſe; dixiſſeque quòd vna de tribus cauſis ob quas fuit damnatus, erat; quia quod è beneficiorum reditibus ei ſupereſſet, pauperibus non erogaſſet. Quare periculoſe arbitror viuere beneficiarios, qui ſuperflua redituum ſuorum extra caſus in ſupradictis comprehenſos ſeruant, ſine propoſito ea in pia opera ſaltem futura probabiliter ſperata impendendi. Quarto, magnam eſſe multorũ beneficiariorum ſocordiam, qui grauiter detrahunt illis qui ſplendide edunt, ac bibunt, & veſtientes ſe ſumptuoſe, reditus ſuos impendunt, cum ipſi miſere viuẽtes, arcas numis impleant, parum animaduertentes, non tam prohiberi beneficiariis ſumptus prodigos, quàm præcipitur largitionem & debitam exonerationem. Id quod palam ſentit Tho. Sec. 2. q. 119. ar. 3. ad 1. Neque prodigus ſumptus eſſet peccatum mortale, niſi quia debitam exonerationem præpedit. Neq; perpendunt, quod D. Bernard. in epiſt. 2. col. penult. non tantum carpit canonicum illum Lugdunenſem, quòd è reditibus præbendæ comparauerat ephippia aurea, ſellas depictas, calcariáque argen
tea: ſed & quòd præter honeſtum victum, & veſtitum reditus retineret. Minus 6
enim malum eſt prodigus ſumptus, qui aliquibus prodeſſe poteſt, quàm auara retentio, quæ nemini, vt etiam docet Ethnicus Ariſt. 4. Ethic. & Tho. Sec. 2. qu. 119. art. 3. eſt ergo neceſſe, domini, patres, fratreſque, vt non modo non prodigamus reditus beneficiorum: ſed etiam ne auare eos retineamus.

SVMMARIVM.

Eccleſiaſtici reditus magni, quare minus boni eos habenti, quàm pauci, victui ſufficientes. nu. 1.

Et quare melius eſt ampliores non appetere. nu. 2.

Beneficium, aut Epiſcopatum idoneum relinquere ob alium maioris reditus, ſine aliqua cauſa, peccatum eſt. nu. 3.

Mutationes dignitatum, Dæmonium, & mundus inquirendas nobis procurant. nu. 4.

Auaritia non eſt, partem aliquam congruam redituum, neceſſitatibus veriſimiliter futuris obſeruare. nu. 5.

Neque vel numos paulatim congerere magnis, & piis operibus, & quid tunc fieri debeat. num.6.
Ne mors inopina nobis intercedat. nu.7.

LXXVI. Moneo, ex præmiſſis etiam inferri: Primo, decipi vulgus cogitãs
1 grande bonum eſſe alicui amplos reditus eccleſiaſticos habere. Primum, quia magno labore opus eſt ad ita intendendum eorum diſpenſationi, vt ob eos à Dei gratia non decidat, retinendo, vel inſumendo, vbi, quando, quare, & quomodo non debet. Deinde, quòd rari ſunt animi ſatis fortes ad reſiſtendum tentationibus cognatorum, & amicorum, plura quàm par eſt petentium, iuxta illud cuiuſdam ſub mortem conquerentis. Medici abſtulerunt mihi corpus, & animam amici, vt refert Ludolphus, in vita Chriſti, par.1.cap.68.fol.2. Nec impulſionibus mundi, qui vt plus iuſto impendamus, quaſi vim quãdam infert, & auaritiæ conatibus, quæ ad retinendum pluſquam oportet impellit. Præterea, quia multo facilius eſt diuitiarum ſæcularium rectam rationem reddere, quàm eccleſiaſticarum, vt colligitur ex mon. XXXVIII. Et dominus de diuite laico loquens, dixit, Matth.19. & Marc.10. Difficile eſſe diuitem intrare in regnum Dei. Quod latius confirmes, per ea quæ de paupertate voluntaria ad vitam æternam multum opitulante, ſcribit Thom. Sec.2.q.184.art.3. & 6. Secundo, non eſſe tam prudentiæ conſonum quàm aliqui exiſtimant, quærere ob noſtri amorem plures reditus eccleſiaſticos, quàm ſint nobis neceſſarij ad hãc vitam honeſte agen-
2 dam. Neque ſuſcipere etiam ſi id rogaremur: quia id eſt appetere multum oneris, & parum leuaminis. Non enim eſt facile habenti magnos reditus tribuere illos ſolis operibus piis, petentibus eos de more, & importune cognatis, & amicis, arg. cap. Non æſtimemus.13.q.2. & c. Peruenit.1.q.3. & c.1. ſeſſ.25. Concil. Trid. de reform. Quin & iudicio noſtro non vacat id culpa, ſaltem veniali: niſi cum vere Deo dicere poſſumus, quòd nolumus, neque acceptamus eos, ſaltem principaliter, ob noſtri amorem: ſed ſolum ob eius ſanctum, vel Reip. obſequium, & ad impendendum ſuperflua pauperibus. Alioquin enim finis inordinatus eſſet, per prædicta, & conſequenter malum: quia cuius finis malus eſt, ipſum quoque malum eſt. cap. Cum miniſter.23.qu.5. cum multis, quæ ibi nuper ſcripſimus, poſt Thom. Prima.2.qu.1.art.3. melius q.18.art.6. Quæ omnia plurimum iuuat id quod Cardinalis Florentinus determinauit in Clem. Gratiæ, de reſcript. licet plus aliis laxauerit plurium beneficiorum obtinendi facultatem, vno eorum ſufficiente, videlicet: neminem poſſe illa obtinere vllo modo, neq; cum diſpenſatione, neque abſque illa, niſi ea conditione, vt non theſaurizet ex eorum prouentibus, neque indulgentiorem victum, aut factum ob id adderet maiorem. Et quoniam permulti habebãt plura beneficia, quàm ad honeſte viuendum eſſent neceſſaria: pauci vero æquam expoſitionem Cardinalis præfati obſeruabant: decreuit ſanctum Concil. Trid. ſeſſ.24.c.17. de reform. vt nullus permittatur ha-
3 bere niſi vnicum, quod ſibi ſufficiat, beneficium. Tertio neſcire me Epiſcopos, aut eccleſiarum parochialium rectores, omnino à peccato excuſare, qui honeſtum victũ in terris ſalubribus habẽtes, ſine alia neceſſitate, aut vtilitate publica ſtudent relinquere ſua beneficia, eo ſolo ꝙ minoris ſint reditus: & capiunt alia,

eo

eo ſolo quòd ſint maioris. Primo, quòd appetere Epiſcopatū propter bona illius temporalia, manifeſte eſt illicitum, vt probat Thom. Sec. 2. q. 188. art. 1. Secūdo, propter ea quæ in præcedenti monito diximus. Tertio, quia iura pontificia ſæpius renouata, ratione iuſta id prohibuerunt, c. Mutationes. c. Scias. quę agunt de Epiſcopis, & ca. Non oportet. ca. Peruenit. quæ agunt de aliis minoribus, 7. q. 1. quæ neſcio quare nō citauit Sotus in lib. 3. q. 6. art. 2. col. 13. de iuſt. & iur. Quibus aperte præcipitur, vt neque auaritia, neque præſumptione, neque voluntatis propriæ cauſa, huiuſmodi fiant mutationes; ſed ſolum neceſſitate, aut vtilitate; non quidem propriæ crumenæ, ſeu burſæ, vt eadem decreta aperte ſignificant, præſertim finis d. c. Mutationes. Quarto, quòd oues cognitas vtilius gubernare poſſunt, quàm eas, quas nondum cognoſcunt, neque ſciunt quanto tempore cognoſcent; & ita gratius inſeruiet in eis Domino, niſi alia cauſa aliud ſuadeat, per prædictum c. Mutationes. & ca. Scias. Quinto, quòd non poſſunt impendere ſibi ſuiſque plus quàm poterant, cum ſola beneficia minoris valoris haberent, niſi ea ipſa ſint altioris dignitatis, & honoris, per præfatam cōcluſionem communem principalem, ex qua hæc inferimus; & per dictum Cardinalis in Clem. Gratiæ; de reſcript. Sexto, quia ſaltem habentibus idonea beneficia, quibus honeſte ali poſſint, peccatum eſt appetere propter ſe altiorem regendarum animarum locum, c. Qui epiſcopatum. ca. In ſcripturis. ca. Clemens. 8. quæſt. 1. tradit Thom. receptus Sec. 2. q. 185. art. 1. At altioris loci, minoriſque reditus beneficia maius animarum onus habent frequentius. Verumenimuero, cum hæc ita ſeſe vere habeant, Deuſque omnibus præſens extet, qui per ſe, & per eius ſponſam, matremque noſtram Eccleſiam ſanctam, nos ea ipſa edocuit: Diabolus tamen, & mundus, propter animi noſtri imbecillitatem, nonnullos prouectam etiam ætatem agētes, in has varias beneficiorum mutationes nos trahunt exagitatos, 4
paulo minorem curam vt eas adipiſcamur adhibentes; & vtinam non maiorem quàm ad æternam gloriam conſequendā adhibeamus. Quare non poſſum non laudare illum Epiſcopum Italum, qui refertur ante paucos annos renuiſſe trāſlationem ſui ad opulentiorem epiſcopatum, dicens, Cum vix poſſim impēdere, vt par eſt, reditus Epiſcopatus quem habeo tenuiores; quomodo impēdam iuſte illius qui offertur ampliores? Quarto, non eſſe auaram retentionem, qua me- 5
diocrem pecuniæ quātitatem neceſſitatibus veriſimiliter futuris, ægritudinum, litium annorum ſterilium, & id genus aliorum, prudenter obſeruamus. iuxta doctrinam Thom. Sec. 2. q. 32. art. 5. Dixi veriſimiliter, contra eos qui dicunt, ſeruare ſe in id tempus, quo centum fuerint annorum, cum tātum ſint adhuc triginta; ſiue neptibus pauperibus ex fratre ſororeue collocandis, quæ nondum natæ ſunt, & id genus aliis. Non enim oportet omnes caſus qui contingere poſſunt, conſiderare. Tho. in d. art. 5. ad 3. quæ quidem minime nos docet vera prudentia, ſed potius puſillanimitas, & auida ſolicitudo diuinæ prouidentiæ parum fidentes proponunt. Quinto, non eſſe item auaram retentionem illam contra illud: Nolite de craſtino cogitare, Matth. 6. qua paulatim cumulamus id quod neceſſarium eſt matrimoniis aliquot piis contrahendis, aut fabricandis eccle- 6
ſiis, capellis, collegiis, hoſpitalibus aliiſue huiuſmodi piis ac ſanctis operibus. Eſt enim viri prudentis ædificiis perficiendis, etiam antequàm incipiantur, neceſſaria prouide parare. iuxta illud Luc. 14. Qui vult turrim ædificare, prius ſe-

dens computat ſumptus, &c. ne inſultetur ei; quòd cœpit ędificare, & non potuit conſummare. Quamquàm profectò etiam in hoc caſu, perquàm commodum eſſet, vt quemadmodum ſenſim pecunias congerimus, ita etiam aliquibus piis, & probatus viris catholicis, vnam, atque alteram, inter viuos donationem irreuocabilem faceremus; adiecto onere impendendi ea omnia bona in his piis operibus, quæ facienda deſtinamus. Eſſet tamen prudentiæ, addere illis clauſulam, per quam liceret nobis, aut quibuſdam aliis; quorum prudentiæ atque pietati fidimus, mutare illa in alia opera pia, ſi aliquo reſpectu illa non conuenirent tantum quantum alia. Donationes autem ita fiant, vt eas minime reuocare poſſimus, ſed velimus nolimus, donata à nobis bona his, aut illis piis operibus inſumenda neceſſario permaneant: quia mors inopina ſolet bona propoſita impedire. l. 1. ff. de cond. & demonſt. iuxta illud; Neſcitis diem neque horam, Matth. 25. Et quæ piis finibus coaceruamus, poſſent cedere malis. iuxta illud; Exibit ſpiritus eius, & reuertetur in terram ſuam: in illa die peribunt omnes cogitationes eorum, Pſal. 145. Si forte neque iure, neque facto intercedente morte teſtari poſſemus in offendiculum proximorum, auaritiam mortuorum inde coniiciendum, vt ante paucos annos cuidam magno Præſuli accidiſſe vidimus; qui pecuniam ingentem collegio ingenti fabricando congeſſerat.

SVMMARIVM.

Beneficiarij ea, quæ parce viuendo de ſuo honeſto victu detrahunt, faciunt ſua. numero 1.

Beneficiarij ſatisfaciunt erogando ea quæ ſibi ſuperſunt quibuſcunque pauperibus, aut piis operibus quæ delegerint. nu. 2. & ſeq.

Pauperes qui à teſtamentario deligendi. num. 3.

Pauper eſt in hoc cui pro ſua decentia neceſſaria deſunt. nu. 4.

Pauper efficitur aliquis nimia patrui, ſiue fratris felicitate. nu. 5.

Pius V. Papa mirificum hac in re dedit exemplum. nu. 6.

Beneficiarij de prouentibus eccleſiaſticis inſumere poſſunt pro libito tantum, quantum in eccleſiam ſuam, ac pauperes de patrimonialibus impendent. numero 7.

LXXVII. Moneo etiam ex præmiſſis inferri, Primo; Concluſionem no-
1 ſtram minime locum habere in his, quæ beneficiarij de ſuo victu honeſto parcius viuendo ſeruant, vt ſenſit Thom. Sec. 2. q. 185. art. 7. & exprimit Maior in 4. diſt. 24. q. 17. & probant Adrian. in 4. de reſtitut. q. 12. & Sotus lib. 10. q. 4. art. 3. de iuſt. & iur. quod late monito XXX. probauimus; & probatum late defendimus aduerſus præfatum N. contrarium mordicus tenentem in monito XXXI. Secundo; quòd beneficiarij ſatis officio noſtro facimus impertiendo ea quæ ſu-
2 perſunt, quibuſcumque pauperibus, quos ad id elegerimus; tametſi cæteris paribus pientius eſſet (arg. l. Si quis ad declinandum, C. de Epiſcop. & cler. & l. In eccleſiis, eod. tit.) erogare parochianis, aut inhabitantibus locum, vbi ſitum eſt

beneficium

beneficium;& pientius dare pauperibus,aut melioribus,qui virtute præſtantiores eſſe videntur.arg.d.l.ſi quis & c.Pulchra.& c.Non ſatis.86.diſt.Diximus,cæteris paribus,eo quòd vt colligi poteſt,ex d.c.Non ſatis.& c.Eſt probanda.& c. Conſideranda.& ca.Pulchra.86.diſt.aliqua ratio patriæ, cognationis,amicitiæ, obſequij honeſti,& aliorum ſimiliũ haberi poteſt, quò iuſte præferatur extraneus indigenæ,pauperiori minus pauper, atque meliori minus bonus. Quãuis Vlricus relatus à Dionyſio in libr. contra plural.benef.art.11. contrarium dicat, nihil ad id allegando;qui tamen allegare poterat legem illam,Si quis ad declinandam.C.de Epiſcop.& cler. quæ habet id quod à teſtatore pauperibus relinquitur,dandum eſſe hoſpitali ſui loci,ſi vnum tantum habetur; & ſi plura pauperiori. Et licet ea lex ſublata ſit per §. Si quis autem pro redemptione, Auth. de Eccleſ.tit.col.9.quatenus de hoſpitali loquitur:non eſt tamen ſublata quò ad illud quod decernit de erogando ſui loci pauperibus, vti ſingularis gloſſ. approbata.c.Si pater.verb.pauperum,de teſtam. libr.6. declarauit. Ipſe vero non auderem obſtringere ad hoc beneficiarios. Primum quidem, quòd teſtamentarius, ſiue cui teſtator pauperum electionem commiſit, eos quos vellet eligere 3
poſſet,etiam ſi non eſſent ex eius loco,iuxt.doctrinam Ioan.And. Dom. Peruſ. communem ſuper d.gloſſ.d.c.Si pater.Deinde,quòd neque D.Clemens in præf. lib.de conſt.Apoſt.8.ca.36.& lib.2.ca.29.Neque vllus textus habet decimas impartiri debere pauperibus loci qui eas ſoluit:imo iubet eaſdem elargiri, etiam peregrinis, & alienigenis.Tertio, quòd vetus cõſuetudo,quæ eſt optima legum interpres.ca.Cum dilectus,de conſuet.& l.Minime.ff.de leg. declaraſſe videtur, ſatis eſſe dari pauperibus,etiam ſi non ſint loci beneficij.Quarto,quòd illi gloſſæ textibuſque,quorum optimus videtur.l.Quæ conditio.§.Cum ita.ff.de cõdit. & demonſtr.in quibus illa fundatur, reſponderi poteſt; ea habere locum in teſtatore,qui tanquàm homo priuatus loci ſui cohabitatoribus propenſior videtur.Nos vero loquimur de ſancta matre Eccleſia Catholica,quę cunctos mundi fideles ſuos reputat filios.c.Alma mater,de ſentent.excommun.libr.6.Clem.1.in princip.de ſumma Trinit.Et ita non tam ſpeciali complectitur amore,quàm teſtator eos qui in vno particulari loco cohabitant. Qua ratione confirmatur id quod dictum eſt, nempe; gloſſ.præmiſſam non habere locum in teſtamentario executore,cui teſtator pauperum electionem commiſi;& è contrario per illud dictum hæc reſponſio corroboratur. Adde, quòd nemo damnat eos Præſules, qui collegia & hoſpitalia neceſſaria,litteris diſcendis,vel pauperibus excipiendis, etiam extra ſuos epiſcopatus ædificarunt, & dotarunt ex reditibus ſuorum præſulatuum: neque beneficiarios, qui cognatos, vel aliàs pauperes patriæ ſuæ longe à ſuis beneficiis diſtantes,modeſte collocant.Tertio,infertur, quòd bené 4
diſtributum intelligetur id quod diſtribuitur eis,qui licet habeant neceſſaria ad vitam ſeruandam;non tamen ad ſe decenter pro ſua qualitate ſuſtentandum, vt recte Diuus Thom.Sec.2.q.32.art.6.præſupponit. Et Bart.in l.1. C. de ſacroſan. Eccleſ.num.36.explicat,ambo frequentius probari. Et apertius Caietan. Sec. 2. quæſt.43.art.8.quod ſatis colligitur ex quibuſdam D.Ambroſ.decretis,videlicet, ca.Conſideranda.ca.Eſt probanda.& ca.Non ſatis.86. diſtinct. quod notandum eſt ad excuſationem eorum qui cognatis, & aliis carentibus dote ſufficienti ad nubendum æqualibus, vel ducendas æquales, auctaria dotium in id re-

5 quiſita largiuntur,& aliorum multorum.Quarto,infertur dubitari;Vtrum frater, vel nepos ex fratre, vel ſorore illius qui ex humili conditione cooptaretur in magnam aliquam dignitatem,qui habebat neceſſaria ad ſuam decentem ſuſtentationem, antea quàm cognatus eius fuiſſet promotus.dicetur pauper, ad hoc vt ille cognatus tribuere poſſit aliqua iuſte, ſi non habeat tanta quibus honorifice in eius domo conſpiciatur.Nam prædictum concilium Trident. ſeſſ.25. c.1.de reform.ſignificat non poſſe:quod etiam antea D.Ambroſius in d. ca. Eſt probanda. ibi,ſubſidium neceſſitatis,non tamen vt ibi ditiores fieri velint,ſenſit;& aperte determinat Maior in 4.diſtinct.24.quæſt.19. ſatis forti argumento fretus. Nobis tamen videtur, quòd huiuſmodi Prælatus poteſt dare iuſte tali fratri aut nepoti plus aliquantum,quo ſe ita tractet, vt à prudentibus, religioſiſque viris non habeatur minoris poſt cognati promotionem quàm antea. Eius enim dignitas efficit,vt illi maiorem neceſſitatē patiantur,quàm antea; & quòd non habeant neceſſarium pro ſtatu ſuo,qui per augmentum ſtatus tam proximi cognati aliquantum creuit.Et decet vt qui cauſam damni dat,id reſarciat. arg.c. fin.de iniu.& l.Qui occidit.ff. ad legem Aquiliam.Sed non eſt illis dandum tantum, quantum vt plurimum petunt; nec tantum quo ſuperbi, otioſi, vitioſiue fiant.Et quia certum eſt,poſſe illis dari tantum, quantum extraneis eiuſdē qualitatis,id quod etiam prædictum concilium Trident.ſenſit in d.c.1.ſeſſ.25. de reform.cōduceret, vt huiuſmodi Prælatus vteretur eorum miniſterio in negotiis, & officiis in quibus lucrifacientes id quod ab aliis lucrifieri poterat, honeſte vitam agerent: quod ſi id facere nollent, ob eorum culpam ſine ſua deſtituere
6 poſſet.Quod totum approbare viſus eſt nūc Beatiſſimus Pater & D. N. Pius V. aſſignando pro dote cuidam nepti ſuæ mille quingentos aureos, additis poſtea magno rogatu,vt fertur,aliis quingentis, exemplo raro,mirando, tamque ſan-
7 ctiſſimo Papa digno.Quinto,infertur;quòd etiam iuſte expēſum dicetur, quicquid Prælatus expenderit ex prouentibus ſuis in eum qui non eſt pauper, ſi de patrimonio ſuo,ſiue de acquiſitis induſtria ſua,tantundem ad vtilitatem Eccleſiæ ſuæ expenderit,vt ait Gratian.in §.Item,ſub c.Iniuſtum.12.q.2.per c.ſequens. Si quis qualibet, etiam mediate, vt defendendo ſuam electionem,vel prouiſionem.c.Vt præteritæ,de elect.quales ſunt impenſæ factæ in litigando ſuper ſuo iuſto iure,vt ibi notatur.Illud itidem quod in honeſtam ac decentem hoſpitalitatem,arg.c.De monachis,de præb.& §.1.42.diſtinct.& c.1.82.diſtinct.& illius Ciceronis lib.2.offi.Decorum valde eſt,patere illuſtribus hoſpitibus domos virorum illuſtrium.Illud item quod in conuiuium honeſtum ca. Conuiuia.44.diſt. aut in neceſſitatem eius,qui ea quibus indiget,non poteſt aliunde habere,quæ ipſum non decet ei vendere.

SVMMARIVM.

Beneficiarÿ nequeunt inſumere ob ſolam liberalitatem, nec humanam amicitiam.num.1.

Poſſunt tamen in colligendos honeſte hoſpites,qui eorum Eccleſiæ vel beneficio prodeſſe valent. num.2.

Miniſterium

Monaſterium ſanctæ Mariæ à Paulari laudatum. nu.2.
Beneficiarius ſæcularis poteſt cuilibet largiri id quod meretur ob maiora obſequia, quàm quæ ſuum beneficium requirit. nu.3.
Intellectus illius Pauli: Presbyteri qui bene præſunt, &c. nu.4.

LXXVIII. Moneo, intuliſſe etiam primo, quòd ſola liberalitas, aut amicitia humana non ſufficit ad huiuſmodi ſumptus iuſtificandos. Primo, quia hoc 1
non facit vt opus illud ſit pium per dicta in mon. XXIX: Secundo, quòd ſanctum Concil. Trid. in ſeſſ. 25. c. 1. de refor. omnino prohibet Epiſcopis, & quibuſcunque beneficiariis eccleſiaſticis, etiam ſi ſint Cardinales: ne conſanguineos & familiares ſuos, niſi fuerint pauperes, de eccleſiaſticis prouentibus extollant. Id quod olim ſtatuerat ſexta ſynodus relata in c. Quiſquis. 12. q. 2. & concil. Tolet. in cap. Decenter. 89. diſt. quin eos vehementer monet, vt carnalem erga ſuos affectum ex animis euellãt, vti radicem & originem multorum malorum: quod colligitur ex gloſ. ad iuncto tex. c. Peruenit. 1. qu. 3. quod non taceret, ſi liberalitas & humana amicitia iuſtam dandi eis cauſam conſtitueret. Secundo infertur, quòd ex hoc inferunt aliqui, non eſſe bene impenſum id quod in quibuſdam Eccleſiis & monaſteriis impenditur, hoſpitio ſuſcipiendo aliquot conſanguineos, ac iure conſultos, aut nobiles per ea tranſeuntes, aut in ipſa per aliquot dies animi gratia ſeſe recipientes. Nobis tamen ſemper viſum eſt contrarium: 2
quia illa non eſt pura liberalitas, quæ conſiſtit in pura donatione, de qua in l. 1. ff. de donat. Imo donatio ob cauſam, quæ non eſt pura donatio, iuxta præfatam l. 1. & totum tit. ff. de condict. cau. da. & C. de cond. ob. cau. Tum, quia eſt artificium acquirendi, & conciliandi voluntates eorum qui fouerunt, aut fouendi poteſtatem habent eorum iura, & cauſas in iudicio, & extra illud: & ita ſaltem mediate fit in Eccleſię vtilitatem, dummodo ita fiat, vt abſit epularum curioſarum, vel immodicarum, & vinorum nimia exuberãtia. arg. c. A crapula, de vit. & hon. c. Eccleſiæ principes. 35. diſtinc. Nec cum ab omni ſpecie mali cauendum ſit. 1. ad Theſſ. 5. & c. Cum ab omni, de vit. & hon. ſignificent, non tanti habere paupertatis ſtatum quem profeſſi fuerunt quàm diuitiarum, quem deſeruerunt per votum paupertatis, quod ſe protendit ad renunciationem omnium bonorum ſæcularium. Tho. Sec. 2. q. 186. art. 7. ad 4. Et nitentes quærere honorem temporalem quem effugerunt, vt docet ibidem vterque Thom. non amittant ſpiritualem, quem procurare tenentur. Ne item hoſpites quos ædificare debent, bono exemplo temperantiæ, modeſtiæ, abſtinentiæ, ac ſobrietatis, vitiis eis contrariis offendant, & ita abeant, reprobantes magis immoderatam eorum exhibitionem, quàm approbantes moderatam ipſorum hoſpitalitatem: in cuius confirmationem ibidem hæc addidi: Hodie octauo die Iulij anni 1566. in hac ſanctiſſima ordinis Carthuſiani domo ſanctæ Mariæ à Paular, quæ eſt cæleſtis imago in charitate, religione, tranquillitateque; vbi mihi, cum ad eam Mantua Carpentaria ſiue Madrid pene mortuus, delatus eſſem, Virgo mater eius patrona, in tertium diem priſtinam ſalutem impetrauit; horũ ipſius ſeruorum & dominorum meorum in ea commorãtium interceſſione. Hodie, inquam, legens ſanctas eorum conſtitutiones, quibus in tanta perfectione tota Carthuſiana congregatio conſeruatur, vnã inueni, cuius exemplum hic poſitum, ea quæ dicta ſunt, vnice

probat, ſcilicet, in 3.compoſi. cap.6. Hoſpitibus cum ad nos veniunt, aut per nos inuitantur ad conuiuia, non miniſtrentur nec præparentur diuerſa & exquiſita cibaria, ex quibus & religioſi, & ſæculares, imo etiam & ipſi hoſpites ſcandalizantur, & grauātur: vnde duobus non curioſe præparatis ferculis, cum coquina, caſeo, & fructibus debent eſſe contenti, niſi tantæ dignitatis, &c. Pro quo faciunt c. Non ſatis. & c. Pulchra. 86. diſt. Tertio, infertur, quòd pro noſtræ
3 concluſionis limitatione teneri poteſt opinio Io. Maioris in 4. diſt. 24. col. 4. ſcilicet; beneficiarium non magis mortaliter peccare expendēdo prodige de ſuorum prouentuum parte, quam merentur eius labores, & vtilitas quam affert eccleſiæ Dei, vltra mediocre ſeruitium, quod eius beneficium requirit: quàm expendendo de portione cuius eget ad neceſſariam ſui ſuſtentationem, de qua mon. LXXVI. dictum eſt. Primo quidem, quia lege naturali diuinaque dignus eſt operarius mercede ſua, Luc. 11. ad Corinth. 9. & c. 1. 13. q. 2. Deinde quod ſi vniuerſalis Eccleſia omnes eccleſiaſticos prouentus in vno cumulo haberet, & ſeruientibus eis ſatisfaceret, vnicuique deberet pro merito tribuere, tribuendo plus ei qui plus mereretur. Tertio, quòd certum eſt, clericum cui eccleſia daret de ſua menſa trecentos ducatos, eo quod labor eius, & commodum quod ei adfert, eos merentur; poſſet de illis omnibus libere diſponere: quoniam eſſent bona per induſtriam eius acquiſita, quæ ſunt ei patrimonialia, & ab onere bonorum eccleſiaſticorum libera. c. Quia nos, de teſta. & c. Epiſcopi. 12. q. 1. & dictum eſt, ſupra mon. XXII. etiam ſi centum ei ſufficerent ad vitam honeſte tranſigendam. Qua ipſa ratione, videtur, quòd idem facere poteſt de trecentis ducatis, qui redeunt ex eius beneficij fructibus: quàmuis centum ex illis ſufficerent ipſius honeſtæ ſuſtentationi, ſi obſequia quæ facit, præter ea quibus obſtrictus eſt, id merētur. Poſtremo, quod illud Apoſt. 1. ad Timoth. 5. Presbyteri qui bene
4 præſunt, duplici honore digni habeantur, maxime qui laborant in verbo & doctrina. Quamquam à nonnullis, præſertim ab vtroque Thom. in d. c. 5. 1. ad Timoth. intelligatur de ſtipendio, & reuerentia: recte tamen intelligi poteſt de duplici vel maiori ſalario, vt Gelaſius in c. Conſuluit. 74. diſt. & gloſ. ſolemnis ex eius dicto colligit; presbyteros plus ſalarij recipere debere, quā diaconos; plus autem hos, quàm alios minores: id quod optime in Epiſcopatu Palentino perpenſum reperitur. Cuius rei ratio eſt, quòd presbyteri magis operantur in Eccleſia, præcipue ſi concionētur, & doceant: ita vt nobis fateri liceat, quòd ſi duo habeant ſingula beneficia trecētorum ducatorum redituum, ambo poſſunt pro libito expendere id, quod illis ad ſe honeſte ſuſtentandum opus eſt, boni viri iudicio, etiam ſi ſuis beneficiis pluſquàm mediocriter non inſeruiant: fingamus id aſcendere ad centum & quinquaginta: quo ad ſuſtentationem, iam ſi alter eorum non magis inſeruiat quàm omnino tenetur: alter vero multo magis, audiendo confeſſiones, concionando, docendo, viſitando infirmos, conſolando, pacis & aliorum huiuſmodi curam habendo; poterit hic recte expendere tanto plus, quantum eius ſeruitia ſupererogatoria pro viri boni iudicio merētur: Meritis enim inæqualibus inæqualia præmia debentur. Thom. Prima 2. q. 47. art. 7. ad. 3. Et gratia maior datur vni, quàm alij. Prima 2. q. 112. art. 4. quæ ſi alia centum & quinquaginta valuerint, poterit is de toto ſuo reditu pro ſua voluntate diſponere, nil plus de illo pauperibus erogando, quàm laicus alius de ſuo. Quæ

conclu

concluſio, conſolans eſt, & incitans, addenſque eis calcaria, qui magnos prouentus habent, vt operarij quoque magni ſint in vinea Domini.

SVMMARIVM.

Beneficiarius non amittit ſuos fructus, eo ſolo quòd male viuit, contra Adrianum, nec etiam non celebrando horas amittebat vſque ad Concilium Lateran. nu. 1.

Beneficiarij minores, mediocres, & Epiſcopi, quò ad hoc æquales. nu. 2.

Prouentus item diſtributionum, & alij. nu. 3.

Ordinatum ad augmentum religionis, non debet operari diminutionem. num. 3.

Beneficiarius pro voluntate ſua diſponit de rebus quæſitis ſui ordinis ratione, puta, per confeßiones, &c. nu. 4.

LXXIX. Moneo, me etiam intuliſſe hæc alia. Primo quidem; quòd dura 1
nimium videtur opinio Adriani in 4. de reſtit. q. 14. col. 9. ſcilicet; quòd beneficiarius, qui male viuit aſſidue Deum offendendo, ſui beneficij fructus amittit, eoſque reſtituere tenetur, quomodocumque illis vtatur. Durior vero illa Car. Alexan. in ſumma. 12. q. 3. videlicet: quòd eos amittit pro rata temporis ille, qui malam vitam agit interdum, & ſi non ita viuit aſſidue: quoniam verius exiſtimamus eos, dummodo titulos habeant canonicos, ſuaſq; horas celebrent, non amittere; imo de illis legitime viuere poſſe. Primo, quia neque textum, neque rationem neceſſariam habent, quo ſuam probent opinionem. Deinde, quòd legibus quas illi citant, reſponderi poteſt, quòd neque cauſa totalis, neque etiam magis præcipua qua eos acquirit, eſt bona vita; ſed titulus, & officium diuinum, quod potiſſimum conſiſtit in horis canonicis pronunciandis, quæ appellantur penſum ſeruitutis in c. Presbyter. 91. diſtinct. & cap. 1. de celebr. miſſ. Poſtremo, quia communis opinio Panor. & aliorum in cap. 1. de celeb. miſſ. affirmat, quòd ante Lateranen. concil. coactum ſub Iulio II. & continuatum ſub Leone X. ſeſſ. 9. §. Statuimus, quem explanauimus in repet. cap. Quando, de conſecr. diſtinct. 1. cap. 7. à nu. 32. non amittebat fructus ille qui non pronũciabat horas canonicas: imo neque poſt illud, qui non pronunciat intra ſex menſes ab eo habito, vt in præfato. §. Statuimus, ſtatutum eſt. At conſtat eum qui eas non pronunciat, male viuere. Attamen tam integrorum, & doctorum virorum opinio notanda eſt, ad retrahendum à ſuis vitiis eos, qui palam eis vtuntur. Præterea intuli, 2
quòd quantum ad hoc nihil intereſt inter Epiſcopos, & Rectores; atque Priores, & Parochos; nec inter hos, & canonicos, & portionarios; nec inter hos, & capellanos, alioſque ſimplices beneficiarios: quamquàm aliter ſenſit Caiet. Sec. 2. quæſt. 185. artic. 7. contra quem etiam Dominicus Sotus prudenter dixit, lib. 10. qu. 4. art. 9. de iuſt. & iur. quia in omnibus eadem ratio militat, cum omnes fundati ſint in bonis eccleſiaſticis, quæ Ieſu Chriſti patrimonium exiſtunt; & in omnibus locum habent ea, quibus dicta communis, & noſtra concluſio nititur.

Conciliumque Trid.ſeſſ.25.cap.1.de reform. non ſolum prohibet Epiſcopis,ſed etiam cæteris beneficiariis, ne ſuos conſanguineos, & familiares, de prouentibus eccleſiaſticis diuites efficiant. Addo intelligendũ eſſe id quod ſupra de penſionibus dixi, de illis quæ dantur in titulos beneficiarios, vel in titulos perpetuos quaſi beneficiarios;non autem de illis quæ dantur in ſtipendium, & ſubſidium impenſarum in aliquod tempus Nuntiis, Legatis, Cardinalibus, & aliis familiaribus, vel alia negotia gerentibus: aliter quàm conſtituendo eas ſuper
3 beneficiis eccleſiaſticis, vt diximus ſupra mon. XXXIII. Intuli etiam, quò ad hoc propoſitum nihil referre, ſi prouentus quærantur ex quotidianis horarum diſtributionibus, aut ex communi cumulo, quem groſſam appellant: quicquid ſentiat gloſ. Gulielmi, verb.conſueuit, in Extrauag.Suſcepti, ne ſede vac.inter communes. Primo, quòd alia bonorum quærendorũ ratio conſtituta per eum; qui ipſa recipit, non poteſt mutare finem ob quem illa ei data fuerunt ab aliis l.1.& l.Legatam.ff.de adminiſt.rerum ad ciuit.pert.& Clem. Quia contingit,de relig.dom. Deinde,quòd diſtributiones ſubrogantur illi cumulo groſſæ;& ſubrogatum habere debet qualitatem illius cui ſubrogatur.l.Si eum,§.Qui iniuriarum,ff.Si quis caut. & c.Eccleſiæ Sanctæ Mariæ, vt lit.pen. Tertio, quòd ſtatutum ad vnum finem,contrarium illi operari non debet, l.Legata inutiliter.ff.de adimp.leg.& c.fi.de verb.ſig.At finis in quem inſtitutum eſt in multis Eccleſiis, vt prouentus per diſtributiones,quærantur, eſt; vt clerici magis obſtringantur, fiantque religioſiores quàm eſſent, ſi eoſdem aliter quærerent: & conſequenter non debet maiorem licentiam,& minorem religionem in illis operari,quò liberius,& minus religioſe de illis diſponere valeant,quàm antea,quando quærebantur ex cumulo communi. Poſtremo, quòd nihil obſtat.c.1.de cler. non reſid.lib.6.quo nonnulli nituntur,ob id quod ſuperius in mon. XLIIII.ei eſt re-
4 ſponſum. Inſuper intuli, quòd dictæ concluſioni non eſt locus in eo quod clerici ratione ſuæ dignitatis clericalis,extra ſuorum beneficiorum fructus lucrantur;puta,per miſſarum celebrationem,aut per officium capellanorum,&c.quia illa ſunt bona quaſi patrimonialia, quæ in hoc æquantur patrimonialibus,vt in mon. XXII. probatum eſt. Idemque ſentimus nos, de eo quod lucrantur ob confeſſiones,officia diuina,ſtipendia pulpitorum,conciones,ſiue Capellanias, & Vicariatus; ſiue ſua beneficia obſtringant eos ad id, ſiue non, ob ea quæ ibidem dicta ſunt.

SVMMARIVM.

Prælatus quidam magnus huius concluſionis magnũ dedit exemplum.nu.1.
Beneficiarius de ſuo beneficio viuere poteſt, & alia ſua bona ſeruare cuicunque voluerit.nu.2.
Beneficiarius,& Penſionarius quò ad hoc non differunt. nu.3.
Remedium ordinarium vtilius quàm extraordinarium. nu.3.
Beneficium regulare numquàm ſæculari collatum eſt,neque ſæculare regulari in titulum,ſed in commendam ſic.nu.4.
Tantum tamen authoritatis habent Commendatarÿ, quàm titulares.nu.5.

Religio

Religioſus,ſi & quid dare poteſt,de eo quod parcius viuendo reliquum facit. numero 6.

Religioſus donare poteſt conceſſione,ſeu conſuetudine iuſta. num.7.

LXXX. Moneo,me etiam ibidem intuliſſe.Primo,quòd inſigne exẽplum, & imitatione dignum fuit illud,quod quidam pater Dominicanus valde vene- 1
rabilis,& permagnus concionator,quem nos cognouimus,exhibuit.Is Prælato cuidam primario morti proximo,qui ſupellectilem ſuam,& actiones multi valoris vni nepoti ſuo legauit, duabus vel tribus horis antequàm moreretur, dixit; quòd ea de cauſa ſola damnaretur, niſi ſibi conſuleret; & Prælatus, vti vir ſingulari virtute præditus,timore tremens,de remedio eundem conſuluit: quod cum intellexiſſet,conuertit illud legatũ in aliud pium opus illuſtre,quod etiam hodie in ciuitate quadam primaria refulget. Cuius ſimilia quædam acta ſunt, nobis conſulentibus,à nonnullis beneficiariis; qui alioqui ſuos conſanguineos ditandi cauſa damnati fuiſſent:nam id effugere nequibant, etiam ſi vera eſſet opinio aliquorum, qui dicunt eos non teneri ad reſtituendum ea, quæ in vſus profanos expendunt;licet mortaliter peccent: quoniam, cum ipſimet fateãtur, mortaliter peccare illos, qui ſic expendunt, morientes huiuſmodi legata non retractando,quæ retractare poterant,non ſatis pœnitebat, & diabolus eorum animas rapuiſſet.c.Firmiſſime.15.q.1.ca.Omnis,de conſecr.diſtinct.4.& hæredes eorum bona, parum de ipſorum pœnis indolentes poſſiderent. Ad hæc intuli, quòd vehementer conſolatur beneficiarios illud Innocentij, ab omnibus fere approbatum in c.Epiſcopus,de præb.& in c.Quoniam,ne prælat.vic.videlicet:
quòd omnes viuere poſſunt, atque capere de ſuis prouentibus eccleſiaſticis, 2
quantum ad congruam eorum ſuſtentationem opus eſt; & ſeruare quibus volent ſuum patrimonium, cum eius fructibus, quæ communis eſt opinio, quàm etiam ſequitur Dec.in d.ca.Epiſcopus.licet in c.Poſtulaſti, de reſcript.aliter dixiſſet;quamque nos multum ampliamus contra præfatum N.ſupra mon.XXX. Eadem ratione,quàmuis illi non id penitus exprimant,idem facere poſſunt de illis quæ conſequuntur ex quacumque induſtria ſua litterarum, munerum, negotiorum, legationum, cõtractuum,ac donationum, & aliorum modorum non pertinentium ad eorum beneficia,neque bona:quia vt dictum fuit in præf. lib. quæſt.1. num.7. & repetitum ſupra monito XXI. omnia huiuſmodi ſunt eis perinde ac patrimonialia.arg.ca. Quia nos, de teſtam.& c. Epiſcopi.12. quæſt.1.
Inſuper intuli, id ipſum quod dictum eſt de beneficiariis eccleſiaſticis, dicẽdum 3
eſſe de penſionariis penſionum eccleſiaſticarum,quas Pontif.Max.conſtituere ſolent ſuper fructibus aliquorum Epiſcopatuum,& aliorum beneficiorum, ad vitam eorum; & quas alij Prælati ad vitam beneficiariorum, videlicet; quòd quicquid inde ſupererit illis, deſumpto eo, quo ipſi pro decenti eorum ſtatu egent,tenentur expendere in pauperes,aut alia pietatis opera. Primum, quia res tranſeunt cum oneribus ſuis.c.Ex litteris,de pign.ca.Paſtoralis, de decim.& l.1.C.de diſtr.pig.Et ſummi Pontifices,& alij non abſoluunt ab onere cui ſubiacent fructus beneficij, nempe; vt ea quæ ſuperſunt pauperibus, aut operibus pietatis erogentur eo ſolo,quòd iubeant, vt alius qui non ſit beneficiarius, eos

ad ſui ſuſtentationem accipiat. Secundo, quòd conceſſio penſionum, plus efficere non debet, quàm vellet ille qui concedit eas, arg. l. Non omnis. ff. de reb. cred. & l. In agris. ff. de acq. rer. dom. & ſummi Pontifices in ſuis diplomatibus apponere conſueuerunt, quòd eas concedunt pro alimentis, vt commodius penſionarij poſſint ſuſtentari; palam ſignificantes, nolle vt eas prodigant, arg. §. 1. 42. diſtinct. & §. 1. 44. diſtinct. Tertio, quod remedium ordinarium fauorabilius eſt, quàm extraordinarium. gloſſ. ſolemnis & pen. Clem. 2. de off. ord. l. In cauſæ. 2. ff. de minor. At reditus penſionum eſt extraordinarius. Cum ergo reditus beneficiorum, licet ſit ordinarius, ad id oneris teneatur, non cõuenit, vt penſiones ſint immunes ab eo. Quatto, quòd ei qui minus meretur, nõ debet plus dari. arg. §. 1. Inſtit. de iuſt. & iur. & l. Iuſtitia. ff. eod. tit. Et minus meretur penſionarius, qui celebrare non tenetur officium diuinum, vt late tradidimus in ca. Quando, de conſecr. diſtinct. 1. c. 17. num. 14. neque ſeruire, quàm beneficiarius, qui vtrumque facit. Quinto, quòd qui contradixerit, æque dicere debet, quòd ſi ſummus Pontifex vni concederet centum ſeu ducenta millia ducatorum in penſionem, poſſet is de illis in vita, & in morte diſponere, tanquàm de patrimonio ſuo: quod à ratione diſſentaneum eſt, & abſurdum, & ideo non dicendum. l. Nam quod abſurdum, de oper. lib. ca. Dudum. 2. de præb. libr. 6. Confirmantur hæc per Extrauag. Pauli III. cuius tenorem inſerimus præf. Commentario. ca. Non liceat Papæ. 21. q. 2. per quam declarat ea quæ clericus de huiuſmodi penſionibus quærit, eſſe cenſenda de ſpoliis, quæ debentur Papæ poſt mortem clerici ea quærentis; & conſtat patrimonialia, vel quaſi, non eſſe cenſenda de illis. Licet aliud arbitrer eſſe dicendum de ſalariis, vel ſubſidiis impenſarum voluntariis, quæ ſolet Papa tribuere ſuis Legatis, & aliquot Cardinalibus indigentioribus. Et etiam Epiſcopi, & alij Prælati aliquibus aliis, vt determinauimus ſupra mon. XXXII. Præter hæc cito textum nouum, & ſingularem in Extrauag. Sanctiſſ. D. N. Pij V. ædita anno 1567. 3. Kal. Sept. quam etiam refero ad litteram in d. comment. c. Non liceat. 12. q. 2. quæ dum in ſenſu directo diffinit ea, quæ ſuperſunt clericis penſionariis, non habentibus penſiones excedentes valorem triginta ducatorum, non eſſe cenſenda ſpolia pertinentia ad Cameram Apoſtolicam: ſed computanda eſſe inter patrimonialia, vel quaſi patrimonialia. Clare in ſenſu contrario diffinit, ea quæ ſuperſunt penſionariis de penſionibus maioris valoris eſſe computanda inter ſpolia: & ita inter ea, quæ non ſunt patrimonialia, neque quaſi patrimonialia: de quibus illis pro libito diſponere liceat, quod ibidem latius repeto. Præterea intuli, quod & ſi Sedes Apoſt. ſemper obſeruauit illam regulam, quæ colligitur ex ca. Poſſeſſiones, de reb. eccl. ca. Inter quatuor, de relig. dom. c. Cum de beneficio. & c. Cum ſingula. §. Prohibemus, de præb. lib. 6. videlicet, regularia; regularibus, & ſæcularia ſæcularibus, in
4 non conferendo beneficiũ regulare ſæculari, nec ſæculare regulari in titulum, niſi tantum in commendam ad vitam: vtrique tamen ita diſponere poſſunt de fructibus commendarum beneficiorum per ſummum Pontificem ad vitã commendatorum, ſicut de fructibus beneficiorum in titulum collatorum, pro conuenienti ſua ſuſtentatione, dando ſuperflua pauperibus. Primum, quòd in ipſis diplomatibus Pontifex Max. illis concedit facultatem in ſuos ipſorum vſus ex-
5 pendendi. Deinde, quòd Commendatarius tantum iuriſdictionis & authorita-
tis

tis habet in adminiſtratione beneficij cōmendati (præcipue per ſummum Pontificem ad vitam, alienandi poteſtate excepta, quam eiſdem adimit per ſua diplomata)quantum titularis c.Querelam.vbi Panorm.not.1.de elect.Panorm.& Decius in c.Edoceri,ſub finem,de reſcrip.Per quod tolluntur quidam ſcrupuli, qui nonnullis inciderunt ſuper quibuſdam rebus, ad Commendatarios Roncæuallis & S.Iſidori Legronenſis ſpectantibus. Intuli etiam, quòd vera exiſtit elegans illa Cardinalis Florentini regula in Clem.2.de vit.& honeſt.cler.§.ſed tales,& in Clem.Gratiæ,de reſcrip.col.penult.videlicet; quòd eandem poteſtatem quam habent ſæculares diſponendi de ſuorum titularium beneficiorum & commendatorum prouentibus, habent etiam regulares de ſuorum beneficiorum titularium, & commendatorum reditibus. Primum, quòd ratio propria, qua ſæculares prouentibus ſuis vti poſſint ad moderatam ſui ſuſtentationem, ſuperfluis in pauperes diſtributis,non eſt, quòd illi ſint eorum integri & abſoluti Domini, ſicut ſuperius probatum eſt in monito XLIIII. Sed quòd Eccleſia,eiuſque miniſtri conſtituerunt eos,eorum prouentuum diſpenſatores,per titulos canonicos, quos in id conferunt. Quo munere etiam religioſus fungi poteſt, etiam ſi non poſſit eſſe verus alicuius rei temporalis Dominus, ob ſolemne ſuum paupertatis votum.ca.Non dicatis.12. quæſt.1. cap. Cum ad monaſterium. §. final. de ſtatu monachor. Præterea, intuli ex proxime illatis, quòd quemadmodum, vt ſupra monito XXX. & LXXVII. ſignificatum eſt;clerici ſæculares poſſunt elargiri cuicunque voluerint illud, quod parcius viuendo ſupereſſe faciunt, de eo quod in honeſtam ſui ſuſtentationem impendere poterant. Ita quoque Religioſus facere poſſit, de illo quod parcius viuendo, 6
ſupereſſe faceret de parte illa quam honeſte valet in ſuos ſumptus expendere. Primum, quia ratio radicalis ob quam ſæcularis illud facere poteſt, non eſt, quòd ille dominium eius adipiſcitur; ſed quia Eccleſia per ſuos titulos eidem concedit, vt illud pro voluntate ſua poſſit expendere. At huius facultatis æque capax eſt religioſus ac ſæcularis; licet non veri Dominij eius. Secundo, quoniam hoc plus adiumenti præſtat ad ſeruandam abſtinentiam, ſobrietatem, modeſtiam, & caſtitatem, vt docet experientia, quæ optima eſt rerum magiſtra.ca. Quàm ſit, de elect.lib. 6.l. Legatis,§.ornatricibus,ff.de leg.3.Tertio, per ea quæ ſupra monito XXXI. deducta fuerunt contra præfatum N.ad probandum,licere beneficiario ſæculari diſponere de his quæ reliquat, ex his quæ decēter in ſuos vſus impēdere poteſt.Quarto,quòd Alex.III.in c. Cæterū de don. quod in hoc dixit ſingul.And.Sic.in tract.de præſtan.Card.q.10.art.6. reſpondit, quòd conſuetudo poteſt dare facultatē religioſo donandi aliquid,quo non gra- 7
uetur multum Eccleſia;quod palam verum eſt,quò ad reditus,de quibus concluſio noſtra loquitur,vt ſentiunt Pan.Imol.& alij omnes in d.ca.Cæterum. Atque notum eſt, donationem illius quod parcius viuendo quæritur, non afferre multum damni Eccleſiæ. Verum tamen eſt, quòd hactenus videbatur nobis verius contrarium huius illationis, eo quòd religioſus non eſt dominij capax: & ideo non poteſt eſſe Dominus illius quod parcius viuendo quærit, ſicut clericus ſæcularis.Nunc tamen videtur quò ad hoc reſpōderi per primā huius illationis rationē,ſcilicet;quòd ratio radicalis,quare ſęcularis poteſt diſponere de illo quod per parcā vitā lucratur,non eſt tā quia ipſe ſit integer Dominus illius, quā quòd

Eccleſia iuſta de cauſa facit ei facultatem diſponendi de illo; quæ ratio æque locum habet in religioſo, ſicut probatur efficaciter in dicta reſponſione Alexan. III. in d.c. Cæterum. quod maximi momenti eſt, ad excuſandos à peccato multos religioſos, qui ſunt Abbates, priores, aut beneficiarij minores, qui non ſolum nonnullos pauperes conſanguineos ſubleuant, ex eo quòd parcius viuendo, reſiduum faciunt; ſed etiam aliquos diuites ratione amicitiæ, liberalitatis, vel obſeruantiæ, ditiores aliquot munuſculis donant.

SVMMARIVM.

Beneficiarius tam ægrotans quàm bene valens, donandi facultatem habet: & ſi teſtari non poteſt. num. 1. Et lepida ratio quare beneficiarij teſtari prohibentur, & non donare. num. 2.

Intellectus cap. Ad hæc, de teſtam. num. 2.

Beneficiarius religioſus qui ægrotat an donare poßit pauperibus, & piis operibus. num. 3.

LXXXI. Moneo, intuliſſe me etiam hæc alia. Primo quidem, quòd & ſi
1 beneficiarij ægrotantes de reditibus ſuis eccleſiaſticis teſtari non poſſunt, vt in 3.q. dicemus; donare tamen poſſunt per viam eleemoſynæ inter viuos, ſiue ſani ſint, ſiue ægroti pauperibus, aliiſque piis operibus. Quod enim hoc facere poſſint, dum ſani ſunt, conſtat: quia ſuperius monito XXXVIII. & XXXIX. dictum eſt, eos non ſolum id poſſe, verum etiam debere. Quod autem etiam dum ægrotant idipſum facere poſſint, probatur. Primum, quia textus hic Hier. cum aliis ſupra citatis, qui faciunt huiuſmodi facultatem beneficiariis, & præcipiunt vt illa vtantur, generaliter loquuntur, & ita generaliter ſunt intelligendi. l. De pretio, de publ. in rem act. c. Solitæ, de maiorit. non excipiendo infirmos à ſanis. Deinde, quòd per infirmitatem non amittunt ſuos titulos. cap. Tua. & toto tit. de cler. ægrot. quibus ſancta mater Eccleſia eis præfatam facit
2 facultatem. Tertio, quod Alex. III. indicat aperte, in ca. Ad hæc. de teſtam. maiorem beneficiario eſſe facultatem dum ægrotat ad largiendas eleemoſynas, per donationem inter viuos, quàm per vltimam voluntatem. Quarto, quòd id eſt appoſitum medium ad beneficiarios eripiendos ab ea perplexitate reprobata per c. Nerui. 13. diſtinct. c. Nemo, de pœnit. diſtinct. 7. quam inducit ex vna parte obligatio conferendi ſuperflua pauperibus, quam ſuperius monito. XXVII. confirmatam reliquimus. Ex altera vero prohibitio, qua vetantur dare per vltimam voluntatem. Certe, talis perplexitas ceſſat aperte, ſi dixeris; poſſe donare inter viuos beneficiarios ſuperflua, dum ægrotant. Quinto, quòd pauperibus quibus ſuperflua ſunt eroganda, eſt multo magis expediens, vt cum non acceperint à beneficiario dum valeret, ſaltem dum ægrotat, accipiant. Sexto, quòd apertiſſimum eſt beneficiarium ægrotantem aliquam portionem bonorum erogare poſſe, per c. Ad hæc, de teſtam. ſed eadem ratione, qua conuincitur exigua portio poſſe dari, conuincitur etiam poſſe dari copioſe, quantum

tum ad præſens negotium attinet. Nulla enim alia ratio reddi poteſt, cur poſſint dare aliqua, niſi quia habent facultatem id faciendi, virtute ſuorum titulorum: at virtute eorum, habent quò ad omnia. ergo, &c. argum. l. Illud, ff. ad leg. Aquil. Et quia qui de vno dicit, vt videtur negare de alio diſſimili, ita videtur affirmare de alio ſimili. Dom. in ca. Qualis. 25. diſtinct. & probat gloſ. in verb. Mobilibus, in d. c. Ad hæc. Septimo, quòd ratio potiſſima, quia interdicitur beneficiariis, ne legare poſſint, ea eſt; vt certe vel ſic cogantur, dum viuunt, erogare ſuperflua pauperibus. At quò ad hunc finem, commodius eſt ea donare quando aduerſa valetudine laborant, quæ dum valerent, donare noluerunt; quàm non donare, & ob id poſt mortem hæredibus cedere. Octauo, quòd non obſtat quæ ex aduerſo affertur ratio, ſcilicet, in idem recidere; ægrotum morti proximum inter viuos donare poſſe, & poſſe donare per vltimam voluntatem. 3
Vnde cum negetur hoc ſecundum, inferunt & primum denegandum. Non, inquam, id obſtat: nam qui per vltimam voluntatem donat, reuocare poteſt id quod dedit, ſi conualeſcat. c. Vltima voluntas. 13. qu. 2. c. Cum Marthæ, de celebr. miſſ. quod nequaquàm poterit, ſi ſemel donet inter viuos. l. Sicut ab initio. C. de actio. & oblig. l. In commodato. §. Sicut. ff. Commodati. Nec obſtant Alex. verba in d. c. Ad hæc. qui dum permittit ægrotãtibus, poſſe aliquid donare inter viuos, ſed moderate; viſus eſt innuere à contrario ſenſu, non poſſe dare large, vel immoderate: nam id eſt efficax argumentum. Tum, quia argumentum à ſenſu contrario licet aliàs dicatur fortiſſimum in iure. l. 1. ff. de off. ei cui mand. &c. & cap. Cum Apoſtolica, de his quæ fiunt à prælat. nihil probat, ſi ex eo colligitur aliquid, contra id quod in iure habetur expreſſe. text. optimus, in c. A nobis. 2. de ſent. excõ. & gloſ. celebris, & recepta c. Significaſti, de for. comp. Vbi late Felyn. & in eod. c. Ad hæc, eſt gloſ. adiuncto tex. Nam textum loquentem ſolum de mobilibus, intelligit etiam de immobilibus. Expreſſum autẽ eſt, imo & præceptum à iure diuino, naturali, & humano per hoc cap. & alia multa citata ſupra in præfato lib. q. 1. nu. 17. & ſupra eod. mon. XXVII. non tantum beneficiarios dare poſſe ſuperflua pauperibus, ſed & dare debere. Tum etiam, quia verbum illud, moderate, referri poteſt ad alia bona eccleſiaſtica, quæ nec dum ſani ſunt beneficiarij, poſſunt expendere. Et in hunc modum exponunt Panor. & And. Sic. in 1. not. verbum illud. Non vult ergo ſummus Pontifex dicere, non poſſe beneficiarios ægrotantes ea conferre pauperibus, quæ præſtare poſſent ſani: ſed tantum id vult, non poſſe dare de bonis aliis, niſi modicum quid, idque non aliis quàm pauperibus. Et certe textus ille, vt maximum, id tantum probare poſſet; Donationem ita factam in maxima quantitate, per beneficiarium morbo graui correptum, ſuſpectam & fraudulentam habendam. Quem intellectum ſatis ſentit ibi Panor. ſub fin. & etiam Andr. Sic. poſt Pet. nu. 6. quatenus ait; eiuſmodi donationem eſſe ſuſpectam, & ſatis conſentit D. Didacus ibidem, & donationem potius eſſe quam vocant cauſa mortis, quàm irreuocabilem inter viuos. Nam ex eo quòd noluit ea bona conferre cum ſanus erat, & citra periculum; non leuis ſumitur coniectura, non tam voluiſſe dare libere, & ſerio, id quod dedit, dum in diſcrimine verſaretur, quàm per viam vltimæ voluntatis, aut donationis cauſa mortis. arg. c. Semel malus. de reg. iur. lib. 6. cũ gloſ. & latiſſime Didacus in rubr. de teſtam. in par. 3. nu. 15. & not. in c. Tua. & c. Is qui, de ſponſ. quæ duo quod huc

attinet, cum agimus de effectu, exæquantur. Bald. & Iaſ. l. 2. ff. de iuſt. & iur. Cæterum coniectura hæc, ſeu præſumptio, ſi coram Deo vera, & non diſſimulata donatio fuit, vim & valorem nequaquàm amittit in interiori conſcientiæ foro, vbi ceſſat omnis præſumptio, veritaſque ſola viget, & valet. c. Humanæ. 22. q. 5. Itaque concludo huiuſmodi piam donationem, valorem integrum ante Deum, & in foro conſcientiæ habituram, dummodo vero animo fiat, vt irreuocabilis ſit; quàmuis quoad forum exterius ficta, & in fraudem facta præſumatur, ſi non
3 apponatur remedium, quod ex proxime ſubſequentibus deſumi poteſt. Intuli etiam, dubium eſſe definitione Papali dignum; an quæ dicta ſunt in illatione proxime præcedenti, efficere poſſint etiam religioſi beneficiarij, graui morbo laborantes: & videtur id eos minime poſſe, quippe qui nec legare permittantur. c. 2. de teſtam. Auth. Ingreſſi. C. de Sacroſanct. nec vllum habeant, aut habere poſſint rei alicuius dominium. c. Non dicatis. 12. q. 1. c. Cum ad monaſterium, de ſtat. monach. Nihilominus tamen oppoſitum nobis videtur magis conforme iuri: licet hactenus nunquam aſſeuerare id ſim auſus. Primum, quòd ſupra eod. mon. LXXX. dictum reliquimus; diſponere tantum poſſe beneficiarios regulares de ſuis reditibus, quantum & de ſuis ſæculares. iuxta doctrinam Card. cui nemo contradixit in Clem. 2. §. Sed & talis, de vit. & hon. cler. Hos autem id poſſe, proxima illatione probauimus. Deinde, quòd id non eſt teſtari, ſed inter viuos donare. Quæ duo, etiam ſi qui donat, ægrotet, longe ſunt diuerſa, c. Adhæc, cum annot. ei de teſtam. Non enim poteſt quod ſic ſemel dederit, reuocare, l. ſicut ab initio. C. de act. & oblig. vti poteſt, quod per viam teſtamenti, & vltimam voluntatem reliquerit, c. Cum Marthæ, de celebrat. miſſar. c. Vltima voluntas. 13. q. 2. Nec ita facile experientia, quæ eſt rerum magiſtra. c. Quam ſit, de Elect. libr. 6. à teſtante inducuntur homines, quantumuis ægrotent, & ita ſint
4 morti vicini, vt de eorum ſalute deſperetur; ſic ad ſtatim donandum, atque ad donandum poſt mortem. Eſt namque natura noſtra viuendi cupientiſſima, & quæ ſibi ſemper vitæ ſpem polliceatur. Adde, quòd vt poſſit aliquis bona diſtribuere, non eſt neceſſe, eum eſſe dominum eorum quæ ſunt diſtribuenda: ſat eſt illi, ſi ſit ei facultas ad hoc conceſſa, per eum qui poſſit eam facere, vt eſt conceſſa tutori. l. Lex quæ tutores. C. de adminiſtr. tut. & procuratori, & executori, & curatori. l. ob æs alienum. & toto tit. C. de præd. minor. Sed nec beneficiarius ipſe regularis rei alicuius eſt dominus, etiam cum proſpera valetudine perfruitur; & tamen in pauperes aliaque pietatis opera diſtribuere poteſt libere reditus ſuos omnes, ob facultatem ſibi ab Eccleſia pia matre noſtra per beneficij titulum factam.

SVMMARIVM.

Donationes non omnes tempore mortis factæ, ab eccleſiaſticis ius teſtãdi non habentibus, ſunt, nec præſumuntur fraudulentæ. nu. 1. *Et tribus modis firmantur. num.* 3.

Præſumptio omnis ceſſat in foro conſcientiæ, & præualet veritas. nu. 2.

Donatio beneficiariorum ad pia, ante traditionem valida. nu. 4.

Donans

Donans ante traditionem ſit debitor. nu. 5.
Beneficiarius remuneret famulos. nu. 6. & quantum. nu. eodem.
Ingratitudo ſemper peccatum. nu. 6.
Beneficiarius non ſolum poteſt expendere, id quod eſt ei opus, quatenus eſt beneficiarius, ſed etiam quatenus eſt nobilis, aut graduatus. nu. 7.
Beneficiarius prius poteſt ſibi prouidere, quàm Eccleſiæ quò ad vnum finem, & non quò ad alium. nu. 8.

LXXXII. Moneo, intuliſſe me etiam vbi ſupra hæc alia. Primo quidem, quòd non eſt verum abſolute, id quod præfatus N. ait, in d. cap. 4. quòd donatio- 1
nes beneficiariorum, quibus ius teſtandi non eſt, de quæſitis ex fructibus, quales in Hiſpania ſunt Epiſcopi, & in Italia clerici ſecundum eum, & ſecundum nos omnes omnium terrarũ beneficiarij facta ab eis in infirmitate morti proxima conſtitutis, etiam ſi nomen donationis inter viuos eis imponatur, & ad traditionem deueniatur iure vltimæ voluntatis ſunt cenſendæ, & ſunt inutiles, arg. l. Filiæ meæ emancipatæ, & ægræ, ff. Solut. matr. quam in hoc notat Bald. in Auth. Niſi rogati. C. ad Trebel. col. fin. allegando etiam in hoc cap. 1. de renun. lib. 6. facit in c. De his, de ſepult. & in l. ſi filia. ff. de diuor. l. Si cum mulier de morte viri deſperans, ff. rerũ amot. Ex quibus ſatis colligitur, quòd videatur in fraudem facere ille qui teſtari non valens, grauatus deſperata infirmitate, mortique vicinus donat: etiam ſi dicat ſe donare inter viuos. Hoc, inquam, non eſt abſolute verum: quia contrarium probauimus in libello quem defendimus in præfata q. 1. nu. 65. & ſupra duabus illationibus proximis. Non obſtant illa ſupra pro Aduerſario citata. Tum, quia tandẽ concedit hoc, quod nos dicimus eſſe verum in donationibus ad pia, quas ſolas licere beneficiariis nos aſſeueramus. Tum, quia eius fundamenta, quod etiam ipſe ſatis concedit, non probant deeſſe facultatem donandi eis, qui ægroti, teſtandi factione carentes, donant: ſed quòd eiuſmodi donationes præſumantur fraudulentæ, cum fiunt ad profana, quod etiam nos concedimus. At quia in foro conſcientiæ omnis præſumptio ceſſat, 2
ſi coram Deo vere fiant, proculdubio coram ipſo, & in conſcientiæ foro valent. Itaque concludo; huiuſmodi piam donationem, etiam magnæ quantitatis, valere ante Deum, & in foro conſcientiæ, dummodo vero animo fiat, vt irreuocabilis ſit: regulariter tamen præſumendum eſſe factam in fraudem: quod ampliat Aduerſarius procedere, etiam ſi traditio rerum donatarum fiat in vita, & donatio fiat ad profana. Sed donatio ad pia liberatur ab hac præſumptione tri- 3
pliciter, per ea quæ in noſtro lib. q. 1. nu. 89. diximus. Primo, facta in vita traditione reali eorum quæ donantur, Secundo cum donans iurat ſe nunquàm donationem reuocaturum ſeque illam facere, vt ſatisfaciat obligationi, qua tenetur, quæ ei ſuperſunt, piis operibus, & pauperibus erogare. Tertio, cum ex qualitate, ac conſuetudine perſonæ, ac circunſtantiis loci, temporis, ac aliis, poſſet iudicari non eſſe fraudulenta, puta, quia erat homo aſſuetus facere largas eleemoſynas, & quod forte illa quæ donat habebat in nominibus, & alia eiuſdem generis. Nam contra glorioſiſſim Sanctum Laurentium, qui iam iam moritu-

rus theſauros Eccleſiæ dedit pauperibus, nulla mala præſumptio oborta fuit. Intuli prærerea eſſe verum id quod in dicto libello qu.1.num.88. diximus, quod
4 etiam noſter Aduerſarius approbat, videlicet; valere donationem à beneficiariis factam piis operibus, etiam ante cõſecutam rei donatæ traditionem, etiam ſi abſque præfato iuramento fiat: licet contrarium tenuerint And. Sic. in d. c. Ad hæc. col. 2. & aliquot alij alibi. Tum, quia nihil adducunt in ſuæ ſententiæ confirmationem. Tum, quia non ſatis aduerterunt Innoc. in d. c. Ad hæc. contra eos aperte ſatis tenuiſſe, allegando text. in l. ſi quis argentum, C. de donat. quæ habet; donationem eſſe validam ante rei donatæ traditionem, quamuis donetur res ad vſus profanos, quãto magis ſi ad pios, de quibus nos verba facimus? Tum quia ex eo quod dixit Panor. actualiter donet, & non relinquat donandum poſt mortem, non licet colligere, voluiſſe illum dicere: traditionẽ eſſe neceſſariam, ſed ſolam donationem inter viuos. Tum, quia ea quæ debet beneficiarius, ſunt perſoluenda ex eius reditibus, iuxta communem omnium ſententiam in c. Peruenit. de fideiuſ. per illum text. quem ſupra mon. X L V. declarauimus noue ac veriſſime; præſertim, ea quæ debentur piorum operum cauſa, in quibus nemo dubitauit. At vero, qui donat, licet non tradat, debitor cõſtituitur. per d. l. ſi quis
5 argentum, in princ. & aliis multis. §§. ſeq. & ad id quod donatur perſoluendum, obligatur: fatemur tamen, quòd præfatorum Doctorum opinio defendi poteſt, quò ad hoc, vt donationes eximiæ quantitatis, quæ fierent tempore valetudinis aduerſæ, in foro exteriori, præſumerentur fraudulentæ, niſi remedia prædicta
6 illis adhibeantur. Inſuper etiam intuli, quòd non ſolum non peccat, ſed etiam laude dignus eſt beneficiarius, qui à famulis, & ab aliis accepta obſequia, munera & beneficia compenſat. Ea namque compenſatio, non tam eſt cenſenda donatio, quàm rei debitæ perſolutio. Nam licet non intercedat obligatio tanta quanta ſit neceſſaria ad hoc, vt peti poſſit ex rigore iuſtitiæ: intercedit tamen ea obligatio, quã antidoralem vocant, & ius debitæ gratitudinis. l. Sed etſi. §. Conſuluit. ff. de petit. hæred. cap. Cum in officiis, de teſtam. At ingratitudo, vt minimum eſt peccatum veniale, vt probat S. Thom. Sec. 2. q. 107. art. 3. Abſit autem dicere, quòd Deo, vel Eccleſiæ ſit gratum, beneficiarium peccare venialiter etiam in pauperum gratiam. c. In ciuitate, de vſur. c. 1. 21. q. 2. c. Si aliquid, adiuncta gloſ. 22. q. 4. Nullus autem eſt, qui Eccleſiam ipſam, aut Eccleſiaſticos eximere poſſit ab ea obligatione, qua cuncti natura tenemur exhibere nos gratos benefacientibus nobis. l. Si non ſorte. §. Libertus, adiuncta gloſ. in verb. Natura, ff. de cond. indeb. c. Eccleſiaſticis. 12. q. 2. vbi gloſ. dixit; Eccleſiam teneri ad antidora. c. Relatum. 2. de teſtam. c. Precarie. c. Epiſcopus. 10. q. 2. Illud tamen diligenter eſt inſpiciendum, beneficiarios cauſa remunerationis non poſſe dare, niſi quantum ſatis eſt ad ſatisfaciendum obſequiis, & muneribus acceptis, idque fatetur omnium communis ſententia: quam poſt Bart. in l. ſi quis pro eo, §. 1. ff. de fideiuſ. tenent Alexan. Iaſ. & Dec. in l. Si donatione. C. de collat. cum aliis ab eis citatis. Quæ ſententia innititur illi inſigni cap. præfato Relatum, ibi; Iuxta ſui ſeruitij meritum. Cæterum, nos in ea ſentẽtia ſumus, poſſe dari, non tantum quod exæquet accepta beneficia, ſed etiã aliquid vltra. Et inducit nos ad hoc aſſeuerandum, ꝙ non ſatis gratus eſt, is qui accepit ab alio beneficiũ aliquod, ſi ſolũ tantundem ei repenſet, quantũ gratis accepit ab illo, vt optime definit S. Th. Sec. 2.

q.106.

q.106.art.6.Ariſt.4. Ethi.dicta ſecutus. Nec enim ad id tantum quod accepit eſt inſpiciendum, ſed ad id etiam quod ei fuerit gratis exhibitum. Vnde natum eſt prouerbium illud Gallicum, Qui donat, lucratur; ſi donatarius non eſt illiberalis. Verum enimuero non tantum eò amplius exhibere poteſt, quantum ſibi libuerit, ſed quantum à viro cordato fuerit definitum. arg.l.1.ff.de iur.delib.c. De cauſis; de offic.del. Verbi gratia, eſt quidam cognatus, famulus, aut alius quiuis, qui mihi ea præſtitit obſequia, quæ ſi pretio æſtimarentur, duodecim aureis conſtarent, non poſſem iuſte nomine remunerationis, quadraginta vel triginta perſoluere, poſſem tamen quindecim aut ſexdecim. Exhibuit alius beneficium quoddam gratuitum, valens aureis duodecim, non potero lege gratitudinis, quadraginta vel triginta reddere; licebit tamen, quindecim aut ſexdecim. Concluſio hæc noſtra, noua quidem eſt; innititur tamen rationi ſatis antiquæ iuris naturalis, & appoſita eſt ſatis ad ſexcentas donationes remuneratorias augendas, quæ firmitatem habere nequeunt, niſi præcedant obſequia, quæ ſunt eas commerita. De quibus in l.Si forte. ff. de caſtr. pec. & in l.ſi donatione. C. de collat.& in c.Relatum.2.& in ca.Ad hæc, de teſtam.& alibi ſæpe. Aduertendum tamen, quòd licet ratione remunerationis, non poſſit clericus ſuo amico, vel familiari, alioqui pauperi, donare plus quàm eius obſequia merita ſunt, & aliquid amplius, ad quod lex gratitudinis obligat: tamen, ratione paupertatis, poterit dare quantũ ipſa paupertas exigit, ſicut & aliis pauperibus.l.Illud.ff. Ad.l. Aquil. Intuli quoque; beneficiarium quemcũque poſſe de beneficij ſui reditibus expendere, non tantum ea quæ decentiæ & qualitati beneficij neceſſaria videntur; ſed etiam quæ conditionem perſonæ decere videntur, ſeruata ratione generis, gradus, & ordinis. Primum quidem, quòd Innoc. in cap.Indecorum, de 7
ætat. & qual. abſolute permittit beneficiario ea expendere poſſe, quæ deceant ipſum; nec reſtringit vllo modo facultatem hanc ad beneficij decentiam. Deinde, ſi id neges, fatearis oportet, tunc nihil amplius profuturum beneficiario, quò ad ipſum attinet, duo vel tria poſſidere beneficia cum legitima diſpenſatione, ſi æqualis ſint conditionis, quàm vnum tantum: quod eſt contra mentem c.De multa, de præb.& contra Extrauag. Execrabilis, Ioan. XXII. cum in ſui gratiam & vtilitatem, expendere amplius ei non liceat, quàm ſi vnicum tãtum beneficium haberet. Adde illud quod vrget vehementiſſime, permiſiſſe quidem generale Concilium in d. cap. De multa. cum nobilibus & litteratis diſpenſari poſſe, vt plura quàm ſingula, poſſint obtinere beneficia. Cuius conſtitutionis is finis aperte fuit; vt talem agere vitam eis liceret, qualis expediret generis nobilitati, gradibus, atque litteris. Poſtremo, id ipſum ex Extrauaganti prædicta Execrabilis, Io. XXII. conuincimus; quæ licet iniunxit cunctis qui beneficia incompatibilia poſſidebant, vt ea dimitterent; ab eo tamen præcepto excepit Cardinales, & Regum filios; innuens aperte, eos poſſe de reditibus expendere, non tantum quæ reſponderent ſatis qualitati beneficiorum, ſed etiam quæ reſponderent perſonarum conditionibus. Cæterum, illud diligenter expendendum; quòd licet alimenta beneficiarij, vt ex textu c.De his, de eccleſ.ædif. quem 8
ibi dixit neſcire ſe alibi Panorm. Cui tamen ei ſimilis in §.fin.12.q.1. colligitur, anteponantur reparationi templi, ita quòd ſi quid deſit, deeſſe potius debeat Eccleſiæ quàm beneficiario. Id tamen intelligendum venit de illa portione,

quæ ei obtingit in alimentum, iuxta qualitatem tantum Eccleſiæ commenſuratum,& non iuxta qualitatem perſonæ.Nam ſi oppoſitum contendas, cogeris fateri neceſſario,filium Regis habentem duo beneficia,quorum vtrumque valeret octingentis aureis, nequaquàm obligandum, ad contribuendum partem vllam vel minimam,in Eccleſiarum reparationem,& ornamentorum:quod eſt plane abſurdum,& ideo indignum relatu,& auditu, l. Nam quòd abſurdum,ff. de oper.lib. facit, quod anteponenda eſt omnino neceſſitas conſeruandæ naturæ vitæque,neceſſitati conſeruandi decori perſonæ, vt docuimus in Manuali noſtro cap.24.num.3.poſt Thomam, & alios multos,quos ibi citauimus. Et latius monſtramus,in Commentario cap.Quieſcamus,quem vna cum hac Apologia componimus. Ex quo habes,non excuſandos à culpa milites religionum militarium,quos Commendatarios vocamus, qui ob id, quòd nihil eis de reditibus ſupereſt, abſumpta ea parte, quæ neceſſaria eſt ipſis alendis, & ſuſtentandis,iuxta ſui ſtatus qualitatem, templa habent minantia ruinam; vel certe, non vti decet apparata,& multo peius adornata.

SVMMARIVM.

Rex Hiſpaniæ qui ſuperat omnes Prælatos,excepto Papa,in reditibus eccleſiaſticis,poteſt de illis ſuſtentare ſuum regale decus, & quantum debeat ſe abſtinere à diſpendendis illis in diuites,& malos vſus. num.1.

Commendatarij profeſſi perpendant periculum male inſumendi ſuos reditus. numero 3.

Papa teſtari nequit.num.3.& latius infra q.3.mon.2.

Rex Philippus ſecundus Hiſpaniæ Rex,tarde per authorem cognitus,tardius eius heroicæ ac rariſſimæ virtutes cæteris gentibus agnitæ, parumque per indigenas vulgatæ, quæ propriæ ſunt ei, vel in eo maxime præminent, ſine aſſentatione vlla inſinuantur ab Authore:quia id è Repub.Chriſtiana in publicum omnium Regum, & Regulorum exemplum eſſe viſum eſt,paucis,quæ bello paceque geſſit, temporaria & æterna gloria incomparabili digna.recenſitis. num. 2.

Beneficiario ab aliquo qui recipit,an peccat. num. 4.

1 LXXXIII. Moneo,intuliſſe me vbi ſupra,etiam Regem noſtrum,qui reditibus eccleſiaſticis plus quàm vllus Eccleſiæ Prælatus, excepto ſummo Pontifice,abundat;quippe qui adminiſtrator eſt trium illorum Magiſtratuum ordinum militarium S.Iacobi Calatrauæ, & Alcantaræ, ac tertiæ partis decimarum totius Regni Caſtellæ,& bonæ partis Regni Granatæ, & Inſularum fortunatarum,non ſolum poſſe iuſte de reditibus magiſtratuum expendere quantum expedit officio magiſtratus, & decentiæ, qua vtebantur Præceſſores ipſius; ſed etiam quæ expediat Regali apparatui:dum nihil deſit his, quæ ex præſcripto legum,& ſtatutorum illorum ordinum ſunt facienda.Quàmuis non defuerit cui magis arriſerit oppoſitum, hac ratione permoto; quòd negari nequeat

queat,ea quæ ſuperſunt de reditibus eccleſiaſticis cuiuſuis prædictorum magiſtratuum,illa deducta quantitate,quæ ſat ſit magiſtratui, quatenus magiſtratus eſt,expedi non poſſe in vſus profanos,iuxta ea quæ dicta ſunt in mon.XXVII. & XXXVIII. Multo verius tamen apparet id quod dictum eſt, ob ea quæ in præcedenti monito definiuimus.Et ad argumentum pro Aduerſario factum,eo quòd à quibuſdam eruditis pluris quàm par ſit fieri videtur,explicite reſpõdeo id quod in libro edito vulgari ſermone implicite reſpondi,referẽdo me ad monitum præcedens.Verum quidem eſſe;magiſtrũ vnius cuiuslibet magiſtratuum præfatorum,teneri ad largiẽda piis operibus ea quæ ſuperſunt ei, deductis quæ ſunt illius decentiæ neceſſaria, vti magiſtro illius magiſtratus, ſi alio reſpectu non egeret pluribus;non tamen ſi alio reſpectu pluribus egeret,vt contingit in caſu noſtro, in quo idem qui eſt magiſter, eſt etiam Rex:& qua parte eſt Rex, pluribus eget,quàm qua eſt magiſter;ſicut & Cardinalis,& filius Regis,de quibus agit Extrauagãs Execrabilis,Io.XXII. de præb.Imo & alij nobiles,& litterati,de quibus agit Conciliũ generale in c.De multa,eod.tit.habẽtes legitime multa beneficia,non ſolũ poſſunt ſuis vſibus impẽdere illa quę ſunt eis neceſſaria tanquã beneficiariis vnius illorũ beneficiorũ ; ſed etiam quæ ſunt neceſſaria tanquã Cardinali,filio Regis,nobili,vel litterato. Abũde tamen ex his colligitur,quãtum Regalis Maieſtas animaduertere debeat in quẽ finẽ præfati magiſtratus,& alij reditus eccleſiaſtici Regiæ coronæ Caſtellæ fuerũt à S.Sed.Apoſt. vniti;& cauere,ne ſuperflua quæ contra infideles expendere debet,in alios vſus abſumat, præſertim in donando diuitibus, & ſcurris, & aliis quibuſuis ob fines haud pios.Hic me locus Chriſtiane Lector cogit,nõnihil dicere de tãto Monarcha.Tum,quòd tãtillum quod in eodẽ ſermone vulgari edito dixerã, viſum eſt 2
nõnullis nimium,& per aſſentationẽ dictum.Tũ,quòd ex eo coniicio,illas tanti Regis heroicas virtutes,quas publicum in exemplum oportuit eſſe notiſſimas, parũ exteris eſſe notas.Cuius rei cauſam arbitror eſſe, quòd bona pars Nobiliũ Hiſpaniæ,in laudãdo ſuo Rege tã parca eſt, quã in profundẽdo pro eo ſuo ſanguine larga.Hæc eadẽ enim effecit,vt mihi quoq; indigenę ignotę fuiſſent ante annũ 1564. ante quẽ nec de cõſuetudine,neq; de facie illum noueram, nec eius Curiã vnquã ingreſſus fuerã.Quippe qui cõtentus,& ſupra merita ornatus,honore,ac honorariis quatuor præfatarum,quæ celeberrimæ ſunt, academiarum, nunquã Regiæ Curiæ munera in illum,neq; in hunc vſq; diẽ ambiui; nec petij, nec accepi.A præfato vero anno,in quo eius Maieſtatẽ pro cauſa Reuerẽdiſſimi Toletani adiui,& ab eo nunquã antea viſus,nemine ſubindicante, cognitus fui; cœpi eũ de facie,ac conſuetudine cognoſcere,& curioſe omnia, & ſingula eius acta,dictaq; perpendere ; demirariq; illum alium ab eo quẽ mihi pinxerunt, vt miratus dicitur Æneas molem magalia quõdam.Dicam autem,non eius natale ſolum,non genus,& proauos,& quæ non fecerit ipſe, nec ea quæ fecit,illi cum aliis Principibus cõmunia;ſed tãtum quædam quæ dono diuino ei ſunt peculiaria,aut certe in eo lõge præminẽtia. Idq; faciã ſine adulatione vlla, quæ me tam ſenem,tanquã peregre,ac fere ſine ſpe ad eius regna redeũdi agẽtem; nec ab eo dono vllo alio quã gratia ſua , quæ tamen mihi eius ſubdito maximum eſt, donatum decet.Vt alia ergo in aliis emineant,ita præminet in eius Maieſtate fides illa catholica, quæ virtutum omnium eſt prima, licet non maxima, vt facile

putes eam comitatam ſupereminentia fidei alterius, quæ gratis data dicitur
4 gratia. Religio autem, quæ maxima eſt virtutum moralium, adeo in eo reſplendet; vt in ſacris mira cum animi attentione audiendis, ceremoniiſque ſacris ſeruandis, omnes quotquot viderim Reges, Regulos, & alios Principes viros (vidi autem quàm plurimos in *Hiſpaniis* & Galliis) ſuperet; ſi vnum glorioſæ memoriæ Ioannem tertium Luſitanorum Regem nunquàm ſatis laudatum, eundemque proxime cognatum eius & ſocerum iam vita functum excipias. In punienda vero, fuganda, extirpandaque hæreſum peſte, neminem habeat parem. Tam rariſſima vero præeminet in eo prudentia (quæ omnium virtutum, quas cardinales vocant, eſt maxima) præſertim ea qua bene regnatur, tamque eubulia, ſyneſi, ac gnome alta, conſiderationeque ſemper & vbique comitata, & à præcipitatione aliena, quòd quam plurima, eademque maxima Regna, maximos Principatus, & Imperia, longiſſimis terrarum, mariumque ſpatiis à ſeinuicem diſtantia, pacatiora, & in officio ſibi audientiora, à multis iam annis continet, quàm vix vnquàm ea vlli alij tot annis continuerint. Sane iuſtitia quæ (vt ille ait) mirabilis eſt, velut Heſperus, adeo in eo reſplendet, vt vix vnquàm vllus in eius imperiis, & regnis, etiam cum ſingula ſingulos Reges, & Dominos haberent, tutiorem inter improbos innocentiam ſeruarit; neque æquanimius iudicia contra ſe, per ſui conſilij Proceres lata, audierit; neque (quod pro miraculo eſt) minus vlli iudicum inſinuauerit, vtri partium maluerit faueri; neque qui magis præſtiterit illa. Iudicium Regis honor. Iudicium decet & clementia Reges. Vix enim vnquàm vlli delinquenti, ſine iuſta cauſa, & ſine læſi conſenſu ignoſcit: nec è contrario cuiquàm, concurrentibus his, veniam negat. Veritate autem, quæ pars iuſtitiæ ponitur, adeo pollet; vt numquàm nec ſerio, nec ioco; neque in magnis, neque in paruis rebus mentiatur, mendaceſque omnes habeat exoſos. Quò ad fortitudinis virtutem attinet, demiror eſſe qui eum imbelliæ inſimulent. Quorum vt opinionem demonſtrem eſſe vanam, plura quàm putaram, ſed pauciora quàm poſſem ob breuitatis gratiam, in medium adducam. Primum quidem, quod animum eius vere regium, in corpore viribus viuidis, elegantique compoſito proportione incluſum, ea Phrenandræa, ſiue fortitudo munit, & occupat; vt nullum inueniat in eo locum inanis, pluſque ſatis ſibi fidens, gloripetaque fiducia, quæ Reges ſolent in bella præcipites ferre: neque vllus vanus timor, qui eoſdem ab eis mature ſuſcipiendis nonnumquàm deterret. Quò fit, vt quotiens opus eſt, sereniſſimo animo, de bello, & pace, priuſquàm quicquàm ſtatuat, quos oportet conſulat, & tam ſecrete id faciat; quòd etiam ſui conſilij Proceres neſciant quid ſtatuerit, donec id exequi iubeat: fitque, vt licet pacis, quæ bellorum finis & ſcopus eſſe debet, ſit ſtudioſiſſimus, artiſque illius aſſequendæ, conſeruandæque pollentiſſimus, bellorumque quò ad eius fieri poteſt impedientiſſimus: cum tamen ad ea ſuſcipienda vis aliqua coegerit, eorum ſit ſuſceptor cautiſſimus, & in finem vſque proſequendis conſtantiſſimus. Deinde, quòd nulli Imperatorum, Regum, & Ducum, qui à quingentis annis cum longe maioribus exercitibus quàm ipſe in Gallias irruerunt, ea gloria contigerit, quæ illi: cum anno 1557. fuſo exercitu Gallico, capto direptoque fano ſancti Quintini, oppido munitiſſimo, cum aliquot aliis, ſine graui ſui exercitus iactura, triumphans, Valentianam rediit; non quouis

quouis tempore, ſed quo Reges militem hybernatum deducere ſolent: nempe tertio Idus Octobris. Quin & vere inſequenti, cum Bruxellis complementum ſui exercitus expectans, à duobus Henrici Gallorum Regis huius nominis ſecundi (qui tamen fortuna fortitudineque, prudentia militari comitata, nulli ſuorum Præceſſorum ſecundus erat) impigerrimis, reique militaris callentiſſimis ductoribus, nempe Duce Guiſio, & Mariſcalo Termio, à tergo & à fronte premeretur, ſuis omnibus trepidantibus, & non paucis conſulentibus, vt Antuerpiam refugeret, quò inde in Hiſpaniam, ſi res ita ferret, ſe reciperet; ipſe ſolus, ſoli Deo fidens, inuicto & interrito animo, contra omnium ſui conſilij Procerum & Ducum ſententiam, decreuit; vt Comes Agamontenſis cum bona parte militum, quos in Guiſij occurſum præmiſerat, mira celeritate reuocata, & aliquot aliis repente collectis, in Termium irrueret. Qua irruptione, fuſo, fugato, captoque cum multis nobilibus Termio; ſe, ſuos, ſuaque omnia in tuto poſuit. Imo & conſecuta æſtate, comparato iuſto exercitu, eundẽ Henricum apud Dorlanum ad pacem ſibi honorificentiſſimam, quæ hactenus durat, & vtinam duret æternum, coegit. Tertio, quòd poſtea in Hiſpaniã reuerſus, rebuſque Regnorum illius compoſitis, & Iſabella Regina terque quaterque maxima, paciſque toti orbi Chriſtiano perneceſſariæ adminiſtra, incomparabili cum pompa excepta, mox Pennonem in Mediterraneo mari ſitam, Hiſpaniæque infeſtiſſimam, & arte locique natura munitiſſimam, à Turcarum poteſtate in ſuam, ſine vlla ſui exercitus iactura, reduxit. Melitamque, ſiue Maltam maximo, pertinaciſſimoque Turcarum exercitu obſeſſam, & mira Valletæ prudentiſſimi, fortiſſimique Magiſtri magni ordinis ſancti Ioannis, ſuorumq; fortiſſimorum cruce ſignatorum militum virtute, robore, piaq; audacia, iamdiu ſe defendentẽ, miſſa magna delectiſſimorum militum manu, ab omni moleſtia liberauit, non ſine ingenti Solimanni dolore, iactura, & dedecore. Et in orbis noui prouincia, cui nomen florida, arcem à Gallis clam erectam, & in perniciẽ omnium nauium ex Peru imperio, & ex noua Hiſpania, in ſuam antiquam redeuntium, valde munitam ſingulari Dei beneficio, Petro Melendio Duce, vi, citra vel vnius militis iacturam, cepit. Et omnes fere Galli qui eam munierant, & defendebant, quique plus mille ducenti erant, cum non ſine magno Diuorũ munere in Hiſpanorum (qui vix erant quadringenti) manus venerunt, licet eſſent viri fortiſſimi, & ex bona parte nobiles: quia tamen erant impij, & Lutherani, occiſi fuerunt: quamuis tanta occidio extra pugnam facta, tam pio Regi minime, quod palam eſt, placuit. Poſtremo, vt alia omittam, quis eorum qui ſatis nouit quàm æmulæ ſint Hiſpaniæ, Galliæ, non magni faciat ſuppetias illas magnas, tamque opportunas quas Gallorum Regi, ob ætatem puerilem, & Lutheranorum multitudinem laboranti, per Hiſpaniam, Italiam, & Flandriam, tranſmiſit? Quàm vero prudenter, caute, ac fortiter anno ſuperiore in Flandriam pro Lutheranis tumultuantem, Duce Albenſi ductore prudentiſſimo traduxit exercitum ſaluum per Alpes & fines Gallorum, Heluetiorumque, qui ſuæ ſectæ Lutheranis maxime fauent, aliorum eſto iudicium; mihi quidem pro miraculo fuit. Cuius tamen magnitudinem ſuperauerunt adminiſtratio iuſtitiæ, aptæ natæ gentes frænare ſuperbas, ſumpta ſine populi tumultu, de quàm plurimis, & in his aliquot Magnatibus, diuinæ humanæque Maieſtati rebellibus, vindicta rariſſime audita: & duæ victo-

riæ, altera ad Groningiam, altera ad Damum Friſiæ oppida munitiſſima, quas dum hęc typis excuduntur, Dominus Sabaoth, ſiue exercituum Deus, miniſterio eiuſdem Ducis, & ductoris, dedit ei fere incruentas: non obſcure ſignificans id, quod antea tempore patris eius viri incomparabilis Caroli V. fortiſſimi, glorioſiſſimíque Imperatoris inſinuauerat: nempe, Chriſtiano à fide catholica deficienti, non ſolum gratiam, charitatem, ſpem, aliaſq; huiuſmodi virtutes tolli; ſed etiam prudentiã, conſilium, fortitudinem, tum animi, tum corporis auferri, vel certe diminui; quando Germani, pectora nata bello, fide catholica defecti, tam fœdæ occidioni ſubiacuerunt: ob quæ omnia S. D. N. idemque Pontifex maximus Pius V. piẽtiſſimus, feſta, preces, ſupplicationes publice decretas, ſummaſque gratias Deo, cũ Patribus purpuratis, Clero, ac Populo Romano pedes non ſemel egit. Magnitudinem autem ſublimitatemque animi vere Regij, qua magnificentia munerum, & donorum in ſuos, & arcium munitarum regiarum, pomœriorum, pomariorum, & leporariorum, & cuiuſdam ſuperbiſſimi templi, omnes qui ante illum in Hiſpania regnarunt Reges antecellit, maxime laudarem; niſi eſſent quibus aliquantum ea viderentur nimia. Illis plane metriotis temperantiæ, modeſtiæque characteribus inſigniſſimus eſt, quòd raro aut numquàm vno die plus, neque pluries edat, aut bibat, quàm alio. Quodque iam inde à puero (quod pro miraculo eſt) nullum vnquàm ſuæ, vel alterius ditionis, nec vllum famulum etiam infimæ functionis, etiam in miniſtrando grauiter errantem, vllo verbo iniurio, nec irato inceſſerit; contentus blande admonere, ne adeo incurius foret. Quodque dum à ſacris ad prandium rediens conuenitur à multis, & nonnunquam à plus centum, perinde ſingulos eorum ſingulariter, cum ea benignitate, ſerenitate, ac frontis hilaritate audit, eiſq; reſpondet, ac ſi ſolus eum vnus conueniret; etiam ſi oporteat, ob id vnam, vel alteram horam differre prandium: nec prius ſe quieti ſub noctem tradit, quàm omnes libellos ſupplices ab eis porrectos, ſupraſcribat nominibus eorum, quorum eſt cõtenta in eis cum eius Maieſtate tractare; & tradat illi qui eius rei curam gerit, vt craſtino mane eis illos diſtribuat; ſimul certiores faciat eos, qui eos porrexerunt, quibus ſint diſtributi, vt ſciant quos adire oporteat, pro habenda eorum expeditione. Quod denique moleſtias ſe adeuntium, quales quales illi ſint, inaudita corporis, & animi ſibi conſtantium conſiſtentia ferat, adeo quidem, vt me, hominem alioqui nihili, pro illuſtriſſimo Toletano ſe alloquentem, audierit Pinciæ vnam horam & amplius, ſemper ſtans, & rectus; appoſitiſſimeque de more ſuo, enſe pugioneque accinctus; & adeo ſibi ſemper conſtans, & immotus, vt numquàm tuſſiret, vel expueret; nunquàm vllam ſui corporis partem, non caput, non collum, non os, non vultum, non humeros, non brachia, manus, digitos, crura, pedes, vel quid aliud, in vllã partem moueret. Audiuit, inquàm, mira præſentia, & intentione animi, reſponditque adeo apta, terſaque oratione, cui nihil poterat addi, vel adimi; vt præmeditatus, & ex præſcripto locutus videri potuiſſet. Quæ profecto numquàm viſa, lecta, vel audita fuerunt. Et vt tandem infantiam meam balbutientem, nimiumq; vltra crepidam, in meſſem alienam digreſſam compeſcens, finiam; puto eum omnes qui ante ſe in Hiſpania regnarunt, gloria, non vno nomine ſuperantem, longe ſuperaturum, ſi tria quæ dono Dei præueniente facere cœpit, eodem ſubſequente perfecerit. Primum, ſi non-

null

nulli qui indirecte laicam poteſtatem ſub ſpecie maioris iuſtitiæ, vtilitatiſque publicæ, intra eccleſiaſticæ fines intrudere nituntur, ſatis vere intellexerint, ſe imitantem ſuos Maiores, & in his Carolum Magnum, qui relatus in cap. In memoriam. 19. diſt. ſic ait. In memoriam beati Petri Apoſtoli honoremus ſanctam Romanam Eccleſiam, & Apoſt. Sedem, vt quæ nobis ſacerdotalis mater eſt dignitatis, eccleſiaſticæ eſſe debeat magiſtra rationis. Quare, ſeruanda eſt cum manſuetudine humilitas: & licet vix ferendum ab illa ſancta Sede imponatur iugum, tamen feramus, & pia deuotione toleremus. Velle, inquam, in primis, vt Eccleſiæ authoritas, & poteſtas ſuſpiciantur, & colantur, eiuſque iura illæſa ſeruentur; eſſeque frequentiſſimo exemplo perſuaſum, earum cultu, Regna floreſcere, & contemptu, marceſcere, ac tandem à fide catholica deficere. Alterum eſt, ſi ita exequatur ſua iura, quibus iampridem iubet militibus ſuis ſtipendia debita integre perſolui, vt nullatenus per Ducum ærariis præfectorum, & Theſaurariorum auaritiam, fraudem, & noua inuenta quicquàm eis diminuatur, vel differatur, ne viri egregij, quorum fortitudine fideli, non ſolum gloria, imperia, & regna, ſed etiam ipſa fides catholica cultus Dei & iuſtitiæ in eis ſtant, & florent, verecunde mendicent; aut inuerecunde concutiant plebem, aut violenter graſſentur, aut turpiter à fide regia deficiant, neue ſuo exemplo viros ad bella natos à militia ita deterreant, vt cum delectus militum habetur, pauci ea digni aſſcribantur. Tertium eſt, ſi Diuum Ludouicum Regem Frãcorum ſua de ſtirpe antiqua prognatum, imitatus, nonnullis qui patrimonium regium nouis inuentis, eiſdemque Eccleſiæ, Populo & Plebi grauibus, cõtra ius, faſque augere procurant, dixerit in ſententia ea quæ illum cuidam Conſiliario ſuo in primis erudito, & perſpicaciſſimo dixiſſe in hæc verba teſtatur Remundus Ruffus vir pius iuxta ac eruditus, in eo quem contra Molinæum pro Papæ primatu, erudite, pie, ac ornate ſi quis alius ſcripſit, lib. pag. 390. & ſeq. Sum tuus & frater, & Rex, te fratrem amiciſſime moneo, hortor, & rogo, vt fluxis his rebus, quas à me te conſequi & ſperas, & ambis; & quibus repẽtino caſu vnà cũ vita carere potes, optimæ mentis conſcientiam, ſalutẽ, incolumitatẽmq; illam ſempiternam anteponas. Rex vero cum ſim, hæc edico: vt ſi te poſt hac contra ius, iniuriam tueri captionum neſcio quibus anfractibus intellexero, nõ ſolum palã te iubebo argui, ſed dignitate & gradu deiectum efficiam, vt ſingulari ſis exemplo omnibus, quò intelligant me nihil niſi ius colere, & tueri, Regemq; me eſſe non Tyrannum. Intuli etiam vbi ſupra, quòd materia præſens, & deſiderium quod ineſſe mihi debet ſalutis animarum tot, & tam illuſtrium virorum, quot & quàm ſunt Commendatarij ordinũ militarium Hiſpaniæ, & aliorũ Regnorum, impellebant me 3
admonere, quã graue peccent, qui perinde ſuos prouentus eccleſiaſticos in profanos vſus inſumunt, ac ſi omnino ſæculares eſſent, non reputãtes ſecum, quòd præterquàm ꝙ illi ſunt prouentus eccleſiaſtici, ipſimet ſunt religioſi, & emiſerunt ſolemne paupertatis votũ, quo dominium omnium quæ habebant amiſerunt, ſimul cum capacitate noue quærẽdi res vllas ſæculares, vt ſupra mon. IX. cum 8. ſeq. & mon. LXII. cõtra præfatũ N. monſtrauimus, ac conſequenter, nihil eorũ quibus vtuntur, eſt ſuũ, nec poteſt eſſe. Nã quãuis ſummus Pontifex cũ illis, circa votũ caſtitatis diſpẽſauerit, vt ducere poſſint vxores: nunquã tamen ſuper paupertatis voto diſpẽſauit, nec vt diſpẽſet, aliqua iuſta, & rationabilis cauſa re-

periri poteſt, vt alibi in q.1.ſuper tit. de ſtat.mon. à nobis aſſertum eſt, & ſupra monito XI. repetitum; dum efficaciter probaui, eos non ſolum eſſe perſonas eccleſiaſticas,ſed etiam vere religioſas. Et quia in prædicta rubrica late egimus de difficilibus dubiis, quæ circa eorum facultatem adminiſtrãdi, & eorum ſumptus,& adminiſtrationem occurrunt:& ne Apologia iſta nimis excreſcat, nihil aliud hic addam; præterquàm; quòd ſupplico humiliter eorum Excellentiis, & Dominationibus,ſimul & Confeſſariis,vt perpendant eorum Commendarum prouentus eſſe eccleſiaſticos, ac conſequenter quæ de illis ſuperfluunt, deberi pauperibus,& aliis piis operibus lege diuina,& naturali iuſtitiæ. Itẽ,quòd ſunt religioſi,qui ſe per votum ſolemne paupertatis,ab omni dominio,& poſſeſſione ſæcularium bonorum abdicarunt, & ea per ſuam profeſſionem in ordinem quem profeſſi ſunt,tranſtulerunt. Et conſequẽter reditus, & prouentus eorum effecti fuerunt eccleſiaſtici. Cui conſequens eſt,eos ægre poſſe diſponere de illis,nec inter viuos,neque per vltimam voluntatem, niſi cum quibuſdam reſtrictionibus:quamuis ad id habeant diplomata ſummi Pontificis quamlibet fauorabilia. Quoniam cum ipſe (vt tamen cum debita eius ſemper reuerentia loquar)non poſſit de ſuis eccleſiaſticis reditibus pro libito teſtari, etiam ſi non ſit ex monachali electus ſtatu, ſed ex ſæculari, vt inferius patebit; minus poterunt facere præfati domini Commendatarij de prouentibus ſuarum commendarum eo modo quo aliqui ſuis priuilegiis innitentes faciunt: cum ſint religioſi,& inhabiles ad dominium,& etiam poſſeſſionem cuiuſcunq; rei,etiam minimæ,ſaltem ſuo iure, nominéque habendæ. Intuli quoque peccare quidem mortaliter
4 eos, qui per donationem à beneficiariis bonorum, notabilem quantitatem accipiunt, ſi ea eſſe ſciuerint de reditibus eccleſiaſticis; & ſi non excuſat illos aliquid eorum, quæ mox infra ponemus. Nam qui cauſam dat peccandi,vel certe peccato conſentit,peccat;ad Rom.1.& c.Notum.2.q.1.& late in Manuali cap.11. nu.9.Qui vero hanc accipit,profecto vel ſcit eum qui donat mortaliter peccare,vel ſcire tenetur; & conſequenter peccat. Colligi etiam poteſt ex hoc, multos eorum qui cognatos deſiderant ad Epiſcopatus dignitatem euectos videre, quò ditiores ex eorum donationibus reddantur,plus ſibi mali,quàm veræ vtilitatis exoptare. Deſiderant enim,vt promoti peccent,ac conſequenter peccant, quod peius eſt eis,quàm ſit bonum diuitiarum.arg.c.Præcipimus.12.q.1.& l.Sancimus.C.de Sacroſ.An autẽ qui hæc acceperit bona,reſtituere teneatur, & quomodo; explicabitur infra q.2.mon. XXVI.

SVMMARIVM.

*Frater Alphonſus, Maldonadus nomine, reipſa optime donatus.nu.*1.

*Moniales tot debent excipi in monaſterium, quot ali poſſunt de reditibus monaſterij, & non plures.nu.*1.

*Moniales iuſte ſuſcipi poſſunt vltra eas,quæ ſuſtentari poſſunt de illius reditibus, modo deferant dotes ſuæ ſuſtentationi ſufficientes. nu.*2.

*Simonia frequenter admittitur à Prælatis in ingreſſu monaſteriorum,ſimiliter & à ſubditis.nu.*3.

Etiam in accipiendis ſuperfluis dotibus. nu.eod.

LXXXIIII. Moneo, addidiſſe me vbi ſupra prædictis hanc quæ ſequitur deciſionem, quam vt apponerem præfato libello, cum iam vltimam vellem apponere manum, rogauit Venerandus admodum pater, frater Alphonſus Maldonadus, dotibus optimis bene ac egregie donatus, videlicet; Peccare monialium Abbatiſſas, aut alio quouis nomine monaſteriis præfectas, ſuos reditus ita prodige expendentes, vt moniales denuo admittere omnino recuſent, niſi tantis dotibus onuſtas, & tantis expenſis factis, quantæ ſufficerent abunde illis per totam vitam alendis. Et tamen nec admiſſis pridem monialibus, nec his quæ denuo admittuntur, vel ſolas veſtes conferunt; imo nec frequenter medicinas. Primo quidem comprobatur id, tam ex antiquo iure, in cap. Periculoſo. §. Sane, de ſtat. reg. quod habuit originem à cap. 1. de inſtitut. quàm nouo Concilij Trident. cap. 3. ſeſſ. 25. de regul. præcipiente, ne plures moniales admittantur in monaſteria, quàm ex eorum reditibus abſque penuria earum ſuſtentari poſſint; quod præfatæ nullo modo exequuntur, cum nullas indotatas accipiunt ex reditibus monaſteriorum alendas. Deinde, quia præfata Concilia præſcribunt, ne plures accipiant, quàm ali poſſint ex propriis reditibus: at illæ multo plures accipiunt, ſi habeant dotes. Tertio, quia vehementer abſonum apparet, monaſteria monialium vnius cuiuſdam Ciuitatis viginti millium aureorum reditibus annuis, & eò amplius perfrui: & tamen ob hos reditus adeo copioſos, nullam monialem admitti, nec ab ipſis ſuſtentari; niſi pro dote, ſupellectilibus, & expenſis aliis ſecum adferat, vt multi referunt, octingentos; qui ſufficere haud dubie poſſent ad emendum centum in ſingulos annos ad vitam earum, ſi mille dipondia octo millium pretio emantur, vt emi ſolent. Imo licet eam ſummam tantum deferret, quæ ſufficere poſſet emendis octuaginta aureis, vel ſeptuaginta in ſingulos annos ad vitam, ſatis eſſent, & ad alimenta, & ad veſtes, & etiam ad medicinas. Et ita non ingreditur expenſis monaſterij, ſed ſuis propriis. Poſtremo, quòd mens Conciliorum ea eſt, ne plures moniales indotatæ, nec dotatæ, in monaſteria cooptentur, quàm ex reditibus monaſteriorum ali poſſint. Et quòd in his monaſteriis, in quibus iam admiſſæ hunc numerum excedunt, nullo modo admittantur aliæ, donec vel eo vſque decreſcat numerus earum; vel creſcant reditus, vt illi numero alendo, & amplius, ſufficiant. Id quod aliquorum Prælatorum præſcripto, in monaſteriis aliquot iam ſeruatur, poſt Concilij Trident. definitionem. Et Carthuſienſibus cœnobiis ſeruari præcipitur ſtatuto quàm ſtrictiſſimo, cap. 12. 3. p. compil. ſtat. quod mire exaggerat Dionyſius Carthuſienſis lib. 1. de Simonia. art. 16. Dubitatio tamen vehemens hinc oboritur; poſſint ne Præfectæ monialium alias admittere ſufficienter dotatas, poſteaquàm expletus ſit numerus earum quæ poſſunt ali ex annuis reditibus monaſteriorum. Ex altera enim parte pugnat vſus; id enim crebro fieri cunctis eſt perſpicuum: & conſuetudo eſt optima legum interpres, cap. Cum dilectus, de conſuet. Ex altera vero iura, videlicet, d. ca. Periculoſo, de ſtat. regul. & ca. 3. ſeſſ. 25. Concil. Trident. quæ id prohibere videntur, imo ſimoniacum eſſe innuitur in cap. Quoniam, de ſimon. & Extrauag. Vrba. V. Ne in ea, vt profuſe ſatis Dionyſius tam in libr. 1. quàm in 2. de ſimon. deducit; aſſeuerans firmiter, id à labe ſimoniæ non excuſari, licet nihil aſſu-

matur pro ingreſſu religionis, nec pro monachiſmo, ſed tantum ſuſtentationis gratia; nec excuſari ab hoc monaſterij paupertate. Et ad hæc omnia comprobanda, vehementer vrget Extrauag. Vrb. V. quam retulit Dionyſius præfatus, libr. 1. art. 7. & libr. 2. art. 2. de ſimon. Nobis tamen videtur. Primo, expedire quidem, ne plures aſſumantur, cum id iura cenſeant multo melius. Et quòd ampliſſimæ dotes, quas aliquæ exhibent, in cauſa ſunt, vt quædam quæ non ſponte ad religionem inducuntur; & quædam quæ aptæ non ſunt, ingrediantur monaſteria. Vnde fit, vt maiorem in ſpiritualibus faciant iacturam, quàm reportent commoditatem in temporalibus: quod demonſtrat ſatis Dionyſius in d.art.7. de ſimon. Difficile etiam factu eſt, hoc ab omni ſimoniæ labe excuſare, vti melius, quàm vllus alius, author ille ſuadet in libr.1. & 2. de ſimon. Secundo tamen dicimus id non eſſe malum, licet oppoſitum aſſeueremus melius. Credimuſque poſſe Præfectas monaſteriorum, ſine vlla culpa aliquas ad religionem anhelantes, & aptas, ſufficienter dotatas admittere; etiam vbi ſit expletus numerus earum, quæ ali poſſint ex reditibus monaſterij: dum tamen ab omni ſimonia caueant moniales, quæ ſolent aliquid pro ſuffragiis accipere. Primo, quia id aſſeuerauit S.Thom. à Caietan. probe expoſitus Sec. 2. quæſt. 100. art. 3. ad 4. Deinde, quia nunquàm, vt credimus, vel difficile in Hiſpaniis, Dionyſij approbabitur ſententia: vbi complures, ſuas filias in monaſteria deferunt, non tam religionis gratia, quàm ne cogantur nuptui tradere inferioris ordinis hominibus. Rurſus, quia etiam Sanct. Thomas tenuit, licere recipere virgines dotatas in monaſteriis, in quibus non ſufficerent omnibus, ſi reciperentur ſine dote. Iam autem tempore S. Thomæ illud erat cautum in cap. Periculoſo, de ſtat. regul. lib. 6. quod modo innouat Trident. Concilium in d.cap.3. de regul. ſeſſ.25. ſcilicet; ne admitterentur feminæ plures intra monaſteria, quàm ali poſſent. Vnde ius tum antiquum, tum nouum exponendum apparet, ne recipiantur indotatæ, vel cum damno aliarum monialium, vel cum expenſis Monaſterij. Illa autem ſimonia quæ interuenire ſolet, ſubterfugi poſſet, quibuſdam obſeruationibus additis; quàmuis difficulter, vt Dionyſius aſtruit in d. artic. 7. libr. 1. & in d. artic. 2. libr. 1. de ſimon. Vnde id obſeruatur quàm diligentiſſime in ordine Carthuſianorum, ex ſtatuto præſcripto in cap. 2. 3. par. ſtat. Carth. de quo locuti ſumus, quòd grauiſſimas pœnas adhibet, contra Præfectas, & moniales alias, ſi ante ingreſſum, vel poſt, dona vlla vel præmia acceperint vel per ſe, vel per alium, ab ea quæ denuo in earum numero cooptatur, iuxta ea quæ præſcripſit etiam Extrauag. Vrb. V. quæ ſub grauibus cenſuris inhibet donationes, & acceptiones omnes, directas, aut indirectas, tam his quæ admittuntur, quàm admittentibus. Quia tamen hæc ſimonia euitari poteſt, ſi dos neceſſaria pauperi monaſterio detur, huic noſtræ
3 ſententiæ tandem adhæreo; obteſtans Præfectas Reuerendiſſimas in Domino, ne recipiant plures, quàm alere poſſint monaſteriorum reditibus annuis, etiam indotatas, & ſine muneribus: quod ſi alias dotatas receperint, caueant, ne id in aliarum cedat detrimentum; & ante omnia proſpiciant, ne vel ipſæ moniales ſuffragium dantes, in ſimoniam aliquam incidant. Illud etiam pro certo habeant, & animaduertant, ex pacto aliquid accipere vltra id quod neceſſarium ſuſtentationi monialis iudicio cordatorum cenſeatur, eſſe ſimoniacum.

Nam

Nam ex pacto nihil aliud poſſunt accipere, præter illud quod alendæ moniali ſit neceſſarium: eo quòd ei monaſterium præ inopia, non poteſt tribuere. Si ergo aliquid vltra acceperint, vel ſi dotem exegerint, quando monaſterium poſſet eam alere, illicite recipiunt. Quod ſi hæc vera ſunt; quid, quæſo, dicemus ad prodigas illas expenſas, & profanos apparatus fieri ſolitos ex pacto tacito, vel expreſſo, dum vel ingrediuntur monaſterium, vel profeſſionem emittunt? Quid aliud moderatius, quàm vt hæc vehementer interdicantur; & culpentur, ac puniantur illæ, quæ talia faciunt? & ſimul etiam doceantur, quanto honeſtior appareret cunctis hæc inſpicientibus, modeſta quædam humiliſque temperantia, ſpirituali coniuncta contemplationi, quàm pompoſa intemperantia mundanæ cuidam admixta voluptati in funeralibus eius quæ per profeſſionem moritur mundo, & naſcitur, vel excreſcit Deo.

APOLOGIÆ LIBRI

DE REDITIBVS

Secunda Quæſtio.

An beneficiarij impendentes ſuperflue, vel profane reditus ſuorum beneficiorum, non ſolum peccent mortaliter; ſed etiam teneantur ad reſtitutionem?

SVMMARIVM.

Bonis de eiſdem intelligitur quæſtio ſecunda, de quibus prima. num. 1.
Iuſtitia ſpeciali non tenetur, quicunque per Iudicem cogi poteſt. num. 2.
Leges de omnium virtutum actibus feruntur, & ita tam de actibut virtutum theologarum, quàm moralium cardinalium, & eis contributarum. numero 3.
Iuſtitia ſpecialis, & generalis longe differunt. num. 4.

MONEO primo, quòd ad hanc ſecundam quæſtionem reſponſurus, in prædicto libello præmiſi; Primo, intelligendam illam eſſe de omnibus, & ſolis eiſdem reditibus eccleſiaſticis, 1
de quibus intelleximus primã, ſupra monito XXI. & XXII. Falſum item eſſe; quòd præfatus N. ait, videlicet; quòd quicunque poſſunt compelli per Iudices ad aliquid faciendum, te- 2
nentur ad illud lege iuſtitiæ veræ & ſpecialis; cuius tranſgreſſio ad reſtitutionem obligat. Quoniam cum leges ferantur de actibus omnium virtutum, vt

docet Thomas receptus Prima 2. quæſt. 95. artic. primo, & melius, 96. artic. 3.
3 iuxta illud Philoſophi Ethic. 5. Præcipit lex, quæ debent fortes opera facere, & quæ temperati, & quæ manſueti. Similiter autem ſecundum alias virtutes & malitias; hæc quidem iubens, hæc autem prohibens: ideo tam diuerſæ ſunt leges, quàm diuerſæ ſunt virtutes, de quarum actibus illæ feruntur. Vnde, alia ſunt præcepta, & leges fidei, de quibus Thomas Sec. 2. quæſt. 17. & aliæ leges virtutis ſpei, de quibus idem ibidem. quæſt. 22. & aliæ leges, & præcepta charitatis, de quibus idem ibidem. quæſt. 44. & aliæ leges, & præcepta prudentiæ, de quibus idem ibidem. quęſt. 56. & aliæ leges, & præcepta iuſtitiæ ſpecialis, de quibus idem ibidem. quæſt. 122. & aliæ leges, & præcepta fortitudinis, de quibus idem ibidem. q. 140. & aliæ leges temperantiæ, de quibus idem ibidem. q. 170.
4 Cum ergo alia ſit virtus iuſtitia ſpecialis, quæ principaliter verſatur circa res, & actus exteriores, & in reddendo debitum ſecundum æqualitatem; & alia iuſtitia generalis, ſiue legalis, quæ verſatur in referendo omnes actus virtutum in commune bonum humanum; ſicut charitas verſatur in referendo eos omnes in commune bonum diuinum, ſiue Deum, vt docet D. Thom. ibidem. q. 58. art. 7. Cumque alia ſit virtus iuſtitia ſpecialis, quæ principaliter verſatur in iis quæ ſunt ad alterum, ad reddendum debitum ſecundum æqualitatem; & aliæ ſunt virtutes annexæ illi, quæ potentiales vocantur: quæ licet verſentur in iis quæ ſunt ad alterum, vt iuſtitia ſpecialis; deficiunt tamen ab ea, eo quòd non verſantur principaliter circa actus exteriores, ſed circa interiores, & ſecundario circa exteriores; & circa eos non in reddendo debitum legale ſecundum æqualitatem, ſed aliæ in reddendo debitum morale tantum, vt liberalitas, modeſtia: vel in reddendo debitum legale, ſed non ſecundum æqualitatem, qualis eſt religio, qua reddimus Deo debitum; & pietas, qua exhibemus parentibus, patriæ, & ſanguine iunctis debitum cultum: & obſeruantia, qua dignitate, virtuteque præminentes colimus, vt eleganter docet idem ibidem, quæſt. 80. art. 1. Cum ergo, inquam, hæ virtutes adeo inter ſe differant; ita etiam oportet, vt leges, & præcepta de actibus earum lata, tantundem differant. Itaque cogitur N. confiteri, multos multis ita debere, vt per Iudices compelli poſſint ea præſtare, quæ tamen non ſunt debita per leges iuſtitiæ ſpecialis; ſed tantum per leges generalis iuſtitiæ, quæ cum omnibus aliis virtutibus concurrit; vel per leges ſpeciales illarum virtutum ſpecialium differentium à iuſtitia ſpeciali, eo modo quo dictum eſt. Quamobrem, cum fundamenta N. contra communem, & nos, agant de legibus charitatis, vel miſericordiæ, vel pietatis; nihil ei proſunt, neque obſtant noſtræ concluſioni: quia à diuerſis non fit illatio. l. Papinianus exuli. ff. de minor.

SVMMARIVM.

Iuſtitiæ ſpecialis legem frangens, tenetur ſemper ad reſtitutionem faciendum. numero 1.

Leges de alendis parentibus vel liberis, non ſunt leges iuſtitiæ ſpecialis. nu. 2.

Iuſtitiæ ſpecialis debitum quantum differat à debito aliarum virtutum. n. 2.

II. Moneo

II. Moneo, quòd ex monito proximo infertur contra N. eſſe inconcuſſe tenendum, quòd omnis frangens leges iuſtitiæ veræ ſpecialis, tenetur ad reſtitu- 1
tionem damni, & non qualem qualem; ſed ſecundum æqualitatem. Tum, quia hæc eſt communis Alexandri Halenſis, & Anteceſſorum noſtrorum opinio, relata infra mon. VII. à qua non eſt recedẽdum ſine lege, vel efficaci ratione, per iura ſæpius allegata. Tum, quia nullius momenti eſt argumentatio illa; Hoc eſt debitum adeo legale, vt debitor poſſit cogi ad illud per Iudicem. Ergo eſt debitum legibus iuſtitiæ veræ & ſpecialis, vt in proximo monito probatũ eſt. Tum,
quia leges quæ iubent, vt cogantur per Iudices parentes alere filios, vel è con- 2
trario certis caſibus non ſunt de legibus iuſtitiæ ſpecialis, de quibus loquitur Alex. Halen. cum communi, vt expreſſe probatur in l. Si quis à liberis. ff. de lib. agnoſ. c. ibi: Sed cum hæc res ex æquitate, & charitate ſanguinis deſcendat: per quæ verba Iuriſconſultus exprimit leges illas de alendis filiis à parentibus; & è contrario non deſcendere ex iuſtitia illa ſpeciali & vera, de qua Tho. receptus in præf. Sec. 2. q. 58. ſed ex pietate, quæ eſt virtus ſpecialis, illi applicata; quæ patriæ, parentibus, & ſanguine iunctis prouidet: de qua idem Thom. etiam receptus ibidem. q. 101. Tum, quia nec debitũ legale, quo quis tenetur, & poteſt cogi à iudice ad faciendas eleemoſynas, ſiue ad ſubueniendum extremam vel magnam neceſſitatem patienti, iuxta gloſ. receptam iuncto textu cap. Sicut hi. 47. diſt. & tradita per Tho. Sec. 2. q. 32. eſt debitum legibus iuſtitiæ ſpecialis præfatæ; ſed legibus charitatis & miſericordiæ, vt probat Tho. vbi ſupra. Tum, quia inter iuſtitiam ſpecialem, & alias virtutes ſpeciales hoc diſtat; quòd illa, & eius leges principaliter & immediate verſantur circa res & actiones exteriores, ad reponendam in eis æqualitatem eius quod formaliter, vel virtualiter datur, & accipitur. Miſericordia vero, & pietas, & omnes aliæ virtutes ſpeciales, & earum leges, verſantur principaliter & immediate circa actus interiores in mouendo, vel moderãdo paſſiones animi, licet minus principaliter: & per conſequentiam, moueant etiam ad actus exteriores. Quod ſingulariter & ſubtiliter ſenſit Tho. Sec. 2. q. 122. art. 1. ad 4. Itaque ex eo quòd non tenetur ad reſtitutionẽ damni qui violat leges pietatis, & miſericordiæ, non ſoluendo parentibus, vel pauperibus debitum legale, quod debet illis legibus pietatis, vel miſericordiæ, non infertur; quòd non teneatur ad reſtitutionem damni, quod præſtat, violando leges iuſtitiæ ſpecialis, cum hæ ſint ſeparatæ ab illis: & à ſeparatis non fiat illatio, per iura vulgata: & ita in vniuerſum eſt vera præfata cõmunis, & noſtra propoſitio.

SVMMARIVM.

Lex quæ iubet ſuccurrere patienti extrema, non eſt lex iuſtitiæ ſpecialis, ſed charitatis, pietatis, miſericordiæ, vel iuſtitiæ generalis. nu. 1.

III. Moneo, quòd ex duobus proximis monitis infertur, quòd N. toto cælo 1
errat, noue tenendo contra omnes; legem quæ iubet ſuccurrere neceſſitatem extremam patienti, eſſe legem iuſtitiæ ſpecialis. Tum, quia per allegata in illis, conſtat illam eſſe legem charitatis, miſericordiæ, pietatis, vel iuſtitiæ generalis; non autem ſpecialis, quæ verſatur circa res exteriores; & in reddendo legale

debitum ſecundum æqualitatem. Tum, quia qui obligatur ad dandum aliquid extrema patienti, vt ab eis liberetur, & non dederit illud ei, non tenetur reſtituere illud poſteaquàm illa neceſſitas tranſierit, ſi aliquo alio modo liberetur; neque hæredibus eius, ſi perierit ſecundum omnes, & ipſummet N. Cum tamen is qui debet alicui aliquid per legẽ iuſtitiæ ſpecialis, tenetur illud ſoluere, etiam poſteaquàm tranſierit tempus, & articulus in quo ſoluere tenebatur ipſi, ſi ſuperuixerit; vel hæredibus eius, ſi obierit. l. 1. & per totum titu. C. vt actiones ab hæred. & contra hær. & in l. 1. C. de hæred. act. Tum, quia qui debet ex mutuo, vel aliquo alio contractu alicui extremam neceſſitatem patienti illud, quo eum poſſet ab illa liberare, ſi non ſuccurreret ei, teneretur ei ſoluere illud ſi ſuperuiueret per alterius opem; vel hæredi eius, ſi obiret mortem: & non alia ratione, quàm quia illud ei lege ſpecialis iuſtitiæ debebat. At id quod ſine vllo contractu expreſſo, vel tacito debetur alicui propter ſolam neceſſitatem extremam, non debet reſtitui lapſo tempore illo neceſſitatis, & non alia ratione, quã quia non debetur ei lege ſpecialis iuſtitiæ, ſed alia charitatis, miſericordiæ, pietatis, vel iuſtitiæ generalis. Ergo propoſitum. Tum, quia non obſtat Caietani authoritas, qui viſus eſt ſignificare N. quòd legibus iuſtitiæ tenemur neceſſitatẽ extremam patienti ſuccurrere. Nam, quia cum generaliter loquatur de legibus iuſtitiæ, poteſt intelligi de iuſtitia generali, & non de ſpeciali; cum dicta Doctorum in dubio ita interpretari debeant, vt iuri recepto conſonent. arg. cap. Cum expediat, de elect. lib. 6. Et ſi eius dictum aliter intelligatur, eſt falſum, & contra communem omnium.

SVMMARIVM.

Dominium vnius & eiuſdem rei, non poteſt eſſe plurium in ſolidum, & non tranſit ipſo iure in extreme egentem. nu. 1.

Reſtituere tenetur quis ea, quæ extrema patiens accepit, lapſo illius neceſſitatis articulo, niſi &c. nu. 2.

1 IIII. Moneo, ſatis conſequens eſſe proximis tribus monitis, veriorem eſſe illam ſententiam, quæ habet; Neminem fieri verum dominum rei qua eget ad liberandum ſe ab extrema neceſſitate; licet iuſte poſſet eam accipere, etiam authoritate propria, & ea vti quatenus eſſet ad id neceſſaria: quàm contrariam. Tum, quia illa ſententia contraria non videtur probari vlla lege, vel efficaci ratione, ſine quibus non eſt affirmandum aliquid cõtra ius regulare, cap. Legatur. 24. q. 2. §. Conſideremus; in Auth. de Trient. & ſemiſſ. coll. 3. c. Conſuluiſti. 2. qu. 5. & c. 2. de transl. præl. & ius regulare habet id quod eſt vnius, ſine conſenſu eius, non effici alterius. l. Id quod noſtrum eſt. ff. de reg. iur. Tum, quia lex illa celebris quæ eſt ſecunda in §. Cum in eadem. ff. ad l. Rhod. de iactu. non habet; res fieri communes per neceſſitatem, ſed eſſe communicãdas. Tum, quia non patiuntur iura, vt eiuſdem rei dominium ſit penes plures in ſolidum, l. 3. §. Ex pluribus. ff. de acq. poſſ. Tum, quia legi charitatis, miſericordiæ, ac pietatis, & cuiuſcunq; alte-
2 rius virtutis ſatis fit, ſuccurrendo neceſſitatem extremam patienti ſufficienter, ad hoc vt ab ea liberetur, vt palã eſt. At frequentiſſime ſuccurri poteſt, & abun-

de

de quidem extrema patienti, commodando, vel locando ei rem illam qua eget, non tradendo ei dominiũ illius. Verbi gratia, Aliquis, alioqui ſaltem alibi diues, in montibus, Alpibus, vel Pyrenæis niuecanis, neceſſitatem extremam alicuius veſtis patitur: & aliquis alioqui pauper, deferens veſtes pretioſiſſimas, holoſericas pellibus herminorum cariſſimis duplicatas ſiue ſuffultas, obuiat illi, tenetur quidem ei vnam, vel duas, vel plures, & quotquot ille ad illam neceſſitatem ſubleuandam eget, commodare vel locare, ſed non dare, & transferre in illum illarum dominium. Imo, cum ſe in aliquem locum vbi neceſſitas illa ceſſaret, reciperent, poſſet illam, vel illas quas commodauit, repetere: quod nemo negabit. Tum, quia nemo diceret, quòd ſi quis, alioqui diues, aliquo in loco fame moriens, obuiaret alicui piſtori, viginti mulos panibus coctis onuſtos aliquo agenti, fieret dominus omnium illorum panum: cum tamen qua ratione fieret dominus vnius, eadem quoque fieret omnium, antequàm vllo illorum ad ſedandam famem vteretur. Neque quiſquàm diceret, piſtorem obligatũ eſſe ad dandum dominium omnium illorum illi: neq; illum authoritate propria poſſe omnes eos ſibi occupare. Imo, quilibet eruditus dicet ſatisfacere piſtorem, communicando illi eſurienti panes neceſſarios ad illam eſuriem ſedandam. Tum, quia ridiculum videtur, & grauitati legum cõtrarium, dicere; extremam famem patienti, quæri dominium omniũ panum, qui in foro venduntur: & ilico ſedata per vnum panem fame, illud ei perdi; & rurſus iterata fame, fieri eius, & propulſata ea, deſinere eſſe illius. Tum, quia gloſſæ receptæ in d.§. Cum in eadem, & in d.cap. Sicut hi.47.diſt. aſſerunt, verbum, cõmunia, in illo dicto; Neceſſitas omnia facit communia: exponẽdum eſſe per communicanda [b]. Tum per quædam alia, b quæ conſiderauimus in noſtro Man. Confeſ.cap.17.à nu.60. vbi hoc aliquantulum limitamus.

SVMMARIVM.

Alphonſus Caſtrenſis laudatus. nu.1.

Actione ſubſidiaria, qui tenetur, ad tantam reſtitutionem tenetur, ad quantam qui principali. nu.2.

V. Moneo, quòd non eſt vera doctrina illa noua, quam præfatus N. ſpatiatus late circa quiddam incidens, cõtra celeberrimum, eundémq; eruditiſſimum 1 virum Alphonſum Caſtrẽ. affirmat, videlicet, ꝙ licet qui obligatur lege iuſtitiæ ſimpliciter, ſi tẽpore opportuno non ſoluat, teneatur ad reſtitutionem, non autem qui non obligatur ſimpliciter, ſed tantũ in ſubſidium. Tum, quia nullo iure illa fundari poteſt: & ita erubeſcendum eſt id ſine lege dicere. §. Conſideremus. Auth. de Trient. & ſemiſſ. coll.3. & c.2. de transl. præl. Tũ, quia qui tenetur actio- 2 ne ſubſidiaria, perinde reſtituere debet, ac qui tenetur actione principali. l. Sancimus. C. de Sacroſ. Eccleſ. quæ habet, eum qui vaſa ſacra quæ emit, conflauerit, vel alio modo immutauerit, teneri actione in factum ſubſidiaria, in defectum actionis rei vendicationis: per quam tantundem recuperatur, quantum per rei vendicationem in cuius ſubſidium datur. Et qui tenetur actione ſubſidiaria l. Aquiliæ, perinde tenetur, ac ſi teneretur actione directa eiuſdem. §. fin. Inſtit.

de l.Aquil.Omnis item actio in factum,eſt ſubſidiaria, vt ait Bart.in d.l. Sancimus.nu.2.C.de Sacroſ.Eccleſ.quæ habet locum in variis articulis iuris, vt habet text. ibi, quos enumerat gloſ.eius, in verb. Articulis, & in rubr.ff.de præſcript. verb.& Bart.vbi ſupra nu.16. & in l.Ex placito.C.de rerum permut. videlicet,in omnibus caſibus, in quibus datur actio præſcriptis verbis, & ex omni interdicto,& edicto vnde non oritur actio nominata,vt aiunt præfata gloſ.& Bart.in hoc recepti. Et tamen certum eſt, eum qui tenetur actione præfata in factum, teneri ad reſtitutionem.l. Naturalis.l. Quoties, de præſcrip.verb.quæ probant eam dari,ſaltem ex tribus contractibus innominatis, & in l.In bonæ fidei.C.de pact.quæ cum ei concordantibus habet, eam naſci ex pactis bonæ fidei contractibus ex continenti appoſitis. Et pater, vel maritus, qui tenetur actione in factum,pro furto,vel vxori,vel filio,facto in ſubſidium actionis furti,quæ non datur contra patrem,vel maritum; perinde tenetur reſtituere rem ſublatam, ac ſi teneretur actione furti.l.ſi quis vxori,ff.de furt.cũ allegatis ibi,per gloſſ.&Bart.

SVMMARIVM.

Charitate ſola obligatum ad aliquid, poſſe ad id compelli. nu.1.
Actio,vel officium iudicis datur,quoties æquitas id ſuadet.nu.1.

VI. Moneo,quòd N.non debuit niti authoritate præfati Dom. Soti,dicendo;quòd affirmauerit in lib.4.q.3.de iuſt.& iur.Eum qui ex ſola charitate ad ali-
1 quid tenetur,non poſſe ad id per Iudicem cogi. Tum,quia ille ibidem ait,quòd licet aliàs id dixiſſet; tamen non habet locum illud in obligatione ſuccurrendi extremæ neceſſitatis articulo. Tum, quia licet vterque id aſſereret, non eſt verum:quia quoties æquitas ſuadet actionem dari,aut aliquid dari, vel fieri,datur remedium officij Iudicis,vel actionis in factum,vel certi condictio ex lege:ſiue illa æquitas deſcendat ex lege lata ſuper actibus charitatis, ſiue fidei, ſiue miſericordiæ,ſiue pietatis,ſiue iuſtitiæ verę ſpecialis,ſiue alterius cuiuslibet virtutis, vt ſupra,ead.q.monito.I.& II. dictum eſt,& probatur per l.Qui ſeruandarum. & l.Solent.&l.Quoties.vbi latè de hoc gloſſ.recepta.ff.de præſcript.verb.facit. l.Si me & Titium,cum ei annot.ff.de reb.cred.& l.Hæreditas.ff.de petit.hæred. & in terminis noſtris eſt gloſſ.cap.Sicut hi.47.diſt.verb. Eſurientium. & in cap. Tibi domino, verb. Neceſſe. 61.diſtinct. & in cap. Ius naturale. 1.diſtinct. verb. Communis.& l.Neminem.C.de Sacroſ. Eccl.quæ gloſſæ habent, cogi poſſe diuites officio Iudicis, ad faciendam eleemoſynam pauperibus maxima neceſſitate laborãtibus. Et ita ille grauiſſimus, eruditiſſimuſque Aluarus Pelagius vbi ſupra de Planctu Eccleſ.lib.2.cap.28. col.fin.concludit, poſſe beneficiarios iure compelli ad erogandum ſuperflua pauperibus. arg.c. Qualiter, & quando, ibi, Redde rationem de accuſationibus:& melius per cap.1.10.q.3.ibi,Et ſingulis annis Epiſcopo ratio fiet, & per alias rationes: cui ſatis conſonat Cardinalis in Clem.Gratiæ,de reſcrip. col.pen. Quorum ipſe opinioni lubens me ſubſcriberem, quando concurreret maxima neceſsitas pauperum, & clara ſuperfluitas beneficiariorum nolentium eis ſubuenire, vel clara in profanos vſus profuſio: de quo latius infra tractabimus. Quamuis deciſio hæc Pelagij,magis nititur legibus iuſtitiæ veræ & ſpecialis,quibus ad id tenẽtur beneficiarij,vt ibi dicemus.

SVM

SVMMARIVM.

Beneficiarius impendendo vane, vel profane beneficij reditus, non ſolum peccat mortaliter, ſed etiam tenetur ad reſtitutionem. num. 1. *Quod etiam tenuit Thom. num.* 2.

Reſtituere tenetur, qui ex communibus minus quàm debet tribuit ſingularibus. num. 3. *Et qui onus, vel modum iniunctum non adimplet. n.* 4.

Furtum admittit, qui re aliena in alium vſum quàm conceſſum, vtitur. numero 5.

Beneficij fructus dari ad pauperes ſuſtentandos, multis in locis Thom. affirmat. numero 5.

Iuſtitiæ ſpecialis legem frangens, tenetur ad reſtitutionem, non autem frangens charitatis legem. num. 6.

Præcepta omnia Decalogi, ſunt iuſtitiæ, ſex quidem poſtrema veræ & ſpecialis: quatuor vero prima, partium potentialium eius. num. 7.

Beneficiarius, ſecundum omnes, tenetur magis quàm laicus ad eleemoſynas, ergo alia lege quàm laicus. num. 8.

Beneficiarius, qua lege mortaliter peccat, abutendo ſuis reditibus, eadem tenetur reſtituere. num. 9.

Beneficiarius qua lege ante diuiſionem tenebatur reſtituere profane impenſa, eadem & poſt eam tenebitur, quia diuiſio quò ad hoc nihil nouauit. numero 10.

Eleemoſynarius cum facultate ſe alendi, reſtituere debet pauperibus quæ vane impendit, & talis eſt beneficiarius. num. 11.

Decimæ, & alia bona eccleſiaſtica, onus pauperum alendorum habent. nu. 12.

Beneficiarij prodigitas, etiam de parte ſibi à communi ſeparata, ſacrilegium dicitur à S. Bernardo. num. 13.

Concilium Trident. tacite ſenſit beneficiarium lege iuſtitiæ teneri ad dandum ſuperflua pauperibus. num. 14.

VII. Moneo, me in præfato libello dixiſſe; quòd circa deciſionem huius quæſtionis ſecundæ, ego ſemper vſque ad compoſitionem illius, ſecutus fui 1 communem ſententiam; & tunc percupiui tenere contrariam, & tenuiſſem certe, ſi quo modo ſatisfacere meæ conſcientiæ potuiſſem: ſed quia id facere non potui, ideo tunc firme tenui, & nunc firmius aſſeuero prædictam communem, ſcilicet: beneficiarios inſumentes male, vane, aut profane notabilem redituum præfatorum quantitatem, vltra id quod per contenta in corollariis 1. quæſt. præfati libelli, quæ ſupra repetuntur in ſumma à monito LXXV. vſque ad finem quæſtionis præcedentis, eis permittitur, non tantum peccare mortaliter, ſed etiam obligari ad reſtituendum: quod quia præfatus N. & quidam alij, quàmuis aliorum collatione pauci contrariam affirmant, validiſſime inſe-

quentibus argumentis probo,nullatenus ab ea recedendum. Primum quidem, quòd opinio communis id habet,etiam ipſomet N.id confitente in 2. par.ca.1. Nam eam affirmant ij,quos citauimus in præf. libello, quem in hoc defendimus quæſt.2.num.8.ſcilicet; Archid.& Dom.in princip.44.diſtinct.& in c.Statutum.§.Aſſeſſorem,de reſcript.lib.6.& in c.Præſenti,de offic.ord.eod.lib.quibus ibidem conſentiunt Ioan.And.Anchar.& Peruſ.& Ioan.Lina.in Clem.Gratiæ, de reſcript.& Panor.in ca.Cum ſecundum,de præb.vbi nos late probauimus,& in c.Cum eſſes.num.21.de teſtam.Alberi.in dictionario,verb. Clericus. Aluarus Pelagius vir grauiſſimus,qui lib.2.de Planctu Eccleſ.c.28. col.8.& quinque ſeq. neruoſiſſime hanc partem probat,dicens,ſe illam conſcientia vrgente affirmare.Idem Anton.in c.fin.num.17.de pecul.cler.Felyn.in c.Poſtulaſti.num.6.de reſcrip.& in c.De quarta.num.33.in fin. de præſcrip.Dec.in c.Epiſcopus, de præb. & Anton.Burgen.in c.1.num.28.de empt.& ante illos Alex.Halen. doctor irrefragabilis.3.par.q.36.memb.5.Richard.item in 4.diſt.15.art.3.q.1.ad 1. & poſt eos Paludan.in eod.4.diſt.24.q.3.art.3.Gabriel in præfata diſtinct.15.q.8.& Maior in prædicta diſt.24.q.17. qui auſus fuit dicere; nullum doctorem qui ante eius ætatem mortuus fuiſſet, contrarium tenuiſſe: quàmuis in hoc lapſus fuerit, vt vbi ſupra diximus;& Guiliel.de monte Laugd. in Clem. Quia contingit, de relig. dom.Sanctiſſimus item ille Anton.Archiepiſcopus Florent.in 3. par.tit.15. c.1.§. 19.& in 2.part.tit.2.c.2.§. fin. quàmuis Sylueſter idem tenens in verb. Clericus. q.4.per inaduertentiam contrarium imponat ei,in 2.part.tit.2.§.fin.& Angel.à Clauaſio in verb.Clericus,4.§.4.vir miraculis,vt fertur,clarus.Summa item Piſana,verb.Clericus,4.§.4.cum Henrico Gandauenſi quodlib.8.q.25. Driedonius etiam lib.2.c.4.de libert.Chriſt.Imo & Caiet.Sec.2.q.185.art.7. & q.119. tantum abeſt,vt ille allegari debuiſſet pro contraria ſententia:quoniã pro noſtra parte eſt,ſi ſatis perpendatur,vt in d.lib.q.2.num.9. oſtendimus; quàmuis obſcure loquatur,vtens nouis loquendi modis.Ait enim,quòd vbi reditus Epiſcopatus,& Canonicatus exæquant,vel parum excedunt,eam partem quæ eis eſt ad ſe honeſte ſuſtentandos neceſſaria, non tenentur ea quæ profane impendunt, reſtituere; ſed ſic quando eſt longe maior. Quod dicere,perinde eſt ac affirmare; cum non teneri ad reſtituendum ea quæ in alios vſus inſumpſerit, de parte illa quæ ſibi honeſte alendo iudicio virorum prudentum eſt neceſſaria: reliquum autem ſic.Quod totum ipſum etiam nos omnino fatemur cum communi ſententia,extendentes nos paulo vltra,per ea quæ diximus in dicto libello.quęſt.1. corol.10.& ſeq.à nu.59.& ſupra q.1.mon. XXX. & ſeq.Eandem etiam affirmat Vlricus author grauiſſimus,qui late refertur,& probatur ab illo perdocto iuxta ac perſancto Dionyſio Carthuſ.in lib.contra pluralitatem,art.2.Iaſ. etiam cõſ. 75.vol.2.Socin.conſ.32.vol.1.Petr.de Vbald.in tract.de ſucceſſione ab inteſtato, part.vlt.& denique id ante omnes ſenſit Innoc. IIII. in c.Indecorum, de ætat. & qual.& adeo eſt communis,vt Io.Maior vbi ſupra,auſus fuerit dicere,vt prędiximus;nullum, qui antequàm ipſe naſceretur mortuus fuiſſet, contrarium tenuiſſe.Et adeo,inquam,communis,& canonibus Eccleſiæ cõſonans, vt Archid. in præfato.§.Aſſeſſorem, dixerit, contrarium eſſe iuris hæreſim. Et Petr.Sotus ſupra monito XXXVIII. relatus, affirmauerit; eſſe grauiſſimum errorem, ſaltem contra bonos mores, & iuſtitiam; & quidni contra ſcripturam? quæ

ſunt verba eius. Secundo, principaliter probatur, eo quòd etiam Diuus ille 2
Thom.cuius authoritate nituntur contrariam partem affirmantes, ſi eius ſententia, & verba ſatis perpendantur, pro noſtra parte eſt, vt præfatus Petrus Sot.indicat, allegando eum pro hac parte, & Ioan.Maior vbi ſupra, vehementer contendit;nullatenus eum adeo pium & doctum virum contra hæc tenuiſſe: quod ex multis dictis eius rem ita ſe habere colligimus ſupra, quæſt. 1. monito XL. Tertio, principaliter probatur noſtra prædicta concluſio rationibus adeo fortibus;vt ob eas eſſet affirmanda, etiam ſi Thom. & communis teneret contrarium, iuxta doctrinam quæ colligitur ex cap. Capellanus, de feriis.& l.2.§.ſed neque. C. de vete.iu.enu. Quarum vna eſt hæc; quòd non ſolum qui accipit,vel retinet iniuſte alienum, tenetur ad reſtituendum illud. cap. 3
Si res aliena.14.q.6.cap.Peccatum,de reg.iur.lib.6.ſed etiam ille,qui diſtribuenda communia ſingularibus,quibus ſunt deſtribuenda,diſtribuit eis minus quàm debeat,vt affirmat Thom.Sec. 2.q.62.art.2.ad 3.vbi late Caiet.At omnis beneficiarius, qui ea quæ ſunt ſibi ſuperflua, non diſtribuit piis vſibus, minus quàm debet dat eis. ergo tenetur ad reſtitutionem. Quarto, probatur altera ratione,
ſcilicet; quòd etiam tenetur ad reſtitutionem, qui accipit aliquid cum onere 4
dãdi illud,vel aliquam eius partem alteri,ſi onus illud non impleuerit, per l. 1.2. & 3.C.de Donat.quæ ſub mod.quatenus habent; cum cui aliquid donatum eſt, vt det alimenta donanti,vel aliquid aliud,etiam tertio tenetur ad dandum illud ſub obligatione reſtituendi ei, etiam ſi alij dederit illud. Probatur & in l. 2.C. de his quæ ſub mod.vel condit.quatenus habet;Legatarium teneri ad implendum modum, ſub quo aliquid ei relinquitur ſub obligatione reſtituendi, etiam ſi alij dederit. Tradit.Bart. communiter receptus in l. Quibus diebus.§. Termilius, num.13.agens de effectu modi,num.17.agens de remediis quibus quis compelli poteſt ad ſeruandum modum.Probatur etiam in cap. Verum,cum ei annor. per gloſſ. & alios, de condit.appo. At bona quæ beneficiariis dantur, illi ſunt oneri ſubiecta, vt omnia in honeſtam miniſtrorum Eccleſiæ ſuſtentationem, & alia pia opera inſumantur; vt irrefragabiliter probauimus in præf. libello quæſt. 1. per ſexdecim rationes, & per aliquas illatum, & alias ſupra quæſt. 1. monito XXVII. ergo licet beneficiarius iuſte recipiat ſui beneficij reditus ex eis collectos,ſi in id non impendit,tenetur in illud impendere, quod eſt reſtituere. Quinto, quòd qui furtum realiter committit, tenetur reſtituere. ca.Pœnali.& cap. Si quid inueniſti.14.quæſt.5.ca.Si res.ead.cau.quæſt.6. At beneficiarius qui reditus eccleſiaſticos, vſibus impendit profanis, furtum admittit:nam vtitur re aliena, videlicet, D. N. Ieſu Chriſti in alium vſum, quàm in
quem capit;& qui hoc facit,furtum admittit,§.furtum.Inſtitut.de oblig. quæ ex 5
del. naſcun.vti qui equum ſibi commodatum ad Senas, ducit Neapolim. Et ita Guiliel. de monte Laugd. aſſerit, in d. Clem. Quia contingit,de relig. dom. Et latius Aluarus Pelag.vbi ſupra. Quod etiam colligitur ex præfato Thoma, qui in Sec.2.q.185.art.3.ſub finem,ait;Decimas primarie quidem cultus diuini miniſtris exhiberi,ſecundario autem vt pauperibus ſubueniatur:& quæſt. 87. art. 3. ad primum ait reſpondendo ad argumentum quod fecerat ad probãdum, quòd hodie ſint ſuperfluæ decimæ; quia in lege veteri, ideo leuitis ſoluebantur, quia non habebant partem in poſſeſſionibus populi, vt habetur numer.18. inquit;

In lege veteri ſpeciales quædam decimæ deputabantur ſubuentioni pauperum: ſed in noua lege decimæ dantur clericis, non ſolum propter ſui ſuſtentationem, ſed etiam vt ex eis ſubueniatur pauperibus;ideo non ſuperfluunt, ſed ad hoc neceſſariæ ſunt poſſeſſiones Eccleſiæ,& oblationes,& primitiæ, ſimul cum decimis.hæc ille.Neque obſtat,quòd Dom. Sotus de iuſt. & iur. lib.10.q. 4. art.3.concluſ.5.contendat; quòd decimarum finis, non alius fuit quàm Eccleſiarum ſeruitium, ſacrorumque ſacramentorum adminiſtratio, eademque cauſa exigantur à Populo euangelico, qua olim à Moſaico, eo quòd Sanct. Thom. Sec. 2. q. 77. art. 1. nullam rationem aſſignet pauperum. Tum,quia præfatus N. contrarium fatetur, vt diximus in monito XXVII. verba eius ad litteram referendo.Tum,quia S.Thom.in locis ſupra citatis,dicit;quòd ipſæ etiam decimæ,quæ miniſtris Eccleſiæ dantur,per eos debent in vſus pauperum diſpenſari.Et apparet etiam ex D. Clemente, quem nos in d.libello.q.1. num. 23. retulimus,& ſupra in hac Apologia q.1.monito XXXVIII. Et S.Auguſt.in c.Decimæ.16. quęſt.1. Decimas,egentium animarum tributa appellat: quod etiam de oblationibus dicit idem S.Thom.Sec.2.q.86.art.2.in corpore quæſtionis,ibi. Et ideo oblationes, quæ à populo Deo exhibentur, ad ſacerdotes pertinent, non ſolum, vt eas in ſuos vſus conuertant; verum etiam, vt fideliter eas diſpenſent; partim quidem expendendo eas in his quæ pertinent ad cultum diuinum; partim vero in aliis, quæ pertinent ad proprium cultum: quoniam qui altari ſeruiunt,cum altari participant,vt dicitur 1. Corinth. 9. partim etiam in vſus pauperum, qui ſunt quantum fieri poteſt, de rebus Eccleſię ſuſtentandi. hæc ibi S.Thom.Sexto,principaliter probatur alia ratione,videlicet; quòd inter leges
6 obligantes ad mortale charitatis & iuſtitiæ veræ & ſpecialis, hoc diſtat; quòd qui tranſgreditur legem charitatis,licet peccet,non tenetur reſtituere:qui vero tranſgreditur legem iuſtitiæ veræ & ſpecialis, non ſolum peccat, ſed etiam tenetur reſtituere,iuxta doctrinam doctoris irrefragabilis Alexand. Halen. communiter receptam in 3.par.q.87.quæ bene defenditur ab Adriano in 4.de reſtit. q.1.col.9.in §. De currentibus cum fure. Quam nos quoque ſecuti fuimus in repet.c.Inter verba,pag.208.num.714.& in Manua.Confeſſ. c.24. num.5. & Dom. Sotus lib.5.q.3.art.4.& lib. 4. q. 7. art. 3.col.4. & alibi ſæpe de iuſt.& iur.& ſupra ead.q.monito I. repetiuimus.At qui beneficiarius in alios vſus quàm pios,ſuos reditus impendit,legem iuſtitiæ veræ & ſpecialis tranſgreditur, vt proxime dictum eſt:quia tranſgreditur legem de non furando,quæ eſt lex iuſtitiæ ſpecialis. Nam,vt affirmat Thom.in hoc receptus in Sec.2.q.122.art.1.& in 3.lib. ſentent. diſtinct.37.quæſt.2.art. 4. vbi communis id tenet, præſertim Maior q.4. neque Scotus quò ad hoc propoſitum diſſentit; omnia præcepta Decalogi, de quibus eſt præceptum de non furando, Exod.20.& gloſſ.in c. Quid in omnibus,32.q.7.
7 ſunt leges iuſtitiæ:& ſex quidem poſtrema,de quibus eſt præceptum de non furando, ſunt iuſtitiæ veræ & ſpecialis; licet quatuor prima ſint partium iuſtitiæ potentialium, puta,religionis,& pietatis,vt colligere eſt ex Thom. Sec. 2. q.80. art.1. Septimo, probatur alia ratione, videlicet; quòd iuſte negari non poteſt, clericos abutentes eccleſiaſticis reditibus, peccare contra legem iuſtitiæ ſpecialis:quoniam omnes,etiam Dom.Sotus in d.libr.10.q.4.art.4.& etiam præfatus N.in 4.par.prædicti c.5.pag.pen.c.6. pag.19.affirmant; multo magis obligari

beneficia

beneficiarios ad eleemoſynas erogandas, quàm laicos: quod adeo quidem aiunt eſſe verum, vt nihil minus teneantur ad eleemoſynas, eo quòd dicantur ab eis omnium bonorum Eccleſiæ domini, quàm ſi cõtrarium dicerent nobiſcum. Ita N. in præfata parte 4. pag. 19. & Sotus in d. art. 4. Imo & ipſe N. in præfata pag. pen. ait; quòd maius peccatum committitur in abuſu redituum eccleſiaſticorum quàm aliarum rerum: vbi etiam ſequitur Sotum ad verbum in d. artic. 4. dicentem hæc verba. Epiſcopi ſtrictiori miſericordiæ nexu tenẽtur, quàm diuites ſæculares. Quibus addit N. id quod ipſe dicit de Epiſcopis, idem de aliis clericis, qui reditibus eccleſiaſticis abundant, dicendum eſſe: quæ profecto nullatenus iuri conſonare poſſunt, niſi aliqua lege iuſtitiæ ad id tenerentur. Nam leges charitatis æque obligant omnes Chriſtianos tam laicos, quàm clericos. Nam ſicut frequenter accidit, quòd vt clericus cælibem agens vitam, habeat plura ſuperflua, quàm laicus vxorem & familiam nutriens: ita quotidie contingit, multos laicos eſſe ditiores, ac minorem familiam agere, quàm clericos; & habere multo plura ſuperflua, quàm illi. Et ita frequentiſſime contingit, plus laicum, quàm cle- 8
ricum ad eleemoſynas teneri lege charitatis, attentis circunſtãtiis perſonarum, loci, temporis, & facultatum, vt palam eſt: & ita neceſſario fatendum, aliqua iuſtitiæ lege teneri beneficiarios ad eleemoſynam, qua non tenentur laici: & non eſt alia, quàm ſupradicta de erogandis ſuperfluis pauperibus, & operibus piis. ergo tenentur illa; & per conſecutionem impendẽdo ea profanis vſibus, tranſgrediuntur legem iuſtitiæ: & cum qui legem iuſtitiæ tranſgreditur, non ſolum peccet, ſed etiam teneatur reſtituere; conſequens eſt, beneficiarios teneri ad reſtitutionem eorum, quæ male, vane, vel profane impenderunt. Octauo, quòd Adrian. de reſtit. q. 15. Sotus lib. 10. q. 4. art. 3. Reuerendiſſ. Segobienſis in cap. Cum in officiis, de teſtam. Card. in Clem. Quia contingit. q. 2. de relig. dom. & omnes 9
alij, etiam qui negant neceſſitatem reſtituendi præter præfatum N. concedunt peccare mortaliter beneficiarios, qui vt præmittitur, ſuperflue, aut vane prædictos reditus impendunt. Et nulla inuenitur ratio quæ ſufficienter probet, eos potius peccare mortaliter, quàm ſæculares, in ſimili modo inſumendis ſuis; quæ non æque probet, teneri eos ad reſtituendum, ſi eam tranſgrediendo, peccant; vt efficaciter probatum eſt ſupra mon. XXXIX. Neq; poteſt tollere vim trium argumentorum præcedentium prædictus N. reſpondendo; non teneri ad reſtitutionem omnes, qui legem iuſtitiæ ſpecialis tranſgrediuntur: quoniam id falſum eſſe probauimus ſupra ead. q. mon. II. Per quæ, & per adducta in mon. III. conſtat eum toto cælo errare, dum ait; Errare apertiſſime Dom. Sotum in tribus locis, & me in vno, & alios Doctores, qui ſunt fere omnes alibi; quòd diximus, lege charitatis & non iuſtitiæ veræ & ſpecialis teneri quem ad ſuccurrendum extremam neceſſitatem patienti. Errat enim credẽdo, quòd quicunque ita lege ad aliquid dandum, vel faciendum obligatur, vt ad id per Iudicem cogi poſſit, lege obligatur iuſtitiæ veræ ſpecialis; quod palam falſum eſt, per adducta ſupra, ead. q. mon. I. Quibus probatur; pro varietate virtutũ, varias leges & præcepta de actibus earum tum naturaliter, tum diuinitus, tum humanitus eſſe latas: ad quarum obſeruantiam cogi quis poteſt imperio conſcientiæ, officio Iudicis, aut actione per Iudicem interiorem, & exteriorem; ſpiritualem, vel ſęcularem: quarum tamen non omnes tranſgreſſores, ſed ſolum illi qui tranſgrediuntur leges

virtutis ſpecialis iuſtitiæ, tenẽtur ad reſtitutionem: licet cogi poſſint ad illarum obſeruantiam; & conſequenter teneãtur legibus iuſtitiæ generalis, ſiue legalis. Nono, principaliter & efficaciter probatur; eo quòd nullus vnquàm dubitauit,
10 quòd ante diuiſionem factam, & erectionem beneficiorum, clerici vltra ſibi neceſſaria vſurpantes contra legem iuſtitiæ agerent, & tenerentur ad reſtitutionem; quod & ipſe N. fatetur, & expreſſe Tho. ſupra allegatus probat. ſed diuiſio bonorum, vel fructuum, & redituum eorum poſtea facta in tres vel quatuor partes, de qua in cap. Vobis. & cap. Quatuor. cap. De reditibus. 12. q. 1. Et erectio præbendarum, & beneficiorum, quò ad hoc, nihil mutauit de natura eorum: quod multis modis probauimus in præfato libello, q. 1. à nu. 22. & ſupra q. 1. mon. XLIIII. Decimo, quòd eleemoſynarius, cui Rex mille aureos annuos donaret, ea lege vt ſe honeſte aleret, & ſuperflua pauperibus diſtribueret, obligatus
11 eſſet certe ad reſtituẽdum ea quæ in alios vſus profanos inſumeret. argumento totius tit. ff. de condict. cauſ. dat. & C. de cond. ob cauſ. In præfato autem libello, q. 1. nu. 17. & multis ſeq. & ſupra in hoc, q. 1. mon. XXVII. monſtratum fuit; beneficiarios eſſe eleemoſynarios eiuſmodi ſacroſanctæ Eccleſiæ. Sumus enim eleemoſynarij ea lege conſtituti, vt nos primũ ex reditibus noſtris alamur, & poſtea quæ ſuperfuerint, diſtribuamus pauperibus, aliiſue piis operibus. Vndecimo, quòd qui accipit aliquid ſubiectum conditioni vel oneri alicui, dandi illud aut illud, illi aut illi, non ſolum mortaliter peccat, eiuſmodi conditioni vel oneri non parendo; ſed etiam obligatur ad implendam illam conditionem, vel onus: quod eſt perinde ac reſtituere. Et ſupra in d. lib. q. 1. d. nu. 27. & aliis ſeq. & in hoc q. 1. mon. XXVII. efficaciter monſtratum eſt; Decimas & alia bona eccleſiaſtica ea lege & onere fuiſſe donata, vt quæ ſupereſſent miniſtris, erogarentur pau-
13 peribus. Duodecimo, quòd mens omnium Pontif. Max. Conciliorum, & Sanctorum, quos citauimus ſupra ead. q. 1. mon. XXVII. & ſeq. hoc ſentit. & adeo quidem, quòd Diuus Bernardus duobus in locis, in Epiſtola 2. col. pen. & in 42. col. 3. affirmauit, facere contra eam quæ communis, & noſtra eſt, concluſionem; eſſe rapinam, & ſacrilegium. Cuius aſſertio eſſet falſa, ſi id non eſſet contra præceptum de non furando; quæ contrauentio in rebus ſacris eſt ſacrilegium. 17. q. 4. Et Diuus Bernardus illam ſuam ſententiam deſumpſiſſe videtur ex dictis Auguſtini in ſermone 37. ad fratres in Eremo, & Hieronymi relati à Gratiano in princip. diſt. 42. & 44. & in hoc ipſo cap. fi. 16. q. 1. & Proſper. 2. q. 1. cap. Paſtor. Non tollet huius argumenti vim, reſpondere; frequenter viros ſanctos dicere, eſſe pauperum & eis debitum, quicquid per ſolas charitatis & miſericordiæ leges debetur, vt D. Ambroſius ait in cap. Sicut ij. 47. diſt. in hæc verba. Egentium panis eſt, quem tu recondis: nam ſicut nos confitemur id eis, ita eos fateri oportet nobis, quòd D. Bernardus faciens diſcrimen inter reditus eccleſiaſticos & ſæculares, aſſerit; quòd aliquot impenſæ clerici eſſent ſacrilegium in ſuis reditibus impendendis, quæ tamen, vel illarum ſimiles, nullum peccatum, aut non plus quàm veniale eſſent, ſi fierent à ſæcularibus. Neq; obſtat, ſi quis dicat; eum agere tantum de clerico, qui prodige impendit de communi cumulo redituum Eccleſiæ, & non de parte ſibi deſtinata: quoniam expreſſe agit de Canonico præbendario, qui prodige impendit de ſuæ præbendæ reditu. Non tollit etiam præfatus N. vim argumenti, quod deſumitur ex Hieron. in c. Gloria Epiſcopi.

12.quæſt.1.& ex Ambroſ.in cap.Aurum,ead.cauſ.& q. vt monſtratur infra mon. X. Decimo tertio,quòd ſacroſanctum Concil.Trid.ſeſſ.25.c.1.de reform.ſanctæ nuper vetuit; ne vllus Epiſcopus aut alius beneficiarius, etiam ſi Cardinea dignitate fulgeret, cognatos, vel familiares ſuos ex reditibus Eccleſiæ augeret. 14
Quod ipſum ante præfatum Concil.per multos Pontif.Max. & Concilia, quorum decreta in d.lib.q.1.à nu.17.& ſupra in hoc,ead.q.1.mon.XXXVIII. allegauimus;vetitum fuit. Quod non plus præcepiſſet eis, quàm laicis, ſi Eccleſiaſtici non eſſent plus obſtricti ad dandum ſuperflua pauperibus, quàm laici. At non eſſent plus obligati ad hoc,ſi ſolis charitatis & miſericordiæ legibus ad id tenerentur, cum illæ etiam laicos obligent, cap. Sicut ij. 47.diſt. & fatentur omnes. Cui conſequens eſt, eos obligari ad id iuſtitiæ ſpecialis legibus: quarum tranſgreſſio circa res exteriores,ad reſtitutionem damni per id illati,obligat,vt efficaciter probatum eſt,contra præfatum.N.ſupra hac q.mon.III. Alio item modo præfatum Cócilium noſtrum propoſitum probat,ſcilicet;quòd nulla ratio alia, quæ ſit firma,eius prohibitionis reddi poteſt,quàm quòd lege iuſtitiæ bonis Eccleſiæ eſt iniunctum onus elargiendi ſuperflua pauperibus,quod non eſt iniunctum bonis laicorum:ergo præſupponit Conciliũ, eum qui violauerit eius prohibitionem,legem iuſtitiæ ſpecialis violaturum, ac per conſecutionem,obligatum iri ad reſtituendum:quæ eſt noſtra concluſio, & præfatæ ſecundæ quæſtionis deciſio,per omnia præfata irrefragabiliter probata, videlicet,beneficiarios non ſolum peccare vane aut profane reditus eccleſiaſticos impendendo: ſed etiam teneri ad reſtitutionem ſic impenſorum. Quod adhuc dilucidius conſtabit,per monita ſequentia, quibus ſubuertuntur præfati N. fundamenta,non ſupra petram, ſed ſuper arenam fundata.

CONFVTATIO FVNDAMENtorum partis aduerſæ, per monita ſubſequentia.

SVMMARIVM.

*Beneficiarij non ſunt ſuorum redituum domini abſoluti: quoniam habent onus dandi ſuperflua pauperibus.nu.*1.

VIII. Moneo,nil obſtare præfatæ noſtræ cóclusioni,argumentum primum & principale partis aduerſæ,quo nituntur etiam Adrian.in 4.de reſt.q.12.& Domin.Sot.in lib.10.q.4.art.3.de iuſt. & iur. videlicet c.1.de cleric. non reſid. lib.6. quatenus ſignificat à cõtrario ſenſu:beneficiarios fieri dominos diſtributionum quotidianarum,quas intereſſendo diuinis,lucrantur. Nam ei copioſe ac efficaciter reſpondimus ſupra.q.1.monit. XLIIII. 1

SVMMARIVM.

*Beneficiarij reditus non æquari ſtipendiis præſidum,probat Concil.Trid.nu.*1.

IX. Moneo, nil etiam obſtare ſecundum aduerſæ partis argumentum, videlicet; quòd qua ratione præſides, magiſtratus, & alij miniſtri Regis poſſunt libere diſponere de ſtipendiis & ſalariis ſuis ſine reſtituẽdi obligatione, eadem etiam beneficiarij poterunt diſponere de prouentibus redituum ſibi deputatis; quæ ſtipendia & ſalaria eorum dicuntur ſine reſtituendi obligatione: nihil, inquam, obſtat hoc argumentum. Tum, quia contrarium ſtatuitur in concilio Trid. nuperrimo in ſeſſ.25. cap.1. de reform. & aliis multis canonibus.c. Peruenit.1.q.3. & c. De Syracuſanæ.28.diſt. quibus beneficiarij vetantur donare quicquàm cognatis & familiaribus, niſi paupertatis intuitu. At palam eſt, Regum miniſtros poſſe donare quæ ex ſtipendiis ſuis lucrifaciunt tam per viam vltimæ voluntatis, quàm donationis inter viuos quibuſcunq; voluerint, tam cognatis quàm extraneis, ſine vllo paupertatis vel pietatis intuitu. Tum, quia omnia iura, quæ de hac re ſtatuunt, videlicet.12.q.1.12.q.2.& 3. & c. Ad hæc.& ca. Relatum.2. de teſtam. contrarium ſignificant. Tum, quia hoc conſequeretur quiddam abſurdum, & ideo non audiendum.l. Nam quod abſurdum. ff.de oper. libert. c. Dudum, de præb.lib.6. Quod etiam ipſimet iudicant eſſe tale, nempe, quòd clerici non tenentur plus, ad erogandas eleemoſynas de ſuis reditibus eccleſiaſticis, quàm laici de ſuis ſæcularibus. Nam, nulla rationum, quibus Domin. Sotus in d.lib.10.q.4.art.3.& 4.de iuſt.& iur. nititur, magis obligare clericos quàm laicos, concludit contra eum qui in prædicta ſimilitudine miniſtrorũ Eccleſiæ, & Regum ſe fundauerit: quãdoquidem nulla eorum probat obligari clericos ad hoc niſi per leges charitatis & miſericordiæ, quibus etiam laici tenentur.

SVMMARIVM.

Charitatis lex ex æquo ligat laicos, & clericos habentes ſuperflua. nu.1.

1 X. Moneo, quòd præfatus N. infirme reſpondit ad c.Mos. & c.Gloria Epiſcopi.12.q.2.dicens; quòd illi textus loquuntur de hoſpitalitate debita lege charitatis, & non lege iuſtitiæ. Tum, quia lex charitatis ex æquo ligat laicos, & clericos habentes ſuperflua; & capitula prædicta clare ſignificant longe plus teneri Epiſcopos quàm laicos. Tum, quia prefatum. c.Mos. continet eam partem, quæ aſſignatur Epiſcopo, & eius familiæ deſtinari ei propter hoſpitalitatem, & ſuſceptionem pauperum: & ita cum illo modo & onere, ad quod implendum leges iuſtitiæ ſpecialis obligant.l.1.& 2. C.de donat. quæ ſub modo.& alia latius citata ſupra in monito XXVII. primæ quæſt. Tũ, quia illa verba Hieronymi. Gloria Epiſcopi eſt pauperum opibus prouidere: ignominia ſacerdotis eſt propriis ſtudere diuitiis; longe aliam & ampliorem obligationem ſignificãt ineſſe Epiſcopis ad ſubueniendum pauperibus, quàm aliis laicis: & quòd ipſum ſignificat illud Apoſtoli, Epiſcopum hoſpitalem eſſe debere.1. Tim.1. relatũ in princ. 42.diſt. At nulla ratio poteſt reddi, cur Epiſcopi habentes ſuperflua, plus teneantur ad hoſpitalitatem, quàm laici habentes eadem, niſi quòd Epiſcopi non ſolum tenentur ad eam legibus charitatis, ſicut laici, ſed etiam legibus iuſtitiæ ſpecialis, propter onus dandi ſuperflua, bonis eccleſiaſticis iniunctum.

SVM

SVMMARIVM.

*Beneficiarij propter diuiſionem bonorum, olim, vel recens factam, non eximuntur ab onere ſuperflua pauperibus erogandi. num.*1.

XI. Moneo, quòd præfatus N. incaute ſignificat, me dixiſſe; diuiſiones bonorum eccleſiaſticorum hactenus factas, eſſe ſine cauſa iuſta ordinatas: cum ait, non poſſe negari, diuiſiones fructuum, & erectiones beneficiorum, ab Eccleſia iuſta de cauſa eſſe factas, illa videlicet, quam non expreſſimus de impedienda diſcordia, quam communio parere ſolet, vel alia. Incaute, inquam, hoc ſignificat: quoniam argumentum noſtrum non prætendit concludere abſolute, diuiſiones illas fuiſſe abſque iuſta cauſa factas; ſed diſiunctiue, quòd fuerunt factæ ſine iuſta cauſa: quod non erat dicendum, vel non ea intentione, vt abſolutiorem poteſtatem haberent Epiſcopus & clerici poſt diuiſionem in ſuis partibus, quàm Epiſcopus habebat ante diuiſionem in omnibus. Quia licet interueniret cauſa diuidendi adminiſtrationem, non aderat tamen cauſa ad mutandam naturam illorum bonorum; quæ iure diuino, naturali, & humano eis inerat, vt ſuperflua darentur pauperibus. Quod autem ſubdit; intentionem legis non eſſe in præcepto, inepte dictum eſſe, probatum eſt ſupra, quæſt. 1. monito LXVIII. & LXXIII. Et præterea nil facit ad propoſitum noſtrum, in quo non loquimur de intentione legis, ſed de intentione partium agentium, vltra quam eorum actus nil operari iure vulgato probamus; neque ipſe negat.

SVMMARIVM.

*Beneficiario non eſt tam lata facultas vtendi reditibus ſui beneficij, quanta marito reditibus dotis. num.*1.

XII. Moneo, nil obſtare illam, quæ noua eſt, æquiparationem; quam facit præfatus N. in ca. 7. partis 4. inter beneficiarium quò ad bona eccleſiæ ſuæ, & 1
maritum quò ad bona vxoris in dotem ſibi ab ea data. Tum, quòd maritus vere eſt Dominus rerum dotalium l. Doce ancillam. C. de rei vend. l. Dotale. ff. de fundo dota. non tamen beneficiarius rerum eccleſiæ, vt ſupra mon. XXIIII. probatum eſt. Tum, quòd in alienatione rerum dotalium, non requiritur illa cauſa & ſolemnitas, quæ in alienatione rerum eccleſiæ. Sufficit enim conſenſus ab vxore, ſine vi & dolo ſponte præſtitus & iuratus. ca. Cum contingat, de iureiur. imo & conſenſus ſecundus poſt biennium præſtitus. Authent. Siue à me. C. Ad Vell. & gloſſ. recepta in d. ca. Cum contingat. Tum, quòd maritus pro libito perinde impendere poteſt fructus ex re dotali perceptos, ac perceptos ex aliis ſuis propriis. iuxta l. Pro oneribus. cum aliis ibi à gloſſ. citatis. C. de iure dot. non autem beneficiarius, vt probatum eſt ſupra quæſt. 1. monito XXVII. Tum, quòd neque Reuerendiſſ. Segobienſis Epiſcopus, quem ipſe citat in lib. 4. variarum reſolutionum. ca. 15. id affirmat; ſed ſolum ait id, quod in monito ſeq. tractabimus.

SVMMARIVM.

Diuiſio fructuum beneficij, inter præceſſorem, & ſucceſſorem, facienda eſt, vt fit inter vſufructuarium & non vt fit inter maritum & vxorem facto diuortio attento iure communi. num. 1.

Licet in Hiſpania in epiſcopatibus, & etiam in aliis beneficiis aliquarum diœceſum contrafiat. num. 4.

Diuiſio fructuum inter fidei commiſſarium, & eum cui reſtituendum eſt fideicommiſſum, fit eodem modo, quo inter Dominum, & vſufructuarium. numero 2.

Argumentum à ſimili, ſoluitur per diſsimile, datum in propoſito in quo fit. numero 3.

Beneficiario non eſt tantum iuris in rebus beneficij, quantum marito in rebus vxoris, nec ſuſtinet onera tam grauia, quam maritus. num. 3.

XIII. Moneo, nil etiam obſtare nobis id, quod præfatus N. ſecutus præ-
1 fatum Reuerendiſſ. Segobienſem in lib. præfato, tenet contra communem, ſcilicet; Diuiſionem fructuum beneficij inter mortuum, & ſucceſſorem faciendam eſſe eo modo, quo fit inter maritum & vxorem facto diuortio pro rata tēporis anni, pro quo ſuſtinuit onera maritus. iuxta l. Diuortio. ff. Solut. matrim. & non eo modo quo diuiduntur inter vſufructuarium & Dominum finito vſufructu: quæ eſt ſententia contraria communi, vt ipſemet Segobienſis fatetur, quam tenet gloſſ. c. Si propter, de reſcript. lib. 6. verb. Primi anni, recepta ibi per doctores, & in c. Præſenti, de offic. ord. lib. 6. & per Card. & Imol. poſt Hoſt. in c. fin. de pecul. cleric. & alios citatos per præfatum Reuerendiſſimum. Moneo, inquam, nihil id obſtare. Tum, quia ex eo, licet eſſet verum, nil contra nos in bona conſequentia inferri poteſt. Tum, quia id non eſt tenendum, licet præfati Reuerendiſſ. authoritatem, non abs re magnifaciens, conſiderabam pro eo facere, quòd alioquin contingere poſſet, vt beneficiarius ſeruiret beneficio ſemi annum ſine vllo emolumento; puta, ſi iam vindemia facta Septembri, acciperet Kalendis Octobris beneficium, cui ſeruiret vſque ad Kalendas Aprilis, in quo tempore nil fructuum percipitur; quod videtur abſurdum, & ita non dicēdum. l. Nam quod abſurdum. ff. de oper. libert. Licet, inquam, hoc pro eo conſiderauerim; tamen in hac ſpecie ei non accedo. Tum, quia, vt ſupra ſæpe dixi, à communi non ſoleo diſcedere, niſi textu vel efficaci ratione ad id me adigente. iuxta c. fin. 20. diſtinct. & Ioan. Andr. receptum in c. 1. de conſtit. Tum, quia beneficiarius & fidei commiſſarius uidentur eſſe ſibi quò ad hoc ſimiles, arg. eorum, quæ ad-
2 ducta fuerunt in monito XXIIII. & certum eſt inter fidei commiſſarium, & inter eum cui reſtituendum eſt fideicommiſſum, eſſe diuidendos fructus eo modo, quo diuiduntur inter Dominum, & vſufructuarium; per l. Herennius. ff. de vſur. quæ habet; omnes fructus, qui poſt acquiſitum ex cauſa fidei commiſſi dominium ex terra percipiuntur, ad fidei commiſſarium pertinere: licet maior pars anni, ante diem fidei commiſſi cedentem, interceſſiſſe dicatur. Tum, quia argumen

argumentum illud à ſimili,quo ille à communi recedit,de marito ad beneficia- 3
rium,diſſoluitur per diſſimile, quod in eo ipſo propoſito in quo adducitur, inuenitur. Nam licet verum ſit, beneficiarios onera beneficiorum ſubire debere (c.fin.de reſcript.lib.6.ibi. Quia propter officium datur beneficium) ſicut maritus onera vxoris.l.Pro oneribus.C.de iure dot.tamen onera mariti longe maiora ſunt: & iura efficiunt eum Dominum rerum dotalium, vt perinde reditus earum, ac ſuarum,impendere poſſit:& ita concurrunt in eo duo, nempe, dominium,& onerum ſuſtentatio. Beneficiarium autem non faciunt iura rerum eccleſiæ Dominum, vt probatum fuit in monito XXIIII. Nec concedunt ei tam liberam facultatem impendendi earum reditus ac marito,vt probatum eſt in monito XXVII. Quare iure gloſſ. præfata cum communi potius aſſimilauit eum vſufructuario quo ad rem in qua vſumfructum habet, quàm marito, qui rei dotalis habet dominium.Et quàmuis N. dicat illam opinionem eſſe in vſu Hiſpaniis: ego tamen eo ætate grandior, id non vidi ſeruari, niſi in Epiſco- 4
pis, Abbatibus,& Prioribus conuentualibus; neque ipſe Couarrubias id ait in loco præcitato;imo ſignificat contrarium, dicens: æquius & iure verius videri ſibi contrarium eius quod communis tenet. Dum item ait idem Alberico fuiſſe viſum in d.l.Diuortio.num.12. ſed alios ibi doctores, neque Coſmam vbi infra tit.de annat.§.Item quæ,auſum fuiſſe id tenere. Neque eſt veriſimile tot doctores, qui in tot regnis & prouinciis præfatam gloſſ. approbauerunt, non fuiſſe monituros ſuos auditores & lectores contrariæ praxis, ſi quam ſciuiſſent: neſcire autem vix poterant in re tam frequenter, & numquàm non contingente. Et ita credere par eſt,non ſolum in theoria à Doctoribus, ſed etiam in praxi à Iudicibus, & partibus eam ſeruatam eſſe extra illos epiſcopatus, in quibus à paucis ante hac annis, conſtitutionibus Synodalibus aliud ſtatutum eſt, vt in Pampilonenſi, vbi annus quò ad hoc,& aliquot alia, incipitur Nouembri,à feſto celebri Beati Martini. Nec videtur obſtare conſideratio noſtra: quoniam reſponderi poteſt, quòd illa ſolum probat,quòd eiuſmodi beneficiario, qui nihil de reditibus beneficij percepit, & aliquo tempore illi ſeruiuit, ſoluatur honeſtum ſalarium,quod pro tali ſeruitio debetur,ſicut & vſufructuario, qui prædium in quo habebat vſumfructum,coluit arando,ſerendo,putando,fodiendo; & moritur ante meſſem, vel vindemiam; debent ſolui expenſæ, quas in id fecit à Domino,qui vult fructus eius habere.Quare,certum mihi eſt,quòd ſucceſſor in Eccleſia parochiali,cui mortuus per ſe vel per alium inſeruiuit,& ante vllos fructus perceptos obiit, debet ſoluere illi tantum, quantum ad honeſtam ſuſtentationem inſeruiendo indiguit,etiam iure naturali.l. Secundum naturam.ff. de reg.iur.c.Qui ſentit onus,debet ſentire cõmodum,eod. tit. lib.6.& l. Fructus ſunt, qui reſtant deductis expenſis.ff. Solut. matrim. Quod confirmari poteſt multis adductis per Paulum.1. Cor.9.& c.1.13.q.2. Quæ lex quia naturalis eſt, nulla conſuetudine deleri poteſt.c.fin.cum ei annotat.de conſuetud.

SVMMARIVM.

Beneficiarius facit ſuos fructus à ſolo ſeparatos,etiam nondum reconditos. numero 1.

XIIII. Moneo,nil etiam obſtare id, quod præfatus N.ſubdit, & nos con-
1 cedimus cum præfato Reuerendiſſi. vbi ſupra; nempe, ſufficere beneficiario præmortuo, vel eius cauſam habenti, quòd fructus ſint à ſolo ſeparati; licet nondum ſint in horrea congregati, ad hoc,vt ad eum pertineant. Nil,inquam, obſtat: quia ex eo conceſſo, nil contra nos ſequitur; & ita concedimus id eſſe verum. Tum, quia probatur in l.Si eius.ff.de rei vendicat. ſecundum veriorem intellectum l.Arboribus.§.Iulianus,alias eſt.l.Si fur.ff.de vſufruct.& l.Si vſufructuarius.ff.Quibus mod. vſufruct. amit. Tum, quia communis eſt, vt ait Tiraquel. lib. 6. de vtroque retract.§.5.gloſſ.4. in princip. Tum, quia nullum fundamentum firmum habet gloſſ.dicti ca. Præſenti.quæ requirit fructus eſſe collectos,& in horrea reconditos;licet ei conſentiat etiam gloſſ.in d.c.Si propter.& in d.l.Si fur,in princip.ff.de vſufruct.& l.Ex aduerſo, in princip. ff.de rei vendicat. Tum denique, quòd in quodam decreto eccleſiæ Gallicanæ, id ſatis clare determinatur in tit. de annat. §. Item quòd eccleſia; vbi Coſmas ait, id quod defendimus eſſe communiter receptum:& patet per Card. Imol. & Barbat. in d. c. vlt. ad finem, de pecul.cleric. Alberic.in d.num.12.Domin.in d.c.Si propter Peruſ.in d. cap. Præſenti. Salycet.in l.Si pater. C.de vſufruct. Florian.in l. Qui ſcit.§. Si alieno.ff.de vſur.& alij alibi,& contrarium ait eſſe truſam. Bald. in d.l. Si vſufructuarius, addens; reconditionem in horrea, nil agere ad rhombum. Contra quam tamen communem ſententiam facit, quod aliàs præter omnes conſiderabam,ſcilicet; quòd licet poſſeſſor bonæ fidei fiat Dominus fructuum ſimulac ſeparati ſunt à ſolo,à quocunque ſeparentur:vſufructuarius tamen non fit Dominus eorum,niſi percipiantur; vel per ipſum, vel per alium nomine ipſius ſeparentur. l. Si fur. ff. de vſufruct. & l.Si vſufructuarius. ff. quib. mod. vſufruct.amitt.At vt plurimum beneficiarij non ſeparant,nec portant in areas; vel torcularia per ſe neque per alios nomine ſuo fructus agrorum, ex quibus debentur decimæ, quæ ſunt bona pars fructuum beneficiorum Hiſpaniæ, & Galliæ.ergo non fiunt eorum ex ſola ſeparatione. Ad quam replicationem memini aliquando reſpondere, quòd Domini prædiorum, qui tenentur ad ſoluendas decimas Deo & beneficiariis,colligunt omnes fructus, & videntur colligere illos ſibi, Deo, & beneficiariis, pro partibus quæ illos tangunt. Pro quo facit,quòd Paulus relatus ibi à Bald.in d.l. Si vſufructuarius. dixit ſufficere, ſi ſeparatio fiat ab vſufructuario vel ab alio nomine eius explicite, vel interpretatiue.Quod ipſum ſenſit etiam Bald.in d.l.Qui ſcit.§.Præterea, de vſur.licet non ſufficiat ſeparatio caſu facta.Vnde poma,glandes,& alij fructus per ſe decidentes,non fiunt vſufructuarij,donec illos accipiat,& tractet,per ſe vel per alium; & ita ſatis poſſunt dici ſegetes, & vuæ ex quibus decimæ debentur ſeparatæ à ſolo, vt decimæ cedant beneficiariis eo ipſo, quòd eas meſſuit, vel collegit Dominus, aut colonus, ſciens ex eis decimas deberi Deo,& beneficiario: & ita interpretatur conſuetudo,quæ valde rationabilis,& eccleſiis fauorabilis eſt.

SVMMARIVM.

*Diuiſio fructuum inter præceſſorem, & ſucceſſorem in primogenio facienda eſt vt inter vſufructuarium & Dominum. num.*1.

*Primogenia omnia,ſiue Maioratus,non ſunt dignitates. num.*2.

XV.Mo

XV. Moneo, nil obſtare id quod præfatus N.referens præfatum Reuerendiſs. Segobienſem,tenet; videlicet,quòd diuiſio fructuum inter ſuccedentem in primogenio ſeu maioratu, & eum qui tenuit illum, non eſt facienda eo modo, quo fit inter vſufructuarium,& dominum finito vſufructu. Tum, quia nihil ex 1
eo conceſſo contra nos infertur. Tum, quia non eſt illud tenendum:quia contraria opinio videtur communis. Tum, quia ſecundum omnes, eadem, quæ de diuiſione fructuum inter vſufructuarium & dominum finito vſufructu diximus, dicenda ſunt inter fidei commiſſarium, & eum cui vel à quo reſtituendum eſt illud,ſine vlla pro rata temporis diuiſione; per præfatam l. Herẽnius.ff.de vſur. Et palam eſt primogenia eſſe fidei commiſſis in hoc ſimillima. Tum, quia non obſtat.c.1.§.His conſequenter,in tit.Hic finitur lex,in vſibus feudor.Quia.§.ille exorbitat à iure communi, ideoque non eſt extendendus de feudo ad maioratus.c.Quæ à iure,de reg.iur.lib.6.præſertim,quia non eſt eadem ratio, vt palam 2
eſt. Non obſtat etiam ratio, quam præfatus Reuerendiſs. Segobienſis adducit, videlicet, quòd quemadmodum maritus ſuſtinet onera vxoris, ita & vocati ad maioratus ſuſtinent onera illorum,quos dicit eſſe dignitates: quippe, qui conſtituuntur per teſtamenta,per contractus vltro citroque obligatorios,& donationes ſub modis factas, ſine vlla Regum authoritate. iuxta l. Filiusfamilias. §. Diui.2.ff.de lega.1.cum annot.ei per omnes. Tum, quia etiam authoritate regia conſtituti carent dignitate,& nobilitate, niſi aliqua clauſula, quæ ad id eos extendat,muniantur: quod palam probatur per diffinitionem nobilitatis Bartho. communiter receptam in l.1.C.de dignit.lib.12.Tum,quia cap.Quam periculoſum.7.qu.1.in contrarium citatum, non loquitur de huiuſmodi maioratibus, & primogeniis:ſed de aliis,quæ in veteri teſtamento aliquid ſacerdotij habebant, quale non habent præfati maioratus: & ita longe ſimiliores ſunt in hoc fidei commiſſariis, vſufructuariis, & beneficiariis, quàm marito & vxori,de quibus ſupra. Tum,quia rari ſunt maioratus, quorum domini & ſucceſſores teneantur ad grandes impenſas neceſſario faciendas in bellis, vel aliis, etiam ſi nolit gratis facere:& quando eſſent aliqui tales,& detentores eorum,eas neceſſario facerent, poſſent ſucceſſorem ad ſoluẽdas eas,ſi ex maioratibus ſaltem tantundem non percepiſſent, compellere:vt ſupra dictum eſt de beneficiariis.

SVMMARIVM.

*Penſio non eſt ſoluenda ei, qui ante diem ſolutioni à Papa præfixum,moritur. num.*1.

XVI. Moneo,nil nobis obſtare id,quod præfatus N.incidenter ait,id quod 1
eſt dictum de diuiſione fructuum inter maritum & vxorem, idem eſſe dicendum de diuiſione ſolutionis penſionum à Papa ſuper beneficiis conſtitutarum. Tum, quia nil ex eo conceſſo contra nos infertur. Tum, quia contrarium videtur tenendum, per eaſdem prædictas rationes, & per ſtylum curiæ, qui videtur hoc magis obſeruare,vt hic Romæ à pleriſque audio. Tum,quia licet vt ait Ludouicus Rom.conſ.388.& conſtat ex litteris ipſius Papæ,penſiones præfatæ conſtituuntur ad commodiorem ſuſtentationem eorum, & quaſi in alimẽtum, non tamen ſunt vere alimenta illius naturæ, cuius ſunt illa, de quibus in tit.de alim.

& cibar.ſed talium,quæ dantur ſub modo expreſſo vel tacito, vt cedente die ad id præſtituto, accipiant illa; ſiue maior, ſiue minor pars anni tranſierit; & non percipiant illa,ſi antequàm dies cedat, finiantur.

SVMMARIVM.

*Intellectus Concilij Tridentini. nu.*1.

XVII. Moneo,nil mihi obſtare, quòd præfatus N.in 2.par.c.8. nu.23.ſignificat,me dicere in libro meo in q.2.nu.24. quòd concilium Tridentinum ſeſſ.25.
1 c.1.de reformat. nouauit aliqua circa hæc; quatenus prohibet Epiſcopos & clericos ex reditibus beneficiorum, conſanguineos aut familiares ditare:quia ego non dixi,conciliũ in hoc aliquid nouaſſe:ſed contendi declaraſſe ius antiquum, quod ſecundum communem ſententiam continet; beneficiarium,qui ſuos cognatos, vel familiares ditat, non ſolum peccare, ſed etiam ad reſtituendum teneri.Quod ſupra mon.XXIIII.& XXVII. repetiuimus, vt eſt videre in reſponſione inductionis, qua ille vtitur contra me per locum à contrario ſenſu, infra mon. LXX.

SVMMARIVM.

*Beneficiarius quantum pro ſe ſuſtentando egeat,arbitrarium eſt. nu.*1.

XVIII. Moneo,nil obſtare illud Soti argumentũ,videlicet;quòd non po-
1 teſt ſatis recte æſtimari,quanto egeat beneficiarius pro ſua honeſta ſuſtentatione;& quòd ea quæ per iuſtitiã debentur,non ſunt relinquenda iudicio prudentium,qui poſſunt eſſe varij:imo debēt determinari clare. Pro quo facit.l. Leges. C.de leg.& l.Conſtitutiones.C.de iur.& fact.ignoran. Nil,inquam, obſtat hoc fundamentum.Primo quidem,quòd S.Tho.in d.q.185.ar.7.Sec.2.& in d.Quodl. 6.ar.12.cui ille in hac re nititur,ait contrariũ. & Vlricus à Dionyſio relatus,affirmat in lib.1.contra pluralitatem benef.art.11.Deinde,quòd licet non poſſit æſtimari omnino,& vt aiũt punctualiter,facile poteſt paulo plus,vel paulo minus, vt arbitrantur Ioannes Maior in 4.diſt.24.q.18.Tertio, quòd quamuis eius arbitrium nimis videatur ſtrictum:tamen oportet vt beneficiarij ſciãt quanto vnus quiuis eorum paulo plus vel minus egeat pro ſua honeſta ſuſtentatione: quoniam,eſto non obligaretur ad reſtitutionem ſuperflui impenſi; tamen neceſſarium eſt ad ſciendum quando peccat mortaliter:quandoquidem,etiam ipſemet D.Sotus fatetur in lib.10.qu.4.art.4.de iuſt. & iure. in 3.concluſ.ſic impendentes ſuperflue,peccare mortaliter;& ideo oportet vt ſciatur,quantũ in ſuam ſuſtentationem honeſtam iuſte expendere valeat. Quarto,quòd ratio aſſertionis præfati Soti eſt cōtra mille iura,quæ multa iuſtitiæ opera boni viri arbitratui relinquunt, puta,l.1.de iure delib.& c.De cauſis,de offic.deleg. & plurima,quæ congerit Rauen.in alphab.aureo,verb. Arbitrium. & Decius in c.Sedes,de reſcript. & alij alibi ſæpiſſime.Eſt item contra ipſummet.S.Thom.qui in hoc ipſo propoſito expreſſim ait contrarium in Sec.2.qu.185.art.3.ad 1.ibi.Non poteſt determinari

nari quando ſit iſta neceſſitas; & paulo poſt: Hæc determinatio, humanæ prudentiæ relinquitur.

SVMMARIVM.

Beneficiarij magis abligantur ad largiendas eleemoſynas, quàm laici. nu. 1.
Prodigalitas laicorum venialis, clericorum autem mortalis. nu. 2.

XIX. Moneo, falſum eſſe illud fundamentum, quo præfatus Sotus contra 1
communem nititur; vt dixi in pręfato libro q.2.nu.21. videlicet, quòd beneficiarij non ſunt obligati ad eroganda ſuperflua per leges iuſtitiæ, quæ obligant ad reſtituendum: ſed tantum per leges miſericordiæ & charitatis, quæ etiam laicos obligant ad eleemoſynas: neutros tamen conſtringentes ad reſtitutionem, vt ſupra monito II. & III. dictum eſt. Hoc, inquam fundamentum eſt falſum. Tum, per ea quæ adducta ſunt monit. I. ſupra ead. q. Tum, quia eſt multorum inconuenientium fons. Conſequitur enim illud, quòd ſine iuſta ratione Sacroſanctum Cõcilium Trid. in d. ſeſſ. 25. cap. 1. de reform. vetuiſſet beneficiariis, ne quæ ſupereſſent eis, donarent cognatis & familiaribus, ſi alioquin non eſſent pauperes, non vetando idipſum laicis. Conſequitur item parificatio beneficiariorum & laicorum quò ad eleemoſynæ faciẽdæ neceſſitatem: quando quidem ſecundum illum, vtrique tenentur legibus miſericordiæ, & neutri vlla lege iuſtitiæ. Cuius tamen contrarium tenet ipſemet, imo & præfatus N. Tum, quia eſſet quodammodo ſcandalizare populum Chriſtianũ. Quod ſatis colliges ex Caiet. Sec. 2. q. 87. artic. 1. Populus enim tot decimas & iura ſoluit clero, perſuaſum ſibi habens id, quod præfatum Concilium ſeſſ. 25. de reform. & multa alia, vt c. Hoc. c. Epiſcopus. & c. Precarie. 10. q. 2. ſignificant, nempe, quòd omnia ſuperflua debent in pauperes & in opera pia impẽdere. Tum, quia eſt contradicere S. Tho. 2
cuius ipſe authoritate nititur, qui ſignificat, prodigalitatem beneficiarij circa reditus ſuos eſſe peccatum mortale: prodigalitatem autem laicorum non plus quàm veniale, in Sec. 2. q. 185. art. 7. & Quodli. 6. art. 12. & expreſſius. q. 119. art. 3. in hæc verba. Prodigus peccat in alterum conſumendo bona, ex quibus aliis deberet prouidere: quod præcipue apparet in clericis, qui ſunt diſpenſatores bonorum eccleſiaſticorum, quæ ſunt pauperum, quos defraudant prodige expendendo. Quæ determinatio non eſſet vera, niſi inueniretur lex aliqua, quæ obſtringeret beneficiarium ad eleemoſynam, & non laicum. Tum, quia eſt (ſi res ſatis perpendatur) fundare, beneficiarios non ſolum non teneri ad reſtituendũ vane vel profane impenſæ, ſed neque mortaliter in hoc peccare: quandoquidem nec laici, quibus ille pares facit, peccant pluſquam venialiter, prodigendo ſua ſine alterius damno, quod eſt contraire Thomæ vbi ſupra, & contraire ſibimetipſi, qui contrarium expreſſe tenet lib. 10. q. 4. art. 3. de iuſt. & iur.

SVMMARIVM.

Beneficiarius non ſoluitur ab obligatione reſtituendi male impenſa, propter impotentiam, & poteſt illo & illo modo reſtituere, etiam ſi ſit Monachus. num. 1.

1 XX. Moneo, infirmam eſſe item illam conſiderationem Soti vbi ſupra, ſcilicet; quòd res inutilis eſt aſſerere, beneficiarios teneri ad huiuſmodi reſtitutionem: quia non poſſunt eam facere, niſi de ſuis ipſis reditibus; qui, iuxta ſententiam quam defendimus, debentur operibus piis, etiam ſine hac reſtituendi obligatione. Quæ tamen conſideratio infirma eſt. Primum, quòd huiuſmodi reſtitutionem facere poterit beneficiarius, ſi eſt ſæcularis, de ſuis bonis patrimonialibus, vel quaſi patrimonialibus ſi habet: ſin autem, de eo quod quærere poteſt parcius viuendo, & etiam de eo quod merebitur vltra ſuam congruam ſuſtentationem, inſeruiendo beneficio multo plus quàm obligatur ad inſeruiẽdum neceſſario illi. iuxta ea quæ in prædicto libro q.1.coroll.9.nu.59.& coroll.17.nu.20. dicta fuerunt; & repetita ſupra, q.1.mon. LXXVIII.nu.3.& etiã de illo, quod per ſuam induſtriam donationes & vltimas voluntates quærere poteſt.c.Expedit.c. Certe.12.q.1.c.1.de teſtam.c.Fixum.12.q.5.de illo item quod recuperare poteſt ab his, quibus male dedit.c. Si quis presbyterorum, de reb.eccleſ.non alienand.& trad.Caiet.in d.q.185.art.7.quod infra Monit. XXII. repetetur. Secundo quòd impotentia reſtituendi non tollit obligationem id faciẽdi.l. Continuus. §. Cum ita.ff.de verb.oblig. Quamuis excuſet à culpa non reſtituendi pro tempore, quo illa impotentia durauerit. l. Nam & is.ff.de dolo. & c. Olim.2. de reſtit. ſpoliat. Plus tamen coloris habet Soti cõſideratio in beneficiario regulari, cuius omnia bona, quæ per ſæcularem quæſita eſſent illi patrimonialia vel quaſi patrimonialia, ſunt ipſi eccleſiaſtica: quia quicquid habebat ante profeſſionẽ, quæritur per eam ſuo monaſterio & ordin.c.In præſentia, de probat. & Auth. Ingreſſi.C.de Sacroſan.& quicquid vndecunque poſt eam quærit, quærit eiſdẽ, per mon. IX. cum ſeq.& per monitum LVI. & LXII. ſupra q.1.Nihilominus tamen reſponderi poteſt, quòd etiam regularis poteſt reſtituere de reliquatis parce viuendo, iuxta monitum XXX.q.1.& per mon.LXXX. eiuſdem q.& per ſacrificia & orationes; rogando item amicos vt pro eo ſoluant: & denique petendo humiliter per ſe, vel alios remiſſionem debiti, quàm æquiparat reſtitutioni gloſ.c.Peccatum, de reg.iur.lib.6.verb.Reſtituatur.

SVMMARIVM.

Concilium Tridentinum quomodo tacite ſentit, beneficiarios teneri ad reſtituenda male impenſa. nu.1.

Ratio vnica legis habetur pro expreſſa.nu.1.

XXI. Moneo, quòd nil etiã obſtat id, quod diximus in præfata.q.2.eſſe ma-
1 ximum eorum, quæ me in contrariam partem mouebant, præfatum Sacroſanctum concilium Trid.ſeſſ.25.de reformat. Quòd quamuis vetet beneficiario donare & expendere pro libito, non tamen præcipit, vt reſtituat quod ſic inſumpſerit: & qui de vno dicit, de alio negare videtur.c.Qualis.25.diſt.l.Cum prętor. ff. De iudic. Nihil, inquam, id obſtat. Tum, quia ſicut non declarauit expreſſe hanc reſtitutionem eſſe neceſſariam: ita etiam non declarauit non eſſe neceſſariam. Tum, quia potius videtur tacite declaraſſe illam eſſe neceſſariam: eo quòd vetando beneficiariis, ne cognatis & familiaribus; niſi paupertatis intuitu, ſuperflua donarent; non vetando idem laicis, ſignificauit, quòd vltra leges

charitatis

charitatis & miſericordiæ, quibus etiam laici obſtringuntur, eſt lex aliqua iuſtitiæ, quæ ſolos beneficiarios obligat. Nulla enim alia ratio reddi poteſt, & ita hæc videtur expreſſa. argum. l. ſingul. Quamuis. C. de fidei comiſſ. iuncta gloſſ. & Baldo ibidem. Tum, quia qui de vno dicit, etiam dicit de alio ſimili, ſecundum Dom. in d. c. Qualis. maxime ſi eſſet conſequens illi, vt videtur eſſe in hoc caſu. l. Illud. ff. de acquir. hæred. c. Præterea, de offic. deleg.

VMMARIVM.

Conſuetudo non poteſt contra hanc concluſionem. num. 1.

XXII. Moneo, quòd nil etiam obſtat id, quod vbi ſupra dixi eſſe de præcipuis eorum, quæ me in contrariam partem mouebant, videlicet; quòd aliquibus 1
videtur, quòd quamuis recepta opinio in theoria affirmauerit ſemper id quod nos dicimus: praxis tamen communis ſeruauit contrarium. & antiqua conſuetudo magnam ſecum confert authoritatem. c. Cum dilectus, de conſuetud. & l. Minime. ff. de legi. Nil, inquam, id obſtat. Primum, quòd in d. libello. q. 1. num. 18. & q. 2. num. 1. & 3. & ſupra eodem, monito XXXIX. probatum reliquimus; præfatam obligationem eſſe legis naturæ ac diuinæ, præſuppoſitis pactis expreſſis vel tacitis, de quibus in monito XXVII. q. 1. contra quam nihil prodeſt conſuetudo etiam immemorabilis. ca. fin. de conſuetud. ca. Quæ contra. ca. Mala. & c. Fruſtra. 8. diſtinct. Deinde, quòd licet aliquot per ignorantiam aut temeritatem, vſi ſint opinione contraria; alij tamen longe plures, vſi ſunt communi; vt monſtratum eſt ſupra. q. 1. num. 50. & par eſt credere; eo quòd quaſi omnes confeſſarij eam tenuerunt: neque ſunt tot, qui ei contrauenerint, quot aliqui putant. Nam ex corollariis præfatæ primæ quæſtionis, repetitis ſupra. q. 1. à monito LXXV. vſque in finem, & redactis in ſummam infra, q. 3. monito vltimo, colliguntur multæ cauſæ, quibus excuſantur. Tertio, quòd vt ſingulariter in d. q. 185. art. 7. ait Caiet. mentem diui Thomæ ſecutus, hæc non eſt conſuetudo, ſed abuſus contra ius diuinum. Et in Sec. 2. q. 43. art. 8. aſſeruit, quòd omnis donatio rei eccleſiaſticæ, pietate vel neceſſitate vacua, non eſt diſtributio, ſed diſſipatio à diſpenſatore vſurpata: & quod maxime aduertendum eſt, agit de ipſiuſmet Papæ impenſa, & diſpenſatione. Quæ Caietani doctrina, non eſt tam eius, quàm Clementis in d. lib. 2. & 8. de conſtit. & aliorum Sanctorum, & fere omnium doctorũ citatorum ſup. ead. q. mon. VII. & q. 1. mon. XXXVIII.

SVMMARIVM.

Beneficium qui confert indigno, cui reſtituet. num. 1.

XXIII. Moneo, nil etiam obſtare id, quod aiunt Aduerſarij, videlicet; quòd licet beneficiorum collatores peccent non conferendo ea dignioribus. c. Licet. 8. q. 1. & §. Nunc autem. 25. diſt. c. Graue, de præb. non tamen videntur obligati ad reſtituendum poſtea quàm ea contulerunt. Nihil, inquam, id obſtat;

imo plus iuuat noſtram cauſam, quàm contradicentium: quoniam collator obli-
1 gatur ad conferendum ei, qui dignus ſit; & ſi contulerit indigno, tenetur ad reſtituendum, ſecundum omnes: quamuis alij dicant, reſtituere debere digno, qui fuit neglectus, vt Caiet. Sec. 2. q. 62. art. 2. Alij vero Eccleſiæ cui nocuit, vt Adri. in d. q. 12. & Sotus lib. 5. q. 6. art. 3. de iuſt. & iure: quorum ſententia melior nobis videtur. Et ita nos dicimus; beneficiarium eſſe obligatum ad danda ſuperflua digno, puta, pauperi vel operi pio; & ſi ea confert alij, confert indigno, & manet obligatus ad reſtituendum eis quibus nocuit.

SVMMARIVM.

Bona deſtinata immediate pauperibus, ad quem modum differant à deputatis immediate beneficiariis. num. 1.

XXIIII. Moneo, nihil etiam obſtare Thomæ dictum in Sec. 2. q. 185. art. 7. & Quodlib. 6. art. 12. quo ponit grande diſcrimen inter bona eccleſiaſtica principaliter deputata miniſtris, & minus principaliter pauperibus, & operibus
1 piis; & inter illa, quæ principaliter deputantur pauperibus, & minus principaliter miniſtris: & videtur præfato N. non eſſe aliud, quàm quòd male impenſa circa hæc, obligant ad reſtituendum; non autem male impenſa circa illa. Nil, inquam, hoc obſtat. Tum, quia vt vbi ſup. q. 2. num. 10. & ſup. eod. mon. X L. monſtratum fuit, S. Tho. non eſt in contraria opinione. Tum, quia diſcrimen prædictum optime verificatur in eo, quòd longe maiorem poteſtatem habent miniſtri circa bona principaliter deputata eis, quàm circa alia. Quoniam prius ſunt alendi de illis ipſi, quàm Eccleſia reparanda. ca. De his, de eccleſ. ædific. Neque debentur pauperibus, niſi ſola ſuperflua. c. Cum ſecundum, de præb. c. 1. 13. q. 2. & illa debentur eis, quos ipſi elegerint. Quorum omnium contrarium dicendum eſt de aliis. Clem. Quia contingit. §. Vt autem, de relig. domib. renouata in d. concil. Trid. ſeſſ. 7. c. 15. de reform.

SVMMARIVM.

Pauper liberius expendere poteſt quæſita per eleemoſynam, quàm beneficiarius quæſita per beneficium. num. 1.

XXV. Moneo, quòd nil obſtant etiam illa quatuor quæ Adrianum in 4. de reſtit. q. 12. col. 6. mouerunt; non quidem ad negandum quòd peccant mortaliter, ſed tantum quod non tenentur ad reſtitutionem. Primum, quòd pauper, eleemoſynam ſibi largitam expendens ſuperflue aut voluptuoſe, non tenetur ad reſtituendũ. Alterum, quòd omnes diuites tenentur ex ſuperfluis facere eleemoſynam; non tamen tenentur ad reſtitutionem non faciendo eam; quamuis in eo mortaliter peccent. Tertium, quòd obligatio quæ obligat ſoli Deo, non habet onus reſtituendi; licet obligatus peccet mortaliter non ſoluendo. Quartum, quòd qui recipit centum aureos, cum onere impendendi illos in honorem vel gloriam Regis vel ciuitatis, non tenetur reſtituere, ſi eos id non expenderit.

Nihil,

Nihil, inquàm, hæc obſtant: quia priora duo argumenta ſumuntur per locum à ſimili, qui iuridicus quidem eſt; iuxta c. Inter cæteras, de reſcrip. & c. 2. de trãsl. ſed diſſoluitur per diſſimilitudinem, iuxta notata in dictis capitulis, & in c. Conſtitutus, de appellat. quæ in caſu propoſito inuenitur. Nam eleemoſynæ non dantur pauperi ſub modo, quo reditus beneficiorum beneficiariis conceduntur. Nec diuitibus Deus bona concedit cum ſpeciali obligatione faciendi eleemoſynam, quemadmodum decimæ, aliaque bona fuere olim conceſſa, hodieque conceduntur Eccleſiis. Tertium autem, falſum eſt: nam obligatio ſoli Deo quæſita, producit neceſſitatem reſtituendi. Si enim quiſpiam aliquid Deo voueat, aut iuret ſe illi daturum, receperitue vt Deo det, ad reſtituendum illud Deo tenetur. c. Sunt qui opes, & c. Sacrilegium. 17. q. 4. & c. Debitores, de iureiur. Quartum item, falſum eſt: nam ſi quis centum aureos accipiat, vt in honorem Regis vel ciuitatis conuertat, reſtituere tenetur, ſi non conuerterit in illum honorem, vel ei à quo accepit, aut Regi vel ciuitati. arg. l. 1. & l. Legatam. ff. de adminiſt. rerum ad ciuit. pertin. l. Legatum ciuitatis. ff. de vſu & vſufruct. legat.

SVMMARIVM.

Beneficiario ab aliquo accipiens aliqua de reditibus eius, an & quando peccet, & reſtituere teneatur. num. 1.

Debitore ab aliquo qualis accipiens aliquid teneatur creditoribus eius reſtituere. num. 1.

Beneficiario ab aliquo dotatam, qualis ducens peccet, & teneatur reſtituere. numero 2.

Beneficiario ab aliquo, qui aliquid male accipit, cui reſtituet. num. 3.

Beneficiarij debita, an ſolui poßint ex debitis eius non perceptis ante mortem. numero 4.

XXVI. Moneo, in præfato libello ſub finem. q. 2. inferri. Primum, quòd ingens eſt dubium; An accipiens aliquid iniuſte à beneficiario ex reditibus eccleſiaſticis, teneatur ad eius reſtitutionem. Et quidem alij putant teneri, alij 1
contra. Nobis videtur, Primum pendere deciſionem huius quæſtionis à legibus loquentibus de debitoribus facientibus aliquid in fraudem creditorum, quæ habentur ſub tit. ff. de his quæ in fraudem creditorum & C. de reuocand. his quæ in fraudem, & §. Item ſi quis in fraudem, Inſtit. de action. Nam vt ſup. q. 1. mon. XXVII. probauimus; beneficiarij debitores ſunt pauperum, & operum piorum, ipſique pauperes & pia opera, creditores ſunt illorum. Secundo dico, quòd is qui aliquid à beneficiario accepit, non tenetur reſtituere ſi beneficiarius ſit ſoluendo: quia cum debitor eſt ſoluendo, eius creditores nihil repetere poſſunt ab eo, qui à debitore aliquid, quacumque ex cauſa etiam donationis, aut alia lucratiua accepit. l. Ex his & l. Ait prætor. §. Propterea ff. quæ in fraud. & l. penul. de reuocand. his, quæ in fraud. ibi; Poſſeſſis & diſtractis. Nam leges prædictæ, in debitores fraudatores editæ, ceſſant, cum debitor poteſt ſoluere creditoribus; quod indubie locum habet in beneficiario habente bona patrimonialia vel

quaſi, quæcumque velit donare poteſt, iuxta tradita in illationibus proximæ quæſtionis. Imo etiam credimus, quòd licet beneficiarius ſolum habeat reditus beneficij; ſi tamen velit ſumptus diminuere, ac frugalius viuere, aut alio modo bona congerere, vt pauperibus ſatisfaciat, quòd tunc is, qui aliquid accepit, non amplius teneatur quàm illum monere, vt vitam agat frugalem, pareat ſumptibus; & bona quærat vnde poſſit reſtituere, idque expectare. Tertio dico, quòd ſi ignorans clericum beneficiarium ſoluendo non eſſe, nec amplius eum in bonis habere, quàm id quod ſibi donatum volebat; id ab eo acceperit ex cauſa onerosa iuſta, quòd non tenetur ad reſtitutionem. Ea primum ratione; quòd vt accipiens aliquid ex contractu, aut ex cauſa oneroſa, à debitore fraudatore, teneatur ad reſtitutionem, duo interuenire oportet. Primum, vt debitor ſoluendo non ſit: ſecundum, vt ſuſcipiens ab eo, ſciat eum non eſſe ſoluendo. d. l. penul. C. de reuocand. his quæ in fraud. l. Qui autem. §. Similique modo. ff. eod. Secunda ratio eſt; quia is, qui à clerico beneficiario aliquid ex titulo oneroſo, veluti ex contractu emptionis aut locationis, alioue contractu nominato, ſiue etiam innominato iuſto ſuſcepit bona fide, tantũdem dedit quantum ſuſcipit; & ſubinde nihil reſtituere tenebitur per illam longè pulcherrimam doctrinam Scoti viri perſpicaciſſimi in 4. diſt. 15. q. 2. art. 2. quam citauimus in Commen. c. final. de vſur. nu. 13. & probatur per dicta Thomæ. Sec. 2. q. 58. art. 6. & q. 59. art. 2. videlicet; quòd in omnibus commerciis & contractibus eſt ſeruãda iuſtitia commutatiua; ita quòd tantum valeat quod datur, quãtum valet quod accipitur. Quarto dico, quòd accipiens aliquid à beneficiario ex donatione, aut ex alia cauſa lucratiua, quem ſcit nil amplius in bonis habere, quàm id quod pauperibus erogare tenetur, debet quod accipit reſtituere, ſi beneficiarius donator illud non reſtituerit, ſiue ſciat donatarius, ſiue ignoret beneficiarium donatorem ſoluẽdo non fuiſſe. Quia, vt ſuſcipiens à debitore fraudatore ex cauſa lucratiua ad reſtitutionem teneatur, ſufficit ipſa re fraudari creditorem; quàmuis is qui ſuſcipit, fraudẽ non participet. l. Qui autem. §. Simileque. ff. Quæ in fraud. Nec his obeſt, ſi quiſpiam dicat; bona beneficiarij obligata eſſe tacite, & hypothecata pro refectione dãni à beneficiario illati bonis eccleſiaſticis, iuxta gloſſ. quæ ſingularis putatur in c. Ex litteris, de pignorib. quæ tamẽ ſimilem habet in c. Similiter 16. q. 1. Et ſubinde pauperes tanquàm creditores præferendos eſſe aliis creditoribus. Nam primo reſponderi poteſt; nullam cõtrahi hoc caſu hypothecam, eo quòd nullus textus id exprimit, vt ſuper d. gloſſa dicunt DD. Secundo, quòd quamuis fateamur hypothecam contrahi, contrahetur ſolum quò ad indemnitatem bonorum & iurium Eccleſię, ex qua beneficiarius reditus ſuos percipit; & quòd non porrigitur ad ipſos reditus, quos beneficiarius ſibi excipit; & habet etiam bonorum liberam adminiſtrationem cum onere largiendi ſuperflua pauperibus, aut in alios pios vſus conuertendi: quæ videtur ſingularis & æqua declaratio. Cui tamen obiici poteſt illud, quòd obligatio prælati eccleſiaſtici eſt ſimilis obligationi tutoris vt præd. gloſſ. dixit, cuius bona ſunt tacite hypothecata, non ſolum pro bonis in inuentario contẽtis; ſed etiam pro reditibus ex bonis prouenientibus. l. Si mater. C. in quibus caſib. pign. vel hypoth. l. fin. ff. eod. Quare aliter & ſingulariter huic obiectioni reſpõdemus, repetẽtes aliqua ex parte, quæ diximus ſup. q. 1. mon. XLVI. nẽpe; quòd beneficiarius cũ nõ habet bona, ex quibus pauperibus

ribus aliiſque ſuis creditoribus ſatisfacere poſſit, ipſemet beneficiarius annumerandus eſt pauperibus. Quare tunc ſolutio ſuorum debitorum cenſenda erit quaſi erogatio in pauperes, ac ita ipſe beneficiarius tanquam ſuorum redituum diſtributor, poteſt ex reliquis ipſorum ſuſcipere ſibi tanquam pauper; vnde ſua debita tanquam debita pauperis ſoluat. Nec eo modo ipſius beneficiarij creditores præferuntur pauperibus;ſed ipſe beneficiarius ſe ipſum, tanquam pauperem,præfert aliis pauperibus,propter poteſtatem ſibi à iure cõceſſam erogandi reliqua ſuorum redituum pauperibus,quos ipſe elegerit. Quibus ſuffragatur id quod diximus in Manuali cap.25.nu.131.& ſupra in præfato monito XLVI. ſcilicet; beneficiarium debita ſua, etiam iniuſte contracta, ſoluere poſſe de reliquis ſuorum redituum,illa accipiendo tanquàm pauper, vt diximus; vt ex illis ſoluat tanquàm pauper nomine ſuo debita ſua. Infertur ſecundo,quòd non abs re dubitatur: An is qui cum conſanguinea,aut propinqua beneficiarij vel alia matrimonium contrahit, peccet mortaliter, accipiendo illam dotem: & an teneatur acceptam reſtituere,& petens promiſſam,ſit repellẽdus. Et nobis videtur,quòd ſi probabiliter putet,beneficiarium poſſe tam amplam dotem iuſte conſtituere, non peccat acceptando illam,nec non reſtituendo acceptam,nec petendo promiſſam.Primum ea ratione,quia recipit dotem ex cauſa maxime oneroſa,l.Pro oneribus.C.de iure dot.& c.Salubriter, de vſur. Deinde, quòd clerici tenentur ſoluere ex ſuorum beneficiorũ reditibus ſua debita.c. Peruenit, de fideiuſſ.cum ei annot.per ſolutionem pulcherrimam, quam inſeruimus Manuali,cap.25.numero 130.& latius explicuimus.q.1.mon.X L V I. & c.Cum ſecundum, de præb. etiam iniuſte contracta, ſi alia bona non habeant. Et clericus, qui dotem promiſit, ignoranti non potuiſſe illam à ſe promitti, tenetur ob promiſſionem & dolum commiſſum dotem ſoluere,ac reſarcire ei damnum quod accepit ex nuptiis contractis,ſub ſpe promiſſionis inutilis dotis,& ſubinde obligatur.arg.l.1. §.Ait prætor. & l.penul.& ſequ.ff.de dolo, & per ſupradicta in illatione præcedenti;ſi in promiſſione dotis,vt prædictum eſt,contrahens has nuptias non participauit fraudem factam pauperibus, & piis operibus: alioqui contra dicendum videtur.arg.l.penul. & ſeq.ff.de dolo; & magis ſpeciatim. in l.Si debitore. & l.Ait prętor.& l.Si quis participet.ff.Quę in fraud.cred.Tertio infertur,quòd elegans dubium à paucis propoſitum eſt; cui ſcilicet reſtituendum ſit id, quod perperam eſt datum,aut receptum à beneficiario ex reditibus eccleſiaſticis.Ego exiſtimo ſatis excuſari eum,qui illud reſtituere ipſi beneficiario, aut eius Eccleſiæ in opera illius pia conuertendum, aut etiam ſi reſtituat aliis pauperibus vel operibus piis. Nam licet ipſe beneficiarius in alios pauperes, aut in alia etiam opera pia illud forte impendiſſet,iuxta dicta ſupra.q.1.monit. LXXVII. nu.2. & 4.tamen cum non teneatur beneficiarius,vt ibidem monſtrauimus,certis & nominatis pauperibus;vel piis operibus erogare:is qui ab eo accepit,excuſatur reſtituendo illis, quibus donãdo ipſe beneficiarius ſatisfeciſſet,tanquàm,ſcilicet, in eius locum ſuffectus. Quia ſurrogatus ſapit naturam eius, cui ſurrogatur.l.Si eum.§. Qui iniuriarum.ff.Si quis cautio. & cap.Eccleſia S.Mariæ, vt lit.penden. Quarto, infertur, fuiſſe perquàm duram Iulij I I I. ſummi Pontificis Extrauag. prohibentem, debita Epiſcoporum & aliorũ beneficiariorum non ſoluta,ſolui ex fructibus,aut reditibus ipſorum beneficiariorum nondum exactis.Tum,quia

licet ipſe Iulius iuſtis ductus rationibus id ſanxiſſet,& in Luſitania multos exci-
4 taſſet tumultus: tandem tamen vſu recepta non fuit. Tum, quia non fuit ſatis promulgata. Tum quia reditus beneficiorum, ſtatim cum reditus percipiuntur, non ſolēt ſolui propter ipſorum locationes,quibus ſolutio differtur. Tum,quia oportet interdum beneficiarios mutuum dare, & ſolutionem expectare: ſæpe etiam ex mutuo viuere,etiā ad verius & opportunius eleemoſynas elargiendas. Tum,quia decedens obęratus,pauper eſt cenſendus;&ſubinde nomine eius ſolutum,pauperi datum intelligi debet,vt ſupra.q.1.monito XLVI. docuimus. De intellectu autem Extrauag.præfatæ Iulij III. dicemus in Comment. quem vnà cum hac apologia ſcribimus,de ſpoliis clericorum, in c.Non liceat Papæ.12.q.2.

SVMMARIVM.

Beneficiarios non eſſe liberos à legibus iuſtitiæ per dicta ipſius N. probatur. num.1.

Leges generales non ſolum veræ & ſpecialis iuſtitiæ, ſed etiam charitatis & aliarum virtutum determinari poſſunt: imo re ipſa determinatæ ſunt legibus ſpecialibus.nu.2.

Charitatis lex de amando Deum, licet non determinetur quò ad amandi menſuram, determinatur tamen quò ad alias circunſtantias.nu.3.

XXVII. Moneo,inferri etiam ex prædictis. Primo, quòd præfatus N. parum firmiter dicit, in 4. par.cap.5.ſe probaſſe contra ſententiam receptam; beneficiarios liberos eſſe à legibus iuſtitiæ, vinculoque reſtitutionis in redituum
1 ſuorum diſpenſatione. Quoniam late probatum eſt contrarium ſupra eadem quæſt.monit. VII. & IX.& mon.XXVII.XXXIX.& L. Et vltra ibi poſita, pondero contra N.quod ipſemet in ipſomet c.5.pag.antepenult.bis affirmat,multo magis peccare illos cum de ſuperfluo ſuorum redituum non faciunt eleemoſynam, quàm laicos de ſuperfluo ſuorum, non facientes eam: & in pag.penult. addit, quòd ex natura rerum maius peccatum committitur in abuſu redituum eccleſiaſticorum, quàm aliorum. At nulla ratione alia hoc contingere poteſt, quàm quia lege aliqua iuſtitiæ ad id tenentur ipſi,qua laici non tenentur: cum ipſemet in eod. cap. pag. 16. fateatur lege charitatis & miſericordiæ omnes ex æquo teneri,iuxta illud Ambroſij,quod ipſe in hoc citat ad verbum in c.In ſingulis. 86. diſt. Miſericordiæ eſt communis vſus, ideo commune præceptum eſt omnibus ætatibus omnibus officiis neceſſaria, & ab omnibus deferenda: non publicanus,non miles excipitur,non agricola vel vrbanus,diues & pauper:omnes in communi admonentur, vt conferant non habenti. Miſericordia enim plenitudo virtutum eſt,& omnibus eſt propoſita.hæc ibi. Et quod ipſemet in d. c.5. ſequitur ſententiam communem, quæ habet, etiam laicos teneri ſub pœna peccati mortalis,ad impendendum ſuperflua pauperibus,etiam extra neceſſitatem extremam, lege charitatis: & ita vel vtrique peccant æqualiter, quod ipſe negat: vel aliqua alia lege tenentur clerici ad id, qua non tenentur laici, quod ipſum oportet confiteri, & cum non ſit alia quā iuſtitiæ,illa tenetur:quæ noſtra

& com

& cõmunis concluſio eſt.Nec prodeſt ei reſpondere, quòd ratione perſonæ vel ordinis clericatus magis peccant.arg.cap.Homo chriſtianus.40.diſt. Tum,quia circunſtantia illa perſonæ,non auget adeo peccatum,vt de veniali efficiat mortale,niſi votum,vel alia lex particularis infringatur, vt probat S.Tho. Sec.2.q. 186.art.10.Tum,quia ipſemet ait prouenire ex natura & cõditione redituum eccleſiaſticorum.Qualem necunde habent,niſi ex lege iuſtitiæ,quæ iubet vt rebus alienis in eos vſus ad quos dantur, vtamur; & non in alios.§. Furtum. Inſtit.de oblig.quæ ex delict.naſc.Clem. Quia contingit,de relig.domib.& quæ iubet vt pacta ſeruemus,oneraque iniuncta commodis ſubeamus.c.1. de pact.l.1.eod.tit. l.2.C.de donat.quæ ſub modo.&l.Secundum naturam.ff.de reg.iur.& alia citata in mon. XXVII. Nec item prodeſt ei reſpondere id,quod ipſemet inſinuat, ſcilicet;quòd ideo magis peccant, quia & ſi non cõtraueniunt legi & præcepto iuſtitiæ,contraueniunt tamen intentioni.Quia vt diximus.q.1.monit. LXVIII. & LXXIII. ipſemet dicit, eum qui contrauenit intentioni legis, non peccare, ſi quod ea præcipit ſeruet. Et quia ipſe exæquat reditus eccleſiaſticos reditibus patrimonialibus,in quibus certum eſt, eos non peccare pluſquã laicos:& ita nunquam neque ipſe, neque vllus alius ſe ab hac replicatione iuſte abſoluere poterit.Secundo infertur,nil prodeſſe præfato N.id,in quod ipſe veluti anſa trahente anſam,incidit in d.c.5.pag.2.ſcilicet;quòd ſolæ leges naturales generales pertinentes ad iuſtitiam,determinantur per leges poſitiuas:& quòd leges pertinentes ad charitatem non determinantur,neque determinari poſſunt per eas. Primum quidem,quòd ex eo conceſſo nil contra nos in bona conſequentia inferri poſſet. Deinde, quia illud eſt falſum,neque vſquàm id dixit S.Thom.cui ipſe id imponit, vt mox monſtrabitur. Tum, quia lex generalis naturalis de colendo Deo, quæ pertinet ad religionem, & eſt alia diuerſa virtus à iuſtitia ſpeciali vera, iuxta S.Thom.Sec.2.q.58.art.7.adiuncta.qu.81.artic.1.& 5.determinata fuit in lege veteri per plurimas leges poſitiuas,quales erãt omnes cæremoniales: probante id S.Thoma Prima.2.q.99.art.5.& in noua per multas leges eccleſiaſticas, qualis eſt de Miſſa feſtis audienda c. Miſſas, de conſec. diſtinct.1. & de Miſſa in altari lapideo facienda. c.Altare,ead.diſtinct. & cum veſtibus ſacris.cap. Veſtimenta, eadem diſtinct. & multæ aliæ de quibus in d.diſt.& in tit. de conſecrat. eccleſ.vel altaris. Tum, quia lex naturalis de ieiunando generalis, quam conſtat pertinere ad temperantiam,non ad iuſtitiam,determinatur quò ad modum & tempus per multas leges eccleſiaſticas, vt ipſemet Diuus Thom. probat in Sec.2.q.147.artic.3. Tum,quia illi legi generali de viuendo ſecundum rationem humanam & diuinam, quæ ſecundum omnes eſt naturalis cap. Conſuetudo.1. diſtinct. cap. Quæ contra.8. diſtinct. quæ non ſolum pertinet ad iuſtitiam, ſed etiam ad omnes alias virtutes: datæ ſunt quamplurimæ determinationes per quamplurima particularia præcepta tam diuina quàm humana de omnibus virtutum actibus lata, vt videre eſt apud D. Thom. Sec.2.in fine cuiuslibet tractatus cuiuslibet virtutis tam theologiæ quàm moralis.De præceptis quidem fidei. quæſtio.16.de præceptis ſpei quæſtio.22. de charitatis quæſtio.44. de prudentia. 3
quæſt. 50. & de aliis in aliis locis citatis ſupra eadem quæſt. mon. I. Tum, quia lex generalis charitatis diuina & naturalis de amando Deo & proximo, multis modis declaratur; & determinatur legibus humanis, & diuinis poſitiuis.

Nam omnia præcepta Decalogi dantur propter charitatẽ Dei & proximi; iuxta Tho. qui in præfata Sec.2.q.44.art.1.ad.3. ſic ait, Omnia præcepta Decalogi ordinantur ad dilectionem Dei & proximi: & ideo præcepta charitatis non fuerunt connumeranda inter præcepta Decalogi, ſed in omnibus includuntur. & artic. 2. ait oportuiſſe legem naturalem de amando Deo diſtingui & declarari per duo præcepta de diligendo Deum, & de diligendo proximum, & in artic.3. addit hæc alia. Omnia præcepta pertinẽtia ad charitatem & actus eius, includi quidem in duobus ſupradictis, ſed propter tardiores, de ſingulis explicite præcepta eſſe tradita. De Gaudio quidem, ad Philippen.4. Gaudete in domino ſemper. De pace autem, ad Hebræos 12. Pacem ſequimini cum omnibus. De beneficentia autem, ad Galat. vlt. Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes. De ſingulis beneficentiæ partibus, inueniuntur præcepta tradita in ſacra Scriptura, vt patet diligenter conſideranti. hæc ille: & in 4. artic. concludit, quòd legi de amando Deum generali, adiuncta eſt lex particularis de modo amandi eum, ſcilicet, ex toto corde: & magis præcipitur modus actuum virtutis charitatis, quàm modus actuum aliarum virtutum. Ad idem eſt, quòd lex de charitate & de diligendo Deo & proximo generalis; determinatur per leges de ordine ac modo in eo ſeruando; de quibus late Tho. per.13. articulos in Sec.2.qu.26. Et tex. opt. cum gloſ. c. primo.30. diſtinc. & per leges de diligendo non ſolum verbo, ſed etiam opere.1.Ioan.c.3. Et rurſus lex de diligendo proximum opere per illa duo præcepta de faciendo eleemoſynã de ſuperfluo. De quibus nunc etiam vnà cum hac Apologia componimus Commẽtarium in c. Quieſcamus.42. diſtinct. Non obſtant ea quæ ait Thom. Prima.2.q.99.artic.5. Tum, quia ſolum loquitur ibi de præceptis legis veteris; & de illis ſolum dicit duo. Alterum eſt, quòd omnia præcepta legis veteris reducũtur ad moralia, cæremonialia, vel iudicialia, quod nil facit pro eo. Alterum eſt, quòd determinatio legis in rebus humanis pertinet ad iudicialia; in rebus autem diuinis ad cæremonialia: quod etiam nil facit pro eo, & pro nobis multum: quatenus præſupponit, non ſolum poſſe fieri, ſed factas eſſe aliquot determinationes cæremonialium, quas conſtat non pertinere ad virtutem iuſtitiæ. Tum, quia expreſſe ait; præcepta generalia quæ pertinent ad religionem, determinari. Et conſtat, quòd licet religio, quæ ordinat hominem quò ad cultum Dei ſit virtus adhærens iuſtitiæ ſpeciali, tanquàm pars potentialis eius, non tamen eſt iuſtitia vera, quæ eſt ad alterum ſecundum æqualitatem, vt dicitur ſupra ead.q.mon.I. & ſeq. & colligitur ex Thom. in Sec.2.qu.82.art.4. adiuncto eo quod dicit in q.57.art.3. Non obſtant etiam verba Thomæ, quæ Aduerſarius citat in Sec.2.q.134.art.3. quæ ſolum ſignificãt, non eſſe determinatam certam menſuram Deum amandi, vltra quam eum amando peccetur per exceſſum; ſed non ait, non poſſe fieri determinationes, & declarationes ſuper modo, loco, tempore, & aliis circunſtantiis amandi: quinimo contrarium affirmat in locis ſupra eiſdem monitis, ad hoc citatis.

APO

APOLOGIÆ LIBRI DE REDITIBVS

Tertia Quæſtio.

An poſſint beneficiarij de reditibus beneficiorum teſtari.

SVMMARIVM.

Beneficiarij, nec pro libito, nec ad pia poſſunt teſtari de ſuperfluo redituum beneficiorum. num. 1.

Beneficiarij, cur in vita poſſunt erogare ſuperflua pauperibus, & non per vltimas voluntates: ratio aptiſſima, cuius inaduertentia multi errarunt. numero 2.

MONEO in primis, præmiſiſſe me in præfato libello circa huius quæſtionis deciſionem; Primo, quòd ei non eſt locus in omnibus beneficiariorum bonis; ſed in eis tantum, in quibus dicimus eſſe locum prædictis duabus quæſtionibus, ſcilicet, in bonis tantum redituum beneficiorum, & non in bonis patrimonialibus, de quibus indubie teſtari poſſunt. c. 1. c. Fixum. 12. q. 5. c. 1. c. Quia nos, de teſtam. Neque in quaſi patrimonialibus, per ea quæ ſuperius definita ſunt q. 1. num. 21. & 22. Deinde, quòd reſpondemus ad eam; beneficiarium nequaquàm poſſe de reditibus ſuorum beneficiorum teſtari. Primo, 1
quia mille pontificiis legibus, & canonibus hanc teſtamenti factionem Eccleſia eis prohibuit, videlicet, c. Epiſcopi c. Sint manifeſtæ. 12. q. 1. c. Quia Ioannes. c. Fixum. 12. q. 5. c. 1. c. Ad hæc. c. Quia nos, c. Cum in officiis. & c. Relatum. 2. de teſtam. Authent. Licentiam C. de Epiſcop. & cleric. Secundo, quia eiſdem rationibus quibus ſuperius aſſeruimus, non poſſe beneficiarios bona iſta de reditibus beneficiorum pro libito impendere, conuincitur non poſſe etiam eos ſaltem pro libito de illis teſtari. Ergo idem ius ſeruandum eſt. l. Illud. ff. ad l. Aquil. c. 2. de transl. prælat. Tertio, quòd minorem facultatem habent teſtandi de his reditibus, quàm diſponendi inter viuos. Nàm poſſunt inter viuos, omnes illos pauperibus donare, & in opera pia impendere; per hoc præſens cap. & alia multa ſupra adducta. At per viam teſtandi & vltimæ voluntatis, ſolā modicam quantitatem, ac in pias cauſas vel in remunerationem, idque conſuetudine demum permittente, iuxta reſponſum Alex. III. c. Relatum. 2. de teſtam. ergo nec pro libito, neque in pias cauſas poſſunt iure teſtari; licet per diſpoſitionem inter viuos poſſint ad pia erogare. Quarto, quòd prudentiſſimo conſilio Eccleſia conſtituit, vt maiorem haberet beneficiarius poteſtatem diſtribuendi inter viuos, quàm per vltimam voluntatem. Perſpiciebat enim, beneficiarios teneri ad eroganda reliqua iſtorum redituum pauperibus, dum vita fruuntur, vt per hoc c. &

alia prius citata cõſtat;& ſuperius oſtẽdimus.q.1.mon.XXVII.&XXXVIII. Perſpiciebat,item huic erogationi maximo eſſe impedimento auaritiam. Similiter experientia docente, intelligebat; nil eſſe conſultius ad inuitandum eum, cui vſus fructus aliquorum bonorum relinquitur,ad liberalitatem in vita exercendam, & ad auertendum à nimio illorum deſiderio, quàm ei vſumfructum eorum relinquere,ſub conditione,ne de illius reditibus quicquàm decedens relinquere poſſit. Quæ eſt vera & germana ratio, qua fuit adempta clericis teſtandi facultas in fauorem etiam pauperum, quibus in vita donare poterant. Cuius rationis ignorantia fuit in cauſa,vt quidam iuris ciuilis interpretes, Petrus ſcilicet, & eius ſequaces in Authent. Licentiam. C. de Epiſcopis & cleric. Pontificij interpretibus obſtreperent; dicentes,eos incidere in l. Fuſiam caniniam,quæ vetabat dare libertatem teſtamento,& non inter viuos.l.1.C.de leg. Fuſ. canin. & Bald. in d. Auth. Licentiam. eos defendere conatus, laberetur; ac Panormitani & Ancharani rationes in d.c. Adhæc,de teſtàm. Barbatio ibidem col.2.non approbarentur. Et ipſe Barbatius ingenue fateretur, ſe huius prohibitionis rationem non eſſe aſſecutum. Quinto, quòd abſurdum fuiſſet, quòd Eccleſia permiſiſſet beneficiariis abſque iuſta cauſa teſtari, de reliquis reditibus beneficiorum in ſuperfluos & profanos vſus;cum ſint illa, vt ſuperius oſtendimus, pauperibus debita legibus naturæ diuinis, quas tutari ad ſanguinem & necem vſque,Eccleſiam oportet;authore diuo Vrbano Summo Põtifice in c.Sunt quidam.25.q.1.Sexto,quòd hoc ipſum conſtitutum fuit ab Apoſtolis, eorumque primis,aut ſaltem proximis ſucceſſoribus; vti ex canonibus Apoſtolorum, eorumque diſcipulorum aut ſucceſſorum apparet,in canon.Apoſtol.40. & 41.qui referuntur in c.Sint manifeſtæ,& c.ſeq.12.q.1.& colligitur ex. c. Epiſcopi.& ca. Videntes,ead.cauſ.& q.& c. Quia Ioannes.& ca.Fixum.12.q.5. Septimo tandem nobis opitulatur, quòd non ſolum communis, ſed etiam omnium vna eſt opinio;iure communi non poſſe beneficiarios de reditibus beneficiorum teſtari in vllos vſus profanos,aut ſuperfluos:neque etiam in pauperes & alia opera pia; vt conſtat per Pan.And.Sicul.& Peruſ.in rub.de teſt.& per alios ab eis citatos.

CONFVTATIO FVNDAMENTORUM contrariæ opinionis.

SVMMARIVM.

*Bonorum Eccleſiæ verus Dominus eſt Chriſtus,non ſolum generali ratione, quia omnia ſunt eius, ſed etiam ſpeciali : & ita beneficiarij ſunt quidam eius procuratores.num.*1.

*Conſuetudo, vt beneficiarij pro libito teſtentur de reditibus eccleſiaſticis, nullibi eſt, & ſicubi eſſet,non valeret. num.*2. *Quia contra legem naturalem eſſet. num.*3.

Præcepta Decalogi ſunt leges naturales, & conſequenter præceptum de non furando.numero 3. *Quod multis modis infringitur.numero* 4.*&* 5.

Bona

Bona Eccleſiæ expreſſe vel tacite, oneri dandi ſuperflua operibus piis ſubiecta. numero 4.

Lege pactorum, quia naturalis eſt, obligantur etiam Papæ & Reges. nu. 4.

Traditio Apoſtolica & Eccleſiæ pro diuina lege tenenda. num. 6.

Intellectus c. Relatum. 2. de teſtam. ab N. datus, refellitur. num. 7.

Papa legibus humanis exemptus, legi de non teſtando pro libito, quomodo ſubiicitur. num. 8.

Conſtitutio interpretans, in terminis interpretatæ intelligenda. num. 7.

II. Moneo, præfatum N. contra ſententiam receptam affirmare; omnes beneficiarios poſſe perinde teſtari de reditibus ſuis eccleſiaſticis, ac de bono- 1
rum patrimonialium reditibus. Cuius fundamenta nil obſtant. Non primum, fundatum in c. 1. de cleric. non reſid. libr. 6. quatenus ſignificat fragiliter à contrario ſenſu, beneficiarium fieri Dominum diſtributionum, quas intereſſendo diuinis, lucratur; & per conſecutionem, omnium red ituum ſui beneficij. Nam contrarium probant in ſenſu directo omnia illa iura, quæ in quæſt. 1. monito XXIIII. citauimus: quatenus determinant D. N. Ieſum Chriſtum eſſe verum Dominum omnium bonorum eccleſiaſticorum; non ſolum illa generali ratione, quòd Domini eſt terra & plenitudo eius, Pſalm. 25. & ca. Quo iure. 8. diſt. ſed etiam ſpeciali ratione, & humana diſpoſitione, ſicut alij omnes; beneficiarios autem eſſe diſpenſatores, & procuratores eius. Et quia licet aliquo largo modo dici poſſint Domini, non tamen poſſunt dici abſoluti, ſed aſtricti; vt ſe ſuſtentatis, reliqua piis operibus impendant, vt late dictum eſt, in q. 1. monito XLIIII. reſpondendo latiſſime præfato c. 1. Non obſtat etiam ſecundum, ſcilicet; quòd conſuetudo vbique gentium id habet. Tum, quòd in quæſt. 1. monito
L. probauimus id eſſe falſiſſimum, adeo quòd nullibi gentium ſit conſuetudo 2
tam libere teſtandi de reditibus eccleſiaſticis, ac patrimonialibus laicis. Tum, quia tenendum eſt, quòd conſuetudo beneficiariorum, ſi qua eſſet teſtandi ad libitum de reditibus eccleſiaſticis, nil valeret. Primo quidē, quòd opinio communis id habet; quam etiam ipſo N. atteſtante in ca. 7. 2. part. tenet Panor. in c. Cum in officiis, nu. 5. de teſtam. & in ca. 1. de eccleſ. ædific. & alij complures, quos refert Reuerendiſ. Epiſcopus Segobienſis Didacus à Leyua, ſiue Couarrubias in c. Cum in officiis, num. 9. de teſtam. qui dicunt eam eſſe communem, & ei aſſentire omnes fere in c. 1. de teſtam. & in c. Relatum. 2. eod. tit. & in c. final. de pecul. cleric. quamuis ipſe N. magnopere laboret fruſtra ponderando minutatim verba aliquorum doctorum ad ſuadendum dubium eſſe, an ſit communis. Nam, quicquid ipſe dicat, non ſolum communis, ſed omnium fere opinio habet, non valere conſuetudinem; vt beneficiarij perinde teſtentur pro libito de omnibus reditibus eccleſiaſticis, ac de patrimonialibus. Quod etiam tenuit Rochus Curtius in c. fin. de conſuetud. fol. 22. col. 3. & Philippus Peruſ. in rubric. de teſtam. col. 23. & col. 32. & Caiet. in Sec. 2. q. 85. art. 7. Quam & ipſe ante annos triginta etiam præfato Reuerendiſſimo audiente me, dictando è cathedra, confirmaui Salmanticæ. Nam & ſi aliqui doctores dicant illam, vel illam conſuetudinem teſtandi de illis, aut illis reditibus valere: rariſſimi tamen ſunt, qui auſi fuerint

dicere id, quod præfatus N. ait, valere; vt ad libitum omnes beneficiarij de omnibus reditibus eccleſiaſticis, perinde ac de patrimonialibus, teſtentur. Secundo
5 probatur, quòd hoc eſt adeo verum, vt quàmuis nemo id tenuiſſet, deberet tamen teneri: eo quòd omnia decem præcepta Decalogi, de quo Exod. 20, & gloſ. in ca. Quid in omnibus, 32. q. 7. ſunt leges diuinæ; imo & naturales, iuxta doctrinam Thomæ receptam, in Sec. 2. q. 122. art. 3. & in 3. diſt. 37. q. 2. art. 4. vbi communis id tenet, præſertim Maior. 4. 2. Neque Scotus in effectu, quò ad hoc propoſitum, diſſentit: & per conſecutionem, ſeptimum de non furando, & decimum de non concupiſcendo rem alienam, erunt tales; iuxta l. 1. ff. de furt. At beneficiarius, qui contra ſententiam receptam vtitur contraria ipſius N. contra eas facit, vt probatum eſt in q. 1. monito XXVII. & XXXIX. rationibus firmiſſimis; quarum ſummatim repetitarum, Prima eſt; quòd non ſolum eas infringit is, qui alienum furatur aut rapit, ſed etiam is, qui re aliena contra voluntatem Domini vtitur. §. Furtum. Inſtit. de oblig. quæ ex delict. naſcuntur: & quòd qui de reditibus beneficij ſui contra præfatam ſententiam receptam teſtatur, vtitur bonis eccleſiaſticis contra voluntatem D. N. Ieſu Chriſti, cuius illa vera eſſe ſup. q. 1. mon. XXIIII. probauimus; & eius Eccleſiæ, cui adminiſtrationem ille commiſit, vt ibidem monſtratum fuit. Secunda, quia etiam infringit
4 præfata duo præcepta is, qui pacta & conuentiones non ſeruat, etiam ſi Papa ſit, Imperator, aut Rex. c. 1. de probat. & c. 1. de natur. feud. & l. 1. ff. de pact. & ibi per Bald. allegantem Magiſtrum Sentent. qui licet ad ſeruandum ſuas leges humanas cogi nequeant. l. Digna vox. C. de legib. & c. Propoſuit, de conceſſ. præb. ſunt tamen obligati ad ſeruandas conuentiones cum eis initas virtute præcepti; quod eſt lex naturalis, & inter Eccleſiam, & miniſtros ipſius, negotia Chriſti procurantes, & populum Chriſtianum, qui ei tãta bona contulit, fuit (vt ſup. d. q. mon. XXVII. probatum eſt) conuentio ſaltem tacita, quæ tantum valet quantum expreſſa. l. Labeo, & l. Item quia. ff. de pact. vt miniſtri eius, id quod ſupereſt eis, accepta ſua, quæ honeſta ſit, ſuſtentatione, tribuerent pauperibus vel aliis operibus piis. Cui conſequens eſt, neceſſarium eſſe, vt eis, & non aliis tribuantur. Cum autem palam ſit, conſuetudinem contra ius naturale aut diuinum nihil valere, eſſeque corruptelam per c. Quæ contra. & c. Mala. 8. diſtinct. palam quoque erit, eam de qua loquimur, eſſe (vt Caietanus dixit) corruptelã & hæreſim, vel illi proximum, dicere illam valere, vt Petrus Sotus relatus in d. 1. q. n. 38. ſignificauit, & ſatis Archid. ibidem etiam relatus expreſſit. Tertia, quòd etiam
5 tranſgreditur hæc duo præcepta, & leges naturales, qui re in alium vſum acceptа, vtitur in alium: ſicut qui mulam in Salmanticam commodatam, ducit Burgos. §. Furtum, de oblig. quæ ex delict. At beneficiarij, qui opinione contraria receptæ vtuntur, hoc faciunt: quandoquidem reditibus in alium vſum datis, in alium vſum longe diuerſum vtuntur. Quarta, quòd etiam dicta duo præcepta tranſgreditur, qui quod debet, non ſoluit ei cui debet; & qui ſe non exonerat iniuncto ei onere, quando & quomodo tenetur. Quoniam in effectu eſt alienum accipere aut retinere, c. Sæpe, de reſtit. ſpoliat. & Thom. in Sec. 2. q. 62. art. fin. & probat totus titulus. ff. de condit. & demonſtrat. l. 1. & 2. C. de donat. quæ ſub modo. At qui præfata ſuperflua detinet, aut non tribuit pauperibus, aut donat diuitibus ratione cognationis, amicitiæ, vanitatis, aut vitij; non ſe exonerat,

neque

neque ſoluit cui debet:quandoquidem, ea ex quibus colliguntur, collata ſunt ei cum onere dandi pauperibus. Tertio probatur, quòd non valeat præfata conſuetudo:quia ex fine.c.2.& principio cap.5.Actorum,adiũcto.c. Videntes,12.q.1. ex vna parte,& c.Futuram,ead.cauſ.& quæſt.ex altera,ex Clemente in locis ſupra.q.1.mon.XXIIII.& LXXVII.citatis,colligitur ſententiam communem eſſe traditionem Apoſtolicam & Eccleſiæ, vt miniſtri primum,deinde pauperes fideles alantur.Et omnis traditio Apoſtolorum,à ſucceſſoribus eorum veluti per 6
manus ſuſcepta vel obſeruata,pro diuina inſtitutione tenenda eſt.c.Eccleſiaſticarum,& c.In his.11.diſtin. Quarto,probatur idem, eo quòd bona eccleſiaſtica ſunt bona Chriſti,& non Prælatorum Eccleſię,etiam iure naturali & diuino,vt irrefragabiliter probatum eſt in mon.XXIIII.qu.1. Et per ſupra proxime dicta probatum eſt;quòd traditione Apoſtolorum declaratum eſt,intentionem.D.N. Ieſu Chriſti fuiſſe, vt illa in ſola opera pia impendantur. Ergo iuris diuini eſt, vel ei æquipollentis,ne ea in alios vſus quàm pia opera impendantur.Quinto, quòd ad hoc eſt caſus in capitulo Relatum. 2. de teſtamen. quem poſt & ante alios multum cõmendat Rochus vbi ſupra:quatenus ibi Innoc.III. declarando concilium Lateranenſe, quod in cap. Cum in officiis eod.tit.habet,quæſita per clericos ex bonis eccleſiæ, poſt mortem eorũ pertinere ad eorum eccleſias, ſiue moriantur teſtati,ſiue inteſtati, ait, procedere illud tam in mobilibus, quam in immobilibus:ſubdens tamen,non eſſe cõſuetudinis improbandæ,vt aliqua mobilia pauperibus, & religioſis locis, & illis qui viuenti ſeruierant, ſiue ſint conſanguinei ſiue alij,aliqua iuxta ſeruitij meritum conferantur. Per quod clare ſignificat, eam ſolam teſtandi conſuetudinem de reditibus eccleſiaſticis valere, per quam relinquuntur bona in pia opera,vel in iuſtam obſequiorum remunerationem. Neq; obſtat, quòd præfatus N.velit intelligere illum textum de ipſis 7
bonis ſtabilibus eccleſiaſticis,& non de reditibus eorum,ad adminiſtrationem rectoris eius pertinẽtibus.Tum,quia hoc eſt velle nouare omnia recepta.Tum, quòd vna conſtitutio interpretans aliã,intelligẽda eſt in terminis interpretatæ. Auth.Hæc conſtitutio.§. *Hæc igitur*.Coll.6. & c.Cum in officiis, eiuſdem tituli, quod ibi declarat Innoc.loquitur de reditibus Eccleſiæ pertinentibus ad eius rectorem. Tum,quod ipſemet Innoc.in d.cap.Relatum.Verſ.Cæterum, clare demonſtrat; ſe de reditibus Eccleſiæ loqui, & non de bonis aliis ſtabilibus Eccleſiæ;quatenus ait,ea quæ prædixit,non eſſe intelligenda de his quæ ex hæreditate,vel artificio,aut doctrina proueniunt:quoniam illa diſtribuẽtur pro arbitrio decedentis. Palam ponens differentiam inter quæſita ex bonis Eccleſiæ, & alia aliunde quæſita. Itaque in effectu probat,valere conſuetudinẽ teſtandi de quæſitis ex bonis Eccleſiæ in opera pia:non autem in alia. Quæ,vt poſtea dicemus, eſt vera cõcluſio,& reſolutio. Sexto,idem probatur,quòd Papæ ſunt omni lege 8
humana ſuperiores,neque obligantur ea quatenus eſt humana.cap.Cuncta per mundum.9.q.3.c.Propoſuit,de conceſſ.præb.l.Princeps.ff.de legib. At Papæ ligantur lege de non teſtando ad profana de reditibus Papatus:quia non permittit Eccleſia, neque ſucceſſores eorum talia teſtamenta exequi. Imo præfata eorum bona deferuntur ad eum, quem Camerarium, ſeu Camarlengum vocant: cuius officium morte Summi Põtificis non finitur.Clem. Ne Romani.§.eo prouiſo,de elect. vbi bona glo.in propoſitum noſtrum. Ergo lex de non teſtando

X

ad profana de reditibus eccleſiaſticis, non eſt tantum humana, ſed etiam naturalis vel diuina. Neque obſtat dicere ex aduerſo, quòd Paparum ſiue Pontificum Maximorum teſtamenta, non admittuntur, etiam ad pias cauſas facta; vt ipſemet dixi in præfato libello.q.3. & quòd ita hoc argumentũ non probat plus de conſuetudine teſtandi ad profana, quàm ad pia. Et ipſe fateor in præfata q.3. legem de non teſtando de reditibus eccleſiaſticis ad pia opera, ſolum eſſe humanam, & non naturalem, neque diuinam. Non, inquam, hoc obſtat. Tum, quòd ſufficit in eo propoſito, quòd probet legem de non teſtando ad profana eſſe diuinam vel naturalem. Tum, quòd alia ratione impeditur executio teſtamentorum Pontificum Maximorum ad profana: & alia teſtamẽtorum ad pia: quia illa impeditur, eo quòd ſunt contra legem naturalem, vel diuinam; hæc vero, quia omnia relicta in pios vſus de reditibus eccleſiaſticis poteſt vertere Papa in alios. Clem. Quia contingit, de relig. domib. & ita ſucceſſor poteſt bona relicta à præceſſore in vnum vſum pium, conuertere in alium; & longe facilius quàm ea, quæ laici relinquunt de bonis ſuis profanis. Quoniam relicta ab his non poſſet ſine iuſta cauſa, vt ſatis declarauit concilium Trident. ſeſſ.25. cap.5. de reformat. Relicta vero Papæ poſſet conuertere pro voluntate ſua, vel certe pro longe minori cauſa: quia ſunt relicta de bonis ſuapte natura piis vſibus dedicatis. Septimo facit, quòd cum in antiqua, & parte deciſa. c. Ad hæc, de teſtam. vt refert Ioan. And. in Mercurial. reg. Nemo plus, de regul. iur. lib.6. erant quædam verba, quibus ſignificabatur, valere huiuſmodi conſuetudinem: quæ tamen in hac, quam habemus authentica compilatione, ſublata fuerunt; & non alia ratione, quàm quia illud quod illa verba ſignificabant, licet forte non probarent, erat contra legem naturalem, vel diuinam, per prædicta. Nam ratio, quam N. reddit, ſcilicet; quòd illa conſuetudo, de qua ibi, erat aliqua particularis, & ne amplius ſerperet, & ne per illam daretur occaſio eam extendendi, & alias generandi; fuerunt ſublata illa verba. Quia fatetur, legem meliorem eſſe, non teſtari clericos, quàm teſtari. Illa, inquam, ratio nihil valet. Tum, quia eſt mera diuinatio, & ſomnium, vt ex ſe patet. Tum, quia leges prouidere quidem ſolent, ne conſuetudines prauæ, quæ ſunt contra leges naturales vel diuinas, oriantur: non tamen ne orirẽtur illæ, quæ ſunt rationabiles, licet ſint contra leges humanas, & non tam vtiles ac illæ. c. fi. de conſuet. Et ita cum, ipſo fatente, prouiſum fuerit in decidendo præfatum capitulum, Ad hæc, ne orirentur aliæ huiuſmodi conſuetudines; palam colligitur hanc eſſe prauam, & directe vel indirecte contra legem naturalem vel diuinam, ac per conſecutionem inualidam. Tum, quia ſi N. opinio eſſet vera, videlicet; quòd beneficiarij perinde poſſint diſponere in vita & in morte de reditibus eccleſiaſticis, ac de patrimonialibus, rationabilior profecto eſſet conſuetudo teſtandi pro libito, quàm contraria. Quare neq; illa opinio eſt vera: & ratio tollendi verba præfata, fuit; quia contra legem naturalem vel diuinam erat conſuetudo ſignificata per ea, & ita nullatenus tolerabilis. c. Sunt quidam. 25. q.1. c. Quæ contra 8. diſtinct.

SVMMARIVM.

Conſuetudo, vt beneficiarius percipiat fructus vnius vel alterius anni poſt mortem,

mortem, valida. numero 1. *Et quomodo intelligenda remiſsiue. numero* 2.

Conſuetudo derogat legi, quatenus eſt humana, non quatenus eſt naturalis, vel diuina. nu. 3.

Conſuetudo clericorum teſtandi ad libitum à Papa, non toleratur in Italia, nec alibi. nu. 4.

Nec approbari poteſt ab vlla poteſtate humana, cum eſſet contra diuinam authoritatem. nu. eod.

Permiſsio duplex, altera quæ probat, altera quæ tantũ non punit. huius ſpeciei eſſe illam, qua permittitur alicubi conſuetudo clericorum teſtandi ad libitum, & qua de cauſa. nu. 5.

Conſuetudo teſtandi etiam ad pia, non eſt in Hiſpania Epiſcopis: videtur autem eſſe inferioribus, quæ tamen nec illis eſt in Italia, nec in multis partibus Galliæ, ſine facultate Epiſcoporum. nu. 6.

III. Moneo, nihil etiam obſtare proximi moniti concluſioni illa quinque, 1
quæ in præfata. q.3. nu.11. etiam ipſemet mihi oppoſui. Primum eſt Extrauagans, quæ incipit, Suſcepti, Ioan. XXII. quæ eſt in tit. de elect. inter Extrauagãtes eius, & in tit. Ne ſede vacan. inter Extrauagantes communes; quæ approbat conſuetudinem, vt beneficiarius percipiat poſt mortem reditus beneficij, primi aut ſecundi anni. Secundum eſt, quòd videtur Innocentius approbare in c. Cum tibi, de verb. ſignifica. præfatæ conſuetudinis valorem; quod ibidem Panorm. annotaſſe dicitur. Tertium eſt, quòd conſuetudo poteſt legem abrogare humanam. c. fin. de conſuet. l.2. C. Quæ ſit longa conſuetudo, qualis videtur eſſe hæc, prohibens beneficiariis hanc teſtamenti factionem; & quòd contra eam eſt generalis conſuetudo. Quartum, quòd beneficiarij videntur domini ſuorum redituum. c.1. de cleric. non reſident. lib.6. per locum à contrario ſenſu; & quòd dominus cuiuſque rei poteſt pro libito de ea diſponere, atque teſtari. l. Si quis vi. §. Differentia. ff. de acquir. poſſeſſ. l.1. ff. ad legem Falcid. l.1. C. de Sacroſanct. Eccl. Quintum, quòd ſummus Pontifex cum non puniat beneficiarios teſtamenta facientes, ſatis videtur legem id prohibentem abrogare velle, cum alioqui peccarent. argument. cap. Qui negligunt. & cap. Reſecandæ. 23. quæſtio. 4. cap. Qui conſentit. 83. diſtinct. Ad quæ argumenta parum vrgentia ſic reſpondetur. Ad primum quidem eodem omnino modo, quo reſpondimus ſupra quæſt.1. monito XLVIII. defendendo non probari per illam valere conſuetudinem diſponendi ad libitum de reditibus eccleſiaſticis inter viuos, neque teſtando. Ad ſecundum reſpondemus, Primum quòd Inn. in allegato c. Cum tibi, de verb. ſign. non aſſerit eſſe vllam conſuetudinem teſtandi clericorum, neq; de poteſtate teſtandi loquitur, ſed de poteſtate ordinandi, quam ordinationem gloſſ. in eod. c. refert ad ordinationem inter viuos faciendam, iuxta conſtitutionẽ Alex. III. poſitam in d. c. Ad hæc. Deinde, quòd quamuis Innoc. ibi eam conſuetudinem præ- 2
ſupponeret, intelligendus tamen foret de conſuetudine teſtandi in pios, & non

in profanos vſus, iuxta ſupradicta in reſponſione argumenti primi, remiſſa ad monitum XLVIII. quæſt. primæ. Ad tertium reſpondemus, primo fatendo con-
3 ſuetudinem poſſe indubie derogare legi humanæ, quatenus eſt humana. ca. fin. de conſuetud. ſed non quatenus illa cõplectitur legem naturalem, aut diuinam. c. Quæ contra mores. 8. diſt. & late Fely. in c. 1. de treug. & pac. Et ſubinde fateor, conſuetudinem poſſe beneficiariis concedere facultatem teſtandi in pios vſus, cum id lege tantum humana prohibeatur: ſed non teſtandi in vſus profanos; cum id lege naturali comprehenſa in ſeptimo præcepto ſit interdictum, vt probatum fuit ſupra q. 1. monit. XXI. & XXXIX. Secundo, reſpondeo, negando plane id quod hoc argumentum ſupponit, videlicet; Cõſuetudinem generalem vbique vigere, vt beneficiarij ad libitum teſtari poſſint: contrarium enim efficaciter monſtratum fuit ſupra ead. qu. mon. II. & q. 1. monit. L. Ad quartum reſpondemus, inficiantes aperte; beneficiarios eſſe dominos redituum eccleſiaſticorum, ſaltem liberos, & abſolutos, ſicuti ſunt redituum ſuorum patrimonialium, & quaſi patrimonialium, & vt laici ſuorum bonorum: ſed ſolum diſpenſatores, vel domini aſtricti & obligati, vt victu ſibi honeſto retento, quæ ſuperfluunt elargiantur pauperibus: quia ſupra q. 1. mon. XXIIII. efficaciſſime probatum fuit, ſolum Ieſum Chriſtum D. N. eſſe verum dominum omnium bonorum eccleſiaſticorum, non ſolum ea generali ratione, qua Domini eſt terra, & plenitudo eius, Pſal. 23. & c. Quo iure. 8. diſt. ſed etiam ſpeciali; qua alius quilibet eſt iure gentium rei ſuæ dominus; & per eum immediate conceſſam eſſe adminiſtrationem eorum Eccleſiæ vel Papæ, & mediate aliis Prælatis, & beneficiariis, per titulos canonicos ſupradicto modo reſtrictam. Ad quintum, negamus pri-
4 mo; ſummos Pontifices tolerare vbique præfatam conſuetudinem: quia palam eſt non tolerare illam in Italia, vt latius monſtramus in commentario. cap. Non liceat Papæ. 12. q. 2. quem cum hac Apologia componimus. Secundo, etiam negamus, videri ſummos Põtifices voluiſſe legem prædictam abolere, ex eo quòd beneficiarios teſtamenta facientes non punierint. Primum, quia ſuperior non videtur legem à ſe latam, à ſubditiſque receptam abrogare, eo quòd tranſgreſſores eius non puniat. c. Cum iam dudum, de præben. glo. c. Omnis, diſt. 3. & late Felyn. in c. 1. de treug. & pac. ſup. gloſſ. illius ſingularis verſ. Noua lex. & conſtat hanc legem communem, fuiſſe receptiſſimam. Item, quia legem naturalem, aut diuinam poſitiuam, nequeunt ſuperiores, vt maxime id velint, ac expreſſim caueant, tollere. Quia legẽ maioris, minor non tollit. Clem. Ne Romani, de elect. cap. Cum inferior, de maiorit. & obed. Neque etiam circa eam indulgere ſeu diſpenſare ſine iuſta cauſa. gloſ. c. Non eſt, de voto, & c. Quanto, de iureiuran. Notatur late in c. Quæ in eccleſiarum, de conſtit. Et lex prohibens teſtamenti factionem de reditibus eccleſiaſticis in vſus profanos, eſt naturalis, comprehenſa in ſeptimo Decalogi præcepto, vt eam ſuperius explicuimus in hac ead. quæſt. 3. monit. II. & latius. q. 1. mon. XXI. & XXXIX. Et ſubinde, nec tacite nec expreſſe hanc legem ſuperiores tollere poſſunt; nec circa illam diſpenſare ſine iuſta cauſa, vt luculenter Panor. docet in repet. c. Cum eſſes. num. 29. de teſtam. Quæ diſpenſatio recte facta, declaratio effectu ipſo iudicanda eſt, iuxta Thom. Quodlib. 4. artic. 13. & Quodlib. 9. art. 15. & Maior in 3. diſtinctio. 24. quæſt. 12. & melius in 3. diſtinctione 37. quæſtio. 12. vbi Scotus ſubtiliter de duplici diſpenſatione.

Negamus

Negamus item id, quod inſinuatur in fine præfati quinti argumenti, ſcilicet; ſummos Pontifices, aliοſque prælatos permittentes teſtamenta beneficiariorum, non facta prius abrogatione huius legis, peccare. Primum, quia non illa permittunt approbando, ſed ſolum non puniendo, ad alia maiora damna euitanda, & alios fines bonos: quod fieri poteſt, iuxta gloſſam celebrem ab omnibus receptam in ca. Omnis. 3. diſtinct. & in ca. Meretrices. 32. quæſt. 4. & Io. Andr. in Mercurial. ca. Peccatum, de reg. iur. libr. 6. receptus vbique, qui has duas ſpecies permiſſionis expreſſit. Qua etiam ratione Eccleſia, multa obſcœna in carniſpriuio fieri impune permittit. ca. Denique 4. diſtinct. multamque proſtibuli, ſeu lupanaris fornicationem impunitam omittit: ſed non ideo iſthęc approbare cenſetur, d. ca. Meretrices; nec ſi vellet, poſſet, contra iuris diuini prohibitionem. ca. Sunt quidam. 25. quæſt. 1. & hac ratione non ſunt dicendi perperam agere ſuperiores, huius legis tranſgreſſores non plectendo, ad euitanda plura & maiora damna litium, iurgiorum, inimicitiarum, & ſumptuum, quæ in dies oriuntur; exquirendo, an & qualiter, ac quatenus circa prædicta beneficiarij exceſſerint; & mouendo lites aduerſus eorum hæredes. Quod profecto eſſet litibus, & ſcandalis implere orbem, cum paruo commodo; eo quòd multis modis ſe poſſent hæredes defendere, allegando multas rationes, quibus diſponere poteſt beneficiarius, tam in morte, quàm in vita ad libitum de omnibus reditibus ſui beneficij; vel de aliqua eorum parte, quæ colligi poſſunt ex præfato libello. quæſt. 1. à num. 48. vſque in finem. & in hoc ſupra. quęſt. 1. à mon. LXXV. vſque in finem tanguntur, & reſumuntur infra, mon. vlt. Quare multo ſatius eſt committere iſta omnia conſcientiæ beneficiariorum, vt rationem ipſi debitam ineant, & illam reddant Deo, qui indubie petiturus eſt eam exacte iſtorum redituum ſuæ adminiſtrationi commiſſorum. Ad quod etiam reſpexit lex Regia Hiſpaniæ in petit. 87. in curiis ſeu comitiis Valliſoleti, anni 1533. ibi. 6
(*y ſobre las herencias de los clericos, mandamos que ſe guarde la coſtumbre, que eneſto ſe ha tenido, y deſde agora ſe den las prouiſiones, que fueren neceſſarias para que ſe guarde la dicha coſtumbre*) reſpexiſſe, inquam, videtur, quatenus præcipit ſeruari clericis conſuetudinem, quam circa teſtamenti factionem obtinent. Nec enim mens eius latoris fuit, vt omnia paſſim teſtamenta beneficiariorum tueretur; nec ſi ea fuiſſet, iuſta foret: ſed tantum voluit quieti Reipub. conſulere, & ſeminaria & fomenta litium, iurgiorum, & ſcandalorum prudentiſſimo conſilio ſubmouere, ac ipſorum teſtamentorum conditores, ſuæ ipſorum conſcientiæ relinquere, vt eorum Deo reddant rationem, exacte eam repoſcituro. Qua ratione audio etiam fe. re. Pium IIII. vt infra monito IX. tangemus, & latius declarauimus ſuper ipſiuſmet Extrauaganti in comment. ca. Non liceat. 12. quæſt. 2. quem cum hac apologia tanquàm rem ad eam pertinentem componimus, ſtatuiſſe; ne teſtamenta clericorum in Vrbe decedentium, in ius vocarentur, ſicut ante eum vocari ſolebant. Sit itaque hæc concluſio; quòd conſuetudo non conceſſerit, neque etiam poſſit concedere beneficiariis teſtandi facultatem de reditibus eccleſiaſticis in profanos vſus, licet in pios ſic: quàmuis nec in pios Epiſcopis Hiſpanis conceſſerit; & ſi par ſit credere conceſſiſſe illam ad pios vſus aliis minoribus clericis ſæcularibus, & beneficiariis in Hiſpania: quoniam in Italia id non eſſe conſuetudine conceſſum, palam

conſtat ex prædicta Extrauag.& aliis quas Paulus III. Iulius III. Paulus IIII. Pius IIII. & S. D. N. Pius V. ediderunt; quarum tenores qua parte huc pertinent,in prædicto c.Non liceat,à nobis transcribuntur. In aliquibus etiam partibus Galliæ non conſueuerunt clerici ſine Epiſcoporum facultate, vel aliquorum aliorum obſeruatione etiam ad pia teſtari.

SVMMARIVM.

Epiſcopi,qua ratione in Hiſpania non teſtantur.num.1.

Beneficiarij minores Epiſcopis etiam ſimplices,qua ratione non teſtantur.n.2.

Beneficiarius, etiam Epiſcopus, poteſt relinquere teſtando cui voluerit tantum quantum de patrimonialibus dedit gratioſe. num.3.

1 IIII. Moneo,inferri ex prædictis, Primum; quòd bona pars rationis, qua quotidie Summus Pontifex per ſuos collectores in Hiſpania accipit omnia ſpolia, ſeu bona Epiſcoporum, quæ relinquunt tempore mortis de reditibus eccleſiaſticis, omnibus reiectis teſtamentis, eſt; quia Epiſcopi non poſſunt de illis iure teſtari,per prædicta;& per textum in hoc ſingularem in c. Quia Ioannes. 12. quæſt. 5. Dixi, bona pars rationis, quia non eſt tota; eſt enim pars eius, quòd per ius antiquum ſcriptum, vel non ſcriptum, id eſt conſuetudinem antiquam, vel per nouas Extrauagantes, ſunt reſeruata ipſi Papæ; vt latius diximus in Commentario præfati.ca.Non liceat Papæ.12. quæſt.2.Hæc eadem ratio eſt, quare Summorum Pontificum teſtamenta à ſucceſſoribus ſuis non recipiuntur, quò ad reditus eccleſiaſticos; quando ſaltem eos ad alios quàm pios vſus relinquunt. Quin omnia prædicta eorum bona deferuntur ad Camerarium:cuius officium morte Summi Pontificis non finitur.Clem.Ne Romani.§. Eo prouiſo, de elect. vbi bona gloſſa in propoſitum noſtrum, vt prædictum eſt ſupra ead.quæſt. mon. II. Dixi, ſaltem quò ad alios vſus,quàm pios: quoniam alia ratione opus eſt ad ea infringenda,cum eos in pios relinquerent,quæ poſita eſt in monito II. huiuſmet quæſt.Infertur item,quòd nullus omnino beneficiarius teſtari poteſt de his rebus, quas non liceret ei donare inter viuos diuitibus propinquis,& amicis,ſine reſpectu pietatis,aut paupertatis.Nam ex ſupradictis liquet, quò ad illas omnes, prohibitam eſſe beneficiariis teſtamenti factionem;& minorem poteſtatem eos habere teſtandi,quàm donandi.c.Ad hęc. adiuncto c.Relatum.2.de teſtam.& c.Quia Epiſcopus.12.quæſt.5.vbi gloſſa memoranda.Infertur item,verum eſſe id,quod Panor.in ca. Cum eſſes, de teſtam.
2 num.23.late ac efficaciter probat cum communi,contra gloſſam in c.Præſenti, de offic.ord.libr.6.videlicet;nullum beneficiarium, quamlibet ſimplicem,poſſe de reditibus eius teſtari. Primum,quia iura pontificia id prohibentia, generaliter de omnibus beneficiariis loquuntur, & ita generaliter ſunt intelligenda. l. De pretio. ff. de public. ca. Solitæ, de maiorit. & obed. Deinde, quia expreſſim quædam illorum iurium prohibent ſimplicibus beneficiariis teſtamenta facere, videlicet.c.Relatum 2.de teſtam.& c.Epiſcopi.& c.fin.12.quæſt.1. quæ id prohibent canonicis, quos eſſe beneficiarios ſimplices in confeſſo eſt. Tertio, quia

eadem

eadem ratio dictat adimendam eſſe vtriſque beneficiariis ſimplicibus & curatis teſtamẽti factionem, cum vtrorumque beneficiorum ſimplicium & curatorum reditus ſint eccleſiaſtici, & bona eccleſiaſtica: habeantque ſubinde onus adiunctum tacite vel expreſſe erogandi illorum ſuperflua pauperibus, vt ſuperius abunde dictum eſt in quæſt. 1. vbi etiam monito XXVII. & XXXIX. docuimus, reditus ſimplicium beneficiorum nequaquàm liberius erogari poſſe, quàm reditus aliorum. Infertur etiam ex prædictis ratio concilij Agathenſis. c. Si Epiſcopus. 12. quęſt. 5. permittentis Epiſcopo, vt quantum de bonis ſuis patrimonialibus Eccleſiæ contulerit, tantundem poſſit decedens propinquis, aut quibus maluerit relinquere: quia, ſcilicet, tunc æquipollenter ſeu virtualiter de reditibus ſuis patrimonialibus effectu inſpecto teſtatur. Et de æquipollentibus idem eſt iudicium. l. fin. ff. mandat. c. Licet ex quadam, de teſtib. Infertur etiam, quòd beneficiarius, qui rebus ſuis patrimonialibus, aut quaſi patrimonialibus, quidpiam pauperibus donauerit, poſſet tantundem ex teſtamento cui voluerit relinquere ex reditibus eccleſiaſticis, per præfatum. c. Si quis Epiſcopus. 12. quæſt. 5. & tradit Peruſ. in rubr. de teſtam. col. 32. Sicuti etiam beneficiarius aliquid donans Eccleſiæ inter viuos ex bonis patrimonialibus, poteſt deinde tantumdem ſibi ex bonis Eccleſię aſſumere. c. Si quis qualibet. 12. quęſt. 2. vt ſupra dictum eſt, quæſt. 1. monito LXXV. & tradit Peruſ. vbi ſupra. Quod temperandum eſt, iuxta Panormitani doctrinam in cap. 1. de rerum permutat. & in repet. ca. Cum eſſes, de teſtam. num. 31. pulchrius. Quo multi excuſari poſſunt, & imputare reditibus eccleſiaſticis omnia, quæ in eleemoſynam expendunt ex bonis ſuis patrimonialibus, vel quaſi patrimonialibus, vt tantumdem cui velint ſana conſcientia relinquere poſſint.

SVMMARIVM.

Beneficiarij diuina lege prohibentur teſtari de reditibus beneficij ad profana, humana vero ad pia. num. 1.

Concordia negantium & aſſerentium, conſuetudine poſſe induci vt beneficiarij teſtentur. num. 2.

V. Moneo, inferri etiam ex prædictis; quòd licet beneficiarij, dum bene valent, imo & cum ægrotant, poſſint & debeant inter viuos omnes ſuos reditus 1
ſuperfluos, & quæſita ex eis, pauperibus & piis operibus donare. iuxta hoc. ca. Hieronymi. & c. Caſſellas. & c. Epiſcopi. 10. quæſt. 2. vt iam ſuperius dictum eſt in quæſt. 1. monito XXVII. & ſeq. per teſtamentum tamen & vltimam voluntatem nequaquàm poſſunt, neque ægroti neque ſani. Infertur etiam quòd alia lege ac ratione prohibentur beneficiarij teſtari de reliquis ſuorum redituum in profanos vſus; & alia lege ac etiam ratione in vſus pios. Nam teſtamenti factio in vſus profanos interdicitur lege naturali diuina comprehenſa in ſeptimo Decalogi præcepto: & etiam in ratione, quæ dictat repugnare legi naturali vti re aliena in alium vſum ab eo in quem accepta ſit: & quod eſt debitum vni, alteri ſoluere. Id quod late monſtratum eſt ſupra in eadem q. monito

III. & quæſt. 1. monito XXI. & XXXIX. Quorum vtrumque facit beneficiarius, dum reliqua iſtorum redituum debita pauperibus, vult ex teſtamento in profanos vſus relinquere, per late in prædictis monitis adducta. Teſtari vero in pios vſus haudquaquàm hac lege & ratione beneficiariis prohibetur. Cum teſtando in pios vſus, in eum vſum in quem acceperunt, his reliquis vtantur, & ſoluant eiſdem, quibus debentur. Prohibentur autem teſtari lege canonica, intendente; vt beneficiarij reliqua iſta inter viuos, in pia opera impendant, & vt illorum deſiderium abiiciant. Quæ fuit ratio ſcopuſque huius prohibitio-
2 nis, ſupra in hac quæſt. monito I. declaratus. Infertur etiam ex his, deciſio illius perobſcuræ quæſtionis, à multis quidem propoſitæ, à nemine tamen hactenus radicitus explicatæ; An ſcilicet, conſuetudine induci poſſit, vt beneficiarij teſtari valeant de reditibus beneficiorum, abrogando ius commune contrarium. Et reſpondemus; nullam omnino conſuetudinem inducere poſſe iſtam teſtandi factionem, contra iuris communis prohibitionem, in quantum ea in ſeptimo continetur præcepto, ac legi concordat naturali in eo comprehenſæ. Quandoquidem conſuetudo contra legem naturalem, & diuinam nulla eſt. c. Quæ contra mores. & c. Mala conſuetudo. 8. diſtinct. & conſequênter nequit præſtare facultatem teſtandi in profanos vſus, cum aduerſetur hoc, vt proxime & in III. monito diximus, ſeptimo præcepto, & legi naturali in eo comprehenſæ. Poteſt autem conſuetudo introducere, vt in pios vſus beneficiarij teſtentur; cum hoc lege humana tantum prohibeatur, & non naturali, cui derogare poteſt conſuetudo. c. fin. de conſuetud. l. 2. C. Quæ ſit longa conſuet. vt proxime explicuimus. Qua radicali, vt ita dicam, declaratione, conciliari poteſt opinio improbantium iſtam conſuetudinem permittentem teſtamenta condere beneficiariis, quam fere omnes amplectuntur; ex quibus multos retulit de more D. Didacus in d. c. Cum in officiis, de teſtam. num. 9. cum opinione contraria paucorum, quos idem retulit ibidem. Cui tamen non accedit Hoſtien. in c. fin. de pecul. cleric. Solum enim ait id eſſe verum ſecundum quoſdam. Neque D. Anton. 3. par. tit. 10. §. 14. ſolum enim ait, id fieri, non tamen dicit bene fieri; quàmuis quidam putant eos eſſe in illa paucorum opinione.

SVMMARIVM.

Papa, quanto difficilius poteſt facere facultatem teſtandi ad profana, quàm ad pia. num. 1.

Papa, An, & quomodo teſtari poſſit pluſquàm alij clerici. num. 2.

Teſtandi facultas de reditibus eccleſiaſticis intelligitur ad vſus pios, etiam ſi, &c. numero 3.

Priuilegium ita interpretandum, vt operetur aliquid contra ius commune: ſed dato aliquo tali effectu, reſtringendum, ne alia, præſertim maiora operetur. numero 3.

1 VI. Moneo, inferri etiam ex prædictis; quòd concluſio Panormitani in c. Cum eſſes, de teſtam. num. 30. aſſerentis; ſummum Pontificem non poſſe concedere

cedere facultatem teſtandi de reditibus eccleſiaſticis abſque iuſta cauſa, reſtringenda eſt quò ad facultatem teſtandi in profanos vſus: quia hæc eſt contra legem naturæ. Et ideo tanta cauſa in hoc requiritur, quanta in diſpenſatione & relaxatione legum naturalium. Non autem eſt extendenda, quò ad facultatem teſtandi in vſus pios: quia hæc legi tantum humanæ aduerſatur; & ideo hæc ſancte dari poteſt ex cauſa longe minori: & ſi fiat ſine vlla cauſa, in vtroque foro valebit; licet quò ad forum conſcientiæ peccaretur, ſaltem venialiter. Quia contra legem ſuam poteſt ſummus Pontifex ſine iuſta cauſa diſpēſare, ad effectum, vt valeat diſpenſatio: imo & ad effectum non peccandi mortaliter; imo & ad effectum non peccandi venialiter, ſi aliqualis cauſa iuſta putata ſubeſſet; vt ſatis colligitur ex vtroq; Thoma Prima.2.q.96.art.5.& Sec.2.q.187.art.3. Et ſi quis diligentius expendat argumenta Panormitani, intelliget per illa nil aliud probari. Quæ ſane noua, aperta, & optime fulcita declaratio eſt. Infertur etiam ex 2
prædictis multo certior & clarior deciſio illius quæſtionis; An ſummus Pontifex teſtari poſſit, quàm illa nonnihil confuſa Peruſini in rubri. de teſtam.col.32. & 33.dicentis; Poſſe Papam, ſicut & reliquos ſimplices clericos. ſecundum gloſſ. ſing.in l.Cum hæredes. C.Qui teſtament.face.poſſ. Eſt enim clarior & profundior reſponſio; non poſſe teſtari eum de reditibus eccleſiaſticis ad vſus profanos: quoniam hoc eſt prohibitum per legem naturalem incluſam in ſeptimo præcepto Decalogi. Poſſe tamen teſtari ad vſus pios: quia hoc eſt prohibitum per ſolam legem humanam, cui Papa ſubiectus non eſt: ſaltem quo ad coactionem.cap.Propoſuit, de conceſſ.præb.& cap.Cuncta per mundum.9.q.3.& vterque Thom.Prima.2.qu.96.art.5. Non obſtat id quod audio, ſcilicet; Pontificum ſummorum ſucceſſores, prædeceſſorum teſtamenta minime admittere ſolere, etiam ſi ſint ad vſus pios facta: quia reſponderi poteſt per ea quæ reſpondimus ead.quæſt.mon. III. ſcilicet; quòd poſſunt efficere, non quidem vt præceſſorum ſuorum teſtamenta in pia opera facta non valeant, ſed ne in illa impendantur, in quæ reliquerunt, ſed in alia quæ eis videbuntur conuenientiora. Non autem poſſunt iuſte efficere, vt illa in vſus inſumantur profanos: quia id lege naturali vetitum eſt, per ſupradicta in ead.q.mon.III. & q.1.mon. XXXIX. Infertur etiā 3
ex prædictis facultatē teſtandi à ſummo Pontifice prælatis, & aliis beneficiariis eccleſiaſticis conceſſam, intelligendam eſſe in dubio conceſſam ad vſus pios, & non ad profanos, vt decidit Barbat.de pręſtant.Cardinalium, part.1.q.4.col.3. per ea quæ ipſe allegat, quæ paulò plus nos ſuperius digeſſimus. Et quia licet omne priuilegium debet ita intelligi, vt aliquid operetur contra ius commune. c.In his, de priuil.& l.1.ff.ad municipal.dato tamen aliquo quod operetur, in reliquis debet reſtringi.c.Porro, de priuileg.l.ſi quando.C.de inoffic.teſtam.c.1.de reſcript.vbi pulcherrime Deci.col.5. Vnde, cū prædicta facultas ſit priuilegium, & operari poſſit effectum teſtandi ad vſus pios cōtra ius commune, non debet alium maiorem effectum operari, ſcilicet teſtandi ad profanos. Idem quoque aſſeruimus de priuilegio teſtandi ad quoslibet vſus conceſſo non exprimendo profanos eadem ratione. Et quia faciēs facultatem generalem, quæ ex proprietate verborum poteſt comprehendere ea quæ ſunt delicta, & non ſunt delicta; non debet præſumi, velle delinquere; vel mandare delictum.l. Si procurator.ff. de condit.indeb.c.2. de reg.iur.l. Merito.ff.pro ſocio. Dicere autem facultatem

illam generalem extendendam eſſe ad vſus profanos, nil aliud eſt, quàm in dubio profiteri Papam peccare, cauſamque peccandi præſtare: quia vt mox dicetur, peccat concedendo id abſque iuſta cauſa. Facit à ſimili, quòd Papa derogando iuri patronatus, non videtur derogare iuri patronatus laicorum, etiam ſi dicat ſe derogare iuri quorumcunque patronorum, vt probat Fely. in tract. Quando litteræ apoſtolicæ. Infertur etiam ex prædictis, peccare illum, qui priuilegio aliquo munitus, è reditibus eccleſiaſticis ad vſus profanos teſtatur: quamquam id ſit apoſtolicum, & in eo exprimatur, vt poſſit teſtari ad vſus profanos, ſi abſque iuſta cauſa ei conceſſum fuerit. Quia illa eſt diſpenſatio contra legem naturalem diuinam, contra quam priuilegium conceſſum ſine iuſta cauſa nemini prodeſſe poteſt, ſaltem quò ad forum interius. gloſ. adiuncto textu. cap. Non eſt, de voto. & cap. Quando, de iureiur. Et hanc exiſtimo eſſe cauſam, quare ego nullam hucuſque viderim facultatem particularem, in qua ſummus Pontifex expreſſe concedat alicui, vt de bonis eccleſiaſticis in diuites & vſus profanos, ſine paupertatis aut pietatis intuitu, teſtari poſſit: quamquam vidi aliquas facultates, quibus teſtandi ſimpliciter & quomodocunque voluerit, poteſtatem concedit. Verum ad vſus profanos huiuſmodi diſpenſationes extendendæ non ſunt, per ſuperius dicta. Dixi, particularem facultatem: quia poſteaquàm ſcripſi præfatum libellum, & in Vrbem veni, vidi Extrauagantē Iulij III. datam Nonis Febr. anno 1560. cuius tenorem tranſcribo in comment. cap. Non liceat Papæ. 12. qu. 2. Qua clericis apud Sedem Apoſtolicam reſidentibus, fit facultas teſtandi de bonis ſuis, etiam ex reditibus eccleſiaſticis quæſitis in cognatos & extraneos, diuites & pauperes. Quæ tamen facultas, vt ſuper ead. Extrauag. annoto, intelligenda eſt quò ad forum exterius tantum: quia facta fuit, vt audio, ad tollendas grauiſſimas illas moleſtias, quæ fiebant per miniſtros à Camera deputatos, omnibus clericis ægrotis; annotando, etiam antequàm morerentur, bona, quæ habebāt vndecumque quæſita; ne morientibus illis, cognati, hæredes, & famuli abſconderent, vel amouerent à domibus eorum ea ſpolia, quæ poſt mortem eorum, Cameræ Apoſtolicæ debebantur, vt paulò latius dicam ſuper dicta Extrauag.

SVMMARIVM.

Teſtamentum teſtantis per priuilegium valet, nulla de tali priuilegio facta mentione. nu. 1.

Interpretatio in dubio, facienda ita, vt actus valeat. nu. 2.

Princeps regulariter non præſumitur in dubio vti poteſtatis plenitudine, niſi cum alias actus non valeret. nu. 2.

Iudicis ſententia fundata in cauſa minus ſufficienti, ſuſtentatur per aliam ſufficientem. nu. 3.

Iudex fungens duplici poteſtate, præſumitur vti efficaciore. nu. 3.

Donatio à Rege filio facta, valet: etiam ſi non exprimat ſe in id poteſtatis plenitudine vti. nu. 4.

VII. Moneo, id in quo inter præfatum N. & me conuenit; valere teſtamentum eius,qui habet priuilegium teſtandi, etiam ſi teſtetur non exprimendo ſe virtute illius teſtari. Primo quidem per l.3.ff.de milit.teſtamen.quatenus habet,militis teſtamentum valere, priuilegio militari, etiam ſi iure communi voluit teſtari,& non adhibuit omnia in id requiſita. Deinde,quòd in dubio inter- 1
2 pretatio debet fieri,vt actus valeat.l. Quoties,de verb. obligat.& l. Quoties in actionibus,de reb.dub. & in cap.Abbate Sancti,de verb.ſignif.cum ſimil.ibi allegatis in gloſſa, in verb. Valere. Tertio, quòd licet Princeps non præſumatur in dubio vti plenitudine poteſtatis, vt notat Innoc.in cap.Innotuit,de elect.tamen,ſi aliter actus non valeret, præſupponitur ea vti, ad hoc vt actus valeat;vt notat Paul.de Caſtro in l.Ex imperfecto.C.de teſtam. & Alex.in l.Quanquam. 3
C.de teſtam.milit.Quarto,quòd ſententia fundata in aliqua lege parum faciente, ſuſtentatur per aliam melius facientem, ſecundum Panorm. in cap.Cum ex officij,de præſcript.quem ſequitur ibi Fely.col.13.ver.Quarta concluſio,qui ſuperius in 6.concluſione probauerat,iudicem qui duplicem poteſtatem habet,in dubio procedere virtute efficacioris. Non obſtat, quòd Bald. dixerit in c. 1.§. Item ſacramenta,de pace iuramen.firm.col.penul.nu.19.Donationem factam à 4
Rege proprio filio,non valere, niſi expreſſe dicat, ſe poteſtate Regia id facere. Nam licet eum ſequatur Fely.in c. Qualiter & quan.1.col.2. de accuſat.& Hypolit.alios referens in ſing.196. non eſt verum. Tum, quia licet iure communi donatio inter patrem & filium in poteſtate conſtitutum non valeat.l.Donationes quas parentes.C.de donat.inter vir.& vxorem. & l.Frater à fratre.ff.de condit.indebit.tamen id fallit in donatione,quæ fit à Rege filio vt ipſemet Bald.dicit vbi ſupra,& alij plures, quos allegat Tiraquell.in tract.de nobilit.cap.37.nu. 45.argum.l.penul.C.de donat.inter virum & vxorem: & quòd quæſitum ex tali donatione fit quaſi Caſtrenſe peculium. iuxta l. Cum multa.C. de bonis quæ liber.& vt ſupra dictum eſt,quando Princeps facit aliquem actum,quem non poteſt facere niſi vtatur plenitudine poteſtatis, etiam in dubio videtur illa vti.

SVMMARIVM.

*Teſtandi facultas,non moritur morte illam concedentis. nu.*1.
*Licentia eligendi confeſſarium, non expirat morte illam concedentis. nu.*1.
*Gratia facta non expirat morte illam facientis. nu.*1.
*Indulgentia morte concedentis eam, non moritur.nu.*2.
*Mandatum morte mandantis re integra moritur.nu.*3.
*Sententia, præceptum ſine cognitione latum moritur morte ferentis.nu.*3.
*Licentia non reſidendi morte concedentis non moritur.nu.*4.

VIII. Moneo,dixiſſe in dicto libello q.3.à nu.22.id,in quo etiam inter præ- 1
fatum N. & me conuenit, ſcilicet; facultatem ſiue licentiam teſtandi non mori morte concedentis: licet contrarium tenuerint aliqui, de quibus eſt Marianus Socinus iunior, conſilio.89. volum.1. quod neruoſius quàm ipſe, & alij per

ea quibus in c. Placuit, nu.35. ſecuti Palud. contra quoſdam alios in 4.diſt.7. q probauimus, ab hinc circiter vigintiocto annos: poteſtatem eligendi confeſſarium à Papa vel Epiſcopo factam, non expirare morte concedentis. Primo quidem, quòd gratia facta non expirat morte concedentis illam; vt eſt caſus.cap.Si cui, de præb.lib.6. quatenus habet poteſtatem alicui collatam ad conferendum aliqua beneficia, nulla perſona expreſſa, non expirare morte concedentis: quia potius eſt gratia, quàm mandatum. Deinde, quòd c.Si ſuper gratia, de offic.deleg.lib.6. habet non ſolum gratiã durare poſt mortem eam facientis, ſed etiam mandatum eius executorium ſimul cum ea factum. Tertio, quòd gloſ.memorabilis in Clem.Dudum, de ſepult.§.Statuimus.Ver.Ac deinde, in Verb. Conceſſerunt, habet licentiam fratribus præſentatis conceſſam, non expirare morte con cedentis. Pro qua eſt text.in Extrauag.Inter cunctas.§.Duos, de priuil. Quarto; quòd gloſ.illa celebrata.c.Cum ex eo, de elect.libr.6. Verb.Septennium, & ſin-
2 gularis putata à Romano, ſing.517. habet; Diſpenſationem ab Epiſcopo ſtudij cauſa factam parocho ad ſeptennium de non reſidendo, reuocari per eum non poſſe; & à fortiori per eius mortem non reuocari: cum reuocatio expreſſa ſit potentior tacita, quæ fit per mortem.l.4.ff.locat. Quinto, facultas ordines accipiendi à quocunque malueris Epiſcopo, non expirat concedentis morte, ſecundum Card.receptum in Clem.fin.de elect.q.5.Et quòd licentia conceſſa cuipiam celebrandi in domo ſua, non expirat morte concedẽtis.Rota in antiq.deciſ.580. Camerarius. Sexto, quòd gratia à Papa facta, ſimulac ipſius manu ſignatur, perfecta eſt; & non expirat morte ipſius. per citata à Fely. in rubr.de conſtit.col.4.
3 Septimo, Innoc.receptus ait in cap.Quod translationem, de offic.deleg.Indulgentias à legatis conceſſas, finita eorum legatione durare. Non obſtat, quòd mandatum re integra morte mandantis moritur.c. Gratum. & c. Relatum, cum ibi annotat. de offic. deleg.l.Mandatum. C. eod. Quia aliud eſt in mandato de faciendo aliquid, de quo illa iura loquuntur: aliud de gratia, licentia, vel facultate cuipiam facta, de qua nos agimus. Non obſtat, quòd ſententia, qua excommunicantur omnes furtum committentes, expirat morte illam proferentis.glo. recepta in c.A nobis.1.de ſent.excom.Quia aliud eſt de ſentẽtia pœnali, & conditionaliter ſine cauſæ cognitione lata: aliud de conceſſione fauorabili, & gratia; vt expreſſe annotat Panor.in illo c.penul.de cleric.nõ reſid. Hoc ipſo modo diluitur & l.fi.ff.de pœn.quæ habet, Inhibitionem artis exercẽdæ alicui factam, morte vel depoſitione inhibentis expirare. Loquitur enim de iudicis præcepto inhibitorio ſine cauſæ cognitione lato, quod inhibentis officio finito, ipſum
4 quoque finitur. Non obſtat etiam gloſ. penult. de cleri.non reſident. quatenus videtur habere, quòd licentia cuipiam de non reſidendo conceſſa, morte concedentis expirat. Quia primo illa ipſa in fine videtur in contrarium inclinare, dum ait; eiuſmodi licentiam de non reſidendo ab Epiſcopo conceſſam, poſſe per ſucceſſorem reuocari; & ita innuit, eam morte concedentis non eſſe reuocatam. Et quia illa gloſ. quatenus contrarium ſentire poteſt, reprobatur per Ioan.And.Card. Panor.& communem ibidem.

SVMMARIVM.

*Teſtandi facultas non finitur per primum teſtandi actum. num.*1.

Di

Diſpoſitio ſecundum materiam intelligenda. num. 2.
Verba de primo actu tantum eſſe intelligenda, quomodo limitatur. num. 3.
Regula l. Boues. §. Hoc ſermone ff. de verb. ſignif. quomodo intelligitur. n. 3.
Teſtamento nil iuris quæritur ante mortem. num. 4.

IX. Moneo, tenuiſſe me etiam in dicta quæſtione 3. à num. 22. Facultatem teſtandi à Papa conceſſam, non conſumi per primum teſtandi actum, contra ſententiam Philippi Decij in conſ. 512. quem ſequuntur aliquot recentiores, & in his Tiraquel. in l. Boues. §. Hoc ſermone. ff. de verb. ſignif. col. final. num. 78. qui dicunt, teſtamentum primum valiturum, & non ſecundum: & contra quandam poſtillam præfati conſilij; quæ habet, neutrum valere, non quidem prius, quia teſtator non perſeuerat in eo: neque poſterius, quia teſtandi facultas intelligenda erat de primo teſtamento; quas opiniones refellimus ibi. Primo quidem, quia videntur magis fundatæ in rigore verborum, quàm in intentione gratiam & facultatem concedentis, contra cap. Intelligentia, de verborum ſignif. Secundo, quia diſpoſitio debet intelligi ſecundum naturam materiæ ſuper qua fit. arg. l. In contractibus. §. fin. C. de non numer. pecun. l. Si vno. ff. Locat. 2
ſed natura teſtandi eſt deambulatoria atque mutabilis vſque ad mortem. c. Vltima voluntas. 13. q. 2. cap. Cum Marthæ, de celeb. miſſ. Tertio, quia in confeſſo eſt, eum qui eiuſmodi facultatem habet, poſſe primum teſtamentum reuocare; alioquin non eſſet tam teſtamentum, quàm contractus. l. Sicut ab initio. C. de action. & obligation. & ſequeretur, quòd poſſet quis legem ponere in teſtãdo, à qua non poſſet ipſe recedere contra l. Si quis in principio. ff. de legat. 3. vbi communiter concluditur, id non poſſe fieri etiam per iuramẽtum. Quarto, quòd qui facit teſtamentum, in quo non perſeuerat vſque ad mortem, inteſtatus videtur deceſſiſſe. argumen. l. 2. §. Teſtamentum. ff. quemadmodum teſtam. aperi. ibi; Teſtamentum autem proprie illud dicitur, quod iure perfectum eſt, & quod continet ſupremam volũtatem. Inſtit. de hæredit. quæ ab inteſtat. defer. in princ. ibi; Sed & qui teſtamentũ fecit, ſi eius hæreditas non eſt adita, vel ruptum vel irritum eſt teſtamentum, inteſtatus non improprie dicitur deceſſiſſe. facit. l. Inteſtatus. ff. de verb. ſignif. Neque obſtat regula illa. l. Boues. §. Hoc ſermone. ff. de verb. ſignif. quæ Decium & alios mouit, videlicet, verba promittentis aut con- 3
cedentis, non comprehendere niſi primum actum: quia multis modis, eiſdẽque firmiſſimis, vbi ſupra reſpondimus, quos ſummatim hic repetimus. Reſpondi quidem, Primum; regulam illam intelligendam eſſe, quãdo diſpoſitio eſt nimis onerosa, aut odioſa, vt diximus in c. Placuit. num. 68. de pœnit. diſtinct. 6. qualis non eſt facultas teſtandi de reditibus eccleſiaſticis ad vſus pios: quandoquidem conceſſum eſt, vt eccleſiaſticis bonis ad debitum modum vtamur. Secundo, quòd illa regula non habet locum, niſi quando primus actus eſt validus, & aliquando produxit effectum. argumen. gloſ. memorabilis in cap. Ex tenore, de reſcript. quæ non tantum agit de contractu inualido, ſed etiam de valido; elidibili tamen, vt ait Tiraquel. vbi ſup. limit. 1. num. 5. probans; oportere actum primum eſſe validum & vtilem, ac talem, qui ſit ſortitus effectum aliquem: ſed teſtamentum, quouſque teſtator vita decedat, nullũ producit effectum, & ſimulac

reuocatur, nihil manet. Tertio, quòd illa regula non habet locum, quādo per primum actum, intentioni concedentis vel promittentis minime ſatisfit, vt pulchre annotauit Fely. in cap. Sicut 2. de treug. & pa. col. penult. verb. Fallit quinto; & paulò amplius dilatauit Tiraquel. in limit. 61. Sed conſtat eum, qui primum teſtamentum facit, quod poſt modum reuocat, non ſatisfeciſſe intentioni gratiam teſtandi concedentis, niſi aliud faciat: quia illa fuit vt cum teſtamento decederet. Quarto, quòd dicta regula non habet etiam locum, quādo cauſa & ratio quibus eſt conceſſa facultas, durat poſt primum actum, ſecūdum Ludouicum Roman. conſ. 504. Fely. vbi ſup. fallen. 4. & Tiraquel. limit. 10. quæ in noſtro caſu durant: quandoquidem cauſa & ratio conceſſæ gratiæ, fuit; vt ille cui facta eſt, decederet contentus, eo quòd eius vltima voluntas impleatur. l. 1. C. de Sacroſ. Eccleſ. Quinto, quòd illa regula locum non habet, quando contrarium æquitas ſuadet, vt ait Salycet. in l. Dotis prouiſio. ff. de iure dot. Quæ in hoc caſu euidens eſt, attenta concedentis perſona, & fine in quem conceditur, & natura actus conceſſi, & nummis quibus cōſtitit. Sexto, quòd dicta regula non habet locum,
4 quando per primum actū, nihil iuris alicui quæſitum eſt: id quod latiſſime confirmat Tiraquel. limit. 23. & patet, quòd per teſtamentum, quouſque teſtator vita defunctus ſit, nullum ius cuiquam quęritur. c. Cum Marthæ, de celeb. miſſar. & c. Vltima volūtas. 13. q. 2. & ita credo ſolitum fieri ab eis qui huiuſmodi facultatem habent. Concludo itaque illum, qui talem facultatem habet, poſſe teſtari; teſtamentumque reuocare ſemel, & pluries dum viuit, ita vt vltimum ſit efficax.

SVMMARIVM.

Teſtari qui poteſt, poteſt codicillari, & donare cauſa mortis. num. 1. *Plus continet in ſe minus in cauſa odioſa. num.* 2.

Diſpenſatio ad quæ acceſſoria, & quæ minora extenditur. num. 2.

X. Moneo, etiam eſſe verum id, in quo inter præfatum N. & me conuenit
1 contra Decium in præfato conſ. 512. videlicet; Eum cui teſtandi facultas eſt, poſſe donare cauſa mortis, & facere codicillos; quod neruoſius quàm ipſe defendo. Primo quidem, quia qui poteſt hæc facere. l. Marcellus. ff. de donat. cauſ. mort. & l. Conficiuntur. ff. de iure codicill. &; Cui conceditur quod eſt plus, conceditur vtique quod eſt minus. c. Cui plus, de reg. iur. lib. 6. & reg. In eo quod plus. ff. eod. cum allegatis in eis. Quod procedit in omni materia etiam odioſa. l.
2 Nec in ea. ff. ad l. Iul. de adult. l. In ſuis. ff. de liber. & poſthum. etiam ipſomet Decio confitente, in locis mox infra citandis. Secundo, quòd non obſtat id, quo maxime nititur Decius, ſcilicet; quòd in diſpenſationibus non valet argumentum à maiori, ſecundum Hoſt. receptum communiter in c. Poſtulaſti, de reſcrip. vt late trad. ibi Fely. col. 12. verb. circa tertium: quia eius dictum non procedit, quando illud minus eſt acceſſorium, vt ſentit gloſſ. memorab. c. Quia in tantum, de præb. iuxta gloſſ. c. Si quis in clero. 7. quæſt. 1. & gloſſ. c. Non poteſt, de præben. lib. 6. Sed quia replicari poteſt contra hoc, quòd illæ gloſſæ ſunt intelligendæ de acceſſoriis, quæ neceſſario conſequuntur diſpenſationem, & non

de aliis, ſine quibus diſpenſatio poteſt prodeſſe. iuxta gloſſas illas ſolemnes Clem.2.de ætate & qualit.verb.In eadem.& c.Statutum,de reſcript.libr.6.verb. Canonicis:& facultas teſtandi prodeſſe poteſt etiam ſi non compræhendat facultatem,donationem cauſa mortis vel codicillos faciendi.Ideo reſpondeo ſecundo,& melius; illud Hoſtien.eſſe limitandum, vt procedat ſolum in materia mandatorum,iuxta.c.Cui de non ſacerdotali, de præb.lib. 6. eo quòd eorum fines diligenter ſunt ſeruandi.l.Diligenter.ff.mandat.vel cum non militat eadem vel maior ratio in minori,& non alias; vt irrefragabiliter probat ipſemet Decius,contra quem arguimus in d.c.Quia in tantum,à num.5.per.c.Per venerabilem.qui filij ſunt legit.& alia;concludendo idem eſſe in diſpenſationibus,quod in aliis odioſis,& reſtringendis:quod tenet in l.Non debet.ff.de reg.iur.lib.6.& antea in c.At ſi clerici.§.de adulteriis.nu.7.ſed neruoſius,in d.c. Quia in tantum.

SVMMARIVM.

*Teſtari multominus poteſt religioſus quàm clericus ſæcularis. num.*1.
*Monachus, quicquid acquirit,acquirit monaſterio vel beneficio. nu.*1.
*Religioſus,an teſtari poſſit cum Papæ priuilegio.num.*2.
Papa diſpenſare poteſt cum iuſta cauſa, ſuper voto ſubſtantiali monachi. numero 2.
Diſpenſatio ſuper voto paupertatis, non eſt neceſſaria religioſo quò teſtetur. numero 3.
*Religioſi quadruplices quò ad teſtandi poteſtatem.num.*4.
Religioſo cui iuſtum morale, vt concedatur vltima voluntatis diſpoſitio. numero 5.

XI. Moneo,inferri etiam ex prædictis;beneficiarium, ſi eſt religioſus profeſſus,multominus teſtari poſſe,quàm clericus ſæcularis. De reditibus enim ec- 1
cleſiaſticis eadem ratione qua clericus teſtari non poteſt : de aliis vero bonis, quæ ſecum detulit in monaſteriũ, vel poſt ingreſſum quæſiuit per hæreditatem, donationem, aut alium quemcumque modum, multominus teſtari poteſt: quia non eſt,neque poteſt eſſe Dominus alicuius rei.c.Non dicatis.12.q.1.& c.Cum ad monaſterium,de ſtat.monach.Auth.Ingreſſi. C.de Sacroſ.Eccleſ. Tradimus late in rub.de ſtatu monach.& ſup.q.1.mon. IX.& octo ſequent.& LVI. & LXII. immo vero,quicquid acquirit,acquirit monaſterio,vel beneficio.ca.Multos. 54. diſt.cap.Cum olim.2.de priuil.& cap.In præſentia,de probat. At nemo de rebus alienis teſtari poteſt,cap.Filius de teſtam.l. Cum alienã. C. de legat.ad effectum vt Dominus teneatur eas dare. Et ſane hoc habet locum, quàmuis ſit Abbas, vel is factus ſit Epiſcopus aut Archiepiſcopus.cap.1.18.quęſ.1.d. cap.Cum olim.2.de priuil.Hi enim neque ad pia opera teſtari poſſunt.Panor.receptus in rub. de teſtamen.ſub finem,& Bart.receptus in l.1. C.de Sacroſ. Eccleſ.verb. Tertio.q.10. 2
Addo autem primum,quòd eſt adeo magna difficultas; An religioſus poteſt cum priuilegio Papæ teſtari, vt nonnulli hoc Summo Pontifici remittant deciden-

dum, vt Peruſ.in rub.de teſtam.col.penult. Alij vero affirmant non poſſe; quoniam videtur eis, quòd Papa non poteſt eum abſoluere à voto ſubſtantiali paupertatis, per finem.c. Cum ad monaſterium, de ſtat.monach. Alij vero opinãtur poſſe propter aliquam magnam cauſam. Hi enim videntur aſſentire communi opinioni Innocen.Io.And.& aliorum in d.c.Cum ad monaſterium, quæ habet; Papam poſſe abſoluere monachũ monachatu ex magna cauſa: in qua opinione eadem perſtat Peruſ.in d.rub.col.penult.Secundo addo, vtroſque plurimum errare, exiſtimãtes eſſe neceſſarium euellere à monacho monachatum, & reddere eum ſæcularem, vt ei priuilegium teſtandi præſtari poſſit: quia ſat eſt efficere, vt ſicut poteſt monachatum non relinquendo, aliquorum bonorum & eorum redituum liberam habere adminiſtrationem, vt de illis per contractus inter viuos
3 poſſit diſponere; ita etiam habeat liberam facultatem, vt in vltima volũtate de eiſdem bonis diſponat. Quam quidem facultatem, tametſi religioſo concedere non poteſt Abbas, neque alius præter Papam: Papa tamen poteſt ei facile eam concedere, licet eum à voto paupertatis non abſoluat. Hoc enim non eſt monachum alicuius rei Dominum facere; ſed ſolum efficere eum executorem atque diſpenſatorem, qualis etiam iure communi eſſe poteſt religioſus.ca.2.de teſtam. lib.6.niſi fuerit ordinis minorum. Clem.Exiui.§. Proinde, & §. Verum, de verb. ſignif. quales quotidie fiunt à teſtatoribus, & illo munere ſanctè vtuntur; nec ob id voto paupertatis contraueniunt.B.(y)Tertio, addo; quòd quantum ad hanc
4 rẽ attinet, quadruplices ſunt religioſi. Quidam enim ſunt beneficiarij. Alij ſunt ſimplices religioſi, qui in Conuentibus perfectæ communitatis reſident, & nullam rem ſæcularem habent peculiarẽ ſeparatam. Alij ſunt, qui beneficia quidem non habent, ſed neque in perfecta communitate viuunt: imo habent cum ſuperiorum licentia certam quantitatem panis, vini, pecuniæ, ac aliarum rerum victui ſuo neceſſariarum: ita vt ſi quid eis deſit, id aliunde quærant; ſi quid vero ſupereſt, ſibi & ſuis neceſſitatibus obſeruent. Alij denique ſunt cum licentia Sũmi Pontificis, aliaue ſufficienti extra monaſteria degentes. Hi quidẽ eis bonis aluntur, quæ induſtria ſua, labore, aut eleemoſynis quæritant; quorũ nil reddunt ſuis monaſteriis; neque ab eis quicquam recipiunt. Quarto, addo; Summum Pontificem huiuſmodi priuilegium primis, hoc eſt, beneficiariis religioſis quotidie concedere ſolitum: quoniam nihil incommodi monaſterio neque beneficio infertur, eo quòd ipſe, ea quæ in vita donare poteſt, in morte relinquat. Immo ex hoc ſæpe monaſterio commodum euenit: quoniam aliquot non donãt in vita, & parcius viuendo quærunt, quæ iuxta ſuum priuilegium in morte relinquànt: quod minime feciſſent, ſi id priuilegij à Papa non habuiſſent. Poſtea vero decedunt inteſtati, & ſuccedit eis monaſterium, vel ſuum beneficiũ. Quinimo aliquibus militaribus ordinibus facta eſt iam facultas generalis, vt Cõmendatarij eorum, è fructibus & reditibus eccleſiaſticis Commendarum licite teſtari poſſint; dummodo certam quandam ſummam, ſuo magno Magiſtro vel Commendatario maiori ſoluant. Quinto, addo; quòd ſecundis, hoc eſt, ſimplicibus religioſis, qui in perfecta communitate degunt, facultatem hanc teſtãdi, Papa minime dare conſueuit. Non quia concedendo hanc facultatem, videatur eos bonorum proprietarios facere; ſed quia non habent, neque habuerunt vnquàm in vita rem aliquam vel in proprietate, vel in adminiſtratione: & non decet vt

quis

quis diſponat in morte de his bonis, in quibus in vita neque proprietatem, neque poſſeſſionem, neque adminiſtrationem vllam habuit. Quàmuis ſi aliquis 5
religioſus cum ingreſſus eſt monaſterium, vel poſt ingreſſum, aliquam hæreditatem, vel donationes magnas bonorum monaſterio quęreret, aut ſi magna ſua induſtria, & labore multa bona lucrifaceret; honeſtum videretur, vt ſuperior eius, aut certe Papa, facultatem ei faceret donandi in vita, vel relinquendi in morte aliqua nonnullis cognatis, amicis, aut aliis, non quidem diuitibus, ſed pauperibus; vel aliqua Miſſarum ſacrificia, aut alia opera pia in eius memoriam inſtituendi. Quod frequenter ſolet fieri in eorum remunerationem, & ad exhortandum alios, vt idem faciant, inſpicientes ita ſuas pias intentiones iuuari. Tertiæ ſpeciei religioſis conſueuit Papa huiuſmodi facultatem concedere: quia hoc nihil aliud eſt, quàm adminiſtrationem bonorum prorogare; vt quemadmodum habent eam in vita de ſuperiorum licentia expreſſa vel tacita; ita quoque habeant tempore mortis. Quartis, eadem quoque ratione qua tertiis, & maiori, teſtandi facultatem cōcedere ſolet: quia licet bona quæ vtrique habent, monaſterij ſint, quò ad proprietatem & poſſeſſionem, Auth. Ingreſſi. C. de Sacroſ. Eccleſ. c. 2. de teſtam. Tamen, ea quæ tertij habent, quærūt è bonis eiuſdem monaſterij, cui ſubſunt, parcius viuendo: quarti, ex aliis bonis atque aliis modis. (Δ) Quamquàm ſcio S. D. N. Pium V. id cuidam monachæ huius quartæ ſpeciei, etiam à multis rogatum & flagitatum, noluiſſe concedere.

SVMMARIVM.

Commendatores ordinum militarium non poſſe teſtari, niſi ad hoc, & hoc modo. nu. 1. Et clauſulæ bullæ Pij V. per quam adimuntur militaribus ordinibus, & quibuſdam aliis facultates teſtandi. nu. eod.

XII. Moneo, ex præcedenti monito, & aliis ſupra poſitis in monito V. inferri, eſſe difficile defenſu; Commendatarios ordinum militarium teſtari poſſe, 1
quoquo modo voluerint, veluti aliqui teſtantur, videlicet, relinquendo bona ſua diuitibus in vſus profanos. Primo, quia ſunt religioſi, vt oſtendimus in rubr. de ſtat. monach. & ſupra. qu. 1. mon. LVI. & LXII. Deinde, quia ſi ipſe Summus Pontifex de ſuis reditibus eccleſiaſticis pro libito teſtari non poteſt, vt ſuperius ead. quæſt. monit. VI. diximus, ſine aliquo reſpectu paupertatis aut pietatis; multo minus poterunt Commendatarij, qui eius innituntur priuilegiis. arg. c. Cum in cunctis, de elect. Auth. Multo magis. C. de Sacroſ. Eccleſ. Quocirca, dico primo, neque cum priuilegio, neque ſine eo, poſſe eos teſtari de reditibus ſuarum Commendarum, ſine intuitu paupertatis aut pietatis, per dicta ſupra ead. qu. mon. VI. Secundo, neque etiam poſſe teſtari eos ſine priuilegio è bonis quæ habuerunt ante profeſſionem, neque de his quæ poſt profeſſionem quæſierunt; neque de reditibus eorum, quia ſunt religioſi: & religioſi non teſtantur. cap. 2. de teſtamen. & dicta Authen. Ingreſſi. & quia nihil habent proprium. Omnia enim quæcunque habent, ſunt Commendarum, & ordinum eorum. Quoniam omnia ea, quæ habent religioſi ante profeſſionem, fiunt propria monaſterij, &

ordinis, quem profitentur. Authen. Ingreſſi. C. de Sacroſan. Eccleſ. & cap. In præſentia, de probat. Et quemadmodum quicquid ſeruus acquirit, domino acquirit. §. Item nobis acquiritur. Inſt. per quas perſon. & l. Placet. ff. de acquiren. hæredit. Ita quicquid religioſus quærit poſt profeſſionem, acquirit monaſterio, vel beneficio. cap. Cum olim. 2. de priuileg. vbi hoc Innocentius ab omnibus receptus ait: & conſequenter non poteſt pluſquàm ſeruus teſtari, præd. Authen. Ingreſſi, & c. 2. de teſtam. Tertio dico, eos de ſupradictis bonis teſtari poſſe cum priuilegio, dummodo pauperibus, ſaltem non habentibus ſufficientia ad decenter viuendum, & operibus piis, & non profanis vſibus relinquant: ſunt enim illa omnia bona eccleſiaſtica, & è patrimonio Ieſu Chriſti, & ſuo proprio nomine nihil aut dominij, aut poſſeſſionis in eis habent. præd. §. Item nobis acquiritur, & præd. cap. In præſentia. & cap. Cum olim. 2. cum ei annot. de priuileg. & latius diximus ſupra eodem lib. quæſt. 1. monit. IX. & octo ſequent. & quæſt. 2. monit. XX. A Quarto admoneo id, quo monitum hoc plurimum confirmatur, ſcilicet; S. D. N. Pium V. Anno. D. 1568. Quinto Id. Septembris in Bulla reuocationis quorundam priuilegiorum, militibus teſtandi facultatem in hæc verba abſtuliſſe. Præterea, omnes & quaſcunque licentias & facultates teſtandi, & aliàs quomodocunque diſponendi, etiam ad certam & quantumuis modicam ſummam & quantitatem, de rebus, fructibus & bonis immobilibus, mobilibus, & ſe mouentibus, ad magiſtros, priores, præceptores, milites, fratres, & perſonas militiarum & hoſpitalium prædictorum ratione illorum; necnon præceptoriarum, hoſpitalium & beneficiorum eccleſiaſticorum, etiam ſæcularium, & aliorum ordinum regularium, ac penſionum & fructuum quorumcunque prouenientes; necnon facta hucuſque, non tamen effectum ſortita vigore licentiarum & facultatum prædictarum, teſtamenta, & alias diſpoſitiones huiuſmodi, etiam ſi per eaſdem licentias, & facultates diſponatur, quòd dimidia vel alia pars rerum & bonorum prædictorum militibus, hoſpitalibus, domibus, & locis vnde illa prouenerint, aut aliis piis locis relinquantur. Decernentes omnes & ſingulas reſeruationes, aſſignationes, translationes, vniones, annexiones, incorporationes, ſuppreſſiones, applicationes, appropriationes, teſtamenta, donationes, & alias diſpoſitiones quaſcunque, quas prætextu priuilegiorum, facultatum, diſpenſationum & indultorum prædictorū ſic reuocatorum; ac contra præſentium tenorem per quoſcunque etiam dicta Apoſtolica authoritate fieri vel factas perſequi cōtigerit, tanquàm ſubreptas & extortas, nullius prorſus roboris, vel momenti eſſe; nec per eas ius, aut titulum, etiam coloratum, cuiquàm acquiri; nec quemquàm quocunque tempore, quauis cauſa reſtitutionem in integrum, reductionem ad terminum iuris, aut quoduis aliud gratiæ, vel iuſtitiæ remedium impetrare, aut etiam ab alio vel aliis impetratis, aut motu ſimili conceſſis, vti; nec præſentes litteras, de ſubreptionis, vel obreptionis, ſeu nullitatis vitio, aut intentionis noſtræ, vel alio quopiam defectu notari, vel impugnari; nec ſub vllis reuocationibus, ſuſpenſionibus, limitationibus, aut aliis contrariis diſpoſitionibus, ſimilium, vel diſſimilium reuocationum, & ordinationum ab ipſa Sede, quandocunque & quomodocunque emanandis, comprehendi: ſed ſemper ab illis exceptas; & quoties illæ emanabunt, toties in priſtinum & validum ſtatum reſtitutas, & plenariè reintegratas eſſe, & cenſeri: ſic-

que in his & omnibus & ſingulis aliis ſupradictis per quoſcunque iudices ordinarios, & delegatos, etiam cauſarum Palatij Apoſtolici Auditores, & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales in quauis cauſa & inſtantia, ſublata eis & eorum cuilibet quauis aliter interpretandi & iudicandi facultate & authoritate, vbique interpretari, iudicari & diffiniri debere; necnon irritum & inane quicquid ſecus per quoſcunque quauis authoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Volumus autem ſimilium priuilegiorum diſpenſationum, facultatum, & indultorum conceſſionem noſtris explodi temporibus, & quod nobis licere non patimur, noſtris ſucceſſoribus indicamus. Non obſtantibus &c. Per quæ tolluntur latiſſime omnia contraria, & muniuntur prædicta contra quaſcunque derogatorias litteras. [b]

SVMMARIVM.

Commendatoribus non licet ita primogenia ſiue maioratus teſtando inſtituere, ac clericis ſæcularibus. nu. 1.

Commendatorum militarium ſtatus, cur non adeo deſiderandus. nu. 2.

XIII. Moneo, ex ſupradictis inferri; quòd licet clerici prædicti ſæculares poſſint inſtituere maioratus magnos, & paruos è ſuis bonis patrimonialibus, 1
vel quaſi patrimonialibus, & aliis de quibus diſponere poſſunt, perinde atque de ſupradictis, & vel diuitibus, vel quibuſcunque voluerint relinquere quemadmodum laici, vt ſupradictum eſt, in 1. quæſt. mon. XXI. XXII. XXX. & ſeq. & in hac quæſt. monit. I. Nullus tamen Commendatarius profeſſus poteſt huiuſmodi maioratus facere pro diuitibus: quia illi dominiorũ & poſſeſſionum ſunt capaces. cap. Quia nos, de teſtam. cum ibi citatis. Hi vero quia religioſi, nequaquàm. cap. In præſentia, de probat. & c. 2. de teſtam. Et quoniam tractauimus in præfata rubr. de ſtat. monach. an Commendatariorum filij ſine peccato poſſint bona libera, quæ parentes eorum ante profeſſionem habuerunt ex teſtamento, vel ab inteſtato ſibi tanquàm hæredes quærere; & an idem ſit dicendum de bonis poſt profeſſionem quæſitis, & alia his conformia: & quia hæc Apologia creuit inter manus plus quàm putaram, nil de hac re aliud dicam, præter id quod ante multos annos Salmanticæ, cum eſſem gymnaſta & cathedratius illius celeberrimæ Academiæ dixeram, nempe iure mirandum; quòd tot viri adeo nobiles, & illuſtres, & ſanguine clariſſimo creti, ab omnique labe defecato prognati, adeoque chriſtiani, etiam habentes aliunde, quò ſe honeſte alant, tanta cura & opere in hos militares ordines cooptari, aſſumiq; ſatagant, ob vmbratilem illum, quem habitus eorum præſtat, honorem, vel ob Commendatum reditus, quos poſtea quàm fuerint cooptati, adipiſci ſperant. Cũ tamen ſciant, aut certe ſcire debeant; facere hoc, eſſe facere ſe religioſos, vt in præfata rubr. de ſtat. mon. & ſupra q. 1. monit. LVI. & LXII. probauimus, ſecuti Tho. Sec. 2. q. 188. art. 3. Eſſe prauiſacere quoddã opus adeo hæroicum & ſublime, ꝙ recte factum, quoddam martyrium eſt, remiſſionemq; à culpa & pœna præſtat. authore Tho. Sec. 2. q. 189. art. 3. ad 3. Eſſe omnibus voluptatibus venereis renunciare, excepta cõiugali, idq; per diſpoſitionẽ, eod. authore, ead. Sec. 2. q. 186. art. 4. Eſſe refutare

omnes honores,& omnia bona ſæcularia, fierique illorum incapaces, etiam eodem authore, ibidem. Eſſe voluntatem ſuam omnino abnegare, & eam alienæ ſubmittere.c. Nullus.cap. Religioſus, de elect.lib.6. Eſſe grauiter peccare, cum vel honores, vel reditus in præcipuum ſcopum & finem tanti operis appetant. Quandoquidem, non ſolum hoc tam grande opus, verum & quodlibet cuiuſq; virtutis, cui pro fine præcipuo præfiguntur temporalia bona, eſt prauum & peccatum, ſaltē veniale: cum non liceat maiora in minora ordinare, vt nuper probauimus in cap. Cum miniſter.23.q.5.nu.30. & olim probaueramus in repet.cap. Inter verba.11.q.3.nu.150. ſecuti Adrian. in Quodlib.10.col.4. Eſſe item velle ſibi contraria ſecumque pugnantia, contra.l. Vbi repugnātia.ff.de reg.iur. Eſt enim velle per paupertatem ſæcularem, magnas diuitias ſæculares acquirere; & per ſubmiſſionem mundanam, ſublimitatem mundani honoris quærere. Eſſe liberam facultatem ſibi tam in vita, quàm in morte diſponendi adimere, ad maiorem & liberiorem conſequendam. Eſſe mille ſeſe implicare ſcrupulis, qui ſibi oborientur in vtendo alienis, perinde ac ſi eſſent ſua. Eſſe denique abuti quodammodo religionis ſtatu, omnium (excepto Epiſcopatu) perfectiſſimo; docente id Thoma. Sec.2.qu.184.artic.7. Imo, & nonnullam dare anſam murmurandi Lutheranis, qui dum abuſus religionum damnare, eas vero ipſas laudare deberent, damnant has propter illos impudenter. Adde, quòd religiones militares non fuerunt inſtitutæ ad indulgendum genio, neque ad diuitias & honores ſæculares, quibus ſui profeſſores renunciant, quærendos; vt late Thom. docuit.q.188.art.3. ad 4. Inſtitutæ enim fuerunt, vt fidem catholicam armis defenderent: quod fieri poſſe probat idem author ibidem art.3. viuentes in caſtitate, quæ ſalutem & vires auget. Eſt enim caſtitas, vt quidam ait, omnium virtutum viror, & ſmaragdus, ſicut è contrario venus ſqualor & mollities eneruis, quæ vt alius ait, vires eneruat: vtque vtentes abſtinētia & ſobrietate, quæ ingenia exacuunt, ſtratagemata bellorum acrius, & altius penetrarent. Sicut enim cæcitas mentis naſcitur ex luxuria, docente Thoma vbi ſupra q.154.art.5.& hæbetudo mentis ex gula, ſecundum eundem ibidem. quęſ.148.art.5. ſic ex caſtitate, abſtinentia, & ſobrietate naſcuntur claritas, acumen, & ſerenitas mentis: quia contraria operantur contraria.c. Sciendum.8.q.1.& l. Et ſi contra tabulas. ff. de vulg. & pupill. Vtque efficerent corpora laboribus, cæteriſque malis bellicis perpetiendis habilia. Equidem, ipſe, vt iudico miſeros eos, qui præcipue ob caducos honores, diuitiaſque fallaces, ſeſe præfatis ordinibus ingerunt, & addicunt: ita fœlices arbitror illos, qui iuxta Chriſti conſilium, abnegantes ſemetipſos, & ſpretis venereis aliiſque bonis temporariis, eius Maieſtati ſe, ſuaque omnia cum vita deuouentes, in præfatos hæroicos fines religionum militarium, cruces & inſignia obtinere procurant; conāturque plus coram Deo & hominibus, ſanctum ſemperque duraturum honorem, æternaque bona quærere, ob clara geſta, & vitam Euangelicam; ad quod cruces quas geſtant in pectoribus obligant: quàm caducum, diuitiaſque fugaces, quæ earum ſola vana geſtatio parit. Idque in gloriam D. N. Ieſu Chriſti, qui nos omnes ſua miſericordia ſeruet æternum, Amen.

ADMONI

ADMONITIO CONFESSARIORUM, & conſultorum ſuper peccato malæ impenſæ redituum eccleſiaſticorum.

SVMMARIVM.

Confeſſarios, & conſultores beneficiariorum, quæ animaduertere oporteat ad abſoluendum, vel damnandum peccati mortiferi ob impenſam redituum ſuorum. numero 1.

Beneficiarij & laici impenſa omnis inordinata, peccatum: ſed illa clerici regulariter mortale, hæc vero laici regulariter veniale. num. 1.

Beneficiarij prodigalitas & auaritia, qua parte peior quàm laicorum. num. 1.

Beneficiarij regularis impenſa, quomodo reſarcienda. num. 2.

Beneficiarij impenſa quibus caſibus iudicanda ordinata, & quibus cenſenda inordinata. numero 3.

DEcimo quarto & vltimo, Moneo ex omnibus in hac Apologia de- 1
ciſis, inferri; admonendos eſſe confeſſarios & conſultores benefi-
ciariorum, [a] ne facile peccati mortalis, & reſtitutionis damnent, a
vel abſoluant beneficiarium confitentem malam bonorum ſuorum impenſam: imo mature conſiderent, Primum, omnem impenſam quorumcunque bonorum, à quibuſcunque quocunque modo factam, ſi eſt inordinata, hoc eſt, contra rectam rationem naturalem, diuinam vel humanam; omnem item retentionem inordinatam, eſſe peccatum, ſaltem veniale; quia illa eſt prodigalitas, hæc auaritia: hæc eſt contra virtutem liberalitatis per defectum, illa contra eandem per exceſſum; & ita vtraque mala, & peccatum, ſaltem veniale. Quod probat Thom. Sec. 2. q. 118. art. 1. & 119. art. 2. Inter impenſam autem prodigam, & retentionem auaram beneficiariorum de reditibus eccleſiaſticis ex vna parte, & ſimilem de reditibus laicis ex altera, hoc diſtare; quòd hæc regulariter eſt venialis, illa vero mortifera, vt diximus ſupra q. 1. mon. XXXIX. poſt
Thom. in d. q. 119. art. 2. Deinde, animaduertant; an ſit regularis, vel ſæcularis. Et 2
ſi eſt regularis, eadem cenſura cenſeant impenſam factam ex aliis bonis, quoquomodo quæſitis ante, vel poſt profeſſionẽ, ac de reditibus eccleſiaſticis: quia illa omnia ſunt eccleſiaſtica, eo quòd quicquid habebat ante profeſſionem, fit per eam monaſterij vel ordinis. Auth. Ingreſſi. C. de Sacroſ. Eccleſ. c. In præſentia, de probat. & quicquid poſt eam quærit, acquirit eiſdem. c. Cum olim. 2. de priuil. & dictum eſt ſup. q. 1. mon. X. & tribus ſeq. & LVI. & LXII. & modum reſtituendi male impenſa, pono ſup. q. 2. mon. XX. Si autem eſt ſæcularis, conſideret cuius ſpeciei ſint bona illa, quæ impendit; & non cenſeat eum mortaliter peccare magis quàm laicum, ſi bona illa erant patrimonialia, vel quaſi patri-

3 monialia, per poſita in mon. XXII. Quorum de numero ſunt etiam ea, quæ ratione dignitatis clericalis miſſando, prædicando, confeſſiones audiendo, & alia ſacra miniſtrando quæſierit; vt ibidem, & in mon. LXXIX. probatur. Idem ſi erant eccleſiaſtica, ſed reliquata ex illa eorum parte, quæ illi ad decentem vitam erat conueniens, per monit. XXX. & duo ſequentia. q.1. & monito LXXVII. ead. q. etiam ſi auare fuerint reliquata, ſiue reſidua facta; præfato mon. XXXI. & ſeq. Idem ſi ea beneficiarius ipſe ſit commeritus ex obſequiis Eccleſiæ præſtitis, vltra ea quæ tenebatur præſtare inſeruiendo mediocriter ſuo beneficio per poſita in q.1. mon. LXXVIII. vel ſi tantundem dederit Eccleſiæ ſuæ, vel pauperibus ex bonis patrimonialibus, vel quaſi patrimonialibus, quantum de reditibus eccleſiaſticis impenderit, mon. LXXVII. Ita quòd tantundem poteſt pro patrimonialibus habere de reditibus beneficij, quantum in eleemoſynas & alia opera pia impenderit, poſtquàm beneficium fuit adeptus, per idem monitum: quod eſt maxime notandum. Iudicet etiam bene impenſum, quod datum fuerit pauperibus quibuſcunque etiã alienigenis, & locis piis extra ſuam parochiam, vel epiſcopatum ſitis, per d. monit. LXXVII. etiam ſi non fuerint data in neceſſitatem naturæ, ſed tantum decentiæ perſonæ, per monit. LXXVII. Idem faciat, ſi fuerit impenſum in decentiam, aut vtilitatem Eccleſiæ immediatam, vel mediatam, hoſpitio ſuſcipiendo Regem, proceres, & iudices eius; litteratos item, & alios amicos, & etiam aliquando inimicos, vt loco & tempore opportunis proſint, vel non noceant Eccleſiæ, vel iuribus eius, vel litigãdo, pro iuribus Eccleſiæ, vel pro ſua electione vel prouiſione, per mon. LXXVII. & mon. LXXVIII. q.1. Idem ſi fuerit impenſum in remunerationem obſequiorum à cognatis, amicis, vel famulis ei præſtitorum, per monit. LXXXI. ead. q. Idem iudicet, de vere irreuocabiliterque donatis ad quæuis opera pia, etiam in articulo mortis, per d. mon. LXXXI. & ſeq. d. q.1. Idẽ etiam de illo ſuperfluo beneficiarij, quod ſeruat in pia opera etiam futura, modo probabiliter ſperentur, per mon. LXXVI. Nec putet male impenſum, eo quòd beneficiarius male viuat, & ob id perdat fructus, modo aliàs canonice poſſideat, per mon. LXXIX. Idem item iudicet de quæſitis, per diſtributiones, quod de aliis reditibus, per mon. LXXIX. & de quæſitis per penſiones, per monit. LXXX. Pro male vero impenſo, iudicet retentionem ſuperfluorum, ſine iuſta cauſa, & ſine propoſito impendendi piis operibus, ſaltem futuris probabiliter ſperatis, per mon. LXXV. Beneficiarium autem, qui fuerit confeſſus, ſe impendiſſe notabilem quantitatem de reditibus eccleſiaſticis male, vane, aut profane, extra caſus, & modos ſub prædictis comprehenſos, peccaſſe mortaliter, tenerique ad reſtituendum, qua parte poterit, illam piis operibus. Iudicet itẽ diuitem, qui gratuito contractu recipit à beneficiario aliqua, ſciens non eſſe patrimonialia, vel quaſi patrimonialia, neque ob cauſas prædictas largita, peccare mortaliter; tenerique ad reſtituendum vel procurandum, quòd donans reſtituat; & reſtituere, ſi ille id non fecerit, iuxta monitum LXXXI. q.1.

Quoniam

QVoniam ſubſequens S. D. N. PII PAPÆ V. Bulla, nondum erat typis excuſa, quando excudebatur Monitum LXXIX. Quæſtionis primæ, non fuit in eo tenor eius inſertus. At quia ſub finem excuſionis huius Apologiæ fuit excuſa, & illius cognitio atque lectio plurimum eſt vtilis & neceſſaria beneficiariis, ac penſionariis: ideo hic eam duximus ſubiiciendam.

PIVS EPISCOPVS SERVVS *ſeruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.*

EX proximo Lateranẽſi Concilio pia & ſalubris ſanctio emanauit; vt quicunque habens beneficium eccleſiaſticum, cum cura, & ſine cura; ſi poſt ſex menſes, quàm illud obtinuerit, diuinum officium, legitimo ceſſante impedimento, non dixerit; beneficiorum ſuorum fructus pro rata, omiſſionis officij & temporis, ſuos non faciat, ſed eos tanquàm iniuſte perceptos, in fabricas ipſorum beneficiorum, vel pauperum eleemoſynas erogare teneatur. Veruntamen multorum animi ſuſpenſione tenentur, cuiuſmodi ratæ prædictæ ratio ſit habenda. Nos huic rei euidentius atque expreſſius prouidere volentes. Statuimus, vt qui horas omnes Canonicas vno vel pluribus diebus intermiſerit, omnes beneficij ſeu beneficiorum ſuorum fructus, qui illi vel illis diebus reſponderent, ſi quotidie diuiderentur: qui vero matutinum tantum, dimidiam: qui cæteras omnes horas, aliam dimidiam: qui harum ſingulas, ſextam partem fructuum eiuſdem diei amittat: tametſi aliquis choro addictus non recitans omnibus horis Canonicis, cum aliis præſens adſit, fructuſque & diſtributiones forte aliter aſſignatas, ſola præſentia iuxta ſtatuta, conſuetudinem, fundationem, vel alias ſibi lucrifeciſſe prætendat: Is etiam præter fructuum, & diſtributionum amiſſionem. Item, ille qui primis ſex menſibus officium non dixerit, niſi legitimum impedimentum ipſum excuſauerit, graue peccatum intelligat admiſiſſe. Declarantes præſtimonia, præſtimoniales portiones, & qualiacunque alia beneficia, etiam nullum omnino ſeruitium habentia, obtinentes, cum prædictis pariter contineri. At quicunque penſionem, fructus, aut alias res eccleſiaſticas vt clericus percipit, eum modo prædicto ad dicẽdum officium paruum Beatæ Mariæ Virginis decernimus obligatum; & pẽſionum, fructuum, rerumque ipſarum amiſſioni obnoxium [b]. Nulli ergo omnino hominum liceat hãc paginam noſtrorum ſtatuti, declarationis, & decreti infringere; vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Dat. Romæ, Apud ſanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, Milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo primo, Duodecimo Kalend. Octobris, Pontificatus noſtri Anno Sexto.

PROPVGNACVLVM APOLOGIAE LIBRI DE REDITIBVS ECCLESIASTICIS DOCT. MARTINI AB AZPILCVETA NAVARRI.

EODEM AVTHORE.

Ad S. D. N. Gregor. XIII.

LVGDVNI,

Apud Gulielmum Rouillium ſub ſcuto Veneto.

M. D. LXXV.

Cum priuilegiis & licentia Superiorum.

Simonis Magni Ramlotæi Belgæ I. V. D.

Ad pium Lectorem Elegia.

QVANTA ſit immoti ſtabiliſque potentia Veri,
Nos paſſim Lector pagina ſacra docet.
Quin etiam varios ἐμπειρία *docta per vſus,*
Quæ dici rerum certa magiſtra ſolet.
Nam ſolidum quàmuis marmor conſumat, & æra
Longa dies, dura ſingula fauce terens
Regna Semiramidis, Romana Palatia, Nili
Pyramides, Solymi fana ſuperba Dei,
Splendida Luculli, & radiantia tecta Neronis,
Mauſoli, & Triuiæ marmora rara Deæ:
Maius opus Verum, quod nec diſſoluere poſſunt
Sæcula, nec rauco fulmina iacta ſono.
Non hoc conficiunt Martis fera bella ferocis,
Nec caua lorato ſcuta gerenda ſinu:
Non galeæ, non haſta teres, gladiique micantes
Spicula, tela, arcus, lancea, funda, manus.
Per medias ſed fixa acies, medioſque tumultus,
Ἀλήθεια *manet, fundit & vſque dolos:*
Atque ſuis iugulat ſinuoſa ſophiſmata technis,
Quas ſtruit errorum pernicioſa lues.
Scilicet accepto vt floreſcit vulnere virtus,
Sic magis hæc, fuerit ſi exagitata, micat.
Quòd probat exemplo doctrina hoc tradita libro,
Quæ micat illato maſtige multo magis.
At contra, occaſu fallax doctrina perenni
Commentis propriis ludificata ruit.
Haud ſecus ac validis magalia peruia ventis,
Sarmento fragili ruſtica ſtructa cadunt.
Nil itaque eſt mirum, illuſtris ſi ſcripta Nauarri
Perſtant, repperias vix quibus vtilius.
Nam pia de vultu conatur ſumpta Tonantis
Scribere, ab hoc ſolo præmia percupiens,
In quod non auium, legum ſed conſulit exta,
Quas natura tulit, Prodeus, atque Deus.

Scuto circundabit te veritas eius. Pſal. 90.

S. D. N. GREGORIO XIII. PONT. MAX.

MARTINVS AB ASPILcueta Doctor Nauarrus,

Perpetuam in iſta ſua mira gubernandi vigilantia perſeuerantiam.

QVAM humillime, beatiſſime Pater, ſupplico S. V. vt qui crederis dignatus fuiſſe legere quandam Antipologiã tibi dicatam, & aduerſum me ſcriptam, digneris quoque & ſi non legere, ſaltem audire, vel certe ſummam relatam cognoſcere huius epiſtolæ ſubiectæ quã ad pium Lectorem ſcribo, precatus Deum Optimum Max. vt cuius diuina prouidentia mirabiliter ad iſtam maximam monarchiam electus fuiſti, cuiuſque conſilio mirabilius eam gubernas, in terris, eiuſdem immenſa bonitate mirabiliſſime olim regnes in cælis. Amen.

PIO LECTORI

MARTINVS AB AZPILCVETA Doctor Nauarrus S. in Domino plurimam.

RESPONSVRVS quàm breuiſſime cuidam Antipologiæ ſcriptæ in me, & S. D. N. dicatæ, præmoneo te pie Lector, ſcripſiſſe me ſermone Hiſpano, in Hiſpania ab hinc circiter octo annis quendam libellum, de reditibus Eccleſiaſticis ſuper c. fi. 16. q. 1. quem Regi noſtro Philippo II. Catholiciſſimo nonnullis de cauſis dicaui, & poſtea latinitate donatum in Latio, fœl. record. Pio V. ob alias nuncupaui: in quem quidam N. (huius nomen cauſa honoris & amoris, taceo,) genere & munere Illuſtris, alium eiuſdem tituli librum me præſente, & nullatenus præmonito, in Vrbe editum eidem Pio dedicauit, ſpiritu non ſatis (vt quibuſdam etiam Illuſtriſſimis viris viſum fuit) amico, cum ante triginta annos Salmanticæ fuiſſet mihi multis nominibus amicus, quādo ego primæ functionis canonum Cathedram, poſt multorum annorum prælectionem regebam, & nondum ipſe illos audire cœpiſſet, & de quo in vrbe bene mereri ſtudui, etiam in quibuſdam ſuæ conſcientiæ ſcrupulis contundendis, cui profectò non reſpondiſſem, niſi intellexiſſem aliquot auditores meos antiquiores illo vtriuſque Iuris profeſſione, in Vrbe, & in Hiſpania, voluiſſe reſpondere, & timuiſſem, ne in ea re pro ſua in me maxima beneuolentia, modum excederent, & ne plurima vera quæ ſarta tecta remanere Reipub. Chriſt. intererat, iuſto patrocinio deſtituerentur. Quare, ipſemet debita cum modeſtia, & tacito nomine, cauſa prædicta, Apologiam eius compoſitam eidem Pio nuncupaui, reputans fore, vt ei ſatisfaceret: contra tamen euenit; quoniam licet ſuum librum iterum, vt ipſe teſtatur, in Hiſpania imprimi fecerit, & multa vt audio mutauerit, Antipologiam tamen prædictam clam me miſit ad vrbem, quæ nudiuſtertius X. Kal. Nouembr. huius ann. M. D. LXXIII. quo finem editioni Latinæ Manualis Cōfeſſariorum ponebam, in manus meas venit: cui Antipologiæ eiſdem de cauſis quibus Apologiam ſcripſi, hoc quoque, ceu eius auctarium 20. Reſpōſis digeſtum, ſub cenſura tamen ſanctæ Sed. Apoſt. & cuiuslibet alius recte ſentientis, ſubiicio: precatus imprimis D. Ieſum, de cuius patrimonio Chriſtiane impendendo agitur, vt ſuæ glorioſiſſimæ Virginis matris interuentu, ſpiritu recto nos donet, & principali confirmet, quò dicenda omnia ei placeant. Amen.

SVMMARIVM.

Author cur iuſte commotus condonet, & cur ei ſenium male impropetatur. numero 1.

IN primis igitur, fateor me pro fragilitate mea, prima eius lectione Paulum fuiſſe commotum, quòd viderem me falſitatis, mendacij, philautiæ, detractionis, adulationis & ſenectutis, tum clara, tum fucata oratione argui, ſubſannari, & irrideri: Imo & religionis ergo deſpici, & qualis antea fuerim oblitum eſſe prædicari: ſed re altius ſedata mente penſata, animaduerti mearum partium eſſe, imitari eum qui quum malediceretur, non maledicebat, & ſenectutis opprobrium pro beneficio ducere, quippe quod eſt magna mihi occaſio gratias agendi Deo Opt. Max. quod adeo ſanam mentem quoad naturalia in corpore ſano, dedit, vt octogeſimum annum agens, poſt tot labores, in tot Academiis exantlatos, nullo corporis morbo laborem, ieiunia, ac officij mei munera, tam ſuaue ac vnquam feram, & ea vi memoriæ, & intellectus vigeam, vt clare intuear nunquam mihi fuiſſe minus ineptam euboliam, nec minus obliquam ſyneſim, nec voluntatem minus paſſionum nebulis ſubiectam. cuius rei argumenta ſunt Commentaria in c. Cum miniſter 23. quæſt. 5. & in c. Non liceat 12. quæſt. 2. & prædicta Apologia, quicquid ipſe ſolus ei obiiciat, & traductio Manualis Confeſſariorum adeo repurgata, aucta, & reformata, quæ hoc triennio edita, & iis quæ antea edideram collata id palam demonſtrant. Quod ipſum faciunt reſponſa quotidiana tam in ſacræ Pœnitentiariæ Prætorio, quàm extra illud à variis variarum orbis plagarum petita, & à nobis in dies reddita, comparata iis quæ antea reſpondere ſolebamus. Quæ non ad iactantiam ſed ne opuſcula noſtra, quæ quamplurimis prodeſſe audio, nominis mei iactura, deſinant eis eſſe vtilia, cõmemoramus (Deo teſte) cui eſſemus ingrati, & mentiremur, ſi ſecus diceremus, & ea omnia ei adeo accepta non ferremus, vt nil niſi errata, & minus dolata, nobis adſcribamus.

Secundo, quòd duæ ſunt concluſiones principales quibus ego in Commentario c. fin. 16. quæſt. 1. digeſto in tres quæſtiones, reſpõdi ad duas earum primas. Altera, quod beneficiarius vane vel profane diſpendendo fructus redituum beneficij, peccat mortaliter. Altera, quod non ſolum peccat, ſed etiam ad reſtitutionem qua parte poteſt, tenetur. Ad quas defendendas ſcripſi principaliter præfatam Apologiam, contra prædictum librum N. licet multa alia ad eas pertinentia quæ mihi viſa fuerunt in ſuo libro digna cenſura, addiderim, & vt confuſione, tædio, labore, & impenſa te pie lector leuarem, inſerui ei, omnia quæ in libello N. & meo, ad eas pertinentia continebantur, ſimul cum his quæ noue addebam. Quo fit, vt immerito centies reprehendar ab N. quod dicta in illo commentario, repeto in Apologia, cum in Epiſtola ad te in eius principio data, promiſiſſem, & proteſtatus eſſem, me id in rem tuam facturum.

SVMMARIVM.

Beneficiarium peccare mortaliter diſponendo vane vel profane iam nunc N. fatetur, & ſic non abſoluitur volens id facere, vel non reuocans factum ſi poteſt, contrarium tamen eum dixiſſe in priore libello monſtratur. 22. & amplius locis. num. 2.

2 TErtio gratias ago Deo Opt. Max. & ob amorem eius condono N. omnia improperia ſuæ reſponſionis, quatenus me, vt priuatam perſonam tangunt, eo quod tandem planè confiteatur priorem præfatarum concluſionum, puta beneficiarium peccare mortaliter, vane, vel profanè impendendo fructus ſui beneficij, etiam quando laicus ſimili modo impendendo ſuos, non ita peccaret, quod tamen non fecit vſque ad pag. 23. in qua ſuperatus (ni fallor) argumentis meis, reſpondens Monit. 40. id confeſſus eſt ſemel, & poſtea iterum ad Monit. 7. quęſt. 2. pag. 58. gratias, inquam, ago Deo, Tum quia placet ei veritatem præualere, tum quia multi Vrbis reſipiſcent qui opinioni contrariæ, tanquam laxiori, & appetitui ſuauiori, adhærere cœperant, dicentes, ſatis eſſe ſibi, vt bona conſcientia poſſent impendere ſuos reditus beneficiales in profana, perinde ac patrimoniales libere pro ſuo libito: habere pro ſe opinionem tanti Doctoris, qui auſus fuerit Doctori NAVARRO in faciem reſpondere, edito libello, & dicato fœl. rec. Pio V. Pont. Max. ignorantes quid ſua Sanctitas reſpondiſſet. Tum quia iam ſuper ea nulla erit contentio, & illa tanquam conſtituta, & confeſſa, ad confirmationem alterius aptiſſime vti poterimus. Quam vt nemo tot fulcris fulciuit quot nos fulcimus in præfata Apologia quæſt. 1. Monit. 27. & 38. & ſeq. Ita nemo eam tot modis reſtrinxit: vt enim ſategi vias male dandi obſtruere, ita conatus fui vias bene dandi aperire, ampliando & probando multas dandi intuitu pietatis, paupertatis, remunerationis, & iuſtitiæ, non ſolum obligantis de præcepto, ſed etiam de conſilio, vel honeſtate, vt videre eſt in prædicta q. præſertim à Monit. 77. Quæ res omnibus beneficiariis debet eſſe gratiſſima, quippe qua ars bene dandi, docetur. Stat igitur concluſio ab omnibus & etiam ab N. confeſſa, quod beneficiarius impendens quantitatem notabilem redituum ſuorum beneficialium, vanè, vel profanè, id eſt, ſine iuſto reſpectu pietatis, paupertatis, remunerationis, vel iuſtitiæ, quæ ipſum ad id obligat, ſaltem de conſilio, vel honeſtate, peccat mortaliter. Huic concluſioni eſt conſequens, non poſſe abſolui à confeſſario illum beneficiarium qui habet propoſitum impendendi notabilē quantitatem redituum ſui beneficij in profana, vel vana exceptis modis prædictis, niſi deſiſtat ab eo, quoniam eiuſmodi propoſitum eſt peccatum mortale, cum velle facere id quod eſt peccatum mortale, ſit mortale, c. Vouentibus 17. q. 1. c. periculoſe & c. ſi cui, de pœnitent. diſtinct. 1. & is quem non pœnitet omnium peccatorum mortalium, nequit abſolui, ca. Defleat, de Reg. iur. & c. fratres, de pœnitent. diſtinct. 5. Conſequitur item quod qui beneficiarius, teſtatus eſt, vel legauit, vel aliam diſpoſitionem quam iure reuocare poteſt, de reditibus beneficialibus, in profana fecit, tenetur pœnitere, & conſequenter reuocare illa, vt

quidam

quidam maximus Prælatus Hiſpaniæ cum propinquus morti legaſſet vni nepoti ſupellectilem ſuam valoris plus quàm centum millium ducatorum, monitus à Confeſſario Dominicano, quod recta infernum adiret, petito, & accepto remedio, quod vnicum erat, reuocauit illud, & in pia mutauit, precatus nepotem, vt id boni conſuleret; qui non ſolum boni conſuluit, ſed & ſua omnia obtulit, vt ea piis redderet, ſi ad ſuæ animæ ſalutem, id opus eſſet.

Quarto, quod perperam me arguit falſitatis, eo quòd in prædicta Apologia dixerim eum in ſuo libro tenere contrarium prædictæ concluſionis, nempe, clericum de fructibus ſuperfluis ſui beneficij ita libere poſſe diſponere, ac laicum de fructibus ſui patrimonij, & ob id non plus peccare mortaliter, vane, vel profane diſponendo de illis extra pios vſus, quam illum, & eo magis, quod multis Apologiæ meæ locis congeſtis nonnulla iniurioſa verba miſcendo id faciat, ſubdens, quod non cito loca in quibus id ipſe teneat, quum notorium ſit vrbi, & orbis partibus in quas liber eius in vrbe typis excuſus peruenit, eum multis eiuſdem, tum directè, tum per firmam conſequentiam id tenuiſſe, primo quidem, fol. 174. pag. 2. ibi,

Opinio S. Thomæ eſt, quod Epiſcopus, & clericus poteſt diſponere de reditibus ſui beneficij vel portionis ſibi aſſignatæ, eo modo quo de bonis patrimonialibus.

At in confeſſo eſt clericum de ſuis bonis patrimonialibus tam libere poſſe diſponere in vita & in morte, ac laicum de ſuis, iuxta text. cum glo. cap. quia nos, de teſtam. & arg. cap. cum dilectus, cum gloſ. memorabili de iur. pat. ergo per conſequentiam neceſſariam tenet id quod diximus eum ibi tenuiſſe.

Secundo, in eadem pagina 1. ibi,

Et ita vult D. Thom. quod illorum fructuum Epiſcopus & Clericus ſint Domini, & à lege iuſtitiæ liberi, licet lege charitatis ſicut in aliis etiam bonis & clerici, & laici (vt infra dicemus) non ſint ſoluti.

Nonne hic directo exæquat in hoc clericum laico?

III. fol. 175. pagina 1. ibi,

Quæ opinio S. Thomæ videtur hoc argumento probari, clericus ſicut in bonis ſuis patrimonialibus habet dominium, ita habet in fructibus ſui beneficij: ergo eodem modo de iſtis, ſicut de illis diſponere poteſt.

Nõne palam dicit clericũ eſſe tam Dominũ redituũ beneficij, ac patrimonij ſui? Nõne argumẽtum quod adducit ad probandũ opinionẽ quã ipſe male imponit S. Thomæ, fundat in hac paritate laici, & clerici; & patrimonij, & reditus beneficiorũ? Cũ ergo ipſemet cũ omnibus tã theologis, quã Canoniſtis teneat laicum nõ peccare diſpẽdendo bona ſua extra ſuſtentationẽ ſuã, & opera pia, modo ordinate id faciat, imo nec ſi inordinate faciat ſine præiudicio tamen alterius, plus quam venialiter, per firmam conſequentiam cõfitetur clericũ idẽ faciẽtem, de reditu eccleſiaſtico, non peccare mortaliter, quod nos diximus eum tenuiſſe.

IIII. fol. 175. inducens pro ſe cap. peruenit, de fideiuſſor. quo reſpondet Papa debita beneficiarij ſoluenda eſſe de fructibus beneficij illius, Poſt confutatas aliorum ſolutiones, ſubdit hæc verba fol. 176. pag. 2.

Ex quibus de iure, & obſeruantia apparet illos fructus non eſſe debitos pauperibus, alioquin id fieri non poſſet. Iniuſtum enim eſſet quod ex re alteri debita, alteri ſatisfiat: ſignum ergo manifeſtiſſimum eſt illos eſſe fructus proprios ipſius

clerici, & eos libere poſſe alienare, & hoc ratione maxima nititur: nam iniquum eſſet, vt clericus poſſidens beneficium pingue, eximatur à debitis, eſſetque omnino commercium ei interdictum, quod nullo canone factum eſt, imo permiſſum clerico eſt vendere, & emere dummodo non ita mercetur, vt mercatoris nomen, & officium vſurpare videatur. Nec poteſt dici quòd id contingat, non quia Dominus ſit, ſed quia adminiſtrator cum libera, qui licet peccet; non tamen in exteriori foro facta ab eo reuocantur, vt Card. & alij de quibus in ſua opinione retulimus. Hæc ibi,

Nonne clare aſſerit beneficiarium eſſe plenum Dominum fructuum ſui beneficij? Nonne etiam damnat Card. docentem quod peccat eo modo quo adminiſtrator cum libera peccaret? Nonne ait ſignum manifeſtiſſimum eſſe prædictos fructus eſſe proprios beneficiarij, & ideo liberam facit ei emptionem & venditionem eorum ſicut laicis, modo mercatoris nomen non vſurpet? Nonne qui hæc ait, directo, & conſequenter ait, eum non peccare in his plus quam laicum? Nonne ait Papæ reſponſum iniuſtum iudicandum eſſe, ſi tales reditus deberentur pauperibus? quia iuberet ſoluere creditoribus de eo quod antea erat pauperum, ſiue debitum pauperibus. Nonne ait clericum poſſe alienare illos perinde ac laicum? Nonne per hæc clericum æquat laico in dominio redituum ſuorum? Quid enim aliud denotat verbum (plenos dominos) cum aliis idem denotantibus?

V. fol. 178. pag. 1. ibi, *Ex diſcurſu extrauagantis Suſcepti, Apparet manifeſtè quod ſupportatis oneribus, & diuino cultu exhibito, fructus beneficiorum ſunt omnino liberi, quod non eſſet, ſi omnia quæ ſuperſunt, egentibus & piis operibus eſſent diſpenſanda. Imo & ibidem admittitur conſuetudo, vt beneficiatus habeat hæredes in fructibus ſui beneficij, etiam anni poſt mortem ſuam ſequentis. Et ita non ſolum dominium, & proprietas fructuum viuo conceduntur, ſed & mortuo conſuetudine deberi poſſunt, ergo natura fructuum beneficiorum non eſt talis, vt ſuperflua pauperum ſint. nihil enim poteſt magis ſuperfluum reperiri, quam quod mortuo reſeruatur.* Hæc ibi.

Pondera in his verba illa, omnino liberi, & quod non ſunt diſpenſanda pauperibus, & illa, quibus etiam hæredes permittit.

VI. fol. 178. dum fundans ſe in effectu diuiſionis transferendi in Dominum, ſic concludit.

Intellige quod transfertur dominium ſcilicet vt dominium, quod antea erat commune, & non diuiſum, nunc in ea parte ſit proprium, & ab omni communione liberum: quo fit, vt de illius portionis fructibus libere tanquam vere Dominus, diſponere poſſit, quod enim commune erat, proprium eſt effectum. Hæc ibi.

Pondera ſingula verba quæ ſignificant clericum habere proprietatem, & dominium redituum eccleſiaſticorum perinde ac laicum ſuorum.

VII. eod. fol. & pag. ibi, *Quod ex prædicta diuiſione pauperibus vel pauperi, tribuitur, ita fit ipſius pauperis, vt nulla obligatione aſtrictus ſit, & etiam ſi aliquid ſibi ſuperſit, reſtituere, nec aliquis vnquam pauperis rem ſibi datam pleno iure eius effici negauit. ergo idem dicendum eſt de clerico quoad portionem ſibi aſſignatam, & hoc argumento vtitur Frater Dom. de Soto in d. lib. 10. de iuſt. & iur. q. 4. art. 3. in 3. concluſ. licet ſolum vtatur quoad ea, quæ ſub eleemoſyna nomine*

clericis

clericis dantur,tamen ad omnia etiam quæ ex reditibus ſuæ portionis clericis applicantur,aptari poteſt, quod probatur, quia cum portio pauperum, & portio clerici,ex eodem cumulo deducatur,non eſt cur diuerſo iure cenſeri poſſit,cum ab vna eademque re proueniat.

Nonne clarè exæquat pauperem acquirentem per eleemoſynam, & clericum acquirentem reditus?Nonne ait pauperem liberum dominium quærere in eleemoſynis? Nonne ſuperat in hac re Sotum, quem conſtat tenere quod dico eum tenuiſſe?

VIII. fol.179. pag.2.ibi. *Si miles facit ſuum ſtipendium, ſi ſuam mercenarius mercedem, quare clericus reditus in ſtipendium ſibi aſſignatos ſuos non efficiet? nec in milite neque in mercenario diſtinguitur,an id quod ſibi ſtatutum eſt, neceſſarium in victum ſit,& veſtitum, vel abundans ſit,& ſuperfluat,nam,ſi vltra laborem dominus mercenario retribuat,liberalitas domini non debet efficere, vt nos ob id iniquiores ſimus.* Hæc ibi.

Nonne exæquat dominium clerici in reditibus ſuis, dominio militis in ſuo ſtipendio? Nonne tam plenum, & liberum facit dominium clerici quam mercenarij? At in confeſſo eſt militem & mercenarium non peccare eo ſolo quod ſtipendium,vel mercedem impendant,extra opera pia.ergo fatetur nec clericum idem facientem peccare,præſertim mortaliter,eo ſolo quod idem faciat.Et hoc eſt quod nos dicimus eum tenuiſſe.

IX.fol.180.pag.1.ibi. *Si igitur Eccleſia vberes, & abundantes fructus clerico aſſignauit,clericus illius ſtipendij largioris eodem modo, dominus eſt,ſicut & iuſti & neceſſitati ſoli ſufficientis.*

Nonne parificat ſuperflua clericorum cum ſuperfluis militum & mercenariorum,quoad peccandum vel non peccandum per diſpenſionem illorum? At hoc eſt quod dicimus eum tenuiſſe.

X.fol.182.ibi. *Manifeſtum ergo conſuetudines prædictas excuſare à peccato mortali, & liberare à lege iuſtitiæ, alias male faceret eccleſia eos ita tolerando: quod dicere eſſet impium, & inſanum.*

Nonne palam fatetur non peccare mortaliter clericum libere ſuos reditus extra pia inſumendo?

XI.fol.183.pag.2.ibi. *Melius eſſet,vt conſuetudine induceretur,vt quæ ſuperſunt omnes in pauperes largirentur, ſed licet optandum id ſit, non tamen imperandum.*

Nonne palam tenet clericum non teneri de præcepto,niſi conſuetudo aliud dictet,ad erogandum ſuperflua pauperibus? Ergo conſequēter dicit eum iure non peccare mortaliter, imo nec venialiter, quum conſilia non obligent etiam ad veniale,niſi ob contemptum gloſ.ſing.in cap. Quis autem,10.diſt. quod eſt plus quam quod nos dicimus eum tenuiſſe.

XII.fol.187.pag.2.ibi. *Ergo & portio clericorum à lege iuſtitiæ, licet ſuperfluat eſt ſecura.*

Nonne concludit non peccare clericum pluſquam laicum in diſtributione ſui patrimonij? At laicus non peccat mortaliter, nec venialiter ob id ſolum quod non det ſuperflua pauperibus, excepto neceſſitatis articulo, ergo conſequenter idem ait de clerico quoad reditus eccleſiaſticos.

XIII. fol.190.pag.2. copioſius adhuc ibi. *Card. Zabarell.his anguſtiis conſtitutus, exiſtimauit hos canones eo pertinere, vt clerici peccati rei conſtituantur ab illis verò adeo adminiſtrationem cum libera ſibi facultate conceſſam, vt quicquid de bonis in vita ſtatuerint, rata, firmaque habeantur, nec reſtitutionis neceſſitate obligentur, poſſe tamen eis adminiſtratione interdici, interim tamen geſta retractari non poſſe, ſic igitur vult peccare eos, qui ſuperflua non dant pauperibus, ad reſtitutionem tamen obligari noluit. Quæ opinio licet videatur in S. Thomæ opinionem aliquo modo incidere, in multis tamen differt, cum Card. clericos non dominos, ſed adminiſtratores efficiat, & eorum poteſtatem in ſuis fructibus nolit eandem eſſe, quam in bonis propriis poſſunt exercere. At S. Thomas eos dominos conſtituit, & idem ius eis in portione ſibi aſſignata quod in patrimonialibus propriis bonis habent, concedit. Item interdici his bonorum adminiſtratione ſi abutantur, vult Card. ſed S. Thomas non magis horum bonorum interdictionem admittit, quam propriorum, cum eiuſdem rationis ea eſſe cenſeat, hæc ibi.*

Nonne clericum facit plenum, & liberum dominum redituum ſuorum? Nonne æquat patrimonialia clerici cum reditibus beneficij? Nonne expreſſe damnat Cardin. eo quod dicat eum peccare diſpendendo in profana, licet diſpenſio valeat, & licet poſſit ei interdici? At hæc plura ſunt quã quæ ego dico eum tenuiſſe.

XIIII. fol.192.pag.1.ibi. *Thomas in ſua opinione nullam conſtituit differentiam, inter Epiſcopum & alios clericos, nam vt ex eo apparet, eiuſdem rationis exiſtimat portionem Epiſcopo aſſignatam, & portionem aſſignatam clerico, & vtriuſque portionis fructus bonis patrimonialibus æquat.*

Nonne idem hic etiam confirmat?

XV. fol.139.pag.1. ibi. *S. Thom. vult naturam horum bonorum non diſtare à bonis patrimonialibus, vt apertis verbis dicit.*

Nonne etiam idem hic confirmat?

XVI. Eodem fol.pag.2.ibi. *S. Thomas dixit ex natura bonorum nihil differre portionem aſſignatam clerico, à bonis patrimonialibus, & poſſe de ea ſicut de patrimonialibus diſponere.*

Nonne etiam hic idem copioſius dicit?

XVII. fol.195.ibi. *Sit itaque concluſio, clericus, etiam Epiſcopus de fructibus portionis ſibi aſſignatæ, ſi naturam rerum, vel perſonarum reſpicias, poteſt ita diſponere, ſicut laicus de bonis patrimonialibus poſſet.*

Nonne ipſe ait ſe Thomam cui ſuam opinionem falſo imponit, ſequi? Et nonne ait, Thomam æquare portionem de fructibus eccleſię aſſignatam clerico bonis patrimonialibus eius? & ita diſponere poſſe ac laicum de ſuis patrimonialibus? Quid ergo tam audacter negat quod ego dico eum dixiſſe, quod non peccat magis mortaliter clericus diſpendendo reditus ſui beneficij, quam laicus reditus ſui patrimonij?

XVIII. fol.201.pag.2.ibi. *Clerici de his bonis, vt de patrimonialibus, ſicut per conſuetudines permiſſum eſt, diſponere poſſunt, & à lege iuſtitiæ ſunt liberati, & multo magis ab eadẽ lege iuſtitiæ ſoluti erunt hæredes clericorum, quibus ex teſtamento, vel ab inteſtato hæreditas eſt delata dictis conſuetudinibus permittẽtibus.*

Nonne etiam hic idem confirmat?

XIX. fol.208.pag.1.ibi. *Clericus quoad legem iuſtitiæ ſatisfacit in expendendo*

dendo fructus ſui beneficij ſi obſeruet id, quod in erectione ſui beneficij à Pontifice facta ſtatutum reperitur, quod ſi nihil reperiatur, ſeruando conſuetudinem illius prouinciæ, in qua exiſtit tale beneficium, ſatisfacit tam quoad diſponendum inter viuos, quàm in vltima voluntate.

Nonne hic addit quod non ſolum donando ſed etiam teſtando poteſt de reditibus Eccleſiaſticis idem facere, quod de ſuis patrimonialibus, & laici de ſuis?

XX. fol.222.pag.1.ibi. *Et ita tam laici quã clerici, tam mares quàm fœminæ, cuiuſlibet cõditiõis, ſub peccati mortalis præcepto eleemoſynã facere tenẽtur, &c.* Adiungendo illa præcedentibus, expreſſe ait beneficiarium non teneri ad eleemoſynam lege iuſtitiæ, ſed ſolum lege charitatis, ſicut quilibet alius laicus mas, vel fœmina, tenetur eam facere de ſuperfluo. Rogo te igitur lector: Nonne qui hæc dicit, nunc clare, nunc per conſequentiam, affirmat eum in impendendo ſuos reditus extra opera pia nõ magis peccare, ſaltem mortaliter, quàm laicum impendendo extra ea? At ipſemet, & omnes tam theologi, quàm canoniſtæ confitentur laicum nullatenus peccare impendendo extra pia, modo id ordinate faciat, nec pluſquàm venialiter, licet inordinate, ſine tamen alterius præiudicio id faciat, ergo fatetur clericum, non peccare plus mortaliter in impendendo ſuos reditus, profanè, quàm laicum in impendendo ſuos, quod ego vere dico eum dixiſſe, & ipſe id male negat.

XXI. Quod in nulla parte ſui libri dixit beneficiariũ ob ſolũm vanum vel profanum vſum fructuum ſui beneficij peccare mortaliter, cum tamen in ſupradictis 20. locis, & aliis, æquauerit in hoc clericos laicis, & fructus beneficiorum bonis patrimonialibus beneficiarij, & in confeſſo ſit apud omnes clericum, in vſu vano vel profano ſui patrimonij ſecularis, non peccare plus ſaltem mortaliter, quàm laicum in vſu vano vel profano ſui.

XXII. Quod etiam in hac reſponſione, adeo id ægre confitetur, quod vſq; ad 40. Monit. quod tangit pag.23. id non fecerit, imo contrarium per bonam conſequentiam tacite aiat pag.18. ibi.

Poſtquam cuilibet clericorum eſt aſſignata ſua portio, & per erectionem beneficiorum pars cuiuſlibet eſt ſeparata, ex illo enim tempore, & lege iuſtitiæ, quilibet clericus ſuam portionem, tanquam propriam liberã poſſidet; nam ſolum quoad legem iuſtitiæ attinet, clericos in parte ſua liberos efficio, & non quoad legem miſericordiæ. Et pag.59. ibi.

In conſumptione autem quoad legem iuſtitiæ, pares eſſent decuriones in ſuis ſalariis, & clerici in ſuis reditibus: licet quoad legem miſericordiæ longe diſtent. Nonne per hæc Reditum beneficij facit propriũ beneficiarij, & exæquat patrimonio eius? & facit liberum à lege iuſtitię, ſicut laici patrimoniũ? & ſolum ſubiicit legi miſericordiæ, vt laicum? & in locis ſupra citatis omnes, laicum, & clericum pauperem, & diuitem æque lege miſericordiæ teneri? ergo conſequẽter negat iterum quod affirmat clericum ob ſolum vanum vſum vel profanum peccare mortaliter, cum ille vſus ſola lege miſericordiæ non ſit maius peccatũ, quam vſus vanus & profanus laici. Idipſum ſignificat in replicando ſolutionibus à me datis ad c.1. de cler. non reſi. lib.6. Mon.44. & in replicãdo ad intellectum. c. peruenit de fideiuſſ. à nobis noue aptatũ in Monit. 46. dum conatur facere clericos plenos dominos fructuũ ſuorum, & pauperes tam liberare à dãdo ſuperfluo eo-

rum,quàm laicos,quæ etiam debentur eis lege miſericordiæ qua ſola dicit eis deberi clericorum.

Nihil autem excuſat eum,id quod refert ſe dixiſſe in c.1. prima par.ſui libri,ſcilicet,clericum magis peccare impendēdo reditus eccleſiaſticos vane vel profane,quam laicum idem faciendo. Primo quidem quia adeo non exprimit eum peccare mortaliter ibi,quod nec nunc relatis ad literā quæ ibi ſcripſit faſſus eſt illud vſque ad Monit.40.vt prædictū eſt & ob hanc concluſionē quam tenebat contrariā priori prædictarum duarum. Et quia tenuit clericū tam liberum habere dominiū in reditibus eccleſiaſticis,quā in patrimonialibus,& conſequenter quam laicum in ſuis laicis,dixi ego poſt Concil.Trid.eum tenere concluſionem proximam hæreſi,quam ante illud eruditiſſimus,ac piētiſſimus Petrus Sotus ibi a me citatus,dixit eſſe talē,& non eo quod tenuiſſet alterā concluſionē, licet contra communē,quam nos ſequimur, ſcilicet quod clericus quamuis in hoc peccet mortaliter,non tamen tenetur ad reſtitutionem,quod ex fragmentis mei libri ab eo ad literam recitatis, palam eſt. Secundo,nil eum illud excuſat,quia id dixit in principio libri quod poſtea in 4. parte,quia illum horis ſucciſiuis vt(ipſe ait)& opus demonſtrat, compoſuit potuit obliuiſci, & ego illud ei ad memoriam reuocaui,& oppoſui eius prædictis dictis in 4.parte,non quidem eo quod ibi exprimeret contrariū eorum quæ in viginti, & amplius locis præcitatis 4.part.tenet,ſed quod ex eo elíciebatur,hoc illo forti argumento videlicet tu aſſeris ibi.Quod clerici magis peccant non erogādo ſuperflua in eleemoſynas,quā laici,& non poteſt dari alia ratio quam quia lege iuſtitiæ,ad id tenentur;quia lege charitatis laici æque ac illi in id obligātur, vt tute late fateris in d.4.parte c.5.in prin. Ergo &c. Excuſat tamen eum hæc plena cōfeſſio a peccatis alienis eorum qui reſponſione hac viſa cōcipient non poſſe tam pro libito,& libere impendere in quæcunq; profana vellent, quam perlecto ſuo libro conceperant;& ita ceſſabunt a nimium libera in profana diſpenſatione.

SVMMARIVM.

Beneficiarium teneri reſtituere male impenſa confirmatur num. 4.
*Ceſar Coſta Archiepiſcopus Campanus laudatus num.*4.
*Franciſcus Turrianus magnum Societatis Ieſu ornamentum num.*4.

V.loco demiror eū cui iraſcūtur aliqui viri pietate,eruditioneq; clari,quod in ipſa Epiſtola nūcupatoria auſus eſt affirmare opinionē meam quæ habet beneficiarios eccleſiaſticos vanè,vel profanè ſuos reditus profundentes, peccare mortaliter,& teneri ad reſtitutionē,eſſe omni a veritate alienā,& quæ maximè eccleſiaſtici ſtatus ſecuritatē labefactat. Tum quod nō meminit quod eam antea in Epiſtola nūcupatoria ad Pium V.appellauit ſaluberrimam, & quā reipſa ſequi animarum ſaluti magis expediat. Tum quod etiam contrarium tenentes, iudicant eam tutiorem, vt & ipſemet in prædicta Epiſtola iudicauit. Tum quod fatetur 2.part.ſui lib.c.1.fol.76.pag.2.eſſe magis communem, quam mox monſtrabimus, eſſe ad huc communiorem quam ipſe putet. Tum qua iam priorem illius partem.ſ. quòd peccat mortaliter,gratia Deo,planè confitetur,

quæ

quæ grandis gradus eſt ad alteram, ſcilicet, quod teneatur reſtituere, nam argumentum omni ſolutione maius ad concludendum clericos teneri lege iuſtitiæ ad dandum ſuperflua pauperibus, videtur eſſe hoc, Clerici plus prohibentur ſuos reditus impendere vane vel profane quam laici ſuos,& magis tenentur dare illos pauperibus quam laici ſuos, & non tantum vtcunque magis, ſed ſub pœna mortalis peccati:At lege, miſericordiæ, & charitatis vtrique prohibentur,& tenentur æqualiter,vt ipſemet N. & Sotus confitentur, ergo alia lege fortiore prohibentur,& tenentur ad id clerici,quam laici,& non alia quam iuſtitiæ, ergo lege iuſtitiæ, ac conſequenter tenentur ad reſtitutionem, quia violans illam, tenetur reſtituere ſecundum omnes etiam Sotum, præter N. Ergo,&c. Tum quia non debuit eam adeo traducere ſine infamare etiam propter alias multas,& irrefragabiles rationes adductas in d. Monit. 7. Tum quia probatur idem quod ait Ioan. Maior, S.Thom. non fuiſſe in contraria opinione,quem etiam Petrus Sotus vt ibid. dicitur, pro noſtra parte allegat. Pro qua etiam Caietan.eſſe efficaciter conuincimus. Tum quia fere omnes antiqui, & maior pars recentiorum eam tenent, & adeo quidem, quod prædictus Maior aiat nullum eorum qui ante ipſum nati eſſent, tenuiſſe contrarium, & Petrus Sotus id hæreſi eſſe proximum,& Archid.eſſe hæreſim. Et quanquam alia aliis iure placeant, aliis quidem alia ratione, & aliis alia, mihi ſemper placuit mos ille docendi, dictandi, & ſcribendi, quo me audiente Iodocus ille Belga, quem diuus Carolus V. in Hiſpaniarum Cancellarium promouit, cuiuſque ſunt apoſtillæ multæ gloſſarum Codicis Tholoſono more dictatæ, vtebatur dicens, ſatis eſſe vnum vel alterum textum firmum, & vnam, vel alteram rationem firmam, cum vno vel altero claſſico doctore qui putaretur communiter receptus, ad vnum propoſitum citare,eſſeque alia vt plurimum ſuperflua, quin & nonnunquam damnoſa, quippe quæ inutiliter paucis ſententiis occupent horas prælectionis, impleant chartas, & mentem prælegentis, & audientis diſtrahant, & pectus infrigident, ac faſtidiant. Ideoque de induſtria ſoleam tacere multos quos ſciam vel facile ſcire queam,propoſitam à me ſententiam tenere: Quamuis item videar mihi plus ſatis textuum,gloſſarum,& authorum pro hac ſententia in Apologia allegaſſe, & recte alia quædam omiſiſſe, addam tamen hic quæ audio rei tam ſanctæ, tamque neceſſariæ perſuadendæ profutura. Alterum quod Reuerendiſſimus Campanorum Archiepiſcopus Cæſar Coſta, vir omnigena eruditione & virtute clariſſimus libr.1. ambiguitatum iuris ca.40. in hæc verba ſcribit.

Eccleſiaſticos prælatos uehementer errare, & mortali crimine eſſe obnoxios, ſi ea quæ præter honeſtum eorum uictum de reditibus Eccleſiaſticis ſuperſunt, piis operibus non erogent, receptiſſima eſt opinio Didaci Couarr.in c.cum in officiis.num. 3.de teſtam.uſque adeò ut contrarium affirmare,non procul ab hæreſi dictet Prob.in c.Nemo,de elect lib. 6 num.73 in addit. ad Io. Monac.

Sed an de ſuis tantundem reſtituere teneatur, magna ſane dubitatio eſt, & Martinus Nauarrus Iureconſultus clariſſimus, parique ſcientia, & pietate inſignis duobus editis uoluminibus, confirmat abutentes prælatos reliquoſque clericos de ſua ſubſtantia ad reſtitutionem teneri,repugnantibus tamen Dom.Soto libr.10. q.4.art.3.de iuſt. & iur. Didaco in c cum in officiis,de teſtam.num.3.Zaba. in Clem.gratiæ,de reſcript.num.12.& Sarmiento in libello hac

de re edito. Ego quidem præter tot canonum authoritatem quibus Nauarri opinio quæ communis eſt, uehementer niti uidetur, & præter Auct. à Nauarro doctiſſimè collectos in Apolog. q.2. Mon.7. Reperio idem ſentire Caſtrenſ. conſil.357.1. uol. num.7. cum ſeq. Prob. in c. Nemo, de elect. lib.6. num.44. in addit. ad Io. Monac. poſt Io. de ligna. in tracta. de plurali benefic. q.11. Bertrand. conſil.278.2. uol. ex prima editione Rebuf. in prax. benef. de diſpenſ. ratio. ætat. in uerb. necnon debitis. num.8.

Quin iure quoque ciuili hanc quæſtionem determinatam inuenio. Iuſtinianus in Auth. ut deter. ſit num. cleri. prope finem, utrumque affirmat, & peccare prælatos, & clericos non erogantes in pia opera ea quæ præter honeſtum uictum ſuperſunt, & de ſuo ad reſtitutionem teneri. Ita enim inquit iuxta Holoandri uerſionem. Quemadmodum autem ad ea pertinentes ſumptus certa fine deſcripſimus, ita conuenit ut ſanctiſſimus pro tempore Patriarcha, & Reuerendiſſimi clerici circumſpiciant, ne reliqui ſumptus, qui ex eccleſiaſticis reditibus fiunt, aliter quam in pias, & Deo placitas cauſas inſumantur, & ut in illos conferantur, qui & reuera egent, nec aliunde habent unde uiuant (hæc enim Dominum Deum conciliare ſolent) non uero per patrocinia, & hominum ſtudia in locupletes diſtribuant ea quæ ad eccleſiaſticos ſumptus ſuppetunt, ut exinde egentes uitæ neceſſariis defraudentur. Nouerint n Dei amantiſſimi Oeconomi, tam qui nunc, quàm qui olim pro temporibus futuri ſunt, quod ſi quid in his deliquerint, non tantum pœnis cœleſtibus erunt obnoxij, ſed etiam de ſubſtantia ſua ſacroſanctæ eccleſiæ indemnitatem præſtabunt. Huiuſque cõſtitutionis meminit Balſamo in Nomocanone tit.10.c.1.

Vnde nos ita colligimus, olim Oeconomi Conciliorum ueterum decretis in eccleſiis conſtituebantur, qui præerant diſpenſationi eccleſiaſticarum rerum, qui ſi erogaſſent mandato Patriarcharum, & Epiſcoporum in profanos uſus, non in pia opera, tantundem de ſua ſubſtantia tenebantur eccleſiæ reſtituere. Ratioque erat, quia Oeconomus iuſſiones Epiſcoporum, quas Balſamo ſupra citato loco appellat formas, contra rationem canonum ſequi non debebat, erant enim nullius roboris, ut inquit Balſamo. Sed cum hodie Epiſcopi Oeconomorum fungantur munere, abutentes, & in pia opera non erogantes pari ratione tenebuntur reſtituere, præter diuinam ultionem, ut Imperator inquit, & pœnas cœleſtes, ex quo mortale delictum colligitur, uel etiam ita colligi poteſt. Cautum eſt in Concil. Antiochæno, Epiſcopum non erogantem eccleſiaſticos reditus in pia opera, ſed in domeſticorum uſus, & commoda, Synodo Prouinciali pœnas daturum, cuius canonis meminit text. in c. Epiſcopus. 12. q.1. & quæ pœna ſit cui obnoxius erit Epiſcopus, uidetur per hanc conſtitutionem Iuſtiniani declaratum, tantundem ſcilicet de ſuo reſtituere.

Nec dicat aliquis, hoc ius ante diuiſionem fuiſſe, aliud deinde ius poſt aſſignatam cuique portionem conſtitutum fuiſſe, nam diuiſio nullum nouum ius tradidit Epiſcopis, quod antea non obtinerent, hæc enim diuiſionis natura non eſt, ſed diſtinctæ portiones fuerunt, ut Epiſcopus arceretur à reliquis, non ut in ſua maius ius, aut dominium obtineret, & ut iuriſconſultorum uerbo utar, non quo magis, ſed quo minus haberet, facta eſt diuiſio. Deinde apertiſſimè apparet ad ſumptus Patriarcharum, & clericorum portionem illam, de qua Iuſtinianus meminit, fuiſſe aſſignatam, ut ex uerbis facile colligitur. Hæc ille.

Qui late refellit ſolutionem eius, qui reſponderet præfatam Auth. eſſe Imperatoris cui nulla eſt poteſtas ſtatuendi de rebus eccleſiaſticis ca. Bene quidem *96.* diſtinct. c. eccleſia de conſtit. & addi poſſet illam legem non eſſe iuris noui conſtitutiuam, ſed antiqui declaratoriam, & quoddam teſtimonium Imperatoris de mente & ratione canonum eccleſiæ ad faciẽdam fidẽ quod eccleſia illo tẽpore id ſeruabat, & erat iuſta obſeruãtia: quod licere Imperatori, nulla dubitatio eſt.

Alterum quòd nonnulli eruditiſſimi (in quibus eſt doctiſſimus Doctor Alfonſus Delgadus Eccleſiæ Toletanæ Scholaſticus digniſſimus, & Canonicus admodum Reuerendus) quibus hæc communis ſententia placet, diligenter quæſierunt multos alios præter citatos à me, qui eandem affirmant, quos omnes tam quærentes, quam quæſitos, licet ita ſuſpiciam, vt eorum authoritas ad tam piã ſententiã credendã, mihi pro ratione faciat: Quæ tamen volentẽ nolentem ad eam tenendam etiamſi nullus recentiorum eam teneret, trahunt & compellunt, ſunt textus & rationes irrefragabiles quibus eam præ omnibus qui ante nos ſcripſerunt muniſſe in prædicta Apolog. putamus, idipſum atteſtante eruditiſſimo Doctore Franciſco Turriano ſcriptore diligentiſſimo, & iudicio emunctiſſimo: cuius authoritatem penes me multum auget, quod Illuſtriſſimæ Societatis Ieſu ſit profeſſor & inſigne ornamẽtum. At quia fortaſſis Pie lector, hæc ſola leges, & non dignaberis, vel nõ vacabit præfata quę in Apologia congeruntur legere, admoneo te primo rationem illam firmam ſuperius tactam, quod cum clericus prodigens in profana reditus ſuos, peccet mortaliter, non autem laicus idem faciens, conſequens eſt, illum fortiori lege teneri quã hunc, & cum vterque lege charitatis, & miſericordiæ, peræque teneatur, conſequitur illum teneri lege iuſtitiæ, ac conſequenter reſtituere, quum ſecundum omnium excepto N. ſententiam, violans leges iuſtitiæ, reſtituere teneatur. Deinde, quod multis ibi probo, quod eccleſiæ Chriſtianæ traditione, canonibus eius & donantium intentione, bonis eccleſiæ eſt adiectus modus & onus, vt dentur ſuperflua pauperibus: & quod accipiens aliquid cum onere hoc vel illud faciendi, lege iuſtitiæ tenetur ad illud. Tertio, quod præcipuum fundamentum N. eſt quod S. Thom. teneat id quod ipſe, quod tamen non eſſe verum, per multa ibi probo, & in his quòd Ioan. Maior conſtanter id affirmat, & multi eiuſdem ordinis, puta Caiet. eius defenſor acerrimus in loco proprio, ſcilicet, 2.2.q.185. arti.7. cõmunem effectu tenendo, & declarãdo expreſſe Thomã, quatenus quodlib. 6. artic.12. ſignificat cõtrarium intelligendum eſſe de his quæ plus minus ſunt neceſſaria ad ſuam honeſtam ſuſtentationem, & non de aliis. Addens non poſſe cadere in ſapientis ſenſum, quod tam grandes reditus tantum illa neceſſaria excedentes concedantur Epiſcopo ſine onere & obligatione diſtribuendi eos pauperibus, nam ſcimus alicubi 30. alibi 60. & 80. imò & 100. & circiter 200. millium aureorum annuorum ſummam excedere. Et quod Petrus Sot. eiuſdem ordinis, & illius ſectator grauiſſimus, eum pro noſtra parte citat. Et f. Ioan. Bromiardus eiuſdem etiam ordinis in concionãdo exercitatiſſimus, in ſumma prædicantium litera P. XIII. à num. 41. non ſolum aſſerens beneficiarios vane & profane impendentes, teneri ad reſtitutionem, ſed etiam late affirmat accipientes ab eis non ſolum pro actu vitioſo, vt meretrices & luſores, ſed etiam pro actu alioqui bono vt cognati & affines quo ditiores, & nobiliores fiant, ad idem teneri. Quin & ſubdit, experimento (quod & certe nos teſtari poſſumus) compertiſſimum, eas domos quæ huiuſmodi largitionibus creſcunt, cito & grauiter corruere: & fœminas quæ talibus reditibus ſplendide dotatæ longè altioris ordinis viris nubunt, tandem deſpici, odio haberi, deſeri, & pœnas pro dotantium peccatis, præſertim poſt eorum mortem dare.

Sed & Pirrhus Tarus Iureconſultus clariſſimus, & cum primis vrbis con-

ſcientiæ recti cum ſcientia conſummata cõiunctæ nomine celeberrimus, etiam antequam ob id à S. D. N. Gregorio XIII. in Illuſtrem Vicarium Illuſtriſſimi Reuerendiſſimique Cardinalis ſui Vicarij maximi deligeretur, teſtatur acriter fuiſſe olim ſe præſente coram fœl. rec. Paulo III. hac de re diſputatum, & tandem in ſententiam cuiuſdam præcellentis Magiſtri Dominicani(cuius permagna tunc erat authoritas) communem opinionem firmiter aſtruentis, conuentum. Cum igitur hæc ita ſeſe habeant, viderit N. an ſatis modeſte in Epiſtola ſua nuncupatoria, ad ſummum Chriſti Vicarium omni iuſtitia & veritate præditum, dixerit præfatam communem ſententiam omni à veritate alienam, & quæ ſtatum Eccleſiaſticæ diſciplinæ labefactet. Præſertim quum eam in altera ad Pium V. epiſtola appellauerit ſaluberrimam, & animarum ſaluti magis expedientem.

SVMMARIVM.

Teſtandi de conſuetudine, quid Author ſenſerit. num. 5.
Author prolixitatis nomine malè notatus. num. 5.
Don Didacus Couarruuias Præſes Illuſtriſſimus laudatus. num. 5.

5 VI. Fruſtra videtur conari N. me exoſum facere Illuſtriſſimo ſupremi Regis Conſilij Præſidi, eidemque Reuerendiſſ. Epiſcopo Segobien. Dominoq. meo peculiariſſimo omni laude maiori Don Didaco à Leyua & Couarruuias, ob ea quæ de conſuetudine teſtandi in prædicta Apologia dico. Tum quia Vrbs & orbis palàm nouit, quo ſim erga eum affectu, reuerentia & officio. Tum quia non eſt facile crediturus, me in hac ætate, & opinione, incidiſſe in eam omnes carpendi libidinem, quam mihi impingit, quem longe iuniorem & Xenodochiæ illecebris magis illectum probe nouit, etiam meorum æqualium, etiam Auditorum, largum laudatorem, & maiorum reuerentem cultoremque extitiſſe, & adeo quidem vt ob hoc male audirem apud reputantes memet nimium ſubhiſcere apud quos me oportuit in Epiſtola ad te in Manuali meo data purgare, nouitque notum eſſe toti orbi Hiſpano cui ipſe præeſt, quod quamuis ab omni animi hoſte intus coram Deo tota mea ætate, tentatus fuerim, ambitio tamen, auaritia & detractio adeo raro me inſigniter triumpharunt, vt forte pluries de nimio illarum contemptu, & nimio laudandi alios officio fuerim notatus. Tum denique quod cum dignatus fuerit legere, vel ab alio lecta audire quæ ſcribo in locis ab N. citatis ſcilicet quæſt.1. Monit.40. & Monit. 50. & ſeq. & quæſt.3. Monit.2. facile pro ſuo ſingulari, & ſereno ingenio colliget me non dicere nullibi eſſe vllam teſtandi conſuetudinem, imo expreſſe aio in Hiſpania eſſe aliquam & lege Regia iuſſam ſeruari, & quod credo illam eſſe validam etiam in foro conſcientiæ, quoad teſtandum, intuitu pietatis, paupertatis, remunerationis & debiti ſolutionis, ſed aio nullam eſſe conſuetudinem præſcriptam & validam, teſtandi pro libito in profana ſine aliquo prædictorum intuitu, quamuis in multis Regnis, & Prouinciis extra Italiam, & in aliqua eius parte, iuſtè in foro exteriori toleretur conſuetudo, ne teſtamenta clericorum

rum

rum ob hoc in iudicium deducantur, & ſeruari iubeatur ad obuiandum frequentiſſimis litibus quæ alias orirentur. Quę fœl. recor. Pius V. admonitus ante quàm licentia imprimendi fieret; reſpondit eſſe iuſtam, & ſanctam opinionem. Quin & ipſemet N. ni fallor, ſatis illud fatetur in 3. par. ſuæ huius reſponſionis ad Monit. 1. pag. 68. ibi.

Si ius permitteret ſimpliciter clericis teſtari, præſumendum propterea non eſſe, profanè eos teſtaturos, ſicut & in vita diſponere permittit: non tamen poſſumus dicere ad hoc permittere, vt vanè & profanè (vt verbis Domini Martini vtamur) clerici diſponant: quia cum lex miſericordiæ debeat eorum actus dirigere, neque lex iuſtitiæ in hoc diſponat, eorum conſcientiæ relinquitur.

Hæc ille. Nonne qui ait iure permittente teſtari, non licere ad profana teſtari, ſatis ait, ſola conſuetudine contra ius permittente, licitum non iri? Intelliget etiam eius Illuſtriſſima Dominatio, quod licet vſu captum ſit ne qua quæſtio in foro exteriori ſuper hoc fiat, non tamen conſtare id eſſe legitime vſucaptum quoad forum conſcientiæ, eo quod maior pars eccleſiaſticorum id faciat, quandoquidem maior pars eſt pauperum, vel non habentium vltra ſuam honeſtam ſuſtentationem neceſſariam, & aliorum bona pars eſt Epiſcoporum, & ſuperiorum, & Abbatum, & Religioſorum qui de tali ſuperfluo non teſtantur, & aliorum magna pars plus debitorum quàm quæſitorum relinquit, & aliorum, multi ſolum intuitu pietatis, paupertatis, & remunerationis de ſuo reditu Eccleſiaſtico teſtãtur, & non ſine ſcrupulo, vt mihi per aliquorũ quæſita conſtat, & multi ſolum de patrimonialibus, & per induſtriam ſuam, & per munera, & dona Principum, & aliorum diuitum, aut cognatorũ quæſitis. Ita quod pauciſſimi ſint collatione aliorum, qui teſtẽtur ad profana de ſuperfluo ſolius reditus eccleſiaſtici, extractis iis quæ ad ſe ſuſtentandum fuerint neceſſaria, & omnibus aliis in pia etiam eleemoſynis minutis, & remunerationibus iuſtis factis ſimul cum his quæ ſunt eis debita ob ſeruitia facta eccleſię vniuerſæ, vel particulari vltra ea ad quæ ratione ſui beneficij tenebatur, quæ omnia eſſe ſubtrahenda à ſuperfluo de quo inhibetur teſtatio, ibi probauimus. Quare multum adducor ad opinãdum quod eſto conſuetudo teſtandi ad pia de reditibus eccleſiaſticis ſit præſcriptibilis, & præſcripta in Hiſpania, vt credo, conſuetudo tamen teſtandi ad profana pro libito, neq; eſt præſcriptibilis, nec ſi eſſet talis, eſſet præſcripta, quia pauciſſimi vtuntur ea Equidẽ prædico ipſimet N. quod quum mortis articulus eum preſſerit, non facile audebit teſtari ad profana de reditu eccleſiaſtico qui ei ſuperfuerit, demptis ex eo omnibus prædictis, quicquid nunc ſatis iuuenis alios docere tentet. Quod autem iniuria me prolixitatis, ſuperfluæ repetitionis, & deſiderij augendi librum accuſet, inde colligas, quod licet alij eruditione, aliiſq; orationis virtutibus me præcellant, breuitate tamen dictãdi omnes meæ profeſſionis æquales meos Gymnaſtas Hiſpanos anteuertiſſe Salmãtica, & Conimbrica teſtantur. Et quod Deus & amanuenſes mei nouerunt iuſtos tractatus de eleemoſyna, & de ſpoliis clericorũ, quos interſerere Apologiæ, ceu valde pertinentes ad eam, decreueram. Alterum in Commẽtarium c. Non liceat, 12. q. 2. quem iam edidi. Alterum in Cõmentarium c. Quieſcamus. 42. diſt. quem propediem edam, relegaui, ne nimium Apologia creſceret. Et quod vt ſupra dixi, tranſcriptionem multorum in libello defenſo contentorum cuius me accuſat, feci quia id pro-

miſi facere in Epiſtola ad te data, quo te leuarem labore, confuſione & impenſa legendi tres libros, vnum illius, & duos meos, quorum trium ſummam, ad argumentum noſtrum præcipuum pertinentem cum potioribus neruis in vnum collectam facile habere, legere, intelligereque poſſes. Et quidem facile prudens lector iudicabis, quantum præcellam eum breuitatis ergo, ſi eius librum ſuperfluis & vulgatis in re clara citationibus, & parergis, oſtentationis cauſa parum ad rem propoſitam pertinentibus diſtentum, & in multas partes & capitula diſſectum contuleris cum Apologia mea his omnibus defæcata, præter vnam digreſſionem in defenſionem Regis noſtri Philippi II. magna de cauſa ei inſertam. Quæ & ſi non ſit, vt ipſe me carpendo ait, ſententiis & aliis tanti Regis hiſtoria dignis ornata, fuit tamen opportune ſcripta, & tanta fide recepta, ob opinionem quæ de authore habebatur etiam à primi ordinis viris qui eam igno rabant, vel non aduertebant, vt multi etiam ſuæ Maieſtati deuoti, longe magnificentius de illo poſt eam lectam ſentiant, quàm antea ſentirent, & multi qui palam obloquebantur, nunc etiam ſecreto laudent: vera enim magis dicen tis fidem quàm verborum lenocinium exigunt: vtinam in cæteris ita de Rege cælorum mererer, vt in hac re de eodem, & de Rege terræ bene meritum fuiſſe credo, ſatis mihi præmij eſſe ducens, muneri, & pietati qua erga eum eſſe debebam, ſatisfeciſſe.

SVMMARIVM.

Paulus Manutius cum Aldo filio laudatus nu. 6.
Reditus ſimplici d. ſcribendum nu. 6.

VII. Ad id quod de verbo, reditus, an ſimplici, an duplici d. ſit ſcribendum
6 tam prolixè & parum neceſſario congerit, hoc ſolum reſpondeo. Quod Paulus Manutius quem ille meritò appellat doctiſſimum, & orthographiæ obſeruantiſſimum, ego verò multis etiam aliis nominibus iure ſuſpicio, in ſuo Calepino vbi ex profeſſo ſuam expreſſit ſententiam cum ſimplici d. ſcribendum cenſet. Quin & nunc interrogatus, & admonitus quod N. pro ſua opinione contraria eum in Concilio in officina ſua impreſſo citat, ingenue reſpondit, quod in ſuo Calepino ſcripſit ſentire, mirarique quod N. contrarium ei adſcribat ob errores fugientes Correctorem à Populo Romano deputatum in opere cuius correctioni minime ipſe intendebat, nec intendere tenebatur. Quin & citauit filium ſuum Aldum, virum profecto pro ætate cum primis eruditum, patris, Auique decus eximium, idem tenentem in ſuo libro de ratione orthographiæ, valde elaborato, & eruditionis reconditæ pleniſſimo, ſub litera. R. Et iure quis meretur, eũ qui me nimiæ prolixitatis arguit, tanta cura inutili, tot errores in Concilio Romæ impreſſo quæſiſſe, & eis atque aliis parum neceſſariis lectorem occupaſſe. Ad ea verò quæ inutiliter ſuper authore. c. fi. 16. q. 1. inuoluit, inutile duco reſpondere.

SVMMARIVM.

Nobilitas, quæ per religionem amittitur, & aliud eſſe nobilem, aliud nobili parente natum &c. nu. 7.

VII. Quod

VIII. Quod ſi eius inutilem prolixitatem in reſpondendo ad Monit.6.q.1. 7
imitari vellem,multa poſſem reſpōdere his,quæ tum laudando tum vituperando,de nobilitate,eruditione,& virtute mea,quam noui eſſe tenuiſſimam,& extollendo diſcipulos meos,quæ gloria mea eſt,iuxta illud Filius ſapiēs gloria patris,profundit,ſed ſatis duco reſpondere primo me iniuſte ab eo quadam tenus deſpici, quod ſim Canonicus Regularis, & quod incaute ſugiller ab eo, quod cum ſim Canonicus regularis, me ſignificauerim nobilem,tum quia nō dixi me nobilem,ſed tantum ex vtroque parente nobili antiquiſſimæ familiæ,licet non adeo diuitis,nullo dānatæ ſectæ ſanguine infecto,natum,quod iure me potuiſſe dicere, non obſtante religione, nemo vnquā negauerit, niſi qui non animaduertit,vt N. aliud eſſe dicere quem eſſe nobilē, & aliud dicere quem eſſe natum ex nobili: imo,& aliud eſſe natum ex nobili, & aliud natum ex vtroq; parente nobili,imo & aliud ex vtroque parente nobili, aliud ex vtroque parente nobili nullo damnatæ ſectæ ſanguine contaminato, quod non quilibet nobilis, etiam Illuſtris & laicus verè,& iurè dicere poteſt. Tū quia licet nobilitas politica per religionis profeſſionem perdatur, iuxta glo.vulgatas cap.1.de purg.canon.c.Ea quæ,de ſtat.monac.&c.ſcripſit.27.q.1.Nobilitas tamen naturalis hoc eſt ſanguinis,non poteſt perdi,arg.l.ius agnationis. ff.de pact. quā in hoc citat Lud.Rom. ſing.37. & alij alibi; Secundo, quod non debuit infamare me dixiſſe,nullum diſcipulum inueniri doctiorem ſuo Magiſtro, qui agnoſcam me ab aliquot diſcipulis meis eruditione, & aliis animi dotibus longe ſuperatū, quod magnæ gloriæ duco: Licet verum ſit illud Magiſtri Magiſtrorum Matth. 10. Non eſt diſcipulus ſupra Magiſtrum,inquantum talis, ex mente Thom.& aliorum ibidem.

SVMMARIVM.

Votum circa ſolemne paupertatis, hæc multa exorbitantia dixit N. numero 8.

IX. Quod licet ipſe in bono ſenſu dixiſſet omnes teneri ad ſeruanda con- 8
ſilia mentaliter, & ego idipſum dixerim in monit.7. quæſt.1.tamen verba ipſius bis repetita ſecundum propriam, imo & cōmunem acceptionem, vt accipi deberent ſiue barbara ſint,ſiue latina c. ex literis de ſpōſ. & l.Labeo de ſupell.leg. non habent bonum ſenſum,quod nec ipſe nūc negat. Nec ſatis excuſatur,quod aliquod eorum ſit barbarum,quo ſe ipſe excuſat,nam etiam barbara ſecundum communem ſignificationem per eadem iura accipi debent: & ideo viſum fuit nobis expedire,vt lector id admoneretur.Et quidem qua in eum ſum charitate, & obſeruantia, doleo eum adeo adhuc perſtare in multis à via cōmuni exorbitantibus,quę ego efficaciter confutaui,à mon.8.vſq; ad 19.vt etiā aliqua periculoſiora nunc adiiciat.In quibus ſunt quod Apoſtoli,eſto vouerint ſtatum perfectionis ad ſe perficiendum, non vouerunt paupertatem. Quod vouens votum ſolemne paupertatis, non fit inhabilis ad dominium quærendum. Quod Apoſtoli per Apoſtolatum,& monachi per Epiſcopatū abſoluuntur à voto ſolemni paupertatis præcedentis. Quod Petrus & monachi poſt votū ſolemne ſunt domini etiam in ſpeciali,veſtium,panis,& eduliorum.Quod dominiū rerum tem-

poralium eſt neceſſarium prælatis ad adminiſtrãdum. Quod dominium verum bonorum ſtabilium eccleſiæ habent prælati & clerici. Quod Franciſcanus in particulari eſt dominus veſtium, & cibi ad veſcendum donatorum. Quod Monachus quærit ſibi dominium veſtium, & ad veſcendum ſibi datorum; non autem ſeruus. Et conſequenter quod ſeruus & monachus non æquiparantur in acquirendo, ille ſuo domino, & hic ordini ſuo, vel Monaſterio: vel certe Deo ſpeciali ratione & quod paupertas ſeruilis maior eſt paupertate Euangelica. Quod ridiculum eſt dicere Monachum non eſſe dominum eorum quæ veſtit, & edit. Quorum omnium diffinitionem Illuſtriſſimis ac Reuerendiſſimis ac aliis cauſarum fidei cognitoribus, debita cum ſubmiſſione ac reuerentia relinquo; ſatiſfeciſſe me muneri meo ratus, quòd recepta & ſecura pium lectorem admonuerim, & ipſa quicquid ille reſpondeat, efficaciter probauerim.

SVMMARIVM.

Bona donata Deo, non eſſe illius priuatiue vt donata proximo, ſunt illius, periculoſum, contra Concilium Trid. nu. 9.

X. Demiror quod perlecto meo Monit. 24. pertinaciter doceat clericos eſſe
9 veros dominos, non ſolum fructuum bonorum immobilium eccleſiæ, ſed etiam eorundem immobilium, perinde ac pupillus, & minor rerum ſuarum, & primogenitus, & fideicommiſſarius rerum reſtitutioni ſubiectarum, Et conſequenter quod Concil. Trid. definiens ſeſſ. 25. c. 1. de Reform. bona eccleſiæ eſſe bona Dei, ſolum definiat, eſſe ipſius tanquam generalis domini omnium aliorum iuxta illud pſalm. Domini eſt terra &c. relat. in cap. Quod iure 8. diſt. cumulatiue, & non ita priuatiue, quod ipſe ſolus ſit verus, & particularis dominus, & non alius, cum ratio, mens, & verba ipſius Concil. & fundamenta irrefragabilia quibus ad id moueri potuit, poſita in d. Monit. 24. ſint ei contraria. Quin & ipſa ratio naturalis qua probatur Deum & ſi non amplius, ſaltem æque fieri dominum ſpecialem priuatiue rei ſpecialiter ſibi à fidelibus ſuis oblatæ, & donatæ, ac alius homo fit rei ſibi donatæ, & quod Deus cui res ita donata eſt, habet dominium illius rei priuatiue, & non cumulatiue, vt haberet alius homo cui illa donaretur, adeo quod nullus alius etiam eccleſiaſticus, etiam ipſemet Papa ſit dominus illius, ſed ſolum adminiſtrator. Papa quidem vniuerſalis, & immediatus, alij autem particulares, & mediati, quæ eſt catholica concluſio, quam in illo Concilio determinari, per ſacram Illuſtriſſimorum Reuerẽdiſſimorumque Cardinalium illi interpretando deputatorum congregationem definitum iri arbitramur.

SVMMARIVM.

Repetitionis inutilis N. & non Author carpendus nu. 10.

10 XI. Iam tertio miror, quod me millies ad Mon. 25. & alias carpit, eo quod multa ex libello meo de Redditibus meæ Apologiæ in eam tranſtulerim, cum in epiſtola in principio eius ad te data, legerit iuſtam cauſam ob quam id me facturum promiſi, & non aduertit, quanto iuſtius reprehẽdetur, & leuitatis arguetur

tur ab omnibus, quod ſine vllo exemplo tertio quoque verbo, me nominat tribus & aliquando pluribus verbis, ſcilicet Reuerendus Dominus Doctor Martinus ab Azpilcueta Nauarrus, contra illud gloſ. celebr. Rubr. ff. quod met. cauſ. gaudent breuitate moderni. Quod toties ita facit, vt bona parte libellus eius minueretur, ſi id non feciſſet. Peius autem & durius eſt, quod me reprehendit eo quod in 1.q. Monit.30. cum pleriſque omnibus ea de re tractantibus teneo illam quæ beneficiariis eſt conſolationis plena concluſionem, ſcilicet id quod beneficiarius per parſimoniã ſibi facit reliquum de fructibus ſui beneficij quos honeſte in ſuam ſuſtentationem impendere poteſt, fieri ei quaſi patrimoniale, de quo perinde liberè ac de aliis patrimonialibus in vita & in morte, diſponere poteſt, per friuolas, & è longinquo petitas ratiunculas. Tum quod nemo vſque ad eum contrarium dixit, tum quod omnes qui ea de re loquuti ſunt, id probant, nam & vltra ibi citatos, id tenet Franciſcus à Platea grauiſſimus Author, de Reſtitut. num.130. Doctor item celebris Ioan. Bachonus in 4. diſt. 21.q.1. art.2. Tum quia omnia quæ per ſuam induſtriam ſibi quærit clericus, fiunt ei patrimonialia c. Quia nos, de Teſtam. At qui clericus per parſimoniam ſibi aliqua reliquat, per induſtriam id facit, & non per qualem qualem, ſed pœnoſam, & ſuo genere Deo acceptam. Tum quod famulus cui herus daret 100. ad aliquod negotium, ea lege quod non teneretur ad plus dandum, nec famulus ad reddendum quod ex eis parcius viuendo reliquaret, ſuum faceret, ex mente omnium. Tum per alia in Apologia citata. Et ita N. videri poteſt contrarium dicere, vt non ſolũ mihi aduerſetur in his quibus clericorum facultatẽ anguſto, ſed etiam in his in quibus amplio, male ſignificans quod ego velim eos in illo reſiduo liberare à lege miſericordiæ, quum certum ſit, ei & omnibus, me non liberare eos ab illa pluſquàm in patrimonialibus, quum illis illud exæquem, ſed à lege iuſtitiæ qua tenentur dare pauperibus alia quæ ad ſuam decentẽ ſuſtentationem non ſunt neceſſaria. Non autem abs re declaro præfatum dictum Innoc. habere locum etiam in illo beneficiario qui iuſta de cauſa, puta iuſtæ legationis Regiæ vel ſimilis legitime abeſt à ſuo beneficio, & lucratur aliquod ſalarium, poteſt enim viuendo de fructibus beneficij lucrifacta de ſalario quaſi patrimonialia ſibi facere, perinde ac faceret legata, & donata ſibi ea legatione fungenti, quia nulla eorum ſunt intuitu Eccleſiæ quæſita, ſed omnia ſunt induſtria vel alia ratione ſeculari parta, & ita eadem ratio facit, vt illud dictum in omnibus habeat locum argum. l. Illud. ff. ad leg. Aquil. & c. Dudum 2. de Elect. An autẽ idem dici poſſit de abſente ſine iuſta cauſa, maioris quæſtionis eſt, poſſet tamẽ idem reſpõderi ſi debitas horas recitaret, & non abeſſet taliter, nec tali de cauſa, nec tali caſu quo ipſo iure perderet fructus, quia ex eo quod peccaret per abſentiam iniuſtam, non ſequitur quod perderet facultatem impendendi fructus per iuſtum titulum ſibi quæſitos, quo minus ſe de illis honeſte ſuſtẽtare poſſet, quia à diuerſis non fit illatio. l. Papinianus. ff. de Minorib. c. Ad audientiam de decim. & per alia quæ gratia breuitatis omitto: omnino tamen optans & exhortans ne quis ita abſi·. Cæterum miror quòd aiat me Monit.32. adulationis cauſa laudaſſe fœl. recor. Pium V. de ſancta parſimonia qua vitabat ſumptus in aulæis, conuiuiis honeſtis, muſicis, & aliis quibus animi cauſa, & paterni erga conuiuas, & aſſiſtentes affectus pro ſua ſumma dignitate vti potuiſſet, quaſi id nequiuiſſet

honeſte facere, cum videamus honeſtiſſime medio inter vtrumque delecto S. D. N. Gregorium XIII. mediocritatis iuri diuino, & humano conſonæ obſeruantiſſimum, aliquid horum amplius quam illum admittere, iuxta illud, Inter vtrumque vola, medio tutiſſimus ibis, relatum à gloſ.c.1.de off.cuſtod.& ea quæ habentur in textu & gloſſ.§. Hæc autem ſub c. Charitas eſt aqua, de pœnit. diſtinct.2. Idque facit præfatus N. non aduertens ſe falli, præſupponendo omne quod in opera virtutum expenditur, in opera pia cenſeri impenſum: quaſi omnia opera fortitudinis, magnanimitatis, magnificentiæ, obſeruantiæ, & aliarum huiuſmodi, longe alius ſpeciei quam miſericordia, & religio, ſint pia de quibus in hac materia agitur, contra omnium ſententiam probatam in Monit. 1. q. 3. quod ſe non intelligere ibi fatetur.

SVMMARIVM.

Pauper de quæſitis per eleemoſynam, non tenetur pluſquam alij diuites ad eam. num. 11.

Empta à clerico nomine ſuo, non fiunt Eccleſiæ, præſertim immediate, & quoad poſſeßionem quod N. dixerat. num. 11.

Diuiſio non omnis transfert dominium. num. 11.

11 XII. Gaudeo quod ad Monit. 34. clare agnoſcat pauperem non teneri ad faciendam eleemoſynam de quæſitis per eum, pluſquam alios laicos diuites, cuius contrarium eius verba mihi ſignificare videbantur: quæ confeſſio plurimum commodat reſponſo meo 3. ſupra poſito quatenus æquiparando clericorum quæſita ex fructibus eccleſiaſticis quæſitis pauperum, & horum quæſita quæſitis laicorum, per bonam conſequentiam dixit clericos non peccare mortaliter impendendo illa in vſus profanos, quod eum dixiſſe ibi probare intendimus. Gaudeo item quod ad Monit.35. confiteatur ex opinione Archid. non ſequi beneficiarios eſſe reputandos vſuarios, quod ego dixi eum ſignificare in 3. part.c.1. Et nihil eorum quæ ad id congerit eum excuſat, quia ipſe dixit ex ea ſequi beneficiarium eſſe inſtar vſuarij, qui ſolum quotidianum vſum habet, allegando prin.inſtit.de vſu & habitatio. Gaudeo etiam quod agnoſcat ad Monit. 37. empta de fructibus beneficij nomine beneficiarij non quæri eccleſiæ immediatè, & minus poſſeſſionem eorum, quorum poſterioris contrarium nemo ante illum aſſeruit. Quod autem ipſe id dixerit in ſuo libro palam eſt legenti eum c.2.3.part.num. 28. nec ipſemet nunc directe negat, licet rem multis inuoluat. Quod verò poſtea ad Monit. 41. præſupponit per omnem diuiſionem bonorum, diuidentes fieri plenos dominos ſuarum partium, manifeſte falſum eſt, cum paſſim fiant diuiſiones quoad adminiſtrationem tantum, & non quoad alios effectus quam conſtituendos dominos plenos, vt ex cap. Edoceri, cum lat. not. ibi per Pan. Dec. & alios, & per deducta à nobis in q. 1. Monit. 41. per eum citato palam eſt in theoria: cuius rei vnum ex multis exemplis in praxi eſt diuiſio Roncæuallis inter Priorem & capitulum eius. Argutias autem quibus nititur

titur fraudare pauperes eleemoſynis ſibi adeo debitis de ſuperfluo beneficiariorum, quod impendendo illud in profana ipſomet confitente peccatur mortaliter, remitto D. N. Ieſu Chriſto pauperum patri.

SVMMARIVM.

*Beneficiarius regularis ſimilis in hoc ſeculari. num.*12.
*Mater N. ſplendide dotata reditibus eccleſiaſticis. num.*12.
*Reſtituit quis debitor ſibi, vt pauperi. num.*12.

XIII. Quod an ſecum pugnantia implicet, dum replicat ad ſolutiones datas à nobis Monit. 44. ad cap. 1. de cler. non reſid. lib. 6. & idem faciendo Monit. 46. contra intellectum à nobis noue aptatum c. peruenit, de fideiuſſ. ipſe viderit, nobis enim id viſum eſt. Cæterum quam ſtudioſus nouitatum velit apparere noſter N. facile colligas ex eo quod ſine vllo textu & ratione reprobat dictum Cardinalis à toto orbe Chriſtiano vſu receptum, & à nemine in theoria reiectum, textuque ac ratione ab eodem & à nobis Monit. 45. fundatum de beneficiario regulari, quod ratione ſui tituli canonici poſſit diſponere de fructibus ſuis perinde ac ſecularis clericus de ſuis in pia Clem. 2. §. ſed & tales, de vit. & honeſt. cler. Quod omnino tenendum eſt. Tum quia nemo ei contradicit. Tum quod §. ille Sed & tales, probat illud quatenus iubet regularem qui epitogio nimis breui ſeu foderato vtitur, ſi eſt beneficiarius, det illud pauperibus, ſi autem careat beneficio, tradat illud ſuperiori, qui illud ſuo arbitrio operi alicui pio impendat. Vides differentiam inter regularem ſimplicem & beneficiarium in impendendo, quæ nulla ratione alia nititur, quam quod hic ſine alius conſenſu poteſt reditus beneficij adminiſtrare, ille vero non ea quæ à ſuo Monaſterio accipit. Tum quod omnis titulus canonicus beneficij dat illum habenti facultatem diſpendendi reditus in ſui honeſtam ſuſtentationem, & opera pia. At omnis ſecularis & regularis cui canonice collatum eſt beneficium, habet canonicum titulum, quia canonice tenet illud, & beneficium ſine canonica inſtitutione obtineri non poteſt cap. 1. de reg. iur. libr. 6. Tum quia iure quilibet regularis poteſt in ſuam ſuſtentationem, & opera pia ſuos reditus impendere. At ſecularis non poteſt in alios ſuos ſecundum omnes abſque peccato ergo vtrique eſt par poteſtas iuſtè diſpendendi. Tum quia alioquin ſequerentur duo abſurda. Alterum, quòd nulla eſſet differentia inter religioſum ſimplicem habentem peculium, & habentem beneficium: Cùm vterque poſſit ſuam ſuſtentationem honeſtam accipere, & neuter poſſet in aliud impendere. Alterum, quod nullus regularis factus Abbas, Epiſcopus vel Archiepiſcopus poſſet diſpendere ſuos reditus ſine ſuperioris licentia, quæ ſunt abſurda, & ita non audienda l. Nam quod abſurdum. ff. de oper. libert. Quare me male notat ſuſpicionis, quod ego id ſequar eo quod ſum regularis, quum ego probabiliore forte coniectura dicere poſſem, eum tenere has nouas opiniones, eo quod mater eius ſplendide dotata fuit bonis intuitu eccleſiæ quæſitis. Arbitror autem quod vt multi viri eruditiſſimi, & piiſſimi probarunt, ita quoq; probaſſet N. ſi abſque 12

ſtomacho ſcripſiſſet illam concluſionem quam ego infero Monit. 46. & in Manual.latino c.25.num.123. ſcilicet pauperem qui tenetur reſtituere pauperibus, poſſe ſibi tanquam vni ex eis aliquid retinere,præſertim in foro conſcientiæ,ſaltem de conſilio confeſſarij,vel Epiſcopi vt Anchar.conſil.84.dixit Abbatiſſam executricem ad diſtribuendum pauperibus,etiam in foro exteriori poſſe deligere ſuum pauper monaſterium,quamuis effectu ſit eligere ſe ipſam arg. c. Nullam 18.q.2.& Cald.conſil.39.poſſe parentem deligere filios pauperes,quãuis reputentur idem quod pater l.fin. C. de impub. Quod enim præcipue obſtabat apud eos,erat præſumptio ſuſpicionis, & fraudis quæ in foro conſcientiæ ceſſat. Nec obſtat quod inter dantem & accipientem, debeat eſſe diſtinctio, quia idem ſæpe diuerſa ratione vice duorum fungitur, vt actoris & Rei, in c.ex literis,de probat.& aliorum in aliis multis citatis per gloſ.eius.Et ita qui vno reſpectu eſt debitor, altero poteſt eſſe pauper cui reſtituatur præſertim coram Deo, quem latere non poteſt, quod tanquam vere pauper capiat à ſe vero debitore, ſi res ita ſe habeat. Quam deciſionem cum ſua ratione confirmant Thom.& Caietan.2.2.quæſt.32. artic. 9.ad 3. Thomas quidem deciſionem,quatenus ait quod diſtributor eleemoſynarum in pauperes,poteſt ſibi ſi eſt pauper diſtribuere,ſicut & aliis.Rationem autem Caietan.quatenus arguit primo contra Thom.eo quod lege ciuili cauetur,eum cui data ſunt centum, vt det cui voluerit,teneri mandati,ſi ea conſumpſerit,quod habet l.ſi mandauero 2.§. ſi tibi centum.ff.mand.quam ipſe non allegat,& poſtea reſpondet. Quod illud eſt verum,de illo qui non vt diſtributor,applicaret ſibiipſi pauperi,vt alteri, ſed abſolute conſumeret, non autem de illo qui paupertatis intuitu ſibi tanquam alteri applicaret.Diſtribuens enim ſibi intuitu paupertatis propriæ,mandatum impleuit,dando cui voluit ratione duce,quæ ipſum non deterioris conditionis eſſe dictat ex hoc,quod eſt diſtributor,quam ſi non eſſet.Stat ergo ſolida literæ doctrina, quod diſtributor libere inſtitutus poteſt ſeipſum in pauperes referre, ſi eſt,& abſque fraude tantum ſibi diſtribuit.Debet enim ſe vt extraneum computare, & in perſona donantis diſtribuere.hæc ille. Quid verò ſentiendum eſſe de conſuetudine teſtandi clericorum cenſeam,dixi ſupra in reſponſo 6. per vbi dicta tolluntur omnia quæ replicat ad Monit.50.& 51.

SVMMARIVM.

Clericorum aliqua mala impunita permittit eccleſia licet ea non probet, n.13.

XIIII. Quod ego non dixi in Monit.53.Eccleſiam permiſiſſe vel permittere impunitos clericos ſacris ordinibus initiatos, vſurarios, vel concubinarios,
13 quod alicui videri poteſt mihi imponi ab N. quicquid tamen ille dicat, verum eſt Eccleſiam permiſiſſe, ac permittere multa peccata impunita clericorum licet plura laicorum,non enim videmus eam punire clericos primæ tonſuræ, nec minorum ordinum beneficio carentium ad meretrices accedentes, nouit enim N. quod omnes fere ſcholaſtici Salmanticæ,& Pinciæ ætate noſtra erant minorum ordinum,vel primæ tonſuræ,& palam multi eorum accedebant ad meretrices,quorum nullum vnquam vidimus ob hoc ſolum punitum, Quod ipſum etiam

etiam in reliquo orbe ſeruari videmus, & audimus. Pluralitatem itẽ beneficiorum ſimplicium tanto tempore permiſit impunitam, quod licet illa eſſet à principio illicita, quia quodlibet eorum requirebat reſidentiam perſonalem iuxta c. Conquerente de cler.non reſid.facta eſt conſuetudine permiſſiua tanti temporis licita iuxta multas gloſſ.& multa iura, & reſolutiones communes doctorum in c.Extirpandæ.§.qui vero,de præb.& alibi ſæpe.Item tota noſtra ætate, etiam nunc poſt Concil.Trid.quo nouè prohibita fuit pluralitas beneficij ei qui haberet vnum ſufficiens, vidimus, & videmus impunitos vixiſſe ac viuere habentes plura quorum vnum ſufficit. Et quicquid ille dicat non trahuntur in iudicium triennales poſſeſſores, ſiue iuſte, ſiue iniuſte teneant beneficia, niſi in caſibus expreſſis, neq; qui in carniſpriuio multa leuia peccata, & notoria, etiam in Vrbe committunt, nam c. Denique 4.diſt.perinde ſeruatur in clericis ac laicis ſaltem quoad leuiora, & alia multa quibus confunditur eius opinio conſtantius quam oportebat aſſerta, ſcilicet, quod Eccleſia nulla mala clericorum ad euitandum maiora permittat impunita, licet non probet ea. Quod etiam in hac ipſa ſpecie, feciſſe & facere ſentit Caiet.2.2.q.185.art.7.ibi per patientiam &c.Cæterum ea quæ verboſiſſime adducit contra Monit.54. diluuntur vno verbo, quod nec Papa, nec alij qui diuiſerunt, & erexerunt beneficia Eccleſiaſtica, id fecerunt animo exonerandi illa, onere dandi ſuperflua piis operibus cui antea ſuberant, nec interuenit iuſta cauſa id faciendi, per ea quæ ipſe in monit.41. irrefragabilia induxi.

SVMMARIVM.

Religione de militari multa apſurda reſponndet N. nu.14.
D.Samartinus Caruaial licentiatus laudatus, nu.14.
Religiones militares eſſe vere religiones, & eorum profeſſores veros religioſos, gaudereque priuilegio Canonis & fori nu.14. & 15.
Commendas militum religionum vera beneficia regularia eſſe, nu.14. & 15.

XV. demiror de N. quod tot audeat de religionibus militaribus, & profeſ- 14
ſoribus illarum directe, vel indirecte dicere, & quidem, mea ſententia, periculoſa, & iuri, & facto cõtraria. Primo, nullam religionem militarem, eſſe veram religionem contra Tho. & omnes in Apolog. Monit.15.& ſequentibus citatos. Secundo, quod nec Cõmendatores illorum nec vlli alij profitentes eas ad exercendam militiam vel alia munera tẽporalia aliena à diuinis officiis & contemplatione, gaudeãt priuilegio canonis. Si quis ſuadente 17.q.4.contra c.Non dubium, de ſent.excõ.& alia ibi citata. Per quæ conſtat etiam conuerſos quarumcunque religionum nullo ordine inſignitos, & ad alia munera, quam diuinorum officiorum profitentes, eo gaudere, etiam fœminas, c.de Monialibus, de ſent.excom. & contra multa infra deducenda. Tertio, quod non gaudeant priuilegio fori, Imo iudicentur à iudicibus laicis in quorum territorio degunt, cum non ſolum iure, ſed etiam conſuetudine totius Hiſpaniæ inuiolabiliter obſeruata nullus eorum iudicetur ab alio quam à Rege, vel ordinum conſilio, quod ipſum repræſentat, vel à Priore: à Rege, inquam, non tanquam Rege, ſed tanquam ad-

miniſtratore Magiſteriorum ſupremorum illorum ordinum, ita quod nec ipſe, nec conſilium eius iudicat eos authoritate laica, ſed eccleſiaſtica quam olim magiſtri habebant, & nunc habet Rex, non vt Rex, ſed tanquam adminiſtrator conſtitutus à S.Sede Apoſtolica Magiſteriorum illorum quæ fuerunt Regiæ Coronæ adnexa, ſiue vnita, ante quod nullus rex Hiſpaniarum exercuit in illos vllam iuriſdictionem amplius quam in clericos, vt cõſtat per Hiſtoriam & per praxim qua in hunc diem ſola eccleſiaſtica iuriſdictione iudicãtur. Et ideo vbicunque delinquant, nullus ibi ſi non adeſt Rex ipſe, vel prior, vel conſiliũ præfatum punit eos, vtpote priuilegio fori exemptos ab omni iuriſdictione laica, etiam Regia quatenus eſt laica. Et ita quatenus habet iuriſdictionem eccleſiaſticam per quam non infligitur pœna ſanguinis. Quæ eſt vna præcipua cauſa quare tantopere appetitur militia horum ordinũ quæ ſuos profeſſores omnes à timore pœnæ ſanguinis liberat, ſicut ordo ſacer, vnde, præſides, & conſiliarij conſilij prædictorum ordinũ non poſſunt eſſe laici, ſed oportet vt ſint religioſi ordinum illorum, quod eſſe notiſſimum, & vſitatiſſimum mox demonſtrabitur. Quarto, quod nullus vnquam dixit prædictos commendatores ſiue milites ordinum militarium eſſe perſonas eccleſiaſticas, cum vt ego probo, ſint etiam religioſi, & multis ſuis bullis vt infra ſubiiciam, Põtifices Max. appellent eos non ſolum eccleſiaſticos, ſed religioſos: & eo nomine laude & fauore digniſſimos. Quinto, quod negat conſequenter profeſſores præfatorum ordinum etiam qui vocantur de Alcantara, & Calatraua, qui profitentur regulam ſancti Benedicti vel Ciſtercieñ. eſſe eccleſiaſticas perſonas, motus eo quod videntur ſibi non vouere caſtitatem & paupertatem, eo quod verbis ſuarum profeſſionum id non exprimunt, non aduertens quod omnes religioſi tam ſancti Benedicti quã Ciſtercienſes qui eandem regulam ſeruant, ſimili modo profitentur, & per illam profeſſionem fiunt veri religioſi: non aduertens item, quod vouens obedientiam ſecundum aliquam regulam monachalem à ſede Apoſtolica approbatam videtur vouere caſtitatem, & paupertatem quas regula illa iubet ſeruari: etiam ſi nullam aliam expreſſiorem de illis mentionem faciat, & per id fit verus religioſus, ſecundum Innoc. recept. in cap. conſuluit, de Regul.

Non item aduertens quod etiam conuerſi regulæ ſanc. Benedicti, & Ciſtercienſis quam prædicti milites (vt dictum eſt) profitẽtur, etiam Sutores, Latomi, Carpentarij, & Agricolæ ſint Eccleſiaſticæ perſonæ, imo religioſi, & gaudeant priuilegio canonis, & fori ſecundum omnes in dd. c. & in c. 2. de for. compet. & vbique. Sexto, quod ſoli & omnes deputati ad militiam vocantur Commendatores, cum proprie nulli præter eos qui habent Commendas ſint Commendatarij, nec appellentur in regula tales, & vulgo tam profeſſi ad diuina officia, quam ad arma, appellentur Commẽdatarij, vt palam eſt in Hiſpania, adeo quod Salmanticæ collegia eorum qui ſtudent inibi literis (quod ſoli profeſſi ad diuina, ſiue chorum faciunt) appellentur Collegia Commendatariorum, Et in Vrbe Reuerendus admodum licentiatus Samartinus de Caruaial & prudentiſſimus idemq; ob maxima quæ in ordinem ſuum ſancti Iacobi contulit officia, & peregit negotia, Regi ſummo ſui ordinis Magiſtro acceptiſſimus, & profeſſus ad chorum imo presbyter nullo alio nomine vulgo appellatur quam El Commendator Caruaial. Septimo, quod negat eos integrum votum paupertatis emittere,

tere,contra quod vltra illa quæ adduxi in prædicto monit.35. & ſequ. adduco 3. cap. prima tit. 9. de la Regla y eſtablicimientos de la Caualleria de la orden de Santiago, in quorum primo omnes profeſſores illius tam milites, quam clerici iubentur manifeſtare ſemel in anno omnia bona mobilia, & immobilia quæ habent peculiaria, & petere licentiam tenendi ea, exprimendo valorem cuiuſcunque illorum in ſpecie, quod temperatur per ſecundum, quo aliquibus de iuſtis cauſis ſtabilitum fuit, vt ſufficeret militibus manifeſtare bona ſua in genere ſine expreſſione valoris eorum in ſpecie. Clericis autem non, quamuis vtrique incurrerent pœnam ablationis eorum quæ celarent. In tertio vero ſcribuntur hæc verba.

Los bienes immobiles que dexaren los frailes de nueſtra orden que murieſſen ſin hijos legitimos, que queden libres, y eſſentos para la dicha nueſtra orden, y dellos no puedan mandar, ny teſtar ny diſponer à perſona alguna que ſea en ninguna manera: porque todo lo que el religioſo adquiere, a ſu orden lo adquire.

Quod poſtea fuit relaxatum ex parte ab Innocentio,8. vt ibidem refertur in c.4.ſed nuper fœl.rec. Pius V. omnia priuilegia teſtandi profeſſoribus ordinum militarium cōceſſa reuocauit, per bullam cuius tenorem huc pertinentem tranſcripſi in prædicta Apologia qu.3. Monit. 12. Qua ratione Papa hæc priuilegia poſſet dare, & tollere, daret, & tolleret profeſſoribus prædictis ſi non eſſent vere profeſſi paupertatem? & quomodo Regia maieſtas ferret vt tot Illuſtriſſimi, Illuſtres & nobiles viri alioqui laici penderent à nutu Papæ quoad diſpoſitionem bonorum temporalium in ſuis Regnis ſitorum? quum non patiatur, vel minimum agricolam laicum, ſuorum Regnorum pendere ab eo etiam quoad diſpoſitionem vnius prædioli ſecularis. Octauo, quod Commēdatariorum præfatorum commendæ non ſunt beneficia eccleſiaſtica, nec regularia, ſed ſecularia, quæ concluſio inaudita eſt in theoria, & in praxi adeo inuſitata quod nullatenus ſine diſpenſatione Apoſtolica (quam neſcio hactenus eſſe cōceſſam) poſſunt conferri aliis quam religioſis profeſſis eorundem ordinum, ita quod Rex quatenus eſt ſolum Rex, nihil poteſt diſponere de illis, & quatenus eſt magiſter Commendatarius à ſed. Apoſtolica deputatus, non poteſt commendam vnius ordinis conferre militi alterius, ſine diſpenſatione Apoſtolica per quam fiat facultas tranſeundi ad alium, qui fiat capax illius, quod frequenter factum ad Regias preces ſcimus, & ſuper valore facultatis conſulti ſumus, & non aduertit, quod conueniat ei tota definitio beneficij eccleſiaſtici, quam diligenter collectam præſertim ex Cald.Fel.& aliis in c.poſtulaſti de reſcripr.& Anch.in cap.1. de reg.iur.lib.6.late declaramus in rubr. de præb.& retulimus in commentario c.non liceat.12.q.2.

SVMMARIVM.

Don Michael à Marann on licentiatus laudatus, nu.15.
Religioſos milites non poſſe moraliter ſeruare caſtitatem in Curia ſui Magiſtri durè dictum, nu.16.

XVI. Quod prædicti Cōmendatores gaudeant priuilegio prædicti canon.

Si quis ſuadente, & fori, vltra ſupradicta & adducta in Apologia, allego fragmenta ſequentia tractatus nuper editi à nobiliſſimo viro;eodemque doctiſſimo Licentiato Don Michaele à Marañon, non vno nomine mihi ſuſpiciendo, qui fiſcalis omnium ordinum munere apud prædictum Conſilium Regium in præſenti fungitur:cuius propoſitio prima ſic habet.

Que las milicias y ordenes de Santiago, Calatraua, y Alcantara (las quales juntamos por ſer caſi una orden)ſean perfetas religiones, y los caualleros y perſonas de ellas uerdaderos religioſos y exemptos dela juriſdicion ſeglar anſi en lo cibil, como en lo criminal, no tiene duda alguna, y muchas cauſas ay y razones de que manifieſtamente ſe concluye la dicha religion, y exempcion delas dichas ordenes y perſonas. Y porque ſeria largo traer las aqui todas, ſe diran en ſumma las que baſten para moſtrar ſer uerdad lo dicho. Y las demas y eſtas y ſolution de contrarios ſe podra uer copioſamente con ſus allegaciones en derecho, y Theologia enel libro que de la origen y religion y exempcion de eſtas milicias tengo eſcripto, diuidido en ſiete capitulos por mas diſtinta y particularmente eſmenuzarlo y traer lo todo: al qual remito ad lector.

Primeramente que las ordenes de Santiago, Calatraua, y Alcātara, y perſonas de ellas, ſean religioſas. No recibe duda pues conſta, y es notorio que profeſſan expreſſamente, y con todas las cerimonias de religion los tres uotos ſubſtantiales, y baſtantemente para religion perfeta. Y que ſon ordenes aprobadas, por la ſede Apoſtolica de Roma por el Papa Alexandro tercero, y Innocencio tercero, y Honorio tercero, y Lucio tercero, y Iulio ſegundo, y Leon decimo. Y otros muchos ſummos Pontifices, con muchos encomios y loores uerdaderos de entera y perfeta religion. Y que la orden de Santiago es de la orden de ſant Auguſtin, y como a tal fue dada la regla y orden de biuir a los clerigos, religioſos dela dicha orden, conforme a la de ſant Auguſtin. Y los otros caualleros de la dicha orden diputados para la Militia y defenſa corporal dela fe y nombre Chriſtiano, fue aſi miſmo dada ſu manera de rezar y uiuir en todo conueniente, a caualleros religioſos, y a eſtado militar religioſo. La qual orden de ſant Auguſtin nadie duda ſer de las mas antiguas de Chriſtianos y exempta, y la orden de Calatraua y Alcantara, es de la orden de Ciſtel. Y la miſma ſin tener otra differencia, mas de ſer eſtas militares inſtituida para la dicha defenſion dela fe. Y en todo ſiguen la regla de Ciſtel, y biuen debaxo de ſu obediencia, y ſe gouuernan por ſus diffiniciones, Reciben el habito con las meſmas ſolennidades y le traen de cōtinuo de dia y de noche, la qual ordē de Ciſtel es de las mas celebres del Chriſtianiſmo, y por leyes dela partida muy loada y todas dichas tres ordenes y perſonas de ellas, ſon uiſitadas por perſonas de ſu orden nombradas en ſus capitulos generales que cada un anno ſon obligadas a celebrar, Confeſſan ſus peccado a perſona de ſu orden. Pueden ſer abſueltos por los ſuperiores de ſu orden de excommunion y irregularidad ſi enellas incurren, como los de mas religioſos de otras religiones Pagan ſus decimas los de Santiago a ſu orden y los de Calatraua y Alcantara a nadie de ſus labores y grangerias conforme al priuilegio de Ciſtel incorporado en derecho. Gozan todos del Canon, ſiquis ſuadente del qual no gozarian ni delo arriba dicho a no ſer religioſos. Mueren como religioſos, entierranſe como tales. Y en ſuma que tomemos el principio, medio y fin de ſu orden de todas tres milicias y miremos entrada, uida y muerte delas perſonas de ellas ninguna coſa les falta para ſer perfectas religiones y las perſonas uerdaderos religioſos. Y aſsi como religiones, ſe puede paſſar a ellas del eſtado. Clerical, y de ellas no a eſtado otro alguno, ni religion. Por donde tābien claramente ſe conuence ſer religiones y no de menos perfecion que qualquiera delas otras. Porque a ſerlo, podriaſe paſſar de ellas a las oras como a mas perfetas conforme a derecho.

Ante ſe puede cō uerdad dezir que eſtas Religiones exceden en cierta manera a las otras.

Porque

Porque las otras cōſiſten las mas en obras dela uida cōtēplatiua, y dela actiua tienen poco a lo menos en reſpecto de eſtas. Y eſtas cōprenden perfectamente entrābas uidas. Porque los clerigos de eſtas Religiones exercen, como es notorio, en los conuentos de la orden muy cumplidamente las obras dela uida Contemplatiua en los diuinos officios: y en rezar, y en muy grande contemplacion y apartamiento del mundo, y en los demas exercicios dela uida contemplatiua. Y aun los Caualleros que no ſon Clerigos, tambien cumplen perfectamente las dichas obras en el entre tanto que eſtan en los deuotos conuentos, porque ſon obligados a aßiſtir, y aßiſten a ellas juntamente con los dichos Clerigos dela orden. Y los unos y los otros no pueden ſalir, ni ſalen de los Conuentos ſin pedir licencia, mas que los Religioſos de otras Religiones. Y ſi fuera de los conuentos quando de ellos ſalen los dichos caualleros con licencia, como dicho es hecha ſu profeßion, no cumplen las obras dela uida contemplatiua, es porque no ſe compadecen las mas de las dichas obras, o no conuienen con la milicia como uemos enlos frayles predicadores que por predicar no ſe occupan en el choro, y en otras obras que impiden el ſtudiar. o predicar. La qual Milicia tambien en eſtos Caualleros ua enderecada derechamente al miſmo fin que las obras dela uida contemplatiua. Porque ſu fin deſta milicia es el enſalcamiento dela fe uerdadera de DIOS. Que es el miſmo immediato amor de DIOS en quien conſiſte tambien el fin dela uida contemplatiua. Y aun para eſte fin, es el medio eneſta milicia el mas perfecto de todos. Porque es por medio dela muerte y martirio. Por lo qual bien a propoſito dize el Cardenal Alberto: enla regla de Santiago en el capitulo de los ayunos ſer coſa mayor y mas graue, y, peſada, dificultoſa, y trabajoſa poner la perſona a peligro de muerte, y a tantos trabajos y peligros, como eſtos Caualleros la ponen cada dia enla guerra contra moros por defeſa y aumento dela fe catholica, que no eſtando en paz y ſoßiego, afligir el cuerpo con abſtinencias, diſciplinas, y otras maceraciones. Que ſon los exercicios de otras Religiones, por los quales pretenden exceder a la Religion deſtas ordenes. Y CHRISTO nueſtro Saluador por Sant Iuan lo dize, que nadie puede tener mayor amor a otro, que eſponer la uida por el. Y la uida actiua y ſus obras ſe cūplen en eſtas ordenes, perfectißimēmnte, y muy mas largamente ſin contradicion que en las otras Religiones de obra, y no ſolamente de palabra. Porque tienen mas bienes para cumplirlas, y eſtan dedicados para ellas muchos hoſpitales con grandes rentas ſin otras infinitas limoſnas, y reſcates de captiuos que ſe haze en eſtas ordenes por obligacion, ſin las limoſnas uoluntarias. Y en general todos los demas bienes de eſtas ordenes ſe gaſtan en obras pias en la dicha guerra contra moros, y en moneſterios de monjas y ſuſtentar otras gentes que la orden manda. Y no ſolamente los bienes (que es el primer grado de charidad con el proximo) ponen eſtos Caualleros por ſus proximos: pero tambien ponen el trabajo corporal y uida, que ſon los otros dos grados dela charidad del proximo. Y en concluſion cumplen todas las obras de miſericordia como elegante y uerdaderamente lo dize el diche Cardenal enel dicho capit. de ayunos.

Et poſt multa quibus probat authoritate Alberti Card. & eius rationibus ſuper regula S. Iacobi perfectionem illius religionis ſubdit hæc.

Y no dexan de ſer Religiones perfectas, por no exercitarſe tan principalmente en las obras de la uida contemplatiua, como otras Religiones, porque ſegun Sancto Thomas, y los demas Theologos, y canoniſtas, muy bien ſe puede inſtituyr Religion para obras dela uida actiua. Y ſegun el miſmo S. Thomas la uida de los Apoſtolos de CHRISTO (que fue el retratto y dechado de la perfecion de Religion) conſiſtio principalmente en la predicacion del Euangelio, la qual pertenece ſegun el meſmo S. Thomas ala uida actiua. Y entre las obras de la uida actiua, ſe puede inſtituyr Religion y aun deue (dize el miſmo S. Thomas) para la mili-

licia, o guerra en deſenſion de la fe. Como es la de eſtas ordenes. Y *creo para mi que quando S.Thomas dixo que podia inſtituyr ſe Religion, y deuia (como dicho es) para la dicha guerra, eſtando la fe en peligro por falta de los Principes Chriſtianos, que quiſo entender por eſtas ordenes, que no mucho antes del tiempo de S. Thomas ſe confirmaron todas tres por el Papa Alexandro tercero.* Y *ſe hizieron Religiones por la miſma cauſa y razon de eſtar la fe Chriſtiana en gran peligro en Eſpanna por la diſcordia y guerras de los principes Chriſtianos de Eſpanna entre ſi. Como a la letra lo dize la regla de la orden del bienauenturado Santiago, poniendo la razon y cauſa de ſu inſtitucion.* Y *por el meſmo peligro teſtifica el Arcobiſpo don Rodrigo, que fue inſtituyda la orden de Calatraua, cuya filiacion es Alcantara.*

Et paulo poſt. Y *mas ſe ha de aduertir que en el uoto de la obediencia que es el principal de los tres uotos, exceden eſtas Religiones a las otras, porque ſe uota en eſtas ordenes la obediencia en todo y por todo, y comprehende el martyrio, y ſe padece cada dia en eſta Milicia. El qual excede a toda otra perfection Chriſtiana, y a la Virginidad ſegun S. Thomas y Theologos. De donde ſe ſigue, ſegun el meſmo S. Thomas, que pueſto que eſtas inclitas Religiones fueſſen en los otros dos uotos, inferiores a las otras Religiones, ſe hauria de compenſar con eſte exceſſo de eſtas ſanctas Religiones a las otras en el uoto de la obediencia que comprehende tambien el martyrio, como dicho es, y excede a toda otra perfection,* & infra. Y *conſiderando creo eſta ſumma perfection deſtas ſagradas Religiones eſta prohibido por las bullas Apoſtolicas de la confirmacion de eſtas ordenes que de ellas no ſe pueda paſſar a otra alguna Religion de qualquier calidad que ſea.* Y *nadie que ſin paſsion quiera juzgar, y aya uiſto la regla, y bullas, y priuilegios de eſtas ordenes, negara ſer perfetas Religiones.* Y *los que lo contrario han dicho ſin auer las uiſto, (porque ſi las uieran no lo dixeram) no pudieron bien juzgar, ni eſcriuir de lo que no uieron, ni por pretender que no ſe guardaua la Regla, negar la Religion. Que es error manifieſto.*

Et paulo poſt. Y *que mas aprouacion de la Religion deſtas ordenes es meneſter, de que ſu Mag. y los catholicos Reyes de Caſtilla, los poſſeen y tienen con titulo de adminiſtracion del Papa como a coſa religioſa y eccleſiaſtica?* Y *cada dia ſupplican al Papa por ellas, como por ordenes y religiones.* Y *los Papas ſi eſtas ordenes no fueran religiones eccleſiaſticas, como, o para que las auian de eximir de la juriſdicion eccleſiaſtica de los obiſpos, y otros como las eximen y les dan otros muchos priuilegios?* Y *las llaman religiones en muchas bullas.* Y *ſi algun texto uiera en derecho que las llamara expreſſamente religiones, nadie dubdara de ſu religion: pues porque mas ſe a de dubdar llamando las el ſummo Põtifice religiones fuera de texto? Pues el miſmo poder ſe tiene el Papa no haziendo texto, que haziendo le.* Y *el poder deſtos pontifices que llaman a eſtas ordenes religiones, es el miſmo que el de los otros que hizieron los textos del drecho Canonico.* Y *aun que mas frequentemente las llamen ordenes, lo miſmo importa que llamarlas religiones, anſi en drecho como en el comun hablar.* Y *ſi contra lo arriba dicho de la religion de eſtas ordenes, replicare alguno que no es ſu regla de eſte tiempo la que yo he pintado, o almenos no ſe guarda, ni ſe exercitan los caualleros dellas, en la Milicia ſino los mas en todo lo contrario de ſu regla y profeſsion, Argumento fue eſte y error. Primeramente de Vuiclef, y Iuan Hus reprouado en el Concilio de Coſtancia, y renouado en nueſtros tiempos por ſu diſcipulo en los errores Martin Lutero, para deshazer la orden y poteſtad eccleſiaſtica por los abuſos, tranſgreſsiones, exceſſos, y males de los eccleſiaſticos.* Y *es de los Moros para reprouar nueſtra ley Chriſtiana por los pocos que dizen que las guardan de eſſos pocos que la ſiguen. Como que la ley no por ſi ſino por los que la ſiguen, o guardan ſe uuieſſe de juzgar ſer buena, o mala: A lo qual todo y a lo de matrimonio, y a otros defetos y objetos*

que

que contra la religion deſtas nobles ordenes opponen algunos, Reſpondo largamente en el dicho libro en el capitulo quinto, donde copioſamente ſe trata eſte articulo de la religion de eſtas Milicias, y ſe puede uer. Por manera que ſiendo eſtas nobles ordenes religiones, y las perſonas de ellas religioſas, que dubda puede auer: para no ſer exemptas en todo de la juriſdicion ſeglar? Y que hombre de iuyzio podra negar que las perſonas deſtas ordenes no ſe aten muy bien por los uotos que hazen y ſe obliguen a la religion.

Et paulo poſt. *Y por concluyr con exemplo ſacado del miſmo echo y caſo que tratamos notoriamente ſe ue cadadia, que ſi un clerigo, o ſacerdote toma el habito de alguna deſtas ordenes, ſe exime de la juriſdicion eccleſiaſtica a que eſtaua ſubjeto. Y es juzgado ſolamente por ſu orden. Y eſto ſin contradicion de nadie, y mandandolo ſu Mageſtad. Luego la orden deſtas Milicias y religiones, pues atrae aſsi a ſu juriſdicion reglar el clerigo y ſacerdote que era de la juriſdicion y eſtado eccleſiaſtico. De donde tambien ſe ſigue, y neceſſariamente que pues la juriſdicion de eſtas ordenes es mas poderoſa que la eccleſiaſtica, y la eccleſiaſtica que la ſeglar que lo ſera tambien mas que la ſeglar. Y que la eccleſiaſtica ſea mas poderoſa que la ſeglar, es notorio. Porque ſi un lego ſe haze clerigo, ſe exime de la juriſdicion ſeglar, a que eſtaua ſubjeto y paſſa a la eccleſiaſtica.*

Et poſt pauca. *Item parece que no tiene dubda la dicha exempcion por la ley 12 tit. 16. lib. 2. ordina. echa por los Reyes catholicos en Toledo anno de 1480. Por la qual declaran por religioſos a los caualleros de eſtas tres ordenes, y de la de ſant Iuan, ygualando los a todos y comparando los con los demas religioſos de otras ordenes. Y como a tales religioſos y exemptos de la juriſdicion ſeglar, los inhabilita para oficios ſeglares, y la cauſa de hazerſe aquella ley fue don ····· de Guzman cauallero de la orden de Calatraua, corregidor que fue de ciudad Real, el qual en la reſidencia fue accuſado de cierto homicidio, y por el habito ſe eximio de la juriſdicion ſeglar. Por lo qual los dichos ſennores Reyes hizieron aquella ley para los caualleros de las dichas quatro ordenes, y en general para todos los religioſos de qualquier orden.*

Et poſt pauca. *Que en Madrid ſiendo fiſcal el Bachiller de la Torre, por todo el conſejo Real preſentes ſus Altezas de los dichos ſennores Reyes Catholicos, ſe declarò por la exempcion de Calatraua, de quien ſus Altezas ſe querian informar, y por conſiguiente de Alcantara, que es coſa annexa de Calatraua, y una miſma orden y la de Santi.go eſta ygualada quãto a eſte articulo, a la de Calatraua por la dicha ley 12. del ordinamiento y tãbien ay declaraciõ expreſſa de ſummos Põtifices a quiẽ eſta declaracion pertenece, por depẽder principalmẽte de ſer, o no eſtas ordenes coſa religioſa y eccleſiaſtica, De la orden y caualleria de Sãtiago, ay declaraciõ y bulla del Papa Innocẽtio, y del Papa Martino 5. de la orden de Calatraua y Alcãtara, ay declaraciõ del miſmo Innocẽtio 4. y Innocẽtio 8. y Leon x. y aſsi quãdo el Sennor Rey dõ Iuã el ſegũdo hizo degollar a don Aluaro de Luna maeſtre de Santiago hizo deſpues traer de Roma para ſi y los demas que auiã interuenido en la muerte del maeſtre, abſoluciõ de la excõmuniõ en que auiã incurrido por auer pueſto manos uiolẽtas en el dicho maeſtre. como lo teſtifica il Doctor Mõtaluo gloſſador de las partidas, y del cõſejo del miſmo Señor Rey Dõ Iuã.*

Hæc ibi. Per quæ omnia conſtat quam aliena à facto, & iure N. reſponderit ad Monit. 35. Quare quicquid ipſe & Dominic. Sotus Author alioqui grauiſſimus, & multis nominibus mihi ſuſpiciendus, collegaque meus olim in Academia Salmanticenſi eruditione quidem, & ætate me longe prior, loco vero poſterior, in hac re dicant, mihi, vt in prædicto Monit. 56. dixi, videtur iniuriam omnibus Eccleſiaſticis & laicis agentibus vitam cœlibem in Curiis Pontificum Maximorum & aliorum Eccleſiaſticorum & Regum ac Principum ſecularium, Imo & in aliis vrbibus extra ſepta Monaſteriorum, dicere, quod mi-

lites præfatorum ordinum obſequentes Regi Magiſtro ſuo, non poſſunt moraliter loquendo ſeruare votum caſtitatis, quia non eſt difficilius eis ſeruare illam, quam aliis ſacris initiatis ſuam, & aliis cœlibibus, ſextum decalogi præceptum extra ſepta Monaſteriorum habitantibus, quamuis certum ſit, cæteris paribus, facilius eſſe illam ſeruare intra illa quam extra.

SVMMARIVM.

Commendatarius cur vocatus Author. num. 17.

Religionem militarem dicere non eſſe veram, piaculum, & eius profeſſorem habere proprium, peius, num. 18.

17 XVII. Quod incaute imponit mihi quod ego Monit. 80. q. 1. num. 5. appellaui canonicos Regulares Roncæuallis, & S. Iſidori Legionenſis Commendatarios, quod nec per ſomnium vnquam venit mihi in mentem, non enim ego appello ibi canonicos Commendatarios, ſed prælatos quibus eorum præfecturæ in Commendam conferebantur, quorum altera ſcilicet prioratus Roncæuallis ſic collata fuit quatuor præceſſoribus eius qui nunc eſt Reuerendiſſimus Illuſtriſſimæ familiæ Don Antonius Manrricus in Epiſcopum Pamp. à Regia Maieſtate nominatus Dominus meus quam colendiſſimus & altera ſcilicet Abbatia S. Iſidori commendata fuit multis vſque ad præſentem, de quo neſcio an fecerit profeſſionem, & acceperit in titulum, nec ego me appellaui Commendatorem, eo quod ſim canonicus ſimplex Roncæuallis, ſed quia Commenda del Villar, prope Villagran Legionenſis diœceſis, cui iuriſdictio temporalis meri, & mixti imperij ineſt, illius ordinis mihi fuit collata à Priore generali,
18 & per Sedem Apoſtolicam confirmata anno 1524. An vero periculoſe ſignificet in reſponſione ad 57. Monit. non eſſe veram religionem quæ ad militandum inſtituitur, ipſe viderit, mihi ego piaculum cenſerem, per prædicta in 15. reſponſo, ſatis autem miror, quod audeat dicere, quod ego exæquo regulares clericos, ſecularibus, eo quod dixerim vtriſque eandem facultatem diſponendi de fructibus beneficiorum, quaſi per hoc conceſſerim quod regulares poſſint habere patrimonialia propria ſicut ſeculares. Caueat autem ipſe an periculoſe dicat contra religionem Chriſtianam, quod Commendatores poſt votum paupertatis ſolemne poſſint habere propria patrimonialia, quod etiam generalius ante dixiſſe notauimus in 9. reſponſo non aduertens, quod omnes illi etiam de more ſe expropriant, vt in 15. Reſponſo prædixi.

SVMMARIVM.

Commendatores ordinum militarium Hiſpaniæ habent Eccleſias ſeparatas commendatas, quæ aliis non conferuntur, num. 19.

Beneficiarius licet non teneatur reficere eccleſiam priuſquam ſumat neceſſarium ad ſe alendum ſecundum qualitatem beneficij: ſecus tamen de neceſſario ſibi ſecundum aliam qualitatem extrinſecam, num. 19.

XVIII. Quod

XVIII. Quod alia quæ ſubiicit vſq; ad ſecundam partem non ſunt digna quibus reſpondeatur, niſi vt aduertat, an ſibi conſtet, an vero ſecũ pugnet affirmando exerte ſupra ad monit. 40. quod clericus peccat mortaliter inſumendo fructus beneficij vane, vel profane, quod ipſum repetit in ſecunda parte ad monit. 7. & quod non parificauit clericos laicis quoad diſpendendum reditus ſuos; & nunc parificat eos quatenus facit eis liberam facultatem diſponendi de eis, & abſoluit eos ab omni lege, præterquam miſericordiæ, qua ſecũdum eundem etiam tenentur laici, qui tamen ſecundum eundem non peccant mortaliter ſic ſua impendendo, ſi enim hoc eſt verum, quomodo illud non eſt falſum? & è contrario, legens vero ea quæ ad 82. reſpondet, fateor me valde tentatum ad retaliandum, niſi me condonatio ſupra facta, & miſſa quam nunc indigne feci, ab eo retraxiſſet: Quis enim ferat tam frequẽtem, & duram reprehenſionem tranſcriptionis eorum quæ in libello defenſo continentur factam ab eo qui nouit me lectori iam inde à principio in Epiſtola ad eum data ob vtilitatem eius id facturum promiſiſſe? Quis item ferat audire Commendatores ipſos non habere Eccleſias, quarum decimas ipſi recipiunt, quæque ideo non habent Rectores principales, quia ſunt vnitæ ordini, & ab ordine commendatæ commendatoribus, & ideo ſolum ponuntur in eis Vicarij perpetui vel temporales quos ipſi præſentant? Quis item ferat audire ordines prædictos non habere Eccleſias quæ non conferuntur presbyteris ordinum, & quod reparatio eccleſiarum quæ non habent reditus ſeparatos à menſa Commendatarij non debeat fieri ab eo? Quorum contraria ſunt notoria Hiſpanis, & eorum teſtis omni exceptione maior eſt in Vrbe prædictus Commendator Don Samartinus de Caruaial Viſitator S. Iacobi frequenter deſignatus cum aliis eius rei conſciis. Cæterùm aſſertio quod filius Regis Parochiam mille aureorum habens, non teneatur reparare, & ornare illam neceſſariis ſi illis mille eget ad ſuum ſtatum quaſi Regium decenter ſuſtentandum licet, ipſa non habeat reditum ſeparatum, ad ſe conſeruandum, & quod potius Parochiani tenentur illam reparare, indigna eſt quouis canonũ perito, præterquã ipſo ad contradicendũ mihi adeo propenſo. 19

SVMMARIVM.

Legem nullam quæ nititur æquitate eſſe iuſtitiæ, non dixit Author nu. 20.
Actus vnus & idem vario reſpectu ad varias virtutes & varias leges pertinere poteſt, nu. 21.
Lege iuſtitiæ non obligatur quicunque iudicis officio cogi poteſt. nu. 22.
Officium iudicis nobile non eſt actio, & frequenter datur contra obligatum alia lege quam iuſtitiæ, nu. 22.
Legale debitum multiplex, & quæ legalis iuſtitia pariat actionem, & quæ officium iudicis, & quæ neutrum, nu. 23.
Lex ſubſidiaria regulariter parit actionem, quicquid N. dicat, nu. 24.
Neceſſitatem extremam patientis non fiunt ipſo iure ei neceſſaria, licet ſit danda & ab eo poſſint accipi, nu. 25.

Dominium rerum Eccleſiæ eſt apud Deum ſpecialiter & priuatiue, nu.26.
Gloriam per iuſtitiam,& eius opera quæri,nu.27.
Iuſtitia vt maxima virtutum moralium, nu.27.
Beneficiarius ſucceſſor cum præceſſore, vt diuidit fructus remiſſiue, nu.28.

20 XIX. Quod quia ſatis ſupra in Reſponſo 5. dictum eſt quoad alteram concluſionem principalem in qua teneo beneficiarium non ſolum peccare mortaliter impendendo vane & profane fructus ſui beneficij, ſed etiam teneri ad reſtitutionem, circa quam verſantur omnia quæ ego dixi in ſecunda quæſtione Apologiæ & ipſe dicit in ſecunda parte ſuæ Antipologiæ non reſpondeo ſingulatim multis quæ ſine certo ſcopo diſputando verboſe inuoluit,& dilatat ſuperfluis allegationibus, & parergis, quicquid venit in buccam effundendo, & tertio quoque verbo errorem, Iuris principiorum ignorantiam, incogitantiam, obliuionem, aut ætatis defectum improperando, alia noſtra non intelligens; alia nolens,aut non potens intelligere. Quæ omnia Deus Opt. Max. ei condonet, vt ego iam condonaui, & quidem animo non ficto, ſed pro antiqua inter nos amicitia, & charitate, ad obſequendum ei quibus in rebus mea tenuitate voluerit parato,ſolum adiiciam hæc pauca, & nuda confirmationibus, & confutationibus,quibus cum in iuſtum creſcerent librum,&auctarium fieret maius aucto. Primum, quod ipſe qui improperat mihi tranquillam ſenectutem,forte per præcipitis iuuentutis ardorem,ait in principio,ambiguum ſibi fuiſſe an mea prima quæſtio proponeretur de peccato tantum beneficiarij male impendentis,an etiam de obligatione reſtituẽdi. Quilibet enim ſenex,imo & adoleſcens, ſine tumultuario feruore,tenorem quæſtionum legens,præſertim adeo ſerio ac ipſe,clare vidiſſet,cum vt patet,ex 2.mon.1.q.prima quæſtio habeat,an talis beneficiarius peccet mortaliter. Secunda, An eſto peccet mortaliter,teneatur reſtituere? Nonne qui cœcus non eſt, videt in prima quæſtione non quæri de reſtitutione, ſed ſolum de peccato mortali?Item quod mirum eſt virum iuuenem, diligentem, & adeo apud ſe ſapientem,non intellexiſſe,quod ego ei non impono in meo primo monito, quod ipſe dicit ad illud,ſed tantum quod non omne id ad quod quis cõpelli poteſt, debetur iuſtitiæ ſpecialis lege, in quo ipſe lapſus eſt in ſuo libro, & fallitur in hoc ipſo monit. & ſequenti, dum putat omne id propter quod ad iudicium venitur, eſſe debitum iuſtitiæ ſpecialis,cuius contrarium ego in monit.1.qu.2.irrefragabiliter probo, monſtrando multas leges, & præcepta multarum virtutum aliarum à iuſtitia ſpeciali eſſe, ad quarum obſeruantiam quis à iudice compelli poteſt, licet non ſint præcepta, & leges virtutis iuſtitiæ ſpecialis,ſed vel noluit intelligere, vt bene ageret, pſal.68.relat.in cap. Ideo.37.diſt.aut certe credo ei dicenti ſe non intelligere,quia nondum peruenit ad hanc(quæ non eſt triuialis)cognitionem. Secundo,quod miror eum putare, vel fingere me moueri illa doctrina Thomæ quam in fauorem meum allegat, tacite me ignorantiæ illius notando ad monit.2.meum quam poſtea contra me opponit, non enim facit pro me,licet ipſemet(vt ait)non intelligens id falſum putet,& inſinuet me dicere nulla lege iuſtitiæ in nullo caſu teneri patrem filio,

vel

vel maritum vxori, neque econtrario, & falſius imponit mihi quod dixerim leges quæ ſtatuuntur ob æquitatem, & fundantur in ea, non pertinere ad iuſtitiam ſpecialem, quod legiſta inſenſatus non dixiſſet, & ipſo teſte ad 6. monit. allegem.l.Si & me & Titium.ff.de reb.cred. ad probandum actionem ob ſolam æquitatem dari, & contra id mihi falſo impoſitum opponit, nullum finem arguendi faciens, multa quæ cuique iuriſperito ad manum erant, ego enim id ſolum dixi de lege quæ tantum ex pietate, miſericordia, vel charitate deſcendit, & non de deſcendente ex æquitate, cui omnes fere leges nituntur, authore Celſo qui relatus ab Vlpian.in l.1.ff.de iuſt.& iur.ait ius eſſe artem boni, & æqui, & iuriſconſultos philoſophos æquum ab iniquo ſeparãtes. III. quod non intelligit 21
aut certe non aduertit, quod vnus & idem actus vno reſpectu poteſt eſſe vnius virtutis, & altero alterius, vt actus alendi filium vel parentem, eſt actus virtutis pietatis quatenus ex ſolo amore naturali, vel charitate procedit, ſed quatenus pacto, promiſſione, legato vel iuſta lege tenetur alere, ſiue amet ſiue non, & alere ſic vel ſic, & illo, & illo tempore, velit, nolit, actus ſpecialis iuſtitiæ eſt, & ita fieri poteſt, quod actus qui non parit actionem, nec reſtituendi obligationem quatenus eſt actus vnius virtutis vel vitij, pariat eas quatenus eſt alterius, ſicut paſſim apud Theologos inuenias actum ſuapte natura indifferẽtem, fieri actum alicuius virtutis, vel vitij, ob legem præcipientem, vel vetantem illum. Imo & actum vnius virtutis, fieri alterius, ob diuerſum finem, vel diuerſum præceptum vel legem, ſicut vnus, & idem actus, lege naturali vel diuina, & humana præceptus, vel vetitus, vno reſpectu pertinet ad legem naturalem, & altero ad humanam, vt eſt pulchrum in re graui exemplum apud Caiet.in tract.19.quæſt.3. Non 22
item intelligit, aut certe non aduertit, quod aliud eſt obligari quem ad aliquid lege iuſtitiæ, & aliud obligatum lege alius virtutis compelli poſſe officio iudicis nobili ad implendam illam, poteſt enim quis cogi officio iudicis ad faciendum quod iubet lex miſericordiæ, pietatis, charitatis, religionis, manſuetudinis, vel alius virtutis quæ eſt multiplex, vt ex Tho.recep. probo in d.1.Monit.adiunctis illis quæ tradunt poſt alios, Fel. in c.1.de off.iud. & Iaſo.in princip. de Act.ſuper gloſ.in verb. Ius, & citati ab eis, & alij alibi de officio iudicis nobili, quod non eſt proprie actio, quod eſt miſericorditer implorandum, quod per illud prouidetur pauperi de aduocato, & fratribus minoribus, de eleemoſyna eis relicta, & cogitur diues aliquando facere eleemoſynam, &c. quamuis enim ad multa quæ debentur lege iuſtitiæ ſpecialis, cogi poſſit quis officio nobili ſine actione, non tamen omnia ad quæ quis ille cogi poteſt, debentur lege iuſtitiæ, per proxime dicta, & mox dicẽda, quod & Caiet.1. To.tract.9.q.3.dixit de compulſione ad implendum votum officio Epiſcopi ſine actione facienda. Nec item intelli- 23
git, aut certe non aduertit duplex eſſe debitũ etiam legale, alterum quod debetur de honeſtate, & non de præcepto, qualia ſunt aliqua debita virtutis liberalitatis, & gratitudinis, ad quod non datur actio nec officium Iudicis, & eam frangens, non cogitur reſtituere. Aliud eſt debitũ legale, quod debetur de præcepto, neceſſario faciendũ, & hoc rurſus eſt duplex. Alterũ, quod debetur lege iuſtitiæ ſpecialis, & ad hoc vt plurimum datur actio, ſaltẽ iure canonico, & violator cogitur reſtituere. Alterũ, debitum de præcepto lege tantũ alius virtutis, & ad hoc

quatenus ab ea tantum præcipitur, non datur actio, nec coactio, ad reſtituendum, ſed officium tantum iudicis nobile, ad cogendum ad illud implendum. Exemplum primi, debitum à diuite patienti neceſſitatem non extremam, nec adeo magnam, illud enim obligat de honeſtate tantum, & non parit actionem, nec obligationem reſtituendi, nec officiũ iudicis ad compellendum. Exemplum ſecundi, eſt debitum ex contractu, vel quaſi, delicto, vel quaſi, vel vltima voluntate quod parit actionem & reſtituendi obligationem. Exemplum tertij, debitum quod quis debet egenti extreme, quod non parit actionem, nec obligationem reſtituendi, ſed officium iudicis nobile, quo poteſt ad id compelli, & ita pertinet ad iuſtitiam generalem legalem, quæ non parit actionem, nec reſtitutionem, quando non concurrit, cum iuſtitia ſpeciali, & tunc ſic, nec officium iudicis, quando non concurrit cũ virtute, quæ illud parit, & tunc ſic. Per quæ nondum forte hactenus ita declarata ſunt componẽda dicta Alex. Halen. S. Thom. S. Ant. Caiet. Adria. Panor. Turrec. & aliorum multorum, quæ primo aſpectu ſecum pugnare videri poſſunt. Quæ & alia poſita in meo monit. 8. N. intelligere voluiſſet, non ſe fruſtra torſiſſet, fingendo ſcopos in quos ſagittas mitteret, vidiſſetque propugnacula quibus Adria. Sot. & ego quos carpit, defendimur, &
24 laudari meremur. Sexto, quod ego efficaciter probaui verum eſſe regulariter, & ſimpliciter, eos qui lege ſubſidiaria tenentur, obligari ad reſtitutionẽ, quod eſt contrarium eius quod ipſe ſimpliciter dixit, & nunc meis argumentis coactus
25 limitat, per quod an ſatisfaciat ipſe viderit. Septimo, quod vim facio mihi patienter ferendo illa quæ ad monit. 4. reſpondet de dominio rerum exiſtentis in extrema neceſſitate, aſſerens me non intellexiſſe doctores, quos, gratia Deo, adeo antequam forte ipſe naſceretur intellexi, vt audeã dicere nullum vnquam tam vere, clare, reſolute, & ad praxim appoſite ea de re dixiſſe, ac ego ſcripſi in Man. Confeſ. c. 17. à nu. 60. nam & ipſe inde forte didicit quæ dicit me non intelligere, & non aduertit ſecum pugnare, aſſerendo egentem extreme fieri dominum eius rei quam apprehendit, ad ſe conſeruandum neceſſariam, & mox argumento meo conuictus, dicit teneri ad reſtituendũ veſtem pretioſam ſine qua præhenſa periiſſet. Octauo, quod inſulſe, ne dicã, periculoſe, iterum confundit
26 dominium ſpeciale quod Deus habet in re ſpeciali donatione, vel diſpoſitione, hominis ſibi dicata, cum dominio generali quod habet in omnibus, etiã laicis. Tum quia ſignificat Deum eſſe minus capacem ad quærẽdum dominium quam proximum. Tum quod parum obſeruat Patres Concilij Trid. dum reputat eos dicentes bona Eccleſiaſtica eſſe bona Dei, & ob id ſtatuẽtes reditus eorum non eſſe donandos diuitibus, intellexiſſe de dominio generali quod habet etiam in bonis laicis, & non de ſpeciali quod habet priuatiue vt dictũ eſt, ſupra in 10. reſponſo, & reſoluitur infra nu. 31. iuxta profundã & hactenus nullibi ſic traditam reſolutionem Apologiæ Monit. 24. 1. q. Nono, quod licet deſiderare in eo memoriam vel diligentiam, dum ait ſe non meminiſſe vbi arguat de dominio militis ſuper ſuo ſtipendio quæſito ad dominiũ clerici in ſuis fructibus, cum multis ver
27 bis id faciat 4. part. c. 1. poſt. nu. 4. fo. 179. Deſiderare licet etiã circumſpectionem, dum incaute, peruertendo ſenſum glorioſi c. gloria Epiſcopi. 12. q. 2. ait ad Monit. 10. non quæri gloriam per opera iuſtitiæ, ſed miſericordiæ, & alias indebita, contra illud, iuſtus vt palma florebit, & alia mille loca ſcripturæ, & contra illud

Thom

Thom. recep. 2. 2. q.183. art.3. Chriſtiana perfectio eſſentialiter conſiſtit in præceptis, & inſtrumentaliter in conſiliis , & contra expreſſam eiuſdem determinationem ab omnibus recept. 2. 2. q. 58. art. 12. qua iuſtitiam præfert liberalitati, & omnibus aliis virtutibus moralibus etiam miſericordiæ, quatenus eſt triſtitia alienæ miſeriæ, ratione regulata, vt ſubtiliter docet Caietan. ibidem. Quod tamen eſt intelligendum de aliis virtutibus ordinatis ad ſe vel proximum, & non de religione quæ ordinatur in Dei honorem , quæ eſt prima moralium ſecundum eundem 2. 2. q. 81. art. 6. Probat autem Thom. hoc per illud Tullij 1. offic. In iuſtitia virtutis ſplendor eſt maximus , ex qua boni viri nominantur. Et per illud Ariſt. 5. Ethi. Præclariſſima virtutum eſt iuſtitia, & neque eſt Heſperus, neque lucifer, ita admirabilis. Quod ait procedere non ſolum in iuſtitia legali, ſed etiam in ſpeciali, duplici ratione, & pondera in dicto Cic. verbum ſplendor, & in Ariſt. verba, Heſperus & lucifer, quibus ſignificatur gloria quæ ab Ambroſio definitur eſſe clara cum laude notitia, vt late monſtramus in c. Inter verba 11. q. 3. & eſt contra totam Eccleſiam Chriſt. quæ tribuit lauream gloriæ martyribus, non ſolum quibus ſe ad id, cum non tenerentur, obtulerunt, ſed etiam his qui quæſiti tenebantur id pro fide Chriſti ſubire. Quin & contra ſapientiam Ethnicorum, qui ob iuſtitiam egregie ſeruatam, alij Traianum, alij Ariſtidem, alij alios eius maximos cultores, glorioſiſſimos appellarunt. Decimo, quod ſufficit eum exæquare maritum, & beneficiarium quoad diſpoſitionem fructuum dotalium, & beneficialium, ad hoc vt dicatur male illos exæquare, quod nos prætendimus, quum teneat, beneficiarium diſpendendo vane, vel profane, peccare mortaliter, & tenere debeat maritum, id faciendo non ita peccare per prædicta. Item quod vt doleo totam fere vrbem concepiſſe librum eius contra me fuiſſe ſcriptum, ita gaudeo eum dicere rem ipſam non ſic ſe habere. Item quod non fuit viſa nobis iniqua diuiſio fructuum inter præ 28
ceſſorem & ſucceſſorem beneficij inſtar diuiſionis inter maritum, & vxorem, ſed quod illa non eſt iure communi ſtatuta, nec vſu antiquo recepta, cum in Monit. 13. q. 2. dico, nulla gloſ. neque doctor ordinarius antiquus meminerit talis conſuetudinis contrariæ opinioni communi, quam noui non fuiſſe ante 1525. annum, in Regno Nauarræ, nec Caſtellæ veteris, vbi mihi quoque tunc collata fuit Commenda ſupradicta, ſicut ipſe ait ſe nunc habere pingue curatum in Regno Caſtellæ Nouæ ſiue Toletano. An autem ea tunc ſeruaretur ibi, ſicut nunc ſeruari ipſe teſtatur, neſcio, quamuis ſciam, quod & ipſe non ignorat, non eſſe iuſtam cauſam cur impingatur mihi eius ignorantia, eo quod fuerim in vtroque iure Gymnaſta 50. (vt ipſe ait) annis, ſiquidem vbique terrarum ad Gymnaſtas Academiarum ſuper iuris vtriuſque dubiis concurritur. In reliquis autem quæ reſpondet vſque in finem, parua diuerſitas eſt, vel cõuenimus

SVMMARIVM.

Beneficiarius poteſt ſibi facere patrimoniale de ſuo reditu, quantum impartit pauperibus de ſuo patrimonio, num. 29.

Diſcere poteſt quiuis etiam ſenex à iuuene, num. 30.

Bonorum ſacrorum & laicorum differentia quoad dominium, adminiſtrationem, impenſionem, & peccatum, num. 31.

29 XX. Quod ad ea quæ reſpondet Monitis meis 3. quæſt. ſolum replico, primum, quòd gaudeo eum ad primum dicere, non poſſe clericos iuſte teſtari ad profana, eſto iure ſimpliciter concederetur, vt poſſent teſtari, quia nec in vita ita poſſunt diſponere, in quo conuenimus, Quod ſatis perpenſum, magnus gradus eſt ad meam concluſionem, quod non valet conſuetudo teſtandi ad profana de quæſitis ex reditibus beneficiorum. Secundo, quod nihil ego impono ei quod non dicat ipſe in ſuo libro directè, vel indirectè per neceſſariam conſequentiam, vt in multis articulis ſupra monſtraui. Tertio, quod qui legerint ſuum librum & meum, iudicabunt meum (ni fallor) longe præcellere ſuum methodo, breuitate, claritate, & reſolutione. Quarto, me mirari, quod quum ſit largiſſimus in concedenda clericis facultate diſpendendi, neget poſſe iuſte beneficiarium impendere in profana tanquam patrimoniale tantundem de reditibus beneficij quantum impenderit de ſuis patrimonialibus, in opera pia in quæ illi reditus poterant impendi, quod ego affirmaui Monit. 4. quæſt. 3. per c. ſi Epiſcopus. 12. quæſt. 5. & merito, quia videtur quis ſoluere in cauſam duriorem, & potius quod debet, quam quod non debet l. 1. ff. de ſolut. & l. cum de indebito. ff. de probat. Et conſequenter qui clericus debet dare ſuperflua redituum beneficialium pauperibus, in dubio, actu, vel virtute vult potius dare de his quæ debet, quam quæ non debet, & conſequenter dare quæ dat de patrimonialibus in compenſationem eorum quæ retinet, vel accipit de reditibus beneficiariis per præfatas leges, & multa ſimilia quæ facile adduci poſſent, niſi quum expreſſe in onus ſui patrimonij id faceret, quia tunc ſecus eſſet, arg. l. continuus. §. cum ita de verb. Quinto, quod meam de commendatoribus ordinum militarium, doctrinam contra quam ipſe multa ſcripſit directè, & conſequenter approbauit Pius V. in bulla quam dicit legiſſe inſertam Monit. 12. & alia multa adducta ſupra reſponſo 11. Vltimo, quod ipſe viderit an modeſte dicat ab eo me didiciſſe quaſdam leges Iuriſconſultorum & Codicis ſatis profecto vulgatas, quas antequam ipſe naſceretur, iam prælector docere poteram, qui eo improperante 50. annis fui Gymnaſta in Academiis, & me ſciente, & Deo gratias agente, circiter 40. An item modeſte dicat me indicante ſe, nouiſſe Aluarum Pelagium, quem ante 20. annos in Manuali confeſſariorum Hiſpano non ſemel ci-
30 taui. Quæ non dixerim pie lector, vt ſignificem putare me adeo ſenem non poſſe, vel non eſſe paratum ab eo iuuene diſcere multa diuina, & humana, græca, & latina, Pontificia, & Cæſarea, poſſum enim & paratus ſum, diſcere etiam ab alio longe inferiori, imitatus Patriarcham illum meum maximum Auguſtinum relatum in c. ſi habes 24. quæſt. 3. & Pomponium 78. annorum dicētem in l. Apud Iulianum. ff. de fideicom. libert. non pigere ſe alterum pedem in tumulo habentem, aliquid addiſcere: vt qui iam pridem certius quam ille Ethnicus noui ſententiam gloſſ. c. niſi cum pridem, de renunc. ſuper illo, Spiritus vbi vult ſpirat, hoc diſticho contentam.

Tu ſpiras vbi vis, tua munera, diuidis vt vis,
Scis cui des, quod vis, quantum vis, tempore quo vis.

Sed ne mea opuſcula & reſponſa multis vtilia, eius improperiis deſinant eſſe talia, & vt apud ſe reputet, an id damni reficere teneatur. Et quod fortaſſis inter nos quoque eſt locus illi apud Hieronymum parœmiæ, Bos laſſus fortius

figit

figit pedem. Et quod non rarò ſenilis cantio eſt Cygnea Numine Dei; qui nos ambos,& omnes ſua ſanctiſſima pace conciliatos in terris, æterna tandem gloria donet in cœlis. Amen.

Coronis itaque reſolutoria fit, quod quicquid blandiamur nobis beneficiarij tam ſeculares quam regulares, veritas conſiſtit in his octo. Primum, quod omnium bonorum pecuniariorum ſicut & aliorum omnium verus & ſummus Dominus eſt Deus Opt. Max. illa ſua diſpoſitione generali, qua ipſius eſt terra, & plenitudo eius, tam quoad naturam, quam quoad vſum, vt declarat Thom. in neutro libro ad hoc citatus 2. 2. q. *66.* art. 1. Secundo, quod horum bonorum quædam ſunt communia, & nullius, ita quod neque ſunt Dei, neque hominis ſingulariter, neque hominum communiter vlla diſpoſitione humana in id ſufficienti, ſed capientium fiunt, quales ſunt lapides in littore maris, & piſces eius l. 1. ff. de acquir. rer. dom. Alia verò ſunt diuiſa quæ aliqua diſpoſitione humana ſunt alicuius, & hæc ſunt duplicia, quædam Dei tantum, quæ etiam appellantur nullius in §. ſacræ, & §. nullius, inſtit. de rer. diuiſ. alia tamen ratione quam ſuperiora, ſcilicet, quia nullius hominis ſingulariter neque hominum vniuerſaliter ſunt, ſed Dei tantum, ſecundum gloſſ. recept. ibi & in l. 3. ff. de acq. rer. dom. qualia ſunt omnia Eccleſiaſtica & Deo dicata per humanam oblationem, donationem, conuentionem, delictum, vel vltimam voluntatem, iuxta c. ſunt qui opes 17. q. 4. & c. Res, cum gloſſ. 12. q. 1. & alia multa præſertim c. 1. de refor. ſeſſ. 25. Concil. Triden. & l. Nulli & l. Id quod & l. ſi quis ad declinandam. C. de Epiſc. & cler. cuius gloſſ. in verbo, minui, probat poſſe Deum inſtitui hæredem, & ei donari & legari. Quæ omnia dicuntur ſacra alicuius ex quatuor ſpeciebus ſacrorum, ſecundum Thom. recept. 2. 2. q. *99.* ait 3. & probatur in iuribus prædictis, licet alia ſint aliis ſacratiora, vt probatur in Apolog. q. 1. Monit. 24. Alia vero ſunt hominis, vel hominum ſingulariter, vel vniuerſaliter, qualia ſunt omnia profana & laica, ſiue ſint publica, ſiue priuata, iuxta §. vniuerſitatis, & §. ſingulorum inſtit. de rer. diuiſ. Tertio, quod hæc conſequitur, ſolum Deum, & nullum hominem eſſe verum Dominum bonorum eccleſiaſticorum, & ita eccleſiaſticos, ſiue ſeculares, ſiue regulares diſponentes de illis, diſponere de alienis: bonorum autem profanorum eſſe veros dominos laicos, & clericos ſeculares ſingulos, vel vniuerſos ad quos ea humana diſpoſitione ad id ſufficienti pertinent. Et ita eos diſponentes de iis, diſponere de ſuis, Quarto, quod vniuerſalis omnium bonorum eccleſiaſticorum tam mobilium quam ſtabilium, quæ ſunt Dei, adminiſtratio, ſiue ius adminiſtrandi ea nomine ipſius pertinet ad Pont. Max. per conceſſionem immediate factam ei, vt ſuo ſummo vicario. Particularis verò mediatè, vel immediatè ab eodem Pontifice conceſſa inferioribus beneficiariis ſecularibus, vel regularibus pro ſua cuiuſque inſtitutione, & titulo, ita quod nullus eorum etiam ipſemet Papa, eſt verus Dominus eorum, ſed ſolum adminiſtrator rerum alienarum. Papa quidem ſummus, ſed immediatus, alij verò particulares, & mediati. Quinto, quod inter beneficiarium ſecularem, & regularem hoc diſtat, quod ille poteſt habere verum dominium rei pecuniariæ profanæ vna cum iure adminiſtrandi hæc vel illa bona eccleſiaſtica per hunc, vel illum titulum beneficiarium canonicum à Papa ſibi mediatè, vel immediatè conceſſum, & quicquid acquirit intuitu ſuæ perſonæ, 51

acquirit ſibi quoad verum dominiũ: quicquid verò acquirit intuitu ſui beneficij, acquirit Deo quoad verum dominium, & Papæ quoad adminiſtrationem vniuerſalem, ſibi verò, quoad particularem: Regularis verò quicquid acquirit tam intuitu ſuæ perſonæ, quam ſui beneficij, acquirit Deo quoad verum dominium, & Papæ quoad adminiſtrationem vniuerſalem, & immediatam, ſuo vero beneficio, & ſibi quoad particularem mediatam. Sexto, quod inter clericum ſecularem non beneficiarium, & regularem ſimplicem non beneficiarium, hoc diſtat, quod ille ſiue ſit ſacris initiatus, ſiue non, quicquid iuſte acquirit, ſibi acquirit quoad tam verum dominium quam laicus, ea quæ ſibi acquirit, hic verò nihil penitus acquirit ſibi quoad verum dominium, nec veram poſſeſſionem, neque vſumfructum, neque vſum iuris, ſed quicquid acquirit, acquirit primum Deo quoad verum dominium, & Papæ quoad vniuerſalem adminiſtrationem immediatam, & quoad particularem mediatam ordini ſuo, vel Monaſterio ſi eſt capax talis iuris adminiſtrandi, ſin autem, remanet illud apud Papam, & ſola adminiſtratio facti apud ordinẽ ſuum, vel monaſterium dum Papa illis eam permittit, & etiam propriam ſuæ perſonæ dum Papa, vel ſuus prælatus eam ſibi iuſte permittit. Septimo, quod tam Papa quam omnes alij beneficiarij, ſiue ſeculares, ſiue regulares, debent adminiſtrare prædicta bona Dei, tanquam adminiſtratores alienorum bonorum, ſcilicet Dei, ſecundum voluntatem eius declaratam per ſacras literas, traditiones Apoſtolicas, & Canones Eccleſiaſticos Conciliorum vniuerſalium, & Pontificum Max. Octauo, quod voluntas Dei, & D. N. Ieſu Chriſti declarata per præfata, eſt quod Papa, & omnes alij miniſtri inferiores beneficiarij poſſint ſe alere decenter ex reditibus ſuorum beneficiorum, & quod ſuperflua naturæ, & decentiæ, diſtribuant in pauperes quos elegerint, ſiue mendicos, ſiue alios, indigentes tamen, ſaltem ad ſe decenter ſuſtentandum, vel in alia pia, vel iuſtæ gratitudinis officia, & non theſaurizent eá etiam ad mutandum ſtatum inferiorem in altiorem, nec donent illos diuitibus, etiam cognatis, vt ditiores, vel nobiliores fiant, & quod contrafacientes, in notabili quantitate, peccant mortaliter, ceu vtentes rebus alienis contra voluntatem Domini, & tenentur ad reſtitutionem, quia violant legem iuſtitiæ, non ſolum ipſi, ſed etiam qui accipiunt ab eis, niſi excuſentur per aliquod eorum quæ nos colligimus in Apologia q. 1. Monit. 77. Cœptum 8. Kal. Nouembr. finitum, eiſdem Kal. manu extrema donatum, die ſacro B. Martino Apoſtolorum pari, cuius vt interceſſione contra omnia aduerſa muniamur, cum tota Eccleſia oramus. Amen.

LAVS DEO.

REVERENDISSIMO DOMINO
Gonzalo Herrera Epiſc. Laodicen. Franc. Turrianus Societ. Ieſu.

QVIA ex literis tuis poſtremis intellexi propoſitũ eſſe D. Liermo Epiſc. Mondonien. deſignato ſcribere de bonis eccleſiaſticis: & quid ipſe de ratione eis vtendi ſentiam, cupere ſcire: faciam: & quod amicus tuus à me petit: & quod ego ei pro ſua in me beneuolentia & ſtudio atque officio mea ſcripta (vt ſcribis) defendendi: debere mihi videor. Tametſi poſt tam multa de hac re à duobus magnis viris ſæpius vltro citroque magna concertatione diſputata: & ab altero eorum vtriuſque Iuris conſultiſſimo veritate tam ſubtiliter limata: & tot ac tantis argumentationibus, & auctoritatibus canonicis grauiſſime concluſa, fortaſſis actum agere videor. Sed ſi nihil aliud in hac ſcriptione proficiam in re honeſta amicis morem gerere operæ pretium eſt. Et quia eadem repetere nec opus eſt: neque ſine faſtidio legentis & ſcribentis fieri poteſt: inueſtigabo paulo diligentius, ſi quid forte ab illo grauiſſimo patrono & fortiſſimo propugnatore veritatis nobis relictum eſt quod ad propoſitum ei finem epiſcopos, eccleſiam, & pauperes adiuuãdi pertinere poſſit. Bona igitur eccleſiaſtica ſic data ſunt domino, cuius ſunt, vnde κυριακὰ id eſt dominica in apoſtolicis conſtit. appellãtur: ſicut tempore apoſtolorum dederunt Ananias & Saphira vxor pretium agri, quem vendiderant. Deo enim dederunt, non hominibus, ſicut ſcriptura teſtatur, cum ait: Cur tentauit Satanas cor tuum mentiri ſpiritui ſancto? non es mentitus hominibus, ſed Deo. Deo igitur dederant, cui oportebat fidem ſeruare, & non fraudare eum, auertendo partem doni oblati. Huiuſmodi ergo bona Deo oblata Deus ipſe poſtea (ſicut à ſanctis apoſtolis in ſuis conſtitutionibus traditum eſt) dedit epiſcopis, & aliis miniſtris tanquã operariis cibo ſuo dignis. ſicut ait euãgel. Matth. Cum vero cibum dixit, ea intelligi voluit, quæ naturæ neceſſitas poſtulat. Vt canon apoſtolorum 41. & ſynod. Antiochena canone 25. interpretantur. his enim indigent miniſtri. Quod ſi ex donis Deo oblatis, opes miniſtris eccleſiæ Deus conceſſiſſet, & non neceſſaria tantum, opes, ſiue diuitias, & non cibum vocaſſet, quo dignos eſſe dicit miniſtros eccleſiæ, tanquam mercede ſua. Hoc enim contentos eſſe vult, & non amplius ſibi ſumere, ſicut apoſtolus ait, habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſimus. Quod quidem de epiſcopis in primis dixiſſe, qui in locum apoſtolorũ ſucceſſerunt, teſtis, & interpres eſt idem canon Synodi Antiochenæ 25. qui ſequens canonem apoſtolorum, epiſcopo cõcedit, vt ex bonis eccleſiaſticis accipiat: quæ (inquit) opus ſibi ſunt ad vſus ſuos neceſſarios, & hoſpitum: vt nihil eis deſit ſecundum apoſtolum dicentem: habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſimus. Et apoſtolica conſtitutio libro 2. c. 24. Sumat (inquit) epiſcopus ex bonis eccleſiaſticis, quantum ſibi ſufficiat: in indumentum, quantum neceſſitati & honeſtati congruat. Quod ſi aliunde ſuppetat illis ad viuendum, &

ſunt fortaſſe diuites, licebit eis dare bona ſua, quibus videatur ſecundum canonem apoſtolicum 40. & de euangelio viuere, ſicut dominus ordinauit, ſumentibus ex bonis eccleſiaſticis (vt iam diximus) quantum ſibi & familiæ atque hoſpitalitati ſufficiat, tanquam qui ſint & indigentes & operarij: vt quod accipiunt, ſit eis merces, qua ſunt digni propter opus miniſterij, quæ vero ſuperſunt, aliorum egentium ſunt. Omnino enim huiuſmodi bona donata ſunt Deo. Quæ ideo græce dicuntur δῶρα id eſt: dona, quæ dari ſolent etiam non indigenti, vt certe nulla re indiget Deus cui donantur. Cum vero dat Deus miniſtris eccleſiæ iſta dona ſua, quia iam tanquam indigentibus dat, non δῶρα ſed δόματα vbique & ſcriptura, & apoſtolica conſtitutio vocare ſolet. Sunt enim δόματα quæ data interpretari ſolemus, ea quæ indigentibus dantur. Notauit hanc vim verbi huius Sanctus Maximus Dioniſij Areopagitæ ſcholiaſtes in quæſtionibus & reſponſionibus ad Thalaſſium. Sic Paul. in epiſt. ad Philippen. c.4. vſus eſt hoc verbo, cum ait: & Theſſalonicam ſemel & bis mihi in vſum miſiſtis: non quia quæro datum: græce eſt δόμα in quo digna eſt admiratione ſcripturæ ſanctæ prouidentia: quæ eo verbo in mercede miniſtrorum eccleſiæ vtitur, quod eos ſtatim redarguere poteſt, ſi non contenti cibo ſuo, plus appetant, id eſt: ſi ex poſſeſſionibus & bonis eccleſiaſticis plus ſibi ſumant quam quod eis ad vſus vitæ neceſſarios honeſtos, & decentes ſufficiat. Continuo enim eos rogabimus, iſta, quæ ſuperſunt neceſſitati, quo nomine vocabuntur? δῶρα enim, id eſt, dona, non ſunt, quæ dari ſolent etiam non indigentibus: vt idem quoque Sanctus Maximus notauit. Deus autem iſta dona ſua, id eſt, ſibi oblata, non dat miniſtris eccleſiæ tanquam non indigentibus: ſed potius dat in cibum, id eſt, ad neceſſarios vſus vitæ, velut indigētibus: vt canon apoſtolorum nos docet. Neq; rurſus ſunt δόματα id eſt, data: quia hæc indigentibus dantur. Iſta autem ſuperfluunt iſtis: non igitur iſtorum ſunt, quæ iſtis, neque tanquam non indigentibus à domino Deo donata ſunt: neque tanquam indigentibus data. Nemo enim indiget ſuperfluis. Reſtat ergo, vt ſint aliena, & diſtribuenda quibus debentur, & quorum ſunt: vt ſi non diſtribuantur: inique ablata ſint: ablata dico egentibus, quorum ſunt. Quod ſi ablata ſunt, iuſtitia poſtulat, vt reſtituantur. Deinde, ſi epiſcopi veri & legitimi domini fructuum poſſeſſionum ſunt: cur eos ſcriptura ſancta, & apoſtolica doctrina à Clemente Petri & Pauli diſcipulo ſcripta, & apoſtolici pontifices œconomos, id eſt, diſpenſatores, & procuratores vocant? aut ſi œconomi ſimul & domini ſunt, conſequens eſt, vt partim horum bonorum eccleſiaſticorum tanquam propria eorum ſint: ea ſcilicet, quæ ipſis eccleſiæ miniſtris ad vſus vitæ neceſſarios opus ſunt. Partim non propria, ſed ipſis à Deo commendata, & concredita: tanquam fidelibus œconomis. Quod ſi œconomi, ſiue diſpenſatores eorum ſunt, quæ neceſſitati ſuperſunt, an ratio iuſtitiæ naturalis non docet, ſi œconomus auertat ſibi & ſuis vſibus, quæ diſpenſanda erant: ea reſarcire: & compenſare debere? aut certe ſi non debet, non œconomus, ſiue diſpenſator; ſed dominus eſt epiſcopus, & mentietur ſcriptura; quæ œconomos ſiue diſpenſatores vocat, vt apud Lucam in parabola; cum ait: Quis putas eſt fidelis diſpenſator & prudens? (Græce eſt œconomus) quem conſtituit dominus ſuper familiam ſuam? vt det illis in tempore tritici menſuram? quem

locum de diſpenſatore ſpirituali & non ſæculari, eccleſiaſtico & non ciuili, neceſſario ſecundum ſcripturam intelligendum eſſe, ſatis (vt opinor) probaui lib. 5. defenſionis epiſtolarum pontificum apoſtolicorum cap. 9. aduerſus Magdeburgenſes Centuriatores. Sic etiam vocat apoſtolica conſtitutio lib. 2. cap. 24. cum ait: Vos epiſcopos oportet, non magnas impenſas facere: neque donis Dei tanquam alienis, ſed tanquam propriis Dei vti, vt bonos œconomos ſiue diſpenſatores Dei decet. Deinde ſubiungit. Sumat ergo epiſcopus alimenti quantum ſufficiat: in indumentum, quantum neceſſitati, & honeſtati conueniat. Item cap. 35. Dabis, inquit, ſacerdoti quæ ei debentur, primitias areæ, torcularis & oblata pro peccatis, tibi enim conuenit, vt largiaris, illi vero tanquam œconomo, & miniſtratori rerum eccleſiaſticarum, vt diſpenſet: caue tamen ne epiſcopum ad rationes voces, neq; diſpenſationem eius obſerues, quomodo, aut quibus, aut vbi, vtrum bene an ſecus, habet enim ratiocinatorem Deum, qui hanc illi œconomiam, ſiue diſpenſationem in manus tradidit. Deum dixit ratiocinatorem epiſcopi, ne licentia, & impunitas à iudicio hominum illecebra ei eſſet male diſpenſandi. Sic quoque apoſtolici pontifices epiſcopos olim vocabant: ſicut ex ſcriptura ſancta, & ex apoſtolica traditione didicerant. Vnde Alexan. primus in epiſtola 1. Quod autem (inquit) ad alios iudices prius non debeant, quam ad ſe (ſic enim eſt in exemplari Vaticano manu ſcripto) ſacerdotes vel actores accuſari: ita à tempore apoſtolorum obſeruatum & diffinitum inuenitur. Epiſcopos, qui ſunt (ſicut Clemens Romanus vocat) ſacerdotes populorum, vocat Alexander actores eccleſiæ ſuæ. Sic enim legendum eſt, ſicut in vetuſtis exemplaribus manu ſcriptis ſcriptum reperitur: & non auctores vel rectores, quos prius quam accuſentur, conueniri vult Pont. Alexād. ab iis qui in eos querelam habent. œconomos enim græce: quos nunc, vt antea dixi, diſpenſatores interpretari ſolemus. olim interpretati ſunt actores, id eſt, adminiſtratores, ſiue procuratores. Teſtis eſt interpretatio latina antiquiſſima epiſtolæ ad Galatas, in qua verbum œconomi græcum ſic translatum eſt, cum ait. c. 4. quanto tempore hæres paruulus eſt, nihil differt à ſeruo: cum ſit dominus omnium: ſed ſub tutoribus & actoribus eſt, vſque ad præfinitum tempus à patre, pro actoribus græce eſt œconomis. Et in vetuſtiſſima interpretatione Irenæi lib. 4. cap. 44. in fine: quis igitur (inquit) fidelis actor bonus & prudens. Locus eſt euangelij Lucæ 12. in quo œconomus eſt Græce, Latine, diſpēſator. pro quo interpres Irenæi (vt dixi) actor vertit. Sic etiam vocat epiſcopos Anacletus in epiſt. 3. actores eccleſiæ, id eſt, œconomos, vel diſpenſatores. Ego (inquit magnus Baſilius) cum carnem audio, carnem intelligo, cum ſcapham, ſcapham. Nomina enim ad ſignificandas res impoſita ſunt. Similiter nunc dicendum eſt: nos cum epiſcopos œconomos & diſpenſatores audimus, œconomos & diſpenſatores intelligimus. Nomen igitur, quo ſancti apoſtoli epiſcopos œconomos bonorum eccleſiaſticorum vocauerunt, vt Clemens Romanus in cōſt. apoſt. teſtatur, & nomen item, quo ipſa bona eccleſiaſtica eis data *δόματα* id eſt, data indigentibus appellarunt, hæc inquam nomina, voluerunt illi ſancti apoſtoli, vt perpetuo epiſcopos admonerent, debere eos contētos eſſe neceſſariis ad vſus vitæ: reliquorum vero ad diſtribuendum tantum in vſus egentium poteſtatem eis fieri, vt ſi hoc

non fecerint,ea quæ egentibus fraudata fuerint,egẽtibus reddenda ſint.Si quę Apoſtolus Timotheo in epiſt. 2. ſcripſit omnibus ſcriptum eſſe voluit, cum ait formam habet ſanorum verborum,quæ ex me audiſti in fide,& in dilectione in Chriſto Ieſu domino noſtro, qui œconomus, & diſpenſatores quos ſcriptura ſancta,& traditio apoſtolicæ doctrinæ, & pontificum apoſtolicorum conſuetudo vocat, dominos potius vocant, & faciunt, & diſpenſationem ac procurationem bonorum domini in dominium vertunt,quomodo iſti formam habent ſanorum verborum in fide creditæ diſpenſationis,&in dilectione pauperum in Chriſto Ieſu domino noſtro,& epiſcopo animarum noſtrarum,cui primum bona ipſa oblata & donata ſunt?Rurſus idem apoſt.in epiſt.ad eundem:Si quis(inquit) non acquieſcit ſanis ſermonibus domini noſtri Ieſu Chriſti, & ei quæ, ſecundum pietatẽ eſt,doctrinæ,ſuperbus eſt,nihil ſciens, ſed languens circa quæſtiones, & pugnas verborum:at qui ex numero eſt ſanorum ſermonum domini noſtri Ieſu Chriſti, & ad doctrinam, quæ ſecundũ pietatem eſt,pertinet ſermo, qui tradit ſecundum ſcripturam,&apoſtolicam doctrinam,& apoſtolici canonis conſtitutionem bona eccleſiaſtica Chriſto domino donata eſſe, & eorum œconomos,& procuratores epiſcopos eſſe, cui ſermoni ſano,& pietatis pleno qui non acquieſcit,qualis ſit apoſtolus dicit,non ego. Et iterũ in extrema parte epiſtolæ,O Timothee,inquit,depoſitum cuſtodi,deuitans profanas vocum nouitates,depoſitum vocat,vt doctus Tertul.in lib.de præſcription.hęretic.ſentit, apoſtolicam doctrinam eccleſiæ catholicæ traditam, quæ inſtar depoſiti fideliter in ea cuſtoditur,à qua qui diſcedit,is inducit vocum,id eſt, vt Vincent.Lirinen.vetus & grauis auctor interpretatur, dogmatum, rerum, & ſententiarum nouitates profanas,quæ nihil,inquit,habent ſacri,nihil religioſi,& ab eccleſia, & templo Dei ſunt alienæ.At nemo iam ignorat,vocari, vt ſupra docui,epiſcopos in euang.in apoſtol.doct. & apoſtol.conſtit. & in epiſt.pontificum apoſtolicorum œconomos, diſpenſatores, procuratores, actores, & adminiſtratores. Qui ergo eos bonorum eccleſiaſticorum dominos dicunt,& faciunt,fidem apoſtol.doct.eccleſiis Dei traditæ inſtar depoſiti crediti violant,& profanam vocis nouitatem introducunt.Denique ſi corrumpunt bonos mores colloquia praua, vt apoſt.in epiſt.ad Cor.priore ait dictum Menandri comici approbans,profecto ad colloquia praua pertinet dicere epiſcopos dominos bonorum eccleſiaſticorum, ſiquidem ad auaritiam, & non ad largitatem miniſtros eccleſiæ hæc vox inuitat,quos apoſtolus vult habentes alimenta,& quibus tegantur,his contentos eſſe.Sed ne iam amplius, ſi qui adhuc cõtradicunt,ſubterfugiendi locum cogitent,& in aperto latebras quærant,imponat finem diſputationi apoſtolica conſtitutio à Clem.Ro.lib.2.cap.24.deſcripta, quæ ſic ait.Quæ ſecundum mandatum Dei tribuuntur, decimas dico: & primitias inſumat epiſcopus, vt homo Dei: quæ cauſa,& ratione pauperum ſponte offeruntur, diſtribuat decenter in pupillos,in viduas,in afflictos &calamitoſos,in hoſpites egentes,tanquam qui Deum habeat harum rerum raciocinatorem, quarum œconomiam, id eſt,procurationem ei commiſerit. Impartite ergo epiſcopi cum iuſtitia omnibus indigentibus,& vos vtimini bonis domini,ſed nõ abutimini. edite ex eis,ſed ne ſoli ea deuoretis:quin potius cõmunicate cum egẽtibus,& declinate offenſionẽ Dei. Non dixit,impartite omnibus egentibus cũ miſericordia,aut charitate,ſed cum iuſtitia.

iuſtitia. Ne quis diceret (vt iam quidam dixerunt) non eſſe reſtituendum, ſi quis eos fraudaret, quibus impertiendum erat: quia lex non iuſtitiæ ſpecialis, ſed lex charitatis impartiri iuberet. Iubet igitur lex apoſt. conſt. cum iuſtitia diſtribuere omnibus egentibus, vt cuiuſque ratio, & neceſſitas poſtulauerit, quod quidem ad iuſtitiam diſtributiuam pertinet: ergo qui hanc iuſtitiam in diſtribuẽdo non ſeruauerit, quæ in alios vſus conuerterit, ea per legem iuſtitiæ ſpecialis & commutatiuæ reſtituere egentibus debebit. Hæc enim eſt, quæ id, quod in eo, quod diſtribuendum erat fraudatum eſt aliis, emendare & corrigere debet, vt docet S. Thom. 2. 2. q. 62. art. 1. in reſpon. ad 3. Deinde quia propter charitatem Dei & proximi ſeruanda eſt hæc iuſtitia in bonis Domini in vſus egentium diſtribuendis. Idcirco eadem Apoſt. conſtit. de lege etiam charitatis in proximum admonet ſubiungens: etenim ſi iſta bona ſoli inſumpſeritis, illud vobis tanquam inſatiabilibus, & qui ſoli ea comedetis, exprobrabit Dominus: Lac deuorabatis, & lanis operiebamini, & in alio loco: An ſoli in terra habitabitis? quocirca iuſſum eſt (inquit) vobis in lege: Diliges proximum tuum ſicut te ipſum. Non ſolum igitur lex charitatis iubet epiſcopis bona Domini; id eſt, eccleſiaſtica cum omnibus egentibus cõmunicare, hoc ipſum enim iuberet quamuis omnia bona eccleſiaſtica epiſcoporum eſſent (vt ſunt) patrimonij bona. Sed in primis lex iuſtitiæ diſtributiua hoc iubet, quia non ſunt epiſcopi, ſed communia omnium egentium. ob hanc cauſam prius de iuſtitia admonuit & præcepit, quam de charitate apoſtolica conſtitutio. Licet ſit charitas excellentior virtus; ſed quam habere epiſcop. non poteſt; niſi illam iuſtitiam bona Domini in vſus omnium egentium diſtribuẽtem ſeruet. Subiungit deinde apoſtol. conſt. Atque hæc quidem dicimus: non vt laboribus veſtris non fruamini. ſcriptum eſt enim non alligabis os boui trituranti, ſed vt moderate cum iuſtitia fruamini. Ecce iterum iuſtitia in iis etiam ſeruanda, quæ epiſcopi vſui deputata ſunt. Iniuſtitia ergo eſt epiſcop. bonis eccleſiaſticis ad vſus ſuos & familiæ immoderate vti. Tantum enim fit epiſcopi proprium ex bonis eccleſiaſtic. ad viuendum ex eis, aut ad dandum, cui velit, ſi malit ex patrimonio viuere, quantum eidem ad vſus neceſſarios & decentes ſecundum gradum & locum, quem tenet, neceſſarium eſt. Ergo ſecundum Apoſt. conſtitut. epiſcop. qui iis, quæ ſpecialiter vſui eius deputata ſunt; immoderate vtitur, ita vt immoderata ſibi retineat, & aliis egentibus nõn ſubueniat, non ſolum peccat, vt in bonis patrimonij ſui ſimiliter vtendis peccaret, ſcilicet, contra debitum charitatis, ſed etiam cõtra debitum iuſtitiæ in primis peccat. At fortaſſe, quod dixit S. Thom. 2. 2. q. 185. eandem rationem videri in his immoderate vtendis, vt de bonis propriis non aſſeueranter affirmauit, ſed dubitanter dixit, cum ait, videtur eſſe eadem ratio. Subiungit poſtea eadem Apoſtol. conſtit. vt igitur cum bos in area operatur ore non alligato, inde paſtum capeſcit, non tamen totum, quod in area eſt ab eo depaſcitur, ſic etiam vos cum in area, id eſt, in eccleſia Dei operam exercetis, edite ex eccleſiæ bonis. En igitur, quod bos in area ore capit, dum laborat meſſem terendo. Exemplum eſt, & in vetere ſcriptura, vt Apoſt. Paulus interpretatus eſt, figura fuit eius partis ſiue portionis, qua epiſcop. contentus eſſe debet. ſiue ipſe ex ſumma nondum diſtributa bonorum omnium eccleſiaſticorum alioqui communium ſibi ſumat: ſiue iam antea facta partitione bono-

rum Domini in clericos, in fabricam, in pauperes: nihil enim refert, nec enim quia pars epiſcopi maior alioqui quam vſus neceſſarij, & decentes moderate requirunt, inuenta eſt ſpecialiter eius vſui deputata. Idcirco totam quantacunque ſit ei deuorare ſine crimine iniuſtitiæ licebit? abſit, non ita eſt: ſecundum Apoſt. conſt. nec hoc vnquam S. Tho. ſenſit. De ea igitur parte loquitur S. Tho. quam vocat ſpecialiter vſui epiſcopi deputatam: in qua videri dicit per immoderatum vſum peccare. ſicut in propriis bonis: in qua ſcilicet, non eſt notabilis ſupra neceſſitatem exceſſus: & latere poteſt. Sin vero ſit multus exceſſus, qui non poteſt latere, id ipſum ſenſit, vt ratio naturalis & diuini iuris poſtulat, quod ſenſit, cum epiſcopus pluſquam debet de communi ſumma ante diuiſionem bonorum ſumit, ita vt multus ſit exceſſus, qui latere (inquit) non poteſt. vnde videtur (inquit) bonæ fidei repugnare, bonæ fidei dicit, ſcilicet, diſpenſationis ac procurationis bonorum eccleſiaſticorum creditæ. Ex quo fit, vt non ſolum peccet mortaliter, ſed etiam reſtituere debeat, quia vbi bona fides creditæ diſpenſationis ſeruata non eſt, ibi alienum iniuſte ablatum eſt. Probat deinde Apoſt. conſtit. teſtimonio prophetæ Ezechielis, quod dicit de epiſcop. moderato vſu bonorum eccleſiaſtic. cum iuſtitia, id eſt, vt non plus iuſto ſibi ſumat, etiam ex parte ſibi aſſignata. Non enim exprobrabit Dominus epiſcopo, quod de lacte gregis mãducet, & de lana ouium veſtiatur: Quis enim (inquit Apoſtolus) paſcit gregem, & de lacte eius non manducat? Sed exprobrabit ſecundum apoſtolicam doctrinam, quod lac gregis vt inſatiabilis deuoret: & quod de aliorum lana veſtiat, hoc eſt, plus iuſto in cibos & indumenta ſibi ſumat. Hoc enim ſignificat apud Ezechielem, lac deuorabatis, & lanis operiebamini. & paulo poſt idem Ezechiel: paſcebant (inquit) paſtores ſemetipſos, & greges meos non paſcebant. Significat immoderatos ſumptus in vſus ſuos feciſſe, & oues indigentes defraudaſſe paſtu neceſſario. In qua re quia iniuſtitia erat, minatur paulo poſt Dominus, inquiens: Viſitabo oues meas, & paſcam illas in iudicio, iniuſtitiam plane exprobrat paſtoribus. Eſt igitur ſecundum ſcripturam apoſtolica conſtitutione interprete, iniuſtitia in vſu immoderato partis epiſcopi, quod ſi iniuſtitia eſt: eſt igitur opus reſtitutione, quæ eſt actus iuſtitiæ commutatiuæ, vt quæ diſtribuenda erãt egentibus, vt eorum communia, egentibus reddantur: aut in alios vſus pios collocentur. Immo, vt ſicut Apoſtolus ait: omne os obſtruatur; neque verbum ipſum reſtitutionis proprium in ſacris canonibus prætermiſſum eſt. Synodus enim Antiochena, quæ grauiſſima eſt, & plures canones apoſtolorum renouauit, ac confirmauit canone 25. renouans canonem apoſtolorum epiſcopus (inquit) eccleſiaſticarum rerum habeat poteſtatem ad diſpenſandum in omnes qui indigent: cum omni reuerentia, & timore Dei. participet autem & ipſe quibus indiget. Si tamen indiget, tam in ſuis, quam in fratrum, qui ab eo recipiuntur, vſibus neceſſariis: ita vt nullo fraudētur iuxta ſanctum apoſtolum dicentem: habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſimus. Deinde ſubiungit, quod ſi contentus his minime fuerit, ſcilicet, neceſſariis, conuertat autem res eccleſiæ in ſuos domeſticos vſus, & prouentus eccleſiæ vel agrorum domeſticis ſuis, aut propinquis, aut fratribus, vel filiis tribuat, ita vt per huiuſmodi perſonas occulte res eccleſiæ lædantur: Synodo prouinciæ pœnas iſte perſoluat. ſic interpres vetus è græco vertit. Eſt autem hic

pœnas perſoluere Synodo, rationes Synodo referre. hoc enim ſignificat, quod Græce eſt εὐθύνας παρέχειν, quod vulgo dici ſolet: ſyndicari. Cum quis rationem adminiſtrationi quæ fidei eius commiſſa eſt, repoſcitur, vt ſi quem fraudatum eſſe conſtiterit, confectis rationibus ſoluendum ſit. Iudicio ergo Synodi Antiochenæ, ſi epiſcopus non contentus neceſſariis, plus in vſus domeſticos, aut domeſticorum, vel propinquorum inſumat, ſiue diuiſa ſint bona eccleſiæ, ſiue non ſint (nihil enim refert, neque Synodus quidquam referre iudicauit, quæ epiſcopum neceſſariis, vt cumque ſit, omnino contentum debere eſſe ſecundum apoſtolicum canonem decreuit) contra iuſtitiam facit, & reſtituere debet. Immo ne quis ſententiam canonis vel malitioſa cauillatione eluderet, vel per errorem falſo exiſtimaret, hoc genus lædendi res eccleſiæ à Synodo prohiberi, cum epiſcopus prouentus eccleſiæ vel fructus agrorum non per presbyteros, & diaconos eccleſiæ tractat, ſed per domeſticos, & propinquos, ſiue fratres, ſiue filios, quibus poteſtatem eorum cum iactura rerum eccleſiaſticarum dederit. Addidit canon: Si autem aliter accuſatur epiſcopus, aut presbyteri, quod ea, quæ pertinent ad eccleſiam, vel ex agris, vel ex alia eccleſiaſtica occaſione, ſibi vſurpent: ita vt ex hoc pauperes affligantur, criminationi vero & blaſphemiæ tam ſermo prædicationis, quam hi, qui ſic diſpenſant, exponantur: & hoc corrigi oportet, ſancta Synodo, id quod decet, probante. Corrigi oportere dixit, qui è Græco vertit, pro eo, quod eſt, reſtitui oportere. verbum enim Græcum διόρθωσις quo vſa eſt Synodus, reſtitutionem proprie ſignificat. ſicut Ariſtot. in lib. 5. moralium docet, vbi eam partem iuſtitiæ, quæ commutatiua dicitur, quæ in damnis & lucris æqualitatem conſtituit, διορθωτικὸν vocat, id eſt, partem iuſtitiæ quæ in reſtituendo verſatur. Quomodocunque igitur epiſcopus non contentus iis, quæ ad vſus ſuos neceſſarios decenter ſufficiunt, plura ſibi auertit cum egentium detrimento, is iuſtitiam non ſeruat, & corrigere ac emendare debet reſtituendo: vt Synodo prouinciæ decere viſum fuerit. hunc canonem non interpretatus, ſed ſecutus eſt Iuſtinianus in authen. 3. vt deter. ſit num. cler. vbi œconomis eccleſiarum iubet, ſi egentes à patriarcha, aut reliquis clericis defraudati fuerint, indemnitatem præſtare: quod quidem ſine reſtitutione fieri non poteſt, vt in Synodo Antiochena ſancitũ eſt. Poſtremo ſi quis adhuc iudicio Synodi Antiochenæ grauiſſimæ nõ acquieſcit, & inſuper ex iudicio Dei futuro, quid in re ſit, ſcire cupit, videamus quid Iſidorus Peluſiota eruditiſſimus & ſanctiſſimus pater ante annos prope mille ducẽtos in epiſt. ad Paladium diaconum de iudicio in huiuſmodi epiſcopos futuro ſcripſerit, interpretemur latine. In altero (inquit) ſæculo pronunciabitur contra eum à iudice incorrupto in illo horribili tribunali, cum clamabunt eſurientes his vocibus: nos quidem neque cibos ad neceſſitatem naturæ ab hoc accepimus, hic vero deliciis perfluens, & opes congerens, reliqua in honores ſplendidos inſumpſit. Nudi dicẽt: durior hic, & difficilior quam hiems nobis fuit. Ægroti, grauior ipſa ægritudine extitit. Pupilli: nullum patrocinium ab eo tulimus. Viduæ: non attulit nobis cõſolationem. Incluſi in carcere: non ſtillauit in nos lachrymam compaſſionis. Calamitoſi: non porrexit nobis manum ſubleuationis, & (vt ſummatim dicam) cum omnes, quorum eſt epiſcopus ordinatus, in eum clamauerint: quid exiſtimas facturum eſſe iudicem incorruptum? an non grauiter puniet, quem nec honor fecit meliorem?

omnibus ſane liquet, ita fore. Si quis vero non credit pronunciationem ſententiæ in euangelio legere poteſt. Diuidet (inquit) eum, & partem eius cum infidelibus ponet. hactenus Iſidorus. Hæc eſt ſententia, quam Dominus in euangelio Lucæ ait, pronunciandam eſſe in illum diſpenſatorem: quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam, vt daret illis in tempore tritici menſuram. Ille vero percutiens ſeruos & ancillas, ſicut ait euangelium, cœpit edere, & bibere, & inebriari, id eſt, immoderate vti bonis eccleſiaſticis ſibi ad impertiendum egentibus datis; quæ quidem qui non impartit, is egentes percutit fame, ac nuditate. Sed fingamus proficiſci hinc in alterum ſæculum huiuſmodi epiſcopum, dolentem quidem, non diſtribuiſſe egentibus, quæ ſuis vſibus neceſſariis ſuper fuerunt, ſed non prouidentem, vt poſt mortem ſaltem diſtribuantur, cum tamen poſſet. An continuo ſilebit illa, quam dixi egentium querimonia, & lamentatio? An muta erit accuſatio illa eſurientium, & nudorum? minime. Non enim illæ voces audientur: quia hunc non pœnituit ſuæ in eos inhumanitatis & iniuſtitiæ: ſed quia inhumanus & iniquus in eos fuit. & quod eis abſtulit, aliis poſtea egentibus, qui loco priorum in vita remanſerunt, neque dum vixit, neque poſt mortem reddidit. Si igitur verum eſſet, in legem tantum charitatis ac miſericordiæ, non autem in legem etiam iuſtitiæ eos epiſcopos peccare, qui pauperes eccleſiaſticis eleemoſynis defraudant: nullæ querelæ eſurientium, & nudorum illic audirentur. quia iniuſtæ eſſent. Audientur tamen (vt hic grauiſſimus auctor, & ſanctiſſimus Iſidorus Peluſiota teſtatur) illa igitur pœnitentia ſine correctione reſtitutionis, non fuit vera pœnitentia. Hæc enim eſt bonorum eccleſiaſticorum lex à Domino eorum inſtituta, à ſanctis Apoſtolis tradita, & eorum canonibus diuinis ſancita. vt ex eis clerus cuius pars & hæreditas eſt Dominus ea tantum quæ ad vſus vitæ neceſſarios opus ſunt, moderate tanquam ſua ſumat: reliqua vero tanquam non ſua, ſed Domini propria cum egentibus communicet. Idcirco ſunt hæc eccleſiaſtica bona illæ admirabiles diuitiæ, quas propheta Eſaias dicit prophetans de miniſtris noui teſtamenti, cum ait c. 61. Vos autem ſacerdotes Domini vocabimini miniſtri Dei noſtri. Dicetur vobis, fortitudinem gentium comedetis. hoc dicit propter eorum, qui ex gẽtibus conuertendi erant, largas oblationes poſſeſſionum, decimarum, primitiarum, aliorumque bonorum, quæ fortitudinem & vires vocare ſolet ſcriptura, vt cum ait Eccleſiaſt. 14. ſecundum vires tuas porrigens da pauperi. Deinde ſubiungit Eſaias: & eritis in diuitiis eorum admirabiles. Quid enim admirabilius eſſe poteſt, quam eos, qui huiuſmodi diuitias quamuis ampliſſimas habent, ſic eas tamen habere, quaſi non habeant? ſic poſſidere quaſi non poſſideant? quod quidem tunc fit, cum ij, qui ex clero ſunt, ex bonis eccleſiaſticis copioſis, quæ habent, ea tantum ſibi, familiæ, & hoſpitibus ſumunt, quæ ad vſus vitæ neceſſarios ſufficiunt: reliqua in vſus omnium egentium collocant, quippe quæ eorum fidei ad diſtribuendum commiſſa ſunt. hoc ergo eſt in eccleſiaſticis ac dominicis bonis habere, & poſſidere ea tanquam non habentes, neque poſſidentes, cum hoc modo & lege habentur, & poſſidentur. Qui autem epiſcopos faciunt bonorum epiſcopatus ſui dominos, & reliquos clericos ſuorum beneficiorum: ita vt quæ neceſſariis vſibus ſuperſunt, peccent quidem, ſi aut auare ſeruent, aut immoderate inſumant: ſed non teneantur lege reſtituendi, quæ cum iniuria & damno

egentium

egentium inſumpſerunt, nullam iſti admirabiliorem legem in bonis domini, quæ dominus clero ſuo dedit, relinquunt, quam in patrimoniis ſæcularibus, & mendacem faciunt prophetiam, quæ prædixit de miniſtris eccleſiæ noſtræ futuros eſſe admirabiles in diuitiis domino oblatis. Diuitias enim non facit admirabiles copia ipſa, ſed earum vſus, & vtendi lex. Rurſus iſti, quod in tribu leuitica, quæ euangelici cleri typus, & vmbra fuit, in veteri teſtamento figuratum eſt, carere volunt re & veritate in nouo. Vt enim leuitica tribus, quæ miniſtrabat tabernaculo teſtimonij, quod typus eccleſiæ noſtræ erat, ex donis Deo oblatis alebatur, ſicut dominus ei per Moyſen dixit: ego pars & hæreditas tua in medio filiorum Iſrael, ſic clerus ex bonis domino oblatis pro miniſterio eccleſiæ ali debet. Et ſicut voluit dominus, vt tribus leuitica donis illis Deo oblatis pro miniſterio tabernaculi contenta, nihil inter filios Iſrael in eorum terra, quam eis dominus dedit, & diuiſit, poſſidere: ſic voluit, vt præter ea, quæ ex bonis eccleſiaſticis domino oblatis ad edendum & veſtiendum, & ad reliquum vitæ cultum neceſſarium & decentem clero ſufficerent, nihil reliquorum bonorum domini Dei tanquam proprium more & lege ſæcularium poſſiderent: ſed eorum œconomi, & procuratores tantum eſſent ad ſuppeditandum egentibus, quod longe excellentius ac perfectius erat, & magis ſtatum euangelij decebat; habere ſcilicet, procurationem tantum eorum bonorũ ad largiendum egentibus, quam nihil poſſidere, vt veteres leuitæ in terra Iſrael. Siquidem in non habendo, nulla cura aut ſolicitudo eſt, in habendo autem ad diſtribuendum cum iuſtitia magna eſſe debet, quæ ſi fuerit magna, rurſus apud Deum & eccleſiam Dei laus & gloria eſt: Hac igitur excellẽtia, & perfectione, ac laude euangelium, eccleſiam, & clerum Chriſti priuãt, & ſpoliant, qui epiſcopos faciunt dominos bonorum omnium ſui cuiuſque eorum episcopatus: & ſimiliter in beneficiis reliquorum clericorum. Imo faciunt hac ratione multo melius ac perfectius prouiſum fuiſſe leuitis veteris teſtamenti, quam leuitis noui. Expeditius enim erat in veteri teſtamento ad obeundum miniſterium tabernaculi: nihil leuitas in terra filiorum Iſrael poſſidere, contẽtos donis Deo oblatis, quam non contentos leuitas noui teſtamenti neceſſariis à domino pro miniſterio datis, accipere ab eo inſuper, quæ non eſſent ſibi neceſſaria, niſi lege domini qui ea dedit tenerentur ad ſuppeditandum ea egentibus, tanquam aliena & non ſua. Illud præterea dicendum eſt, tam neceſſarium eſſe epiſcopis prouidere omnibus egentibus, quæ neceſſaria eis ſunt, vt ſi non habeant ad tribuendum eis, ſecundum apoſtolicam conſtitutionem petere ab aliis debeant. Sic enim ait apoſtolica conſtitutio libr. 4. cap. 8. idcirco accepiſtis datum leuitarum, oblationem populi, vt ſuppetat vobis, & egentibus, & non cogamini accipere ab iniquis; & paulo poſt: ſin vero datum non ſufficiat, denunciat fratribus, & collectam fac ad miniſtrandum orphanis, & viduis in iuſtitia: hoc ipſum ſancti apoſtoli, quibus epiſcopi ſucceſſerunt, exemplo ſuo eos docuerunt. Sic enim Paulus in epiſtola ad Galatas ſcripſit: & cum cognouiſſent, gratiam quæ data eſt mihi, Iacobus, Cephas, & Ioannes, qui videbantur columnæ eſſe, dextras dederunt mihi: & Barnabæ ſocietatis, vt nos in gentes, ipſi autem in circunciſionem: tantum vt pauperum memores eſſemus: quod ipſum ſollicitus fui, vt facerem. En beatus Petrus profecturus ad prædicandum Iudæis diſperſis per Pontum, Galatiam, Cappadociam,

Aſiam, Bythiniam ſicut ipſe in epiſtola ſua priore ſcribit, & Paulus profecturus ad gentes à Hieroſolymis per circuitum vſque ad Illiricum (vt ipſe ad Roman. ſcripſit) cum ſcirent hoc eſſe proprium paſtoris, non ſolum ſpiritualia gregi miniſtrare: id quod potiſſimum eſt, ſed egentibus ea etiam, quæ ad vitæ vſus neceſſaria ſunt, prouidere, communem curã pauperum habere voluerunt, vt diſcant epiſcopi animarum & corporum paſtores, ſi forte pauperes in diœceſi ſua non habent, aut ſupereſt eorum neceſſitati, alienis etiam pauperibus opitulari. aut rurſus ſi ex diœceſi ſua ad vſus ſuorum pauperum quantũ ſatis ſit, colligere non poſſunt, vt aliunde quærant. Cura enim pauperibus ſubueniendi communis eſſe debet: ſicut Paulus ex eccleſiis Galatiæ ad pauperes eccleſiæ, quæ erat Hieroſolymis, collectas mittebat. vt ipſe 1. Cor. cap. 16. teſtatur. Satis ergo (vt arbitror) hactenus demõſtratum eſt, quid epiſcopi in bonis eccleſiæ cum iuſtitia vtendis facere debeant ſecundum naturam, ſcripturam, futuri ſæculi iudicium, apoſtolicæ conſtitutionis traditionem, pontificum apoſtolicorum, & ſynodi Antiochenæ ſententiam, & ſanctorum apoſtolorum exempla. Contra vero ſi non faciant, iſta omnia ab eis violari, & contemni.

Habes Reuerendiſſime Domine, quid de bonis eccleſiaſticis, & eorum vſu ſentiam. communicabis cum Reuerendiſſ. Domino Liermo Epiſcopo Mondonienſi, qui quid ſentirem, ſcire deſiderabat. Communicabis inſuper, ſi qui alij videbuntur, quibus & epiſtola mea, & charitas tua prodeſſe poſſit. & vt me inter tua ſacrificia Deo, ac domino noſtro Chriſto Ieſu precibus commendes, te per tuam in me charitatẽ obteſtor. Romæ, ex domo Societatis Ieſu. M D L X X I V. April. X X.

ACHILLES STATIVS LVSITAnus, Martino Azpilcuetæ Nauarro, viro ornatiſſ. ac iuris conſultiſſ. in Domino Salutem.

CVM iampridem in eadem, qua tu, cogitatione verſatus, de tota Eccleſiaſticæ pecuniæ ratione commentariolum mihi ipſe cõfeciſſem, eum domi ſcilicet ſeruaui tam diu, atque in ſinu prope continui, quoad noſtræ ætatis hominũ ea de re opiniones exploraſſem: in quibus tu iſta auctoritate, virtute, eruditione dignam ſententiam princeps dixiſti, & vero etiam literis publicè mandaſti. Quæ tametſi propter nominis tui magnitudinem & admirabilem iſtam in omni genere laudis præſtantiam, apud omnes homines plurimum valet, quia tamen vir ſingulari pietate, ac doctrina præditus Franciſcus Turrianus in eãdem ſententiam pedibus iſſet, ac manibus, idque elegantiſſima ad Laodicenſem Epiſcopum epiſtola declaraſſet, tritam ſatis iam eſſe viam putaui, qua cæteris, quibus idem videretur, ingredi liceret. Ergo ego qualemcunque lucubratiunculam meam perire nolui, ad teque mittendam putaui,

taui,vt ſi probares ipſe, dux, & auctor ſcriptionis huius, manare tuto poſſet ad cæteros,ſin improbaſſes,equidem non recuſarem quo minus etiam periret.Hic vero labor ipſe meus mihi, Deo eſt gratia, plurimum, ſi præterea nemini profuit, multúmque religionis iniecit,ne ſeculi noſtri contagione infectus eo prolaberer, quo cupidi hodie multi mortales, atque ambitioſi præcipites feruntur. Neque vero,qui me ne de nomine quidem fortaſſe noſti,ad te ſum veritus ſcribere,quem olim Conimbricæ,vbi mihi nutriri,ac doceri puero contigit,gentis meæ præclariſſimum doctorem, ac magiſtrum inter cæteros, & obſeruaui, & ſum maxime ſemper admiratus. Itaque me, & tua in omnes bonarum artium ſtudioſos humanitas, & ſummum in gentem meam ſtudium tuum, idemque vtriuſque noſtrum ſenſus impulerunt,vt te ſcripto nunc,& ſi non dedignabere; coram etiã fidenter conuenirẽ,ſed iam demũ quam propoſui ad rem aggrediar.

Principio quod ad rem maxime pertinet,quærẽdum videtur,cuiuſmodi ſint res ipſæ eccleſiaſticæ,id vero eſt, à quibus profectæ, atque oblatæ, quibus item de cauſis,& quos denique in vſus ex eorum qui obtulerint ſententia ad Epiſcoporum pedes,qui ſunt ipſi ſucceſſores Apoſtolorum,delatæ:quod ipſum aperte quidem,breuitérque declarat Aquiſgranenſe Cõcilium cap. C X V I. in quo ſic eſt. Res Eccleſiæ, ſicut à ſanctis patribus traditur, & in ſuperioribus capitulis continetur,vota ſunt fidelium,pretia peccatorum,& patrimonia pauperum:fideles namque fidei ardore,& Chriſti amore ſuccenſi,ob animarum ſuarum remedium,& cœleſtis patriæ deſiderium,ſuis propriis facultatibus ſanctam locupletem fecerunt eccleſiam, vt his,& milites Chriſti alerentur, & eccleſiæ exornarentur,pauperes recrearentur, & captiui pro temporum opportunitate redimerentur. Quapropter vigilanti,ac ſolerti cura prouidẽdum eſt eis,qui eius facultates adminiſtrant,ne eas in ſuos ſolũmodo vſus conuertant,ſed magis iuxta poſſibilitatem rerum Chriſto famulantium,imo eorum, in quibus Chriſtus paſcitur,& veſtitur,curam gerere penitus non negligant. In eandem ſententiam Vrbanus Pontifex Maximus: Res Eccleſiæ fidelium oblationes appellantur, quia Domino offeruntur: non ergo debent in alios vſus, quàm in Eccleſiaſticos, & prædictorum Chriſtianorum fratrum indigentiam conuerti, quia vota ſunt fidelium, & pretia peccatorum, atque ad prædictum opus explendum traditæ, ſi quis autem quod abſit, ſecus egerit, videat ne damnationem Ananiæ, & Sapphyræ percipiat;& reus ſacrilegij efficiatur, ſicut illi effecti ſunt, qui pretia prædictarum rerum fraudati * ſunt. Ad hæc Vrbani verba additum eſt in veteri libro id quod ſequitur. Hæc fratres valde cauenda ſunt, & timenda, quia res Eccleſiæ non quaſi propriæ, ſed vt communes, & Domino oblatæ cum ſummo timore, non in alios, quàm in præfatos vſus fideliter ſunt diſpenſandæ,ne ſacrilegij reatum incurrant,qui eas inde abſtrahunt, vbi traditæ ſunt,& quod peius eſt,anathema maranatha fiãt,& ſi non vt Anania,& Sapphyra fecerunt, mortui ceciderint, anima tamen,quæ potior eſt corpore, mortua, & alienata à conſortio fidelium cadat, & in profundum Barathri labatur. Itaque ſi res eccleſiæ pauperum ſunt patrimonium, earum pauper eſt dominus, & quidem iure optimo: quod ius quicunque violat,cum iuſtitiæ leges euerterit, quos læſerit, quibuſque iniuriam intulerit, obſcurum eſſe non poteſt. Neque vero ſum neſcius, quid altario deſeruientibus, ac miniſtris Euangelij: quid ſacris reficiendis,atq; ornandis ædibus debeatur,& inter quos erciſceri hæredita-

Sic eſt in veteri libro.

tem hanc oporteat. Sed idem tamen contendo, illos ipſos à pauperum non eſſe numero ſeiungendos, ſic tamen vt gradus, dignitatiſque eorum ratio habeatur; quam tueri ſumptibus poſſint neceſſariis, & cum res ita tulerit, vt alterutrum neceſſario ſit omittendum, fabrica potius, ædificiorumque ac totius Eccleſiaſticæ ſupellectilis pauperum cauſa multo ſit ipſa cura poſterior: imo vero res Eccleſiæ, ſi neceſſe ſit, diſtrahi, diuendique aurum, argentumque conflari, & in vſus pauperum conuerti oporteat: quod quam vere à me poſitum ſit hoc loco, poſtea videro: id modo conſtet, res Eccleſiæ pauperum dici bona, pauperum eſſe patrimonium, pauperum pecunias iure, meritoque appellari: quod ſi eſt, perſpicuum etiam eſt, horum bonorum diſpẽſatores quidquid interuerterint, quid quid vitio adminiſtrarint, ac flagitioſe, luxurioſéque perdiderint, diſſipauerint, effuderint, Chriſti pauperibus abſtuliſſe, eoſq; lege repetundarum teneri. Namque, quod nonnullorum pace dixerim, quàm eſt illud leue ac friuolum, quo tanquam perfugio ſolent vti, peccatum confitentes, ſi quis acceptam pecuniam Eccleſiaſticus minime Eccleſiaſticè, & vt religioſum virum decet, expenderit. Ergo patronus, qui pecuniam, rémque omnem ſuam domeſticam ſeruo, vel diſpenſatori cuicunque adminiſtrandam commiſerit, ſi parum bona, vel nulla etiam fide in aliena pecunia verſabitur, vtrique ſcilicet optimè cautum putabimus, ſi diſpenſator, vel potius ipſe tantum patronus fuiſſe peccatum intelligat, nihil ſibi reſtitui poſtulet, ſcutica ſolum, ac flagello contentus ſit. Tu vero inquit, doce quæ me contingit, quámque mihi Epiſcopus, & Eccleſia portionem tribuerit, cum arbitratu meo male conſumpſerim, eſſe quod pauperibus reſtituam. Equidem nihil eſſe, quam vt id doceam, puto facilius, modo illud teneamus, miniſtro eccleſiæ neceſſaria tantum tribui, aut ipſum ſibi ſuppeditare debere. Nam ſi nec Epiſcopo licet, niſi quibus tantum indiget, Eccleſiæ rebus participare, ſic enim loquitur canon. XXV. Antiocheni Concilij, quid Clericis infra Epiſcopum liceat, omnes intelligimus. Beatus Proſper, cuius etiam auctoritate ſunt vſi Patres in Concilio Aquiſgranenſi lib. II. de vita contemplatiua, in eandem ſententiam ſcribit, interpretãs Apoſtoli verba è priore ad Corinthios epiſtola, apud quem inter cætera ſic eſt. Quid eſt aliud de Euangelio viuere, niſi laborantem inde, vbi laborat, neceſſaria percipere? Atque ante Proſperum B. Hieronymus de vita Monacho, Clericoque inſtituenda: ſi autem ego, inquit, pars Domini ſum, & funiculus hæreditatis eius, nec accipio partem inter cæteras Tribus, ſed quaſi leuita, & ſacerdos viuo de decimis, & altari ſeruiens, altaris oblatione ſuſtentor, habens victum, & veſtitum, his cõtentus ero, & nudam crucem nudus ſequar, Cur autem hac tenuitate clericus vitam degere cõtentus debeat, docet itẽ Proſper eodẽ libro. Quod ſi inquit, quilibet miniſter Eccleſiæ non habet vnde viuat, nõ ei reddit hic, ſed neceſſaria præſtat Eccleſia, vt in futuro præmiũ laboris recipiat, quod in hac vita iam ſpe Dominicæ promiſſionis expectat. Iam ne igitur vides Clericũ neceſſariis rebus eccleſiaſticis vtendis fruendis contentũ eſſe debere, vt reliquũ quod eſt, pauperi cedat? Quod profecto adeo verũ eſt, vt ſi Clerico ſuppetat, vnde vitã toleret, res Eccleſiaſticas non liceat attingere alendi ſui, ſuſtentandiq; cauſa. Quod olim admiratus, cum apud Dionyſium Carthuſianũ virũ fide, ac religione præſtantẽ, in libro de vita ſacerdotum, art. XXIV. legiſſem, veterum, ſanctiſſimorumq; Patrum teſtimoniis ab eo

co nſi

confirmatum, ac Proſperi locum ille alterum adduxiſſet, omiſit alterum, quem ſubiicio nunc ex eodem libro. Nec illi, inquit, qui ſua poſſidētes dari ſibi aliquid volunt, ſine grādi peccato ſuo, vnde pauper victurus erat, accipiunt. De Clericis dicit per Prophetā ſpiritus ſanctus, peccata populi mei comedunt, ſed ſicut nihil habentes proprium, non peccata, ſed alimenta, quibus indigere videntur, ſuſcipiunt, ita poſſeſſores non alimenta, quibus abundant, ſed aliena peccata ſuſcipiunt. Minus dixit vir ſanctiſſimus, atq; doctiſſimus, cum etiam neceſſariis rebus interdictum eſſe videatur egētibus clericis, ſi ſuo indignam ordine vitā ducant. Quod mihi ſignificare videntur verba illa ſynodi Romanæ. De donis autem ſanctorum, id eſt Catholicorum virorum, vel matronarum, quæ offeruntur Eccleſiis Dei, paſcantur pauperes ſpiritu, id eſt ſerui Dei, & cuncti Eccleſiaſtici ordinis degentes caſtè, ac pie ſub regula Chriſti. Quæ poſtrema verba clerico cuicumque non temere ſuppeditandam eſſe pecuniam, pauperumque eleemoſynas demonſtrant. Cur igitur, inquit, ſi quod neceſſitati ſupereſt, pauperum proprie eſſe cenſetur, Epiſcopus portionem meam tantam eſſe voluit? quia nimirum te quoque rerum Eccleſiaſticarum voluit ſecum eſſe & participem, & diſpenſatorem: his enim duabus tanquam partibus conſtat vita clericorum: hæc cuiuſque clerici, quā poſſidet, pecuniæ bipartita ratio eſt, vt & ſibi ipſe conſulat, & proximorum inopiam ſubleuet. Habebat, inquit, B. Auguſtinus Homilia LXVII. in Ioannem, habebat Dominus loculos, & à fidelibus oblata ſuis conſeruans neceſſitatibus, & aliis indigentibus tribuebat: tunc primum Eccleſiaſticæ pecuniæ forma eſt inſtituta, vt intelligeremus quod præcepit, non cogitandum de craſtino, non ad hoc fuiſſe præceptum, vt nihil pecuniæ ſeruaretur à ſanctis, ſed ne propter illa Deo ſeruiatur: Quod vltimum nimirum idem illud eſt, quod ſupra poſui Beati Proſperi, vt in futuro præmiū laboris recipiat. B. Ambroſius lib. II. officiorum, eo animo ſua fideles obtuliſſe dicit Eccleſiæ Miniſtris, vt per eorum manus, quorum fidei, atque integritati ſumma omnia tribuerent, ad pauperes peruenirent. Quo factum opinor, vt labente hodie, vel ruente potius Eccleſiaſtica diſciplina, pauperci fideles eadem, qua maiores noſtri, in Eccleſiam liberalitate nunc vtantur, ſcio, inquit Ambroſius, pleroſque ſacerdotes quo plus contulerunt, plus abundaſſe, quoniam quicumque bonum operarium videt, ipſi confert, quod ille ſuo officio diſpēſat, ſecurus quod ad pauperem ſua perueniat miſericordia. Nemo vult niſi pauperi proficere ſuam collationem: nam ſi quem aut immoderatum, aut nimis tenacem diſpenſatorem viderit, vtrumque deſpiciet, ſi aut ſuperfluis erogationibus diſſipat alieni fructus laboris, ac recondit ſacculis. Reddēdum hoc loco exiſtimo, quod ſupra ſum pollicitus, rebus ſcilicet Eccleſiaſticis ſalutem pauperum longe anteponēdam, ſic vt omnia potius vendere, ſi neceſſitas poſtulet, non dubitemus. Quod olim feciſſe B. Ioannem Chryſoſtomum, eique ab aduerſariis obiectum fuiſſe legimus. Namque ille cum pecunia deficeretur, nec haberet vnde pauperibus erogaret, quæ confecerat ipſe cimelia, quibuſque abūdaret Eccleſia, eius rei cauſa diuēdidit: quod eius factum quantauis dignum laude exiſtimatur. Acacius vero Abidenorum Epiſcopus, perſarum amplius ſeptem millia, quos Romani bello cepiſſent, ac niſi pretio redimerentur, eorum ſe omnium cædem facturos eſſe minitarentur, cum Rex Perſarum, vel id leuiter curaret, vel pecuniam tantam repræſentare non poſſet,

collecta vndique Eccleſiæ vaſa conflauit,captiuos,& quidem Ethnicos, & ſeruitute,& imminenti periculo liberauit:quod *illi* ad omnem poſteritatis memoriam ſummæ laudi fuit. Eſt apud me B.Ambroſij Homilia de perfecta liberalitate,nec dum,quod ſciam,edita, in qua vir ſanctiſſimus docet hunc eſſe auri argentiq; vſum in Eccleſia Dei,quem locũ ne quis deſideret,iam ſubiicio. Aurum, inquit Ambroſius, Eccleſia habet, non vt ſeruet ſed vt eroget,vt ſubueniat neceſſitatibus. Quid opus eſt cuſtodire, quod nihil adiuuat? an ignoramus quantum auri,atque argenti de Templo Domini Aſſyrij ſuſtulerunt? nonne melius conflant ſacerdotes propter eleemoſynam pauperum , ſi alia ſubſidia deſint, quàm ſacrilegus contaminata aſportet hoſtis? nonne dicturus eſt Dominus , cur paſſus es tot inopes fame mori? & certe habebas aurũ, miniſtraſſes alimoniam, cur tot captiui deducti in commercio ſunt nec redempti, ab hoſte occiſi ſunt: melius fuerat,vt vaſa viuentium ſeruares,quàm metallorum.

His non poteſt reſponſum referri:quid enim dices? timui, ne Templo Dei, ornatus deeſſet;Reſpondebit;aurum ſacramenta non quærunt,neque auro placent, quæ auro non emuntur, ornatus ſacramentorum, redemptio captiuorum eſt:vere illa ſunt vaſa pretioſa, quæ redimunt animas à morte: ille verus Theſaurus Domini eſt,qui operatur,quod ſanguis eius operatus eſt. Tunc vas Dominici ſanguinis agnoſco, cum in vtroque video redemptionem, vt calix ab hoſte redimat,quos ſanguis à peccato redemit.Quam pulchrum vt cum agmina captiuorum ab Eccleſia redimuntur,dicatur,nos Chriſtus redemit: ecce aurum quod probari poteſt,ecce aurum vtile,ecce aurum Chriſti,quod de morte liberat;ecce aurũ,quo redimitur pudicitia,ſeruatur caſtitas: hos ergo fili malui vobis liberos tradere, quàm aurum ſeruare; hic numerus captiuorũ: hic ordo præſtantior eſt, quam ſpecies poculorum: huic muneri proficere debuit aurum redemptoris,vt redimeret periclitantes: agnoſco infuſum auro ſanguinẽ Chriſti, non ſolum irrutilaſſe, verum etiam Diuinæ operationis impreſſiſſe virtutẽ redemptoris munere.Tale aurum ſanctus Martyr Laurentius Domino reſeruauit, à quo cùm quæreretur Theſauri Eccleſiæ,promiſit ſe demonſtraturum:ſequenti die pauperes duxit;interrogatus vbi eſſent Theſauri, quos promiſerat; oſtendit pauperes dicens,hi ſunt Theſauri Eccleſiæ,& vere Theſauri,in quibus Chriſtus eſt, in quibus fides eſt: hos Theſauros demonſtrauit Laurentius,& vicit, quòd eos nec perſecutor potuit auferre.Nunquid dictum eſt S.Laurẽtio, non debuiſti erogare Theſauros Eccleſiæ,vaſa ſacramentorum vendere,&c. At B.Flauianus Conſtantinopolitanus Epiſcopus,ad quem extat illa B.Leonis Papæ Euãgelicæ penè auctoritatis epiſtola,nõ modo idem ſenſit,& probauit,ſed eſſe res omnes Eccleſiaſticas pauperum declarauit;quod ea,quæ de pauperum prærogatiua, & bonorum Eccleſiæ iuſtiſſima poſſeſſione ſupra poſui,etiam cõfirmat. Magnus, inquit, Flauianus Epiſcopus Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ dixit, cimelia, & quæcumque poſſidet Eccleſia,non alibi,quàm in ſubleuãdis pauperibus impẽdi debere.De ædificationibus vero ſacrarum ædium, hac ipſa de cauſa deponẽdis, & ſentire,& teſtari videtur Iſidorus Peluſiota auctor antiquiſſimus, & grauiſſimus,cuius ex Epiſtola ad Euſebium Epiſcopum ſunt hęc.Aiunt te Eccleſiam Peluſij ædificare arte,atque opere quidẽ pulcherrimo,ſed iniquiſſimis rationibus, pérque ſummam iniuriam,ac magno pauperum malo , quorum impenſis opus facis,

facis. Quod profectò nihil aliud eſt, niſi Sion in ſanguinibus, & Hieruſalē in iniquitatibus ædificare: Deus autem non ex alieno ſacrificium requirit, ſed id campeius abominatur; & quæ ſequuntur apud illū. Effectū arbitror vtrumq;, & neceſſaria tātum ſumēda Clerico de bonis Eccleſiæ, & eorū quantūcumq; acceperit, eſſe diſpēſatorem oportere, ſi quid neceſſarij ſupereſt ſumptibus. Nūc illud, quod rem maximè cōtinet, etiam demōſtrandum eſt, quam in eo culpā, Clericus cōtraxerit, non cuiuſcumq; peccati, aut criminis eſſe nomine appellandam, ſed furti, ſed rapinæ, ſed ſacrilegij. Quod ſi ita eſt, & quod furto ſcelus admiſeris, non niſi reſtitutione demū expiari, quod Clerico ſupererat, quoniā pauperi negauit, atq; ſubtraxit, debet id omnino reſtitui. Origenes Homilia in Matthæum XVI. fraudandi verbo in hoc vtitur genere. Diaconi, inquit, qui non bene tractant Eccleſiaſticarū pecuniarū mēſas, ſed ſemper de eis fraudāt, & ipſas, quas diſpēſant, nō ſecūdū iuſtitiā diſpēſant, & diuites fiūt de rebus pauperū, ipſi ſunt nūmularij, pecuniarū mēſas habentes, quas Chriſtus euertit, &c. At qui fraudat, alteri, quod ſuū eſt adimit, quod qui facit, idē furatur, vel quod grauius ſup. dixit Vrbanus, ſacrilegiū in rebus admittit Eccleſiaſticis. Diſertius, opinor, ac dilucidius mellifluus ille Doct. S. Bernardus in Epiſtola ad Fulconē. Verūtamē, inquit, quę ſunt illa tua beneficia? Eccleſię: rectè, quia ſurgis ad vigilias, vadis ad miſſas, horis chorū nocturnis, diurniſq; frequētas, benefacis, ſic Eccleſiæ præbēdā gratis nō accipis; dignum eſt, vt qui altario deſeruit, de altario viuat: cōceditur ergo tibi, vt ſi bene deſeruis altario viuas; nō autē, vt de altario luxurieris, vt de altario ſuperbias, vt inde cōpares tibi fręna aurea, ſellas depictas, calcaria deargentata, varia, griſeaq; pellicea, à collo, & manibus ornatu purpureo diuerſificata: deniq; quidquid præter neceſſariū victū, ac ſimplicē veſtitū de altario retines, tuum non eſt, rapina eſt, ſacrilegium eſt: & reliqua apud ſanctiſſimū virum, quæ legenda omnibus eccleſiaſticis viris magnopere ſuadeo. Nō eſt, inquit Bernardus, tuū, quorū ſit autē expreſſit Magnus Baſilius Homilia in ſanctū Mamāthē, qui panē illū viduarū dixit, & pupillorū, cū Epiſcoporū negligētiam, vel inhumanitatē potius accuſaret. Si non eſt igitur Clericorū, quod præter neceſſarium victum, ac ſimplicem veſtitum retinent, iis, quorū eſt, reddant, ſi rapina, quibus abſtulerunt, reſtituāt; ſi ſacrilegiū, Tēplis Dei, hoc eſt eius pauperibus reponāt, quos rebus omnino ſuis ſacrilegi nudauerūt. An nō idē ſanxit Conciliū Carthaginenſe, cum Epiſcopum, presbyterum, diaconum vel quemcunque clericum, denique, qui ante ordinationem nihil haberet ſuū, ordinatus, agro, prædiiſue, niſi vel liberalitate alterius, vel hæreditate fuiſſet auctus, iuſſit illa omnia Eccleſiæ reſtituere; negantem parere; eccleſiaſtico indignum honore eſſe, haberique iudicauit. Nimirum abſtuliſſe furto iudicatur, qui reſtituere cogitur, furatus autem exiſtimatur, qui neceſſariis rebus contentus, non habebat vnde emeret non neceſſaria, lege canonem in concilio Aquiſgranenſi capite LXXXIX. Ego vero in neceſſariarum rerum modo ſtatuendo, pro dignitatis, ætatis, temporis, valetudinis ratione, & canonas, & ſanctorum Patrum ſcripta, dicta, facta, quæ nemini non ſunt propoſita, atque obuia, iterum, atque iterum clara voce teſtatus appello, & clericorum omnium conſcientias, quarum ad oſtium ſtat Chriſtus, & pulſat, tacitus etiam conuenio, Vtinam ſapiant, & intelligant, quicunque ſacram pecuniā tractant, colligunt, diſpenſant quocunq; nomine, ne præter ne-

ceſſitatẽ rebus abutentes ſacris, ſacrilegij neceſſario crimine teneãtur obſtricti.

Verum, omnia facile vitari poſſent incõmoda, & ſcãdala, ſi maiore religione, ſtudio, atque delectu hominum fierent ordinationes, tam maiorum, quàm minorum ordinum. Quo in genere tribus modis peccari ab ordinatoribus, B. Gregorius docuit, triplici videlicet ab eo qui ordinatur, præſtando, atque offerendo munere, à manu, à lingua, ab obſequio. Quàm ſit autem pernicioſum Epiſcopis, penes quos eſt ordinatio, in malis ordinationibus flagitium, luculentè quidem Ioannes Chryſoſtomus ſcribit in interpretatione Actuum Apoſtolorum: Eſt enim apud illum ſic. Multos Epiſcoporum ſaluos eſſe non arbitror, imò verò maximam eorum partem perire atque dãnari: cuius rei cauſa ea eſt, quod opus, ac negotium id ſit magni, ac præſtantis animi, quodque vi, ac neceſſitate ſæpe cogat mores omnino ſuos exuere, ac deponere. Etenim multipliciter vndecumque oculatum eſſe oportet Epiſcopum. Neque verò mihi tu illud dixeris, peccatum presbyteri eſt, aut Diaconi, horum enim omnium culpa, & peccatorum cauſſæ in ordinantis caput videlicet referũtur, ac redundant. Quid B. Leone PP. ſanctus? quid in ordinando religioſius ac circumſpectius? & tamen quanti res ipſa ſit, vt intelligeretur, de eius oratione ad Apoſtolorũ principẽ B. Petrũ, deq. Apoſtoli ipſius apparitione, ac reſponſo, in opere quod limonarion Græcè inſcribitur memoriæ traditũ hoc legitur. Sanctiſſimus ac par Angelis Leo Romanorum præſul, quadraginta diebus manſit ad ſepulchrum B. Petri, in ieiunio, & oratione perſeuerans, & petens ab Apoſtolo, vt pro ſe ad Deũ intercederet, ſua ſibi vt peccata dimitterẽtur: cõpletis autẽ quadraginta diebus, viſus eſt illi adeſſe Apoſtolus dicens, oraui pro te, & remiſſa ſunt tibi omnia peccata, præter ordinationes, hoc enim à te ſolum poſtulabitur, bene, an malè ordinationes feceris.

HÆc ſunt, vir Ornatiſſime, quæ pridem ſtudioſè colligebam, & commentabar: quæ, ſi vt de re ipſa inter nos conuenit, ſic ad rem quoque feciſſe tibi videbuntur, nóſque de eo amabis; ego verò tum huius operæ meæ fructum me cœpiſſe maximum putabo. Vale, Dat. Romæ, Kal. Iulij. Anno ſal. M. D. LXXIV.

FINIS.

MARTINVS AB AZPILCVETA DOCT. NAVARRVS, Achilli Statio Luſitano viro eruditiſſimo, multíſque nominibus ſuſpiciendo, in Domino ſalutem.

EPISTOLAM *tuam, & Cõmentarium de pecuniæ Eccleſiaſticæ ratione, charitate, religione, prudentia, modeſtia, eruditione, & elegantia plenam, iucundè ſuſcepi, auidè perlegi, & ea tuo nomine inſignique fama digna comperi: ſimul in animum induxi, tuæ auctoritatis adeo ualidis fundamentis innixæ acceßione, noſtræ (quæ uerior, receptior, quæque pientior & ſalubrior eſt) ſententiæ, multum roboris addi poſſe:* Ideoque è Repub. *Chriſt ea edenda, typiſque publicanda iudicaui. Vale noſtræ Luſitaniæ decus. Dat. Romæ, XVI. Kal. Auguſt. M. D. LXXIV.*

INDEX

INDEX

PRAECIPVARVM
MATERIARVM, QVÆ IN
præſenti opere continentur:

In quo, q. quæſtionem, m. monitum, n. numerum, p. paginam ſignificat.

A

Abſtinentia continentiæ nutrix.q.1.m.30. n.5.p.36
Acadcmia Caturcenſis à Io. 22. erecta. q.1.m.50.n.3.p.70
Actione ſubſidiaria qui tenetur ad tantam reſtitutionē tenetur ad quantam,qui principaliter. q.2. m.5.n. 2. p.131
Actio vel officium iudicis datur quoties æquitas id ſuadet. q. 2.m. 6.n.1. p.132
Actus vnus & idem vario reſpectu ad varias virtutes & varias leges pertinere poteſt.n.21.p.219
Alfonſus Caſtrenſis laudatus. q.2. m.5. n.1. p.131
Alphonſus Delgadus doctor laudatus. n.4.p.199
Aliena quærens ſua perdit, vt totum, qui quærit totum.q.1.m.38.n.6.p.47
Alienum capere,& retinere parum differunt.q.1.m.39.n.4.p.54
Alternatiuam proferens, cuius altera pars eſt vera, non eſt carpendus.q. 1.m.3.n.1. p.4
Apoſtolos non habuiſſe dominium in ſpeciali,eſſe contrarium Extrauag. Cum inter, incaute dixit Aduerſarius.q.1.m.8.n.1.p.9
Apoſtoli ſi vouerunt omnia neceſſaria ad perfectum ſtatum, vouerunt & paupertatem contra Aduerſarium. q.1.m.9.n.1.p.9
Argumentum à cōtrario ſenſu inualidum ad probandum id, cuius contrarium iure exprimitur. q.1. m.44. n.2.p.64
Argumentum à ſimili ſoluitur per diſſimile datum in propoſito in quo fit.q.2.m.13.n.3.p.143
Auare quærenti frequenter licet,quod non licet nolenti ſic quærere.q.1.m. 33.n.1.p.40
Auaritia, quæ non eſt ſpeciali virtuti iuſtitiæ cōtraria, nec acquiſitionem impedit,nec ad reſtitutionem obligat.q.1.m.33.n.2.p.40
Auarus deterior eſt prodigo. q.1. m.75. n.6.p.99
Auaritia non eſt,partem aliquam congruam redituum neceſſitatibus veriſimiliter futuris obſeruare. q.1. m. 76.n.5.p.101.Neque vel numos paulatim congerere magnis & piis operibus: & quid tunc fieri debeat. nu.6. Ne mors inopina nobis intercedat.n.7.ibid.
Author cur iuſte commotus condonet, & cur ei ſeniū male improperatur. nu.1. p.189
Author prolixitatis nomine male notatus.n.5.p.200
Author huius epiſt. an fuerit Hierony-

mus,q.1.m.1.n.1.p.2
Author Salmāticenſem cathedrā cano num primariā regebat,cū nō dū N. eos audire cœpiſſet.q.1.m.5.n.1.p.6
Author putat non fuiſſe animū N. minuendi nomen eius. q.1.m.5.n. 2.p.6
Authoritatem externis bonis augeri. q.1.m.6.n.1.p.6
Authori conſultum ne nudus externis cum ornato eiſdem in arenam aſcendat: & quibus ſe ornare poſſet. q.1.m.6.n.2.p.6
Authorem audiuit totū vnum annum canones Emanuel à Coſta inſignis doctor quem inſigniter laudat aduerſarius, cum gymnaſta magno ſalario ius ciuile interpretaretur. q.1. m.6.n.4.p.7
Author proteſtatur obſeruaturum ſe ſemper merito Aduerſarium.q.1.m. 6.n.5.p.7
Authoritas ſummorū pontificum neceſſario obſeruanda. q.1. m. 24. n.3. p.24
Author commentarium de ſpoliis clericorum vnà cū hac Apologia componit in C.Non liceat papæ.12.q.2. q.1.m.50.n.4.p.70

B

Beneficiarios non eſſe vſuarios nec vſufructuarios ſed maiore facultate quàm illi & minore quàm hi. q.1.m.24.n.13.p.27
Beneficiarius poteſt ſe honeſte alere de reditibus ſui beneficij etiam ſi habet patrimonium ſeruādo illud, & eius reditus quibus voluerit. q.1. m.30.n.1.p.35
Beneficiarij eccleſiaſtici lege naturali tenentur operibus piis erogare ſuperflua.q.1.m.75.n.1.p.98
Beneficiarij minimè retineant auare, quæ eis ſuperſunt.q.1.m.75.n.4.p.98
Beneficiarij quæ parce viuendo de ſuo honeſto victu detrahunt , faciunt ſua.q.1.m.77.n.1.p.102
Beneficiarij ſatisfaciunt erogando ea quæ ſibi ſuperſunt quibuſcunq; pauperibus,aut piis operibus, quæ delegerint.q.1.m.77.n.2.& ſeq.p.102
Beneficiarij de prouentibus eccleſiaſticis inſumere poſſunt pro libito tantum quātum in eccleſiam ſuam ac pauperes de patrimonialibus impenderint.q.1.m.77.n.7.p.104
Beneficiarij nequeunt inſumere ob ſolam liberalitatem nec humanam amicitiam.q.1.m.78.n.1. Poſſunt tamen in colligendos honeſte hoſpites, qui eorum eccleſiæ,vel beneficio prodeſſe valent.nu.2.p.105
Beneficiarius ſæcularis poteſt cuilibet largiri id quod meretur ob maiora obſequia quàm quæ ſuum beneficium requirit.q.1.m.78.n.3.p.105
Beneficiarius non amittet ſuos fructus eo ſolo quòd male viuit , contra Adrianum:nec etiam non celebrando,horas amittebat,vſque ad Concilium Lateranē. q.1.m.79.n.1.p.107
Beneficiarij minores,mediocres,&Epiſcopi quò ad hoc æquales.q.1.m.79. n.2.p. 107
Beneficiarius pro voluntate ſua diſponit de rebus quæſitis ſui ordinis ratione, puta, per confeſſiones &c.q. 1.m.79.n. 4.p.108
Beneficiarius de ſuo beneficio viuere poteſt,& alia ſua bona ſeruare cuicunq; voluerit. q.1.m.80.n.2.p.109
Beneficiarius & penſionarius quò ad hoc non differunt. q. 1. m. 80. n. 3. p.109
Beneficiarius tam ægrotans,quàm bene valens donandi facultatem habet,& ſi teſtari non poteſt.q.1.m.81. n.1.p.112. & lepida ratio , quare beneficiarij teſtari prohibentur , &

non

non donare.q.1.m.81.n.2.p.112
Beneficiarius religioſus qui ægrotat, an donare poſſit pauperibus, & piis operibus.q.1.m.81.n.3.p.112
Beneficiarius remuneret famulos. q.1. m.82.n.6. p.116. & quantum. n. eodem
Beneficiarius non ſolum poteſt expendere id quod eſt ei opus, quatenus eſt beneficiarius; ſed etiam quatenus eſt nobilis, aut graduatus. q.1. m.82.n.7.p,117
Beneficiarius prius poteſt ſibi prouidere quàm Eccleſiæ, quò ad vnum finem, & non quò ad alium. q.1. m. 82.n.8.p.117
Beneficiario ab aliquo qui recipit, an peccat.q.1.m.83. n.4.p.120
Beneficiarius impendendo vane, vel profane beneficij reditus, non ſolum peccat mortaliter, ſed etiam tenetur ad reſtitutionem. q. 2. m.7. n.1.p.133. quod etiã tenuit Tho. n.2. p. 134
Beneficiarius, ſecundum omnes, tenetur magis quàm laicus ad eleemoſynas,ergo alia lege quàm laicus.q. 2.m.7.n.8.p.137
Beneficiarius qua lege mortaliter peccat abutendo ſuis reditibus, eadem tenetur reſtituere.q.2.m.7.n.6.p.136
Beneficiarius qua lege ante diuiſionẽ tenebatur reſtituere profane impenſa, eadem & poſt eam tenebitur, quia diuiſio quò ad hoc nihil nouauit.q.2.m.7.n.10.p.138
Beneficiarij prodigitas etiam de parte ſibi à communi ſeparata ſacrilegium dicitur à S.Bernardo.q.2.m.7. n.13.p.138
Beneficiarij nõ ſunt ſuorum redituum domini abſoluti, quoniam habent onus dãdi ſuperflua pauperibus. q. 2.m.8. n.1.p.139
Beneficiarij reditus,non æquari ſtipendiis præſidum probat concil. Trid. q.2.m.9.n.1.p.140
Beneficiarij propter diuiſionem bonorum olim vel recens factam non eximuntur ab onere ſuperflua pauperibus erogandi. q. 2. m.11. num.1. p.141
Beneficiario non eſt tam lata facultas vtendi reditibus ſui beneficij quanta marito reditibus dotis. q.2. m.12. n.1. p.141
Beneficiario non eſt tantum iuris in rebus beneficij quantum marito in rebus vxoris: nec ſuſtinet onera tã grauia quàm maritus. q.2. m.13. n.3. p.143
Beneficiarius facit ſuos fructus à ſolo ſeparatos etiam nondum reconditos.q.2.m.14.n.1.p.144
Beneficiarius quantum pro ſe ſuſtentando egeat Arbitrarium eſt.q.2.m. 18.n.1.p.146
Beneficiarij magis obligantur ad largiendas eleemoſynas quàm laici.q. 2.m.19.n.1.p.147
Beneficiarius non ſoluitur ab obligatione reſtituẽdi male impenſa propter impotentiam, & poteſt illo & illo modo reſtituere,etiam ſi ſit monachus.q.2.m.20.n.1.p.148
Beneficiario ab aliquo accipiens aliquid de reditibus eius, an & quando peccet.q.2.m.26.n.1.p.151
Beneficiarium peccare mortaliter diſponendo vane vel profane iam nunc N. fatetur,& ſic non abſoluitur volens id facere vel non reuocans factum ſi poteſt, contrarium tamen eum dixiſſe in priore libello monſtratur 22. & amplius locis, n. 2.p.190
Beneficiarium teneri reſtituere male impenſa confirmatur nu.4.p.196
Beneficiarius regularis ſimilis in hoc ſeculari,nu.12.p.207

Beneficiario ab aliquo dotatam, qualis ducens peccet, & teneatur reſtituere. q.2.m.26.n.2.p.153
Beneficiario ab aliquo qui aliquid male accipit, cui reſtituet. q. 2. m. 26. n.3.p.153
Beneficiarij debita an ſolui poſſint ex debitis eius nõ perceptis ante mortem. q.2.m.26.n.4. p.154
Beneficiarios nõ eſſe liberos à legibus iuſtitiæ, per dicta ipſius N. probatur. q.2.m.27.n.1.p.154
Beneficiarij nec pro libito, nec ad pia poſſunt teſtari de ſuperfluis redituũ beneficiorum. q.3.m.1.n.1.p.157
Beneficiarij cur in vita poſſunt erogare ſuperflua pauperibus, & non per vltimas voluntates; ratio aptiſſima, cuius inaduertentia multi errant. q. 3.m.1.n.2.p.158
Beneficiarij minores Epiſcopis, etiam ſimplices, qua ratione non teſtantur. p.3 m.4.n.2.p.166
Beneficiarius ſucceſſor cum præceſſore, vt diuidit fructus remiſſiue. n.28. p.221
Beneficiarius etiam epiſcopus, poteſt relinquere teſtãdo cui voluerit tantum quantum de patrimonialibus dedit gratioſe. q.3.m.4. n.3.p.167
Beneficiarij diuina lege prohibentur teſtari de reditibus beneficij ad pro ſana, humana vero ad pia. q.3. m.5. n.1.p.167
Beneficiarij & laici impenſa omnis inordinata, peccatum: ſed illa clerici regulariter mortale, hæc vero laici regulariter veniale. q.3. m. vltimo. n.1.p.181
Beneficiarij prodigalitas & auaritia qua parte peior quàm laicorũ. q.3 m.vltimo. n.1.p.ead.
Beneficiarij regularis impẽſa quo modo reſarcienda. q. 3. m. vltimo. n.2. p. 182
Beneficiarij impenſa quibus caſibus iudicanda ordinata, & quibus cenſenda inordinata. q.3. m. vltimo. n.3.p. eadem
Beneficiarius licet non teneatur reficere eccleſiam prius quàm ſumat neceſſarium ad ſe alendum ſecundum qualitatem beneficij, ſecus tamen de neceſſario ſibi ſecundum aliam qualitatẽ extrinſecam. nu.19. p.217
Beneficium aut epiſcopatum idoneum relinquere ob alium maioris reditus ſine aliqua cauſa, peccatum eſt. q.1.m.76.n.3.p.100
Beneficiũ regulare nunquam ſæculari collatum eſt, neque ſæculare regulari in titulum, ſed in Commẽdam ſic. q.1.m.80.nu.4.p.110. Tantum tamen authoritatis habent Commendatarij quàm titulares. nu.5.
Beneficia regularia ſolis regularibus conferenda. q.1.m.56.n.2.p.76
Bonum quod ob finem eſt tale, non eſt ſuapte natura malum. q.1.m.32.n.4. p.39
Beneficij fructus dari ad pauperes ſuſtentandos multis in locis Tho. affirmat. q.2.m.7.n.5.p.135
Bona clericorũ bona ſunt pauperum. q.1.m.1.n.2.p.2
Bona externa vix eſſe noſtra. q. 1. m.6. n.3. p.7
Bona quæ nullius ſunt, poſſe occupari à quibuſuis, de quibus intelligendum eſt. q.1.m.17.n.2.p.17
Bonorum eccleſiaſticorũ quædã principaliter deputata miniſtris, quædã aliis piis. q.1. m.20. nu.3.p.19
Bona donata Deo, non eſſe illius priuatiue vt donata proximo, ſunt illius, periculoſum, contra Conciliũ Trid. nu.9.p.204
Bona eccleſiaſtica iterum duplicis generis. q.1.m.20.n.4. p. 19

Bona

Bona patrimonialia clericorum æque libera eſſe illis, ac ſua laicis. q. 1. m. 22. n. 1. p. 20
Bona quæſita eccleſiis antequam conferantur beneficiariis non ſunt eorum diſpoſitioni ſubiecta. q. 1. m. 22. n. 2. p. 20. Et idem de bonis principalius ad ſuſtẽtanda pia, quam miniſtris deputatis, niſi, &c. n. 2.
Bona quaſi patrimonialia annumeranda potius patrimonialibus quã eccleſiaſticis. q. 1. m. 22. n. 3. p. 21.
Bona ex penſionibus quæſita, an cenſeantur patrimonialia vel Eccleſiaſtica. q. 1. m. 23. n. 2. p. 23
Bona quæſita ex penſionibus temporariis quæ in ſubſidium impenſarum dantur Cardinalibus à Papa cenſentur patrimonialia. q. 1. m. 23. n. 2. p. 23
Bona vt cenſeantur eccleſiaſtica, non ſufficit vt dentur eccleſiaſticis ab eccleſiaſticis de bonis eccleſiaſticis. q. 1. m. 23. n. 3. p. 23
Bona quæſita ratione actuum eccleſiaſticorum etiam de reditibus eccleſiaſticis alia ratione quã iuris perpetui percipiendi reditus eccleſiaſticos, non cenſentur bona eccleſiaſtica. q. 1. m. 23. n. 5. p. 23
Bonorum eccleſiaſticorum verum Dominum eſſe Chriſtum Deum irrefragabiliter tenendum. q. 1. m. 24. n. 1. p. 24
Bona omnia ſacra ſunt Dei, & omnia ſacrorũ ſuſtentationi deputata ſunt ſacra; & qui ea furatur aut rapit ſacrilegus. q. 1. m. 24. n. 4. p. 25
Bona cur, & quo ſenſu dicuntur nullius, cum ſint Dei. q. 1. m. 24. n. 5. p. 25.
Bona eccleſiaſtica ſunt Dei quò ad verum dominium, eccleſiæ & prælatorum quò ad adminiſtrationem, pauperum & piorum quò ad ſuſtentationem. q. 1. mon. 24. n. 8. p. 25. & num. 11. pag. 26
Bona omnia eccleſiæ ſacra, licèt conſecrata benedictione aliis ſacratiora; & quo ſenſu aliqua non ſint in hominum commertio. q. 1. m. 24. n. 9. p. 26
Bona donata Deo fieri eius iure naturali perinde ac alterius donata illi. q. 1. m. 24. n. 13. p. 27
Bona eccleſiaſtica eſſe Dei, & non vllius hominis Concilio Tridentino definitum. q. 1. m. 24. n. 14. p. 27
Bonis ſecundi generis quartæ ſpeciei vtendi facultas liberior facultate vtendi bonis primi generis: ſed non adeo vt facultas vtẽdi patrimonialibus. q. 1. m. 25. n. 2. p. 28
Bona beneficiarij præmortui deuoluta in ſucceſſorem, an ſint primi generis, an ſecundi quartæ ſpeciei. q. 1. m. 26. n. 1. p. 29
Bona eccleſiaſtica ſubiecta eſſe oneri & modo, vt ſuperflua piis operibus erogentur. q. 1. m. 27. n. 1. p. 30
Bona nõ eſſe data eccleſiaſticis, vt primogenia diuitibus inſtituantur: nec vt cognati augeantur. q. 1. m. 27. n. 6. p. 31
Bona omnia eccleſiaſtica tam tempore Apoſtolorum, quàm poſtea donata, ſunt eiuſdem cõditionis, quia ſunt vnum patrimonium Chriſti. q. 1. m. 74. n. 1. p. 96
Bona beneficiorum nouorum, nõ eximũtur onere antiquo eo ſolo quod ſupponantur alicui nouo. q. 1. m. 74. n. 4. p. 97
Bona deſtinata immediate pauperibus ad quem modum differant à deputatis immediate beneficiariis. q. 2. m. 24. n. 1. p. 150
Bona etiam immobilia comparata per beneficiariũ ex reditibus beneficij nõ fiũt ipſo iure Eccleſiæ niſi nomine ipſius quærãtur. q. 1. m. 37. n. 1. p. 42

Bona eccleſiaſtica eſſe vere Chriſti, & ex mẽte eius ſubiecta oneri tribuẽdi ſuperflua pauperibus. q. 1. m. 38. num.9.p.48

Bona eccleſiaſtica eſſe Dei, eſſe danda pauperibus & non diuitibus: Ideoque non eſſe æq; libera atque laica concilium Triden.definit. q.1.m.38. num.14.p.51

Bonorũ eccleſiaſticorum impenſa vana & profana, non ideo mala quia prohibita; ſed prohibita quia mala. q.1.m.38.n.14. p.51

Bonis in eccleſiaſticis plus poteſt Chriſtus, quàm prælati: ſicut in bonis Ciuitatis plus poteſt illa quàm decuriones.q.1.m.40.n.4.p.55

Bona eccleſiaſtica iuſta de cauſa poſſunt concedi laicis.q.1.m.54.n.3.p.73

Bona eccleſiaſtica non eſſe iuſte applicata ordinibus militaribus, male infertur ex ſententia communi. q.1. m.58.n.1.p.80

Bona eccleſiaſtica fiunt profana per alienationem iuſtam in laicos, & tunc eorum reditus fiunt adeò liberi ac aliorum profanorum. quæſt.1. m.58.n.2.p.81

Bona empta ex reditibus eccleſiaſticis fieri Eccleſiæ; empta vero ex patrimonialibus beneficiarij, non fieri eiuc neceſſariò infert non eſſe eiuſdem rationis vtroſque. q. 1. m. 66. num.1.p.88

Bona eccleſiaſtica qui dicit eſſe iure naturali diuino in opera pia dicata, cogitur fateri, quòd cõſuetudo impendendi ea in profana, eſt contra illud & inualida. q. 1. m. 67.num.1. Quidquid ineptè reſpondeat Aduerſarius.n.2.p.88

Bona eccleſiaſtica non ſolum intẽtione, ſed etiam præcepto, & traditione Chriſti. Apoſtolorum, & Eccleſiæ ſunt operibus piis deputata. q.1. m. 68. n. 1.p.90

Bonum publicum prẹferendum priuato.q.1.m.71.n.2.p. 94

Bonorum Eccleſiæ verus Dominus eſt Chriſtus non ſolum generali ratione, quia omnia ſunt eius; ſed etiam ſpeciali: & ita beneficiarij ſunt quidam eius procuratores. q. 3. mon.2. n.1.p.159

Bona Eccleſię ex preſsè, vel tacitè oneri dãdi ſuperflua operibus piis ſubiecta.q.3.m.2.n.4.p. 160

Bulla S. D. N. Pij V. Pontif. Max.in fine libri.

C

CÆſar coſta Archiepiſcopus Campanus laudatus.n.4.p.197

Cardinalatus eſt beneficium eccleſiaſticum.m.23.n.1.p.22.

Cardinalis illuſtriſſimus Vermienſis etiam ante purpuram, nomine Hoſius, toti orbi clariſſimus Petrũ Sotum feliciſſime contra Brentiũ defendit.q.1.m.38.n.3.p.46

Chriſtiani Eccleſiæ primitiuæ ei pretia bonorum dabant Apoſtolis ad ſuſtentandos egenos.q.1. monit.27. num.2.p.30

Chriſtũ non eſſe minus liberalũ nunc, quando eſt diriſſimus, quàm cum eſſet pauperrimus.q.1.m.27. n.5.p.31

Chriſti menti cõformius, reliquare aliqua ex his quæ decẽter inſumi poſſunt in aliqua opera virtutũ, quàm inſumere omnia in voluptatẽ, etiã honeſtam.q.1.m.30.n.3.p.36

Clerici tria genera bonorum habent, ſcilicet patrimonialia, eccleſiaſtica, & quaſi patrimonialia.q.1.m.21. num.1.p.20. Quantum ea differant. num.2

Clericorum bona eſſe pauperũ, vt intelligendum.q.1.m.27.n.3.p.30

Charitate

Charitate ſola obligatum ad aliquid, poſſe ad id cõpelli.q.2.m.6.n.1.p.132
Charitatis lex ex æquo ligat laicos & clericos habentes ſuperflua. quęſ. 2. m.10.n.1.p.140
Clericorũ aliqua mala impunita, permittit eccleſia,licet ea non probet. num.13.p.208
Commendas militum religionum vera beneficia regularia eſſe. num.14. & 15.p. 209
Commẽdatarius cur vocatus Author. n.17.p.216
Commendatores ordinum militarium Hiſpaniæ habẽt Eccleſias ſeparatas commendatas, quæ aliis non conferuntur.n.19.p.217
Cõmẽdatores S.Iacobi de Spata Calatrauæ,& Alcantaræ ac ſimiles, ſunt eccleſiaſticę pſonę.q.1.m.55.n.1.p.74
Commendatores ordinum militarium S. Iacobi Calatrauæ Alcantaræ, & ſimiles eſſe verè religioſos, latè probatur.q.1.m.56.n.1.& ſeq.p.75
Commẽdatores prædicti quotannis ſe expropriant.q.1.m.56.n.3.p. 76
Cõmendatores iniuſtè poſſidere bona eccleſiaſtica,non infertur ex ſentẽtia cõmuni,cum contrarium potius inferatur.q.1.m.60.n.1.p.82
Commẽdatores reditus ſuarum Commendarum regulariũ malè vel profanè vltra ſuam decentiam impendentes, peccare late probatur. q.1. m.61.n.1. & ſeq.p.83
Commendatores militarium ordinum æquiparari clericis ſęcularibus quò ad bona temporalia,latè probatur. q.1.m.62.n.1.& ſeq.p.84
Cõmẽdatores ordinũ militariũ caueãt ab aſſentatoribus cõtra receptiſſimas ſentẽtias. q.1.m. 63.n.1.p.85
Commendatarij profeſſi perpendant periculum male inſumendi ſuos reditus.q.1.m.83.n.3.p.119
Cõmunio rerum, ſolet parere diſcordiam.q.1.m.41.n.3.p.59
Cõmuni re poteſt quis vti ad vſum deſtinatum inuito conſorte.q.1.m. 72. num.2.p.94
Cõciliũ Trid .tacite ſenſit beneficiariũ lege iuſtitię teneri ad dãdum ſuperflua pauperibus.q.2.m.7.n.14. p.139
Cõcilium Trid. quomodo tacitè ſentit beneficiarios teneri ad reſtituenda male impẽſa.q.2.m.21.n.1.p.148
Conſilia ſeruare ſecũdum præparationem animi, & ſeruare mentaliter longe differunt.q.1.m.7.n.4.p.8
Confeſſarios & conſultores beneficiariorum, quæ animaduertere oporteat ad abſoluendum,vel damnandum peccati mortiferi ob impenſam redituum ſuorum. q.3. mon. 14. & vltimo.n.1.p.181
Conſilia pro tempore quo ad ſui obſeruantiam ligant, præcepta fiunt. q.1.m.7.n.5.p.8
Conſiliorũ contraria volens ſine contemptu eorum non peccat.q.1. m.7. num.6.p.9
Conſuetudo, vt beneficiario poſt mortem cedant fructus primi, vel ſecundi anni,non infert poſſe illum de illis pro libito diſponere.quęſ.1. m.40.n.2.p.67
Conſuetudo vt beneficiarij diſponant in vita & morte de reditibus eccleſiaſticis pro libito, nullibi gentium eſſe videtur;& ſi eſſet,non valeret: nec hoc debet videri durum.quęſ.1. m.50.n.1.p.69
Cõſuetudo vt legi deroget, debet eſſe maioris partis.q.1.m.50.n.2.p.70
Conſuetudinem libere teſtandi de reditibus beneficiorum, non eſſe clericis in Italia,cõſtat ex litteris multorum Rom. Pontif. recentiorum. q.1.m.50.n.4.p.71
Conſuetudo beneficiariorũ diſponen-

di ad libitum de reditibus, non eſt nota Papæ, imo contrariam eſſe in Italia, ipſi Pontifices teſtantur. q. 1. m.51.n.2.p. 71
Conſuetudinem diſponēdi ad libitum de reditibus beneficiorum nec eſſe, nec induci poſſe.q.1.m.53.n.1.p.73
Conſuetudo non poteſt contra hanc concluſionem.q.2.m.22.n.1.p.149
Corona clericorum & monachorum quid ſignificat.q.1.m.1.n.4.p.3
Concordia negantium,& aſſerentium conſuetudine poſſe induci, vt beneficiarij teſtētur.q.3.m.5.n.2.p.168
Commendatores ordinum militarium non poſſe teſtari,niſi ad hoc,& hoc modo.q.3.m.12.n.1.p.177. Et clauſulæ Bullæ Pij V.per quam adimūtur militaribus ordinibus, & quibuſdā aliis facultates teſtandi.n.eodem.
Commendatoribus non licet ita primogenia ſiue maioratus teſtādo inſtituere ac clericis ſæcularibus. q. 3. m.13.n.1.p.179
Conſuetudo vt beneficiarij pro libito teſtentur de reditibus eccleſiaſticis, nullibi eſt;& ſicubi eſſet,non valeret.q.3.m. 11.n.3.p.160. Quia contra legem naturalem eſſet.n.3.
Conſtitutio interpretans, in terminis interpretatæ intelligenda.q.3.m. 11. n.7.p.161
Conſuetudo vt beneficiarius percipiat fructus vnius,vel alterius anni poſt mortem,valida.q.3.m.3.n.1.p.163. Et quomodo intelligēda remiſſiue.n.2
Conſuetudo derogat legi quatenus eſt humana, nō quatenus eſt naturalis, vel diuina.q.3.m.3.n.3.p.164
Conſuetudo clericorum teſtandi ad libitum,à Papa non toleratur in Italia,nec alibi.q.3.m.3.n.4.p.164. Nec approbari poteſt ab vlla poteſtate humana,cum eſſet contra diuinam authoritatem.n.eodem.
Conſuetudo teſtādi etiam ad pia, non eſt in Hiſpania Epiſcopis: videtur autem eſſe inferioribus,quæ tamen nec illis eſt in Italia, nec in multis partibus Galliæ, ſine facultate Epiſcoporum.q.3.m.3.n.6.p.165

D

Decentia ſtatus non eſt poſita in præcepto indiuiſibili, ſed habet latitudinem,alia maiorem,alia minorem.q.1.m.32.n.2.p.38
Decimas ante Lateranenſe Concilium laicis conceſſas, & alias quas principes habent, non poſſe iuſte ab eis teneri,nō inferri ex communi ſententia, late probatur. q.1.m.64. n.1. & ſeq.p.86
Decimarum fructus, bonaque alia eccleſiaſtica iuſta cauſa per Sedem Apoſtolicam concedi poſſunt laicis ita,vt eis tanquā profanis vtantur.q. 1. m. 64. n. 2.p. 86. Quàmuis Thomas, cui ſua tribuit Aduerſarius expreſſe dixerit, ius percipiendi decimas non poſſe illis dari q. eadem num.3.p.67
Decimæ vel fructus beneficiorum, & alia bona eccleſiaſtica iuſte data in ſolutum,vel in pretium damnorum impenſarum, vel laborum ſubitorum, vel ſubeundorum nobilibus, vel aliis,libera eſſe vidētur ab onere dandi ſuperflua pauperibus,ſicut erāt bona perdita, vel damnificata, impenſæ & pretium laborum, pro quibus ſunt data.q.1.m.65.n.1. Licet non illa quæ alias ob cauſas conceduntur.q.1.m.65.n.2.p.87
Decimæ licèt quò ad ſuſtentationem neceſſariam miniſtrorū debeantur iure naturali diuino, tamen quò ad quotam debentur iure humano: & ideo Eccleſia iuſta de cauſa poſſet
illam

illam augere, & diminuere. q.1. m. 69.n.1.p.91
Decimæ non debentur etiam ſi petantur, extante cõſuetudine præſcripta ne ſoluantur.q.1.m.69.n.2.p.91
Decimas, primitias, & alia innumera bona habẽt deputata chriſtiani cultui diuino, & pauperibus. q.1.m.75. n.3.p.98
Decimæ, & alia bona eccleſiaſtica, onus pauperum alendorum habent. q.2.m.7.n.12.p.138
Diſpoſitio ſecundum materiam intelligenda.q.3. m.9.n.2.p.575
Diſpenſatio ſuper voto paupertatis non eſt neceſſaria religioſo quò teſtetur.q.3.m.11.nu.3. p.176
Diuiſio non omnis transfert dominiũ. nu.11. p.206
Diuiſionem bonorũ eccleſiaſticorum inter prælatos & capitula, & alios beneficiarios, non efficere eos liberiores ſuarum partiũ dominos, quã erãt prelati oĩm ante diuiſionẽ, latè & euidẽter ꝓbatũ.q.1.m.41.n.1.p.58
Diuiſio iuſtus titulus ad trãsferendum dominium illius ſpeciei, qualis erat ante diuiſionem, nõ tamen alterius. q.1.m.42.n.1. p.62
Diuiſio fructuũ beneficij inter præceſſorẽ & ſucceſſorẽ facienda eſt, vt fit inter vſufructuariũ, & nõ vt fit inter maritum & vxorẽ facto diuortio, attẽto iure cõmuni.q.2.m.13.n.1.p.142. Licet in Hiſpania in Epiſcopatibus, etiam in aliis beneficiis aliquarum diœceſum contra fiat.nu.4.
Diuiſio fructuum inter fideicommiſſarium, & eum cui reſtituẽdum eſt fideicõmiſſum, fit eodem modo quo inter dominum & vſufructuarium. q.2.m.13.n.2. p.142
Diuiſio fructuum inter preceſſorem & ſucceſſorem in primogenio, facienda eſt, vt inter vſufructuariũ, & dominum.q.2.m.15. n.2.p.145
Didacus à Leyua, ſiue Couarruuias laudatus.q.1.m.38.n.8.p.47, & n.5.p.200
Dominus ſuarum veſtium, an eſſet Petrus poſt apoſtolatum, non eſt vana quæſtio, contra Aduerſarium. q. 1. m.12.n.1. p.12
Dominiũ rerũ eccleſiæ eſt apud Deum ſpecialiter & priuatiue.n.26.p.220
Dominium bonorũ temporalium, eſſe neceſſarium prælatis omnibus, falſum.q.1. m.13.n.1. p.13. Quia ſufficit adminiſtratio.n.2
Dominium immobilium rerum temporalium Eccleſiæ, penes prælatos eius eſſe, nullus catholicus vſque ad Aduerſarium dixit.q.1.m.13.n.3. p.14
Dominium rerũ Eccleſiæ penes quem ſit, confuſè tractatum hic, & inſolenter alibi.q.1.m.18.n.1.p.18
Dominium vnius & eiuſdem rei, non poteſt eſſe plurium inſolidũ, & non tranſit ipſo iure in extremè egentem.q.2. m.4.n.1.p.130
Dominicus Sotus palinodiam tacitè canere videtur.q.1.m.38. n.10 p.49
Diſpoſitio ad minuendum non operatur augmentum.q.1.m.41.n.3.p.59
Dominicus Sotus magna ordinis Dominicani gloria.q.1.m.39.n.1.p.52
Dominus Franciſcus à Nauarra ſtirpe Regia prognatus.q.1.m.41.n.4.p.59
Donatio bñficiariorũ ad pia ante traditionem valida. q.1. m.82.n.4.p.115
Donationes non omnes tẽpore mortis factæ ab eccleſiaſticis ius teſtandi non habẽtibus ſunt, nec præſumuntur fraudulentæ.q.1.m.82.n.1.p.115. & tribus modis firmantur. n.3.
Donatio à Rege filio facta, valet etiã ſi non exprimit ſe in id poteſtatis plenitudine vti.q.3.m.7.n.4.p.171

E

ECcleſiaſtici etiam Epiſcopi menſa ſimplici & apparatu paupere vtantur.q.1.m.38.n.11.p.49
Eccleſiarũ prælati & Ciuitatũ decurio

nes qualiter in hoc ſunt pares, vel impares.q.1.m.40.n.3.& 5.p.54
Eccleſiarum reditus non erant tẽpore S.Thomæ tam grandes ſicut nunc: & cur Epiſcopatus Italiæ & Galliæ non ſunt adeo opulenti ac Hiſpaniæ.q.1.m.40.n.6.p.55
Eccleſia non fouet peccata eo ſolo, quòd ex cauſa relinquit ea impunita.q.1.m.51.n.1.& 3.p.71.& ſeq.
Eccleſiaſtico ſtatui non repugnat bigamia nec irregularitas; licet ordini ſuſcipiendo, vel eius vſui obſtet. q.1.m.57.n.1.p.80
Eccleſiaſtica perſona ſine ordine vllo eſſe poteſt.q.1.m.57.n.2.p.80
Eccleſiam erraſſe concedẽdo bona militaribus ordinibus, nullatenus ex communi ſententia infertur.q.1.m. 59.n.1.p.81
Eccleſiaſtici reditus magni, quare minus boni eos habenti,quã pauci victui ſufficientes.q.1.m.76.n.1.p.100
Eleemoſyna vt plurimũ liberius datur quã reditus bñficij.q.1.m.34.n.2.p.41
Eleemoſynarius cũ facultate ſe alendi reſtituere debet pauperibus quæ vane impendit, & talis eſt beneficiarius.q.2.m.7.n. 11.p.138
Elogiũ verũ,quod probatur alicuius dictis,tribui poteſt etiã ſi nõ cõcipiatꝛ ab eo eiſdẽ verbis.q.1.m.3.n.2.p.4
Empta à clerico nomine ſuo,non fiunt eccleſiæ, præſertim immediate, & quoad profeſſionem quod N.dixerat.n.11.p. 206
Epiſcopi qua ratione in Hiſpania non teſtantur.q.3.m.4.n.1.p.166
Epiſtola Frãc. Turriani ſociet. Ieſu, ad Reuerendiſſ. D. Gonzalo Herrera Epiſc.Laodicen.exponens authoris ſententiam, de ratione vtẽdi rebus eccleſiaſticis.p.225
Epiſtola alia eiuſdem fere argumenti cum pręcedenti, Achillis Stadij Luſitani,ad authorem.p.234
Extrauagans cum inter nonnullos. incaute ad hoc applicatur ab Aduerſario.q.1.m.15.n.1.p.15

F

FActa non præſumuntur. q. 1. m. 41. n.2.p.58
Falſa octo exvndecimo argumẽto Aduerſarij colligũtur. q.1.m.53.n.1.p.73
Falſum eſt cõmunem ſententiam conſequi reditus eccleſiaſticos,& bona vnde illi redeunt nullatenus poſſe tribui laicis. q.1.m.54.n.2.p.73
Fide digni viri dicto credens,non peccat.q.1.m.3.n.3.p.4
Finis præcepti nõ eſt in præcepto, nec mortificatio carnis ĩ præcepto ieiunij ad eã pręcepti.q.1. m.73.n.2.p.95
Franciſcanos habere dominiũ rerum temporaliũ donatarum,vt illis veſcantur & induãtur, dicere;eſt quiddam inſolens.q.1.m.14.n.1.p.14
Franciſcus Turrianus magnum ſocietatis Ieſu ornamentum.n.4.p.199
Fratres minores de obſeruantia ſoli,& Cappuccini hodie, temporaliũ incapaces in cõmuni.q.1.m.15. n.2.p.15
Frater Michael Medina laudatus. q. 1. m.38. n.3.p.46
Frater Alphonſus Maldonadus nomine, re ipſa optimè donatus. q. 1. m. 84.n.1.p.125.
Fructus beneficiario poſt mortem cedentes, in quæ impendendi. q.1.m. 48.n.2. p.67
Furtum admittit,qui re aliena in alium vſum quàm conceſſum, vtitur. q.2. m.7.n.5.p.135

G

GLoriam per iuſtitiam,& eius opera quæri.n. 27.p. 220
Gratia facta non expirat morte illam facientis.q.3.m.8.n.1.p.172

I

IMpenſa minor fit in victu, cum reliquiæ cedunt impendenti,&c.q.1. m.30.n.4.p.36

Intel

Intellectus illius dicti; Stultus non debet eſſe melioris conditionis quàm ſapiens.q.1.m.33.n.3. p.40
Intellectus iurium, quibus ſignificatur cõparata ex reditibus eccleſiæ, fieri ipſo iure eius.q.1.m.37.n.2.p.42
Intellectus pulcher c. fi. de his quæ fiũt à mai.par.cap.q.1.m.41.n.8.p.60
Intellectus optimus c. Peruenit, de fideiuſ.q.1.m.46.n.2.p.66
Intellectus nouus,& apt⁹ c. Quod quibuſdã,de fideiuſ.q.1.m.47.n.1.p.67
Intellectus Extrauagantis,Suſcepit.tit. Ne ſede vacante,inter cõmunes. & de elect.inter.Ioan.XXII.q.1.m.48. n.1.p.67
Intellectus c. fi. de his quæ fiunt à mai. par.cap.q.1.m. 72.n.1.p.94
Intellectus illius Pauli; Presbyteri qui bene prẹſũt,&c.q.1.m.78.n.4.p.106
Intellectus c.Ad hæc, de teſta.q.1.m.81. n.2.p.112
Intellectus concilij Trident. q.2.m.17. n.1.p.146
Ingratitudo ſemper peccatum. q.1. m. 82.n.6.p.116
Intellectus c.Relatum 2 de teſta.ab N. datus,refellitur. q.3.m.2.n.7.p.161
Interpretatio in dubio facienda ita, vt actus valeat.q.3.m. 7.n.2.p.171
Indulgentia morte concedentis eam, non moritur.q.3.m.8.n. 2.p.172
Iudicis ſententia fundata in cauſa minus ſufficienti, ſuſtẽtatur per aliam ſufficientem.q.3.m.7.n 3.p.171
Iuſtitia vt maxima virtutũ moralium, n.27. p.221
Iuſtitiæ legem infringens,peccat mortaliter; non autem infringẽs legem liberalitatis.q.1. m.39.n.2.p.53
Iure diuerſo non eſt eadem res cenſenda.q.1.m.74.n.3.p.96
Iuſtitia ſpeciali non tenetur, quicunq; per iudicem cogi poteſt. q. 2. m.1.n. 2.p.127.
Iuſtitię ſpecialis legem frangens,tenetur ſemper ad reſtitutionem faciendam.q.2.m.2.n.1.p.129
Iuſtitiæ ſpecialis debitum quantũ differat è debito aliarum virtutum.q. 2.m.2.n.2.p.129
Iuſtitiæ ſpecialis legem frangens, tenetur ad reſtitutionẽ;non autem frangens charitatis legem.q.2. m.7.n.6. p.136
Iudex fungens duplici poteſtate, præſumitur vti efficaciore. q.3. m.7.n.3. p.171

L

Laus in debitum finẽ relata, ſanctè quæri poteſt.q.1.m.5.n.2.p.6
Legale debitum multiplex, & quæ legalis iuſtitiæ pariat actionẽ, & quæ officium iudicis, & quæ neutrum. n.23.p.219
Legem mentaliter ſeruare, quid? q. 1. m.7.n.2.p.8
Lege naturali ad pacta, & onera tenemur.q.1.m.34.n.3.p.41
Legem naturalem & diuinã, qualis eſt de ſacrificando Deo, de puniendis delictis, & de confitendo presbytero, poteſt iuuare & determinare lex humana; cui ſatisfaciens, ſatisfacit naturali.q.1.m. 67.n.3.p.89
Legem naturalem non iuuat, ſed deſtruit lex humana, quæ contrarium eius quod illa intendit, ſtatuit. q. 1. m.67.n.4.p.89
Leges generales non ſolũ veræ & ſpecialis iuſtitiæ, ſed etiã charitatis & aliarum virtutum determinari poſſunt, imo re ipſa determinatæ ſunt legibus ſpecial.q.2.m.27.n.2.p.154
Legem nullã quæ nititur æquitate eſſe iuſtitiæ non dixit Author n.20.p.218
Lege iuſtitiæ non obligatur quicunque iudicis officio cogi põt.nu.22.p.219
Lex ſubſidiaria regulariter parit actionem,quicquid N. dicat.n.24.p.220
Lege pactorum,quia naturalis eſt,obligantur etiam Papæ, & Reges. q.3.

m.2.n.4.p.160
Lex non obligat ad finem quem intendit; ſed ad illud quod in illum præcipit, nec legis fine vel cauſa ceſſante, ceſſat lex. q.1.m. 68.n.1.p.90.
Lex ſecundum rationẽ & intentionem legislatoris ligat. q.1.m.73. n.1.p.95
Leges de omniũ virtutũ actibus feruntur, & ita tã de actibus virtutũ theologarũ, quã moraliũ, cardinaliũ, & eis contributarum. q.2.m.1.n.3.p.128
Leges de alendis parentibus, vel liberis, non ſunt leges iuſtitiæ ſpecialis. q.2.m.2.n.2.p.129
Lex quæ iubet ſuccurrere patienti extrema, non eſt lex iuſtitiæ ſpecialis, ſed charitatis pietatis miſericordiæ vel iuſtitię gñralis. q.2.m.3.n.1.p.129
Liberalitas chriſtiana erga pauperes, maxime totius mundi nationum. q.1.m.1.n.3.p.2
Licentia eligendi Confeſtarium, non expirat morte illam concedentis. q.3.m.8.n.1.p.172
Licẽtia non reſidẽdi, morte concedẽtis non moritur. q.3.m.8.n.4.p.172
Ludolfus, & Dionyſius magnũ Cartuſiani ordinis decus. q.1.m.75.n.5.p.99

M.

MAla ſuapte natura, nullo fine bono fiũt bona. q.1.m.32.n.4.p.39
Mandatum morte mandantis re integra moritur. q.3.m.8.n.3.p.172
Mater N. ſplendide dotata reditibus eccleſiaſticis. n.12.p.207
Michael à Marañon licentiatus laudatus. n.15.p. 212
Materia ſuperbiendi, ambiendi, &c. tollenda. q.1.m.38.n.7.p.47
Maior pars non præiudicat minori, in rebus communibus vt ſingulis, &c. q.1.m. 41.n.8.p.60
Mutationes dignitatum dęmonium, & mundus inquirendas nobis procurant. q.1.m.76.n.4. p.101
Monaſterium ſanctæ Mariæ à Paulari laudatum. q.1.m.78.n.2.p.105
Monachus factus Epiſcopus, non teſtatur. q.1. m.11.n.2.p.11
Monachus incapax beneficiorũ tẽporaliũ, nõ aũt ſpũaliũ. q.1.m.2.n.4.p.11
Monachus, & ſeruus in hoc pares. q.1. m.12.n.2.p.12
Monachus & ſeruus in hoc æquantur; & vt hic domino, ita ille quęrit monaſterio. q.1.m.14.n.2.p.14
Monachus, cũ certũ quid impẽdẽdum deſignatur, põt largiri eleemoſynã de reliquatis. q. 1. m.30. n.6.p.36
Monachus, qcq̃d acq̃rit, monaſterio, vel bñficio acq̃rit. q.3.m.11. n.1.p.175
Monaſterium. S. Crucis Conimbricenſis omnium ordinis canonicorum regularium olim opulentiſſimum, nunc autem etiã reformatiſſimum. q.1.m.41.n.4.p.59
Moniales tot debent excipi in monaſterium, quot ali poſſunt de reditibus monaſterij, & non plures. q.1. m.84.n. 1.p.125
Moniales iuſte ſuſcipi poſſũt vltra eas, quæ ſuſtẽtari poſſũt de illius reditibus, modò deferãt dotes ſuæ ſuſtẽtationi ſufficientes. q.1.m.84.n.2.p.125

N.

N. Arte rhetorica captauit beneuolentiam, falſa ſuggerendo. q.1. m.4.n.1.p.5
Neceſſitatẽ extremã patientis nõ fiunt ipſo iure ei neceſſaria, licet ſint dãda & ab eo poſſint accipi. n.25.p.220
Nobili quæ per religionem amittitur, & aliud eſſe nobilem, & nobili parente natum. n.7.p.203
Nouitates, præſertim relaxãtes mores, vitandæ. q.1.m.38.n.4.p.46

O

OBligatus ad volẽdũ facere tenetur facere ſi poteſt. q.1.m.7.n.3.p.8
Officium iudicis nobile nõ eſt actio, & frequenter datur contra obligatum alia leg. quàm iuſtitiæ, n.22.p.219

Opinionum varietate confundit veritatem diſputādam Aduerſarius.q.1.m.19.n.1.p.18
Opinio communis,in quam conſenſus omnium catholicorum concurrit, periculosè in materia fidei & morum relinquitur.q.1.m.24.n.2.p.24
Opinio N.apud omnes fere catholicos male audit.q.1.m.38.n.5.p.47
Onus,& modū inducunt dictiones vt, ad,ob,pro,in,ne,&c.quæ adduntur diſpoſitionibus, quibus bona data ſunt Eccleſiis.q.1.m.27.n.7.p.32

P

PApatus eſt beneficium eccleſiaſticum.q.1.m.25.n.1.p.22
Papa nō eſt verus rerum Eccleſiæ Dominus, & conſequenter nec alius Prælatus: & ratio quare aliquando eas alienat.q.1.m.24.n.6.p.25
Papa, licet nulli legi humanæ quò ad vim coactiuam ſubiiciatur, tamen non permittit ſibi vſum opinionis N.q.1.m.38.n.5.p.46
Papa non ſolum laicorum, ſed etiam clericorum peccata frequenter relinquit impunita.q.1.m.52.n.1.p.72
Papa per Papatum ab obediētiæ voto ſoluitur, ſed non deſinit eſſe religioſus.q.1.m.56.n.5.p.77
Papa ſuper voto caſtitatis ſolemni diſpenſare poteſt.q.1.m.56.n.7.p.78
Papa non poteſt iuſtè ſine iuſta cauſa deſtinata in vnum vſum pium,conuertere in alium, & nūquàm etiam ſine iuſta cauſa ſtatuit, vt bona eccleſiaſtica in pios vſus deſtinata, conuertantur in profanos. quæſt. 1. m.70.n.1.& ſeq.p.92
Papa teſtari nequit.q.1.m.83.nu.3.p.119. & latius infra.q.3.m.2.
Papa legibus humanis exemptus, legi de non teſtando pro libito, quomodo ſubiicitur.q.3.m.2.n.8.p.161
Papa, quanto difficilius poteſt facere facultatē teſtādi ad profana, quàm ad pia.q.3.m.6.n.1.p.168
Papa, an & quomodo teſtari poſſit pluſquā alij clerici.q.3.m.6.n.2.p.169
Papa diſpenſare poteſt cum iuſta cauſa ſuper voto ſubſtantiali monachi. q.3.m.11.n.2.p.176
Paulus Manutius cum Aldo filio laudatus.n.6.p.202
Pauper de quæſitis per eleemoſynam, non tenetur pluſquam alij diuites ad eam.n.11.p.206
Paupertatis à voto, nec Apoſtoli per Apoſtolatum,nec monachi per Epiſcopatū abſoluūtur.q.1.m.11.n.1.p.11
Pauperū appellatione in hac materia omnia pia cōtineri.q.1.m.28.n.1.p.33
Pauper ditatus iuſte eleemoſynis liberè ei factis, non tenetur ad eleemoſynā lege iuſtitiæ, magis quā alius diues.q.1.m.34.n.1.p.40
Pauperibus nulla lege ita conſultum, ac Chriſtiana.q.1.m.75.n.2.p.98
Pauperes, qui à teſtamētario deligendi.q.1.m.77.n.3.p.101
Pauper eſt in hoc, cui pro ſua decentia neceſſaria deſūt. q.1.m.77.n.4.p.101
Pauper efficitur aliqs nimia patrui ſiue fratris felicitate.q.1.m.77.n.5.p.101
Pauper liberius expēdere poteſt quęſita per eleemoſynam, quàm beneficiarius quæſita per beneficium. q.2. m.25.n.1.p.150
Petrus per Apoſtolatū nō fuit ſolutus à paupertate.q.1.m.12.n.3.p.13
Petrus Sotus magnū Dominicani ordinis ornamentum.q.1.m.38.n.3.p.45
Permiſſio duplex impunitatis, & approbationis.q.1.m.51.n.1.p.71
Permiſſio duplex, Altera quæ probat, Altera quæ tātum non punit. Huius ſpeciei eſſe illam, qua permittitur alicubi conſuetudo clericorum teſtandi ad libitum, & qua de cauſa. q.3.m.3.n.5.p.165
Perſona omnis eſt eccleſiaſtica, vel laica.q.1.m.55.n.1.p.74

Penſio non eſt ſoluenda ei, qui ante diem ſolutioni à Papa præfixum, moritur.q.2.m.16.n.1.p.145
Pia opera, quæ radicitus definita & exemplis illuſtrata.q.1.m.29.n.1.p.33
Pia quædam in ſe coram Deo,quę coram Iudice ſunt profana, & è contrario.q.1.m.29.n.2.p.34
Pietatis virtutis opera non dici pia in propoſito.q.1.m.29.n.3.p.34
Pius Quintus Pontifex Max.ſanctiſſimũ,rariſſimũ, & admirabile parſimoniæ,modeſtiæ ſimplicis, & religioſę mẽſæ liberalitatiſque in pauperes exemplum.q.1.m.32.n.3.p.38
Piũ in vsũ datũ nõ eſt cõmutãdũ in aliũ ſine iuſta cauſa; neq; cũ illa ſine Papæ authoritate.q.1.m.41.n.5.p.59
Pius Quintus Papa mirificũ hac in re dedit exẽplum.q.1.m.77.n.6.p.104
Præcepta non poſſe ſeruari ab eo qui conſilia mentaliter non ſeruat, dure dictum.q.1.m.7.n.1.p.8
Præcepta Decalogi ſunt leges naturales; & cõſequẽter præceptũ de non furando.q.3.mon.2.n.3.p.160.Quod multis modis infringitur.n.4.& 5.
Præcepta Decalogi ſunt leges naturales,& iuſtitiæ.q.1.m.39.n.2.p.53
Præceptum ſeptimum Decalogi infringit,qui furatur,qui rapit,qui vtitur re aliena in vſum alium à conceſſo, qui pactum onus iniunctum non implet.q.1.m.39.n.3.p.53
Prælatus quidam magnus huius concluſionis magnum dedit exẽplum. q.1.m.80.n.1.p.109
Præſumptio omnis ceſſat in foro conſcientiæ,& præualet veritas.quæſ.1. m.82.n.2.p.115
Præcepta omnia Decalogi ſunt iuſtitię:ſex quidẽ poſtrema verę & ſpecialis;quatuor vero primæ partium potẽtialium eius.q.2.m.77.n.7.p.136
Priuilegia, licẽt ita interpretanda ſint, vt aliquod cõtra ius cõe operentur: dato tamen aliquo tali,quò ad alia reſtringuntur.q.1.m.41.n.10.p.61
Princeps regulariter nõ præſumitur in dubio vti poteſtatis plenitudine, niſi cum aliàs actus nõ valeret.q.3. m.7.n.2.p.171
Princeps reſpõdens ad cõſultationem, ſecundum ius præcedẽs videtur reſpondere.q.1.m.46.n.3.p.66
Primogenia omnia , ſiue maioratus ſunt dignitates.q.2.m.15.n.2.p.145
Priuilegiũ ita interpretandũ, vt operetur aliquid contra ius cõe; ſed dato aliquo tali effectu reſtringẽdum,ne alia præſertim maiora operetur. q.3.m.6.n.3.p.169
Prouentus item diſtributionum & alij. q.1.m.79.n.5.p.108
Prodigalitas laicorũ venialis,clericorũ autem mortalis.q.2.m.19.n.2.p.147
Puteũ quis iuſtè aperit in ſuo, cũ aliena iactura non intẽta.q.1.m.5.n.3.p.6
Pyrrus Tarus laudatus.n.4.p.199

R

Rationes N.enerues ſunt cõtra cõmunẽ de reliquatis ex iis q̃ honeſte impẽdi poſsũt.q.1.m.31.n.1.p.37
Ratio efficax à nemine hactenus reddita,cur beneficiarius male vtẽs reditibus eccleſiaſticis peccat mortaliter, non autem habẽtes primogenia & maioratus.q.1.m.39.n.1.p.52
Ratio vnica legis habetur pro expreſſa.q.2.m.21.n.1.p.148
Reditus tituli Cardinalatus ſunt bona eccleſiaſtica.q.1.m.23.n.4.p. 23
Reditus ſimplici d.ſcribẽdũ.n.6. p. 202
Regula. l. Boues. §. Hoc ſermone. ff.de verb.quomodo intelligitur.quęſt.3. m.9.n.3.p.173
Religiones militares eſſe vere religiones,& earum profeſſores veros religioſos, gaudereque priuilegio Canonis & fori.n.14.& 15.p.210.& 211
Reſtituit quis debitor ſibi , vt pauperi. n.12.p.208

Repetitionis inutilis N. & nõ Author carpendus.n.10.p.204
Religioſos milites nõ poſſe moraliter ſeruare caſtitatem in Curia ſui Magiſtri durè dictum.n.16.p.212
Religione de militari multa abſurda reſpondet N.n.14.p.206
Religionem militarem dicere nõ eſſe veram, piaculum, & eius profeſſorẽ habere propriũ,peius. n.18.p.216
Religioſus habens beneficium eccleſiaſticum,tam latè poteſt impẽdere de ſuis reditibus, quàm ſecularis de ſuis.q.1.m.10.n.2.p.10
Religioſo ab aliquo poſſe auferri violenter panes ei donatos,ſi non ſunt ſui, malè infertur ab Aduerſario. q.1.m.17.n.1.p.17
Regularis omnis eſt perſona eccleſiaſtica, & gaudet priuilegio Canonis,&c.q.1.m.55.n.2.p.74
Religioſus,an teſtari poſſit cum Papæ priuilegio.q.1.m.11.n.2.p.176
Religioſo cui iuſtum morale, vt concedatur vltimæ voluntatis diſpoſitio.q.3.m.11.n.5.p.175
Religioſus verus eſt, quicumque tria ſubſtantialia vota in religione approbata emittit, regularis item omnis.q.1.m.56.n.2.p.76
Religioſus ordo non deſinit eſſe talis propter ſolam facultatis cõtrahendi matrimonium cõceſſionem: neque propter tranſgreſſiones eius profeſſorum.q.1.m.56.n.4.p.76
Religioſus verus nõ eſt, qui nõ emittit tria ſubſtãtialia vota, licèt aliquem viuendi modum ad religionẽ pertinentem voueat.q.1.m.56.n.6.p.77
Religiones ob religioſorum vitia non eſſe damnandas.q.1.m.56.n.8.p.77
Religioſus ſi,& quid dare poteſt de eo quod parcius viuendo reliquum facit.q.1.m.80.n.6.p.111
Religioſus donare põt cõceſſione ſeu cõſuetudine iuſta.q.1.m.80.n.7.p.111
Remedium ordinarium vtilius quam extraordinarium.q.1.m.80.n.5.p.109
Rex Hiſpaniæ qui ſuperat omnes prælatos,excepto Papa, in reditibus eccleſiaſticis,poteſt de illis ſuſtentare ſuum regale decus; & quantum debeat abſtinere à diſpendendis illis in diuites, & malos vſus. q. 1.m. 83. n.1.p. 118
Rex Philippus ſecũdus Hiſpaniæ Rex, tardè per authorem cognitus, tardius eius heroicæ, ac rariſſimæ virtutes cæteris gentibus agnitæ, parumque per indigenas vulgatæ, quæ propriæ ſunt ei, vel in eo maximè præminent, ſine aſſentatione vlla inſinuantur ab Authore: quia id è Repub. Chriſtiana in publicũ omniũ Regũ & Regulorũ exẽplũ eſſe viſum eſt:paucis q̃ bello paceq; geſſit,tẽporaria & æterna gloria incõparabili digna, recenſitis. q.1.m.83. n.2.p.119
Reſtituere tenetur q̃s ea q̃ extrema patiẽs accepit,lapſo illius neceſſitatis articulo,niſi,&c.q.2.m.4.n.2.p.130
Reſtituere tenetur, q ex cõibus minus quã debet tribuit ſingularibus. q.2. m.7.n.3.p.135. Et qui onus vel modũ iniunctum nõ adimplet.n.4.p.135
Ridiculũ eſſe, dicere Monachũ nõ eſſe Dñm eorũ quæ edit,& veſtit, malè ait Aduerſarius.q.1.m.16.n.1.p.16
Roncæuallis monaſterium illuſtre.q.1. m.41.n.4.p.59

S

SAcrorum ſpecies tres, & rerum ſacrarũ quatuor.q.1.m.20.n.1.p.19
Sacrãrũ rerũ ſpecies,& quæ, & quartæ ſpeciei duo genera, & aliæ aliis ſacratiores.q.1.m.25.n.1.p. 28
D. Samartinus Caruaial licẽtiatus laudatus.n.14.p.210
Sẽtẽtia,ꝓceptũ ſine cognitiõe latũ, moritur morte ferẽtis.q.3.m.8.n.3.p.172
Seruus nõ eſt Dominus eorũ quæ con-

ſumit,& veſtit.q.1.m.14.n.2. p.14
Similis ſimilē quærit.q.1.m.74.n.2.p.96
Simonia frequēter admittitur à prælatis in ingreſſu monaſteriorū, ſimiliter & à ſubditis.q.1.m.84.n.3.p.116
Soluens alij quod alij debet, non ſatiſfacit.q.1.m.46.n.1.p.66
Status perfectionis duplex, alter ad alios, alter ad ſe perficiendum. q.1. m.9.n.2.p.10
S.Thomas ſapientiæ & ſanctitatis pelagus, dux cum primis authoris. q.1. m.20.n.2.p.19
Stipendium militi datur liberum ab onere largiendi ſuperflua pauperibus; non autem Epiſcopo, vel beneficiario pars deputata ei per diuiſionem.q.1.m.49.n.1.p.68

T

Teſtandi facultas de reditibus eccleſiaſticis intelligitur ad vſus pios etiam,&c.q.3.m.6.n.3.p.169
Teſtādi de conſuetudine quid Author ſenſerit.n.5.p.220
Teſtamentum teſtātis per priuilegium valet, nulla de tali priuilegio facta mentione.q.3.m.7.n.1.p.171
Teſtandi facultas non moritur morte illam concedentis.q.3.m.8. n.1.p.171
Taſtādi facultas non finitur per primū teſtandi actum.q.3.m.9.n.1. p.173
Teſtamēto nil iuris quæritur ante mortem.q.3.m.9.n.4.p.174
Teſtari qui pōt, poteſt codicillari, & donare cauſa mortis.q.3.m.10.nu.1.p.174
Teſtari multominus poteſt religioſus, q̃ clericus ſęcularis.q.3.m.11.n.1.p.175
Thomas Aquinas pro cōi eſſe opinione multis oſtenditur.q. 1. m.40.n.1.p.54
Thomas à cōmuni nō facile recedit, canones ſuſcipit.q.1.m.40.n.2.p.54
Traditiones Apoſtolicæ perinde ac diuinæ ſeruandæ. q.1.m.38.n.13. p. 49. item.q.3.m.2.n.6.p.161

V

Verba de primo actu tantum eſſe intelligenda, quomodo limitatur.q.3.m.9.n.3.p.173
Verbum, reditus, ſcribendum cum ſimplici d.q.1.m.2.n.1.p.4
Vicarium poteſtate ſibi tradita vti debere, iuxta mentem tradentis. q.1. m.27.n.4.p.30
Votum ſolemne paupertatis tollit habilitatem quærendi dominium rerum temporalium, non autem adminiſtrandi ea.q.1.m.10.n.1.p.10
Votum circa ſolemne paupertatis, hæc multa exorbitātia dixit N.n.8.p.203
Votum caſtitatis relaxari poſſe monacho, non autem votum paupertatis.q.1.m.11.n.3.p. 11
Votū caſtitatis tā facile poteſt ſeruari, ac pręceptum ſextū Decalogi extra matrimonium.q.1.m.56.n.9.p.77
Votū paupertatis nō tantum ſolemne, ſed etiam ſimplex, efficit ne vouens licite aliquid ſibi quærere, vel quæſito vti poſſit.q.1.m.62.n.2.p.85
Votum paupertatis ſimplex, non videtur impedire acquiſitionē rei, ſicut nec votum caſtitatis acquiſitionem vxoris: quamuis vtrumq; impediat vſum iuris quæſiti. q.1.m.61.n.3.p.83
Votum paupertatis non tātum ſolemne, ſed etiā ſimplex, facit illicitam voluntatem acquirendi temporalia eam vouenti.q.1.m.61.n.2.p.83
Votū de aliquo dādo alicui eccleſię, vel altari, poteſt cōmutari per Papā ſine vllius conſenſu.q.1.m.71. n.1.p.93
Vſū & facultatē vtēdi lege humana inuētā, aliā eſſe à lege & facultate vtēdi lege naturali.q.1.m.15.n.3.p. 16
Vſusfructus cauſalis quid? & quod is nullatenus pertinere poteſt ad beneficium in bonis beneficij. quæſt.1. m.36.n.1.p.42

FINIS.

uſq₃ ꝯduciret fit augmētatio.
x deſcēſu çirbi vel iteſtini co/
cutis ſiue corpoꝛis ipſius.
loꝛ aliq̄lis: ⁊ cū ꝑmunit occul
de ruptura inteſtinali. ⁊ co/
mollificantium. ſ. ex balneo
ntatur.
⁊ alia ſig̃ appēt vētoſitatis.
iie fuerit: manifeſta erūt.
ſq₃ ferro curare poteris non
rare.
ura apoſtema.

oꝝ aut çirbi ad eū locū: tūc
cipias vt extēdat ventrē do/
ī. deinde ſigna augmētū cir/
reſupinet eger ⁊ capiat cum
ta q̄ nō capias qd̄ ſub ipſo ē
⁊ ſup̃ficialiter ſemp. deinde
operiat qd̄ ē ſub mirach. Si
n ad inferioꝛa. ⁊ ſi eſt çirbus
deinde ſue locū diſruptū cu₃
ipm ſupꝛa ventrē ⁊ dimitte
do ne cadant ad lacertum ⁊
ſolidatio fit ꝓfundioꝛ q̄₃ eē
i.
roſū cū reſolutiuis exiccati/
non pꝛofecerit vade ad opō
ictū eſt in de ruptura.
ē cura rupture carnoſe. Sci
ne vmbilicalis i exitu fetus:
ſtipticis: vt ſunt puluis cha/
dū: aluminis: acacie. Jtē ter
ū ponant talia poſt ligatio/
tā. ¶ Ad exitu₃ vmbilici in
lupinoꝝ. M. i. petiā vnam
ce cū vino pontico ⁊ buliant
pā ⁊ ſuppone. ¶ Aliud ad
ij. terant ⁊ ꝯficiant cū vino
ctā ſpongiā ſup vmbilicū li/
im. ℞. vinum in cinere cali/
laſtra. valet ⁊ ad ventoſum.
i ieiuno ⁊ ſuperpoſita.

Rica. iiij.

as eſt ſpondilium a ſuo lo
co remotio. Uñ quādo
us anteri⁹. ⁊ tūc noiat arena
iq₃ verſus poſteri⁹. ⁊ tūc pꝛo
ſitas ſic a vulgaribus dicta.
aſſi ⁊ nominat cōcauatio ⁊
ur contoꝛtio.
cipales gibboſitat]. ¶ Una
cuſſio: eleuatio pōder]: ⁊ h⁹.
ificatiua cu₃ q̄ ē aliqñ ſalſe/
pōdiles reſiliunt a ſuo loco. ⁊

Signa demſ̄atiua ſūt. Si ex cauſis fuerit ꝑmitiuis vt caſu pcuſſiōe ⁊ h⁹ ſunt manifeſta.

¶ Sig̃ ſi fuerit ex hūiditate tact⁹ diſcernet ⁊ foꝛma ipſius ⁊ paꝝ exiccat loc⁹ oleū: q̄ iungit: ⁊ tarditas ei⁹ i exiccādo ipm. eſt regimē p̄teritū hūidū repletio. hītudo capitis. humiditas magna. ⁊ h⁹. Oꝫ ſi fuerit ex ſiccitate tūc appꝛebit ſiccitas coꝛpis ⁊ erit feb. acuta. velocitas exiccationis olei vehemētia ſiccitatis. Jtem cūones exiccātes ⁊ alia h⁹ ex parte rerum exiccantiū ⁊ ſiccitatē ſignificantiu₃.

¶ Signa ſi fuerit ab apate tact⁹ declarat. ⁊ ē ibi doloꝛ pū/ gitiu⁹ ꝓpe ⁊ febꝛis ⁊ h⁹. ¶ Et añ pōnē cāonū ſcito q̄ gibboſitas cōitatis oſſiū pectoꝛis facit accidere difficultatem anhelit⁹ magnā. ¶ Jtē ⁊ 2° q̄ vbi acciderit gibboſitas ex aſmate ⁊ tuſſi añq̄₃ expuat añ iuuētutē moꝛituꝝ. ⁊ ē ipo. dictū. vi. aſſo. xcvi. aſſo. ⁊ repit lr̃a q̄ ſi h₃ añq̄₃ expuat. vñ eo caſo arguit pmutatio mãe facictis aſma vel tuſſim ad ſpōdiles. vñ tūc fit ipotētia dilatandi pect⁹. vñ maioꝛ inde ſeq̄t anhelit⁹ difficlt̃as. ⁊ ſic creſcēte etate calitas acuta ſi debite refrigerari pōt. q̄re moꝛs ſeqt. ⁊ gibboſitas ſic accidens añ ⁊ retro pmarie a mã fit groſſa. Uñ aui. Et ſi ñ eēt ei⁹ groſſitudo nō accideret ab eo gibboſitas. ¶ Jte₃ ſcias q̄ pueris magl accit gibboſitas p marie qñ eis ſubtrahit lac cito ⁊ nutriūt cibis groſſis: vñ gñat hūiditas groſſa ꝯ clinās ad ſpōdiles ⁊ gibboſitatē fac̃. Jtē ill' ꝯgelāt crura p⁹ oppilationē factā a gibboſitate p quā ꝓhibet trāſit⁹ nutrimēti ad crura.

Cura Canōes. Poſt ei⁹ ꝯfirmationē ex q̄cūq₃ cā fuerit nll'o mō curat. ſ₃ i pn° cū ē in via ſiēdi pōt bñficio medici curari. Oꝛdinatio diete ⁊ hic canō d₃ ꝓpoꝛtiōalr̃ ſeruari vt in de paliſi ex cā hūida vel ſicca ꝓueniente. ſm q̄ exigit diſpō variādo. Jn ſicca cā dādo hūida ⁊ i hūida ſicca. Digō. Euō ꝓpoꝛtionabilr̃. Ad miniſtratio medicaminū particulariū in particulari cā.

¶ Si fuerit ex cā ꝑmitiua ⁊ acciderit apa. caltn abſq₃ fe. fiat flōia ex baſilica ſi poſſibil' fuerit. aut ſubtrahat ſanguis cū vētoſis ſup naticas poſitis: aut ſr̃ pulpas cruriū. Et vngat loc⁹ oleo ro. aut de mirto: aut de nenufare. Et emplet cū roſ. mirto. ſandal. faria oꝛdei ⁊ ſilib⁹. ⁊ maxime exñte fe. Et purgēt cū māna: caſſia: tamaridis: ⁊ h⁹. Jtē decliet dieta ad fridū: ⁊ potet aquā oꝛdei ⁊ h⁹. Deficiēte vō fe. inungat locus cū oleo de camōilla: aneto: vel ō lilio mixtis. vel p fe. Et ſupponat emplm̄ de maluauiſco cū farina fenugreci. ⁊ ſeis lini. ⁊ pinguedinib⁹ auiū anatis. anſeris. gallinaꝝ ꝓpe. Cōfoꝛtēt ſpōdiles ⁊ oſſa pectoꝛis cū ligaturis plumaccol' ⁊ ſuſtentacul' factis ex ſtupa madefacta ⁊ pec/ tijs inolutis i albumīe oui poſitis ⁊ locatis ſup emplm̄ dictū. Et vtat dieta cōueniēti. ¶ Oꝫ ſi mã fuerit frida quia apa frigidū mundificet coꝛp⁹ cū fetidis de hermodactil'. cochijs. medicamine de turbit. ⁊ ſilib⁹. vt infra de ſciatica. Et ſup locum ꝯtinue ferat emplm̄ ex amoniaco: laudano mixtis diſſolutis in moꝛtario cū piſtello. aut empl₃ qd̄ fit ex oppoponaco: amōiaco: bdellio: ſerapino: diſſolutis i vi/ no ⁊ incoꝛpatis cum pinguedinib⁹ auiu₃: ⁊ farina ſeis lini ſenugreci. Ungat locus cū oleo de ſpica: de maſtice: de coſto: ⁊ h⁹. Cōfoꝛtet locus cū bīdis ſuſtētaculis nunc paulo añ noiatis. Jaceat ſupine vt pl̃mū aut ſup alteꝝ lateru₃.

mollificātes aut adiuuātes ad mollificādū3.q2.ſ.ꝓhibeat hoc mō flux⁹ mãe ad locū:q2 cū nō reſoluit mã aliqñ ꝑmutat ad pedes:⁊ facit paleſim ſepe forte aut debile ſʒ groſſitudinē aut ſubtilitatē mãe ⁊ ei⁹ ibibitionē ⁊ ei⁹ iſuſionē. ꝯra. Et iuenit ſimplex capičs has tres itētiões: vt nux cipſi ſi folia ei⁹:folia lauri:calam⁹ aro. ℂ Et ex ꝯpoſitis ē fridū ex fridis ſtipticis ⁊ calis adinuicē mixt], vt ex roſ. acacia: balauſtijs:baccis lauri:caſtoreí:acoro:folijs oleādri: ⁊ hꝫ. ℂ Et ex oleis.vt ē oleū cipſſi:rute:de piretro: de caſtoreo: de euforbio:⁊ hꝫ.vt.ſ.de paleſi. ℂ Empl3 bonū.ſumatur acor⁹ ⁊ enula.decoquant̄ i aq̄ cipſſi ⁊ emplet̄ locus.

Cura In ea q̄ ē ex vētoſitate ipellēte ꝓcede a pͥ⁹ cum carminātib⁹ vētoſitatē:⁊ ſpālr poſt purgationez cū fetidis maiorib⁹ ō hermodactil:⁊ hꝫ reſpiciētib⁹ iūcturas.Sup locuz gibboſitatis ponat̄ emplm ſcm̄ ex ſinapi. ſtercore colūbio.ficub⁹ añ.adiuicē icorpatis.Q ſi p h̄ emplm fieret i loco aliq̄ rubedo rēoueat̄ ⁊ vngat̄ loc⁹ cū oleo ro.aut de mirto vſq3 ad feruoris ceſſationē.Itē vngat̄ cuz oleo de coſto ⁊ cimio. ℂ Empl3 ad vētoſā ⁊ ad hūidā.℞. ſauinā:ſticados:amōiacū:nucis cipſſi:piretrū: maioranā: cordumēi:ſqnātū:caſſiā:coqnt̄ i aq̄ decoctiōe optia. ⁊ qñq3 ꝓījciat̄ caſtoreū:euforbiū:ſauia cōtrita:⁊ adminiſtret̄. ℂ Aliō ad idē.℞.ſtoracis liqde:coſti:⁊ calami aro.ſauine:añ.ʒ.i.euforbij.ʒ.i.olei nardini qō ſuffic. ℂ Ad idē.℞. calamēti:pulegij:origani:carui:cimini:farie lupinoꝝ:ſeis lini:fenugreci mixtis ⁊ decoctis icorpatis. ℂ Q ſi hec nō ſufficiūt admiſtret̄ cauteriū:⁊ remoueat̄ mollificatio: ⁊ induretur locus.quā opationē cirurgicis relinquo.

Cura In facta pp aſma aut tuſſim ē cūra aſmatis aut tuſſis.⁊ tu rubricis ſuis addēdo q̄ dcā ſunt h̄ de mō ligādi ⁊ emplandi ⁊ vngēdi:euandi:dietādi:⁊ hꝫ.⁊ tu bene cōſidera.

ℂ De varicibus. ℞ica. iiij.

Varices ſūt dilatatio vēarū i crure ⁊ pede pp multitudinē ei⁹ qō deſcēdit.ad eas ex ſāguie ſm plimū melico nō putreſcō.Di ſm plimū.qm̄ aliqñ hic ſāguis ē flāticus groſſus.aliqñ purus:⁊ ē ſine putredine. Q ſi fuerit cū putredie accidūt cruri ⁊ pedi vlcera ſat] magna.Et ē paſſio ꝯſueta eueire his q pedib⁹ mltū laborāt vt ſūt curſores:viatores:portātes onera.⁊ his q ſtāt lōgo tpe. vt ſt̄ ſeruitores regū:⁊ his q ꝯſueuerūt vti cibis generātib⁹ chiluz melicū.Et ꝯſueuit hec paſſio vitis noiari.qm̄ vene tortuoſe icedūt vt vitis.His.n.accīt paſſio dcā mã hūte tāptū ad ea loca pp laborē ⁊ fatigationē debilitātes ea.

Cauſe potes tū aſſignare cās tres vt i artetica dictū eſt ℂ Prima diſpō mēbroꝝ ſuperioꝝ generātium hūores tales:vt epis ⁊ ſplenis:aut pp eoꝝ egritudies: aut opilationē:aut pp malitiam regiminis. ℂ Scōa eſt largitas venarū. ℂ Tertia debilitas iferioꝝ nālis aut accidētalis ex caſu vel ꝑcuſſiōe:egritudine:ſtatiōe ſup pedes ⁊ hꝫ. ℂ Accīt ⁊ hic deflux⁹ ſanguis ad crura via criſis aliqñ vt in egritudib⁹ acutis:vt i ſynoca mã expulſa ad ea loca per venas.Itē i aptiōe opilationū venarū epis ⁊ ſplenis.Itē in egritudinib⁹ celebralib⁹ melicis.Vñ ipo.aſſo.ſexta. Caluis varices nō inaſcunt̄:q ſi naſcāt̄ capillati ſiūt. Et rur

in pͥ⁹ curari pñt auxilio medic
ℂ Scōs.ꝙ ſic vārices inate meli
vt i aſſo.iſra.ita ꝓhibitio flux⁹ ſ
ora ē apta iducer̄ paſſionē meli
ꝯueniētē.q̄re ab carū illaq̄atōe
nō ita faciliter ꝓcedēdū:vt mult
hñ ꝯſidera.regurgitat.n.mã per
forte ad pͥncipalia.⁊ iō vt iſra de
morroidarū fluere ꝯſuetarū qñ
ē ne patičs idropē icurrat ex reg
ad epar.ita ⁊c.⁊ ē ſnia Aui.igt.
ce cū icidunt̄ ⁊ ꝓhibent̄ egritud
ℂ Terti⁹.ꝙ ex ligatiōe ſiue illaq̄
bibitionē trāſit⁹ nutrimēti ad ei
ℂ Quart⁹.ordiatio diete:⁊ hic ip
gr̄a abſtinēdo a cibis ⁊ potib⁹ n
groſſos hūores.vt a carnib⁹ bou
litijs:⁊ hꝫ.a labore pedū:a ſtatič
cā varicū ꝓductiua.vt dictū ē.
lē ſanguinē generātib⁹.vt pulli
ℂ Quintus eſt digeſtio.digerat̄
tis materie.de quibus quarto tr
ℂ Sext⁹.euō.euet̄ cū euatiuis ap
melia:⁊ q̄rto trac.Itē cū flōia ⁊
pͥmo fiat flōia de baſilica i man
pedis.⁊ h̄ eadē die vel poſt ſiue
euando ſaltē cām añcedētē:⁊ di
borioſus cū eo qō exhit flā groſ
cōfert vomitiuū ex decoctiōe r
ſta ellebori nigri.de quo ſupra
ℂ Septim⁹.rectificatio mēbri
tudinē aut duritiē ſplēis p rect
ℂ Octau⁹ ē ꝯfortatio cruriū ⁊ p
aūt talis fit cū vnguētis ſtiptic
roſ.cū puluere nucū cipſſi:⁊ g
b⁹ factis ex farina milei:melic
mirtoꝝ:cū oleo de maſtice:ro
tū emplando crus.Itē cū iſtiti
incipiēdo ab iſeriori parte ped
caneo vſq3 ad genua ⁊ vltra v
vt iaceat in loco pedibus eleua
ℂ Non⁹.ē admiſtratio reſoluti
plior deſcēſus cū reſolutiuis.⁊
ſemē raphāi:ſemē rute:faria f
ctauo ⁊ nono canōib⁹ faciūt v
ſtipticis exiccatiuis ⁊ reſolutiu
⁊ flōiaꝫ p modū q dict⁹ ē ponē
chimolea ⁊ aceto:⁊ cū decoctiō
lupioꝝ.fenugre.ſtercor] capri
cia.ipoqſtidos.alumē diſſolut
mã ē magis flātica vētoſa cū r
loꝝ:folijs ſābuci:paritarie:ca
rina. ℂ Ali⁹ mod⁹ opādi q ſeg
emplet̄ loc⁹ q ē ſub genu.p dig

bidū.Jtē dulce ⁊ nouū.itē po/
iuerit bſi decoctū.⁊ ſic de alijs
af cibis tēpatis facił digōnis ⁊
narie i vētoſa ꝯueniūt tñ car/
nes aſſate vituline.māxime iu/
uis digōnis ⁊ i modica q̄ntita/
tus ſicce.piſtici.pineoli.paſſu
liqb⁹ dieb⁹ ab arbore depoſita
rape pōt de amigdalis exicca/
).℄ Cōuenit riçū.ſinapi bro/
bis tñ ſp modera.Jtē panis ꝯ
coct⁹.Jtē panis bis coct⁹ ſiue
claꝝ duoꝝ mēſiū ad min⁹ nō
ēt i vinoſitate albū vel aureū
⁊ teneat ſibi vētrē lenē ⁊ eſt de
cibus reſupinef ⁊ qñ ſedet te/
at.℄ Et q2 coit⁹ ſub inanitio
nō vtaf vt pōt:⁊ ſi eo vtif ſit
at brachale ſiue ſtricturam.⁊
ūt pp verecūdiā ⁊ male.deide
lō moueaf poſt comeſtionez
ſi debite.mltū fugiat eqtatio/
duriter ambulātiū.Jtē exerci
fortificātia eas rupturas.de
is ⁊ quiete vtaf magis iacens
nno ⁊ vigilia vtatur modera/
anime.

ſcito ꝙ ſi videbif digōnem ⁊
Et tu habuiſti ſepe digeſtiua
⁊ ſilr euātiua.ſ.de colica.⁊ iō
poſita.ſ.4° tracta.itē ſi ha/
nia illaȝ fac.oīa.n.pticulari/
ttēto ꝙ ex ſepe dictis itelliges
Sed hic aduerte ꝙ ſolutiua
abētia multū a remotis.⁊ cli
:mia.neqȝ in ſolutiuis multi
abſtinendum.

ef eger ⁊ reſtauref cuȝ manu
ttat.Oȝ ſi reductio fiat diffi/
die cuȝ cliſteri ex oleo cōi fcō
ductio.Oȝ ſi adhuc fieri non
icātib⁹ ⁊ mollificātib⁹ cū radi
t ex mucillaginib⁹ eoꝝ cū pin
niui lini aut cū ſpōgia ifuſa
e.fenugre.ſeminis lini.camo
ctio ⁊ ſp cū facilitate ne cauſe
nitef.℄ Oȝ ſi adhuc nō ꝯfer/
.aueto.radice altee.ſemine li
ua ⁊ hōȝ.i q̄ caſo ⁊ nō mltū ſe/
pro nobilib⁹ ⁊ potētib⁹ ponaf
itatis vſqȝ ad vmbilicū ⁊ i ea
tenorē ⁊ ampliat viā mirabi
ptimā repōtauit famā ⁊ lucrū
mittaf.Quo pacto ponaf ei
bōbacio modicū ſuffulto cū

tionē faciētib⁹ ⁊ ꝯfortātib⁹ i qb⁹ ē ſtipticitas.de qb⁹ ſatis l/
fra exēplificabo i receptis.ſȝ ſup oīa valet ꝯſtrictio brachalis
ſiue ſtricture quā herniacus ſaltē iteſtini al' deſcrē nō dȝ.
℄ Exiccatio aūt ⁊ reſolo cōpleaf cū medicinis ⁊ emplis re
ſolutiuis dictis in cura idropiſis.⁊ tu ibi.
℄ Prohibitio aūt fit cū ſtrictura qete ⁊ euōnib⁹ ſi cā fuerit
hūiditas a toto vel pticulari mēbro trāſmiſſa ⁊ in eo caſu
ꝯfortatiōi toti⁹ vel mēbri pticularis ſtude ne mittat.
℄ De caſtratiōe me nō itēdo hic multū itromittē qm̄ ad ci
rurgicū ſpectat.ſȝ de ea iſra.ſed certe paucos vidi liberari
abſqȝ reſtauratoꝝ bñficio.De adminiſtratiōe āt ferri ꝑ nūc
tm̄ dico ꝙ ex antiqs ſapiētib⁹ laudauerūt qdā vſtionē fa
ctā cū ferro hñte figurā ſemicircularē cū aſta eleuata ſu/
peri⁹:ita ꝙ hec vſtio cū tali inſtro ꝯſequaf os pectinis bo
ra q̄ fit.⁊ dixerūt ꝙ curat rupturā ꝓfūdā ⁊ magnitudinē
ſiphac ⁊ dilatationē meat⁹ ꝑ quē çirb⁹ ⁊ iteſtia deſcēdūt.

Et ſatiſfaciēs.5.ꝓncipali ponā q̄dā ex exptis meliora ꝑ
os ſūpta vl' ꝑ exteri⁹ adminiſtrata.Et icipiā ab his q̄
ꝑ os ſumūf q̄ ſūt potiōes pill'e vel puluercs vl' electuaria.
℄ Potio ⁊ ē ſiru.magri Ugonis ⁊ magne laudis.℞.ſucci
triū ꝯſolidaꝝ ſucci iacee nigre.ſucci epatice terreſtris añ.
lib.5.ſucci corrigiole.plātaginis añ.℥.iij.ſucci rute viridis.
℥.ij.depurenf hi ſucci cū decoctiōe haꝝ reꝝ i illis.℞.roſa/
rū.thuris.maſticis.mumie.ſāg.drac.boli ar.añ.ʒ.i.5.mir/
ti.ſumach.naſturtij.coralli.cipi.añ.ʒ.i.nucis cipreſſi.ʒ.i.5.
myrrhe.gūmi ara.añ.ʒ.5.buliāt oīa i ſuccis ad ꝯſūptionē
tertie ptis.poſtea colenf ⁊ ſirupiçenf cū çuccaro.Oȝ ſi nō
tpis negabit eas poſſe hr̄e herbas virētes liceat loco ſucco
rū ſumē ſiccas ⁊ coquere in aq̄ pluuiali ſufficiēter.deinde
manib⁹ fricādo colare.deide reduc eā colaturaȝ ad ignē ⁊
cū çuccaro ꝯuenictis q̄ntitatis fac ſiru.dimitte itaqȝ hunc
ſiru.fermētari vſqȝ ad mēſem.deide ipm exhibe i doſi ꝯue
niēti etati patiētis cū h̄ apoçimate.℞.herbe.ſigilli ſalomo
nis.radicū herbe ſācte marie:radicis ꝑuincule.folioꝝ gra
minis cū radicib⁹ añ.℈.i.radicis gariofilate.M.5.teranf
⁊ coquanf in vino optimo ⁊ ſubtili.qd̄ vinū reſeruef ⁊ di/
ſtēperef cū eo ſirup⁹ dict⁹:⁊ def ꝑ octo dies ꝯtinuos vl'.xv.
ſm ꝙ egritudo erit difficilis ⁊ min⁹ difficilis.⁊ tpe ei⁹ exhi/
bitionis nulla fiat empl'atio.℄ Exhibito aūt ſirupo denf
pill'e que ſequunf que ſūt in caſu mirabiles ⁊ glioſe ⁊ ma/
gne efficacie.℞.raſure ferri.ʒ.5.piloꝝ lepori minutiſſime
inciſoꝝ.ʒ.iij.nucis cipreſſi.mumie.ſang.drac.ipoqſtidos.
olibani.acacie añ.ʒ.ij.naſturtij.dragagāti.myrrhe.ciperi
añ.ʒ.i.teranf ⁊ ꝯficianf cuȝ ſucco ꝯſolide maioris doſis a
ʒ.i.vſqȝ ad.ij.Et hic aduerte ꝙ qñ exhibenf he' pillule ꝙ
tūc deponēdū eſt empl'ȝ ⁊ ſup locū teneaf notabil' q̄ntitas
magnetis aplanata.nā ſic ferrū trahet cū quo ⁊ cetera ſe/
quenf ad locū ipm ꝯſolidādū.Hec.n.opatio eſt reiterāda
totiēs donec effect⁹ itēt⁹ ꝯſequaf.⁊ ſp deide ſup locū teneaf
empl'm.de quo iſra.Jſta eſt opatio nō ab oīb⁹ ſcita nec ſic
ſcripta.i q̄ fiducia nō pua hñda eſt cū fuerit pſpicaci atqȝ
ſagaci magiſterio facta.℄ Pill'e alie rōnabiles ⁊ glioſe.
℞.limature ferri.ʒ.i.piloꝝ leporis pulueriçatoꝝ.ʒ.5.nu/
cū cipſſi.ʒ.iij.ſanguis dra.mūmie.olibani añ.ʒ.i.ꝯfice cum
ſucco milleſolij ⁊ denf vt.ſ.℄ Puluis quo vti dȝ patiens